

ČÍSLO I.

1904.

ROČNÍK V.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLASTĚ.

REDAKTOR :

DR. MAT. KOVÁŘ.

PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLASTĚ«.

OBSAH:

	Strana.
<i>Fr. Štědrý</i> : Dodatek II. k Pozůstatkům desk zemských od J. Emlera	1
<i>Václav Oliva</i> : Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí. (Pokrač.)	9
<i>Frant. V. Peřínka</i> : Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku (Dokončení.)	24
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Úpadek strany pod obojí ve století XVI.	29
<i>Dr. M. Kovář</i> : Korunovace císařovny Ažběty, choti Karla VI. na královnu českou dne 8. září 1723 (Pokrač.)	36
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košelického. (Pokrač.)	41
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Z dějin katolické reformace ve stol. XVIII.: Působení missionářů. (Pokračování.)	45
<i>Dr. Ant. Lenz</i> : Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích. (Pokrač.)	50
<i>Mikšovicova kronika Lounská</i> . (Pokračování.)	54
Drobné zprávy a posudky	58
Důstojným farním úřadům a klášterům	64

Předplatné na Sborník Historického kroužku, roč. V.,

obnáší 5 K, pololetně 2 K 50 h.

Administrace je v Praze, Žitná ulice č. 570-II.

Knihy a časopisy redakci zaslané:

- Otakar Zúchar*: Rajmund Lublius, Praktyka testamentu. (L. 1500.)
Československé letopisy musejní, roč. I. čís. 2. Redaktor a vydavatel Václav Vl. Jeníček.
Dr. Franz Kos: Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku. Prva knjiga. V Ljubljani 1903.
Časopis katol. duchovenstva. Roč. XLV. Seš. 1.—2. Redaktoři: Dr. Fr. Krásl, Dr. Fr. Kryštůfek, Dr. Jos. Tumpach.
Český časopis Historický. Roč. X. seš. 1. Vydávají Jar. Goll a Josef Pekař.
 Obsah: Jar. Goll: Lad. Hofman; Arnošt Denis. — Kam. Krofta: Kurie a církevní správa zemí českých v době předhusitské. — Jos. Pekař: Nejstarší kronika česká. V. Děčinský text Kristiana. K sporu o zakládací listinu biskupství Pražského. — Miroslav Jeřábek: Rozbor kroniky Dalimilovy.
Československé letopisy musejní. Redaktor a vydavatel Václ. Vl. Jeníček. Roč. II. čís. 1. a 2.
Časopis moravského musea zemského. Roč. II. seš. I. Redaktorové: prof. Frant. J. Rypáček a Dr. Frant. Šujan, prof. Jiří Janda.

Z družstva Vlast. Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: J. M. ndp. Dr. Jos. Doubrava, biskup v Hradci Králové; Rev. Fr. Kopecký, duch. správce v Atkinson v Sev. Americe; Otto Kozlik, duch. správce nemocnice císaře Frant. Josefa ve Vídni; Ladislav Zavadil, farář v Křižanově; Fr. Jar. Pechuška, alumnus kníž. arcib. semináře v Praze; Johanneum, útulna pro učně v Praze; Sv.-Josefská Jednota v Dolních Počernicích; Kat. Cyrill.-Methodějský spolek pro Drholec a okolí. — J. M. ndp. biskup Dr. Josef Doubrava píše spolužáku svému z pražského semináře, Dru. Rud. Horskému: Z uznání záslužných snah družstva Vlast a prací na dobro svaté naší věci již vykonaných, ochotně přihlašuji se za člena družstva. Činím to s přáním nejvroucenějším, aby Pán Bůh žehnal počínání družstva a jeho obětavým pracovníkům hojně odměnil. — Zvěčnělý Vojt. Kameš, děkan v Ledči, odkázal družstvu 500 K.

Každý nový člen, složí-li aspoň první vklad, obdrží zdarma knihy družstvem vydané, a to: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického atd. (3.20); Jak píše prof. Dr. Masaryk o katolické vědě a víře (3); Z duševního bojiště (1.20); Z dějin nepatrné české vesnice (2); Almanach na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. (3); Jaké byly počátky křesť. soci-

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Dodatek II. k Pozůstatkům desk zemských od J. Emlera.

Podává Fr. Štědrý.

Před třemi lety podal jsem několik doplňků k deskám zemským pohotělým na str. 49., 50. a 51. „Sborníku Histor. kroužku“ r. 1900. Podařilo se mi nyní v archivě metropolitní kapitoly sv.-Vítské v knize XXV. najíti větší počet výtahů, které pocházejí o! známého děkana M. Hilaria Litoměřického. Podávám zde celý obsah kodexu stručně. Od listu 1.—41. jsou krátké záznamy oltářů kostela sv. Víta, jakož i platy, které vycházely k těmto oltářům z rozličných míst v Čechách. Jest v nich nejeden doplněk zpráv, které má Tomek v Dějepise m. Prahy dílu III. str. 57.—63.

Na l. 42. jest tato poznámka: A. d. MCCCCLXIII. extracta de tabulis labore et industria Hilarii decani ecclesie pragensis et administratoris archiepiscopatus eiusdem cooperante sibi hon. d. Sigismundo de Yglavia, decano ecclesie Boleslaviensis, ad perpetuam memoriam congesta, ut que literis aut actis consistorialibus probari non admittitur ipsis, que fidem regnicolis Bohemis faciunt tabulis probentur et pietas patrum doceat filios ecclesiasticis personis et rebus fidem seruare. Incipiunt autem tabule ab a. MCCCXXVII. Que prius docta sunt canonice, non per tabulas sed literis probari debent.

Záznamy ty jsou od str. 42.—111.

Jsou to v pravdě výtahy jen z desk, obsahující obyčejně kvatern, ve kterém se chovají, a list, na kterém záznam hledati sluší. Dále obsahují osobu, která činí nadání a komu je činí. Někdy také mají zboží, na kterém věnování se dalo; pravidelně jsou bez leto-počtu, jen zřídka rok a den jest udán. Některé záznamy má i Emler. Kde však náš jest úplnější, podávám jej proto, že něco podstatného více obsahuje. Co děkan Hilarius pravi o deskách zemských, jest i pro nás poučné. U věku jeho neznali starších desk nad Zdislavovy a až tyto začínají nejméně r. 1320, znal Hilarius teprve r. 1327. O deskách půhonných jakožto nejstarších neměli vědomosti. Však jest to znáti, s jakými potížemi i sám Emler zápasil, podáváje seznam kvaternů půhonných. Napočeti jich celkem XXIII. Podařilo se mi kvatern půhonný za Karla IV. (tedy Emlerův asi XXII. a XXIII.) popsany zevrubněji doličený najíti. Tam stojí f. 2. b. XXXV. 29. téhož archivu „in tabulis regni in nigro Caroli vltimo folio E XCVII: Libertas domus in castro pragensi Wigandi barbitonsoris et suis heredibus annexa domni purgrauui.“ Byl tudíž kvatern půhonný za Karla IV. psaný černý a poslední stránka jeho byla E. 97., na niž dotčená zpráva byla napsána. Vedle tohoto hlav-

niho pramene našich dodatků, vyskytují se po různu mnohé zprávy a výpisy ze starých desk. Kde kterých jsem užil, vždy jsem pramen zevrubně naznačil.

Mezi českými rukopisy kláštera Strahovského chovají se „Paměti rodu Krabiců z Veitmile“ na pergameně čís. VIII. E. 6. Jest to rukopis 18 cm zděli, 15 zšíří a má 18 listů, nejméně 8 jest jich vyřiznuto.

Na l. 1. b. stojí psáno: Tito vejpisové s pečetěmi složení jsou k věrné ruce s mnohými jinými spravedlnostmi, na nichž Krabicům mnoho záleží, pánům kouřimským a nemají vydávání býti než, kterýž by syn čísti uměl, aby je sám četl a žádný jiný. A těch jsou tuto některé paměti. Nejsou ještě jim vydáni. 1. Nejprve sou v ní vejpisové z desk zemských na pargameně s visutými pečetmi s titulem, jak se tuto začíná. 2. Potom list latinský na pargameně s pečetí visutou někdy Beneše Krabice vorel červený mající žernov v prsech. 3. Potom majestát krále Ferdinanda mně svědčící s titulem panským. 4. Potom psaní rozličná rukou vlastní pana Šebestiána z Vaytmile, kterýmž se k strejcovství zná.

A nález při tom na to vše v těchto knížkách se najde. Naposledy svědomí k stvrzení toho všeho.

Od str. 1.—14. jest v naší knize výpisů z desk zemských a list Beneše Krabice králem Vladislavem z r. 1475. Ale majestát Ferdinandův se zde již nenalezá. Od l. 15.—18. jsou paměti rodu Hynka Krabice z Veitmile. Několik deskových výtahů těchto užili jsme v této sbírce, ale větší jejich díl jest tak chybně opsán, že jsme jich prozatím, nechce je toliko z domyslu opravovati, zcela pominuli. Snad se k tomu naskytne příležitost, až desky zemské badatelům budou přístupny. Že nyní přístup k deskám velice jest znesnadněn i poctivým badatelům, známo jest z listů denních. Poněvadž Jireček ve své Rukověti literatury I. 404 mluví o jiném rukopise téhož Hynka v knihovně universitní, pátral jsem po něm, ale bylo mně řečeno, že ho tam není.

Třetí, ovšem méně vydatný pramen těchto doplňků, jest kniha Berghauerova „Protomartyr pœnitentiæ“. U vydání šel jsem za pravidly Emlerem stanovenými. Kde mi bylo přičiniti rok zápisu nějakého (a to se stalo přechoasto), dal jsem letopočet do závorky kulaté, by bylo zřejmo, že jest mnou doplněno. Rukopis Hilariův hleděl jsem podati věrně. Hynka Krabici jsem v pravopise nenásledoval, jen některých zvláštností jsem ponechal. Činím tak proto, aby se někdo z povolanějších odborníkův, než jsem já, práce té podjal. Mám za to, že tím kousek drobné práce topografické a genealogické a částečně i církevní dějin se dotýkající jest vykonán.

* * *

I. Zdislavovy. A XVIII. 1320 19. srpna. — Jindřich starší z Prorubí přiznal se před úředníky pražskými, že jest dal a dáti mohl dědictví své totižto Brenné vsi a dvoruov kmetcích s platem, s dědinami, lukami, lesy i se vsí zvolí, což k té polovici přísluší, s plným panstvím a to Peškovi, řečenému Krabice z Vaytmile a jeho dědicům k jmění, držení, užívání a učinění jako s svým vlastním dědickým. K kterémuž dáni Jan z boží milosti král český ráčil dáti své povolení. Posel na to od Jeho Milosti královské byl Oldřich

z Řičan, nejvyšší sudí království českého sa k tomu zvláště vyslaný od J. Mti král. Stalo se v outerý před sv. Bartolomějem letha M III^cXX. (Strahov VIII. E. 6. str. 2. čes.)

B 30. 1323 15. dubna. — Ilynek z Velíš př. s. p. ú. pr., že dědictví své Holohlavy tvrz i dvůr poplužní s poplužím, dvory kmetci s platem, s dědinami, lukami i se vši zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím, to vše, což tu měl, prodal Peškovi a Benešovi bratřím Krabicům z Vaytmille a jejich dědicům za tři sta kop gr. úplně zaplacených a jim nadepsaného dědictví dědicky postoupil. Zpraviti má on sám prodávající toliko před každým člověkem právem zemským a zvláště před věny a sirotky, jakož za právo má, čímž má neb miti bude třetinu vajš. Stalo se letha M^o III.^cXXIII. v pátek po sv. Tiburci. (Strahov VIII. E. 6. 2. str. čes.)

C 9. (1323) — Diuissius de Sowenicz tenetur soluere de Chotiniewess . . . X strichones siliginis et decem tritici . . . fratribus sancti Jacobi in Lithomericz. (XXV. 42. arch. kapit.)

C 48. (1325) Witek de Smeczna vendidit hereditatem suam in Trzebiechowicz duas curias rusticales cum duobus subsidibus et aliam Perose (?), que soluunt quatuor marcas granes de censu. (XXV. 42. arch. kapit.)

E 2. (1327) — Otto de Nymaus pro fratribus predicatoribus in Lithomericz. (XXV. 89. arch. kapit.)

E 18. (1328) — Ditricus de Otwogez pro canonicis sancti Georgii in castro pragensi . . . (XXV. 89. arch. kapit.)

E 38. (1329) — Ditricus de Stochow et Reynaldus (má býti Reymundus) de Kostomlath vendiderunt domino Drslao et toti capitulo Pragensi in Tuchlowicz XXVII laneos et postea VII laneos cum una curia libera. (XXV. 42. arch. kapit.)

E 41. 1329 — Dominus Kerhardus abbas Strahoviensis commutauit cum Lupo sacristano hereditatem in Pticz omnia prata cum rubetis et flumine, quod sub silua et monte domini Lupi ex utraque parte habuit usque ad prata Wankonis aduocati ex parte una et ex parte alia usque ad montem, qui dicitur Wosleczech et pro ista hereditate datum est monasterio pratum sub silua eorum ibidem. (XXV. 42. arch. kapit.)

E 48. (1329) — Domina Clara relicta Francisci Voyt ecclesie pragensis hereditatem quinque curiarum rusticarum et tres domos piscatorum in Dolas cum agris siluis flumine etc. (donauit) pro altari sancti Nicolai ibidem. (XXV. 42. arch. kapit.)

F 7. (1330?) — Anno domini etc. (sic) permutatio facta est cum Vlrico de Noua domo et preposito pragensi . . . (XXV. 42 arch. kapit.)

F 15. (1330) — Sauissius de Drahelczicz dedit partem silue sue pertinentem ad villam Holonoh, que vocatur Chirbinij, que protenditur a via usque ad litus fluuii Lodenicze una cum litore. Item unum locum molendinum locandi cum jure libero ducendi aquam per viam antiquam vel per siluam Nicolai de Pticz et ibi potest inclinare de via, quam debeat transire. (XXV. 42. arch. kapit.)

F 18. 1330 11. března. — Ditricus de Stochowa vendidit monasterio s. Marie Magdalene in Holubin et in Stochow . . . Ditricus de Stochow et Remundus frater suus p. s., quod jus pa-

tronatus ecclesie in Stochow cum filiali ecclesia in Tuchlowicz quod ad eos spectabat per omnia eo jure, sicut ad eos pertinebat, donauerunt libere et propter deum perpetuo predicto monasterio sancte Marie Magdalene ac toti conuentui ibidem et hereditarie condescenderunt predictis. Conradus Junossii p. e. c. pr. b., quod nomine commutationis condescendit domino Andree preposito et toti conuentui sancte Marie Magdalene predictis de tota porcione sua in Stochow, in Holubin, in Rinholecz cum omnibus pertinenciis suis supradictis. Et ipsi prepositus et conuentus ipsi Conrado Junossii et heredibus suis pro eo condescenderunt de parte sua in Honicz tota de hereditatibus, quas ibidem emerant apud Dytricum de Stochow et sex laneis in Tuchlowicz, quos ipsi prepositus et conuentus apud Albertum de Rzisuti per omnia eo jure, sicut ipsi emerunt Conrado Junossii et heredibus suis hereditarie condescenderunt. Actum a d. MCCCXXX^o in vigilia s. Gregorii. (XXV. str. 89. arch. kapit.)

F 22. (1330) — Johannes episcopus pragensis vendidit abbati in Grinheim Czirmnicze medietatem ville. (XXV. 83. arch. kapit.)

F 26. (1330) — Henricus de Pticze vendidit hereditatem suam in Pticzi Lupo sacriste pragensi pro matura missa census I^o LXIII (sic). (XXV. 42. arch. kapit.)

F 27. (1330) — (Henricus de Pticze ?) protestatus est, quod vendidit hereditatem suam in Statiwniczy tres curias cum LXX strichonibus et cum omni libertate decano et altari sancti Nicolai in ecclesia pragensi et in capella s. trinitatis. (XXV. 42. arch. kapit.)

F 28. (1330) — Remundus de Kostomlath vendidit molendinum sub villa Tuchlowicz Srbij super flumine Lodienicz cum pratis etc.

Ditricus de Stochowa vendidit pratum super villam Tuchlowicz ecclesie sancti Viti sicut prior frater eius sancto Vito. (XXV. 42. arch. kapit.)

F 33. (1330) — Otto dictus . . . dedit villam in Poczapl et in Otwoiecz etc. pro ecclesia s. Georgii in castro pragensi. (XXV. 89. arch. kapit.)

F 44. (1330) — Nos Dirslaus etc. VII marc. in villa Zlonicz pro altari s. Procopii in ecclesia pragensi . . . (XXV. 43. kapit. arch.)

F 44. (1330) — Johlinus etc. pro prepositura Boleslaviensi . . . (XXV. 89. kapit. arch.)

G 14. (1333?) — Nos Johannes rex etc. integrum privilegium super villa Pticz de sedecim curiis rusticalibus. (XXV. 43. arch. kapit.)

G 21. (1333?) — Albertus de Rzisuty vendidit unam sexagenam scolastico pragensi in Rzisutie, item siluam quatuor laneorum ibidem cum molendino, humuleto et orto etc. (XXV. 43. kapit. arch.)

G 27. (1333?) — Wlczek et Horna vendiderunt hereditatem suam in Sierzowicz XX marcas argenti census cum pratis etc. pro ecclesia pragensi pro altari in kruchta ecclesie pragensis. (XXV. 43. kapit. arch.)

G 37. (1334) — Dirslaus prepositus pragensis vendidit fratri suo hereditatem propriam. (XXV. 83. kapit.; byl až do r. 1341 proboštem, v. Emler IV. 412.)

G 39. (1334) — Jakub de Kirssicz vendidit hereditatem suam in Hrnčierz curias rusticales cum agris etc. altari sancte Margarethe in ecclesia pragensi. (XXV. 43. arch. kapit.)

H 10. (1336) — Dominus Przedborius etc. dedit villam Zerzewicz pro ecclesia pragensi et Wiss (ehradensi) pro altari s. Materni in ecclesia pragensi et pro ecclesia sancti Johannis baptiste Wiss (ehradensi) VII sexag. et residuum pro sancto Materno pragensi (eccl.) cum omnibus aliis pertinentibus. (XXV. 43. arch. kapit.)

S 39 (1337?) — Nos Bernhardus etc. pro ecclesia Boleslaviensi in Drzewczicz. (XXV. 89. arch. kapit.)

S 48. (1337?) — Dobrohost de Praga etc. pro monasterio Rudnicensi . . . (XXV. 89. arch. kapit.)

II. *Zdislai.* — A 1. (1337) — Dominus Sdeslaus (má býti Drslaus) prepositus Pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

A 27. (1337) — Nos Bernhardus etc. pro ecclesia et aliquot prelatis in ecclesia Boleslaviensi et sunt aliquot ville emphiteotice . . . (XXV. 90. arch. kap.)

B 13. (1337) — Dominus Lupus sacristanus ecclesie pragensis condescendit ecclesie pragensi hereditatem suam in Pticz maiori et minori totum quidquid ibi habuit ad missam maturam beate Marie virginis. (XXV. 43. arch. kapit.)

B 13. (1337) — Oldrzych de Olduba etc. (ibi plena ordinacio de villa Pticz) ad duos ministros pro missa matura in ecclesia pragensi, quos debet . . . conferre, qui cantabunt missam. (XXV. 43. arch. kapit.)

B 15. (1337) — Yan de Skrziple dedit hereditatem suam in Skrziple unum laneum cum curia ad ipsum laneum pertinente cum agris et hereditate . . . pertinente ministris in castro pragensi. (XXV. 43. arch. kapit.)

B 25. (1337) — Dominus Johannes dictus Tyrhonka minister ecclesie pragensi et Petrus plebanus in Welwar hereditatem suam in Milelicz videlicet ipse Johannes unam aream cum LX strichonibus hereditatis et ipse Petrus duas areas cum LXV strichonibus hereditatis ad has areas pertinentibus cum omnibus juribus et pertinentiis et qualibet libertate dederunt ecclesie s. Wenceslai in castro pragensi perpetuo in capella spiritus sancti pro altari in honore beati Bartholomei apostoli, quod ipse dominus Johannes edificari procuravit anno domini MCCCXXXVII feria IV. quatuor temporum in aduentu. (XXV. 43. arch. kapit.)

C 3. (1338) — Cztibor de Sestlicz pro prepositura Boleslaviensi . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

C 25. (1338) — Nicolaus Rokyczaner dedit villam Druzecz pro capella omnium sanctorum in castro pragensi. (XXV. 44. arch. kapit.)

D 10. (1339) — Dominus Drslaus prepositus Pragensis . . . (XXV. 90. kapit. arch.)

E 6. (1340) — Dominus Drslaus et canonici pragenses venderunt curiam suam in Drzewczicz . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

G 4. 1341 — Bohunko et Laurencius fratres de Lobkowicz p. s., quod hereditatem suam in Lobkowicz curiam arature cum curia coloni, sex curias rusticales et quatuor casas subsidum et

totum, quidquid ibi habuerunt, cum agris pratis, siluis, ortis omnibusque pertinentiis suis et qualibet libertate ad ea pertinente vendiderunt ecclesiis s. Wenceslai in castro pragensi et sancti Appolinaris in Saczka ita quod de eadem hereditate decem sexg. gr. census annui pertinere debent ad ipsam ecclesiam s. Viti et sex sexag. ad ipsam ecclesiam in Saczka pro centum LXXXII sexag. Actum a. d. MCCCLXI. (misto XLI.) (XXV. 43. arch. kapit.)

H 29. (1342) — Wanko et fratres de Wetla vendiderunt Zdeslao ad altare beate Marie in ecclesia pragensi . . . (XXV. 44. arch. kapit.)

J 2. (1343) — Wilgk de Trzebizie vendidit decano etc. ecclesie s. Viti pro altari s. trinitatis in ecclesia pragensi . . . (XXV. 44. arch. kapit.)

K 4. 1345 — A. d. 1345 sequenti die post Hieronymi dominus Johannes rex Bohemiæ præsidens in iudicio cum domino Petro de Rozmberg summo camerario Andrea de Dube iudice Henrico præposito Pragensi notario terrae ceterisque Pragensibus beneficiariis et baronibus Wilhelmo de Landstein, Zawissio de Vgezdecz, Hynkone de Nachod, Joanne de Michalowicz, Joanne de Wessele, Wilhelmo de Strakonicz, Wilhelmo de Skali, Zbinkone de Hazmburg, Alberto de Kryr, Genczone de Framburg (sic) iudice curie regalis et aliis baronibus terrae inuenerunt pro iure etc. (Berghauer Protomartyr I. 184.185.)

III. Zdislai. A 2. 1346 — Pawel et Jessko de Trzebochowitz vendiderunt hereditatem suam videlicet curiam censuantem LXXX gr. annue ibidem in Trzebochowitz cum agris . . . rubetis, pascuis, riuibus omnibus et singulis pertinentiis jure dominii etc. pro XV sexg. minus fertone ad altare beate Marie virginis in choro ecclesie pragensis. (XXV. 47. arch. kapit.)

B 6. 1348 — Johannes episcopus Olomucensis . . . (XXV. 89. arch. kap.)

B 7. (1348) — Budico de Praga priuilegium super Letek villa . . . (XXV. 91. arch. kap.) —

(1348) Budico ciuis pragensis dedit pro altari s. Crisogoni et Agnetis etc. in ecclesia pragensi tres sexag. in villa Letek cum iuribus anno domini 1341 in crastino s. Viti. Vide priuilegium desuper in tabulis. (Ibidem 46. arch. kapit.)

B 30. 1348 — Johannes episcopus Olomucensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

C 5. 1348 — Buzko minister ecclesie pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

C 17. (1348) — Arnestus archiepiscopus Pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

D 1. (1349?) — Dobessius de Kbela vendidit Zdislao de Horka ementi et assignanti pro altari sancti Andree in ecclesia s. Viti prag. quinque sexag. census annui nudi in tota hereditate in Kbel curia arature et cum duabus araturis et septem curiis rusticalibus etc. Et si non soluet, poterit idem minister cum beneficiariis pragensibus impignorare in quatuor (sic) marcis in censu non soluto ipsum . . . et poterit eundem censum transducere. (XXV. 45. arch. kapit.)

D 17. (1349?) — Nicolaus prepositus et capitulum pragense protestantur, quod homines suos ad villam Kurzj pertinentes permutauerunt pro Hospozyn quinque curias rustic., in quibus sunt sex sexag. cum dimidia census annui. (XXV. 46. arch. kapit.)

D 18. (1349) — Karolus imperator consensit emere pro ecclesia pragensi Martiniewes Vgezđ Hospozín Kurzi pro ecclesia s. Viti. XXV. 46. arch. kapit.)

D 24. 1350 -- Widislaus (sic) de Bissicz vendidit IIII curias rusticales domino Wenceslao plebano ecclesie s. Egidii et ad altare s. Stanislai in ecclesia s. Viti pragensis ministris. (46. arch. kapit.)

D 24. 1350 -- Pessko de Swarowa vendidit hereditatem suam in Swarow minori XII strichones domino Sdeslao scolastico pragensi. Idem Pessko vendidit alium campum cum XII strichonibus eidem Sdeslao. (XXV. 46. arch. kapit.)

D 30. (1350) — Sdeslaus scolasticus de Praga dedit hereditatem suam in Kurziem cum curia arature, municione, sex curiis rustic., uno subside molendino etc. totum, quidquid ibi habuit, ad scolasticam ecclesie pragensis. (XXV. 46. arch. kapit.)

D 30. (1350) — Cztibor de Mlazicz vendidit ecclesie s. Viti hereditatem suam in Mlazicz tres curias rusticales cum pullis, ouis et pleno dominio ad altare ss. quatuor doctorum. (Ibidem.)

E 4. (1350) — Sdeslaus scolasticus pragensis dedit altari sanctorum Mathei et Luce ewangelistarum in ecclesia pragens duas curias rusticales in Hospozyn censuantes quatuor sexag. gr. et XX gross. (XXV. 46. arch. kapit.)

E 17. 1350 12. října. — Biczen de Czietowa hereditatem suam in Bierzkowicz curiam arature cum curiis rustic. cum agris, pratis, flumine, naulo excepta vinea vendidit domino Nicolao de Holubicz Alberto Geczmyk ministris ecclesie pragensis pro ecclesia s. Viti in castro pragensi, cuius hereditatis CCLXXIII strichones ad altare sanctarum Catherine et Gunegundis, centum decem vero strichones predictae hereditatis per ipsum dominum Albertum empti ad altare s. Margarethe, a qua vero et naulum cum aliis pertinenciis suis ad predicta altaria pertinebunt pro centum LXXVI sexg. gr. Testes Marsso de Diedibab et Otto de Wlniewsy. Actum a. d. MCCCL fer. III. ante Galli. (XXV. 46. kapit. arch.)

F 14. (1351) — Genczo canonicus pragensis . . .

G 24. (1351) — Dominus Stephanus canonicus pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

G 25. (1351) — Sdeslaus scolasticus pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

G 26. (1351) — Sdeslaus scolasticus pragensis . . . (Ibidem.)

G 29. (1351) — Wenceslaus canonicus pragensis dedit octo sexagenas census nudi perpetui in hereditatibus in Bielok, quidquid ibi habuit et duas sexag. gr. eorundem census in hereditate in Nedwiez una taberna et una curia rusticali pro altari sancte Sapientie in ecclesia pragensi. (XXV. 46. arch. kapit.)

G 36. (1351) — Sdislaus scolasticus Pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

H 15. (1353) — Stephanus canonicus pragensis... (XXV. 90. kap. arch.)

K 6. K 7. (1354) — Stephanus canonicus pragensis... (XXV. 90. arch. kapit.)

L 11. 1354 17. prosince. — Jetrich z Slivna p. s. p. ú. př., že dědictví své Slivno tvrz dvůr poplužní s poplužím a dvory kmetci s platem, což tu má, s dědinami, lukami, lesy i se vši zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím prodal panu Petrovi, panu Janovi a panu Benešovi bratřím Krabicům z Waitmille a jich dědicům za dvě stě kop gr. úplně zaplacených a jim toho dědictví postoupil. Zpraviti má on sám etc., jakž přední práva svědčí. Stalo se letha M^o III^c LIIII. v středu po (o?) sv. Žofii. (VIII. E. 6. Strahov čes.)

M 19. 1355 (chybně 1350) — Causa quae inter dominam Maraskam (sic) Actum a. d. 1355 die dominico post festum s. Hieronymi coram dominis Joanne de Wessele supremo camerario, Andrea de Dubé iudice, Stephano canonico pragensi, notario terræ ceterisque Pragensis beneficiariis et baronibus Wilhelmo de Landstein, burggravio Pragensi Wankone de Wartenberg. (Berghauer Protomartyr I. 185.)

N 4. 1356 19. března. — Elizabeth molendinatrix cum filiis suis de Praga p. e. etc., quod hereditatem eorum in Zlatnik villam, in Hodkowicz quatuor laneos hereditatis cum agris, pratis, jure patronatus omnibusque suis pertinentiis et qualibet libertate ad ea pertinente vendiderunt ecclesie s. Viti in castro pragensi totoque(!) capitulo canonicorum ibidem CCCCLXIII $\frac{1}{2}$ sexg. et fassi sunt se eandem summam se(!) ab eis percepisse et eis de hereditatibus eisdem hereditarie condescenderunt censusque ipsarum hereditatum ad dominos ipsius ecclesie pragensis sic pertinere et distribui perpetuis annorum singulis diebus videlicet primo ad prepositum Luthomericzenssem canonicum pragenssem et successoribus suis XIII sexg. gr. census annui et quod pomerium cum iudicio et jure patronatus ecclesie predictae in Zlatnik debent pertinere; ad ipsumque capitulum XXX sexg. eorundem gr. census annui perpetuo pertinebunt. Ad magistrum vero Stephanum et successores suos vicarios domini archiepiscopi pragensis in ipsa pragensi ecclesia pro magistro fabrice theologie pertinebunt XXIII sexg. antedictae gr. census in eisdem hereditatibus in Zlatnik et in Hodkowicz quatuor lanei predictorum. Easdemque hereditates eidem ecclesie pragensi ac canonicis prescriptis debent et fidejusserunt exbrigare ipsimet Elizabeth Pesslinus et Gessko Fridlinus de Gilowy. a. d. MCCCLVI. sabbato quatuor temporum quadragesime. (XXV. 47. arch. kapit.)

A 8. (1357) — Zauissius canonicus et Plichta vendiderunt ecclesie s. Viti in Kopanina XX curias rusticales censuantes XXX sexag. census annui.

A 8. (1357) — Yessko de Winarzecz vendidit duas curias rusticales cum agris etc. in Racziniewes domino Zauissio canonico pragensi pro XXVIII $\frac{1}{2}$ sexg. gr. (XXV. 48. arch. kapit.)

(Pokračování.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal Václav Oliva.

(Pokračování.)

VI.

Obrana¹⁹²⁾ jesuitů chlumeckých.

Řád jezuitský byl nenáviděn¹⁹³⁾ po všecky věky jednak od lidí světských, požívatých, lehkovážných a sobě hovičích, jednak od lidí zaslepených a nedouků, kteří svedeni duchem liberalismu a protestantismu: pro samé mhy a předsudky nepronikli ani k zásadě křesťanské: „pravda vysvobodí vás“, ba ani k zásadě pohanské: „amicus mihi Plato, sed magis amica veritas.“

Tomuto osudu neunikli ani jesuité chlumečtí. Co o nich napsáno zlého, zakládá se zcela na nepravdě. Auktorem a prvním pramenem lži o jesuitech chlumeckých jest beze všeho odporu světský kněz, pensiovaný kaplan, *liberál Hugo Jiroušek*. „Právě jsem přečetl“, dí v „Pam. knize“¹⁹⁴⁾ chronista, „knížku, kteráž patří rolníku Stodolovi z Radimě, milovníku místní historie. Knížka ta obsahuje historické upomínky z rozličných pramenů. Mezi jiným jest tam též krátký a velmi strannicky psaný obsah všeho toho, co zde v této knize jest latinsky napsáno. Stodola opsál si to z památní knihy městské. Pro knihu městskou napsal obsah ten P. Hugo Jiroušek — kaplanoval zde asi 9 let — zdejších neznabohů milovaný přítel. Podivil jsem se velice, jak všude mluví neodůvodněná a bezedná nenávist k údům zdejšího Tovaryšstva Ježíšova, k celému Tovaryšstvu a k církvi katolické. Řád jezuitský se tam líčí jako spolek ničemníků, přetvařovačů a kejklířů; jich účelem jest podlým způsobem co možno nejvíce peněz nahromaditi, a P. Jiroušek se na to dušuje, že to vypravuje právě tak, jak zde v knize napsáno: zatím ale, aby ukázal podlost jesuitů, *zkroutil* některé příklady tak, že jim dal smysl hanebný, kdežto zde v knize mají chvalitebný. Celé své vypravování *protkal uštěpačnými frázemi*, vypůjčenými od nevěreckých novinářů; snad chtěl tak před nevěreckými svými přáteli svůj *pohoršlivý život* omluviti.“ „I v Luži vytvořil se neznabohů sbor; scházeli se u „Klátů“ v hostinci a tam bohopusté vedli řeči. P. Jiroušek byl pilným hostince toho navštěvovatelem a tudíž se jemu nejvíce také za vinu dává, že zmáhající se nevěru svým účastenstvím utvrzoval a pak svým neknežským životem. P. Doubrava spis nevěrecký a rouhavý v hospodě u Klátů vychvaloval a doporučoval.“¹⁹⁵⁾

¹⁹²⁾ Spisy obírající se obranou řádu jezuitského vůbec a českých jesuitů zvláště jsou: P. Bernard Dulr T. J. „Bajky o jesuitech“. České autorisované a doplněné vydání. V Praze 1901. [Vzdělávací knihovna katolická XX.]; Svoboda Josef: Katolická reformace a Mariánská Družina v království Českém.“ V Brně 1888 [2 díly]; Jiří Patizs [J. N. Desolda]: „Žaloby proti Tovaryšstvu Ježíšovu“. V Praze 1867. Zrušení řádu jezuitského [„Čas. úvahy“ v Hradci Králové] a j.

¹⁹³⁾ Řád jezuitský, poněvadž měl za účel pravou víru hájiti a lid kacířstvím hojně prosáklý utvrzovati ve spasitelné víře, stal se později beránkem, který musel sjímati všechny hříchy souvěkého pokolení. Kde jaká neplecha a jaký nešvar během let se uhnízdil, vše vrhalo se na bedra jesuitů často velmi zasloužilých. Potup těch dostalo se jim hlavně po zrušení řádu, když jednotliví členové sem tam po světě jsouce rozprášeni, s úspěchem brániti se nemohli. Někteří členové tohoto řádu, jako Balbín, Švenda, Šturm, Plachý, Kofínek a m. j. jako na slovo vzatí vlastenci i svobodomyšlnému pokolení našemu za příklad sloužiti mohou.“ [Blažek 19.]

¹⁹⁴⁾ III. 414. — ¹⁹⁵⁾ III. 415.

Z městské knihy lužské opsal anebo vypsál hany a potupy řádu jezuitského, respektive jezuitů chlumeckých Dr. Adámek. Měl bych tedy vlastně Dr. Adámka nechat stranou a obrátit se prací Jirouškovou. Protože však Jiroušek ničeho nevydal tiskem, ale Dr. Adámek neostýchal se uveřejnit spisek, v němž mnohé obsaženy jsou potupy, hany a pomluvy jezuitů chlumeckých, jakož i celá řada historických lží, a na něm se podepsati „Sepsal JUDr. K. V. Adámek,“ aniž bych zvlášť uváděl zášť jeho proti všemu katolickému, jež ze spisku toho číší, považuji za nutno citovati Adámka a obrátit se spisem jeho,¹⁹⁶⁾ ač mnohé věci do práce své pojal z výpisků Jirouškových.*)

I. Adámek dí (5.): „Teskno jest čtoucímu, když čte popis nádherného zařízení hradu (z r. 1623) a srovnává jeho stav v době, kdy tu hospodařili jezovité, i nepodiví se tomu, že na milou a milostivou vrchnost vzpomínali lužští, zvláště když v bědných dobách pobělohorských ostře jim protiva tehdejska a dřívějka na oči se stavěla.“ Na straně pak 61. píše též: „Když pak jezovité stali se tu [na Košumberce] pány, opravili sice Košumberk několikrát (1704), ale tu již používali hradu za skladiště obilí a starého náradí . . . Vichřice často (1721 a j.) nadělaly škody na hradě. Posledně byl hrad opraven roku 1769, avšak část severní, od mnoha let v rozvalinách ležící, nechána svému osudu. Hrad pustl. Stavivo a j. bráno z hradu na jiné vůkolní stavby. Válečné doby XVIII. věku nepřispěly k jeho povznesení.“

Jesuité stali se pány Košumberka r. 1684. Jak mohla tedy již „v bědných dobách pobělohorských“ (tou dobou pobělohorskou, jak vysvětluje z kontextu na str. 5: „Takž psali pak v první suplice své, kterouž hraběti Vilémovi Slavatovi z Chlumu a Košumberka roku 1627 do měst pražských psali: „obec naše takových věcí a svobod užívala“ . . . míní

¹⁹⁶⁾ Slíbil jsem sice v předmluvě, že polemiku s Dr. Adámkem uvedu většinou toliko v poznámkách a slibu svému, jak vysvětluje z toho, co posud řečeno, hleděl jsem dostát. Proto prosím, koho věc zajímá a kdo chce seznati, jak se píše a „dělá“ protikatolická historie, aby si pozorně ony poznámky přečetl. Poněvadž však odstavec o jezuitěch chlumeckých jest jednak sám dosti poznámkován a jednak nájezdy Adámkovy proti jezuitům obsáhlé tak, že i poznámky mé nabyly by velikého objemu, považoval jsem za vhodnější, kratičkou stat obrany přidati, v níž bych mohl uvést a vyvrátiti alespoň nejhlavnější a největší insinuace Adámkovy.

*) Když r. 1903 napsal jsem pro chrudimský „Český Východ“ vzpomínku na jesuity chlumecké pod názvem „Trs pomněnek“, vystoupil proti tomu Hugo Jiroušek řka: „Stať, o níž jde, psal jsem víc jak před třiceti lety. Nepsal jsem ji pro veřejnost a nebylo tudíž bezohledné kritické revise třeba. Za těchto okolností mohla ovšem buď chybným čtením, buď jiným nedopatřením do spisku vlouditi se nějaká nesprávnost a byl bych panu pisateli povděčen, kdyby mne byl přátelsky v soukromí na ni upozornil a to tím spíše, an po dlouholetém bádání a zralejším uvažování sám jsem se chystal to a ono ve spisku tu pozměnit, tu umírniti, tu konečně vynechati,“ k čemuž odpověděl jsem, že myšlenku právě pronesenou konstatuji a zdůrazňuji. „poněvadž ukazuje vnitřní cenu spisku Dr. Adámka“ a jest obranou mého tvrzení (sr. „Český Východ“ 1903 číslo 7. a 8.). Dokládám pak ještě: Dr. Adámek „přihlíží“, jak sám doznává (str. 2. pozn. 1.) k rukopisu Jirouškovu, stal se tedy rukopis Jirouškův pramenem historickým, majetkem veřejnosti, aniž bych zvláště připomínal, že „Pamětní kniha“ městská eo ipso je knihou určenou pro veřejnost, jak každý rozumný dozná. V soukromí připomínali různá „nedopatření“, když tatáž ve veřejnosti za pravdu se vydávají, nebylo by na místě, ba ani křesťanské. a to tím méně, ježto ve skutečnosti Jiroušek na opravu „Pamětní knihy“ městské nemyslel. Chronista „Pamětní knihy“ farní v roce 1877 vytkl Jirouškovi tytéž nesprávnosti; Jiroušek poznamenal si k tomu: „Četl jsem 20./8. 1888 Hugo Jiroušek“ — ale neopravil až po dnešní den praničeho v Pamětní knize městské.

Dr. Adámek dobu nejbližší) „protiva tehdejska a dřívější“, „kdy tu hospodařili jezuité“, na oči se Lužským stavěti? Nejsou do celého znění slov Adámkových „jezovité“ zbytečně přitaženi za vlasy? A míní-li Dr. Adámek vskutku dobu, „kdy tu hospodařili jezovité“, kteří „opravili sice Košumberk několikrát“, jak může komu býti z toho „teskno“? A což teprve srovnáme-li zápisy jezuitské o opravách Košumberka při jednotlivých letech, jak uvedl jsem je dříve ve stati: „Chlumecká jezuité“ a poznámku faráře Brychty, uvedenou v téže stati, nahlédneme jasně, že Dr. Adámek jezuitům křivdil a to vědomě, jen aby je potupil.

Pan Dr. asi ví, že hrady české koncem XVIII. věku byly většinou v rozvalinách, poněvadž se přežily, neměly pro své majitele (i tajné české bratry, liberály, protestanty) praktického významu. Jako tomu bylo jinde, bylo i za jezuitů na Košumberce. Pan Dr. také asi ví, proč Diviš Lacembok hrad „opevnil“ a neví-li, tož tedy mu napovím: že Lacembok byl protestantem, patřil k sektě, jež od jakživa byla největším nepřítelem domu císařského**) a že tedy *neopevňoval hrad z lásky k němu, ale aby v něm mohl císaři vzdorovat a se bránit a v něm svou vlast Němcům-protestantům zaprodati!* Ostatně vláda sama ve věku XVII. a XVIII. hradům nepřála. Kéž by byly všechny vrchnosti hradů svých si hleděly alespoň tak jako chlumečtí jezuité! Ti zachovali to, co zachovati se mohlo. Teprve náboženský fond a baron Laing „odzvoniли hradu umíráčkem“. Zde měl p. Dr. zasaditi své páky a odsouditi, co odsouzení hodno. Ale on chtěl potupiti stůj co stůj pouze jesuity!

II. Adámek pokračuje (47.): „Jezovité byli nepokojní sousedé. Roku 1692 měli rozepří . . . s panem Zárubou o les Volšovský a o patronát v Luži. Poručník tvrdil, že les patří k Roubovicům . . . ale roku 1698 Jezovité vyhráli. Poručník o patronátu tvrdil, že dědicové paní . . . Hieserlové jsou spolupatrony lužskými, ale jezovité, opatrní a na všecko připraveni, vytasili se s její listinou, že toliko residenci . . . chce patronem míti“, tedy vyhráli zase. „Jinou při měli jezovité s administrátorem hrochovotyneckým . . . o les Hlubokou a vysoudili ji . . . Roku 1731 měli rozepří . . . o patronát v Jenšovicích, v kteréž . . . konsistoř právo . . . jim přisoudila. Roku 1755 vysoudili . . . les „na špici“ . . . (str. 48.) „Také s městysem Luží měla residence . . . mnohé spory a rozmišky.¹⁹⁷⁾ Roku 1726 Luže odepřela povinných prací a jala se věc svou zastávati při krajském ouřadě. Konečně v pátek po novém roce 1727 dohodly se obě strany, jezovité zastoupeni hradeckým rektorem koleje Ferdinandem Pfefferkornem a purkmistr Matěj Zrůst, konšelé, starší, též i oba rychtáři a výbor celé obce Luže smlouvou handfestní.¹⁹⁸⁾ Vrchnost jezovitská

**) T. j. Habsburského.

¹⁹⁷⁾ Některé listiny, zejména handfestní smlouva, jsou vepsány v památné knize lužské. [Pozn. Adámkova].

¹⁹⁸⁾ Ze smlouvy [traktátu] handfestní vyjímám počátek: „Ačkoliv dle starobylých urbářův a nad paměť lidskou na též panství zavedených a tak pokojně užívalých obyčejův a zvykův na svém vrchnost presistirovati může a od vrchnostenských práv na zlehčení povinností ustoupiti a je změniti žádné při činy nemá, nicméně však vzavši v konsideraci svou 1. přimluvu královského krajského úřadu a chtěje 2. zhusta pravená duchovní milostivá vrchnost košumberská dokázati, že svým poddaným více milosti prokazovati, než od nich offerirováno býti může, z té pouhé vrchnostenské náklonnosti a takřkouc otcovské milosti [kterou žádný z týchž poddaných, buď on kdo buď, za nějakou povinnost opovážiti se nemá bráti] pro delší zachování týchž poddaných v šranku věrnosti, poslušnosti a lásky, tak daleje se nakloniti dala, a v tento „handfestní

osvobodila obec od roboty při zámku Košumberku a residenci chlumecké posavad vykonávané, krom toho, kdyby zámek nebo residence „skrz oheň k ruině neb zkáze“ přišly. Tu „doufala“ vrchnost, že Lužští robotami svými zase bez vymlouvání, potřebným forováním, k restaurování a vystavění pomáhati budou, kdežto se jim, jako když se residence a pak kostel stavěly, po bochníčku chleba a 3 penězích (krejcarech) dávati má. Také byli Lužští sprostěni od povinnosti dovozu čili forování 36 $\frac{1}{2}$ sáhů dříví a od povinnosti sekání pasek, rytí panské řepy a praní sedmého dílu panských ovec ku stříži ovčákovi. Panské ovce měli stříhati, jako dosud, lidé vesničtí. „Na to, za co tak v času žní, žencům a rychtářům od starodávna obyčejně od jídla a rychtářovi také piva se dávalo, při tom bez proměny docela pozůstává, naproti tomu ale oni s tím, co tak se jim od božího nadělení naskytne, spokojeni býti mají. Vrchnost převzala na sebe všelikteraká jiná onera, jež z domu Jänderovského a Horeckého měly budoucně býti vybývány, jakož i přípraze a jiné pojízdky jakožto držitelka a uživatelka těchto domů a zavázala se též, že bude, jako nebožtík Horecký, přispívat přiměřeně na obyčejnou outratu „ku krajskému ouřadu jezdicímu“, ale od pěších robot byly tyto dva domy, pokud ve vrchnostenském držení zůstanou, sprostěny, avšak daně měly býti i dále náležitě vybývány. Obdarování Marie Maxmiliány Evy Terezie Hieserlové z 16. července 1684 specifikována jsou a officii hospodářští neměli nic nového svémocně k újmě týchž poddaných na panství zaváděti a s Lužskými „beze všeho bití a proklínání“ se vši mírností zacházeti, nýbrž podle zásluhy jinými spůsoby (bez vědomí vrchnosti nikdy pokutami) potrestati. Nedoplatky staré za nekonané předení (14 kr. za 1 štuku) byly odpuštěny. Naproti tomu obec Lužská byla dále, jako dosud, povinna posílat ku dvoru Košumberskému povinníky své orat, pak z velkých domů na žně po 2 a od zahradníků po 1 osobě, by obilí žali, a co pak řídkého obilí sedlákům sekati se dá, to nahrabovali, vázali, pohrabovali a v stodole dvorské skládali, začez denně po 1 bochníčku chleba a večere se dá a rychtář po 1 pintě piva denně dostane. Osoby z ouřadu při čítání mandel přítomné měly dostávati z milosti vrchnostenské „po vyjití žní“ vědro piva. Lužští zůstali dále povinni sena a otavy sušiti, hrabati a kliditi a na vozy „od starodávna obyčejem určené“ dávati, dále dle starodávné taxy přísti předivo a sice rolník po 3, zahradník po 2, chalupník po 1 štu-e motovidla s 1 pražského lokte dlouhého anebo za 1 štuku po 10 kr. (místo 14 kr.) dávati a předivo jim dané, dobře vyvařené na váhu z každých $\frac{5}{4}$ liber 1 libru obyčejnou odváděti, strouhy na mlýn i na panská sádka čiditi a se sedláky vyhazovati, strže opravovati, při zavážení splavů zdislavského a Matuskova pomáhati, a to tak, že, když bude 15 sedláků, Lužští postaví 10 osob s lopatami a motykami na toto dílo, pak též ohradu okolo zámku a cestu andělskou (od Chlounku k zámku) uhrabovati a zahrady, poněvadž to za nebožky hraběnky a tehdejšího hejtmána Klumpara dělali, čistiti, na honbu a lovy, kdy k tomu budou povoláni, se dostavovati, vrchnost i její úředníky ctíti a poslouchati. Nové chalupy, na obci vystavěné a k ouroku peněžitému a jiným povinnostem dosud nepřitažené, měly „hned po zmístění této handfestní smlouvy“ k tomu se podrobiti . . .¹⁹⁹⁾ Ale za nedlouho Lužští

tractat, punctatim“ s lužskými nezrušitelně jest vkročila: 3. od roboty se obec lužská osvobozuje krom, čehož Pán Bůh zachovej, kdyby zámek košumberský neb residence chlumecká skrze oheň k ruině neb zkáze přišly . . .“

¹⁹⁹⁾ „Babské roboty, které ne od podruha, nýbrž samotné od podružných žen a zmrhaných osob vykonávané byly“, se odpustily. K. Zástěra významně

zase se vyhýbali povinnostem, k nimž před krajským hejtmanem byli se smlouvou handfestní zavázali, tak že museli mocí býti doháněni k plnění takových břemen.

Roku 1733 obec Lužská si stěžovala²⁰⁰⁾ u krajského úřadu na vrchnost a žalovala residenci o zaplacení 501 zl. 58 kr. 4¹/₂ d. do kontribučenského důchodu dlužných, jež prý residence z domů a gruntů horeckých a janderovských po 7 let neplatila. Při komisi dne 5. listopadu konané před kraj. hejtmanem v Heřmanově Městci, při níž v čele zástupců městečka stál Martin Rabus, od jezovitů pro hájení práv krajanů svých velmi nenáviděný, byla smlouva handfestní z roku 1727 v platnosti zachována, ale pro nemožnost důkazů výše výnosu kontribuce a se zřetelem k námitce, že obec fictitium na tyto dva domy nerepartovala, nevyhověno žalobě. O pojíždkách bylo stanoveno, že vojenské a císařské přípráže zůstanou dále povinnosti sousedskou a že měšťané budou povinni též dovážeti potřebné kameny pro panský mlýn i duchovní z Chrudimě a Litomyšle k pobožnostem. Z akcidence při prodejkách a postupech městských domů měl hospodářský officer odvádět obci třetinu. Ohledně pastev panských a městských mělo býti „sousedským způsobem pokračováno tak, aby ani jedna, ani druhá strana zbytečně hemovány nebyly.“ Lomu kamenu „kvadrštukového“ na obecní půdě²⁰¹⁾ mohla obec volně užívat, a po oznámení vrchnostenskému úřadu jiným prodávati, ale vrchnost mohla si z něho jen pro svou potřebu bráti. Vinní šenk, jež vrchnost po nějaký čas od sousedů skoupený držela, byl jim zase propuštěn, aby takový komukoliv prodávati aneb sami sousedé podle pořádku šenkovati mohli. Vrchnost měla dáti víno, když by šenk od některého souseda koupila, oceniti ouředním osobám, a židé jen mezi sebou si směli víno prodávati.

Roku 1747 vyskytly se nějaké zápletky²⁰²⁾ obce s vrchností a i tu mlynář Martin Rabas hlavní slovo vedl spolu s jinými sousedy mlynáři.²⁰³⁾ Lužští stěžovali si roku 1749, že vrchnost jim odnímá právo výčepu pivního a jen o jarmarcích šenkovati pivo povoluje, a že na obecní půdě čtyry domy pro židy postavila, z nich činži užívala, též že i obecní grunt „kollinu“ bezprávně užívá a novokřtěnému židovi Josefu Streitovi přístavbu jeho domu k lužské radnici dovolila i obchod s takovým zbožím, jaké

po uvedení celého jednání Lužských s residencí dodává: „Tak jednala dnešní dobou rozkřičená duchovní správa či „mrtvá ruka“ s poddaným lidem. Jak jinak jednala vrchnost rychmburská se Skutčí při narovnání r. 1793! V Luži [t. j. u jezuitů] převládala lidumilnost, útrpnost; se Skutčí jednala vrchnost [světská] až surově, bezohledně upírala městu stará práva, na město uvalovány bezpříkladné poplatky, až Skutč takřka na mizinu přišla! Z těchto událostí můžeme se všeličemu naučiti!“ [str. 95.] Pane dre Adámku, slyšíte?

²⁰⁰⁾ Kopiař 213 l.: snesení rady z 16. února 1733, by radní písař Martin Rabas napsal jezovitskému superiorovi supliku, by byly ponechány obci akcidence ze zápisu. (Pozn. Adámkova.)

²⁰¹⁾ Kopiař 176; Lužští dovoľovali za starodávna hrnčírům skutečským, by si z obce Lužské brali masník nebo hlinu, začez tito platili za párovou fůru 3 kr. pro obec Lužskou. „Protože ale i od sousedův (skutečských) hrnčírův, ale také i od jiných formanův některých velicí neřádové a škody se dělají,“ oznámili Lužští listem, daným v pátek po sv. Prokopu 1632, radě Skutečské, že další brání zapovídají a že každého neposlušného obyčejem a právem městským vězením stihnou a své vrchnosti dále oznámí.“ (Pozn. Adámkova.)

²⁰²⁾ Více o tom viz v památní knize lužské z r. 1836 na listě 70. (Pozn. Adámkova.)

²⁰³⁾ Již roku 1628 byla jakási pře mezi vrchností a lužským mlynářem Matějem Pejchou. (Kopiař 293 r. Pozn. Adámkova.)

lužští řemeslníci po domech pracují, k nemalé jejich škodě trpí a konečně že roku 1732 a opět roku 1747 sousedům a pekařům lužským v mlynech sousedských mletí pod pokutou zapověděla. Tento spor byl rozhodnut částečně ve prospěch stěžovatelů. O právu výčepním sice nemohla obec „nic podstatného přednésti a proto dobrovolně i na časy budoucí od nároku svého upouští“, a o stavení, v němž žid Jan Tesour od r. 1692 bydlel, i v druhém domě blíže mostu, kde panská koželuhovna byla a pak Václav Andrlé bydlel, *prokázala vrchnost* gruntovními knihami své právo vlastnické, ale židovský dům, v němž tehdy jakýsi Heršel Gertl bydlel, prodával, měla mít obec právo zápis do svých knih zanést a o zápisní športle se rozdělit s vrchností. Žid novokřtěnec měl na svůj náklad postaviti štít proti radnici a obchod zbožím v Luži řemeslníky vyráběným byl mu zakázán. Kromě pekařů a mlynářů nikdo nebudiž povinen mletí v panském mlýně. „Kotlinu“ vrchnost vysoudila. S mlynářem Rabasem byla rozepře teprv roku 1752 ukončena. Pokoj však mezi obcemi a vrchností nenastal, neboť na př. roku 1763 opět Lužští odepřeli žítí oves vrchnostenský, že prý to jest povinností sedláků; než dohnání jsou k tomu vojáky, jež krajský hejtman na ně poslal.“

Ne bez příčiny uvádím celou dlouhou stať a vypravování Dra Adámka do slova. Necht čtenář soudí nestranně a je poučen o pravdě. Kdo slova p. Dra pozorně přečetl, shledal, že „jezovité vyhráli“, vyhráli zase, „právo konsistoř jim přisoudila“, „vysoudili les“, „Luže odepřela a povinných prací“, „obec Lužská byla dále, jako dosud, povinna poslati ke dvoru“, „lužští zůstali dále povinni sena a otavy sušiti . . .“, „měli k tomu se podrobiti“, „Lužských žalobě nevyhověno“, „vrchnost prokázala gruntovními knihami své právo“, „vrchnost vysoudila „Kotlinu“ atd. krátce: *že jesuité „vyhráli“ vždycky a to, v čem Lužským povolili, učinili z křesťanské lásky a k vůli pokoji s městem, a ne proto, že by Luže měla k tomu právo.* A tu se ptám: může člověk rozumný, vášní proti jesuitům nezaslepený souditi, — a což teprve napsati! — že jesuité byli nepokojní sousedé? Právě opak je pravda: *jesuité byli pokojní, shovívaví, k vůli pokoji s městem i od svých práv odstoupili a mnohé příkoří snášeli od Lužských.* Divím se, že doktor práv, advokát, muž s právníckými vědomostmi, napíše něco takového.

Kde by, prosím, zůstalo všecko právo a spravedlnost, aby ten, kdo vždycky dokázal právo své, byl člověkem nepokojným, a ten, kdo jinému na práva sahá a je upírá, učiněným beránkem? Milý pane doktore! Řeknu Vám to upřímně: chtěl jste potupiti jesuity stůj co stůj, proto *logika, právo a spravedlnost musila ustoupiti Vaší choutce či chcete-li vášni, jež historika je naprosto nedůstojná a hluboce snižující.*

III. Dále Dr. Adámek (52.) dí: „Jezovité dovedli si získat vliv na paní Marii Maxmiliánu Evu Hieserlovu. Též hleděli ovládnouti lid . . . hrůzami pekelnými hrozili, a obzvláště na ženy a děti působili . . . po starých českých knihách v Luži a okolí patrano a páleny. Roku 1746 sám Antonín Koniáš (brr, ó hrůzo, národe, vzhůru!) sem na missijní cestě zavítal. Bludaři trestáni a pokutováni. Aby návštěva obřadů . . . se zvelebila, byly . . . založeny rejstříky poddaných a zvláštní hlídač . . . zapisoval liknavé a netečné . . . , kteříž pak byli všelijak trestáni.“ Co slovo, to neoprávněná inkriminace řádu nebo lež. Ano jesuité dovedli si získati vliv na hraběnku, ale *vlivu toho užívali ve prospěch jak tělesně, tak duševně trpícího lidstva.* Dr. Adámek dává slovům svým potměšilý význam, ač přece čel spisek Blažkův „Chluinek u Luže“ a četl (alespoň

sám tak tvrdí na str. 52., ale já tomu nevěřím) zprávy kronikáře residence, kde mohl se přesvědčiti zcela jasně, k čemu vlivu svého u hraběnky jesuité užívali. Či chce p. Dr., abych mu něco z toho připomenul? Blažek píše souhlasně s kronikářem jesuitským: „Téhož roku (1683), jak ze všeobecných dějin známo, sevřeli Turci Vídeň a tím povážlivě severní části mocnářství našeho ohrožovali. Tu celé zástupy lidu venkovského z Rakous a Moravy, prchající před sverepým Turkem, přivalily se až do končin našich. Mnoho takových uprchlíků zběhlo i na Chlumek. Šlechtná hraběnka smilovala se i nad těmito nebožáky, a aby jim obživu zjedнала, dala na přímluvu Jesuitů stavěti v Roubovicích nový zámček a pivovar.“ (19.) Dr. Adámek o této šlechtnosti hraběnčině ví, jak patrně z jeho věty: „V těch dobách návodem jezovitů stavěla (r. 1683) v Roubovicích zámček a pivovár“ (44.), ale nepředeslav příčiny, proč se tak stalo, a stylisovav dovedně a jesuity podezřívavě onu větu, má v úmyslu jesuity u lidu v nenávist uvést. Účel posvěcuje p. Dru prostředky! A což vystavění Chlumku, „českého Sionu“, založení škol, vyučování mládeže, zvelebení hudby atd. atd., k čemuž jesuité hraběnce radili, nebylo něco šlechtného, lidu prospěšného? Učinili něco podobného liberálové? Račte, pane Dre, jmenovat!

Že by jesuité chlumečtí „hrůzami pekelnými hrozili, a obzvláště na ženy a děti působili“, nadočetl jsem se v pramenech. Pan Dr. pramenů, kde to četl, také nejmenuje. Je to tedy krátce *paušální opakování z „krváků“ a žvatlání protestansko-liberálních frazí*, ale ne historická pravda.

Stejně ceny jako právě uvedené, jsou i tvrzení páně doktorova o trestání bludařův a kacírův a o trestání těch poddaných, kdož v službě Boží byli liknaví. Račte, prosím, pane Dre, jen uvést z pramenů speciální případy!

Pokud se týče pálení starých českých knih, tu bych musil panu Dru opakovati to, co Dr. Podlaha napsal o témže předmětu ve článku: „Život a působení Antonína Koniáše“ (Sborník Histor. kroužku 1893, 2, 3. nn.), ale předpokládám, že „historický spisovatel a badatel, který to vědět musí“, jak p. Dr. sám kdys v Chrudimi frazí touto „přetrumfnouli“ chtěl, také něco katolického čte, alespoň spisy historické, když již ne nějakou věrouku nebo mravouku! Prosím tedy, aby p. Dr., nečetl-li článek toho, dobrotivě si jej přečetl a tak sám poznal, co napsal!

A ještě něco! Že Koniáš r. 1746 do Luže „na missijní cestě zavítal“, je pane Dre, lež. Toho roku Koniáš, jak se z „Pam. knihy III.“ přesvědčiti možno, byl na Chlumek jurisdikciován a tu jako kněz *stabilně ustanovený* působil celý rok — tedy nemohl zde býti „na missijní cestě“. Dr. Adámek, jak ze slov jeho plyne, má z Koniáše hrozný strach a sekal by mu poklony, kdyby možná bylo, zdaleka. A on, ten „ubohý Koniáš“, byl r. 1746 na Chlumku dle hodnosti poslední, mezi jesuity až sedmý. Tak ho rád nad ostatní vynášel!

IV. Dr. Adámek v uvedeném spise svém (50.) při roce 1727 vytyká jesuitům chlumeckým, že „nepříjemné jim osoby“, „jež práv městečka mužně hájily“, nahradili při „obnovování“ rady lužské „osobami jinými;“ při zmínce o Ondřeji Zichovi, že též „se spoluvinníky z Luže návodem jezovitů vyveden“ byl a „k ruční práci při stavbě residence na 4 měsíce odsouzen“ (str. 53.); při roce 1709, kdy povstal „jalový pokřik, že kostel hoří“, že „jezovité vinili z tohoto poplachu tajné bludaře“ (tamtéž); že „rozšiřovaly se zprávy, kterak lidé nemocní a v nesnázích

postavení docházeli tu (na Chlumku) pomoci a pověstmi takovými obestřel se obraz P. Marie Chlumecké jakousi zázračnou mocí. Sám kronikář residence tamní, P. Ivánek, nepřál upřilíšňování takových zpráv.“

Při roce 1727 na prvním místě mezi těmi osobami, jež práv městečka mužně hájily, mluví Dr. Adámek, jak z kontextu jeho jasno, Martina Rabasa („v čele zástupců městečka stál Martin Rabas, od jezovitů pro hájení práv krajanů svých velmi nenáviděný“). Ale uvažme: Martin Rabas hájil „práva krajanů svých“, ale „nevyhověno žalobě!“ Tu je otázka: „Kterak možno hájiti práva a prohráti?“ Prohrál-li Martin Rabas, pak neměl práva na své straně, nezastupoval oprávněných zájmů městečka, ale chtěl uplatniti bezpráví. Vyžadoval tedy prospěch města, by toto klidně v mezích práva mohlo se rozvíjeti a pracovati o svém rozkvětu, aby odstraněn byl ten, kdo uplatniti chtěl bezpráví, kdo prohrával a městečku zbytečné výlohy činil. Kdyby si byl p. Dr. přečetl farní archiv, byl by shledal, že tento Martin Rabas a pak jeho potomci, neustále štváli proti každé vrchnosti, proti každému knězi, že byli tajnými kacíři, kteří usilovali o vyhubení víry mezi lidem vůbec a holdovali nejkrajnějším zásadám adamitů! Zajisté že lužští sousedé o tom dobře věděli. Když pak sousedstvo lužské z výsledku přišlo samo přesvědčilo, že Rabas zbytečně štuje ze své zášti náboženské proti jezuitům a město draze tuto jeho zášť platiti musí, ježto processy prohrává, při „obnovování“ rady smetlo jej samo s vrcholu jeho moci. Ale p. Dr. Adámek v tom cítí „jezovity“. Habeat sibi! Ale kde zůstává pravda?

Podobně je tomu se Zichem. Sám Dr. Adámek (str. 34.) říká: „soud tu (v Luži) zůstal do roku 1765“, a (str. 20.) „že věc taková (odsouzení Kateřiny Záplatové) od obce nemůže býti vykonána“, ale na příhově Viléma Slavaty, že sám náklad ponese, „plnomocníci páně při právě lužském zřízení, totiž Jan Podjukl a Václav Čečetka, učinili na místě páně obvinění Kateřiny Záplatové“ a „vynesli dne 27. září r. 1627 nálezu“ (str. 21.), — krátce dozrává, že *rada lužská soudila sama*. Tato rada lužská nebyla s jesuity, jak patrně ze spisku Adámkova (53) [ač-li to pravda], v přátelském poměru a přece při Ondřeji Zichovi soudila „návodem jezovitů“, ač ani tehdy jesuité ještě pány Košumberka nebyli! Pane Dre, Zicha odsoudili „Lužáci“ sami bez návodu jezuitů²⁰⁴) a odsouditi ho musili, protože podváděl! Tak se věc má dle pravdy. Proč tedy špiníte jesuity?

Ne zcela pravdiva je zpráva Dr. Adámka o „jalovém křiku, že kostel hoří“ a jesuité že z toho obviňovali kacíře. Původní pramen připomíná pouze, že za služeb Božích o svátku narození P. Marie povstal v kostele křik, že hoří. Jiskra totiž z rozžaté svíčky upadnuvši zapálila „očistec“. Kronikář v závorce dodává, že stalo se tak „snad přičiněním některých zlomyslných lidí aneb těch, kdož ve víře jsou podezřelí, jak by se mohlo lehko souditi“, a Jiroušek poznamenal si na okraji modrou tužkou: „křik jalový, že hoří kostel.“ Co z toho plyne? Nejprve, že jesuité nevinili z tohoto poplachu tajné bludaře, ale kronikář jesuitský v poznámce uzavorkované podává jedině svůj soukromý názor a ještě připouje slovo snad (fortasse); dále, že „jalový pokřik“ je dítkem Jirouškovým.

Pokud se týče štiplavých slov Adámkových o rozšiřování zpráv a pověstí, jimiž obestřel se obraz P. Marie Chlumecké „jakousi zázračnou mocí“, a poznámky, že sám P. Ivánek nepřál upřilíšňování takových zpráv,

²⁰⁴) Sr. slova kronikáře P. Ivánka ve stati III.

uvádím pouze tolik, že zápisky residence jesuitské připomínají téměř každoročně několik zvláštních milostí, dobrodiní mariánských (*gratiae, beneficia*), ale nikde *nenazývají milosti tyto „zázraky“*. Důkaz, že jesuité nikdy „jakousi zázračnou moc“ obrazu chlumeckému nepřičítali, nýbrž poznamenávali pouze to, co lidé, kteří uzdravení došli, jim vyprávěli, nebo co sami viděli. Při každé milosti poznamenává se též, kdo to vyprávěl a kdo při tom byl. Dr. Adámek sám jako stoupenec protestantsko-osvětařského upírání zázraků zajisté po způsobu vzorů svých hlavní účinek při jakémkoliv uzdravení přisuzuje „důvěře lidu.“ Budiž! A právě tato důvěra k Rodičce Boží jest zajisté, jak nikdo popíráti se neosmělí, „beneficium“ či zvláštní milost, dar. Je tedy p. Dr. na tomtéž stanovisku jako jesuité chlumečtí, kteří dary mariánské „*baneficia Mariana*“ nazývají. Kdo tu tedy mluví o rozšiřování zpráv a pověstí a o zázračné jakési moci, neví, že *vypravovati fakta není žádnou pověstí a že udílení daru neb milosti a zázrak jsou dvě rozdílné věci!* Ad vocem P. Ivánek! Dr. Adámek naráží slovy výše uvedenými na výrok Ivánkův: „uvádím dobrodiní mariánská, ježto zázraky je pojmenovati se neodvážuji, leč by byly schváleny církevní vrchností.“²⁰⁵) Dobrá! Kde, prosím, je tu řeč, že P. Ivánek „upřiljšňování takových zpráv nepřál“, či lépe, kde je tu skryta domněnka, (jež ze slov Adámkových prosvítá), jako by P. Ivánek sám v dobrodiní mariánská (zázraky tato dobrodiní přezval samovolně Dr. Adámek) nevěřil? Naopak ze slov Ivánkových je jasno, jak jesuité sami na dobrodiní mariánská políhali a jak opatrně si počínali, *nechtíce nazvati zázrakem to, co zázrakem prokázaným není*. Proto slova Adámkova nejsou ničím, než podezříváním, do jisté míry nepravdou, jejímž účelem jest zviklati v lidu veškeru víru v moc nadpřirozenou a zostuditi řád jesuitský.

V. Mimo posud uvedené vytýkám Dru. Adámkovi ještě: Darování hradu Košumberka s ostatním zbožím vepsáno bylo do desk zemských 19. září 1684 (a nikoliv 10. září, str. 45.) — R. 1710 nebylo zjištěno na panství Košumberském 196 kacířů (53. poznámka), ale stalo se tak na panství Heřmanoměsteckém, jak z doslovné zprávy kronikáře, již uvádím ve stati III. při roce 1710. jest patrné. Tu přihodil se p. Dru onen nešťastný omyl, o kterém již v poznámce jsem se zmínil a *který strhal roušku učenosti s čela páně doktorova*. Pan Dr. totiž po příkladě Jirouškově klade fakta heřmanoměstecká v roce 1710 šmahem do Luže. Missionář referuje, co stalo se mu v Heřmanově Městci, a p. Dr. (o té důkladnosti!), protože nečetl vůbec „Pamětní knihu III.“ při opisování Jirouška po příkladě téhož položil fakta tato do Luže. Tím také se stalo, že p. Dr. škrtem péra ještě po smrti poslal 196 kacířů z panství Heřmanoměsteckého na panství Košumberské. — Lužští prý musili pobožnost pana Ostroluckého, který dne 3. srpna 1702 „přivedl ozbrojené processí estrházských husarů pod praporem“ na Chlumeck, zaplatiti. Nechci rozhodovati, pravda-li to či nie, ale tolik vím z pramenů, že p. Ostrolucký byl kalvín (či helvet) a to „ozbrojené processí estrházských husarů“ přes dobrou polovinu také helvetské. Že Lužští helvetům zaplatili jejich pobožnost, nedivím se; helveti, jak já vím, jsou schopni leccého! Pane Dre, chtěl jste „vyplatiti“ katolíky a jich processí, ale ukázal jste v jasném světle, ovšem proti vůli své, co helveti byli a jsou. Byl-li takovým Diviš Lacembok jako p. Ostrolucký, pak nedivu, že katolíci za jeho doby z Luže a okolí vymizeli! — Charakteristická je poznámka páně doktorova (str. 56.), že sestry „Veronika a Lidmila Konárovské zanechaly

²⁰⁵) III. 16.

jezovitům celé jmění, pouze kostelu sv. Bartoloměje v Luži odkázaly 140 zl.“ Při přečtení těchto slov mnohý představí si ty ohromné tisíce, jež panny Konárovske daly jezuitům. Šťastní jesuité! Ale *celé jmění* panen Konárovsckých *bylo pouze 140 zl.!* Světe slyš! A to celé své jmění daly jezuitům. Kostelu sv. Bartoloměje panny Konárovske neodkázaly ničeho, ale byly tam dle ustanovení Hieserlové pochovány. Slova tedy páně doktorova jsou jednak nepravdou, jednak neoprávněným štváním proti jezuitům. — Nedopatřením jest, že Chlumek byl obehnán zdí roku 1700; stalo se tak teprve r. 1711 (str. 59.); rovněž ambity nebyly vydlážděny r. 1702 (str. 59.), ale r. 1703. Než to jsou maličkosti. Jiný, každému do očí bijící omyl je na str. 39. a 59., kde se dí: „Kostel (sv. Bartoloměje v Luži) zůstal až do roku 1773 farním“ a: „Od roku 1784 (správně má být 1783) jest kostel P. Marie na Chlumku farním kostelem lužským“. Pane Dre, nemyslíte, že tato léta musí se shodovati? Či domníváte se, že po celých deset let byla Luže bez farního kostela? Ó té Vaší důkladnosti! Kdybyste raději na stránce 58. to slavnostní a lahodné vyčastování biskupa a jiných hostů od jezuitů při svěcení zvonů (což ostatně pravda není!) byl vynechal, aneb alespoň tak dlouho ve vůni z té hostiny se nekochal a čas strávený vobíhání kolem „jezovitské“ kuchyně věnoval, chtěl-li jste již něco o jesuitech psáti, studiu jich pramenů, nebyl byste celé desetiletí nechal Lužských bez farního kostela. Ostatně Vy byste asi nejraději ty farní kostely katolické všechny na dobro a na věčné časy zavřel, alespoň pak byste měl od těch „klerikálů“ navždy pokoj a nikdo by se nedověděl, že základem Vašich prací historických („Sborník okresu hlineckého“, články v „Čas. přátel star. českých“ atd.) jsou farní „Pamětní knihy“, které dle pramenů důkladně a vědecky napsal rychmburský farář Brychta a Vy mnohé věci z nich vypsal! Sapiienti sat!

VII.

Zrušení jesuitské residence na Chlumku.

Řád jesuitský pro své církevní smýšlení a pro horlivost v duchovní správě, hlavně však při obracování nekatolíků mívával velmi mnoho nepřátel ve všech zemích, kdekoliv působil. Když pak liché osvětářství ve století 18. podmanilo si všechny kruhy vzdělanců a prodralo se i na trůny císařské a královské, byli jesuité všem „vzdělancům“ trnem v oku. Kde kdo hleděl jim škoditi, je utlačovati, jich se zbaviti. V Rakousku začal boj proti nim vedený liberálně osvětářskou vládou za Marie Terezie a skončil zrušením řádu r. 1773.

Nejčelnější rádce a důvěrník císařovny ve věcech církevních státník František Karel Kressel svobodný pán z Qualtenberka byl úhlavním nepřítelem jesuitův. Proto neustával proti nim popouzetí nejen vládu rakouskou, ale i ostatní státníky cizích zemí, kteří činili na Apoštolskou stolicí prudký nátlak, aby řád jesuitův byl zrušen. Mimo to katolické kněžstvo samo, jakožto dítko své doby, jsouc odchováno v zásadách liberálních, jesuitům nepřálo a usilovalo o zrušení řádu Tovaryšstva Ježíšova. Apoštolská stolice ze všech stran nutkána a tísněna, konečně svolila. Dne 13. srpna r. 1773 vydal papež Klement XIV. památné breve „Dominus ac Redemptor noster“, jímž řád jesuitův byl zrušen po celé Evropě i v zemích zámořských, vyjma Rusko a Prusko.

Breve Klementovo bylo pražským jesuitům oznámeno dne 5. října 1773; v residenci košumberské stalo se tak dne 14. října téhož roku.

Tehdy byl farářem u sv. Bartoloměje v Luži, jak již připomenuto, František Sal. Schaník, jenž jesuity neměl ve veliké lásce. Z celého jeho vyprávění jest jasno, jak se v srdci radoval, když residence košumberská dle nařízení vládního a papežského byla zrušena. Zemřel, jak také již jsem poznamenal, r. 1793. Pamětní kniha o jeho smrti dí: „Dne 24. dubna 1793 mimo očekávání jak chirurga, tak domácích zemřel bez zaopatření ve věku skoro 60 let. Duchovním správcem byl 20 let a 4 měsíce; jest pochován na hřbitově u farního chrámu Páně lužského, jdeme-li od fary do sakristie, po levé straně vedle zdi. Odkázal chrámu sv. Bartoloměje všechny desátky, jež farníci dluhovali, na jeho opravu. Mimo to založil čtyři mše sv. za spásu duše své, svých zemřelých rodičů, bratrů a sester, dále jednu mši sv. za své zemřelé ovečky a jednu za ctitele sv. Jana Nep., jež sloužiti se má v oktávě téhož světce.“

Sám Schaník vyličuje zrušení residence košumberské v Pamětní knize takto: „Dne 14. října r. 1773 o desáté hodině ráno dostavila se císař. a král. a arcibiskupská komise do residence na Chlumku a ještě před obědem byla přečtena papežská bulla sv. Otce Klementa XIV., v níž obsaženo bylo zrušení a zničení (abolitio et anihilatio) Tovaryšstva Ježíšova. Členové téhož Tovaryšstva musili obléknouti šat církevní, veškeré statky jejich byly sekvestrovány, kostely dány v administraci jiným a každý z nich (quodlibet individuum!) obdržel na šaty od královských komissarů 100 zl.; každému na výživu prozatím bylo poukázáno měsíčně 16 zl. Komissářem královským byl nejjasnější baron Rašín, hejtman kraje Chrudimského, s nejjasnějším hrabětem Gabrianim, jakožto svým adjunktem, dále se sekretářem krajským a protokolistou. Arcibiskupským komissářem byl vsdp. Jan Felix Chuchelský, arcibiskupský vikář a děkan skutečský.

Členové Tovaryšstva Ježíšova, kteří tehdy residenci obývali, byli: Ctihodný P. Vavřinec Libský, superior, vp. P. František Peikert, minister, vp. P. Amad Dvorský, spiritual, vp. P. Alois Skluna,²⁰⁶⁾ prokurator, vp. P. Zikmund Pospíšil, kazatel nedělní, vp. P. Ignác Burgroff, kazatel sváteční, a vp. P. Viktorin Jarošík,²⁰⁷⁾ professor, praeses kongregace a choru.

Téhož dne a následujícího sepsán byl inventář věcí kostelních a kostel na Chlumku prozatím, pokud jinak by vyšší instance nerozhodly, zcela mé (sc. Schaníkově) administraci odevzdán.²⁰⁸⁾ Od tohoto dne místo ve farním kostele sv. Bartoloměje počal jsem konati služby Boží na Chlumku, zachovávaje pořádek ten, jaký zachovávali předchůdci otcové z Tovaryšstva Ježíšova.“

Na okraji poznamenal Schaník významně: „orDo soCletalls IesV sVb CLeMente aVfertVr.“^{***)}

Schaník pokračuje: „Dne 30. června 1774 přišel nejdůstojnější arcibiskupskou konsistoří vyslaný a ustanovený správce (prefekt) kostela na Chlumku vp. Kristián Vorel ex domo bene meritorum. Tomuto téhož dne u přítomnosti vsdp. vikáře skutečského a dvou otců zrušeného To-

²⁰⁶⁾ P. Skluna byl r. 1761 farářem v Hlinsku (Adámek 69). Před tím působil v Rychmburce. Superior P. Vavřinec Libský působil ve Skutči.

²⁰⁷⁾ Adámek píše chybně Javořík místo Jarošík.

²⁰⁸⁾ Residence proměněna ve vojenskou školu; z kaple učiněna byla kuchyně a čeledník. Nyní r. 1902 je tam (v bývalé kapli) výpomocná III. třída obecné školy lužské. Panská stavení a mlýny byly prodány z rozkazu císařova a dvůr košumberský a domanický emfiteutisován.

^{***)} T. j. řád Tovaryšstva Ježíšova zrušen za Klementa. V latinském textě pak naznačen jest letopočet MDCCLVVVIII=1773.

varyšstva s ochotou odevzdal jsem nařadí dle inventáře mně svěřené a břemene (onere) tamtéž služby Boží sloužiti jsem byl zhaven.“

„Dne 4. listopadu 1774 vydaia nejdůstojnější biskupská konsistoř dekret, jímž za souhlasu s rozkazem Jejího svatého císař. král. a Apoštolského Veličenstva farářů lužskému jakožto prefektu kostela znova svěřena byla péče a dohled ke kostelu košumberskému a nejdůstojnější konsistoři ku konci června vyslaný prefekt vp. Kristián Vorel z domu velebných otců bene meritorum, když byl tu po 4 měsíce kostel administroval, zavolán byl domů, poněvadž nikdo za čas administrace nechtěl mu ničeho platiti; rozhodl totiž úřad komorní, kdo tyto prefekty poslal, aby si je i zaplatil. A tak chtěl nechtěl musil jsem. ač až posud žádná odměna za to mi nebyla přirknuta, o níž však co nejdříve žádati chci, administraci kostela přijmouti. Dekret²⁰⁹⁾ nejdůstojnější arcibiskupské konsistoře zní:

Velebný náš synu! Tuto připojený dekret ihned odevzdejte velebnému synu Kristiánu Vorlovi, knězi církevnímu a prefektu kostela residence košumberské, patřícího kdys Tovaryšstvu Ježíšovu. Za souhlasu nařízení Jejího svatého císař. král. a Apoštolského Veličenstva co nejmilostivěji daného farářů lužskému sdělujeme, že jemu pro budoucnost svěřen jest úřad prefekta výše jmenovaného kostela, v němž služby Boží konati budou dva kněží ze zrušeného řádu jezuitského za roční remuneraci 300 zlatých. Farář lužský nechť postará se o to, aby instrukce vp. Kristiána Vorla byla mu vydána a jí nechť pečlivě se řídí. Jinak objímáme vás svou zvláštní otcovskou láskou. V Praze v kanceláři arcibiskupské dne 4. listopadu 1774. Nejdůstojnějšího a nejjasnějšího svatého římského církve knížete a pána, pana Antonína Petra, z milosrdenství Božího arcibiskupa pražského, legata apoštolské stolice rozeného (titul), generální vikář v záležitostech duchovních a oficiál i celé arcibiskupské pražské konsistorium. Jan Ondřej Keyser, biskup, generální vikář a oficiál, Benedikt Stöber, kancléř.“

Dekret pro Kristiána Vorla zněl: »Velebný náš synu! Poněvadž dle resoluce svatého císař. král. Apoštolského Veličenstva, intimovaného Jeho Jasnosti nejdůstojnějším pánu. panu arcibiskupovi našemu nejmilostivějšímu od slavného císař. král. gubernia, budoucně v kostele residence nedávno patřícím jmenovanému řádu Ježíšovu v Košumberce mají služby Boží vykonávali se dvěma kněžími církevními, patřícími kdys k řádu Tovaryšstva Ježíšova, a to tak, že péče a dohled ke chrámu svěřen bude farářů lužskému: proto uznáte, že nutno, abyste svěřeného vám úkolu a všech věcí v Košumberce se vzdal a do Prahy do domu velebných otců bene meritorum se vrátil, obdrže od faráře lužského potvrzení, že jste mu vydal instrukci vam zaslouhou o péči a dozoru ke kostelu, jakož i že farář lužský dostal od vás příslušné věci obřadní, jež nám předložíte. Jinak²¹⁰⁾ atd.

Zmíněná instrukce P. Vorla zněla: »Ježto Její svatého císař. král. a Apoštolského Veličenstva naše nejmilejší paní²¹¹⁾ a paní dle reskriptu tohoto roku ze dne 11. února mezi jiným ráčila naříditi, aby při kostelích a kaplích, zřízených u obydlí či residencí zvaných, v nichž kněží Tovaryšstva Ježíšova bydlili, a jež řádu Tovaryšstva Ježíšova patřily a v místě, kde tyto kostely nebo kaple jsou, farář nezůstává. od nynějška na dále až do jiného nařízení kněží církevní za prefekty těchto kostelů či kaplí ustanoveni byli s ročním platem 400 zl., jež bráti budou z po-

²⁰⁹⁾ Byl zaslán vikáři ve Skutči.

²¹⁰⁾ Jako u dekretu předcházejícího bylo poznamenáno.

²¹¹⁾ Marie Terezie, která tehdy vládla.

kladny královské a to tak, že bohoslužby, jež dříve kněží Tovaryšstva Ježíšova, nyní pak velebný klerus církevní vykonává a jiné duchovní obřady, jež až posud ve zmíněných kostelích nebo kaplích se konají, jakožto dělníci duchovní vykonávají budou, proto za souhlasu tohoto nejvyššího reskriptu ze zvláštního nařízení Jeho nejdůstojnější Jasnosti pána, pana arcibiskupa našeho nejmilostivějšího (pl. tit.) autoritou Jeho jakožto arcibiskupa ordináře tímto listem tobě, velebnému našemu synu Kristianu Vorlovi, knězi církevnímu, duchovní péči jako prefektovi při kapli residence košumberské, kdys Tovaryšstvu Ježíšovu patřící, svěřujeme tak, abys ty a kněží patřící kdys Tovaryšstvu Ježíšovu, nyní připsaní k velebnému kleru světskému, služby Boží dle řádu schváleného mocí arcibiskupskou, pokud se týče mší privátních a zpívaných, kázání, exhort, nešpor, litaní, spolků a bratrstev a jich shromáždění, zavedených pobožností, katechesí, budoucně také jak ve dny všední, tak též o nedělích a svátcích přesně (accurate) konali, sv. zpovědi penitentů slyšeli, zvlášť o nedělích a svátcích ve zpovědnících k slyšení zpovědí zbožného lidu připraveni sedíce.

Kněží pak, kteří doposud v kapli košumberské jakýmkoliv způsobem služby Boží konali, budoucně budou podrobeni tobě, pokud se týče života a mravův, a mají svůj úkol tak konati, že, co jakožto duchovní pracovníci posud konali, i budoucně vykonávají a plniti budou.

Věz pak i ty, že pokud se týče života a mravův a visitace kanonické, podroben jsi veledůstojnému našemu synu Janu Felixi Chuchelskému, arcibiskupskému vikáři a děkanu ve Skutči, a že péče o kapli košumberskou přestává a mizí u toho, kdo úřad jejího prefekta posud byl zastával. Proto oznámě jemu tento list, přijmi od něho věci a movitosti kaple košumberské, kongregací či bratrstev dle psaného inventáře, vše zanechaje na těch místech v kapli, sakristii a residenci, kde až posud bylo uschováno, opatrování a uchování všeho náležitou péčí věnuj, aby se nic neztratilo, neporušilo nebo jakýmkoliv způsobem nezaniklo. Jeden exemplář tohoto inventáře, jenž bude podepsán tebou a předešlým kaple prefektem, nám a druhý královskému komissari pošleš. Majetek však bratrstev nebo kongregací ponecháš péči ustanoveného předsedy. Nikdy pak se ti nedovoluje, abys v jakémkoliv případě pro potřebu jiných kostelů něčeho použil z posvátných paramentů a jiných věcí kaple košumberské. Účty příjmů a vydání této kaple či písemný zápis o nich nám a královskému komissari každého půlletí předložíš, výdaje o nic ať nezvětšíš anebo dle svého úsudku nečiníš, pečlivě ať jednotlivé věci zachováš, jež k duchovní správě kaple košumberské a k jejímu majetku patří tak, jak v synodálních a jiných konstitucích jest ustanoveno a předsáno.

Přejeme si, abys tento list veledůstojnému našemu synu Janu Felixi Chuchelskému, arcibiskupskému vikáři a děkanu skuteckému, předložil, který jej ohlásí kněžím v kapli košumberské bohoslužby konajícím.

Kdyby cokoliv lépe se mělo uspořádati a změnit, sám dle své vůle nebo dle vůle arcibiskupského vikáře ničeho nečin, ale nejdůstojnější konsistoři to předem a pokorně sděl a dle její resoluce se řiď a úplně ve všem jí se podrob. Kněžím v Košumbece jakožto duchovním pomocníkům náležitou, jak na stav kněžský se sluší, úctu vzdávej a v pokoji i svornosti úkol tohě svěřený konej.

A protože Její nejjasnější Veličenstvo dle královského dekretu nedávno vydaného rozhodla, aby se prefektům kostelů klíče zároveň s po-

kladnou kostelní vydaly, věz, abys o to u královského komissaře pana krajského hejtmana zakročil. V Praze v kanceláři arcibiskupské dne 2. června 1774. František Xav. Tvrď, metropolitního chrámu kanovník a assessor za nejdůstoj. generál. vikáře a officiála, Benedikt Stöber, kancléř.“

Rozhodnutím císař. král. komory ze dne 14. října 1774 obdržel farář lužský jakožto prefekt kostela košumberského ročně 100 zl. odměny.²¹²⁾

Jesuité těžce nesli, že to, co píl a námahou svou si vybudovali, bylo jim neoprávněně a nespravedlivě odňato, a tam, kde dříve byli pány, nyní v pravém slova smyslu jsou podřízeni. Lid miloval jesuity, přál jim a nyní vida jejich podřízenost a opuštěnost, přirozeně k nim ještě více přilnul a ne původce zrušení řádu jezuitského, ale ty, kdož vládě po vůli byti musili — katol. faráře — nenáviděl. Tím stalo se, že po dvou letech administrace Chlumku farář lužskému byla vzata a dána exjesuitovi v Luži bydlícímu.

»Téhož roku (t. j. 1777) dne 10. dubna po nevhodných klamech exjesuitů (ad importunas fraudes) administrace Chlumku vzata jest farář lužskému a posléze dne 2. ledna 1778 nejdůstojnější arcibiskupskou konsistoří ustanoven P. Jarošík, exjesuita, za administratora tohoto chrámu, jak z následujícího dekretu zasláného vikáři skutečskému plyne.«

Dekret zní: »Tímto vám oznamujeme, jak dekretem dvorským Jejího nejjasnějšího Veličenstva ze dne 25. ledna 1777 nejmilostivěji rozhodnuto bylo, aby farář lužskému za administraci chrámu blahosl. P. Marie na Chlumku povolených 100 zl. budoucně se nedávalo, ale aby přičly se normální škole v Košumberce, rovněž aby administraci kostela bl. P. M. na Chlumku vedl P. Jarošík, který po zrušení Tovaryšstva Ježíšova o vše k tomuto kostelu patřící se staral (dispositionem gessit). Pročež toto vám oznamujeme, abyste to farář lužskému oznámil, jenž nechť vše ke kostelu Chlumku patřící dle inventáře vydá P. Jarošíkovi a jeden exemplář inventáře podepsaný od něho a P. Jarošíka vám vydá, jež vy co nejdříve nám s dokonalou relací zašlete. P. Jarošík nechť budoucně pečlivě (sedulam curam) o vše k tomuto kostelu patřící se stará a roční účty nechť nám zasílá na počátku každého roku. Farář lužský ať po obdržení této zprávy do ničeho se neplete (ad nihil se ingeret), co s administrací kostela chlumeckého souvisí. Jinak . . . V Praze 2. ledna 1778 . . . Frant. X. Tvrď, bisk. generál. vikář a officiál, B. Stöber, kancléř, de Bretfeldt, místokancléř.«

Jarošík, jak se zdá, byl prefektem Chlumku až do roku 1782.²¹³⁾ Zatím ovšem duch liberální v Rakousku uplatnil se ještě více a vytryskl

²¹²⁾ Dekret německý v opise v Pamětní farní knize I. při r. 1774.

²¹³⁾ Tu třeba obšírněji se zmíniti o studentské nadaci Hieserlové. Sluší rozeznávaní nadace dvě: jednu ze 14. ledna r. 1683 (vepsanou do desk zemských 17. 2. 1683) a druhou z r. 1684 ze dne 28. července (vepsanou do desk zemských 1. srpna 1685). První fundace 1000 zl., aby mládež po smrti Hieserlové byla vyučována (Hieserlová zároveň tehdy dala 5000 zl. pro hudebníky) a druhá 10.000 zl. semináři jezuitskému v Hradci Králové měly by se přísně dělit a rozeznávaní. Z první nadace bývalo v residenci košumberské vychovávalo 5 chlapců, kteří od zvláštního učitele-kněze byli cvičeni v počátcích latiny a řečtiny a pak na náklad druhé nadace studovali v Hradci Králové rhetoriku a poesii. V letech 1690—1699 residence košumberská úroky z druhé nadace nemohla pro bídu a nedostatek platiti, tak že dluhovala celkem 3050 zl. do Král. Hradce. Jelikož nebylo naděje, že residence košumberská octne se ve stkvělých poměrech, kollej králohradecká něco odpustila. Košumberští v letech 1760-64 zaplatili 2000 zl. a ostatek slíbili doplatiti. Během času povstal spor, mají-li chlapci z panství Košumberského míti v semináři hradeckém přednost čili nic. Ač roz-

největší silou v tolerančním patentě císaře Josefa II. ze dne 10. října 1781. Poněvadž právě v této době jednalo se mezi konsistoří pražskou a vládou (16. ledna 1782) o zřízení nových far a upravení chrámu Páně a kostel sv. Bartoloměje v Luži byl pro rozsáhlou farnost již malý, vzpomenu tu i na Chlumek. P. Jarošík zbaven jest jeho prefektství a kostel Rodičky Boží na Chlumku *povýšen za kostel farní*. Stalo se tak dekretem konsistoře pražské dne 10. října 1782. Dekret onen zní: „Velebný, náš milý synu! Sděleno bylo Jeho nejdůstojnější Jasnosti (tit. pl.) slavným zemským guberniem, že Jeho svaté císař. král. Veličenstvo na relaci nejdůstojnějšího pana biskupa králohradeckého dekretem ze dne 25. září rozhodnutí ráčil, aby ve traktu Vašeho vikariátu kostel na Chlumku místo těsného a sešlého kostela lužského (angustae et ruinosae) za farní byl určen, farář pak lužský se svými kaplany v místní či jezuitské residenci bydlel, ponechaje si exjesuity jako zpovědníky (asservatis tamen Exjesuitis qua Poenitentiariis). Tuto tedy resoluci právě řečenému faráři lužskému sděl, aby bez prodlení z fary lužské do residence na Chlumku se přestěhoval, a urovnaje záležitosti s panstvím, budoucně tam se svými kaplany bydlel a zároveň lidu sobě svěřenému toto rozhodnutí, že totiž budoucně kostel na Chlumku bude farním, s kazatelnou ohlásil. Jinak . . . V Praze v kanceláři arcibiskupské dne 10. října 1782 . . . Josef Kwis, konsistorní assessor za nejdůstoj. pána generál. vikáře, B. Stöber, kancléř, Josef de Bretfeldt, místokancléř.“

hodnuto nebylo ničeho, přece, ježto také poukázáno bylo k tomu, že rektor hradecký vždy přednost dával chlapcům z panství Košumberského, zachovávana praxe ve prospěch dětí košumberských. Roku 1779 stěžovali si Lužští ve Vídni, že chlapcům z panství Košumberského v semináři hradeckém se přednost nedává. Vídeň 25. března 1779 nařídila guberniu vyšetření celé záležitosti. Shledáno, že to pravda není. C. k. generální ředitelství komorních a jiných panství v Čechách ve vyřízení ze dne 15. dubna 1780 oznámilo úřadu košumberskému, by se poddaní košumberští o uprázdněná místa u pražské nadační komise hlásili. Úroky z první fundace 1000 zl. fundovaných r. 1683 dostával od prvo počátku učitel-kněz při residenci chlumecké, který zároveň učil hudbě. Když řád jezuitský byl zrušen, připadl úrok tento 40 zl. učiteli lužskému, který byl zároveň regenschorim, a později školnímu fondu. Usilovali sice Lužští s P. Jarošíkem r. 1779, by za těchto 40 zl. vyučoval regenschori bezplatně 12 chlapců lužských hudbě, ale byli odmítnuti. (Podrobněji o tom jinde.) Kapitál 10.000 zl. odevzdán po zrušení řádu nadačnímu fondu a z něho zřízeno 7 stipendií pro studující gymnasia králohradeckého („stipendia Hieserlovská“); studentům z býv. panství Košumberského se dává přednost. Studenti stipendisté mají alespoň jednou za rok putovati na Chlumek a tam při službách Božích spolupůsobiti hudbou; mají tedy býti hudby znali. Že mají stipendisté dle úmyslu zakladatelčina každodenně za ni se modliti, již se, bohužel, nepamatuje! O fundaci 5000 zl. pro hudebníky z r. 1683 píšu v oddílu X. v poznámce. (O nadacích Hieserlové sr. Studijní nadání v království Českém I. 252-255. a záznamy „Pam. kn. III.“) Dr. Adámek, který též o této nadaci činí zmínku (45. poznámka), v celku podává ji dobře až na — data. Plete obě fundace dohromady tak, že pak udává, jako by Hieserlová dala jesuitům panství Košumberské 14. ledna 1683, což prý vloženo do desk zemských 28. července 1684 a schváleno teprve 19. července 1685. Přece nemohlo se darování o celý rok dříve vložiti do desk zemských, než bylo schváleno. A pak darování Košumberka stalo se 28. července 1684 a ne 14. ledna 1683; datum toto je datum fundace (1000 + 5000 zl.). Sám Dr. Adámek na str. 44. dole uvádí datum darování Košumberského panství správně, ale na str. 45. zapomněl, co na str. 44. byl napsal. O té důkladnosti!

(Pokračování.)

Protestantismus a katoličtí apolegeté na Moravě v XVI. a XVII. věku.

Příspěvek k náboženským dějinám moravským. — Podává *Frant. Václ. Peřinka*.
(Dokončent.)

U ostatních kostelů také zápasilo vyznání katolické s evangelickým. O tom stručněji vyložíme.

U sv. Petra (nyní chrám kollegiální a biskupský) nastal již v letech osmdesátých XVI. století mravní úpadek. Vikáři špatně hospodařili, služby Boží zanedbávali, o školu a výchovu mládeže nedbali, kanovníci přicházeli o úctu a vážnost. R. 1586 probošt Ekkard, rodilý Šváb, stěžoval si do dvou vikářů, že vedou neřádný život. Jeden ze strachu prchl, druhý byl pro nenapravitelný život sesazen. R. 1590 měla kapitula spor s proboštem Vlčkem z Hulčina, ba obvinila jej u biskupa v Olomúci, že kanovníkům neplatí, statky kapitulní promrhává, neřádně si vede, čímž bere úhonu také bohoslužba. Biskup předvolal si sporné strany do Kroměříže, ale dříve než došlo k líčení pře, probošt Vlček zemřel. R. 1604 žalovala kapitula Dietrichštejnovi na městskou radu, že trpí, aby kanovníkům a kněžím posmívali se nekatoličtí měšťané.³⁷⁾ Ale v pozdějších letech se poměry ještě zhoršily. Mírem libeňským ze dne 24. června roku 1608 byl uznán markrabím moravským bratr slabého Rudolfa II. Matyáš II., čímž Morava zbavena vlády Rudolfovy, pro markrabství naše nikterak požehnané.³⁸⁾ Morava žádala na novém markraběti uznání neobmezené svobody náboženské, kterou by bylo vyznání katolické utrpělo nemalé škody. Ale Matyáš na radu biskupův olomúckého, kardinála Dietrichštejna, a vídeňského, kardinála Khlesla, na sněmě v Brně dne 26. srpna r. 1608 prohlásil, že ani v městech královských nic podobného povolit nemůže, a kdyby k tomu měl jakýmkoli způsobem býti přinucen, že raději vzdá se vlády. Ale státnickému věhlasu Karla staršího ze Žerotína podařilo se Matyáše přiměti, že povšechně sněm zemský ujistil, že nikdo nemá býti pro své náboženské přesvědčení stíhán. Ale to prospělo jenom náboženským choulkám šlechty, neboť markrabí ve městech královských přece protestantské služby Boží intra muros co nejprísněji zakázal. Měšťané však směli účastniti se kázání a bohoslužeb akatolických na území sousední šlechty.³⁹⁾

Tim stalo se, že jednak v Brně trpěla se v radě městské po r. 1610 polovice protestantů, jak výše jsme vyložili, ale také, že kněžstvo k nové vážnosti nepřišlo a kanovníci od sv. Petra v Brně nadále protestantskému lidu byli na smích. To také jest příčinou, že kardinál se umírnil v potírání choutek lutherských volnověrců.

Ani augustiniánům bosákům od sv. Tomáše nevedlo se lépe. R. 1538 byl klášter haeretiky vybit a zpusťován. Převor Martin v letech 1559—1561 zle hospodařil. Za jeho správy byl v klášteře jen nepatrný počet mnichů, a ti jen bídně živořili. Převor Jiří Koller zavinil veliké dluhy, zlutřel a r. 1566 prchl z kláštera. Po

³⁷⁾ Dr. Wolný, Kirchl. Topogr. II. Abt. I. Bd. pg. 40.

³⁸⁾ Rudolf Dvořák, Dějiny Moravy, část III., 1902 pg. 501.

³⁹⁾ ibid. pg. 504.

jeho útěku zabral klášterní statky magistrát, ustanovil správcem Václava Rutila a příjmy ze statků plynoucí obracel ke svým účelům. Řádový generální vikář stěžoval si u císaře, jenž r. 1567 nařídil podkomořimu, aby klášter chránil proti přehmatům městské rady brněnské, načež nový převor Bartoš zavedl bývalý pořádek, dluhy zaplatil a příjmy klášterní rozmnožil. Nazývá se proto druhým zakladatelem kláštera.

Ale již převora Klementina biskup Stanislav Pavlovský roku 1590 a později několikrát napomínal, že nedbá klášterní kázně, že nedbá o přijetí schopných noviců a nejednou mu hrozil biskupskou visitací. R. 1594 zvolený nový převor Blažej zase dbal prospěchu kláštera. Muž tento byl miláčkem biskupa olomúckého a papeže Klementa VIII., jenž jmenoval jej apoštolským protonotářem a hrabětem lateránským. Také jeho nástupce Jan Vincenc Barnabějský byl muž dle srdce Božího. Papež Pavel V. na přímlyvy kardinála Dietrichštejna vyznamenal jej roku 1612 pontifikaliemi.⁴⁰⁾

Dominikáni u sv. Michala měli roku 1579 převora Romana, kterého biskup Stanislav Pavlovský chválí jako zbožného, dbalého služeb Božích a jako obnovitele řeholní kázně. Řádový visitátor přece chtěl jej sesaditi a jiným méně vhodným nahraditi, tak že stěží jen muže tohoto kláštera zachránily přímlyvy zemského hejtmána a biskupovy.⁴¹⁾

Řád minoritský u sv. Jana klesal tak, že roku 1590 biskup pohnal kvardiána k sobě do Kroměříže. R. 1597 dne 28. července po smrti klášterního patrona Jana Šembery z Bozkovic zeť a dědic jeho Karel z Lichtenštejna klášter zavřel a svým lidem dal stríci. Mnichův ujal se biskup Pavlovský a provedl, že v září roku 1597 byl jim klášter vrácen.⁴²⁾

Cisterciánky v králové klášteře na Starém Brně porušily řeholní kázeň, upadly do nesnesitelného břemene hypotekárních dluhů, tropily v klášteře neřády a rozpustilosti, což již r. 1566 vytýká jim císař Maximilian II. Také lutherství vloudilo se mezi ně. Maximilian II. ustanovil abatyši Kateřinu z Haugvic, dáda jí velmi přísně a důtklivě rozkaz, aby zavedla dobrý pořádek, horlivě starala se o služby Boží a zbožně žila. Ale nic se nepolepšilo. Roku 1566 byla táž abatyše olomúckým biskupem z vůle císařovy sesazena a na kvap zvolena abatyši Anna z Čibotína, na kterou r. 1582 stěžoval si farář od sv. Jakoba biskupovi pro nepořádky. Buďto nemohla nebo nechtěla sebe a klášterní sestry polepšiti. Mimo to nemohl klášter zmoci dluhů a jeptišky trpěly mnohdy hlad. Teprve roku 1617 zlepšil se hmotný stav kláštera a tím také zjednána náprava mravů.⁴³⁾

Ze stavu, v jakém tou dobou byly fary a kláštery v Brně, vidíme, že tu byl jediný mohutný apologeta katolicismu a to byl kardinál František hrabě z Dietrichštejna, který r. 1602 ještě povolal do Brna řád kapucínský, aby měl vedle jesuitů nového spoluprávníka. Městská rada vykazala kapucínům prozatím kostel sv. Magdaleny, ale oni kázali stejně horlivě také u sv. Jakoba. Brzo-

⁴⁰⁾ Wolný, Kirchh. Topographie, II. Abt., I. Bd., pg. 125—127.

⁴¹⁾ Dr. Šujan, o. c. pg. 198; Dr. Wolný; I. c. pg. 56.

⁴²⁾ Dr. Šujan, o. c. pg. 200; Dr. Wolný, I. c. pg. 107.

⁴³⁾ Wolný, I. c. pg. 161.

získali si v Brně značně příznivců a r. 1604 s nemalou slavností položili základní kámen k svému klášteru.⁴⁴⁾

Po roce 1608 žila v Brně obě soupeřící vyznání klidně vedle sebe až do r. 1619. Jesuité a kapucini usilovali, aby co nejvíce získali konvertitů.

Teprve rok 1619 přinesl náboženskému životu v Brně značný obrat. Protože o událostech tohoto roku nemluvili jsme ve článku o Olomúci, musíme jim tuto obšírnější věnovati pozornost.

* * *

V království kvasilo. Nekatolická šlechta postavila se roku 1618 proti císaři Matyášovi II. Vypuklo české povstání, které defenestrací královských místodržících dne 23. května r. 1618 dalo počátek třicetileté válce. Ale na Moravě měl hlavní slovo rozvázný český bratr Karel starší ze Žerotína, jenž společně s katolickým praelátem kardinálem Dietrichštejnem bděl, aby Morava a moravská šlechta zůstala císaři věrna. Ale císař Matyáš II. skonal dne 20. března r. 1619, kdy v Čechách byly již mysli pobouřeny tak, že stavové čeští byli odhodláni za žádnou podmínkou nepřijmouti Ferdinanda Štýrského králem.

Hned po smrti Matyášově direktori čeští žádali Karla st. ze Žerotína, aby se zasadil o společný sjezd Moravanův a Čechů za účelem srovnání poměrů po smrti Matyášově. Žerotín ke společnému sjezdu svolil, ale nedošlo k němu. Žerotín věděl, že jednati se mělo o společném odboji proti Habsburkům, ke kterému stavové moravští přistoupiti nechtěli stůj co stůj. Ferdinand Štýrský sbíral vojsko proti Čechům. Čechové získali na svou stranu stavu slezské a lužické a vyslali v dubnu r. 1619 Matesa Thurna s 8000 brannými muži na Moravu, aby stavu přinutil ke konfederaci. Stavové katoličtí na Moravě neshodli se s nekatolíky. Nekatolíci měli sice na zemském soudě i sněmě většinu, ale nemohli zabrániti svrchovanosti katolíků. Rozvázného Karla ze Žerotína nemohla však okolnost tato, ba ani zvýšená persekuce nekatolíků přiměti k odpadnutí ode dvora vídeňského, ač tím ubývalo mu čím dále tím více důvěry nekatolických stavů moravských. Proto Thurn bez nesnázi obsadil Jihlavu a Znojmo a vyjednával s částí šlechty nekatolické, která nebyla proti spojení s Čechy. Tou dobou sice ležel z rozkazu Ferdinandova a již dříve Matyášova hrabě Albrecht z Waldštejna v Olomúci, ale nekonal nic ve prospěch dvora vídeňského. Proto dávalo se vyjednávání Thurnovo s moravskou lutheránskou šlechtou, zvláště když nerozhodný zemský hejtman Popel z Lobkovic nic nepodnikal v intencích Žerotínových. To donutilo také Dietrichštejna a Karla z Lichtenštejna, že potajmu vyjednávali s Thurnem a slibovali, že nic nebudou namítati proti spolku stavův moravských s českými. Také Waldštejn netroufal si veřejně vystoupiti proti Thurnovi, proto dal část svého vojska do služeb pánův moravských. Leč později usoudil jinak. Hnul se s částí branné moci své k uherským hranicím, chtěje spojití se s vojskem Dampierrovým, které postupovalo proti Thurnovi a stavům českým. Zmocnil se také stavovské pokladny moravské s hotovostí 96.000

⁴⁴⁾ Šujan, o. c. pg. 200.

tolarů a odnesl ji do Vidně králi Ferdinandovi. To bylo považováno za zřejmou zradu na stavech moravských.

Zatím sešli se do Brna Žerotín, Lichtenštejn, kardinál a velická část stavů katolických a když zvěděli, že stavové nekatoličtí blíží se s Thurnem od Znojma k Brnu, vyšli jim v ústřety a uvedli je do města. Tam konali nekatolíci dne 2. května hodinovou poradu za velkého shluku lidu, který obklopoval poradní místnost. Ladislav Velen ze Žerotína náhle otevřel okno na náměstí a tázal se mocným hlasem lidu, chce-li státi věrně při stavech nekatolických. Když všickni přisvědčili, zazpívána válečná píseň, vojsku stavovskému nařizeno, aby obsadilo brány městské a stavové s měšťany shromážděvše se na Zelném trhu, učinili přísahu věrnosti a vzájemné pomoci.

Následujícího dne, 3. května, vnikli stavové moravští do bytu kardinálova a tázali se ho důtklivě a spolu hrozebně, poněvadž byl nejvyšším velitelem stavovských vojsk moravských, věděl-li o zradě Waldštejnově, hrozíce, že jej hodí s okna na ulici. Také mu vytýkali, že nepřátelsky vystupuje proti zemi moravské, že volá na Moravu vojsko uherské a Dampierra a žádali, aby se vzdal nejvyššího velitelství a čestně slibil, že vyčká dalších nařízení a rozhodnutí stavovských. Kardinál byl na smrt postrašen a zlekán. Zavázal se přísahou, že nic nepřátelského nepodnikal proti zemi a že nevěděl o podnicích Waldštejnových; prosil pak, aby nebyl vzat na závazek, že snad postačí již jeho čestné slovo, kterým slibuje, že bez vědomí stavů nikam se nevzdálí. Stavové se tím spokojili. Jak byl polekán Dietrichštejn a do jakého zoufalého stavu přivedla jej tato neočekávaná návštěva, nejlépe vysvitá ze zoufalých listů, které psal Ferdinandovi ze svého zajetí v Brně a ve kterých Bohem zaklíná císaře, aby moravskou stavovskou pokladnu i s hotovostí 96.000 tolarů Moravanům vrátil.

Stavové od kardinála odešedše vrazili k Žerotínovi, jemuž kladli za vinu, že byl srozuměn s příbuzným svým Waldštejnem a Jiřím Březnickým z Náchoda, velitelem stavovské jízdy. Žerotín mužně prohlásil, že jest nevinen a stavové uvěřili. — Nejsetrněji chovali se stavové ke Karlovi z Lichtenštejna, který nejen dokazoval svou nevinu, nýbrž slibil, že ve všem s nimi bude za jedno. Dle toho také konečně rozhodnuto: Lichtenštejn nechán na svobodě, kdežto kardinál a Žerotín vzati do vazby, totiž byli ve svých bytech hlídáni Thurnovými vojáky.

Nejhůře vedlo se brněnským jesuitům. Když dne 8. května byli shromážděni v refektáři k obědu, vrazili do kláštera vyslanci nekatolických stavů s dekretem, kterým byli z Brna jesuité vykázáni. Řeholníkům nebylo dovoleno ani poobědovati. Ihned musili sebrati své pláště, klobouky, breviře a holi a 37 starých kněží vyšlo z kláštera, neboť dva nemocní zůstali v Brně a mladší kněží a novicové již před několika dny vyšli z města. Pěšky a plačky za nářku katolíkův a fraškovitého posměchu nekatolických měšťanů šli jesuité k Tuřanům. Ale v tom vzňal se na Nové ulici požár, jehož založení přičítalo se jesuitům, proto byli schytáni a s nemalou hrubostí do Brna přivedeni zpět, kde byli vyslýcháni a propouštěni teprve, když viny na nich neshledáno. Stavové po odchodu jejich kollej zpustošili a budovy zničili.

Ani ostatním brněnským klášterům nevedlo se o mnoho lépe.

Dne 11. května přistoupili stavové moravští k českým. Zvolili si vládu podobnou české, totiž 29 direktorů. Nekatolíkům olomúckým odevzdán byl na věčné časy chrám sv. Mořice s farou a školou a kollej jesuitská s kostelem. Brněnským dány kostel, škola a fara u sv. Jakoba a kollej jesuitská. Katolíky zabrané, původně nekatolické sbory, kostely, fary i domy odňaty katolíkům a vráceny protestantům; zřízena protestantská konsistoř a nařízeno, že pro příště nikdo nesmí býti nucen k odporné víře. Stav praelátský však, poněvadž nesouhlasil s těmito usneseními, vzdal se dalšího sněmovního účastenství.

Kardinál František z Dietrichštejna žádal stavův, aby byl propuštěn na svobodu, mině odebrati se do Polska nebo do Italie. Podobně žádal také Žerotín. Stavové však nedovolili ani tomu ani onomu. Zvláště Žerotína nechtěli se zbaviti, znajíce jej jako muže věhlasného a prozíravého, jehož rad by snad mohli ještě potřebovati. Stavové měli také důkazy proti oběma těmto mužům, neboť našli u nich kompromittující listiny.

O jesuitech chovali pánové pevné naděje, že již nikdy nevrátí se do země.

Po těchto událostech a po zvolení Bedřicha Falckého králem českým holdovala celá nekatolická Morava zimnímu králi. Holdování vykonalo se v Brně dne 6. února r. 1620. Karel ze Žerotina, ač dlel v Brně a již na svobodě, nesúčastnil se této slavnosti k veliké nelibosti Bedřichově, který konec konců dal mu lhůtu, do které měl učiniti slib poslušnosti. — Manové biskupa olomúckého byli již dříve prohlášeni svobodnými a prostými závazků manských a již dne 7. září r. 1619 přistoupili ke konfoederaci stavův moravských s českými. Také kardinál byl na věčné časy vypověděn ze země; kanovníci byli uvězněni, duchovní statky zabrány a prodány, řeholníci a panny řeholní vybyti z výtěžku prodeje, katolíci z městských rad vypuzeni a na jejich místo dosazeni nekatolíci.⁴⁵⁾

* * *

Ale po bitvě bělohorské stavové moravští byli zoufalí. Sami žádali Žerotina a Dietrichštejna, aby šli k císaři a na kolenou prosili o milost. — Sic transit gloria mundi. — Po bitvě také vrátili se jesuité a ostatní řeholníci do svých klášterův, aby zase vedeni kardinálem pokračovali v katolické reformaci. Také do Brna zas uvedeno náboženství katolické. Městská rada sazena jediné z katolíků, katolickým řeholím vráceny statky a ještě nahrazeny utrpené škody.

Další události nepatří již do rámce této studie.

⁴⁵⁾ Více o tom viz Dr. Ant. Gindely, *Dějiny českého povstání*, sv. II. — Dr. Frant. Kameníček: „*Zemské sněmy*,“ sv. II. Dr. G. Trautenberg: „*Die Chronikv Brünn*“ sv. III. — Rud. Dvořák, „*Dějiny Moravy*“ sv. III.

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává Dr. A. Podlaha.

„Mnohé věci zlé a škodlivé v straně naší rozmáhají se, a jestliže ty věci nebudú časně srovnány a spokojeny, *obáváme se v kněžstvu i v lidu větších a horších roztržek*, z kterýchžto roztržek lid sem i tam běží, *sekty a bludové velice se množí, a my tím nemůžeme nic ovládnouti.*“¹⁾ — Těmito slovy vyličila konsistoř utrakvistická smutný stav své strany, v němž se octla ve století XVI. A bylo ještě hůře na sklonku onoho věku, kdy za všeobecného kvašení náboženského vše již řítilo se k násilnému převratu.

Duchovenstvo strany podobojí chováním svým neustále v době té zavdávalo příčinu k trpkým steskům. Nebyloť ve straně podobojí náležité kázně. Duchovní utrakvističtí, kteří by s osadníky svými byli v náležité shodě, byli vzácnou výjimkou. Výjimky takové byly ovšem pro konsistoř pod obojí tím radostnější, čím byly vzácnější. Svědčí o tom slova Jana Mystopola, „administratora konsistoře Pražské pod obojí spůsobou přijímajících“, kterýž, když se od purkmistra a rady Města Nového Hradiště nad Metují dověděl, že s duchovním svým dobře vycházejí, jim napsal list, v němž mimo jiné pravi: „Z psaní vašeho jsem vyrozuměl, kterak kněz farář váš z daru milosti Boží v učení, v ctnostném chování i v pokojném s vámi obcování dobře se chovajíc vám se líbí, z toho buď Pán Bůh pochválen, *nekaždáť toho obec má*, a protož já vám toho přejíc na Pánu Bohu žádám, abyste spolu za dlouhé časy setrvali. Pán Bůh všemohúcí v Kristu Ježíši skrze Ducha svatého v lásce a v svornosti v svatém pokoji vás utvrdí.“²⁾ Ale ani v Novém Městě nad Metují nebyla tato svornost trvalá. Roku 1571 přistěhoval se tam nový farář Jakub Čáslavský z Belé, a již roku následujícího podala naň rada městská konsistoři nemalé stížnosti. „Administrator a farářové konsistoře arcibiskupství Pražského pod obojí přijímajících“ odpověděli jí dne 22. srpna r. 1572 tímto listem: „Moudří a opatrní páni přátelé mili. Vězte, že knězi Jakubovi, faráři vašemu, stížnosti vaše, které v psaní svém na úřad náš vznášíte, v známost psaním naším uvozujeme, poroučejíce jemu, aby před námi v konsistoři naší ve středu po památce povýšení sv. Kříže nejprv příštího osobně stál a *těch věcí, které nejsou malé*, nám se spravil. Protož věduce o tom, vidi-li se vám, můžete někoho na místě vašem k témuž dni též vyslati a tu z strany budoucího faráře vašeho jistú odpověď vzíti; však to tak opatrovati budete, aby se jmenovaný kněz Jakub od vás nehýbal prve než by se před námi postavil a *těch věcí nespravil.*“³⁾ Nepobyl tedy Jakub Čáslavský v Novém Městě dlouho, a tak v krátkém čase vystřídal se tam knězi několik. Nebyla však vždy vina na straně kněží. Pernou pravdu pověděl o tom Novoměstským Ondřej, farář v Libčanech, an děl: „*všecko mi se zdá, že u vás kněží na misku měříte a v nich se co v hnilicích přebíráte*, snad chtěje vždy na nákeho lipového

¹⁾ Nedatovaný list v archivě místodrž. R. 109/15. Nr. 2.

²⁾ List datovaný v sobotu po sv. Břikci l. 1567 v archivě Nového Města n. M.

³⁾ List v archivě Nového Města n. M.

uhoditi, *kterýž by ne vy od něho ale on od vás spravován byl.* Pán Bůh uchovati rač, abyste pak jen nepřebírali.“⁴⁾)

Není divu, že za takových poměrů zdárné působení utrakvistického kněze bylo nesnadné, ne-li nemožné vůbec. Bolestný nad tím stesk zaznívá z listu kněze Jiříka Ředického, jež poslal v neděli před třemi králi léta 1578 radě téhož Nového Města n. M.: „Poněvadž spatruji to skutečně, že vždycky správcové z obcí a měst za příčinou nejpřednější jsou se stěhovali lidské nevděčnosti k Bohu i jeho slovu svatému a když podle učení a kázání svatého evangelium nejsou živi a neobcují u víře a lásce, čehož jest zde v této obci malé dost zhusta, neb to vím, že pro takovou věc a nevděčnost sám Spasitel odcházel od židův a z měst jejich, též i apoštolé, ano všickni služebníci církevní až do této chvíle a času; pročez i mně za tou a takovou příčinou se zde stěžuje zůstatí. Neb to znám, že téměř žádného užítu a prospěchu není z kázání slova Božího a napominání k pobožnosti, ale čím se víc mluví, lidé tím horší a nedbanlivější jsou při dobrých věcech, jakoby se jim nikdá nic nemluvílo a k nim slovo Boží a napominání nepřináleželo. An také i za tou příčinou znaje, že nesvornosti veliké jsou mezi lidem bez umenšení, z kterýchžto nic dobrého nemůže pocházeti, neb satan dobře své síť rozestřel a rozbil, aby mord vykonán byl zvláště jednoho nesvorností na předměstí, o čemž dobrou vědomost máte, že různé povstaly a od jednoho jiným se dávají; pak aby tu v časech nastávajících něco zlého se nestalo a nezběhlo, jakž jsem i o tom vám některého času oznámil. A jestliže to přetrženo nebude a na to hleděti se skrze prsty bude, abych s vámi vinen nebyl a potomně snad krve jednoho z nich i také pokuty od Boha nésti nemusil, jakž se v pátých knihách Mojžišových 21. okazuje, neb já toho za věc malou a lehkou nesoudím. Též jedenkaždý muž znáti, jak jest dosti skrovné vychování s čeládkou v městě, ježto kdyby jiných okolních vesnic nebylo a se nepřisluhovalo, musil by skoro žebrati, neb jsou leta velmi laciná a lásky zde v této obci skutečně se nepronáší jako v jiných obcích k správčům svým kromě zde dvou a nejvíc tří sousedů; kdyby těch nebylo a jich skutečné lásky se nepronášelo, již bych já zde nemohl zůstatí dávno, ale jinam se obrátiti musil bych. Ačkoliv mnoho oni mnozí z sousedů mluví ústy svými, však v skutku dokonale se nespátruje, protož já touž láskou oustní nemoha státi a vyživení s čeládkou svou miti, žádám, že jedenkaždý z té lásky skutek pronese, a tudy když poznám náklonnost vaší lásky skutečnou, v času jistém na to pomyslic vám dáti chci odpověď, buď že zůstanu aneb nezůstanu nad čas svatého Jiří nejprv přísti.“ Snad bylo lépe na nějaký čas, ale již po roce oznamuje Ředický konečné své rozhodnutí, že zůstatí nemůže, protože ač prý vede obec k lásce, svornosti a pokoji, přece žádného prospěchu neznamená a nápravy jakž při nižších tak i vyšších nenalézá, pročez že šťastnějšímu, kterýž by mohl z požehnání Božího všecky napravit, ustoupiti chce.⁵⁾)

Ovšem, ani utrakvističtí kněží nebyli bez viny. Sám jeden z nich. Jan Chrudimský, děkan jaromeřský, nepěkné o svých spolu-

⁴⁾ List ze dne 25. ledna 1574 v archivě Nového Města n. M.

⁵⁾ List datovaný „v pondělí na sv. Tomáše“ r. 1579.

bratřích vydává svědectví, an dí: „nyní je kněžstva mnoho, však ledajakýchs řemeslníkův; statečného málo se nachází, kteříž by se církvi zvlášť do měst hoditi mohli.“⁶⁾

Tak střídali se duchovní správce utrakvističtí v Novém Městě rychle za sebou. Roku 1584 jednali sobě Novoměstští zase nového děkana, když byl dosavadní děkan Matěj Horský „od nich se po-trhl“ a do Nymburka odešel. Vyjednávali s knězem Ondřejem z Prahy, farářem dašickým. Ondřej byl ochoten k nim jiti, i vybízi je, aby vymohli si k tomu u jeho představených svolení. Píše jim: „I protož jednejtež to při vrchnosti mé panu administratoru a konsistoři pražské, aby tomu povoliti a to confirmovati ráčili; ale že tak krátký čas jest a ta věc pro příčiny mnohé potřebuje brzkého skonání, vidi-li se Vaším Opatrnostem vypraviti ku panu arciděkanu Hradeckému a jeho žádati za konfirmaci té věci, poněvadž on jest jako oud konsistoře Pražské a má moc v arciděkanství kněžstvo řádně řiditi, spravovati a dosazovati na místě konsistoře Pražské, ráčil-li by to k sobě přijiti a toho potvrditi, vidi mi se, že na tom na ten čas dosti bylo by, i protož ve jméno Boží nemeškejtež se k němu vypraviti a s ním o to jednati a za to žádati ho a to k místu přivésti.“ Když mu však nebylo dovoleno Dašice opustiti, oznamuje Novoměstským, že „při panu děkanovi Pardubském jest kněz jeden pobožný, učený muž, kterýžto před kněžstvím svým pro umění své od Akademie pražské i za bakaláře jest vyhlášen“ — toho že by jim doporučoval. Nevíme, zda se Novoměstští o tohoto navrženého kandidáta ucházeli. Ale již roku 1587 nabízejí svou faru bývalému svému faráři Matěji Horskému, kladou mu však při tom určité podmínky. Zajímavý jejich list zní takto: „Službu svou vzkazujeme. dvojí poctivosti hodný kněze Matěji, pane děkane nám v Pánu Bohu milý a k nám laskavě příznivý, zdraví i všeho dobrého V. M^u od Pána Boha žádáme Jakož jsme se V. M^u předešle skrze psaní své tím zamluvili, že když J. M. Pán náš milostivý⁷⁾ na psaní naše (které jsme J. M^u o pana faráře učinili) odpověď dáti ráčí, že toho V. M^u tejna neučiníme. I tak činíme a V. M^u oznamujeme, že teď těchto dnův pominulých jest nám odpověď od J. M^u odeslána a k tomu dovoleno, poněvadž náš pan farář té práci dosti učiniti pro nedostatek zdraví svého nemůže, abychom sobě jiného faráře ptali, však pod tou jistou výjimkou, tak abychom jeho opět v roce neodbyli. I pamatujice my na předešlou námluvu s V. M^u o byt u nás od sv. Jiří již pominulého, hned jsme pánův starších i některých z obce a dolejší osady⁸⁾ před sebe povolali a na ně toho podali (poněvadž jest prve strany osoby V. M^u z příčin v to kročených bylo z toho sešlo), kde a kterého bychom pana faráře k času sv. Havla prv příštího do obce jedné i druhé ptáli a jednati měli; však my jim vždy předně na V. M^t ukazujíc, kteřížto již proti tomu by na ukázání naše ani býti nechtěli, abyste u nás a v církvi naši správcem církevním býti neměli, však *pod těmito jistými výminkami: předně:* poněvadž jest v tom jistá vůle J. M^u pána pana našeho milostivého, abychom tak četných nákladův a outrat o pana faráře nečinili, jestliže ráčíte k tomu dovoliti, a bude-li

⁶⁾ List z 1584 v archivě Nového Města n. M.

⁷⁾ Volf ze Štubenberka.

⁸⁾ „Dolejší osada“ = Krčín, starobylá farnost k Nov. Městu n. M. připojená.

v tom vůle Boží a ráčí zdraví popřítí, ne jeden, ne dvě i tři léta, ale na další časy u nás byli že byste připověditi ráčili; *druhé* strany vyvyšování platův nebo dani všelijakých mimo předešlý a starý způsob že nemíní více nic žádnému panu faráři dávatí a na sebe jich uvozovati, *třetí* strany dědin, totiž rolí a luk farských při dolejší osadě, tím aby nebylo hýbáno, než plat z nich, jakž od starodávna vycházel, ten že tolikéž bez odporu dáván býti má, neb v tom jest jistá vůle J. M^u páně, *čtvrté a naposledy* na tom jsou se nejvíceji zastavili, přivedši k sobě ku paměti, že na onen čas, když jste prve u nás nebo i při druhé osadě kázání slova Božího činivali, že začasťe vyražejíce se od slova Božího v mnohé zbytečné řeči s nemalým hněvem jste dotýkali, čehož býti nemá; toho žádajíc, *aby samé slovo Boží v čistotě jim kázáno a ohlašováno bylo*, kteréhož rádi chtí poslouchati a k němu se scházeti a dáti se z hříchův vyvozovati napomináním a zehráním všech vůbec. I jestli žeby v tom vůle předně věčného Pána Boha i V. M^u byla a Vy správu církevní od toho času jmenovaného na ten způsob přijíti ráčili, byli bychom toho od Pána Boha i V. M^u vděčni; žádáme že nám to psaním svým v známost uvéstí ráčíte. S tím V. M^u i sebe v ochranu mocnou Božskou poručena činíme. Datum v středu den památní rozeslání apoštolů Božích leta 1587. Purkmistr a rada Města Nového Hradiště nad Metují.“

Matěj Horský vyžádal sobě dvě neděle na rozmyšlenou, načež poslal tuto odpověď: „Modlitbu svou s vinšováním všech pobožných a spasitelných věcí při obojím člověku V. M^{tem} opatrní páni vzkazují. Z psaní V. Opatrnosti pane purkmistře páni milí (jehož datum jest v středu den památný rozeslání apoštolů Syna Božího na veškeren svět) jsem výborně porozuměl, načby se žádost lásky Vaši vztahovala, poněvadž mimo starobylý a zvyklý řád a obyčej Konsistoře pražské pod oboji způsobou Svátost Večeře Páně přijímajících kněžstva do obci podávání k jakýmsi artikulům přistoupiti chcete a pod výminkami (a na ten způsob, jakž tak v psaní vašim ta slova zní) osobu mou i s nářkem posledního artikule strany Slova Božího kázání jakéhosi hněvu, zbytečnosti, vyražení od Slova Božího, že jsa prvotně mezi V^{stni} sem se dopouštěti měl, položením i toho, že to býti nemá, i poněvadž té věci jsem nemohl tajna vrchnosti své učiniti, z jisté vůle Boží a rady své vrchnosti *k nebývalým a neslýchaným artikulům nemohu přistoupiti*, pamětliv jsa, jakž sou mi v bylu mém předešlém u vás dolejší osada turbací činili a příčinu dávali, v půlletě V. O. na rathouz suplikaci že mi i odpustění dávali, kostel přede mnou zavírali, a mně jako na řetizku jmiti uvázaného chtěli. a v tom jsem špatně byl opatřen. A porozumivši, odkud ty artikulové původ svůj mají, z jisté vůle Boží a Konsistoře Pražské V. O^{tem} oznamuji, že sem jinam do jiné slavné obce podán, a tak jsem i připověď Slovuťným Pánům učinil, protož na osobu mou již neračte čekati. Ale však majíc lásku k obci V. O., kdyby v tom vůle Boží a Vst byla, já bych lásce Vaši dobrého muže a pobožného a v slovu Božím upřímného kněze Martina, kterýž v Bošíně jest, dosaditi chtěl. kdyby toliko tím meškáno nebylo, na němž jistě byste i druhá osada přestati mohli, a ten by jistě z místa sobě Pánem Bohem souzeného brzo se nehnul; v čem vůle Boží jest a Vst račte jen ke mně (vidi-li se lásce Vaši psaní

učiniti jemu) odeslati. S tím se všim V. O. Pánu Bohu poručenu činím. Datum v Nymburce na Labi den památní Máří s⁶ leta 1587. Kněz Matěj Horský, děkan v Nymburce.“

Na nemilá sobě kázání svých duchovních správců vedli si Novoměstští také stížnost u arciděkana královéhradeckého Jana Benešovského. Ten jim však dal tuto ráznou a vrchovatou měrou zaslouženou odpověď: „Stížnost, kterou sobě do osob v psaní vašem položených a jmenovaných činite, oznamujíc kterakby skrze jejich *lehkomyslné a nevážné v kázání slova Božího mluvení* a jich nedobré chování ne malé ale velké pohoršení v církvi Páně, kterouž Pán Bůh v městě vašem shromážděnou míti ráčí, vzešlo a jiné zlé a nepoctivé v chrámě Božím se stalo, v tom mne za radu a opatření takové neslušnosti a nevážnosti žádající, tomu všemu z obšírného psaní vašeho jsem vyrozuměl. Na kteroužto vaši žádost tuto odpověď dávám: Poněvadž jste strany kněžstva a správcův církevních z řádu dobrého starobylého (bezevší sobě dané příčiny) vystoupili, *tak že sobě o své vlastní vůli a svobodě jiné kněze k správě své, než řád dobrý ukazuje, jednáte a na ně žádné konfirmaci odtud, odkudž náleží, nepřijímáte a neberete, a ti vaši kněží v žádném řádu nestojíce a žádné vrchnosti nad sebou nemajíce mluví a činí (bezevší bázně a kázně) to, což se jim dobře líbí*, a skrze to veliká pohoršení v církvi Páně rostou a příkladové zlí den ode dne pocházejí: z té příčiny abych já spolu s jinými faráři takovou nevoli a pohoršení hrozné rovnati měl, to k mému úřadu a povinnosti nepřináleží. Nebo kdyby Opatrnosti Vaše o správce církevního hleděli tu, kdež náleží a kdež jsou předkové vaši ano i vy sami se utíkali a s radou zdravou i rozmyslem pobožným to činili: nikdá by takových pohoršení a příkladův zlých nebylo, a pakliby se kdy jací staly a zběhly, snadno by se jim v cestu vjiti (žeby přetrženy byly) mohlo.“⁹⁾

I všude jinde dalo se podobně: kněží utrakvističti přijímání byli do služby i propouštění z ní o sv. Jiří a o sv. Havle jako čeledinové. Při každé příležitosti představení duchovní kladli oběma stranám svornost na srdce, ale namnoze marně. Otcovským napomenutím ke svornosti dýše na př. list, který arciděkan královéhradecký Štěpán Mirotický dne 21. ledna 1577 poslal *Náchodským*, když opět nového kněze si zjednali. „Psaní vašemu,“ tak píše, „jsem porozuměl, kdež ráčíte dokládati, že v jistém a konečném zůstání jste s ctihodným knězem Adamem Rokycanským na ten čas farářem ve Vsestařích, aby správu církevní od nejprve příštího sv. Jiří u vás přijal. Že jest to Pán Bůh způsobiti ráčil a vy to při něm obdrželi, Pán Bůh z toho buď pochválen. An nyní ještě to pozůstává na mně, abych vám jej do církve potvrdil, o tom jistou mou vůli znejte, že dle úřadu na ten čas sobě od Boha daného Vám jej dosazuji a tvrdím. Protož i zaň k Vaším Opatrnostem se přimlouvám, *že k němu láskou křesťanskou naklonění jsouce naň laskavi budete*. To když z obojí strany při Vás bude, Pán Bůh rozhojní u Vás své sv. slovo, v pracích našich požehnaní dlouhověké učiní, na-posledy dá život věčný.“¹⁰⁾

Konsistoř pod obojí klesala ve vážnosti čím dále tím více. U svých přívrženců neměla téměř žádné autority. Stavové, kteří

⁹⁾ List ze dne 28. října 1587 v archivě Nového Města n. M.

¹⁰⁾ Listina v archivě Náchodském.

jen dle jména byli utrakvističtí, v pravdě však protestantského smýšlení, nebyli s ní také spokojeni. Připadli na myšlenku, že by konsistoř mohla býti osazena lidmi stejného s nimi smýšlení; za tou příčinou vyslovili na sněmě zemském přání, aby císař ponechal osazení konsistoře utrakvistické stavům pod obojí.¹¹⁾ Císař svolal tudíž zástupce strany pod obojí na hrad Pražský, aby se o tom se zástupci strany pod jednou uradili. „V milostivé paměti majíce,“ tak píše dne 7. února 1584, „snešení naše s stavy království českého pod obojí způsobou přijímajícími, co se toho jednání z strany konsistoře Pražské též pod obojí dotýče, byli bychom rádi tu věc podle zůstavení s některými osobami z prostředku vašeho k tomu obranými ještě před tímto soudem zemským teď nyní příštím před sebe vzali. Ale žeby to nejvyšším úředníkům zemským pod jednou způsobou přijímajícím, kteříž toho jednání přítomni býti mají, a ti jsou zde při nás hned od minulého soudu zemského až teď do nového leta ustavičně trvali, kdyby měli zase sem k nám tak brzo obesláni býti, obtížné býti mohlo, tolikéž také pro krátkost času za příčinou nového kalendáře,¹²⁾ toho jest od nás pomínuto býti muselo. Majíce pak všechny příčiny v dalším milostivém uvažování našem císařském, pro kteréž se to jednání protáhnouti musí, poněvadž po tomto soudu zemským příštím dosti krátkej čas pro slavné hody velikonoční k tomu sloužiti bude, a po týchž hodech hned soud komorní, kterýž je již teď po dvakrát po příjezdu našem šťastném nynějším do tohoto království, jednou za příčinou sněmu a druhé za příčinou téhož nového kalendáře odložen, nastane, v tom hned čas jmenovaný, totiž neděle Cantate, při kterémžto o obecní artykule od osob k tomu obzvláště volených jednáno býti má, připadne, s kterýmžto jednáním se bezpochyby až opět do soudu zemského letničního tehdaž příštího protáhnouti může, za kterýmžto všemi slušnými a hmotnými příčinami neráčíme moci žádného příležitějšího času, tak aby se soudům zemským, komornímu též obecnímu jednání překážka nedála. k takovému jednání z strany též konsistoře Pražské, leč po témž soudu zemským letničním, obírat; a protož aby se již přes tejj čas tím déleji neprotahovalo, nébrž to hned při témž soudu letničním bohda šťastné před se vzaté a s pomocí pána Boha všemohoucího k prospěšnému vyřízení přivedeno býti mohlo, ráčíme k takovému jednání čas a den ten pondělí po svatém Vítu nejprve příští jmenovati a pokládati a vám milostivě povážiti, poněvadž jste k témuž jednání od nadepsaných stavův království Českého pod obojí způsobou přijímajících volení, abyste se sem k témuž času a dni všickni vypravili a na týž den se zde na hradě našem Pražském při nás konečně najiti dali, kterémužto času také osoby pod jednou způsobou přijímající, kteříž spolu s Vámi při témž jednání býti mají, časné, aby se při nás též najiti dali, poručiti ráčíme.“¹³⁾ Ale jednání nevedlo k žádnému cíli; na konec prohlásil tudíž císař, že jmenování konsistoře

¹¹⁾ Viz Dr. Kl. Borový „Martin Medek“ str. 104.

¹²⁾ Dne 3. prosince 1583 zaveden byl nový, papežem Řehořem opravený kalendář (gregoriánský); r. 1584 místo 7. ledna mělo býti počítáno hned 17. ledna, tedy deset dní, o než bylo více, vypuštěno.

¹³⁾ Koncept v archivě místodrž. R. $\frac{109}{1-9}$.

stavům svěřiti nemůže.¹⁴⁾ Konsistoř utrakvistická, vidouc, že nemá již téměř žádného vlivu, prosila od r. 1585 několikráte císaře, aby ji z povinnosti její propustil.

Nejednou stěžovala si konsistoř utrakvistická císaři do toho, že autorita její klesá. Zajímavá jest stížnost její k císaři podaná dne 19. února 1590 tohoto znění: „Nejjasnější a nejnepřemoženější římský císaři, uherský a český králi, pane pane náš nejmilostivější! Nemůžeme tajiti a dáleji potupy a lehkosti práva duchovního a soudu konsistoře naší stolice V. C. M. trpěti a nésti, abychom před Bohem a V. C. M. vinni hříchem nebyli, pokorně a poníženě vznášíme, kterak leta minulého 1589 Stanislav Salásek, písař od sv. Anežky na Františku, předstoupivši před nás do konsistoře, oznámil, že jest jednou i druhé v zásilky posílal lidi poctivé a sousedy hodnověrné pány radní k Matoušovi Blovickému, písaři v dolejší kanceláři pana purgmistra a pánův starého města Pražského, za to žádaje, poněvadž dcera jeho panna Dorota jemu se jest dobrovolně slibem manželským in verbis formalibus de praesenti zavázala a on jí, a ještě i arrham šest zlatých uherských na ten slib od něho vzala, aby vedle takového slibu jemu ji za manželku dal; ale on jakých jest svejch vejmluv požíval, o tom dobře ví; tak že on Stanislav, nevěda co činiti, máje tak své svědomí svázané, ku právu našemu přistoupil a o takovém slibu pravém de praesenti nám oznámil, a tím svědomí naše stížil, žádaje, abychom ji ku právu našemu obeslali, že ji chce z takového slibu viniti, ano i také takový slib dobrovolný na ni že má čím dostatečně prokázati a provésti. Ale když k tomu přijiti mělo a panna obeslána byla, tu též Matouš Blovický divných obmyslův proti témuž Stanislavovi Saláskovi požíval, vše na potupu konsistoře naší. Na rathlouz starého města jej obsílal, do vězení vpravil, aby ku právu našemu státi nemohl, a což nejhoršího a nejpotupnějšího mohl. s přítelem svým, který od něho mluvil — *o konsistoři naší zlehčující ji a tupice vůbec v lidi rozhlašovali*, ano i ty sousedy, kteří tomu sliou jejich přítomni byli, do vězení vsázeti dal, chtěje mezi dcerou svou a ním Stanislavem divortium učiniti a ten takový slib pravý de praesenti mezi nimi prošlý zrušiti (kterézto moci on aby ještě stokrát otcem byl, nemá a na věky míti nebude) a příčiny jednomu i druhému k cizoložení dáti. Nebo práva zjevně mluví: „De praesenti votum utrum facit matrimonium contractum“; — a jinde: „Quando quis contraxerit cum una, quæ verum matrimonium contraxit cum alio per verba de praesenti et illi negavit. vel per juramentum falsum negationem confirmavit. mortaliter peccat, et hoc in tribus: 1. Quotiens actum matrimonii faciunt, totiens adulterium committunt. qui scienter sic contraxerunt. 2. quia pueri de ipsis nati sunt spurii et illegitimi, 3. quia talis persona nunquam potest absolvi a suis peccatis præterquam in articulo mortis, quæ ante occulte cum alio contraxit verum matrimonium, et postea negavit et alium duxit.“

A skutkem toho dokázati chtěl, nebo se s ním Stanislavem smlouval a on Stanislav pana Matouše od panny. an jí tu přítomné nebylo, propouštěl, nebo jeho sobě k manželství nezamlou-

¹⁴⁾ Dr. Kl. Borový „Martin Medek“ 105.

val než pannu; a tak té moci již žádnéj z nich nemá, ani panna, ani Stanislav, nebo: „matrimonium semel contractum per verba de præsenti nunquam dissolvitur.“ K tomu týž Matouš Blovický touž dceru svou pannu Dorotu jinému za manželku snoubil a veseli strojiti chtěl; a on Stanilav tolikéz již sobě jinou k stavu manžel-skému zamlouval. I zvěděvši my o tom takovém nepořádu, abychom nebyli patroni turpitudinis, a hříchu hrozného cizoložstva mezi stranami abychom nedopustili, *a soud duchovní a konsistoř naše aby zlehčena a potupena nebyla* a jini příkladem jich takovejch neřádův aby se nedopouštěli: pánu purgkmistru a pánům starého města Pražského psaní žádostivé jsme učinili, kteréhož vejpis V. C. M. podáváme, aby téhož Stanislava a pannu Dorotu k tomu skutečně přidržali, v takovém slibu, kterým roku předešlého naše svědomí stížil, aby vyslyšáni byli a na jistý den před námi v konsistoři stáli. Ale co jsou nám za odpověď dali, jak pan purgkmistr a páni, tak i týž Stanislav a Matouš Blovický, toho všeho vejpis V. C. M. podáváme.¹⁴⁾

I poněvadž týž Stanislav Salásek ještě posavad k takovému slibu s pannou de præsenti se zná a jej že prokázati může se hlásí a volá, a smlouvu s Matoušem Blovickým a ne s pannou že jest činil, jakož psaní pana purgkmistra i téhož Matouše ukazuje, a příčinou pana purgkmistra a pánův to jest se stalo, že toho ex autoritate sua neučinili a ku právu našemu jich nepřidrželi, aby stáli: maje nad právem duchovním a konsistoři naší ruku držeti, z poručení V. C. M. a své vlastní povinnosti jakožto brachium sæculare, tuto pak pan purgkmistr nám i V. C. M. zaneprázdnění zbytečné čini: — za to V. C. M. pokorně žádáme, že nad právem duchovním, konsistoři naší, jakožto stolicí V. C. M. milostivou a ochrannou ruku držeti ráčíte, abychom již více o touž věc jak V. C. M. tak ani jich nezaneprazdňovali; o tom milostivě poručiti ráčíte, aby z takového neřádu, který chce vzrůsti a jinejm v zlém cestu ukázati, sjíti mohlo a sešlo, v tom takovém slibu týž Stanislav a panna Dorota aby ohledáni a vyslyšáni na jistej den byli, a pakli by se nenašlo nic toho, abychom my byli spokojeni, a oni také z jedné i z druhé strany k manželství svobodně mohli přistoupiti, *a konsistoř naše a soud duchovní v posměchu a potupě aby nezůstávala*“.¹⁵⁾

(Pokračování.)

Korunovace císařovny Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723.¹⁾

Z Lothových letopisů podává Dr. M. Kovář.

Tri dni po korunovačních slavnostech císaře Karla VI., ve svátek narození P. Marie, t. j. 8. září, děla se korunovace Jejího Veličenstva císařovny na královnu českou. Nádhera při tom rozvinutá byla téměř ještě větší a okázalejší, než byla při korunovaci císařově. Protože při tom a onom událo se leccos jiného, uznávám

¹⁴⁾ V konceptu odpověď ta přiložena není; patrně byla velmi nezdvořilá.

— ¹⁵⁾ Rkp. knihovny arcib. „Acta boh. consist. utraquis ab a. 1589—1595 pag. 261—263. — Srvn. Dr. Kl. Borový „Martin Medek“ str. 81.

¹⁾ Srv. Sborník Hist. kr. roč. IV. (1903) str. 101—115, 129—144, 221—236

za správné i tuto korunovaci dle pořadu vyličití, jelikož podobný akt korunovační od r. 1656 neslavil se v království Českém ani v Praze.

Téhož dne vojsko a sbory měšťanské, vypravivše se na král. hrad, rozestavily se tu na předešlá místa; chrám sv. Víta jako dříve²⁾ byl vyzdoben čalouny; hlavní oltář, jakož i kaple sv. Václava velmi pěkně okrášlena týmiž sochami, různými posvátnostmi a ostatky svatých jako při korunovaci císařově; pro Jeho cis. Vel. postaven jako prve trůn na témž místě u hlavního oltáře na straně evangelní o stejné výši, kromě že na hořejší části klekátka neležel polštář pro korunu císařskou, která se tam tentokrát nikdy nepoložila, nýbrž po každé ji říšský pokladník dědičný držel na zlatotkaném polštáři.

Pro Její Vel. císařovnu byl na témž místě a týmž způsobem zřízen trůn, jaký měl Jeho Vel. císař při své korunovaci, právě před hlav. oltářem, kromě toho, že nyní na hořejší části klekátka ležel bohatý polštář pro korunu a že stolička pro druhého pana assistenta Jejiho Vel. pokryta byla bílým sukнем.

Po obou stranách tohoto trůnu, ale poněkud do zadu stály také taburety pro oba královské pány assistenty; taburet pro prvního z nich, pana kardinála Schrattenbacha, biskupa olomouckého, připravený potažen byl červeným aksamitem se zlatými obrubami; taburet či stolička bez opěradla pro druhého z nich, pana Jana Adama Vratislava hraběte z Mitrovic, biskupa litoměřického, jak již praveno, pokryta byla sukнем bílým.

Sedadlo knížecí abatyše kláštera sv. Jiří a nejvyšší dvormistryně. Za tímto trůnem na pravo stála stolička či lavička bez opěradla, pokrytá červeným damaškem pro knížecí paní abatyši u sv. Jiří, na levo za trůnem stolička též bez lenochu, tureckým kobercem pokrytá, pro nejvyšší dvormistryni Jejiho Vel. císařovny paní Marii Teresii, ovdovělou vévodkyni minstrberskou a frakensteinskou ve Slezích, kněžnu Auerspergovu, rozenou paní Rappachovou.

Sedadla pro duchovenstvo, vyslance a knížata. Na straně epistolní stálo faldistorium pro pana arcibiskupa pražského jakožto světitele, po obou jeho stranách byly stoličky a lavice pro duchovenstvo přísluhující při oltáři i pro ostatní infulované, jakož i sedadla s klekátkem pro papežského nuncia a benátského pana vyslance a pro přítomná knížata slezská stejným způsobem postaveny a zařízeny, jakož bylo nedávno při korunovaci Jeho Veličenstva.³⁾

Proti lavici pánů vyslancův a knížat slezských stála na straně evangelní na pravo od trůnu Jejiho Vel. dlouhá lavice s klekátkem, pokrytá napřed perskými, v zadu tureckými koberci pro ty pány rytíře řádu zlatého rouna, kteří při korunovaci neměli zvláštního úkonu.

I zasedlo do ní dle hodnosti těchto 9: Jeho Jasnost Eugen František princ savojský a piemontský, markrabí saluzský, Jeho cis. a král. Veličenstva skutečný tajný rada, praesident dvorské rady vojenské, generál-lieutenant a polní maršálek i majitel pluku dragonského, kapitán a gubernator i generál cis. rakouského Nizozemí; (tit.) pan Gundaker Tomáš hrabě a pán na Starhemberce

²⁾ L. c. str. 104 a 105.

³⁾ L. c. str. 106.

etc.: pan Karel Josef hrabě Paar, nejvyšší říšský dvormistr a generální zemský pošt mistr dědičný; vysokorodý kníže a pán, pan Adam František svalé Římské říše kníže ze Schwarzenberga etc.; Jeho Jasnost Dom Emanuel, infant portugalský, cis. generál-strážmistr a maj. pluku kyrysníků; princ Maxmilian brunšvicko-lüneburský, cis. polní maršálek a majitel pluku kyrysnického; Julius hrabě Visconti Borromeo Arrese, generální komissař ve vévodství Milánském; Jan Antonín hrabě Cavella, grand španělský prvního stupně, a Jeho Jasnost František Štěpán, dědičný princ lotrinský.

Za trůnem Jejího Vel. císařovny postaveny byly tři lavice s klekátky, pokryté červeným a bílým sukem, pro paní nejvyšších hodnostářů zemských a pro zástupkyně jich, jež si vyprosili ti z nich, kteří nebyli ženati. Na pravo od těchto lavic ve stejné výši stálo 6 podobných lavic, přikrytých tureckými koberci, pro cis. tajné rady, kteří při tomto úkonu neměli zvláštních povinností. V levo od hořejších tří lavic stály tři jiné podobné a stejnou látkou potažené lavice pro cis. dvorní dámy.

Za hlavním oltářem zůstalo místo jako dříve⁴⁾ při korunovaci Jeho Veličenstva vyzdobeno a přichystáno, kdež, jak bude níže následovati, Jejímu Vel. císařovně též byl svatý olej po pomazání úplně osušen.

Přípravy k průvodu korunovačnímu a průvod sám. Královské odznaky české a císařské odznaky říšské. Časně ráno pak dne 8. září, v den této korunovace, když se vojsko pěší a jízdné i 12 praporů sborů měšťanských rozestavilo na svá místa, i ke dveřím chrámu katedrálního i pod cis. a král. oratoř. dostavily se do této modlitebny císařské nejjasnější arcikněžny Marie Teresie a Marie Anna i Její Jasnost arcikněžna Marie Josefa, dcera císaře Josefa I., provdaná kurprincezna saská, aby se na korunovaci tuto dívaly na zapřenou; ostatně dělo se vše jako při korunovaci Jeho Veličenstva.⁵⁾

Mezi 6. a 7. hod. zvoněno velikým zvonem sv. Zikmunda, ke dvoru dostavili se všichni stavové se svými manželkami, ve chrámě sv. Víta shromáždili se klerikové a duchovenstvo, přítomní páni biskupové a praelati tohoto království, kam v čas přibyl i pan arcibiskup.

Tak o 9. hod. vyšel průvod, když Její Vel. císařovna doprovázena byla k Jeho Vel. od dam dvorních a chotí vyšších hodnostářů, z císařských komnat do chrámu v pořádku vyličeném při korunovaci císařově,⁶⁾ jen s tím rozdílem, že při tomto průvodu čís. 4. místo nejvyššího dvormistra zemského šel se svou berlou císařský nejvyšší dvormistr Leopold Donát kníže Trautsohn a za ním následovali papežský nuncius a vyslanec benátský; taktéž tentokrát nešel sám hlasatel český, nýbrž 6 hlasatelů, totiž rakouský sám napřed, za ním španělský uprostřed, jemuž na pravo uherský a na levo český a za nimi oba říšští vedle sebe, všichni v rouše obřadním, za nimiž šli teprv nejvyšší hodnostové zemští s královskými odznaky, a to:

Tři nejvyšší hodnostáři zemští stavu rytířského s královským zezlem uprostřed, nejvyšší písař zemský pan Václav Křištof Hložek ze Žampachu, po jeho pravém boku podkomoří zemský pan Václav

⁴⁾ L. c. str. 140. — ⁵⁾ L. c. str. 104—109. — ⁶⁾ L. c. str. 109.

Arnošt Markvart z Hrádku a po levém purkrabí kraje královéhradeckého pan Jan František rytíř Goltz.

Za nimi následovali v druhé řadě 3 nejvyšší hodnostáři zemští stavu panského, nejvyšší sudí zemský v království Českém s královským říšským jablkem uprostřed, po jeho pravé straně praesident nad appellacemi a po levé praesident král. komory české.

V třetí řadě následovali uprostřed nejvyšší purkrabí pražský s korunou královskou, v pravo nejvyšší kanclér v království Českém a v levo nejvyšší sudí lenní; pak nejvyšší dvormistr v království Českém uprostřed se svou berlou, na pravo nejvyšší maršalek zemský v království Českém s mečem sv. Václava v pochvě, ležícím na zlatotkaném polštáři, a na levo nejvyšší komoří zemský s čepičkou červeně atlasovou, patřící pod královskou korunu, ležící na zlaté misce.

Pak následovali ti, kteří nesli klenoty svaté říše Římské, a to truksas dědičný Arnošt Jakub hrabě Zail se říšským jablkem uprostřed, pak Vincenc hrabě d'Oropesa, grand d'Espagne, který Jeho Veličenstvem nejmilostivěji byl ustanoven k tomuto úřadu místo říšského komoří dědičného Bedřicha Viléma knížete z Hohenzollern, se žezlem v pravo a v levo Filip Ludovici hrabě Sinzendorf, svaté říše Římské dědičný pokladník, s prázdným polštářem zlatotkaným, na nějž Její cis. Vel. pokládala korunu; dále šel Jejiho cis. a král. Vel. nejvyšší maršalek dvorní Jan Kašpar hrabě Cobentzl s obnaženým mečem.

Za nimi následoval Jeho cis. a král. Vel. sám v císařském rouše, s císařskou korunou na hlavě, s velikým řetězem řádu zlatého rouna kolem krku pod baldachýnem neseným od poslanců 3 pražských měst s přibráním dvou z Hradčan, jak uvedení byli při korunovaci Jeho Veličenstva císaře.⁷⁾

Vedle Jeho Vel., ale mimo baldachýn, šli po obou stranách rytíři zlatého rouna rovněž s velikým řetězem řádovým, mezi nimiž byl i nejvyšší komoří; i stráže arcierův a trabantův byly Jeho Veličenstvu k službám.

Jeho Veličenstvu císaři nesl vlečku císařského pláště místo nezletilého říšského číšníka dědičného hraběte Althana cis. generál jízdy a rytíř zlatého rouna Ferdinand Sylva hrabě Cifuentes.

Po pravém boku Jeho cis. Veličenstva o něco pozadu a mimo baldachýn šel gardový setník hrabě Herberstein v bohatém rouše polním s velikým řetězem řádovým a po levém boku za nepřítomného cis. setníka trabantů hraběte Merode, markýza z Westerloo, na rozkaz císařův Gundaker hrabě Althan rovněž v bohatém rouše polním.

Za Jeho Vel. císařem kráčela Její Vel. císařovna, taktéž pod týníž baldachýnem, za ruku vedena a obsluhována nejvyšším dvormistrem Josefem Folchem de Cardona, svaté Římské říše knížetem, markýzem de Guadalest a Castellnuovo, svob. pánem de Livri, grand-contestablem a admirantem d' Aragonia, jenž oděn byl pláštěm s krajkami a veliký řetěz řádový měl okolo krku.

Její Vel. na hlavě majíc domácí korunu, trpytící se přestkvostnými drahými kameny, oděna byla hávem stříbrotkaným a zlatem vyšívaným a volnou sukní, zvanou guardinfante, kteráž. obzvláště

⁷⁾ L. c. str. 110.

část na prsou a s ramen visící křídla, bohatě posázena byla překrásnými démanty a drahokameny, s dlouhou vlečkou, kterou nesla její nejvyšší dvormistryně Marie Teresie kněžna Auerspergova, roz. paní Rappachová.

Za Její Vel. císařovnou šly cis. dvorní dámy a paní nejvyšších hodnostářů zemských i s těmi, které při tomto úkonu zastupovaly manželky nejvyšších hodnostářů zemských, rozděleny jsouce dle hodnosti, ale vždy dvorní dámy na pravo.

Arcibiskup jde nejvyššímu panstvu vstříc. Mezitím odebral se arcibiskup pražský se svými 2 assistenty, biskupem královéhradeckým a svým suffraganem panem z Mayernů, jakož i s veškerou metropolitní kapitolou u sv. Víta a se všemi ostatními praelaty v království Českém, kteří byli při korunovaci Jeho Veličenstva císaře,⁸⁾ v průvodě kostelem až ke dveřím kaple sv. Václava a tu očekával Jejich císařská a královská Veličenstva.

Když pak Jejich Veličenstva přišla k těmto dveřím, od pana arcibiskupa, oděného pluvialem, mitrou a berlou, přijati byli aspersoriem, podaným jemu od cis. obřadníka, a dán jim k políbení svatý kříž, dříve⁹⁾ popsaný, na zlatotkaném polštáři, spočívajícím na tureckém koberci, jež obě Veličenstva klečíce pobožně políbili a uctili.

Císař ubírá se se svou družinou ke svému trůnu, zanechav císařovnu v kapli sv. Václava. Za zvuku polnic a bubnů vstoupili obě Veličenstva do chrámu a ubírali se, odloučivše se od sebe, Jeho Vel. císař ke trůnu a Její Vel. císařovna do kaple sv. Václava.

S císařem šli všichni šlechtici dvorští a domácí kromě těch, kteří měli své úkony u Jejího Vel. císařovny, ministři, papežský nuncius a benátský vyslanec, kteří oba dva v kostele, když se Její Vel. císařovna odebrala do kaple sv. Václava, brali se za Jeho Vel. císařem, jakož i 6 hlasatelů, za nimiž neseny i říšské odznaky korunovační, kolem kaple Martinické hned ke hlav. oltáři do choru, kam byl Jeho Vel. doprovázen veškerým duchovenstvem; zde posadil se na trůn po straně evangelní a každý z družiny jeho, učiniv mu poklonu, odebral se na své místo, a to ti, kteří nesli odznaky říšské, zůstali v levo od cis. trůnu na straně proti oltáři pod tribunou, kam se postavil též, ale hned vedle trůnu, hrabě Cifuentes, jenž nesl císaři vlečku u pláště. Oba hlasatelé říšští postavili se na zemi u zdi, t. j. u tribuny trůnu, pak hlasatel španělský, vedle něho uherský, potom český a za ním rakouský.

Dvorní úřady, nejvyšší dvormistr se svou berlou, nejvyšší komoří, pak nejvyšší maršálek dvorní s taseným mečem císařským, jakož i setníci gardové postavili se na stupně a vedle tribuny trůnu, totiž nejvyšší dvormistr na pravo na dolejší širokou tribunu a nejvyšší maršálek dvorní na první stupeň u tribuny ke zdi; setník arcierů na téže straně pod tribunou před hlasateli; v levo pak na tribuně nejvyšší komoří u zdi a zástupce setníka trabantů před úřady říšskými.

Duchovenstvo, které mezitím stanulo u hlav. oltáře na straně epištolní, odebralo se, učinivši slušnou poklonu před oltářem i před Jeho cis. Vel., zase z choru kolem hrobu sv. Jana Nep. a okolo hlav. oltáře do sakristie, kdež arcibiskup odloživ pluvial, oblekl

⁸⁾ L. c. str. 111. — ⁹⁾ L. c. str. 111.

roucho mešní a na ně pallium arcibiskupské, i zůstal tam do té chvíle, až mu ohlášeno, že Její Vel. císařovna připravena jest odebrati se ke hlav. oltáři.

Císařovna, přijata od abatyše u sv. Jiří, běře se do kaple sv. Václava. Její Vel. císařovna, uchýlivši se do kaple sv. Václava, byla ve dveřích přijata od ctihodné kněžny paní Isidory Konstancie Roudnické z Březnic, abatyše královského kláštera sv. Jiří na hradě pražském, i ode dvou klášterních panen, a to Aloisie Teresie Widmannovy, převorky, a Josefy Archangely roz. hraběnky z Hodic, zmíněného kláštera professek; abatyše Jejimu Vel. císařovně políbila ruku.

Úřadové dědiční a nejvyšší hodnostáři zemští šli dle poradi napřed; Její Vel., vedena za ruku od nejvyššího dvormistra až do kaple, následovala a za ní šla nejvyšší dvormistryně, pak knížecí paní abatyše u svatého Jiří se svými 2 pannami klášterními, potom dámy dvorní a paní nejvyšších hodnostářů zemských, které se uchýlily do lavic v kapli postavených, nejvyšší hodnostáři zemští však položili odznaky královské i s polštáři na oltář sv. Václava.

Pecny a soudky vína; rozdíl jejich od předešlých. Na vedlejším oltáři ostatků ležel pozlacený a postrібřený bochníček chleba a pozlacený a postrібřený soudek vína, všechny s cis. a král. odznakem, začátečnými písmeny jména a letopočtem jako při korunovaci Jeho Vel. císaře,¹⁰⁾ kromě že tentokrát uprostřed dolejšího pole štítu připojen byl vévodský znak wolffenbüttelský.¹¹⁾

V kapli sv. Václava, jejíž podlaha byla pokryta bílým a červeným sukem, poklekla Její Vel. císařovna před oltářem sv. Václava na klekátko, potažené látkou stříbrotkanou, které, jakož i k němu patřící zlatotkaná lenoška, stálo na tureckém koberci. Na tuto lenošku, pomodlivši se klečíc, posadila se Její Vel., i blahopřála jí knížecí paní abatyše k nastávající korunovaci co nejpokorněji.

Nejvyšší kanclérka vstaví abatyši knížecí klobouk na hlavu. Potom nejvyšší kanclérka paní Teresie Kinská, hraběnka ze Vchynic a Tetova, rozená hraběnka Fünfkirchenová, s oltáře sňala knížecí věnec, stkvostnými kameny okrášlený, který měl vrchní část z modrého atlasu a přes ní od předu do zadu, jakož i od jedné strany ke druhé kříž zlatý, a vstavila jej abatyši na hlavu. Když pak Její Vel. císařovna byla připravena odebrati se z kaple ke hlav. oltáři, vzkázala to panu arcibiskupovi, jenž s duchovenstvem odebral se do kaple.

(Pokračování.)

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

74. *Nápis o Žiškovi z cisterciáckého kláštera Zlatokorunského.* (Str. 273b).

Žiška (sic!), anagramma: Kaziš, hoc est „evertis“.

Žiška kaziš, versum rectum est tibi nomen et omen;

„evertis“ latīna est, lingua boěma „kaziš“.

Quingenta evertis coenobia, templa cremasque,

¹⁰⁾ L. c. str. 113 a 114.

¹¹⁾ Císařovna Alžběta, choť Karla VI., pocházela z rodu vévod brunšvicko-wolffenbüttelských.

et quodcunque pium est, improbe, Žiška, kazíš.
Sola tui sceleris bene conscia pullulat arbor,
ævo quam multo Žiška sceleste zkazíš.
Annosæ tiliæ cappata hæc germina crescent
semper, nequitie stigmata, Žiška, tuæ.

Insculpta sunt parieti carinina hæc in monasterio Cisterciensium Spinæ Coronæ prope duas tiliæ, in quibus aliquot monachos cucullis indutos Žiška affigi jussit, quibus ita strangulatis mox arbores solitam foliorum figuram mutavere atque ab eo tempore usque in præsens folia cucullo seu capputio similima annis singulis producant.*]

75. Na str. 274a *latinská hříčka*: ze slov, jimiž při mši svaté chléb a víno v Tělo a Krev se proměňuje, sestaveno přestavením slabik a písmen ohrazení proti bludu Kalvínovu i Lutherovu o nejsv. svátosti :

Programma: Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Anagramma: Calvine, non est rei figura. Luthere, non est panis, est corpus Dei optimi maximi, effuse mihi semetipsum communicantis in cibum, qui ritu et mysterio te reum redemit.

76. *Condolentia gratulatoria cuidam podagroso porrecta*. (Str. 274b—275b.) Rozmarné skládání latinské. Na konci připsáno: »P. Benedicto Paustperth, Doxanæ sacenallo, dedicavit P. . . .**), capucinus ex conventu Raudnicensi, a. 1680 in festo s. Benedicti:«

77. *Antiqua adhortatio ad sacerdotes Dei sub persona Christi*. (Str. 276a—277a.)

Ukázkou stůž zde počátek:

„Viri venerabiles, sacerdotes mei,
piscatores hominum, lucerna diei,
charitatis radio fulgentes et spei,
auribus percipite verba oris mei.

Vos in sanctuario mihi deservitis,
vos vocavi palmites, ego, vera vitis;
cavete, ne steriles aut inanes sitis,
si mecum perpetuo vivere velitis“.

78. Na str. 277b čtyři *latinské veršované hříčky*; z nich ukázkou otiskujeme první:

Arbore sub quadam dictavit clericus Adam,
quod primus Adam peccavit in arbore quadam,
sed postremus Adam, natus de Virgine quadam,
damna prioris Adam reparavit in arbore quadam;
si non primus Adam peccasset in arbore quadam,
non postremus Adam moreretur in arbore quadam.

79. *Practica jesuitarum a Joanne Milio conscripta*. (Str. 279a, b.) Paškvil na řád jezuitský, který se počíná slovy:

„Opulentes civitates, ubi sunt commoditates, semper quærunt isti Patres. Claras sedes, bonum vinum, bonum panem, bonum cibum et prandium temperatum. Pingui carne vituliná, nunc oviná, nunc boviná, horum plena est culína.“

80. *Recipe jesuitarum*. (Str. 280a.)

„A clericis habitum, a principibus redditum, a regularibus privilegia, a Judæis marsupia, a mulieribus indusia, a Germanis pulvinaria, a Gallis fallaciam, ab Italis astutiam, ab Hispanis nequitiam; misce hæc omnia cum fistula diaboli, et fiet Jesuita.“

Z těchto dvou paškvilů, jež Košetický si zaznamenal, viděti jest zřejš nepřítel proti zasloužilému řádu jezuitskému. Košetický dal proti paškvilům těmto svoji ošklivost na jevo tím, že druhý z nich ihned přetřhal.

*] Srov. „Sborník Hist. kroužku“ r. 1900 str. 28. Red.

**] V originále jméno chybí, jest toliko tečkami naznačeno.

81. *Testamentum s. Ignatii.* (Str. 280a.) Primo sæculo intrabitis tanquam vulpes, secundo sæculo regnabitis fortiter uti leones, tertio sæculo spoliabimini sicut canes.

Vyvrácení tohoto »proroctví« viz v našem zpracování Duhrova spisu »Bajky o jesuitech« str. 999 a násl.

82. A ještě dvě hanlivé drobnosti o jesuitech zapsal si Košetický na téže stránce:

Omnia ad majorem Dei gloriam scribunt Jesuitae, quia omnia ad majorem Dei gloriam volunt Jesuitae. Sed non omnia ad majorem Dei gloriam volunt Jesuitae. Quia omnia pro se rapiunt Jesuitae.

OMNIA, id est: Odit Mundus Nimiam Jesuitarum Avaritiam.

Svůj nesouhlas s těmito urážlivými drobnostkami dal Košetický i zde na jevo tím, že je přetrhal, jedva je byl napsal.

83. *Pranostyka staročeská.* (Str. 280b.) Jsou to verše, které usnadňují zapamatovati si data nejhlavnějších svátků celého roku.

Jeden každý věděti máš,
to jistě v krátkosti shledáš,
celoroční svátky znáti,
na to pilný pozor dáti,
chceš-li znát pojednou svátky
těhodny, roční památky.
† *Narození Božího*
osmý den *leta Novýho*
šťastně sobě připomínáš.
šestý den hned *tří Králův* máš.
Patnáctý den *Šebesta* jde,
šestý *obrácení* přijde
Pavla, apoštola Páně,
kazatele v světa straně.
Devátý den zase *Hromnic*;
den patý *Doroty*, nic víc.
Potom dva dny dvě neděle
do *Matěje*, věř mi cele.
Sedmnáctý den jakkoli
nehoř, dítky dej do školy.
Od *Řehoře* do *Josefa*
osm dní, tak se počítá.
Sedmý den *vtělen Syn Boží*,
Matky Boží radost množí.
Jiří v čtyrech nedělích hned,
přidajíc jeden den v počet.
Filipa Jakuba ve dnech osmi
od Jiřího v pravdě, věř mi.
Od *Filipa Jakuba Víta*
má šest neděl a tři dni mít.
Svatý *Jan Křtitel* od Víta
deset dní sobě počítá.

V šesti dnech *Petr a Pavel*,
ve dnech šesti *Prokop* slaven.
Markýta pospíší v týmdni,
do *Rozeslání apoštolův* jsou tři dni.
Potom *Marí Magdalena*
v týmdni má býti slavena.
Jakuba zase čtvrtý den,
Petr z okov v týmdni sprostěn.
Deset dní potom *Vavřínek*,
v šesti dnech *Matky Boží* jest.
Den desátý *Bartoloměj*,
podzimní svátek jest, to znej.
Šestnáctý den věděti máš,
Rození Matky Boží máš.
Matouš po dnech čtrnácti,
Václav po něm ve dnech osmi.
Devatenáctý den, hled' ho,
Havla, opata stého.
Druhý den hned *Lukáš* vyjde,
Šimon jedenáctý den též přijde.
Potom ještě *všickni svatí*
den pátý přijíti ráčí.
Jedenáct dní do *Martina*,
odtud svatá *Kateřina*
přijde právě v patnáctý den;
po Káči v šesti dnech *Ondřej*.
V pěti dnech svatá *Barbora*,
ve dvou dnech *Mikuláš* volá.
Odtud opět do *Tomáše*
patnáct dní jest zdání naše;
dne pátého hned se píše
Rození Pána Ježíše.

84. Na str. 281b zapsány tyto *české verše*:

1. Takto já smýšlím o dobrých přátelích:
že jsou jedna duše, však ve dvou tělích.
2. Viš-li co, příteli milý,
nešetř toho v každou chvíli,
z které vlasti jest kdo zrozen,
ale jaké jest cti hoden.

85. Na str. 282a zapsal si Košetický toto kuriosum: »Jeden z svatých lidí poustevník s pilností se mnohých doktorův vyptával, *jakými slovy Kristus Pán, náš Spasitel, jest byl pokřtěn*; i jest jemu

skrze Ducha svatého zjeveno, že svatý Jan Krista Pána těmito slovy křtil:
1. Křtím tebe v moci Otcové, kterouž ty máš v Otci, a jsi ten jako Otec v moci, menší Otce podle člověčenství. 2. Křtím tebe v tom svatém člověčenství, posvěcený Pane Otče náš, v naší smrtelnosti, neb jsi jedenstejný Otec, Syn a Duch svatý. 3. Křtím tebe v moci Ducha svatého, z kterého jsi počat v blahoslavené Panně Marii, jako Duch svatý v moci vedle tvého božství, a menší vedle člověčenství. Amen.«

86. Na 282a a 282b zaznamenal si Košetický několik krátkých českých veršování, z nichž otiskujeme tyto:

Spravedlnost zlámala nohu a z pravdy vypadlo dno,
kdo [tato] leta lhát umí, uživí se snadno.
Pochlebníci a lháři, těm se v světě dobře daří,
ale že nespáří Boží tváří.

Kde jest vydra fišmejstrem,
pes kuchařem, vlk pastýřem,
vepř vobročníkem, kozel zahradníkem,
blázen ouředníkem — při tom dvoře
kdo by chtěl býti služebníkem?

Tyto věci za očistec býti mohou,
kteréž člověku činí žalost mnohou:
nemoc, smrt, dluh, právní zaneprázdnění
a z své přemilé vlasti vypuzení.
Kdo z těch pěti věcí nic nepokusí,
snad jinde v světě šťastný být musí.

Když Eva předla, Adam ryl,
kdo vi, kde který zeman tehdaž byl?

87. *Aggratulatio fratrum in seminario studentium a. 1680 ob pestiferam contagionem Hradisstii commorantium, facta Rmo Dno Hyacintho pro ejus natali.* [Str. 283a 286a].

Veršované blahopřání latinské s humoristickým úvodem v próse, do něhož vtroušena některá česká a německá slova.

88. [Str. 286b—290a] „Eodem anno mense Septembri Rmus Dnus Hyacinthus Doxanam veniens infirmatus est, Hradisstii Pr. Amandus adhuc cum suis discipulis manens hunc cantum composuit.“ *Threnodia. Fama lugubris.* Jest to latinská báseň o 11 slohách, vyjadřující zármutek nad onemocněním opata *Hyacinta Hohmanna*. Mezi tím došla zpráva o jeho ozdravení, i připojil básník ještě 7 sloh pod nadpisem „*Jubilus famae laetioris.*“

89. *Presidenta Dvorského Otčenáš.* [Strana 290b—291a]. Jest to potupné skládání české na hraběte Ludvíka Sinzendorfa, poněkud odchýlné od toho, jež dr. Ant. Rezek otiskl z Klatovského „*Liber memorabilium*“ v „*Časopise čes. musea*“ 1891 str. 511. Odchylky uvedli jsme v témž časopise 1899 str. 179 pozn.

90. *Žalm lkající města Prahy.* [Str. 291b—294a]. Zajímavé skládání české, v němž si Praha císaři stěžuje trpce na to, že v době hrozného nákazy morové r. 1680 od úředníků byla opuštěna, a žádá za jich potrestání. Vzpomíná i útrap poddaných, kteří téhož roku proti vrchnostem násilně povstali. Skládání toto otiskli jsme v „*Časopise čes. musea*“ 1899 str. 180—181.

Pokračování.

Z dějin katolické reformace ve století XVIII.: Působení missionářů.

Podává Dr. A. Podlaha.

(Pokračování.) *)

Působení missionáře *Sigmunda Krauseneka* S. J. setkávalo se s překážkami se strany opata zbraslavského a řádu maltánského. Zmíněný missionář odebral se k rozkazu konsistoře z vikariátu Příbramského, kde dosud pracoval, dne 27. dubna 1749 do Tachlovic. Za pomoci farářů tachlovského a ořešského vyslychal podezřelé u víře, ale bez žádoucího úspěchu, poněvadž Zbraslavští, kteří sousední panství měli v držení, při tom odepřeli své pomoci. Tolikž písemně oznámili missionáři přestupky a zapověděné knihy některých svých poddaných a jednou učitele třebotovského, poddanému svému, jenž byl z hlavních vůdců tajného hnutí protikatolického, dovolili přijíti ke konfrontaci do Ořecha. Od tohoto učitele dověděl se Krausenek, že přemnozí jiní poddaní zbraslavští (početem více než 50) u víře podezřelí od zbraslavského převora Alana soukromě byli rozhřešeni, a on sám že od něho co nejdříve bude rozhřešen. O tom se dověděli také Chejnicí, kteří měli učiniti veřejné vyznání víry a pak veřejně rozhřešení, i prosili naléhavě a se slzami, aby jim dovoleno bylo vyznání to učiniti soukromě, ježto to dovoleno bylo Zbraslavským, ač více byli vinni. Než nebylo jim to dovoleno, i musili učiniti vyznání víry veřejně, jakož konsistoří bylo nařízeno. Cisterciáci zbraslavští prohlašovali, že činnost missionáře arcibiskupského odporuje imunitě a privilegiím jejich. Nicméně pokoušel se missionář v jejich farnostech působiti, poněvadž v této krajině bohaté na osamělé mlýny, jež bývaly shromaždištěm tajných jinověrců, kynula mu hojná žeň. Avšak pokusy jeho byly od okolních farních administrátorů odmítány. Administrátor ve Slapech oznámil mu, že opat zbraslavský protestuje proti všelikému působení missionáře arcibiskupského, ježto prý odporuje imunitě řádu cisterciáckého. Když pak přes to jal se visitovati po vesnicích na území zbraslavském, oznámil mu rychtář hned v první vesnici, že mu nemůže býti nápomocen při prohlížení knih ani jiným kterýmkoliv způsobem. I nezbylo missionáři, než upustiti od práce v území domněle exemptním. Konsistoř mu sice nařídila, aby v podobných případech vyžádal si assistance krajských hejtmánův, missionář však konsistoři oznámil, že ani to by nepomohlo, jak ví ze zkušenosti. Neboť prý předešlého roku v Píčině od tamějšího administrátora, člena řádu maltánského, jemu podobné překážky byly činěny, přes to, že sám krajský hejtman byl přítomen. Administrátor ten tvrdil, že řád jeho protestuje proti jakémukoliv působení missionáře arcibiskupského na svém území.

Musil tudíž missionář značně obmeziti svoji působnost. Zvláště horlivě pátral po zapověděných knihách. U mlynáře Václava Vanhy, poddaného chotečského, našel postillu Husovu, summarie Jana Stráněnského a haeretické výklady na evangelia od nejmenovaného autora. U mlynáře Matěje Jelínka, farníka ořešského, našel summarie Jana Stráněnského, modlitební knihu Václava Kleycha (*libellum precatorium Wenceslai Kleych Zitaviensis „špalíček“ nuncupatum*) a výklad na desatero od nejmenovaného autora. U jiného osadníka ořešského, Jiřího Kaliny, našel modlitby Kašpara Motěšického.

*) Srovn. „Sborník Historického kroužku“ 1903 str. 167.—171.

Roku 1751 byl arcibiskupským missionářem v kraji *Chrudimském* *P. František Ferdinand Richter*. V měsíci září a říjnu působil v okolí Svatky a Skutče. Ve Svatce i ve Skutči vyučil ve škole mládež o podstatných věcech sv. zpovědi a vzbudil s ní tři božské ctnosti. Vybídl učitele, aby častěji tak činil. Často byl povoláván k nemocným, a tu neopominul této příležitosti užiti k práci missionářské a poučoval o náboženství všechny, kdož byli v domě nemocného. Ve dny nedělní a sváteční dopoledne míval kázání, odpoledne pak katechesi. V den narození Panny Marie zpovídal ve Skutči pœnitenty, odpoledne pak měl v nedaleké vsi Leštince katechesi; tu také poučil zvláště jakéhosi Jiřího Vondráčka, u víře pokleslého, o úctě svatých. Na missionářských cestách svých navštěvoval také odlehlé samoty, katechisoval a prohlížel knihy. Knihy, jež bylo možno opravit, ihned opravoval a podpisem svým stvrzoval, že je prohlédl; špatné páčil. Navštěvoval zvláště ty, kdož byli ve víře poklesli, a poučoval je o věcech víry. Také mládež dobytek pasoucí vyučoval náboženství a rozdával mezi ně růžence a jiné devocionalie. Zvláštní péči věnoval Janu Chvapilovi, jenž ve Skutči pro provinění svá proti víře držán byl ve vězení.

V okolí *Litomyšle* působil r. 1751 missionář *P. Jan Škrochovský*. Ukázkou podáváme jen přehled činnosti jeho v měsíci prosinci. Dne 1. prosince byl v Tisové, chodil dům od domu, katechisoval a knihy revidoval; dne 2. a 3. prosince totéž činil v Zálší, kdež i těžce nemocného zaopatřil. Dne 4. prosince byl ve Voděradech, kdež zvláště k stálosti u víře napomenul ty, kteří dříve u víře byli poklesli. Dne 5. prosince, ve druhou neděli adventní, měl v Heřmanicích kázání katecheticko-kontrovertistické, po němž zpovídal, načež opět do Zálší se odebral, kdež měl veřejnou katechesi. Dne 6. pros. prohlížel knihy ve Džbánové; navštívil tu hlavně domy podezřelých a polepšivších se, napomínaje je a ve víře utvrzuje. Dne 7. pros. povolán byl do Chotěšin k nemocné, kterou zaopatřil, načež tu knihy prohlížel a po domech katechisoval. Dne 8. pros., ve svátek neposkrvněného početí P. M., v Heřmanicích z rána zpovídal, potom navštívil některé ve víře podezřelé, měl kázání a zase zpovídal; odpoledne měl v kostele veřejnou katechesi. Dne 9. pros. měl mši sv. ve Vračovicích, načež prohlížel knihy a po domech katechisoval. Podobně působil ve dnech následujících v Horkách a v Netřebí. Dne 12. pros., ve 3. neděli adventní, navštívil z rána samoty u lesů ležící, prohlížel v nich knihy a poučoval ty, kteří do kostela jíti nemohli, hlídající doma. Ve dnech následujících podobným způsobem pracoval ve vesnicích Podšvábí, Dol. Sloupnici, Borové, Orlově a Jelněděch. Na konci roku podává Škrochovský statistický přehled své činnosti za celý rok: návštěv vesnic a domů vykonal 258, soukromých katechesí po domech měl 275, veřejných 96, kázání katecheticko-kontrovertistických proslovil 38, výsledků z kacířství podezřelých předsezval 28, nemocných zaopatřil 133, nesvorných manželů smířil 32, knih haeretických zabavil 45, nepřátel smířil 30, pœnitentů vyzpovídal 4056.

Do vikariátu *Poděbradského* byl r. 1751 vyslán jakožto arcibiskupský missionář piarista *Victorinus a Matre Gratiarum*. V Oseku postihl v den postní tančící při hudbě; i dal zabaviti nástroje hudební («musicalia instrumenta, ad quorum concentum jucundissime saltabant incolæ, sequestrari feci»). Podezřelé u víře shledal v Kluku a v Srbsi. V říjnu odebrál se do Činěvsi, kdež pobyl delší čas v pracích missionářských. Z nařízení tamějšího faráře navštívil z rána dne 2. října vdovu Kateřinu

Kršňákovou, jejíž zeť s manželkou svou utekl do Žitavy, dále podezřelého u víře Matěje Nechvíle. V příbytcích obou těchto osob katechisoval, načež vykonal zevrubnou prohlídku; nic však podezřelého nenalezl. Odpoledne navštívil domkáře Jana Blažeje, tchána řečeného Nechvíle, a podruha Jana Teslika, kteří před nějakým časem pro některé bludy musili vykonalí vyznání víry. Přiměřeným poučením hleděl je utvrditi ve víře, poněvadž však opominuli v Poděbradech přijmouti svátost bířmování, pokáral je pro vlašnost jejich. Prohledal zevrubně jejich příbytky, neshledal však nic podezřelého. Toho dne ještě v několika jiných domech katechisoval a knihy prohlížel; při tom připadl na knihu Vavřince Leandra Rvačovského „Masopustník“, kterou s sebou vzal, aby ji opravil. V neděli dne 3. října odslouživ mši sv. a vyzpovídav několik poenitentů, odebral se do vesnice Podmok, aby se přesvědčil, zda se tam v době bohoslužeb farních nekonají snad kacířské schůzky. Nezastav však žádných podezřelých konventiklův, prohlédl příbytky dvou podezřelých osadníkův Jana Dostála a Jana Jelínka. Nenalezl však nic podezřelého, leda knihu „Pláč sv. otcův“, kterou s sebou vzal do Činěvsi, aby ji opravil. — V Činěvsi shledal vesměs řádné katolíky, jež katechesemi a promluvami ve víře utvrdil. — Další svou činnost líčí missionář takto: »Dne 11. října o čtvrté hodině ranní, vzav si za průvodce kantora činěveského, odebral jsem se opět do Podmok, kdež jsem, navštíviv oba zmíněné podezřelé, sloužil mši sv. Po té visitoval jsem myslivce, krčmáře a řezníky, shledav je však dobrými katolíky, odešel jsem do Vrbic, kdež z nenadání překvapil jsem jakéhosi Zmlsala, starce více než osmdesátiletého, u víře nanejvýš podezřelého, potom vykonal jsem prohlídku u rychtáře Holoubka, jeho bratra a jiných z toho příbuzenstva, kteří rovněž byli někdy u víře podezřelí, dále ženu Ludmilu Vokálovou, jejíž otec pro kacířství v Poděbradech jest uvězněn. Ve všech těchto příbytcích vše důkladně jsem prohledal, nic však podezřelého nenalezl; naopak shledal jsem, že oni i dítky jejich dobře k otázkám z katechismu odpovídají. Ve visitaci této se stejnou horlivostí i zevrubností pokračoval jsem až do pozdní noci. Dne 12. října za svítání pokračoval jsem ve visitaci příbytků ve Vrbici, načež odslouživ tu mši svatou, odešel jsem do Opočnice. Tu navštíviv několik příbytkův, připadl jsem na haeretickou modlitební knížku v malé 8° beze jména autorova a titulu, dále na katechismus Martina Luthera, jakož i na knížku nadepsanou „Srdečná modlitba k Bohu všemohoucímu, psaná od Čecha“ ve 12°. Tato knížka obsahuje jedinou modlitbu ve verších, nadepsanou „Modlitba za navrácení slova Božího,“ potom dvě písničky, jednu o nejsv. jménu Ježíš a druhou o svatých apoštolech a mučednících; v oné skládá autor všechnu a jedinou důvěru svou v Ježíše, ve druhé napomíná vlastence, aby za příkladem svatých apoštolův a mučedníkův trpělivě snášeli svízele, které pro víru snášeti musí. Nalezl jsem tyto knihy haeretické u Jana Konvalinky a Jakuba Jelínka, domkářů v Opočnici, kteří již před dvěma léty složili vyznání víry. Tohoto dne k večeru odebral jsem se do vesnice Srbce, bych se tam umluvil s pojezdným tamějším, mohl-li by v neslechetnosti své přislížen býti tamější ovčák, faráři co do víry nanejvýš podezřelý. Dne 13. října z rána za svítání vrátil jsem se do Vrbice a když jsem se dověděl, že onen stařec Zmlsal již vstal a z komory vyšel, opět jsem jej navštívil, abych se přesvědčil, nekoná-li ranních modliteb z jiné knížky, než z té, kterou mně ukázal. Nezastihl jsem ho však se modlícího, aniž jsem u něho nalezl jiných knížek. Odslouživ tedy zde mši svatou, vrátil jsem se do Opočnice, a tam jsem pokračoval ve

visitaci a v katechesích po celý ten den až do pozdní noci. Zabavil jsem toho dne „Jiříkovo vidění“ a „Nikodemový čtení“ v 8°. Dne 14. října ráno a v poledne visitoval a katechisoval jsem zbývajících ještě obyvatele zdejší a k večeru vrátil jsem se do Vrbice, kdež jsem ostatní obyvatele visitoval a katechisoval až do pozdní noci. Dne 15. října, odslouživ za svítání mši sv. ve Vrbici, šel jsem do Podmok a zvisitovav a zkatechisovav zbývajících obyvatele tamější, vrátil jsem se do Činěvsi s knihou „Kázání Jana Fera“ ve foliu, která mi dobrovolně byla vydána. Dne 16. října vyšel jsem do Velenic. Naleznuv tam několik málo nedbalých v návštěvě služeb Božích, shledal jsem, že ostatní dobře a důkladně ve víře jsou vyučeni a že jsou dobrými katolíky. Zabavil jsem tu dvě knížky v 8° nedeepsané „Vykládání snů“ a „Vejtach dvanáctera Sybilliného proroctví“. Dopadl jsem tu také jakéhos Němce z Moravy, člověka potulného, jenž všelijaké modlitbičky a písničky rozšiřoval; tomu jsem zabavil knížky nadepsané „U. L. Frauen Traum“ a jiné spisky pověrečné. V neděli dne 17. října ráno vyzpovídav poenitenty, vedl jsem poslední jubilejní procesi do vesnice Vrbice. Tam odslouživ mši sv., opět jsem zpovídal až asi do jedné hodiny s poledne. Po obědě jsem tam měl katechesi a na noc vrátil jsem se do Činěvsi. Ve dnech 18. a 19. října visitoval jsem jednotlivé příbytky ve vsi Srbcích; konaje v každém příbytku katechesi, shledal jsem, že lidé tamější i děti dobře znají učení víry katolické. Ve dnech 20. a 21. října vykonal jsem missii ve vesnici Oumyslovicích. Dopadnuv zde dva vesničany nedbalé v návštěvě služeb Božích a jednu nanejvýš zatvrzelou dívku, ukázal jsem jim slovy jak jsem mohl nejúčinnějšími jejich zlobu a to s takovým úspěchem, že ona dívka hoře plačíc slíbila úplné polepšení. Ostatní lidi v této vsi shledal jsem byti dobrými katolíky i utvrdil jsem je v dobrém přiměřenými rozmluvami. Ve dnech 22. a 23. října vykonal jsem missii ve vsích Koutech a Netřebicích. Zkoušeje tam katechismus, shledal jsem i tam, že dospělí i děti dobře ve víře jsou vyučeni, i neopominul jsem povzbudit je k dalšímu zbožnému a záslužnému životu křesťanskému. V Netřebicích zabavil jsem knihu „Svatých Otcův pláč“, hodlaje ji svým časem opravenou navrátiti majetníku; mimo to i knížku v 8° nadepsanou „Nikodemový čtení“; v Koutech mi dobrovolně vydána byla kniha žalmů v 8° Jiřího Strejce. V neděli dne 24. října, odslouživ ráno mši sv., odešel jsem s panem kaplanem do Vrbice, kdež jsem měl kázání. Po něm mezi zpívanou mší svatou donutil jsem nedbalce v této vsi k tomu, aby šli na mši svatou. Po obědě odebral jsem se do Žehuně k pateru missionáři diecese Královéhradecké, abych s ním se uradil o Janu Jelínkovi ze vsi Opočnice ve víře podezřelém; nezastihnuv ho však doma, šel jsem do Opočnice. Na zpáteční cestě navštívil jsem pusté místo „Mastnice“ zvané,*) než i tu shledal jsem, že zdejší obyvatelé jsou dobrými katolíky; utvrdil jsem je tudíž ve víře a zbožnosti duchovním rozhovorem a vyučováním katechetickým. Dne 25. října konal jsem missii ve vsi Srbcích, kdež bydlí onen ovčák, panu faráři u víře nanejvýš podezřelý. Nic podezřelého však u něho jsem nenalezl, ač zevrubně vše jsem prohledal, ba shledal jsem, že žena a děti jeho důkladně ve víře jsou vzdělány. On sám však doma nebyl. Na noc vrátil jsem se do Činěvsi.“ Z této ukázky z denníku missionářova jest patrné, jak všestranná a namáhavá byla jeho činnost.

Rovněž tak zajímavá je zpráva téhož missionáře, kterou konsistoři podal za měsíc listopad. Vyjímáme z ní tyto záznamy: »Dne 1. listop.

*) Nyní ves již úplně zaniklá. Srovn. Sedláček, Míst. sl. 589.

ve svátek všech svatých zpovídal jsem v Činěvsi za velikého návalu lidu od rána až do jedné hodiny s poledne, přerušiv zpovídaní toliko kázáním, jež jsem k lidu měl. Po obědě konal jsem litanie před vystavenou nejsv. svátostí, pak měl jsem veřejnou exhortaci katechetickou spojenou s veřejnou zkouškou. Dne 2. listop. zpovídal jsem asi od páté hodiny ranní až do hodiny deváté. Po obědě vyslýchal jsem Magdalenu, manželku Pavla Pasaříka, podruha ze vsi Opočnice, pro jakous haeretickou knihu modlitební, kterou darovala Anně, manželce Jakuba Jelínka, domkáře ze vsi Opočnice. Dne 3. listop. obešel jsem v Činěvsi jednotlivé usedlosti, vybízej všude, aby děti posílali do školy; hned jsem je také spolu s domácími katechisoval. Dne 4. listop. podobně učinil jsem v Podmokách, důrazně zavazuje rychtáře, aby co nejdříve postaral se dětkám o učitele. Dne 5. listop. učinil jsem totéž ve Vrbici. V neděli dne 7. listop. odslouživ v Činěvsi ranní mši sv. a vyzpovídav několik poenitentův, odebral jsem se do vsi Opočnice, bych viděl, co tam podezřelí u víře činí v době bohoslužeb. Shledal jsem, že někteří z nich jsou na mši sv., jiní však že zahálějíce, zůstali doma, zejména Jan Konvalina, který se svým bratrem právě snídal a zajisté by byl zameškal mši svatou (byloť již 11 hodin, a kostel od této vsi jest asi půl hodiny vzdálen), kdybych jej laskavým způsobem nepřiměl k tomu, aby šel na mši sv. Po obědě konal jsem zde v Opočnici u rychtáře veřejnou exhortaci s veřejnou zkouškou, k níž ani Jan Konvalina ani Jakub Jelínek ani ostatní se nedostavili; děti své však k ní poslali. Napomenul jsem rychtáře, aby se postaral o kantora pro tuto ves a aby dbal o to, by obyvatelé tamější posílali děti do školy. Dne 8. listopadu pokračoval jsem v práci své v Opočnici a podrobil jsem zvláštní zkoušce katechetické děti Jana Konvaliny a Jakuba Jelínka; odpovídaly velice slabě, i neopominul jsem tudíž je náležitě poučiti.»

V okolí *Nasavrku* působil téhož roku (1751) *Felix Sebastiani*. Ze zpráv jeho vyjímáme: »Dne 2. září navštívil jsem školu v Bojanově, kdež jsem mládež poučil o článcích víry, jež věděti nevyhnutelně jest třeba. Dne 3. září vraceje se z Bojanova, zašel jsem do některých chalup na cestě, abych se přesvědčil, mají-li v nich lidé svaté obrazy a svícenou vodu. Dne 9. září zašel jsem do vsi Hradiště k domkáři Janu Paulíkovi, jehož podruh prehl do končin nekatolických, i pátral jsem, není-li mezi nimi jakési dorozumění ve věcech víry. Dne 13. září dělníky a mládež na pastvinách vybízel jsem ke vzbuzování dobrého úmyslu a poučil je, jak to mají činiti. Dne 17. září navštívil jsem Jindřicha Linhartu, kdysi u víře podezřelého, i utvrdil jsem jej ve víře samospasitelné. Dne 30. září dal jsem předvolati Dorotu, dceru Jana Peciny někdy z kacířství podezřelého, o níž mi oznámeno bylo, že mluvila cosi proti účtě svatých; nebylo možno však ji z toho usvědčiti i propustil jsem ji tudíž, poučiv ji ve víře katolické. Dne 11. října odebral jsem se do Žumberka, kdež jsem předvolati dal Martina Grubera a syna jeho Václava z vesnice Havlovic, podezřelý z kacířství; dílem vlídností, dílem pohrůžkami dosáhl jsem toho, že vydali mně bibli haeretickou. Dne 29. října zašel jsem do vsi Rohozné k Františku Kodrlovi, dříve z haereze podezřelému, jež jsem vzbudil k stálosti ve víře katolické; vraceje se domů, katechisoval jsem mládež dobytek pasoucí. Na konci roku podává Sebastiani přehled celoroční své práce počínajíc měsícem dubnem; katechesí měl 71, visitací vykonal 48, kázání měl 35; vyšelřoval 9 z kacířství podezřelých osob. K tomu přičiňuje missionář poznámku: »Haec examina sunt habita tempore Jubilaei, personae examinatae etiam conformiter gratiosissimae or-

dinationi Reverendissimi Consistorii de dato 6. Aprilis a. 1751 emanatae: „censura absolutae fuerunt datis a se reversalibus; et tam examina, quam reversales in domo mea missionis asservantur.“ Mimo to podává seznam deseti knih, jež během roku byl zabavil; byly to: »Ruční knížka« Kašpara Motěšického, »Písničky a otázky pro mládež« Václava Kleicha, »Dvanáct článkův víry, výklad na desatero boží a na Otče náš« Jiřího Wicelia, »Budič pokání« Kašpara Motěšického, »Evangelická učební knížka« Matěje Hoë, »Žalmové« Jiřího Streyce (2 exempl.), »Nový zákon« neznámého autora, na mnohých místech haeresí oplývající, »Ruční knížka křesťanův nábožných« Václava Kleicha a haeretická bible, nadepsaná »Ptejte se na Písma.«

[Pokračování.]

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 15.

Za třetí o tom, že řeholníci své spory vyjednávají na soudech.
(*Tertio de hoc, quod religiosi in iudicio contendunt.*)

Odpůrci řeholí pachtí se po důkaze, že nemají nikoho ve sporu svém poháněti k soudu, aniž usilovati, aby násilně byli bráněni.

Písmo prý dí:¹⁾ „Již zajisté naprosto hřích jest mezi vámi, že máte soudy mezi sebou. Proč raději křivdy nesnášíte? proč raději škody netrpíte?“ Dokonalí, t. j. mniši, mají prý tedy svého žadati beze sporu.

A opět dí Písmo:²⁾ „Tomu, kdož se s tebou chce souditi, a sukni tvou vzíti, nech mu i pláště.“ Mají se tudíž mniši raději svého zřici, nežli se souditi, jsouce dokonalí.

A zase praví Písmo:³⁾ „A kdo tebe bije v líc, nastav i druhé a tomu, kdo ti odjímá plášť, nebraň ani sukně.“ Nemají tedy mniši, jsouce dokonalí, po svém se sháněti.

A opět: „Láska nehledá, což jest jejího.“⁴⁾ Kdož se tedy soudí, nemají lásky.

A to prý jest také učení sv. otců. Sv. Řehoř⁵⁾ dí: „Quum pro terrena re pax a corde cum proximo scinditur, apparet, quod plus res, quam proximus amatur; sed hoc est contra amoris ordinem.“

Avšak, že jest dovoleno mužům svatým dovolávati se ochrany soudu, praví nám totéž Písmo, neboť appelle sv. Pavel na císaře, aby nebyl vydán židům.⁶⁾ Ba jest dovoleno této ochrany se dovolávati i prostřednictvím zbraní. Sv. Pavel dal se v ochranu vojenské stráží,⁷⁾ aby ušel nástrahám židů na cestě.

V Písmě sv. čteme také, že jest dovoleno hájiti svobodu svého stavu, zvláště před soudem církevním,⁸⁾ neboť svatý Pavel a Barnabáš křesťany z pohanstva obrácené hájili proti těm, kdož chtěli na ně vložiti jeho starého zákona a proto vážili cestu do Jerusalema, o čemž píše také sv. Pavel.⁹⁾

Že není zakázáno hájiti pozemské zboží před soudem a jinak i zbraní, učí sv. Řehoř.¹⁰⁾

¹⁾ I. Cor. 6, 7. — ²⁾ Mat. 5, 40. — ³⁾ Luk. 6, 29. — ⁴⁾ I. Cor. 13, 5. —

⁵⁾ Lib. 13. moral. — ⁶⁾ Act. 24.

⁷⁾ Act. 23. — ⁸⁾ Act. 15. — ⁹⁾ Gal. 2, 4. — ¹⁰⁾ Lib. 31. moral.

Sv. Tomáš však učí: že nepřátelé řeholí napadají někdy řeholí samu aneb stav řeholní ve věcech duchovních, někdy ve věcech časných. Když jsou mniši napadáni ve věcech duchovních, musí se hájiti. Jsou-li však napadáni ve věcech časných, jest nehájiti se věci dokonalosti, když jest napaden ku své vlastní škodě; jde-li však o zboží obecné, nehájení jeho není nic dokonalého, ale známka nedokonalosti a zbabělosti.¹¹⁾

Podle toho lze k námitce I. Cor. 6, 7. odpověděti, že slovy apoštolovými jest něco zakázáno všem a něco pouze těm, kdož jdou k dokonalosti. Tak jest všem zapověděno lstivě anebo svárlivě své spory před soud předváděti anebo je vyřizovati u nevěřících, ale dokonalým se zapovídá „cum lite et in iudicio pro rebus suis repetendis causam coram iudice movere. Avšak to nemá býti vykládáno o sporu, který se vede stran věci, které jsou společné a věci církvi náležející, které se vymáhají musejí soudně. Kdyby těm, kdo žijí ve stavu dokonalosti, bylo zakázáno věci své soudně vymáhati, týkal by se zákaz ten tím spíše biskupů, neboť stav jejich jest dokonalejší, nežli stav řeholní. Z toho jde, že není řeholníkům zakázáno spory své i soudu předkládati, leč by snad byli zvláštní slib učinili, nikoho soudně nestíhati. Ovšem že není mnichovi volno, vymáhati věc některou, jakoby byla jeho vlastní, neboť on učinil slib dobrovolné chudoby a nemá tudíž majetku soukromého.

Výrok sv. Luk. 6, 29. sluší vykládati v ten rozum, jak dí sv. Augustin,¹²⁾ že má býti člověk připraven, snášeti trpělivě i jiné políčky, ano i trýznění za pravdu a nesmí tudíž bráti se slovně, aby ten, kdož byl na jedné tváři políčován, nastavil i druhou, neboť ani Spasitel tak neučinil, ani sv. Pavel.¹³⁾

Podobně lze odpověděti ad Mat. 5, 40.

K námitce I. Cor. 13, 5. lze říci: *quod non est intelligendum, quod salva charitate nullo modo potest aliquis ablata repetere, sed quia charitas non inducit ad repentendum ablata ex cupiditate.* To jest, že text nadzminěný nemá býti vykládán tak, že by nesměl (dokonalý) své věci vymáhati bez úrazu lásky, ale tak, že láska svého nehledá nezřízenou žádosti.

Kapitola 16.

Za čtvrté o tom, že mniši dávají trestati pronásledovníky své. — (Quarto de hoc, quod religiosi persecutores suos puniri procurant.)

Odpůrci řeholí přidávají, že se nesluší na mnichy, kteří jsou ve stavu dokonalosti, aby své pronásledovatele na tresty vydávali, neboť prý dí Písmo: „Dobře číňte těm, kteří vás nenávidí a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám.“¹⁴⁾

¹¹⁾ Quanto aliquando religiosorum adversarii impugnant ipsam religionem, vel religiosorum statum, . . . totis viribus resistere debent (religiosi) . . . Si autem pro temporalibus, tunc perfectionis est, ut quis damnum patienter sustineat, quod vergit in suum proprium detrimentum, . . . sed in illis, quae ad detrimentum commune pertinent etiam temporale, non est perfectionis, sed negligentiae et pusillanimitatis, talia incommoda, dum possit resistere, sustinere.“

¹²⁾ Lib. de mendacio.

¹³⁾ Unte patet, quod medium praeceptum secundum eandem formam est exponendum; ut quilibet habeat cor paratum ad qualibet damna temporalia sustinenda, potius quam charitatem vel veritatem relinquat. Potest autem sine praeiudicio veritatis vel charitatis contingere, quod aliquis in iudicio sua repetat.

¹⁴⁾ Mat. 5, 42.

A opět di Písmo :¹⁵⁾ „Aj já posílám vás jako ovce mezi vlky.“ Jsou prý tedy kazatelé falešní, kteří uvalují tresty na protivníky své.

Sv. apoštol prý zřejmě píše : „Nebuďte opatrní sami u sebe : žádnému zlého za zlé neodplacující : opatrující dobré netoliko před Bohem, ale také před lidmi.“¹⁶⁾ Jednají tedy mniši, vydávající své protivníky na trest, proti nauce apoštolské.

V legendě ss. Šimona a Judy se prý čte, že prosili na kolenu vůdce vojska krále perského, aby netrestal odpůrců jejich, kněží totiž modlářských, aby tak se nestali případnými strůjci smrti jejich, kdežto jsou prý přišli, aby lidu spasení přinášeli. Jsou prý tudíž ti, kdož usilují, aby odpůrci jejich byli od knížat potrestáni, falešní apoštolé.

A zase čteme v Písmě, že Samarští nepřijali Krista Pána, vidouce, že obličej jeho je obrácen k Jerusalemu. „I uviděvše to učeníci jeho Jakob a Jan, řekli : „Chceš-li, ať dime, aby oheň sestoupil s nebe a spálil je ? A obrátiv se (Ježíš) potrestal jich, řka : „Nevíte, čího jste ducha. Syn člověka nepřišel duši zatracovat, ale spasit.“¹⁷⁾ Z toho tedy jde, že ti, kdož jsou duchem božím naplněni, nemají vydávati svých protivníků na potrestání.

Avšak v Písmě sv. také shledáváme, že Kristus Pán trestal ty, kdož učinili z domu Božího peleš lotrovskou, vyhnav prodávající a kupující odtud;¹⁸⁾ shledáváme, že trestal sv. Petr Ananiáše a Safíru¹⁹⁾ a že trestal sv. Pavel Elyma slepotou.²⁰⁾ A zase čteme slova Pavlova:²¹⁾ „Já vzdálen tělem, ale přítomen duchem, již jsem usoudil jako přítomný, aby kdo tak učinil, ve jménu P. n. Ježíše Krista, když vy budete shromážděni s duchem mým, s mcci Pána našeho Ježíše vydán byl takový satanu k zahubení těla, aby duch spasen byl v den P. n. Ježíše Krista.“

Z toho tedy již na jevo jde, že v Písmě Božím není absolutně zakázáno vydati protivníky na trest zasloužený.

Dlužno tedy k námitkám poznamenati, že svatí odevzdávali protivníky své na trest, ne aby se mstili a ne z nenávisti, ale z lásky, aby do sebe šli a se polepšili. Oni tedy uvalovali trest na nepřátele pravdy Boží, ne jakoby trest byl cílem, ale proto, aby protivník z trestu měl prospěch.

Nelze tudíž tvrditi, že by vůbec bylo mnichům zakázáno protivníky své k soudům poháněti, zachová-li se řád lásky křesťanské, aniž lze říci, že by tou měrou trpěla dokonalost kazatelů, když bránice sebe uvalenými tresty na odpůrce, vlastně brání ne tak sebe, jako pronásledovanou pravdu Boží.

Kapitola 17.

Za páté o tom, že mniši se snaží zalibiti se lidu. — Quinto de hoc, quod religiosi placere hominibus volunt.

Odpůrci tvrdí, že řeholníci nemají žádnou měrou se snažiti, aby se lidu zalibili, neboť prý jest taková snaha v Písmě Božím zakázána.

Písmo prý dí : „Bůh rozptýlil kosti těch, kteří se lidem líbí, zahanbeni jsou, neboť Bůh pohrdl jimi.“²²⁾ A opět di sv. Pavel:²³⁾

¹⁵⁾ Mat. 10, 16. — ¹⁶⁾ Řím. 12, 16, 17.

¹⁷⁾ Luk. 9, 53—55. — ¹⁸⁾ Jan 11, 14. — ¹⁹⁾ Act. 5. — ²⁰⁾ Act. 13, 10. —

²¹⁾ I. Cor. 5, 3. — ²²⁾ Ž. 52, 6. — ²³⁾ Galat. 1, 10.

„Kdybych se ještě lidu zaliboval, nebyl bych služebníkem Kristovým.“ Mniši tedy, kteří o sobě tvrdí, že jsou služebníci Kristovi, nemají vyhledávati, aby se zalíbili lidu.

Glossa prý také připomíná k I. Cor. 4, 11 seq., kdež mluví sv. Pavel o pronásledování svém a že je snáší trpělivě: „Libere et sine aliqua adulatione veritatem praedicantes et gesta pravae vitae arguentes gratiam non habent apud homines.“ Je-li tedy povinnost mnichův, aby bez lichocení pravdu hlásali, nesmějí se snažiti, aby se zalíbili lidu.

Avšak tvrzení odpůrců, že by bylo vůbec zakázáno hledati přízeň lidu, jest křivé, neboť čteme v Písmě: „Bez úrazu buďte židům i pohanům, i církvi Boží, jakož i já ve všem libiti se snažím všechněm.“²⁴⁾

Kristus Pán sám praví: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.“²⁵⁾ Má tedy každý se snažiti, aby skutky jeho dobré lidem se líbily. Jest ovšem zapověděno toužiti po lásce lidské za trojí příčinou. Předně není dovoleno snažiti se, aby se kdo zalíbil lidu pro lásku k sobě, jakoby přízeň lidu byla cílem konání kazatelova, neboť snaha jeho má čeliti k dobru vyššímu, ke slávě totiž Boží a ke spáse bližního. Odtud dí sv. Řehoř:²⁶⁾ „Sciendum est, quod oportet, ut rectores boni placere hominibus appetant, scilicet ut suae aestimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant, non ut se amari desiderent; sed ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris introducant. Difficile quippe est, ut quantumlibet recta denuntiet praedicator, qui non diligitur, libenter audiatur . . .“ A doleji: „Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studii occulta manifestat dicens: „Sicut et ego per omnia hominibus placeo.“ Qui tamen rursus dicit: „Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.“ Placet ergo Paulus et non placet, quia in hoc, quod placere appetit, non se, sed per se hominibus veritatem placere quaerit.“ Za druhé není dovolena snaha libiti se lidu dílem, které se Bohu nelíbí. Odtud dí sv. Jeroným:²⁷⁾ „Si fieri potest, ut pariter Deo et hominibus placeamus, placendum est et hominibus. Si autem aliter non placeamus hominibus, nisi Deo displiceamus, Deo magis quam hominibus placere debemus.“ Za třetí budiž kazatel spokojen, když se Bohu líbí, snaže se upřímně k tomu, aby sláva Boží se rozmáhala a spása lidu, neohlížeje se na to, že mnozí zle ho posuzují.

Podle toho možno snadno odvětit k námitkám, z Pisma činěným.

K ž. 52, 6 lze říci, že slova tam obsažená týkají se těch, kteří v tom shledávají cíl svůj, aby se zalíbili lidu a nebo kteří, aby získali lásku lidskou, Boha urážejí. A touže měrou lze i dalším textům čeliti.

Kapitola 18.

Za šesté, že prý se řeholníci radují z těch skutků, které Bůh skrze ně velikolepě působí. — Sexto, quod religiosi gaudent de his, quae per eos Deus magnifice operatur.

Odpůrci řeholí dovolávají se opět především Pisma, že prý mnichům není dovoleno radovati se z velikolepých skutků, jež Bůh koná skrze ně.

²⁴⁾ I. Cor. 10, 32. — ²⁵⁾ Mat. 5, 16. — ²⁶⁾ In past. — ²⁷⁾ super epist. ad Galatas.

Kristus Pán prý dí k učeníkům: „Z toho se neradujte, že se vám poddávají duchové, ale z toho se radujte, že jména vaše napsána jsou v nebesích.“²⁸⁾ Není prý tedy dovoleno ani z jiných skutků dobrých, jež působí skrze nás Bůh, se radovati.

A opět čteme v Písmě:²⁹⁾ Nechlub se moudrý v moudrosti své, ani se chlub silný v síle své, aniž se chlub bohatý v bohatství svém.“ Nesmí se tedy radovati člověk ani z dober, kteráž koná on sám, a tak prý jde na jevo, že se nesmí člověk vůbec radovati z dober, kteráž Bůh působí skrze něj.

Avšak, že jest domněnka nepřátel řeholí křivá, povídá samo Písmo. V skutcích apoštolských čteme,³⁰⁾ že se veliké množství věřících obrátilo k Bohu, a když přišla pověst o tom k uším církve, která byla v Jerusalemě, a poslali Barnabáše až do Antiochie, kterýž přišed a uzřev milost Boží, zradoval se.“ Apoštolé se tedy radovali ze skutků, které konal Bůh skrze věřící.

Podobně čteme Act. 15, 3. A sv. Pavel píše k Filip. 4, 1: „Protož, bratři moji nejmilejší a přežádoucí, radosti má a koruno má, tak stůjte v Pánu nejmilejší.“ Sv. apoštol radoval se tedy z těch, ježto obrátil na víru. Tudíž mohou se také řeholníci a jiní mužové dokonale radovati z těch věcí, které Bůh koná skrze ně velkolepě zvláště z obrácení jiných.

I jest tedy nesprávně tvrditi, že bychom nesměli radovati se z toho dobrého, kteréž učinil Bůh skrze nás, spíše je povinno, že se mají svatí radovati z dobrých skutků svých, ale radost tato nemá býti cílem, alebrž má na konec směřovati k Bohu.³²⁾

Jestliže di Kristus Pán, aby se učeníci jeho neradovali z toho, že se jim duchové poddávají, má býti tak rozuměno, že se mají radovati nikoli z toho, že jsou duchové poraženi a pokořeni, ale z toho, že jest jméno Páně vyvýšeno. Text Jerem. 9, 23 má býti vykládán o tom, jehožto radost se nenese k Bohu jako k cíli svrchovanému, kterýž tedy se raduje z dober Božích, jako by byly jeho.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 8. (r. 1601).

Proměnej nestalej čas. T. l. ve čtvrtek na d. obrácení sv. Pavla na víru křesť. (25. ledna) ráno bylo jasno a slunce, vo polednách mha po dolích i vrších, po vobědích k vičerou vítr.

T. l. v sobotu po pam. sv. Pavla na víru obrácení (27. ledna) spatřiny od některých, že pavoučiny letěly a byl pěkněj jasnej čas.

T. l. v středu po pam. sv. Pavla na víru křesťanskou obrácení (31. ledna) Adam Žezulka pekař hyv obeslán na rathauz strány

²⁸⁾ Luk. 10, 20. — ²⁹⁾ Jerem. 9, 23. — ³⁰⁾ Act. 11, 22. —

³²⁾ Sv. Tomáš píše takto: „Ad horum ergo evidentiam sciendum est. quod gaudium non est nisi de bono, unde secundum ordinem bonorum est de iis gaudendum, et ideo finis laetitiae non nisi in solo summo bono ponendus, quo proprie dicimur frui. Aliis autem rebus hoc modo gaudere debemus, ut in tali gaudio finis non ponatur, sed referatur ad ultimum finem. Qui ergo gaudet de bonis, quae Deus per eum operatur, hoc gaudium in Deum referens recte gaudet; quod contingit, dum aliquis propter hoc gaudet de his, quae Deus per eum facit, quia videt hoc in gloriam Dei cedere, et suam et aliorum salutem. Si autem aliter gaudeat, suis operibus fruitur et peccat.“

nenáležitého hromování, kterého se na štědrý den v noci na vánoce dopustil, aby sedm kop hromů zabil, z úst svých ta slova vypouštěl, což na něj provedeno a ukázáno jest. Maje do vězení šatlavního jíti v trlici čtyry lžice kolomasti sněd a potom, když bude míti z téhož vězení vyjíti, tři lžice v týž trlici kolomasti má snísti, v kterémžto vězení 4 neděle pro takové hromování má seděti.

T. l. v neděli po pam. sv. panny Doroty (11. února) Petr Papáček, člověk starožitnej, který ponocnejm dole v městě a potom na bráně Žatecký několik mnoho let brány votvíral, tak že pro sešlost věku svého a nedostatek zraku děle v té službě trvati do špitále se dostal a v něm nadepsaného dne a l. život svůj dokončivši umřel, na zejtrí po nešpoře u sv. Petra pochován.

T. l. v sobotu d. pam. sv. Školastiky (10. února) v noci na neděli Jiříkovi Rypousovi sladovníku sousedu na malém předměstí pobrali peníze tolarů 1300, poloutolarich (!) a milštejnů do 700, něco na zlatě ale málo, asi 3 dukáty, tak že jich všech do 2000 bylo.

T. d. a l. (v outerý po sv. Matěji, 27. února) Václav Nosidlo, p. primas dal do dolejších mlejnů donésti koněm svým na káře 4 strychy žita. Když jej tovaryši mlynářští sami do mlejna snesli a pacholek na koni předce seděl. Potom když zasy jel a na mostku před žlaby byl, tu nákej holub vyletěl a ten kůň se ho lekl. Jsa tím přestrašen z toho mostku s pacholkem i s tou károu do vody skočil tak, že pomoci lidí, kteří se k tomu tu tak brzo sběhli, s velikou těžkostí a práci jich jak koni tak pacholku jest spomoženo a z ty vody obadva vytáhnutí, začez dotčený pan primas těm pomocníkům dvě konve starého piva koupil.

T. l. v neděli masopustní (4. března) kněz Jan Macer farář ve vsi Raně umřel a na zejtrí tam také i pochován.

T. l. v sobotu masopustní (3. března) Petr Dčbánovský přišel k p. purgmistru Urbanovi Rezlerovi z Lišic jsa náramně opilý nemajíc nic činiti při ouřadě. Nejprve v síni jeho kuchařku dvoumi pohlavky uderil, do sklepu před touž kuchařkou močil. Potom šel nahoru k pánu do světnice. Pravil pánu, aby ho . . . jed a v řiť ho políbil. Pročež vzat do vězení v mučírně zanechán. A potom nemoha tam zimou zůstati v středu po ned. Invocavit u večer nahoru do světnice puštěn, za kládu za obě nohy k tomu na pouto jednoho za nohu dán.

T. l. v středu po květné neděli (18. dubna) po 21. hodině umřel p. *Urban Rezler* z Lišic a potom v bílou sobotu (21. dubna) po 15. hodině u sv. Petra pochován, ve čtvrtek zelený, když mu rany zvonili. z obouch zvonů na věži klíny vypadly a nemohli těch zvonů, jakby měly jíti, když zvonili, žádným způsobem spraviti.

T. l. v středu po veliké noci (25. dubna) Mandelína Jana Krupskýho manželka v pivováře Urbanovic vařila starý pivo a když skádě pivovárník napustil ho do koryta, do kterého bez mála sud vejde, ona se psem do pivováru přišla a ten pes do toho koryta do starého piva horkého vpad všecek se opařil, až z něho srst spadla, tak že to pivo sviním dáti museli.

T. l. ve čtvrtek po veliké noci (26. dubna) přišel sníh velký spolu s deštěm, vítr veliký studený mráz i na zejtrí. A náký pohůnek praví ve vsi Lažanech vzdálí od Chomútova půl míle že by měl zapáliti nešetností, kterážto ves všecka vyhořela.

T. l. veliký pátek (20. dubna) v městečku Podbořanech jedna matka s dcerou lály sobě obědvě vespolek, hromovaly a klely se. A stálo mezi nimi děvčátko malé prostovlasé. Tu z dopuštění Božího uderil mezi ně zlej. Obě spálil dosti hrubě, kteréžto hned tu upadly, co mezi tím tomu děvčátku vlasy zapálil, kteréžto tu hned mu uhašeny jsou a jemu nic uškozeno není.

T. l. v ned. Misericordias Domini (6. května) přijel k vičerou p. hofrychtýř k obnovení rady a potom na zejtrí osadil oboji radu. Volenci Florián Rokycanský z konšelův, Jeroným Čech z starších obecních, Jan Lysý z Podžova z obce a Václav Rybička rychtář městský.

V středu po neděli Misericordias Domini (9. května) t. l. u večer ňáci tři mlynáři *zabili* jednoho zemana u Leneškého rybníka, strejce pana Václava Kozelky z Černčic.

T. l. ve čtvrtek po neděli Misericordias (10. května) ve vsi Měcholupech *zlej uderil k ovčínu zapálil* jej, shořel všecken a v něm vovcí do půl třetího sta, zabil i ovčáčku.

T. l. v neděli Rogationum (27. května) vyslali páni od obce města Luna šest koní s fasuňkem do Uher k vezení municí vojenské, dva pacholky a třetího Martina provazníka za colmeistra.

T. l. v neděli Exaudi (3. června) umřel ráno Feytl sladovník jsa někdy ladařem, v nemoci rozumu pozbyl. Naříkal na ňákou Zusku, která někdy u Jiříka Dlouhého šenkýřskou byla. Však potom před smrtí přišel k zdravému rozumu a potom u sv. Petra po nešpoře pochován.

V středu po n. Exaudi (6. června) po 23. hod. strhl se veliký a znamenitý vítr a k tomu hrozné krupobití spadlo, kteréž všechno obilí jaré i ozimé v mnoha množství vesnicích jako ve vsi Brvanech, Hrádku, Rané, Libčovsi a jinde na mnoha místech i ovoce, k tomu vína při Lounech na vinicích předních, Černodolskejch, Hoblickejch i jinde při vesnicích, též i ovoce potlouklo, k tomu volivu velikou z míry v bráně Žatecké s kořenem též na jiných místech v zahradách i jinde s kořeny vyvrátilo, krovu na dvorích sladovnách zbořilo.

T. l. v outerý svatodušní (12. června) stala se smlouva o statek po Urbanovi Rezlerovi z Lišic zůstalý mezi Janem po něm zůstalým synem a Lidmilou vdovou macechou. Aby taková krivda kterému sirotku v podobné příčině státi se měla, jako dotčenému Janovi synu vlastnímu a dědici, toho příkladu od založení m. tohoto Luna slejcháno ani zapsáno není.

T. l. v pátek po sv. Duše (15. června) opravovali krytej most nad řekou za ouřednků Ondřeje Cholossia Pelřimovského, Václava Vopozdila z konšelův, Jana Mikšovic a Bartoloměje Hroudy z starších obecních. Nebo byl velice dolů sleh a tak šrouby jej pozdvihali a potom roštem podvlikli.

Pršky veliké. T. l. v pondělí po Božím Těle (25. června) v outerý a středu, ve čtvrtek ty všecky dni ve dne i v noci ustavičně pršelo. Potom v sobotu po sv. Petru a Pavlu přišla *veliká povodeň*. Znamenité škody na lukách a jiných věci zdělala, trávu, která podřata byla, pryč odnesla a která podřata nebyla, tu podkalila a k ničemuž přivedla.

(Most dodělali.) A most na místo spravili, tak že po něm jezdit s koňmi mohli.

T. l. v pondělí d. pam. Proměnění P. Krysta (6. srpna) záci pobrali na mostě v noci 2 putny hrušek čeládce Václava Ležáka.

T. l. v neděli po pam. Narození P. Marie (9. září) před 5. hod. na noc narodil se mi (dal mi P. Bůh) spolu s Kateřinou manželkou mou syn. Potom na zejtří v pondělí při času nešporním skrze kněze Jana Hradeckého, správce církevního ve vsi Dobroměřicích (neb tehdáž děkana v m. Luna neměli) křtem sv. pokřtěn. Jmeno jemu na křtu dáno Jan. Kmotrové nebo rukojmové na křtu sv. Za něho se postavili Jan mladší Strejc Písecký z Třebeska t. č. ouřad purgmistrovský držící, Ondřej Cholossius Pelřimovský též z konšelův a Lidmila Šimona Jakuba (jinak Kočího) sladovníka na velkém předměstí manželka kmotra. P. Bůh rač dáti (mu zrostu popřítí) aby ke cti a chvále Boží zveden byl (a nám rodičům ku potěšení rostl). (Jan syn můj narozen: umřel týž syn můj Jan l. 1625 d. 10. září v 10. hod. v Praze u sv. Jilji 11. d. t. m. pochován.)

Vínek smyt. T. l. v outerý po též pam. Narození P. Marie (11. září) témuž synu svému v nově narozenimu dle křesť. nařízení vínek smejval Šimon po někdy Ondřeji Laubflekovi pozůstalý syn.

T. l. v středu po též pam. Narození P. Marie (12. září) Mandelina Jana Krupského manželka, švagrová má, jdouc s Janem Krupským manželem svým pod Hoblík na vinici na polovici cesty sotva jsouc se roznemohla. Náká velká těžkost na ni přišla jsouc ni ztrápena tu hned na cestě se převrhla, odkudž ji do města na voze dovezli. Kterážto hned nic nemluvila psotníkem a šlakem zemdlena se trápila a potom v pátek po nadepsané pam. po desáté hodině umřela a po nešpořích u sv. Petra pochována.

T. l. v neděli d. pam. sv. Lidmily 16. septembris konsistoř zbránila kázati v kostele kněžím Wittemberským, ale potom zase to obdrženo však toliko v neděli kázati dovolila.

T. l. v pondělí po povýšení sv. kříže (17. září) okolo 4. hod. na outerej bylo místy zemětřesení s velikým zázrakem na nebi.

T. l. v outerý a ve středu po sv. Matouši (25. a 26. září) zde krupky sněhové velmi hrubě přšely a na horách sněhu až do rozkroku naprchlo. Z toho potomně veliké studeno a zima byla.

T. l. ve čtvrtek po sv. Matouši (27. září) sníh na Hoblice i okolo něho spatřin a mráz dosti tuhej tak že přední i dolejší vinice zasáh.

T. l. v středu po sv. Diviši (10. října) Kateřina manželka šla do kostela s Janem synem mejm. A téhož dne již mrazové taci byli, že vino, které zaměklé nebylo, odraženo jest všecko.

T. l. od neděle 15. až do 16. (23.—30. září) po sv. Trojici Bartoloměj Kurka jsa rychtářem městským v tom týhodni měl tři biřiče.

T. l. v pondělí po sv. Firmianu (1. října) Václav podanej Jana Rezlera z Lišic jsa u něho v službě pachole nevelký házejíc slámu z loubí na dvůr upad z té loubí dolů na sudy na hlavu však ne bez veliké škody.

T. l. ve čtvrtek po sv. Havle (18. října) v noci na pátek některá zepselá chasa kozlu Bartoloměje Kurky rychtáře městského

kulky vyřezala a nevážené na štoku Simeona Uždila před domem někdo se unčistil a mříži v koutě za domem Jiříka Dlouhého, mříži při domu paní Kateřiny Srnovcové lejny člověčími pokáleli.

T. l. v pátek po sv. Havlu (19. října) mráz, kroupy i sníh hrubě pršel a na horách sněhu mnoho naprchlo.

T. l. v sobotu po sv. Havle (20. října) Simeonovi Lamačovi sladovníku kráva do řeky nad mostem krytým z břehu a vůl do velký tůně upadli, krávu zase s těžkostí vytáhli a vůl sám sobě pomoh.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Úmrtí. Dne 3. listopadu 1903 zemřel v Brně u mladistvého věku 27 let velice nadaný a pilný spisovatel historický Dr. *Ladislav Hofman*, jenž opravňoval k velikým nadějím.*) — Dne 2. ledna 1904 skončil v Plaňanech u věku 54 let *Bedřich Bernau*, správce cukrovaru, jenž se pilně zabýval studiemi archaeologickými, historickými a kulturními. Mimo články uveřejňované v časopisech českých i německých vydal objemný spis německý »Album der Burgen und Schlösser im Königreiche Böhmen«, dále »Der Böhmerwald«, »Der politische Bezirk Dauba«, český pak »Dějiny města Plaňan a okolí« a j. — Čest památce jejich!

K činnosti missionářské P. Vojtěcha Chanovského. Známý horlivý jezuita P. *Vojtěch Chanovský*, na svých missionářských cestách zavítal také častěji na osadu blatenskou a zde nejen horlivě hlásal slovo Boží, ale i sv. svátostmi rád přisluhoval. Dokladem našich slov jsou zápisy kopulační a křestní v staré matrice děkanství zdejšího.

Dne 24. června r. 1633 kopuloval P. Chanovský Řehoře Nekolu z Jindřichovic s Dorotou, dcerou Adama Hrbka z Jindřichovic.

Dne 4. září t. r. týž P. Chanovský oddával Dorotu, dceru Matěje Veselého, t. č. správce blatenského, s Václavem Tugurinem, synem Havla Chalupného z města Březnice.

Dne 14. listopadu t. r. oddával Matěje Krále z Hájan s Ludmilou, dcerou Jana Kučery od Kutné Hory.

Dne 16. února 1634 kopuloval Vavřince Pekaře s Kateřinou, dcerou Tomáše Čady ze vsi Chlumu.

Dne 25. června 1639 pokřtil Dorotu, dceru Jakuba Červa a Marjánu, manželky jeho z Prahy. Kmotry byli: Pavel Ladmanský z Kasejovic a urozená panna Dorota Chanovská z Hradiště.

Dne 26. června t. r. pokřtil Jana, syna Matěje Žoldánského a Anny, manželky jeho ze Skalčan. Kmotrem byl Petr Kolář a kmotrou Ludmila Platnýrka z Blatné.

U všech těchto zápisů výslovně uvedeno jméno P. V. Chanovského, kdežto u několika následujících zápisů schází jméno oddávajícího kněze i toho, kdož křest sv. uděloval.

J. P. Hille.

*) Výmluvno i pozoruhodno jest z nekrologu věnovaného mu prof. Dr. Gollem v Č. Č. H. nejedno místo, zvláště pak, co psal zesnulý žák prof. Golla z Berlína r. 1900: »Z přednášek, pokud jsem je tu poslouchal, ustaluje se ve mně zvláštní dojem: přede vším silně německé (vl. pruské) a protestantské vědomí, jak to (Max) Lenz jednou řekl: Hochbewusstsein. Ale i s tím se divně spojuje — a nejen u theologů, ale i u historiků — skoro pověrečný strach před papežstvím: papežství je tu ovšem jakoby nějaké strašidlo, princip všeho zla a vši lsti, věčně živý a vždycky na postupu. A podobně o Polácích: i s kathedry se tu hlásá, že se Němci v Poznaňsku musí vlastně proti Polákům bránit.« — A na tento německo-protestantský prapor přísahá nejen jeden česko-protestantský i česko-katolický učenec a zvláště historik jako na vzor objektivnosti a nestrannosti!

Vikariát Prácheňský r. 1654. Michael Augustin Natalis, děkan sušický a vicarius foraneus kraje Prácheňského, podal r. 1654 zprávu o farách svého vikariátu, které buď byly osazeny duchovními nebo byly »pusté«, t. j. neměli svých vlastních farářů.

Osady s duchovními byly tyto: *Sušice* s filiálním kostelem v Kněžici, *Kolinec*, *Velhartice*, *Hradešice* s fil. kostelem v Horách Nalžovských a Zavlekomě. *Zbenice* s fil. kostelem ve Zdouni, *Budětice* s fil. Bukovníkem a Rábím, *Horažďovice* s fil. Velkým a Malým Borem, *Blatná* s fil. Paštickým, *Kasejovice*, *Bubovice* u Březnice a fil. Tochovice, *Rožmitál*, *Mirovice* s fil. Mirotickým. *Pohoří*, *Sedlice* s fil. Radobyckým, *Strakonice* s fil. Jinínským, *Písek* s fil. Putimským; *Vodňany*, *Mýšenec*, *Banorov*, *Blsko*, *Vlachovo Březí* s fil. Předslavickým, *Prachatice* s fil. Lažištěm a Husincem, *Záblatí*, *Volary*, *Vimperk*, *Vacov* s fil. Zdíkovským, *Elčovice* s fil. u sv. Maří, *Malenice*, *Volyně*, *Čestice*, *Strašín* s fil. Zihobeckým, *Albrechtec* s fil. sv. Mouřence, *Hory Karlsberské* s fil. Raichenšteinem a Nicovem, *Nezamyslice*, *Volenice* s fil. Kraselovským, *Kátovice* s fil. v Hořticích, *Chraštice*. *Pusté*: Čachrov, Mlázov, Zaboří, Kadov, Bělčice, Kocelovice, Hvoždany, Staré Sedlo s filiálními. Paračov, Štěkná, Čížová, Oujezdec (za Pískem), Heřmaň, Bohumilice, Kestřany. *Filiální*: Bezděkov (u Kadova), Řesanice, Kotouň, Lnáře, Kvášňovice, Budislavice.

J. P. Hille.

Modlitba turecká, která za obležení Vídně r. 1683 nalezena byla při jednom zabitém Turku. Modlitba tato, dýšece nenávistí proti křesťanům, vytištěna byla německy, potom také česky. Zní takto: »Modlitba Bohu se rouhajícího a krve křesťanské žádostivého Turka, která skrze celou tureckou zem a při jejich vojanské armádě proti křesťanům každodenně se říká: Ej Bože všech věcí a ty božský proroku Machomete, jakož my se těch křesťanů (kteří v jejich Ukřižovaného Boha věří a mezi sebou sami jako psi se hryžou), v nejmenším nic se nebojíme, poněvadž my také jich skrze tvou vůli v moci síly naší daleko převyšujeme, tebe prosíme, abys tvou nepřemoženou armádou nás sílil a naše nepřátely vůkol oblehnouti pomohl. Dopusť na ten divoký národ, aby se ve psy obrátili a semotam rozmetáni byli. Dejž je v ruce naše, kterých jsme dávno žádostivi byli, tak aby tvá říše v Mechu (!) mnohými lilavami okrášlena byla. Vezmi nás jako vítr do jejich země a dopusť, ať oni před námi náhle padnou, vrhni oheň na ně, aby spálení byli a vpust prach země do očí jejich, aby oslepli a pohltej je v hněvu tvém, rozdrob kosti jejich a těla jejich i krev rozmáčeť na zem, nebo oni zavrhnou oběť a pověsili na kříž obřízku tvou, kteří se vodou polívati dají. Oni mají bohy, kterých sami neznají a připisují Bohu Syna bez ženy, a dopusť rychle k jejich zkáze přijítí a nenech jich nesmyslnost dlouho na zemi, abys nikdy více od nich potupy neměl.«

F. P. Hille.

K rodopisu Kavků z Říčan. Příspěvek k poznání staročeského života od J. P. Hille. (Dokončení.)

Jezovity též dva a praeceptory tři choval a nás cvičiti dal.

Každý den mši sv. slyšel jednu neb dvě a od rána dopoledne v kostele neb v kapli klečel. Po poledni zase do kaple, pokudž nešporu nebylo, vejda, Pánu Bohu se tam se slzavýma očima velmi horlivě modlil.

Ve svátky zpívané mše sv. velmi slavně se konaly. Kostely na panství, kde jaké založení bylo, v ničemž sebe nelitující, navštěvoval. Také z fundací čtyry alumniny v konviktu vchoval.

Já jsem měl při něm obzvláštní milost a lásku, neb chtěl, aby byl duchovní a canonicatu v Pasově že dosáhnou. S ním jsem sám jít musel. Od smrti své paní nic od masa nejedl. To trvalo do 23 let, než umřel, jen nějaké malé rybičky, pár vajec a něco od vaření; na noc něco málo od zadělaných věcí; mně pak mnoho pěkných krmí přineseno bylo, nicméně on své ke mně přistrkoval. Já pak maje od koroptví, ptactva, telecího masa, málo jsem jeho krmím ublížil.

V pátek též maje já od dobrých ryb, mně přece svá jídla dával, říká: »Šebestiánku, dej pozor, jak já dělám, dělej také tak.« I dal jsem pozor, když on na měkko vejce jednou ranou rozrazil a otevřel, též jsem tak učinil, čemuž on se zasmál. Když on koflík vína si nalíti dal, je vypil, též také jsem se poslušně v tom zachoval.

Panny slečny dcery jeho k sobě přijíti, jemu, když jsme my ještě seděli, sloužiti a po stole jim něco čisti dal a zase jim odejiti poručil. Já nápotomně odešel na učení do mého pokojíčku, který jsem obzvláštní měl, když někdy lenost neb mladost bránila, ještě v loži, ony panny slečny, totiž *Mařenka*, *Liduška* a *Beatrix*, jdouce skrze můj pokoj do kaple, dobré jitro mi dávaly těmito slovy: »Šebestiánku, dej vám Pán Bůh dobrý jitro.«

Po nějakém čase, když kurfiřt saskej do Prahy vpadl, ujížděli jsme ke Klatovům, odtud na nějakou *Opálku* nedaleko Klatov. Tu rebellantští sedláci na nás vpadli a nás zamordovati usilovali. Že ale řízením Božím jeden dobrý čeledín ven skrze tu selskou čeládku (chámovinu) se vypracicíroval a v Klatovech oznámil, že pana Kavku i s jeho lidma zamordovati chtějí, strhlo se rytířstvo a sousedi nám na retunk přitáhše, ty buřice rozehnali a něco jich zjímajíce, tak jsme se zase do Klatov obrátili, odtud k Pasovu, pak zase do Brna a dále k nějaké panně Zoubkovně na Habrovany, naposled, když zase dobře bylo, na Karlštejn.

Já pak vidouce takovou nestálost, na vojnu jsem šel. V tom čase nevím, jak jest svůj svatý život ten pán a kterého času dokonat. *)

Vyjedouce já od Brysachu, našel jsem v Řeznu u dvora pannu slečnu *Beatrix*, která mně mnoho dobrého učinila, jako i její pan bratr mně na svém statku Starém Sedlišti za dlouhý čas kvartýru přál; kdy ale umřel, v paměti toho nesnáším, aniž rok pamatuji, v kterém se Její Milost paní *Ludmila* **) ze *Šternberka*, jako i *Beatrix* za knížete z Porci ***) vdala.

Mařenka †) ale, když svůj život pobožně dokonala, pochována jsouc ve Velké Colleji. Na jejím pohřbu jsem byl.

Jako i vysoceurozenou paní, p. Ludmilu, hraběnku ze Šternberka, rozenou Kavkovou z Říčan, k hrobu jsem doprovázel, ale kdy Její Milost kněžna z Porci umřela, toho jsem užiti nemohl. A tak ten »černý muž« posléze Říčanský Kavka z Říčan, ne černé, ale bílé a červené růže po sobě zanechal i na hvězdy je obrátil, tak že vůni vydávati a svítiti budou do soudného dne a potomně v nebeském království před Bohem na věky věkův. Amen.

*) Zemřel r. 1645.

**) Ludmila Kateřina byla provdána za Františka Matyáše ze Šternberga, pána na Horažďovicích, Sedlici, Bechyni a j.

***) Marie Eusebia Beatrix, vdaná za knížete de Porcia, † 1681.

†) Zemřela okolo r. 1665.

Farář velešínský Jan Řečička se svolením prodal měšťanům velešínským lázeň bez louky r. 1402.

Vegmeno Svate a nerozdílně*) Trogice Amen.

Wsseczki wěczj Ktery se Před Czasem děgj abj Czasem neminulj Potřebne Gest Ge dobrim a Pewnim čzystim Listem Swědomim Vtwrditi, Protož Ga Kněz řečzenj řeččičzka wtu dobu farařz Wellessině, Timto Listem, Tak Nyněgssim Gako Budouczim Kdož Geg Čžisti nebo Slissetj Budou, Wiznawam obecně wssym Že Gsem neomylně anj obloudnie alle Zdobrim Rozmislem a Splnu i Pewnou radu a Powolenim Swich starssich awissich Starost y Spanj Gyndrzychowu z Rožumberka Pana Meho Milostiweho Včžinil, y Čžinim Smyenu a Smluwu, Takowou abj Měsstiane Wellessínski Lázeň mu u Kostela meho, alle Bez Louki, Gessto Kteg Lázeň Slussy wswe moczj držalj, Gmělj agi Kswj wuly Gakž Gim Koliwěk Libo Kswem Vžitkom obraczowalj, neb Sou mnie ymemu Kostelu Zatu Lázeň ale Bez Loukj Půl Kopy Grossuw Platu Rocznioho wewsy Rzeczeneg Markwarticze Kopilj (koupili) a Zaplatilj, a mniě ymemu Kostelu Vplně Postupilj, a Zato dosti Včžinilj, Protož Ga Kněz Jan Swrchu Gmenowanj y Se wssemj Meho Kostela Budouczimj Slibugj na Přzed Rzeczenim Miesstanum Zwelllessina, nateg Lazni nykdj nepřekažetj, ani Jym nanj Ktereho Protiwenstwj Čžiniti, alle Kromie Lukj swrchu psane neb sobie Tu ymeho Kostela Budouczim zastawugj y Zachowawam než Laznj Čžasto Řečzene abj onj Gy Bezewssy me imich Budoucžich Přžekažky Podle Swe wule alibosti Vžjwali abj Jakž Čhtěgj Kswegm Vžitkom wěčzně obraczowalj, Paklibich Ja, nebo Mogj Budoucžj Tomu Se Czo Protiwilj, a gim Kterou Zapačznost nateg Laznie Čžinilj To bichme Protj Čžtj y Protj prawu a wirže Včžinilj, A na prwniegssy ylepsy Potwrzenj wssech wěczj Swrchu Psanich Swou vlastnj Pečzet Swim dobrim wědomim a Na Swědomj Spečzetmi Panye Gyndrzychowu z Rožumberka Knieze Hosti-Slawowu Děkana Doudlebskeho a faraře wtu dobu z Krumlowa a Přžybikowu z Žymutiz Purkrabě wtu dobu Krumlowskeho, Přžiwěsil Sem Ktomuto Listu, Letta od Narozenj Bozieho Tisicžteho Čžtirsteho druhého dne Wnedielj Swateho Wiczeneczije.

L. S.

L. S.

L. S.

L. S.

Že tento Přžepis z originalem Slowo, od Slowa znj, tu toto zmiestskou Pečzetj Potwrzugeme, Městis Wellessinie dne 19. Gbris a^o 1725,

Purgmistr a Radda

Pečet.

ibidem.

(Na str. 3.) NB.

Zu verwundern ist, daß der Pfärer das Badt von Einem Ewig Foundation Gutt, hat können abalieniren Undt Verkauffen? Und die Herrn Welleschiner haben dürffen erkaufen Undt annehmen Von Pfarer, was des Pfarers nit: sondern der Kirchen war? Undt noch mehr zu verwundern ist, dß die Welleschiner nit paar gelt, sondern nur ein assignation eines $\frac{1}{2}$ schoks grossen Jährige Zahlung NB in dorff Markwatitz angewißen,

*) Vdp. ThDr. J. Zitek listinu tuto v orig. zaslal redakci k uveřejnění. Nahoře i na rubru označena jest jako „Litera B.“ Na rubru mimo to: Prepiss Zlistu hlawniho na Lázeň Městis Wellessina. Je to přžepis listiny z r. 1402, psaný šwabachem r. 1725, s dodatky německými na 3. straně od faraře Jana Bern. Riernschopfa a někoho jiného.

wo sie die Welleschiner im Markwatitz Villeicht nichts gehabt haben? warumb haben sie diß $\frac{1}{2}$ schok grossen nit allhier beyn gemein Markht versichert? warumb in dorff? Undt niemand benennt, weder die gemein, weder einem andtern grundt im dorff Markwatitz? welcher ds halbeschok grossen solte Jährl. geben. So wäre Ja billich, die Welleschiner sollen ds Badt der Kirche zurück geben, Und ihr $\frac{1}{2}$ schok grossen Vor sich behalten. Allermassen, Von Menschens Bedänkh dieses $\frac{1}{2}$ schok Kein Pfarer weder die Kirchen bekommen hat. Die Welleschiner aber beständig bisheunt ds Badt genießen Und nichts auf die ampl geben. Den 29. gbris 1725.

(Jiným inkoustem i jinou rukou mezi to vepsáno:

1402 verkauft gimpelhaft Johann Rzečzičzka das Bad den Welleschinern um $\frac{1}{2}$ sß.

1410 veräußert der Pfarrer Jakob den Hof für 22 sß. Unerhörte Willkührlichkeiten geistesbeschrenkter trägen Pfarrer!)

Joannes Bernardin Riernschopf
der Zeit Pfarherr in Welleschin.

Otakar Zachar: Rajmund Lullius, **Praktyka testamentu**. (L. 1500.) Z rukopisu klášterní bibliotšky na Strahově s úvodem a vysvětlivkami. Tiskem „Unie“ v Praze 1904. Nákladem vlastním. — Horlivý badatel v umění alchymistickém Otakar Zachar, jenž již nejeden spis a zvláště hojně článků v různých časopisech uveřejnil z oboru tohoto, upozorněn byv na rukopis Rajmunda Lullia „Praktyka Testamentu“, chovaný v knihovně strahovské, vydal jej nyní tiskem zároveň se 3 fotocinkovými snímky, jež provedla „Unie“ a s některými ornamenty a linkami pořízenými malířem Mik. Alšem. V úvodě (na 12 str.) podává p. spisovatel stručný výklad zásad alchymistických. Čeští alchymisté stol. XVI. s obzvláštním důrazem dokládají se Rajmundem Lullem (typickým alchymistou asi ze XIII. stol.), jenž mimo tuto „Praktyku“ sepsal, jak se mu přičítá, i „Theoryku“, jedající o alchymii theoreticky. Od str. 13. počínaje následuje z rukopisu vydaný „Výklad Praktyky“; na str. 54. „Praktyka Testamentu Reymunda Lullia sstiasnie se poczina“; od str. 136. až do 142. je „Vysvětlení Testamentu Reymunda Lullii“. K spisu přidán slovní ukazatel abecední, jenž obsahuje vysvětlivky různých pojmův a názvův alchymistických. — Koho věc zajímá, ten zajisté neopomine si vydání „Praktyky“ opatřiti. *Dr. M. Kovář.*

Paměti královského města Berouna. Dle původních pramenů sepsal Josef Vávra, c. k. professor. V Berouně 1899. — Zvěčnělý berounský děkan Slavík volil šťastnou rukou historiografem města Berouna professora Vávru. Vávrový práce monograficky vydané, po sbornících a revuích roztroušené spojují v sobě ráz vědecké akribie Tomkovy s interessantním půvabem kulturních studií Wintrových. Po důkladných vědeckých exkursích, v nichž tkanivo všeobecných dějin národa prosvítá rámcem dějin místních, aneb byvši doplněno na základě studií místních pramenů vystupuje novým vzhledem, následuje v práci Vávrově črta neb obraz, jenž osvětluje kulturní stav města nebo celého národa v různých periodách. Dílo má skromný název „Paměti“, ač není prací kronikářskou, ale kriticky a pragmaticky spořádanou. Rozsah díla, zvláště četné ilustrace způsobily rozvrh celé práce na 2 díly. Úvod tvoří nejstarší zprávy o krajině berounské od prvních křesťanských Přemyslovců až po století 13., ač i v pozdějších statích nezapomíná autor dějin krajiny berounské a připíná je k vlastním dějinám města Berouna. Prameny k nástinu prvotních dějin města Berouna (do r. 1419) byla autorovi Regesta Emlerova, Jirečkův Codex juris Boh., Čelakovského Prameny práv městských, Codex juris municipalis, Böhmer-Huber Kaiserregesten, práce Tomkovy a Palackého, rukopisy archivu musejního, kapitolního, (kniha visitací), Reliquiae Tabularum Terrae a některá dílka menší. Beroun vznikl před rokem 1265 na gruntech královského statku Tetinského. Vávra má za podobno pravdě, „že první budovatelé a osadníci královského města Berouna přišli od švýcarského města Bernu a není vyloučena možnost, že od příchozích z téhož Bernu a okolí, ať dříve, ať později založen i moravský Beroun i vesnické osady téhož jména v Čechách.“ Nedlouho po svém vzniku octl se Beroun za vlády

hrabivého Oty Braniborského v tak žalostném stavu, že bylo potřeba, aby znova byl stavěn a vysazen. O to vedl horlivou péči král Václav II. a ještě r. 1295 byla práce ta v plném proudu. Král tento svolil r. 1303 k tomu, aby město ve věcech soudních i ve smlouvách se spravovalo právem Starého města Pražského. Za Lucemburků, zvláště za Karla zkvetl Beroun tak, že za Václava IV. jest středem zvláštního kraje Berounského. Obyvatelstvo v ranních dějinách berounských se skládalo z Čechů a Němců. Berounský chrám sv. Jakuba vznikl zároveň s městem. Duchovní správu při farním chrámě vedl plebán se dvěma vikáři, z nichž jeden kázal Čechům, druhý Němcům. Dostí jasného pohledu na poměry náboženské v Berouně skýtá protokol visitace kostela berounského, kterou vykonal pražský arcijáhen doktor Pavel z Janovic, kanovník vyšehradský. Kromě farního chrámu býval na místě nynějších městských domů č. 111 a), b), a 112. klášterní chrám Panny Marie se hřbitovem po obou stranách. Proti Hájkovi, jenž klášter přivlastnil minoritům, dokazuje Vávra, že klášter obývali dominikáni. — Ve válkách husitských stáli Berounští od r. 1425—1434 na straně Táborův a účastnili se tehdy v květnu 1434 bitvy lipanské. Války husitské ne jednu zhoubnou ránu zasadily Berounu a Berounští posly svými poddali se i s jinými královskými městy 15. srpna 1436 v Jihlavě císaři Sigmundovi, slibivše mu věrnost. Z doby Jagellonské, zvláště z dob krále Vladislava prýští hojněji prameny dějin berounských a to z městských desk, jež se počínají rokem 1483 a sahají nepřetržitě až po naši dobu, a z register příjmů a vydání z let 1508 až 1518. R. 1485 na sněmě kutnohorském sjednán byl náboženský mír, lid znenáhla dal výhost krvavému řemeslu válečnému ve službách domácích a cizích a poctivou práci jal se těžiti z přirozeného bohatství země. Zaslhlý, válkami utlučený blahobyt měst českých znenáhla se probouzel a zveleboval. Jak zkvetl blahobyt v Berouně v dobách Jagellonských, líčí autor ve stati „vnitřní poměry za Jagajlovců“ (str. 62—77). V této stati, v níž podává autor výpočet živnosti a sílu jmění měšťanů berounských, liší se od běžného soudu o době Jagellovců jako o době úpadku. Nebyl ten rozkvět ovšem zásluhou Vladislavovou nebo mimo království České po většině žijícího slabého Ludvíka, ale přičinností lidu českého. Není bez zajímavosti, že v Berouně dobře se dařilo výrobě zboží z kujného železa, zvláště puškařství. Výroba ručnic počala asi r. 1450 v Itálii, odtud rychle přešla do Francie a do Němec a v letech 1483—1526 připomíná se v Berouně již hojně jmen puškařů. Probuzený hmotný rozvoj měst v době Vladislavové a Ludvíkové tvoří důležitou příčinnou složku houževnaté obrany práv městských a juridického silení městského stavu. Jako v jiných městech i v Berouně vládly církevní řády utraquistické. Konsistoř pod obojí a akademie Karlova v Praze jsouce již v akkomodovaném směru lutheranském, vysílaly do škol učitele, kteří starých řádů si nevážili a v tom i mládež vychovávali. Rovněž studenti, když ze hlavního města vraceli se do domovů svých, přinášeli s nadsením nové směry náboženské do rodných měst. Tak se stalo, že i nová, jak di autor, „německá víra“ rozmohla se v městě Berouně a brzy nahyla převahy i v městské radě. Velice charakteristická jsou slova Vávrova, jež pronáší o vstupu lutheranismu do Berouna: „Současně znamenáme v knize městské, že se usazovali v Berouně lidé s německými jmény. (Následuje výčet dle pozemkové knihy č. 1. a 2.) Si haec in viridi, quid in arido? Do města položeného na několik hodin od srdce Čech, Prahy, vniká s lutheranstvím němectví; což teprve v krajích blízkých vlasti lutheranství, na panstvích Schlikův, Pflugův atd. Právem píše as Wolkan dithyramby o vlivu lutheranismu na germanisaci severních a západních Čech! Berounští jako stranníci protestantští účastnili se odporu stavů proti Ferdinandovi ve válce šmalkaldské a proto stihl je po bitvě u Mühlberka (1547) trest odnětí statků a svobod, uložení válečné pokuty a dědičné daně posudní. Teprve po mnohých prosbách bylo vráceno prodejem z největší části bývalé zhoží Berounským 1561 až na 7 osob. Lutheránské řády církevní docházely u Berounských veliké obliby a proto těžký úkol měli tu kněží řádně svěcení a od konsistoře ustanovení, jak svědčí ostrý spor mezi konsistoří a děkanem berounským Adamem Filiponem s jedné a konšely berounskými s druhé strany. Nejen že Berounští chtěli (1589—1591) si ustanovovati kněze podle své chuti, nýbrž i děkanu řády lutheranské v úkonech církevních předpisovali a kazatele lutherského Havla Terigenu si chovali. Za vlády Rudolfovy vítězí plně lutheranismus jako v jiných městech i v Berouně a proto Berounští účastní se odboje stavovského, jenž potřen bitvou bělohorskou. Ale v době, kdy město se tužilo v řadách protestantských, jevíly se v blízkosti jeho známky probudilého katolicívi. Jsou to pouti pražských katolíků ke hrobu sv. Ivana pod Skalou, jež zahájili jesuité pražští r. 1598 a jichž se r. 1616 účastnil císař Matiš s chotí

Annou a s celým dvorem. Hutný obraz politického, vnitřního a kulturního života v Berouně (od r. 1526—1618) narysoval autor v různých statích (od str. 80. do 186). Vypisuje mravy lidu berounského v této době, touží na nedostatek pramenů vzniklý tím, že na počátku XIX. století vymýcena byla stará *městská registratura*, pokud se netýkala právní držby pozemkové. Staré radní protokoly a kopie městské korespondence zmizely před 80 lety v hadrovém mlýně. A z těch skrovných zbytků městské registratury, chovaných dnes v městském archivě Berounském těžil autor plnou měrou. Zápisy 24 úředních smírů rozvaděných stran (z let 1586 až 1596) a protokoly výslechů svědků z let 1569—1573) dodaly péru Vávrovi materiál ke kritickému ocenění mravního stavu obyvatelstva v Berouně a okolí, doložily a vysvětlily název, jež dává Berounu humanista český XVI. stol. Bohuslav Hodějovský z Hodějova, nazývaje město „Berauna cruda“. Do I. dílu „Pamětí Berounských“ vřadil autor ještě politické dějiny města v prvním období války třicetileté, války české od r. 1618—1620 a část katolické reformace v městě a v krajině Berounské. Trestem za účastenství na odboji stavovském ztratil Beroun obecní statky a privilegia. Z měšťanů odsouzen cti, hrdla i statku na konšelském soudě v Berouně r. 1623 Matouš Hovorčovský z Kolivé Hory proto, že za vpádu vojska Pasovského r. 1611 v čele pražské chátry vraždil františkány u Panny Marie Sněžné v Praze. Trest však mu na mnohé přimluvy odpuštěn, ba císařským dekretem květnovým r. 1629 vrácen mu i statek v Berouně. Krajským reformačním komissařem byl tu pan Jan Kavka z Říčan, sídlem na Karlštejně, tichou reformací v krajině konali jesuité, zvláště Kravařský a Ondřej Středa, Polák. Se zdárným úspěchem působil missiemi svými v Berouně P. Albert Chanovský. R. 1628 prohlášeno město katolickým, statky a důchody byly mu vráceny a privilegia potvrzena. Již Svátek ukázal, jak predikanti, ač byli patenty císařskými vypovědění, odešli ze země na krátkou dobu, nebo neodešli daleko, potajmu se vraceli, konali schůze tajných přívrženců a lid k bouřím rozněcovali. Tito predikanti stáli ve spojení s cizinou a zprávy, jež o tom docházely do Prahy a odtud do Vídně, vysvětlují z části ostrost některých mandátů císařských proti predikantům protestantským a cizincům náhončím. Jaké naděje od emigrace kladený v toto spojení agitatorů domácích s cizími, svědčí za nedlouho návrat emigrantů do vlasti za vpádu saského. Vávra činí též zmínku o tom, kterak činnosti misijnářů katolických překážky činil protestantský kazatel Jiřík Hluchý z Nové Hutí, jenž potají obcházel po okolních vseh a shromažďoval lid k nočním schůzím. Jemu v obsílkách pomáhal Jan Šperlák, rolník ze vsi Gdýčiny, jak svědčí protokol z 10. září 1628. Za vpádu saského vrátilo se do Berouna 17 emigrantův a zaujali zase své domy a statky, (zevrubně vypsáno v II. díle str. 214 a 215), ale někteří z nich odešli po postupu vojsk Waldsteinových ke Praze r. 1632. Farářem světským jmenovala konsistoř r. 1632 Matěje Skalkovského a tím nastává v městě po dlouhé době řádná katolická duchovní správa. Jak se dařilo Berounu za války švédské, vyličil berounský konšel Daniel Erazim v písni o vpádu Švédů do Berouna 22. října 1639. Švédové město zpustošili, zničili. A po celou dobu války doléhala na Berounské těžká povinnost berní na penězích, obilí i mase. V žádosti z r. 1643, aby jim obilní daň byla odpuštěna, uvádějí, „že prý v městě jest všeho všudy 39 sousedův osvědčených již žebráků. Žalostný stav města po válce třicetileté ličí autor od str. 234—248., jest to jedna z nejžalostnějších kapitol života města Berouna. Následuje oddíl „Město Beroun od r. 1648 po naše časy“ (str. 248—418). Autor v několika zdařilých statích ličí, kterak město z prachu úpadku dospělo nynějšího rozkvětu. Obraz současných poměrů berounských pérem Vávrovým zachycený jako doplněk celého díla, bude dojista milou historickou vzpomínkou pro budoucí obyvatelstvo berounské. K „Pamětem“ přidán rejstřík jmen osob a míst a plán Berouna z r. 1598—1602 a nynější plány města. Do díla, zvláště do II. oddílu, vsazeny četné ilustrace, jež vydání díla také zdržely. Tak se totiž stalo, že dílo má značku rok vydání 1899 a vyšlo teprve r. 1902. Četné stati genealogické budou dojista nemálo zajímati čtenáře z řad Berounských. V. Roudnický.

* * *

Důstojným farním a děkanským úřadům a klášterům! Bohaté archivy farní i klášterní chovají mnoho historické látky dosud nezpracované. I prosíme snažně, aby se podjali záslužné té práce a ze zdrojů těchto hojně čerpali sami, nenechávajice toho některým laikům, kteří jich nejednou již vykořistili na úkor věci katolické tu chybným čtením, tu vynecháním, tu skomolením neb jinde dokonce zlovolným překroucením nám svědčící zprávy.

Redakce.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

Jak malomocna byla konsistoř pod obojí proti obsazování benificií, patrně z tohoto příkladu. Když osadní sv. Jiljí v Praze r. 1590 chtěli mít farářem Kašpara Netolického, děkana táborského, konsistoř k tomu přivolit nechtěla, majíc na paměti nepřikladný jeho život. Konečně však k tomu svolila, položivši Kašparu Netolickému pět „artikulův“: 1. že Anežky ženy své prázden bude a jí k sobě nepřijme na časý budoucí; 2. že se varovati bude „toulání a vytloukání domův šenkovních,“ ale v domě farním že „jsouce pilní zákona Božího čítání“ sedávati bude; 3. že jiným kněžím pražským do far se vkládati nebude v posluhování vel. Svátostí, křtem, odavkami, kázáním nad mrtvými, pohřby; 4. že varovati se bude klevet a ostouzení bratří a kněží; posléze 5. že opata slovanského prázden bude, do fary ho k sobě nepustí a nepoctivých žen že se varovati bude.¹⁾ Kašpar Netolický odpověděl k připsu konsistornímu takto: „Důstojný a všeliké křesťanské poctivosti hodný pane administrator a páni konsistorianové, otcové mně v Pánu Bohu věrně mili! Těch pět artikulův mně od V. M. z plnosti velebné konsistoře naší poslaných maje v svém bedlivém uvážení, poznal jsem, že s pomocí pána Boha nebeského budu jim moci dosti učiniti a V. M. teď vlastní rukou svou pišíc v to se upřímně uvoluji, že tak a nejinak podle nich poslušně rád se zachovati chci. Neb to jistě uznávám, že jest a bude toto právě otcovské V. M. napomenutí duši mé velmi zdravé lékařství a jistě že k dobrému a chvalitebnému prospěchu a napravení mne přivede, tak abyste nad tím své obzvláštní zalíbení mítí a potěšení býti ráčili. Již jsem také na konec pánům svým dnes ke mně vyslaným oznámil, věduc o této V. M. jistě vůli, aby mne ani sebe tou věcí daremně nezaneprazdňovali, že již není možné mně u nich déle od sv. Jiří zůstatí. Při tom kněze Fabiana²⁾ jim jsem ve všem dobrém jistě schválil a komendoval a jsúc ho dobře povědom, za hodného této obce správce vyhlásil. Z čehož oni mně poděkovavše a vděční jsúce s ním o to dále jednati připověděli, a tak já již od V. M. pánům osadním sv. Jilským konfirmaci očekávati budu v jistotě, v tom i v jiném V. M. k otcovské ochraně poníženě se poroučím. Pán Bůh račiž nám všechněm šťastného v dobrém zdraví shledání po-

¹⁾ Kl. Borový „Martin Medek“ 88.

²⁾ Misto Kašpara Netolického dosadila totiž konsistoř do Tábora kněze Fabiana Strakonického, na ten čas faráře u sv. Jiljí v Praze. Acta boh. consist. utraq. ab a. 1589—1595 pag. 260.

přítí. Datum na Táboře v outerý po památce sv. Matěje, apoštola Božího leta 1590. Vaším Milostem vždycky poslušný kněz Kašpar Netolický, děkan Tábořský.³⁾ Bylo-li předsevzetí tohoto kněze upřímné a polepšení opravdové, nevíme.

Patronové obyčejně sami smlouvali se s kněžími, chtěli-li faru některou obsaditi, a žádali pak konsistoř prostě o konfirmaci kandidáta, jež si byli vyhlédli. Konsistoř v takovém případě obyčejně jen žádala, aby kněz takový před konfirmací před ní osobně se dostavil. Tak píše konsistoř dne 9. března 1590 Volfovi z Kolovrat: „Psaní V. M. které jste nám učiniti ráčili z strany kněze Štěpána faráře radobytského, aby vedle námluvy učiněné s V. M. v městečku Kasejovicích od času sv. Jiří nejprve příštího od nás konfirmován jsouce, farářem byl: v našem jsme uvážení měli, a žádosti V. M. bychom ihned povolili; však že toho některé příčiny hodné jsou, za kterýma s tímž knězem Štěpánem naše rozmluvení míti chceme: protož, když se týž kněz Štěpán sám osobně před námi v konsistoři na jistý den postaví, a příčiny některé sobě předložené uslyší od nás, nechceme od toho býti, abychom jeho V. M. přítí a konfirmovati do téhož městečka Kasejovic neměli.“⁴⁾

Co do *pobožností veřejných* dbala konsistoř utrakvistická dosti bedlivě o řádné jich vykonávání; v čas potřeby nařizovala i pobožnosti mimořádné. Tak nařídila na př. na jaře roku 1590 modlitby k odvrácení války a morové rány; zvláštním listem, daným 14. března téhož roku, pozvala k pobožnostem těm radu Starého i Nového města Pražského. V listě tom píše takto: „Vedle povinností našich kněžských nechceme V. M. tajno učiniti, poněvadž jistá *znamení* hněvu Pána Boha všemohoucího, kterým se hněvá na hříchy lidské nejednou aneb dvakráte, ale velmi začasté času nočního *na obloze nebeské* se spatřují, nápodobná oněm, která jsou, již tomu osm let, ránu morovou předcházela; k tomu taky, že na všechny strany mezi křesťanstvem nepokoj býti chce a veliké nevinné *krve proliti* se děje; aby Pán Buoh ráčil ty takové války sám přetrhnouti a město toto i všeckno království České jak předkem *od rány morové* zachovati, tak potom i pokoj svatej v této zemi České lidu křesťanskému dáti, abychom jeho Svaté Božské Milosti v témž svatém pokoji všickni živi jsouce bezpečně sloužiti mohli, společně na tom jsme se snesli a zůstali: *letanije* a jiné *antifony* k tomu nařízené po všech kostelích každéj *pondělí*, v *středu* a v *pátek*, jak jsou se zpívaly času rány morové, aby ještě zpívány a držány byly hned po kázání. Protož V. M. za to žádáme, že jak sami ráčíte těm takovým letanijím a chválám Božským přítomni bývati, tak i lid obecní mocí V. M. k tomu skutečně přidržeti, aby žádnéj s ničímž se nevykládal a prodávův žádnéjch nečinil, dokudž by takové chvály Božské na jmenované dni vykonány nebyly, abychom tak hněv Pána Boha našeho ukrotiti mohli a z rány morové, bojů, různic a válek jak zde v tomto království, tak i jinde aby sjiti mohlo a sešlo.“⁵⁾

³⁾ List tento vločen do akt konsist. utrakv. 1589—1595 ke stránce 260.

⁴⁾ Rkp. akta konsist. pod oboji z let 1589—1595 v knihovně arcib. Praž. strana 265.

⁵⁾ „Acta boh. consist. utraq. ab a. 1589—1595“ v arcib. knih. Pražské p. 267.

Chtěla-li konsistoř utrakvistická faráře z trestu *přesaditi*, nechybělo obyčejně orodovníkův, jimž konsistoř zpravidla vyhověla. Tak psala dne 21. března 1590 Litoměřickým: „Ačkoli jsme toho nebyli oumyslu, abychom k Vám kněze Mikuláše Chrudimského, děkana Vašeho od času sv. Jiří nejprve příštího z hodných a slušných příčin v obci Vaší nechati měli, ale však váživše psaní Vaše jedno i druhé i také přimluvy za Vás činěné, k žádosti Vaší tak činíme, že jeho Vám na další čas za děkana zanecháváme, však na ten způsob, aby on pilnější a bedlivější svého povolání byl. Pakli by přece jako předešli lenivej a nedbanlivej byl, tehdy bychom jeho u Vás mimo čas sv. Havla dáleji trpěti nemohli, ale Vás jiným pilnějším a bedlivějším svého povolání opatřiti museli.“⁶⁾

Nejednou vzpírala se některá města proti faráři, kterého jim konsistoř utrakvistická podávala. Jen výslovným *dovoláváním vůle císařovy zjednávala si konsistoř v takových případech poslušenství*. Když roku 1590 rada Hradce Králové zdráhala se přijmouti kněze Nikodema za faráře u sv. Antonína, psala jim konsistoř dne 28. března mimo jiné takto: „Porozuměli jsme z psaní Vašeho, co byste sobě za obranu vzíti chtěli, proč byste od nás ctihodného kněze Nikodema Ledebčského od času sv. Jiří nejprve příštího za faráře k sv. Antonínu přijíti nemohli; ale to všecko je u nás ničímž, neb již z toho ze všeho jest sešlo poručením Vám i všem městům království tohoto českého od J. M. C. učiněným a vyslým . . . Protož Vás, páni přátelé naši mili, z ouřadu našeho napomínáme, že sobě i nám zbytečné zaneprázdnění činiti nebudete, a ta věc, poněvadž se zjinačiti nemůže a za J. M. C. pozůstává, téhož kněze Nikodema od nás vděčně přijmete.“⁷⁾ A Tábořským píše dne téhož roku, že „Jeho Milost Císařská pán pán náš nejmilostivější ráčí tak chtíti míti, ne aby toho kněze města, kterého by sobě volila, měli, ale kterého administrator a konsistoř podá a za hodného uzná, toho aby přijali.“⁸⁾

V té době musila konsistoř již téměř zpravidla *zamezovati libovůli v kázni a liturgii čím dále tím více bující*. Činila tak zpravidla v konfirmační listině nového duchovního správce. Tak zní na př. konfirmace děkana sedlčanského ze dne 30. března 1590 takto: „Urozenému a statečnému rytíři panu Jakubovi Krčínovi z Jelčan a z Sedlčan a na Křepeňicích, Novém Hrádku Krčínově. Modlitbu naši vzkazujem, urozený a statečný rytíři, Pane nám laskavě příznivý, též zase V. M. od Pána Boha všechno nejlepší žádáme. K žádosti V. M. tak činíme, že kněze Linhartu Hronkoniusa, faráře Dublovského od času sv. Jiří nejprve příštího do města Vašeho Sedlčan za děkana podáváme a konfirmujeme, však tak a na ten způsob, aby on nejsa kněz ženatý, všeckny řády církvi svatou obecní křesťanskou nařízené a straně naší pod obojí od starodávna zvyklé, neměnice je, vykonával, jakož jest tak učiniti připověděl; a žáci školní vedle rubriky a agendy arcibiskupství Pražského neměnice textu a nic nevypouštějice v kostele jeho po-

⁶⁾ M. S. bibl. archiep. Prag. Acta Boh. consist. utraq. ab a. 1589—1595 pag. 268 a 269.

⁷⁾ M. S. bibl. archiep. Prag. Acta boh. consist. utraq. ab a. 1589—1595 pag. 269 a 270.

⁸⁾ Ibid. str. 287.

slouchajíc jim aby se spravovali a při vykonávání povinnosti jeho kněžské žádné překážky jemu aby nečinili. A za něho se také k V. M. přimlouváme, že naň laskavi jsouce živnosti jeho náležitou, aby se s svou čeládkou vychovati mohl, opatrovati ráčíte.“⁹⁾

Dne 10. dubna r. 1590 *prosí konsistoř utrakvistická císaře opětovně, aby nedopouštěl zlehčení práva duchovního* Matouši Blovickému a jiným, kdož sliby manželské ruší; a nemůže-li konsistoř vyslyšána býti, *žádá, aby ji císař z povinností jejích propustil.* „Ačkoli jsme“ — tak piší — „častokráte a mnoho poníženě vznášeli na V. C. M. a oznamovali, kterak soud duchovní a právo konsistoře na všeckny strany se zlehčuje a *žádnej téměř, jak kněžstvo, tak i světské lidi a obce soudu a právu konsistoře naší poddání bejti nechťejí, ale každý co se jemu dobře líbí a zdá, to dělá,* a žádné pomoci a ochrany odnikudž se dovolati nemůžeme, tak že již nám možné není v těch povinnostech zůstávati, abychom před Bohem těmi hříchy lroznými vinni nebyli, kteří již nyní v tomto království svůj průchod mají a míti chtějí, zjevná a patrná cizoložstva a smilstva, sekty, bludy a kacířstva se rozmáhají, ježto pro ty a takové hříchy Pán Bůh první svět potopou strestal, Sodoma a Gomorrha se propadla, města a království slavná k zkáze a vyvrácení přišla; poněvadž již těch věcí, kteréž právu duchovnímu souditi náleží a kde se Boha, duše a svědomí dotejče, světské lidi se ujímají, o pravé sliby manželské de præsenti smlouvy činí, do kněh městských je sobě vpisují: *vše na potupu konsistoře naší a zlehčení kněh konsistořských;* ježto bude-li to svůj průchod dáleji míti, hrozní neřádkové, roztržitosti a hříchové proti Pánu Bohu skrze to pojití musejí, kteříž na nás skutečně brzkou pomstu od Pána Boha uvedou; neb jeden zamluví a zaváže sobě slibem třebas pět aneb šest k stavu sv. manželství, a když mu se jiná pěknější a bohatší nahodí, nechá jinejch, smlouvu s ní učině, odbude ji některým grošem, a tu sobě bohatou pojme, jako tak teď učiniti chce Matouš Blovický, písař z dolejší kanceláře starého města Pražského, a ještě se tím prochloubati smí na potupu konsistoře naší, že má sobě některé raddy V. C. M. a pány na ruku, kteří mu se v tom zamluvili, že ho proti konsistoři naší fedrovati budou, aby dcerky své ku právu našemu nestavěl, chtěje Dorotu dcerku svou za bohatšího vdáti, a ona prve slib manželský in verbis formalibus de præsenti s Stanislavem Saláskem má, a tím oučinkem chtějí zjevně cizoložstvo způsobiti a stropiti. A nám to není možné, takovej hřích a skutek cizoložnej, abychom měli na sebe vzíti a potupu věčnou, aby se tím příkladem všickni zastírali, na sebe vztáhnouti, poněvadž prve o ten slib manželský měla v konsistoři naší puohonem i duohonem panňa jsouce obeslána, slyšána býti. Tou příčinou již by nikda žádný ku právu našemu v konsistoři nestál, konsistoř naše by zahlazena byla, a o ty věci, kde se Boha, duše a svědomí dotejče, smlouvati by se všickni chtěli, že by potom snad i manželé na různu se dělití chtěli, propouštějíc své manželky jiné by sobě brali; což vedle práva býti nemůže, neb se tu nedotejká časných, tělesných a zemských věcí, ale samého Pána Boha. Neb kdyby z těch dvou

⁹⁾ M. S. bibl. archiep. Prag. Acta boh. consist. utraq. ab a. 1589—1595 p. 274. Poněkud odchylnou formuli viz u Borového Martin Medek str. 97.

Stanislav Salásek aneb Dorota dcera Matouše Blovického v stav. manželský vstupovali a knězem řádně stvrzení v tom stavu býti měli, a kněz by se jednoho i druhého z nich ptal, má-li s kým jiným slib k stavu manželskému, chtěl-li by pravdu pověditi a své duše klamem nezamordovati, poněvadž se nyní obadva k slibu znají, museli by pověditi, že mají; a kněz o tom slyše aby nebyl patronus adulterii nemohl by v tom nemanželství ale cizoložstvu vedle ouřadu svého jich potvrditi. Protož V. C. M. pokorně a poníženě pro Boha prosíme a žádáme, že V. C. M. neráčí takových neřádů fedrovati a trpěti, konsistoř naši, soud duchovní, právo svaté aby mělo k zlehčení přijíti; aneb jestli nemůžeme v této naší žádosti slušné a spravedlivé uslyšání býti, *nechť nás ráčí V. C. M. z těch poviností propustiti*, neb nám již není možné netoliko takové potupy a neřádů nésti, ale ani na to se dívati; neb lidé Pána Boha se bojící, — hledíc na takové hrozné hříchy smilstva a cizoložstva, potom *bludy, sekty a kacířstva, hrozná rouhání bratří Boleslavských*,, kterejch jsou prvé v zemi trpěti nechtěli předešli císařové a králové slavných a svatých paměti, je skrze mandaty své vypovídali, „stejská se jim na světě živu býti, — nařikajíc na to, čeho jsou se dočekali.“¹⁰⁾

(Pokračování.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal Václav Oliva.

(Pokračování.)

O událostech po prohlášení dekretu výše uvedeného píše Pamětní kniha: „Dekret tento byl publikován dne 16. téhož měsíce a roku otcům exjesuitům a domácímu officialovi velebným a slovutným panem vikářem a děkanem skutečským. Než neuvěřitelno jest, jak tento dekret pobouřil jejich (exjesuitů) mysl a jak ihned každé jeho slovo přetřásati, na vážkách vážit a proti němu mluvit se neostýchali, nejvíce ovšem o slovech „se svými kaplany“ a „ponechav si exjesuity jako zpovědníky.“ Jeden z kazatelů ihned na úřad svůj resignoval, druhý koncem roku se ho vzdal, třetí věci kostelní vydati se zdráhal atd.; krátce počali všelijak se vytáčet (varias technas moliri), by zabránili, aby farář v residenci nezůstával, ježto se domnívali, že tak onen dekret nenabude platnosti, abych ani tu nepřipomínal rozličné rady, jež některým občanům lužským suggerovali, aby protestovali proti vyvolení tohoto kostela za farní, což popsati chtě, mnoho času bych strávil a podjal se práce velice zbytečné a neužitečné. Trpělivě jsem tedy všecko snášel a velmi užitečný i spásu duší nejvýše prospěšný dekret Jeho svatého císaře a krále. Veličenstva jsem ohlásil a pevně jsem si umínil neohlížeti se na mnohá pronásledování, jež že budu museti stále snášeti, na jisto jsem věděl.

Proto dříve, než do residence jsem se přestěhovati mohl, bez ohledu na urážky a obtíže, jež na cestě téměř každodenně třikrát neb čtyřikrát jsem snášeti musil, téhož roku v neděli po narození Páně lidu sobě svěřenému dle vůle nejjasnějšího Veličenstva jsem oznámil, že kostel na Chlumku příští bude farním a o svátku obřezání Páně hned na to

¹⁰⁾ Akta kons. utrkv. v knihovně arcib. Pražs. 1589—1595. str. 276—277.

následujícího r. 1783 první že farní služby Boží tam konati se budou, jsem ohlásil. Aby pak s větší pietou a se vzděláním lidu tento dekret Jeho nejjasnějšího Veličenstva se provedl, na ten svátek zpívanou ranní mši sv. sloužil jsem v kostele sv. Bartoloměje, po níž kol hodiny deváté vedl jsem procesí z téhož chrámu do kostela bl. P. M. na Chlumek. Do kostela toho provázel mne velebný a slovní pán vikář skutečský; tam měl jsem kázání, a mši sv. zpívanou měl jmenovaný vikář skutečský. Tak *farní služby Boží tu začaly*, ač s prvním duše mé bolem, ježto z řad lužských nikdo processí tohoto se nesúčastnil, ba nikdo i z jiných tříd obyvatelstva, mimo pět hodných a zbožných občanův. Ovečky z přifařených osad byly v hojném počtu. Otcové exjesuiti místo aby nás ochotně přijali a klíče chrámové vydali, kdesi se ukryli. Nicméně ohlásil jsem lidu pořádek služeb Božích a jej napsaný vyvěsil na hlavních dveřích chrámových. Velebný a slovní pan vikář skutečský jej, jakž i já, vlastnoručně jsme podepsali. Než druhého dne onen pořádek služeb Božích byl ze dveří kostelních stržen a nestydatě zohaven.“

Došlo patrně k maličkým místním bouřím. Farář byl na jedné straně a za ním vláda, farníci na druhé. Lužským se nelíbilo, aby s každým křtem atd. měli se ubírat na Chlumek; farář bouři tušil a předvídal, jak jasno z dopisu, jež zaslal do residence, kdež posud exjesuité bydlili, ihned před zavedením farních služeb Božích na Chlumku. Dopis onen zní:

„Veledůstojní, vznešení, ctihodní a slovní páni, páni spolubratři velební! Nejvyšší nařízení Jeho nejjasnějšího císa. král. Veličenstva, poněvadž z okolností soudím, že déle protahovati není bezpečno, dle dekretu nejmilostivějšího daného ve Vídni dne 25. září t. r. ke guberniu slavnému království českého a od něho nejdůstojnějšimu a nejjasnějšimu knížeti našemu (tit. pl.) sděleného ohlásil jsem lidu mně svěřenému, že kostel bl. P. M. na Chlumku budoucně bude kostelem farním, v němž farní služby Boží dne 1. ledna roku příštího kolem hodiny 10. započnou.

Poněvadž pak při prohlášení tohoto nejvyššího dekretu dne 16. října t. r. u přítomnosti slovního pana vikáře tohoto traktu a pana hospodářského oficiála jakési neshody vznikly ze slov „se svými kaplany“ a ze slov hned následujících „podržev si však exjesuity jako zpovědníky“, z té příčiny, aby se nezdálo, že z vlastní autority vkládám nějaké jho na ramena jiných, jež snad nesnadno nesou, očekávaje resoluci a deklaraci vyšší a snad nejvyšší instance, nechci nikoho obtěžovati a tísniti, spokojuje se prozatím (než jinak od vyšší instance rozhodnuto bude) tím, budou-li velební a slovní otcové úřad zpovědnický řádně a pečlivě konati a v ustanovenou dle řádu hodinu mši sv. přesně sloužiti; ostatní úkony k farním službám Božím patřící, popřeje-li mi Bůh zdraví, sám budu konati.

Když pak dle samého nařízení nejvyššího úřad administratora tohoto kostela a ostatní nepříjemnosti s příjemnostmi mimo pensí císa. král. zanikly, žádám, aby mi v osmi dnech vydal velebný, slovní pán Viktorín Jarošík, bývalý administrator, věci kostelní, chorní, kongregační a dvou kaplí tomuto kostelu připojených dle inventáře s poznamenáním fundací, jež od času druhé mé administrace, totiž od roku 1777 měsíce března byly založeny, zároveň s udáním dnů úmrtí, anniversaria nebo fundace, abych inventář vyšší instanci zdělaný a podepsaný dle svého úřadu k nejmilostivějšimu nahlédnutí předložiti mohl. Ostatek poroučuje se uctivě do nejvřelejší přízně znamenám se velebdůstojným, vznešeným, ctihodným a slovným panům spolubratřům velebným nejponiženějši a nejúslužnějši sluha František Schaník, farář. V Luži 29. prosince 1782.“

Došlo až k žalobám a peticím. „Když služby Boží dle řádu na Chlumku v ustanovené dny a hodiny se konaly, někteří z těch, kdož obzvláštní zbožností se vyznamenávali chtěli, velikou snahou, jak se ukázalo, pro zvelebení služeb Božích rozníceni. ale pod touto zástěrou skrývající své vášně a vlastní zisk, bouřili se proti tomuto nejprospěšnějšímu nařízení nejvyššího vladaře pozemského a spojivše se s městskou radou jakousi stížností mně neznámou nejjasnějšímu panu baronovi Schmidovi, administratorovi panství Košumberského, podali s prosbou, jenž ji zaslal nejdůstojnější a nejjasnější arcibiskupské konsistoři. Byli to ponejvíce kramáři, obchodníci, řezbáři, hostinští, cukráři a různých věcí prodavači, kteří většinou ve dnech svátečních výdělek prodejem rozličných výrobků si zaopatřovali a to ze strachu, aby snad, když se služby Boží nebudou konati v kostele sv. Bartoloměje, výdělek jejich neklesl a lidé z kostela domů neodcházel, pominouce město.“

„Když nejdůstojnější a nejjasnější arcibiskupská konsistoř obdržela stížnost, ustanovila komissi k vypátrání pravdy, v níž zasedal, byv jmenován, velebný a slovitný pan Xaver Roček, farář z Bohdaňce a vikář tamějšího traktu, jenž přibral si velebného a slovitného pana Josefa Schütze, děkana chrudimského a sekretáře vikariátu bohदानeckého. Tato komisse odbyvala se 12. února r. 1783 v residenci na Chlumku v panské kanceláři.“

Protokol²¹⁴⁾ tehdy sepsaný o této věci zní: „1° Zdaliž gegym Czyssáržský Porúčení Powiedomo? genam Powiedomy. — 2° Zdaliž jsme povinni zachovat císaře pána nařízení? Ovšem že jsme, a jeho poučení líbáme. — 3° Chtějí-li chlumeckej kostel za farní mít? My se důvěřujeme, že Chlumecký zůstane jako byl prve a předešle a farní kostel lužský že taky zůstane. — 4° Z jakých příčin to má být, že chtějí, aby pan farář dole zůstával? Aby všema svátostmi lidé byli zaopatřeni podle starého způsobu a pro lepší pohodlnost; my to žádáme, abysme jen byli s duchovním zaopatřením, nebo z městečka Luže se od fary až nahorů jdouce zdravému člověku 10 minut a tam ocud 8 minut cesty počítá. — 5° Kde pak škola jest? Dole i také nahoře. — 6° Kde pak víceji děti chodí do školy? Nahoru jich víceji chodí, protože tam *učejí darmo a německou řeč*. — 7° Zdaliž se něco v službách Božích zanedbalo? Posavade nic, neb tomu není dávno, ale mohlo by se státi budoucně. Na svatý tři krále nebylo žádného požehnání v dolním kostele, kdežto přes 300 lidí na funuse tam bylo a nahoru nebylo možno jít pro hrozný náledí a pršení. — 8° Kdyby dole byl duchovní, zdaliž by na něj chtěli něco přidat? Nikoliv, jsou těžké časy, obáváme se, aby daně císařský na spátek nezůstaly, a pan *farář může zůstávat na fare a na hoře může být farní kostel*, to přejeme, jenom aby dole na službách Božích nic nescházelo. — 9° Mají-li někdy jinší těžkosti a co ještě maj k přednesení? V tej případnosti žádný jinší nemáme. — 10° Zdaliž v tom ve všem stojejí co na jemnost pána Šmýda jest zadáno? Stojíme, o to ho žádáme.“

Ale na protokole nebylo dosti. „Posléze sestoupil s nimi velebný pan děkan chrudimský do kostela sv. Bartoloměje, počítaje minuty, jak dlouho trvá cesta, ale špatně, ježto jinou cestou šel dolů a jinou nahoru a, protože není od fary až k prvnímu schodu toliko 5 minut cesty. Tu (u sv. Bartoloměje) změřen byl dle kroků kostel a k tomuto protokolu připojili: „Dolejší kostel od stupňů oltářních je délky 25 kroků, šířky 13 kroků, vejklenek, kde boží hrob stává, vynáší 8 kroků.“ Farář ani s pro-

²¹⁴⁾ Protokol psán tak, jak první bod je uveden. Ostatní body přepisují — až na malé výjimky — novější češtinou.

tokolem, ani komissí spokojen nebyl, neboť dodává významně: „Mohli s touto komissí doma zůstat.“

Ještě nebyl konec. Lužští těžce nesli zrušení farního chrámu Páně u sv. Bartoloměje. „Když poslán byl tento protokol nejdůstojnější arcibiskupské konsistoři a když nemohli změnu dekretu Jeho nejjasnějšího Veličenstva o farním chrámu dosáhnouti, usnesli se někteří, jichž, jak se zdálo, vlastní zájem byl ohrožen, pominuvše magistrát, o změně faráře, doufajíce, nastane-li změna v osobě farářově, že snadno nástupce na svou stranu a pro svou myšlénku získají.“ Tu ulevuje si Schaník slovy: „Po deset let a 6 měsíců jsa zde farářem vřelou láskou ode všech oveček byl jsem milován. Nikdy na mně ani u nejdůstojnější konsistoře, ani při každoroční kanonické visitaci, ani při generální komissii předešlého roku od nejdůstojnějšího a nejjasnějšího pána, pana biskupa králohradeckého odbyvané si nestěžovali, ba ani v tom nejmenším ničeho proti mně neměli: a ejhle, najednou a takřka v jednom okamžiku stal jsem se nejhorším; sepsali o mně skutky špatné, obvinění křivá, stížnosti nespravedlivé a poslavše je ku slavnému královskému guberniu, předkládají je vrchnosti a nejdůstojnější arcibiskupské konsistoři a jako jeden muž žádají, by jim za faráře byl dán ctilhodný pán Josef Ensperger.“

„Se stížnostmi posláni byli ku slavnému zemskému guberniu Ignác Pýcha a Josef Andrlé (jinak Vondráček), měšťané lužští. Stížnosti tyto od slavného královského gubernia poslány jsou slavnému krajskému úřadu v Chrudimi; tu nejjasnější pan krajský hejtman nařídil, aby se odbyvala komisse k vyzkoumání pravdy. Důležitějšími pracemi zasypán p. krajský hejtman určil pro tuto komissii vznešeného pána Josefa Brouna, krajského komissaře.“

„Komisse tato sešla se v panské kanceláři dne 12. června; byl k ní povolán magistrát a ostatní pod stížnostmi podepsaní. Magistrát tvrdil, že o ničem neví; náčelníci však oddělení a zvlášť vyslýchání v odpovědech se nesrovnávali, ba mnozí tvrdili, že nevěděli, nač se podepsali.“

„Po komissii dány mi byly v opise stížnosti proti mně zaslané, abych se z nich písemně očistil, a určeno mi bylo, abych tak učinil do středy, což také věrně jsem vykonal. Stížnosti tyto uchovány jsou ve farním archivě zároveň s mou odpovědí.²¹⁵⁾ A protože náčelníci si přáli za faráře P. Enspergera, k vůli pokoji prohlásil jsem u slavného zemského gubernia, že ochotně mu faru postoupím, bude-li mi pense P. Enspergera 300 zl. dávana na budoucí výživu. Avšak nebyly vyslyšeny prosby ani mé, ani žalobců, ale nad očekávání všech zvláštní missivou ku slavnému krajskému úřadu od slavného královského gubernia doporučen pokoj, jednota, svornost a láska.“

Bojovný duch Lužských neopustil, rekurovali k samému císaři. „Netřeba vykládati, jak sladce tato missiva vůdce naladila. Proto znova se radili, nové nástrahy faráři strojiti a nová pouta připravovati usilovali, ba usnesli se, že na podzim odeberou se k samému nejjasnějšímu vladaři, tehdy v Plese meškajícimu. Dva z nich výše jmenovaní byli ochotni na cestu se vydati a v Hradci Králové čekali po 14 dní vladaře. Jemu doručili stížnosti, jež až posud zůstaly mi tajnými. Nejjasnější panovník spravedlnosti dbalý, zaslal je ku slavnému královskému guberniu. Slavné královské gubernium ustanovilo k nové komissii nejdůstojnějšího a nejjasnějšího pána pana biskupa králohradeckého s jasným panem

²¹⁵⁾ Již sou ztraceny.

„Jest třeba i náčelníky této sceny nástupci mému uvéstí, a jemu jako David Šalomounovi nepřátele své doporučiti. Nejprřednější tedy jsou následující, navzájem buď pokrevně spřáteleni nebo sešvakveni: Josef Anderle, jinak Vondráček z čís. 83, Ignác Pýcha z čís. 74, Frant. Klumpar z čís. 151, Jan Klumpar, jeho bratr z čís. 151, Frt. Rabas z čís. 106, Martin, jeho syn z čís. 106, Jan Klumpar z čís. 93, Jindřich Klumpar, jeho syn z čís. 94, Jan Škroch z čís. 96, Václav Rozkoš z čís. 98, Ant. Kladenský z čís. 92, Frt. Svoboda z čís. 91, Václav Rabas starší z čís. 9, Václav ml. Rabas, jeho syn 98, Václav Berger 145, Josef Schmidra 22, Jan Ševčíček 19, Michal Kozderka 135, Martin Oplíšťil 43, Josef Anderle 150, Václ. Škroch 121, Jan Borč 81, Václav Doubravský ze vsi Bělé, sudič, veliký nemrava 19, Jiří Ryšavý z Radimě, podobný bělskému 45, Ondřej Hataš z Luže 160. To jsou náčelníci první třídy. Ti přivábili si i jiné, jež jsou však méně škodliví a možno je omluviti, protože nevědí, co podepsali, jak sami vyznávají, anebo chtějí zlomyslnost svou tímto pláštěm přikryti.“

Zatím do sporů faráře s jesuity místo konsistoře pražské zasáhla konsistoř králohradecká. V té době totiž císař Josef II. odtrhl od arcibiskupství pražského kraj Chrudimský a Časlavský, jež přivtělil biskupství králohradeckému a Žatecký s Boleslavským k biskupství litoměřickému. Farář lužský, který o tom i v Pamětní knize zmínku činí, připojil na konci: „sVb gLorioso Regno Iosephi II., PasCVIs Ioannis Antislitis Regino HraDeCensIs IVngIMVr.“ (t. j. „za slavné vlády Josefa II. připojení jsme k ovečkám Jana, biskupa králohradeckého.« Písmena MDCCLVVVVIIIIIIIIII značí rok (1783), kdy se tak stalo.)

²¹⁷⁾ Ze soupisu ze dne 21. prosince 1784 prodáno z Chlumu: zlatý prsten s dýmanty, 2 zlaté prsteny, stříbrné a zlaté památní peníze (několik), 24 figur větších a menších, představujících muže i ženy, 5 figurek očí, 2 figurky nohou a 2 zubů, granáty a j. za 182 zl. 42 kr., za kterýžto obnos pořízeny obrazy navštívení a narození Panny Marie, nyní odpočívající ve starém haraburdí na postranním choře. Dary výše uvedené byly vesměs ofěry od těch, kdož na Chlumecku zvláštních milostí Božích obdrželi. Podnes podobné ofěry se dávají, ale pouze voskové. Na př. uzdravení někomu na přímluvu Rodičky Boží Chlumecké nemocná ruka, věnuje ofěrou ruku voskovou a p.

Farář asi žaloval na jesuity u konsistoře hradecké. Konsistoř vydala tento výnos ze dne 10. ledna 1785 zaslaný vikáři skutečskému, jenž dodal jej do Luže: „Poněvadž jsme se dověděli, že velební páni PP. Vojtěch Vejvoda a Viktorin Jarošík, zůstávající na vrchu Košumberce, nechť v duchovních úkonech, zejména v kázání a odbývání katechesí, faráře lužského tak, jak jim poručeno bylo, podporovati, nechť důstojný vroucně milovaný Tadeáš Schaník, biskupský vikář a děkan skutečský, od jmenovaných dvou PP. ihned psané prohlášení si vyžádá: chtí-li faráři při těchto úkonech pomáhati, či proč a z které příčiny a to odůvodněné a ne naprosto od nich předstírané nechť pomoc tuto skýtati? aby se, tomu-li tak, slavné královské gubernium mohlo na místě jejich o jiné lepší pracovníky postarati beneficiátu lužskému. Mimo to velebnému synu našemu Františku Schaníkovi, faráři lužskému, budiž sděleno, že pro jednotlivé neděle a svátky ke sloužení mše s krátkou exhortou či výkladem evangelia v kostele lužském, nyní ovšem farním jmenovati a určití může jednoho nebo druhého košumberského kněze. Dáno v bisk. konsistoři králohradecké 10. ledna 1785. Ferdinand Želízko, gen. vikář a official, Mořic Klier, kanovník, assessor a kancléř.“

Farář patrně zvítězil, ač nový čekal ho s lužskými měšťany zápas. „Dne 13. června 1785 odbývali nejdůstojnější a nejjasnější pan biskup s přejasným panem krajským hejtnanem komissi, roku 1783 slavným královským guberniem nařízenou, v panské kanceláři bývalé residence jesuitské na Chlumku. Blahovolně jsem je oslovil s ostatním klerem u kostelních dveří chrámu Páně na Chlumku těmito slovy: Protože pokoj, pořádek a dobro státu má nám býti jedním z hlavních zákonů a protože veškerá nařízení Jeho nejsvětějšího (sacratissimae) císa. král. apoštolského Veličenstva k ničemu jinému nesměřují, než aby dobro státu, pokoj v obci a občansko-křesťanská svornost v království, v naší vlasti, byly zachovány, zajisté potřeba-li pokoje v některé obci, jest ho třeba v obci lužské co nejvíce! Nežije totiž v lásce, svornosti a míru pokojném, ale v roztržkách a ve vzájemných rozbrojích, představuje moře vzbouření a vlnami hučící. Povstali někteří, kdož nedbajíce valně pokoje v obci a kdož rozrůznění nesmírnou touhou po zevnějším lesku služeb Božích, velice pobožnými se tváří a pod touto rouškou nejhorší neposlušnost k nejspasitelnějším zákonům a ustanovením císařským kryjíce, rušili veřejný pokoj. Nejvyšší tedy jest čas, abyste páni, páni nejmilostivější ve známé své spravedlnosti zvláště při rozsudech pokoj přinesli tomuto rozbournému mori, aby déle maličkým a slabým nedávalo se pohoršení a ovečky proti vlastním pastýřům k velikému pohoršení u nekatolíkův se nešťvaly, tak, jako by láska, odznak to učedníků Kristových, byla pohasla. A řeknu krátce: Jaká to byla příčina páni, páni nejmilostivější císa. král. komisaři, že to zlo zmohutnělo? Zkoumejte co nejspravedlivěji, proč povstala tato bouře? Neskrývá-li se pod tímto popelem zavržení hodná renitence k nejprospěšnějším zákonům nejsvětějšího panovníka? Budu-li však dle vašeho nejspravedlivějšího rozsudku vinen já, pak, abych se sv. Řehořem Nazianským užil oněch slov prorokových, volám: Nejspravedlivější soudcové! „Pro mne-li vznikla ona bouře, svrhnete mě do moře, aby městečko Luže požívalo pokoje.“

Průběh komise byl: Po řeči farářově »vešla slavná komise do kostela a po požehnání s nejsvětější Svátostí odebrala se do zámecké kanceláře (v residenci), kdež počala svůj úkol. Nejprve zavolala magistrát u přítomnosti zámeckého officiala, pak jednotlivce z městské rady zvlášť,

pak zvlášť jednoho každého nepřítele tohoto chrámu a mne a posléze všechny konfrontovala. A protože řeči jich se nesrovnávaly, prozatím vybízela je k pokoji, svornosti a jednotě.“

„Komisse tato trvala bez přestávky po celých šest hodin, totiž od půl desáté ráno až do čtyř hodin odpoledne. Já poprvé jsem byl volán o půl čtvrté a aniž bych byl býval vyslýchán, bylo mi blahopřáno, že nebyla na mně nalezena skvrna, protože žalobci od sebe oddělení v hrdlo (in caput suum) lhali.“

„Doručena mi byla také supplika, již žalobci podali Jeho Veličenstvu, abych poznal, co v ní jest. Obsahovala dva body: předně proti kostelu na Chlumku, že byl povýšen za farní, protože dříve platil pouze za veřejnou kapli, po druhé, abych mohl kommutovati s jiným farářem, protože mám tento kostel příliš na srdci. K prvnímu, abych neodpovídal, na jevo mi dal nejjasnější pan biskup, protože jest k tomu odpověděti jeho povinností, k druhému, bude-li třeba nějakého objasnění, v můj prospěch že lépe jest, abych je sepsal a jemu zaslal.“

Mezi stížnostmi proti faráři byla i ta, že příliš je nakloněn varhaníkovi, který se zdráhá 12 lužských chlapců v hudbě vyučovati zdarma, jak prý ve fundaci hraběnky Hieserlové stanoveno jest. Stížnost ta byla na celé čáře odmrštěna.²¹⁸⁾

Konec pře nadešel 20. července 1785. Když totiž protokol sepsaný o komissi dne 13. června 1785 s vyjádřením farářovým o stížnostech proti němu a proti varhaníkovi činěných zaslán byl guberniu, rozhodlo toto ve prospěch žalovaných, totiž faráře a varhaníka. Rozhodnutí gubernia německé, zasláné kanceláři košumberské krajským úřadem chrudimským, zní: „Košumberskému zámeckému úřadu! Oznamí tamějším občanům, kteří proti tamějšimu panu faráři neodůvodněnou stížnost podali Jeho Veličenstvu, že rozhodnutím veleslavného zemského gubernia ze dne „8. července 1785“ se na dobro odmítají. Krajský úřad v Chrudimi 20. července 1785. Duchek (?)“

Jako dohra zápasův exjesuitův a občanů lužských s farářem o Chlumek bylo jmenování dvou kooperátorů v Luži v říjnu 1785. „V měsíci říjnu ustanovení a poslání jsou z Prahy od slavného císařského krále gubernia dva exaugustiniani od sv. Václava za kooperátory k faráři do Luže s ročním platem 200 zl., a to P. Emanuel Kytka a Bernard Teübl.“

Spor skončen. Chlumek zůstal kostelem farním, exjesuité a občané

²¹⁸⁾ Lužští vybrali 12 chlapců a to právě těch, kteří žádného nadání hudebního neměli, a poslali je řediteli kůru, by je zdarma, za oněch 40 zl., jež z fundace Hieserlovské bral, učil zpěvu a hudbě. Regenschori odmítl; farář se ho ujal a Lužští si stěžovali. Na podanou stížnost farář odpověděl přípisem, v němž dí: 1. žádný varhaník to dosud nečinil, 2. oněch 40 zl. úroků či kapitál 1000 zl. nebyl dán od v Pánu zesnulé zakladatelky varhaníkovi proto, aby v hudbě cvičil 12 chlapců, ale proto, aby založena byla národní škola a varhaník bral oněch 40 zl. jako podporu k výživě, jak jasno jest z testamentu vepsaného do zemských desk, 3. jesuité sami nikdy na varhaníkovi toho nežádali, ale toliko si přáli, aby pilně ve škole národní učil, 4. vyplývá to z fassu učitelovy, 5. dříve Lužští se o to neblásili — až teprve nyní. Na konci pak farář dí, když o celém sporu činí zmínku v Pamětní knize: „Toto na obranu varhaníkovu považoval jsem za nutné poznamenati i do knih farních, protože občané lužští, milovníci hádek a svárů, dle onoho pověstného a v širém okolí známého českého přísloví: „až lužský se přestanou soudit, a ve Skutči budou všichni doma, tenkrát bude soudný den,“ nad to pak velice pyšní a zpupní v kratičké době mohli by podobné stížnosti obnovovali a hádky dále vésti, k čemuž mají nejen veliké schopnosti, ale i mnohou náklonnost.“

vidouce nezbytí, umkli. Farář, ač patrně bylo to jeho vřelým přáním, by mohl přestěhovat se do residence, zůstal přece u sv. Bartoloměje, kdež nachází se farní budova a obydlí jak faráře, tak kaplanův podnes.

Po zrušení řádu jezuitského přešel Chlumecký se vším majetkem a příslušenstvím, tedy i patronátem, náboženskému fondu. Roku 1806 koupil panství Košumberské belgický vystěhovalec svobodný pán de Laing, který zahradu při residenci vysázel porýnskými révami a belgickým stromovím. Po provdání jediné své dcery za hraběte ze Sekendorfu, prodal Laing r. 1826 Košumberk knížeti Karlu Alexandru z Thurnu a Taxisu (za 83.333 zl. 20 kr. stříbr.) Od té doby vládne Košumberkem rod bavorských Taxisů; duchovní pak správu vede světské duchovenstvo lužské (farář a dva kaplani).

„Podobno jest království nebeské zrnu horčičnému“ dalo by se říci i o Chlumku a jesuitech chlumeckých. Z malých, nepatrných počátků vyrostl veliký chrám, jenž šířil osvětu, vzdělanost, víru v širém okolí. A když počínal rozkládati větve své, když ovoce jeho snah a prací mělo uzrání a se kliditi, nejprve ukázal se koukol v podobě kacířství a nevěry nasetý na vinici Páně, což „nepřítel člověk učinil“ a aby mra strastí byla dovršena, přivalila se bouře, jež sice nevyvrátila zasazený strom, ale usmrtila zahradníka a hospodáře pečlivého a dbalého. Jesuité chlumečtí rozešli se, opustili krajinu, kde strádali a trpěli „ad majorem Dei gloriam“ (k větší slávě Boží), vymřeli, ale každá píď země, kamkoliv oko z Chlumku se ohlédne, od domů městských až po bání chrámů, od silnic a cest až po stromoví a skály, posud podává jasný důkaz, že tu byli jesuité a což hlavní jest, také blahodárně v každém ohledu působili.

VIII. Chlumecký pod správou lužského duchovenstva světského.**)

Po smrti Schaníkové za nepříznivosti vlády ku katol. chrámům Páně a katol. kněžstvu vůbec, za rozervaných v Rakousku poměrů církevních a za zliberalisovaného, duchem osvětářsko-zednářským prosyceného duchovenstva slavná a krásná svatyně chlumecká hynula víc a více. I kdyby ten který farář lužský byl měl nejlepší vůli o povznesení Chlumku, nebylo dle daných církevně-politických poměrů možno a proto bylo se každému pouze spokojiti tím, že staré památky uchovával, chránil, ale neopravoval a nezveleboval. Proto scházely a hynuly.

Roku 1793 dne 13. září stal se farářem lužským a tedy vlastně druhým farářem na Chlumku *Josef Rybička*, rodák skutečský, který u Schaníka po 13 let kaploval. Rybička byl farářem v Luži deset let, načež odešel na faru Černilovskou (u Smiřic), pak Mikulovickou u Pardubic. O Chlumecký se nestaral;²¹⁹⁾ byl, jak poznamenává Pamětní kniha,

**) Při novém pátrání nalezl jsem ještě tato jména katol. kněží v Luži: při r. 1634 Václav Karion (nástupce faráře Kordika), r. 1642 Matěj Novohradský (zástupce Charbuského), r. 1654 Josef Miláni, r. 1662 Jan Nedoma (zástupce anebo kaplan Bohuslava Martia), r. 1674 Jakub Rejfa (kaplan Nigriniho), r. 1682 Jan Květenský (kaplan), r. 1691 Jan Černý (kaplan), 1701 Josef Vorel (kaplan), r. 1720 Jan Novák [kaplan], r. 1730 Jiří Svoboda [kaplan] r. 1742 Matěj Průša [druhý kaplan], r. 1756—1757 Josef Doležal [kaplan], r. 1771 Jan Jakeš [druhý kaplan], a r. 1777 František Kopista [druhý kaplan].

²¹⁹⁾ R. 1800 dne 7. července věž pravá bleskem shofela. r. 1810 ze 29. na 30. ledna byla jedna věž větrem shozena“ (Dr. Adámek 58) a celá pravá strana střechy stržena.

„velikým milovníkem oekonomie a koní, jichž několik v Luži choval;“ byl synem své liberální, církevně zkrachované doby, slovem josefinista. Pamětní knihu nevedl, pouze zapsal do ní své jméno.²²⁰⁾

Po Rybickovi dostal se do Luže *Jan Schütz*, farář vrbský,²²¹⁾ presentaci ze dne 18. února 1803. Ta zní: „Dle nejmilostivějšího dvorního dekretu ze dne 18. února 1803 ráčil Jeho císař. král. Veličenstvo dle náležejícího jemu plného patronátního práva na uprázdněné beneficium církevní, totiž na děkanství lužské na patronátě J. C. Kr. Veličenstva, tímto presentovati žadatele P. Jana Schütze, doposud faráře vrbského, a zároveň u nejdůstojnějšího diecesního biskupa nařídil, aby se tímto listem prokázal. V Praze 11. března 1803. Jan Rudolf hrabě Chotek, Kašpar Rojko, sub. cons.“ Investituru jeho vykonal sám hradecký biskup Maria Thadeáš, který též jmenoval jej čestným děkanem a sekretářem vikariátu chrastického. Schütz, jenž r. 1811 odešel do Bohdanče, byl malé postavy a kulhal na jednu nohu; za to byl dobrým kazatelem.²²²⁾ O Chlumek nepečoval; alespoň není nikde o něm v tom směru nějaké zmínky. V té době r. 1806 koupil panství Košumberské, k němuž Chlumeck patřil patronátem, ve veřejné dražbě c. k. dvorní rada Leopold svob. p. de Laing za 104.000 zl. b. c. Laing, který, ač lidu velmi mnoho dobrého byl učinil, o kostely mnoho nedbal, jak patrno ze sporu jeho o patronát kostela Voletického z r. 1821. Chlumeck tedy i tu ponechán svému osudu.

Schütze vystřídal jako farář lužský *Antonín Lodgmann*, rytíř von Auen.²²³⁾ Byl presentován svob. pánem Laignem roku 1811, když před tím byl v Luži 3 roky a 9 měsíců kaplanoval. O dům Boží mnoho se nestaral, více dlel u svého příznivce svobod. pána Lainga v residenci.²²⁴⁾ V Luži setrval Lodgmann do roku 1820; toho roku kommutoval s farářem morašickým u Litomyšle *Josefem Vondráčkem*. Z Morašic dostal se rytíř z Auen do Dol. Újezda, načež stal se kanovníkem králohradeckým. Zemřel 17. března 1850 v Hradci Králové.

Josef Vondráček, rodák vysokomýtský přistěhoval se do Luže 28. prosince 1820. Za něho kaplanovali v Luži František Müller, rodák rychnovský, a Vincenc Svoboda, rodák lužský, „oba rozšafní mužové a veliké štěstí pro beneficiata.“ Když r. 1823 Vincenc Svoboda stal se vojenským knězem u pluku vévody Viléma nasavského v diecési brněnské, kaplanoval v Luži František Syrový, mlynářův syn z Luže, „rovněž rozšafný muž“. Na Chlumku neopravovalo a neřídilo se nic. Patron svob. pán Laing musil pouze opravit fíliální kostel ve Voleticích a hospodářská

²²⁰⁾ V letech 1796—1802 kaplanoval v Luži Josef Olešík; r. 1802 po 7 měsících byl tu i kaplan Jan Müller, po něm přišel František Havránek (1802—1804), kterýž asi také po Rybickovi administroval.

²²¹⁾ Do Vrbice po Schützovi byl dosazen Josef Teüchl. Jeho presentační dekret je opsán v Pamětní knize lužské.

²²²⁾ U Schütze po Havránkovi kaplanoval také František Kuneš (1804—1811), který po odchodu Schützově administroval. Vedle Kuneše byli tu kaplany druhými: 1805—1807 Jan Weber, 1807—1809 Prokop Pleskot a 1809—11 rytíř Lodgmann z Auen. Solva Schütz odešel, žádali o Luži: Kuneš admin. a kaplan Lodgmann. Po presentaci Lodgmanově byl Kuneš jmenován lokalistou v Pusté Kamenici.

²²³⁾ U Lodgmannů kaplanovali: František Fiala 1811—1816 (druhé místo neobsazeno), který později stal se farářem v Chotči. R. 1812—1813 František Müller II., r. 1813 několik měsíců Frt. Kračmer a 1812—1826 František Müller I.

²²⁴⁾ Laing bydlil v residenci. Dal sem přenést z Košumberka hodiny. Košumberk hynul; Laing bral z něho kamení ku stavbám. Od dob Laingových říká obecný lid residenci „zámek“.

stavení farní, k čemuž farář sám přidal svou konguru 109 zl. Vondráček neměl na různých ustláno. Patron zdráhal se platiti, což jasně vysvítá z Pamětní knihy, jež dří, že r. 1821 byly pokryty stáje, r. 1822 stodola a chlévky pro ušípané, k čemuž připojena jest poznámka: „Bůh potěš každého beneficiata, který něco žádá! Zahrádku pro zeleninu pořídil jsem na své útraty.“ Nemohl tedy farář při takovéto opatrnosti patronově ani na nic pomýšleti. Vondráček zaopatřen sv. svátostmi od administratora řepnického Aloise Ulricha, zemřel 17. února 1826.

Po Vondráčkovi administroval faru lužskou *František Müller*,²²⁵⁾ který 28. dubna 1826 i za faráře lužského k výslovné žádosti měšťanů a všech farníků Laingem byl presentován. Kaplanovali u něho František Syrový a Jan Salásek, rodák radimský. Toho roku prohlásil papež Lev XII. jubileum, jež trvalo půl léta a slavilo se takto: „V měsíci září o svátku jména Panny Marie ve farním chrámě lužském bl. P. M. na Chlumku slaveno jest jubileum. Po slavné mši sv. ve jmenovaném chrámě konané nesen byl od kněží obraz nejblahoslavenější Rodičky Boží ulicemi města Luže s největší slávou na oltář v městě u sochy sv. Jana Nep. vybudovaný. Této slavnosti účastnilo se veliké množství lidu, asi 30.000. Večer před tím osvětleno bylo celé město a lid přichází po celou noc prozpěvoval chvály a písně Pánu Bohu. Odpoledne o 4. hodině donesen byl zase obraz na Chlumeck a na hlavním oltáři umístěn; následovaly zpívané nešpery s litaními. Požehnáním celá slavnost se skončila.“ Müller zavedl na Chlumku r. 1826 postní kázání,^{*)} byl mužem společenským, osvíceným, veselým, dobrotivým, laskavým. Fara tehdy poněkud opravena. R. 1845 byl na svou žádost, vyzván byv dříve k žádosti patronátním komissářem v Chroustovicích, presentován na Chroustovice (investován 24. června 1845) knížetem Maxmiliánem Karlem z Thurn Taxisů. Při svém odjezdu z Luže 10. července byl oplakáván celou farností. Městská rada s purkmistrem Frt. Pelikánem a nesmírným zástupem věřících jej daleko vyprovázeli s příslušnými řečmi.²²⁶⁾ V lednu 1830 po odchodu Syrového za kooperatora do Rychmburku, kaplanoval v Luži Jan Böhm, dříve administrator ve Svatce, jenž r. 1833 odešel do pense.²²⁷⁾ Po něm kaplanoval v Luži Václav Weinert,²²⁸⁾ rodák jičínský, a to od 21. prosince 1833.

Pokračování.

²²⁵⁾ František Müller I. (ježto po něm následoval farář Frant. Müller II.) narodil se 1. října 1790 v Rychnově n. Kn. z rodičů chudých, kteří záhy zemřeli. Sirotka ujala se babička. Vystudoval za podpory měšťanů v Rychnově, filosofii v Lito-myšli a bohosloví (tehdy 3 roky) v Hradci Králové. Na vysvěcení musil rok čekati. V té době vyučoval dítky purkmistra vysokomýtského Ujka. Vysvěcen byl 17. října 1813. Teprve roku 1814 dostal se za kaplana do Luže. Tu stal se též farářem, získav si lásku občanů hlavně tím, že slíbil konati v postě postní kázání, jež také r. 1826 konal, ale tuto povinnost per nefas co nejdříve svrhl na kaplany, ač zavedení kázání postních jak tehdejší kaplani, tak chraslecký vikář František Král se vzpírali. Vikář Král zvláštní deputaci z farnosti lužské, v jejímž čele byl měšťan Uličný, žádající o zavedení postních kázání, pronesl významná slova: „Založte takový fond co kapitál, aby vypadlo z něho ročně 14 zl. úroků. Chce-li p. administrator nebo budoucí pan farář sám postní kázání konati, ať si koná, ale povinností se to udělati nemůže. Máte tam beztoho mimořádných pobožností dost; mají všichni tři kněží dost co dělati. Jsouť tam pouťi, jest tam filiální kostel, jest tam farní škola o třech třídách, jest tam filiální škola a k tomu mnoho jiných veřejných pobožností.“ „Pam. kn. II.“ 68 dokládá: „Proto jest volno každému lužskému faráři, chce-li postní kázání konati čili nic.“ — *) Sr. pozn. 229.

²²⁶⁾ Celá slavnost rozloučení s doslovnou řečí purkmistrovou v „Pam. kn.“ II. 69 a —b.; rovněž uvitání v Chroustovicích tamtéž str. 70.

Jan Kavka z Říčan.

Napsal Josef Vávra.

Pánové z Říčan čítání byli k nejstarším rodům panským v Čechách. Z prvotních sídel svých Říčan, Česlic a Průhonice rozšířily se četné haluze pánů z Říčan po rozličných krajích země České, usazující se na statcích v Kouřimsku, Vltavsku, Bechyňsku, Písecku, Podbrdsku i Plzeňsku, ba i po Moravě. Odznakem jejich erbu byl trojlist. V 16. století byli páni z Říčan větším dílem na straně víry podobojí. Té víry byla tehdáž také ona haluz jejich, která nazývajíce se „*Kavkové z Říčan*“, ode dávna byla usazena na statku Štěkni u Vodňan. K té haluzi náležel i pan Jan Kavka z Říčan, který r. 1577 zemřel jako pán na Cehnici a na Žichovicích v krajině Strakonické. Dědicem jeho byl jediný syn nezletilý, *Jan Kavka z Říčan*,*) o jehož běhu života chceme zde vypravovati.

Do r. 1598 není po ruce zpráv o tomto šlechtici. Jen víme o něm, že byl pán vzdělaný, rozumný, dobrotivý a upřímně nábožný, a že vyznával víru podobojí. Však do r. 1598 pan Kavka změnil své sídlo. Po jeho strýci Zdeňku Kavkovi z Říčan totiž zůstalo veliké panství *Brumov* na Moravě, položené na severovýchod od Uherského Brodu k samým hranicím Trenčanské stolice. Obsahovalo městečko Brumov se zámkem a Vlachovice, 30 vesnic a rozsáhlé pohorské lesy. Tohoto panství se ujal Jan Kavka z Říčan, a od té doby vstoupil do řad šlechty moravské. Své české statky Cehnice a Žichovice držel jen tak dlouho, až na ně našel dobré kupce.

R. 1598 vstoupil pan Kavka do stavu manželského a zašel tím do kruhů vzácných a vlivu plných, do kruhů katolických. Vyvolenou jeho byla paní *Benigna z Lobkovic*, mladá ještě vdova po bohatém pánu Seyfriedovi z Promnic, pánu rozsáhlých statků ve Slezích a Lužici, který zemřel v únoru r. 1597 jako president komory slezské. Pan Promnic byl luterán, jakož i synové jeho z předešlé manželky Voršily z Šafgoče; ale dcery své vlastní, které paní Benigna měla s panem Promnicem, vychovala po katolicku. Byly to dcery čtyři, při smrti otcově v útlém ještě věku, Johanna, Benigna Polyxena, Kateřina a Zbyňka. Kšaftem otcovským byly ty dcery opatřeny tak, že do vdavek svých od nevlastních bratrů měly požívatí alimentace po 300 tolařích ročně, a kdyby se vdaly, měly od bratrů dostati po 5000 tolařích věna a po 1000 tolařích na výbavu. Sama paní Benigna měla po prvním muži hojné věno. Byla sličná, laskavá i zbožná. Starší její bratr pan Ladislav z Lobkovic, pán na Rybníku ve Slezích, na Šternštejně ve Falcku, na

²²⁷⁾ Jan Böhm byl rodák chrudimský. Byl skoro 18 let administrátorem na všech patronátních (Thurn Texisských) beneficiích, jen ne v Luži. Do Luže přišel 1829 již sestarálý. Byl operován na noze, trpěl mnoho (měl ji otevřenou) těžko chodil na Chlumeck, proto odešel r. 1833 jako kaplan do pense. Bydlil v Luži do r. 1841; kdy odstěhoval se k přátelům do Chrudimě, kdež zemřel. Byl veliký a za mlada velmi hezký muž, společenský a miláčkem rychmburského ředitele Frant. Čapka. V administracích pozbyl 6000 zl., jež měl po rodičích.

²²⁸⁾ Václav Weinert kaplanoval v Luži od prosince 1833 až do 20. srpna 1840, kdy stal se vojenským kaplanem u pluku prince savojského (dragounův) v Repsu v Sedmihradsku. Zemřel ve válce r. 1849. Před theologií studoval filosofii.

*) Srv. „Sborník Hist. kroužku“ IV., str. 247 a 248 a V. 59 60. Red.

Kamenici v Čechách a později též na Holešově Moravském, byl velitelem gardy trabantů u císařského dvora v Praze; mladší, Zdeněk Vojtěch z Lobkovic na Chlumci, Jistebnici a později na Roudnici, stal se r. 1599 nejvyšším kancléřem království Českého. Její sestra Anna se provdala r. 1598 za pana Jiříka z Oprštorfu na Glogůvku a Cerekvici ve Slezích, jiná sestra, Zbyňka, za muže vzala českého pána Heralta Libšteinského z Kolovrat na Janovičkách, a třetí, Kateřina, vdala se za pana Fridricha z Oprštorfu na Častolovicích a Týništi.

Spříznil se tudíž pan Kavka s pány, kteří horlivostí ve víře katolické obzvláště vynikali, jimž tehdy v Čechách od podobojích dáváno bylo jméno Římanů, na rozdíl od oněch pánů katolických, kteří jako Adam z Valdšteina, Adam ze Šternberka a jiní pro svatý pokoj nebyli proti tomu, aby stavům strany podobojí byla dána svoboda české konfessí. Pan Kavka za krátko podlehl vlivu své manželky a jejího příbuzenstva. Přistoupil ke straně katolické a liboval si v rádech církve římské. V takovém smýšlení utvrdila jej *pouť k Matce Boží Lauretanské* ve Vlaších, kamž se vydal s chotí svou asi r. 1601. Vrátil se odtud jako bojovný katolik, a zdá se, jakoby v svatém Loretě učinil slib, který váže každého člena Mariánské družiny: rozmáhati poctu Matky Boží ze vši síly své.

Již r. 1602 podnikl pracné dílo *obnovy katolického náboženství na svém panství Brumovském*. Bylť na Moravě stav katolické církve tak neutěšený jako v Čechách; udržela se hlavně na statcích biskupův olomúckých, tedy na Mohelnici a Mírově, na Výškově, Kroměříži, Kelči a Hukvaldě, poněkud i na jiných statcích duchovenských. Ve šlechtě bylo málo katolíkův, a statky jejich měly obyvatelstvo akatolické nejrozličnějších barev. Mělť též pan Kavka ve svých snahách reformátorských málo předchůdců. Takovými byli r. 1593 Adam z Ditrichsteina na Niklšpurku, pan Ladslav Berka z Dubé na Velkém Meziříčí a Jaroslavcích, páni Haugvicové na Linhartovech, Rokytnici a Králicích, r. 1601 pan Emerik Dóczy na Vyzovicích.

Pan Kavka měl na Brumovsku poddané, kteří venkoncem byli akatolíci, vyznavači nauky Kalvinovy, jimž přisluhovali dva městští správce duchovní, v Brumově a Vlachovicích, i kazatelé při dvou vesnických kostelích farních. V jedné vsi byl i bratrský sbor, a při něm kněz bratrský. Však takový stav zvrátil pan Kavka brzy po svém návratu z pouti loretské. Okolnosti zdály se mu býti příznivy, neboť r. 1602 prohlášen byl mandát císaře Rudolfa II., kterým zakázány byly všechny bohoslužby nekatolické, zvláště sbory bratrské, zemským hejtmanem moravským byl jmenován horlivý katolik Ladslav Berka z Dubé. Tedy pan Kavka neohlížeje se na nenávisť, která u většiny stavů moravských z toho mu vzroste, vypověděl všechny nekatolické duchovní ze svých gruntů. Odešli bez odporu; jen bratrský kněz nechtěl ustoupiti po dobrém, leda by ho za vlasy vyvléci chtěli; ale vida, že panští zřizenci jdou již na něj, ustoupil z bratrského domu a odešel. Současně jednal pan Kavka s rektorem jesuitův olomúckých o vyslání *missionářů* na Brumov.

Přišel tedy v létě 1602 z Olomouce jeden pater s jedním klerikem na missii: pan Kavka je uvedl do kostela brumovského

a shledal tu svatyni, před léty katolickou, v takovém stavu, že to vzbudilo jeho nevoli, na rychlo dal chrám opravit a opatřit odznaky katolickými; potom svolal lid městský na kázání, v němž kněz-missionář všemu shromáždění vysvětloval, jak opatřen má býti chrám, aby nazýván býti mohl chrámem Božím; po kázání vykonal usmíření chrámu a kropil svěcenou vodou, sám pan Kavka nesl kropenici vedle něho. Po té následovala mše svatá s chvalozpěvem sv. Ambrože za zvuku trub. Lid byl z toho všeho hluboce dojat a při rozchodu pochvaloval si tu změnu böhoslužby. Tutéž změnu provedl pan Kavka v kostele ve Vlachovicích a v obou farních kostelích vesnických. Sborový dům bratrský v nejmenované vesnici své, poněvadž tam lid i bez kněze hrůmadně docházel a ze svých kancionálů zpíval, dal pan Kavka úplně rozebrati, a po čase tam zbudoval novou katolickou svatyni.

V Brúmově a Vlachovicích kázal střídavě pater missionář, kdežto jeho tovaryš klerik chodil po vesnicích a vyučoval katechismu. Lid byl povolný, k přijetí nauk víry katolické dosti ochotný, a nedoslýcháme o nějakém patrném odporu; poněvadž missie z Olomúce po celou řadu let byla nepřetržitá, měl pan Kavka potěšení, že do konce příštího roku 1603 bylo na všem panství Brúmovském 2080 konvertitů, zajisté již většina obyvatel. Ale na jejich ve víře ustálení bylo mnoho ještě práce třeba. Nejdříve bylo potřeba stále duchovní správy; poněvadž olomúcký biskup kardinál Ditrichštejn strádal nedostatkem duchovenstva, uplynulo osm roků, nežli pan Kavka mohl dostatí faráře do Brúmova, do Vlachovic a ke třem vesnickým kostelům. Dále bylo panu Kavkovi přihlížeti *k nápravě školství*. Brúmovský kantor stal se katolíkem, a proto byl ponechán na svém místě; do Vlachovic byl povolán kantor katolický. Obě budovy školní byly zlé a na shrknutí, ale pan Kavka dal je zbourati a vystavěl nové školní domy. Dítka z města a vesnic chodily do školy posud jen v zimě; v létě se nevyučovalo, tedy pan Kavka dal ze svých poddaných shledati deset sirotek k učení spůsobilých; opatřil je na své vlastní útraty bytem ve škole, stravou i šatstvem; odtud vyučovali kantoři v Brúmově a Vlachovicích celý rok a zvláště evičili žáky ve zpěvu kostelním na zvelebení služeb Božích. Těch sirotek pak přibývalo, tak že měl pan Kavka za málo let těch alumnů již 25 na svém chlebě. Hlavní věci při tom bylo, že netoliko ti sirotci, ale všechny školní děti, pacholátka i děvčátka, dokonale se naučili katechismu Kanisiovu i krásným písním kostelním dle obdoby církevní na čas adventní, vánoční, postní a velikonoční i na svátky Mariánské.

Konšelům v městech dal pan Kavka naučení, aby dobrým příkladem předcházeli měšťany v účtě k duchovním správcům, v rádném docházení na služby Boží; dále aby nepřijímali nikoho do města za měšťana neb obyvatele, leč by se vykázal jistým kundšaftem, že jest poctivě zrozený, zachovalý a dobře katolický. Však lid na Brúmovsku brzy zvykal řádům katolickým. Odvykl si miti účtu kříže a svatých obrazů za pohanství. Obnoveny byly církevní průvody s velebnou svátostí v den vzkříšení Páně a na den Božího těla, průvody na veliký pátek a dni křížové, a pan Kavka sám se jich vždy účastnil s paní svou Benignou, s dítkami i služebnictvem. Uvedl do Brúmova obyčej, který poznal na své pouti do Vlach:

když kněz nesl nejsvětější svátost k nemocnému, provázeli jej čtyři muži, nesouce hořící pochodně a prozpěvující.

Po novém osazení vesnických far vyšlo na jevo, že v odlehlějších pohorských vesnicích vždy ještě se taji nemálo sedláků nekatolických. Pan Kavka nenechal jich tak, ale volal z Olomouce missionáře. R. 1607 přivedl jich pater Linhart Klašovický Slovák 52 do lůna církve, a ješitě r. 1611 tu pracoval od velkonoc do podzimku. Tehdáž zvěděl pan Kavka, že i na svém zámku má v služebnictvu lidí ve víře pochybné, tak že i zde byla pod svícenem tma, a proto musil i na zámku pater Klašovický pilně pracovati a napomínati, aby každý na noc zpytoval své svědomí.

Však i dále zasáhla činnost pana Kavky. Přítel jeho pan Vilém Zoubek ze Zdětína provozoval na svých statcích Zdounkách, Moštěnicích a Habrovanech katolickou reformaci, a v Habrovanech zavřel sbor bratří Habrovanských. Zemřel r. 1608; jediné jeho dcerušky se ujal pan Kavka jako zřízený poručník a r. 1611 tam poslal patera Klašovického, který tu dokončil dílo katolické reformy, a pak sem byl uveden farář.

Pan Kavka byl z míry dobročinný. Vždy jednoho dne v měsíci zval k sobě 100 chudých ze svého panství a štědře je hostil, aby se poměli dobře. R. 1612 putoval s rodinou svou k Matce Boží na Jasnou horu v Častochově v dalekém Polsku, a když vrátil se z pouti, uspořádal mimořádnou hostinu pro 70 chudých. Jesuitům olomúckým byl dobrodějným přítelem vedle švekrůše své paní Anny Oppersdorfové z Lobkovic na Glogůvku slezském, vedle kardinála Ditrichšteina, pana Zoubka a pánů Haugviců; dával jim co rok 200—300 tolarů.

Pan Kavka vedl pro svůj dům jen takový náklad, jak toho žádala vážnost jeho stavu. Ale zbytečných požitků nebyl milovný, spíše si liboval ve stravě postní, a rád se oddával duchovnímu rozjímání. Tato jeho náchylnost vedla jej k přízni k řeholi kapucínské. A když svat jeho, pan kancléř Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, se svou chotí Polexinou z Pernšteina r. 1615 založil v Roudnici klášter kapucínský, tu i pan Kavka strádal peníze, aby kapucínům zbudoval a nadal klášter v Olomúci. Základní kámen položil kardinál Dietrichštejn v máji r. 1618.

(Dokončení.)

Dodatek II. k Pozůstatkům desk zemských od J. Emlera.

Podává Fr. Štědrý.

(Dokončení.)

B 2. (1357 14. juli). — Dominus Rudolphus dux Saxonie dedit pro ecclesia sancti Viti in castro pragensi hereditatem suam in Przilep dictam Noua villa curiam arature cum agris siluis pratis etc. et omni libertate. (XXV. 48. arch. kapit.)

B 6. 1357 12. maji. — Jindřich řečený Krabice z Waytmille p. s. p. ů. pr., že na dědictví svým na Žluticích, což tu má, paní Žofie, manželce své, 2 $\frac{1}{2}$ sta kop gr. věnoval a jmenem věna ukázal a z těch dědin k milostivé věnné zástavě v svrchupsaných penězích postoupil. Stalo se v pátek po sv. Stanislavu letha μ III^c LVI. (má státi VII.) (Strahov VIII. E. 6. čes.)

B 10. (1357) — Przedwogius decanus Pragensis ... (XXV. 92. arch. kap.)

B 16. 1357. — Henzlinus de Praga vendidit Arnesto archiepiscopo pragensi . . . uniuersitatis Pragensis in Poczrniczych curiam arature et municionem cum VIII laneis hereditatis et in Trezauss villam cum agris, pratis, piscinis censibus etc. pro CLXXX. sexg. doctoribus et magistris legentibus in studio. (XXV. 92. arch. kapit.; lepší čtení než u Emlera.)

C 13. (1357) m. Junio. — Dominus Bohuslaus prepositus Lithomericzensis et Smilo cum fratribus suis de Pardubicz p. s., quod hereditatem suam XXXVI sexg. gr. in Radossowiczich villa cum agris etc. dederunt ad altare s. Anne, in Ohar pragen(!) in ecclesia pragensi in castro pragensi. (Ista villa est versus Zbraslawicz.) (XXV. 48. arch. kapit.)

E 10. (1358) — Dominus Johannes Pauli canonicus pragensis ... (v. Emler I. 422. Tento zápis nejspíš patri sem. (XXV. 92. arch. kapit.)

E 14. (1358) — Sbinko cum uxore sua Elsska de Pomyenicz vendidit septem sexag. gr. census annui in hereditatibus, municione curia arature in Pomyeniczych VIII° curias rusticales ... ministro et altariste altaris beate Marie niuis in ecclesia pragensi et domino Frenczlino pro sua persona (sed ipse dedit postea ecclesie.) (XXV. 327. arch. kap.)

F 5. 6. (1358) — Parkardus comes purgraius Magdeburgensis dedit capelle s. Anne in villa [Zaboklik undecim sexag. cum duobus grosiss et in villa] Radossowicz unam sexg. census in curiis rusticibus cum pleno dominio. (XXV. 48. arch. kapit.)

F 15. (1358) — Dominus Plichta de Mssen scolasticus pragensis dedit XVIII sexg. cum XXX gr. census annui in villa Donin pro altario s. Urbani in ecclesia pragensi cum iudicio et pleno dominio. (XXV. 48. kap. arch.)

F 17. (1358) — Frydlinus Polonus de Praga vendidit in Zalesanech curiam arature totum quicquid ibi habuit archiepiscopo pragensi domino. (XXV. 48. kap. arch.)

H 16. (1359) — Przedwogius decanus pragensis uniuerunt se ... (XXV. 92. arch. kapit.)

K 2. (1359) — Arnestus archiepiscopus Pragensis, Smil et fratres de Pardubicz uniuerunt se etc. (XXV. 92. arch. kapit.)

K 20. (1359) — Plichta scolasticus pragensis ... (XXV. 92. kap. arch.)

M 14. (1360) — Cztibor Hrobnik de castro pragensi ... (XXV. 92. kapit. arch.)

N 3. (1360) — Dominus Zauissius canonicus Pragensis ... (XXV. 92. kapit. arch.)

P 16. (1361) — Arnestus archiepiscopus Pragensis, fundacio hospitalis in Kamenicz. Consensus. (XXV. 92. arch. kapit.)

Q 16. (1361) — Wratiwogius decanus dedit altari s. Anthonii in ... (XXV. 92. arch. kapit.)

R 7. (1361) — Dietrich presbyter dictus Zele domino Andree in Uniessowicz. (XXV. 92. kap. arch.)

I. Dačic.

A 3. (1361) — Vlricus de Zakray vendidit Habardo canonico

Pragensi in Czekowie XII lan. hereditatis cum curiis rusticalibus. (XXV. 50 kapit. arch.)

E 18. (1362) — Dominus Yessko de Trzebiwlicz vendidit Cztiborio de castro pragensi pro eius persona ... (XXV. 93. arch. kapit.)

F 12. (1362) — Wratiwoy decanus pragensis cum capitulo pragensi dederunt ecclesie pragensi in Rpetech XX curias rusticales cum pleno dominio altari s. Anthonii. (XXV. 50. arch. kapit.)

Q 11. 1364 20. května. — Aleš ze Skal p. s. p. ú. př., že dědictví své Skály hrad dvůr poplužní s poplužím a dvory kmetci s platem prodal Petrovi Krabicovi z Waytmille a jeho dědicům za sedm set kop gr. úplně zaplacených a jemu toho dědictví dědicky postúpil. Zpraviti má ut s. Stalo se letha MCCCLXIII v ponděli po sv. Bonifáci. (Strahov VIII. E. 6 čes.)

T 13. 1365 29. srpna. — Žibřid z Slivence p. s. p. ú. pr., že dědictví své Košátky tvrž, dvůr poplužní s poplužím, s dědinami, lukami, lesy, mlajnem, krčmou i se vši zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím prodal panu Petrovi Krabicovi z Waytmille a jeho dědicům za dvě stě kop gr. úplně zaplacených a jemu toho dědictví dědicky postoupil. Stalo se v pátek po sv. Bartoloměji letha MCCCLXV. (Strahov VIII. E. 6. čes.)

II. Dačic.

B 9. (1367) — Annna relicta Herbordi de Yanowicz vendidit dominis Wriatiwogio . . . in Kossowicz IIII curias rusticales) XXV. 51. kap. arch.)

B 11. (1367) — Rynhart de Stupna p. e. etc., quod hereditatem suam in Wrbiczy villam integram prope Rakownik, in qua sunt XXVIII sexg. census annui, vendidit preposito decano et toti capitulo ecclesie s. Viti in castro pragensi et eorum successoribus pro CCLXXX. sexg. gr. (XXV. 51. kap. arch.)

G 19. (1368) — Yessko dictus Polkaciuis Pragensis vendidit in hereditate sua in Wssetud quatuor curias rusticales, que soluunt V sexag. census annui cum agris, rubeto etc. decano et capitulo capelle regie OO. Ss. in castro pragensi. (XXV. 94. kap. arch. v. Emler I. 434.)

I 9. (1368) — Habardus et Plichta et Habess fratres de Zirotin vendiderunt hereditatem ipsorum in Wrben undecim sexg. gr. census annui in sex curiis rusticalibus domino Buzkoni canonico et sacriste in ecclesia pragensi. (XXV. 51. kap. arch.)

I 27. (1368) — Hinko de Sstipoklas vendidit altariste Pragensi in Sobieticz curiam arature. (XXV. 94. kapit. arch.)

M 6. (1369) — Paulus de Gensstein etc. vendidit dominis altaristis pragen. pro usu panum V sexag gr. in hereditate sua Radossowicz in tota villa, quidquid ibi habet, census nudi et perpetui pro XLVIII sexg. (XXV. 51. kap. arch.; v. Emler I. 436.)

M 8. (1369) — Jindrich syn Rzechnův ze Slivna p. . . . že dědictví své Slivno tvrž dvůr poplužní s poplužím, což tu má, prodal panu Petrovi z Waytmille řečenému Krabice a jeho dědicům za sto XL kop gr. úplně zaplacených a jemu toho dědictví dědicky postoupil. Zpraviti má jakž forma. Stalo se letha M III^c LXXVIII (recte 1369) v sobotu po sv. Vitu. (Strahov VIII. E 6. čes.)

N 27. (1370) — Albertus episcopus Narratensis dedit in Lisolay curiam arature mansionariis in choro beate Marie virginis (XXV. 51. kap. arch.)

I. Ulrici

(1370-5) A 1. (1370) — Bussko de Kokowicz vendidit canonicis eccl. prag. . . (Emler I. 439 má Kolowicz.) (XXV. 95. arch. kap.)

A 22. (1370? 1?) — Wratiwogius decanus pragensis etc. monasterio Zaczen. dederunt . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

A 23. (1370?) — Mathias de Turri intabulavit dd. prebendis s. Georgii in castro pragensi Dubrawicz . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

B 10. (1371) — Bussko canonicus pragensis dedit Daliborio etc. (XXV. 95. arch. kapit.)

B 29. (1371) — Dominus Petrus venerabilis in Christo pater episcopus Litomyslensis pro episcopo Lithomysl. emit undecim sexag. in Zabiehlicz. (XXV. 95. arch. kapit.)

C 30. (1371) — Stephanus canonicus eccl. pragensis etc. Benessio de Dworzecz . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

D 18. (1371) — Wenceslaus de Vgezd et Otik dederunt . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

E 8. (1371) — Johannes archiepiscopus pragen. dedit altario s. Erhardi et Otilie XXII sexg. in villa Biskowicz. (XXV. 53. arch. kapit.; v. Emler I. 440.)

F 25. (1371? 2?) — Yessko de Kopetczie vendidit decano et capitulo pragensi in Kopetczie curiam liberam. (XXV. 53. arch. kapit.; v. Emler I. 441.)

J 13. (1372) — Wratiwogius decanus pragensis cum Chotiborio penitenciarario cessit in Czista villam integram et in Krzekowicz curias rusticales. (Processus est factus propter disbrigacionem ville Czista cum iudicio ipsius ville. quod locatum est in jus emphiteuticum cum curiis rusticalibus cum agris montibus, vallibus, siluis nemoribus, rubetis, pratis, pascuis, piscinis piscatoribus, aquis aquarumve decursibus, duobus molendinis, venacionibus, aucupacionibus, viis semitis et signanter cum omnibus juribus, censibus, redditibus, alimentacionibus, utilitatibus, emolumentis ad ipsam villam Czista pertinentibus que nunc sunt vel fieri possunt in futurum, in quibuscumque rebus consistant cum jure patronatus ibidem in Czista quinque votis eiusdem juris patronatus ecclesie. Item in villa Krzekowicz duos rusticos VI strichones cum medio censuantes LVIII gr. census. (XXV. 53. arch. kapit.)

K 17. (1372) — Karolus indulsit capelle . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

L 8. (1373) — Katharina de Zacz vendidit Milicio et capelle in Jerusalem . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

N 19. (1374) — Puta archidiaconus prag. etc. vendiderunt Henkoni pro priuata persona . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

N 19. (1374) — Paulus de Yenczensstein vendidit hospitali in Hradczano in Kroczihlaw XIII sexg. gr. cum curiis rusticalibus, tabernam cum agris pratis etc. pro CLXVIII sexg. (Ibidem 53.; v. Emler I. 444.)

N 19. (1374) — Pesslinus de Melnik vendidit hospitali in Hradczano s. Anthonii et Elizabeth in Hostiwicz curiam cum duabus araturis et duobus subsidibus et cum Walow et omni libertate ad ea pertinente pro CCC sexg. minus XV gross. (Ibidem; v. Emler I. 444.)

N 19. (1374) — Neplach de Ostrowa vendidit hospitali s. Anthonii in Hradczano in Wsseliss XVI sexg. et XV gr. census annui cum curiis rusticalibus. (Ibidem.)

O 13. (1374) — Beness de Krabicze (!) vendidit hospitali in Hradczano in Wsseliss decem sexg. gr. census cum curiis rusticalibus pro CXX sexg. (XXV. 53. arch. kapit.)

P 2. (1374) — Przibik de Kunraticz etc. vendidit Johanni preposito etc. (XXV. 95. arch. kapit.)

P 27. (1374?) — Kuness de Chotieticz vendidit Przibikoni archidiacono Horssow. ad tempora vite sue... (XXV. 95. arch. kapit.)

Q 23. (1375) — Wilem de Erkerzicz etc. debent exbrigare archiepiscopo pragensi . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

II. Ulrici.

A 16. (1375) — Frenczlinus Donati vendidit Wenceslao altaris s. Johannis baptiste in ecclesia pragensi in Zagezdecz tribus curiis rusticalibus in Hostuny III. curias rusticales et duabus tabernis XII sexg. census annui nudi. (XXV. 55. arch. kap.)

A 17. (1375) — Vla Zilwerceiger vendidit Schi decano . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

A 23. (1375) — Also de Oticz vendidit Johanni archiepiscopo . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

C 14. (1376) — Herzmannus de Jerznie vendidit Vlrico preposito . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

C 18. (1376) — Vla Zilwerceiger vendidit Johanni decano . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

C 25. (1376) — Margaretha relicta Johlini (Rothleb) vendidit capelle regie in Mirossowicz prope Ratay, medium laneum in Chlum cum area et curia censuali. (XXV. 35. kapit. arch.; v. Emler I. 450.)

D 19. (1376) — Sdislaus de Hossticz vendidit domino Johanni archiepiscopo . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

E 4. (1376) — Hassko de Czetnie vendidit archiepiscopo pro priuata persona . . . (XYV. 95. arch. kapit.)

G 3. (1377) — Johannes archiepiscopus pragensis vendidit hospitali s. Anthonii sex sexg. census nudi in Brazdim Magno sed transtulit postea ad Hossticz in libro Procopii O 30. (XXV. 55. arch. kapit.; v. Emler I. 450.)

G 7. (1377) — Stephanus de Strzmelicz etc. vendidit Petro presbytero . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

K 9. (1377?) — Johannes archiepiscopus pragensis dedit Smiloni . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

L 8. (1377) — Macharias sacrista ecclesiae pragensis — Michal — permutauerunt . . . (XXV. 96. arch. kapit.; v. Emler I. 453. 1378 5 septembr.)

M 3. (1378 9.—12. června) — Oneš ze Slivna p. etc. že dědictví své Slivno velké a dvory kmetcí s platem prodal Petrovi, Janovi a Benešovi bratřím z Waytmille a jich dědicům za tři sta kop gr. úplně zaplacených a jim toho dědictví dědicky postoupil. Zpravití má jakž forma. Stalo se letha M^o III^c LXXVIII v suchých dnech letničných. (Strahov VIII. E 6. čes.)

M 14. (1378) — Genczo (nad tím Yessko) de Ugezdcze officialis ecclesie pragensis vendidit Smiloni presbytero . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

M 19. (1378) -- Nicolaus de Martinyewsy vendidit alteram mediam sexag. census annui in hereditatibus Michkonis de Quilicz in curia arature, agris, pratis et omni libertate, Johanni tumbario s. Adalberti, Johanni s. Felicis et Aucti, Mauricio sancte Sapiencie, Johanni s. Allexii, Johanni s. Margarethe, Paulo s. Bernardi, Conrado s. Erasmi altaristis in ecclesia pragensi. (XXV. 55. arch. kapit.)

N 3. (1378) — Elizabeth (Romanorum) imperatrix dedit altari s. Wenceslai ad caput in castro pragensi villam Mirotin prope Destny Radun teutonicalem integram absque curia arature, quam habet Wissata ibidem. (XXV. 55. kapit. arch.; v. Emler I. 453.)

N 13. (1378) — Genecz de Zidowicz p. e. etc., quod hereditatem suam in Zidowicz curiam arature cum agris et omni libertate ad eam pertinente et XII curias rusticales soluentibus (sic) XVIII¹/₂ sexag. census annui similiter cum agris et omni libertate ad eas pertinente vendidit quatuor sexag. census annui nudi et perpetui dominis Cunssoni altariste s. Gotthardi etc. pro XLVII sexag. gr. (Isti postea dederunt altari s. Gotthardi I. Procopii N 6.) (XXV. 55. arch. kapit.)

O 28. (1378) — Yessko de Czrnielowa vendidit Paulo prag.... (XXV. 96. arch. kapit.)

S 6. (1379) — Smil de Wlkawie vendidit domino Johanni archiepiscopo . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

T 16. (1379?) — Jaclinus altarista dictus de Noua Catholica dedit monasterio Spiritus sancti . . . (XXV. 96. arch. kapit.; v. Emler I. 459.)

I. Prokopovy.

A 12. (1380) — Kunka de Wrchlawcze vendidit domum Henrico preposito ecclesie in Tusskow. (XXV. 97. arch. kapit.)

A 9 (1380) — Johannes vicarius Polkonis de castro pragensi vendidit Alberto . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

D 4. (1380) — Jan de Brloh vendidit Petro preposito pragensi in Vgezdczy tres curias rusticales cum censu . . . (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 466.)

H 4. (1381) — Clara Freiburgeri de Praga vendidit altari beate Virginis . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

H 16. (1381) -- Johannes cantor Pragensis vendidit Przibislao . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

J 1. (1381) — Johannes presbyter de Malikowicz vendidit domino Wenceslao archidiacono . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

J 3. 1383 27. června. *Juxta*, — Zachař a Šlajbor bratři Krabicové z Waytmille p. etc. že sú vzali od Vítka otce svého díly své otcovské a dědické na Bořci a Slivně. Stalo se letha M^o III^c LXXXIII° v sobotu po sv. Janu. (Strahov VIII. E 6. čes.)

J 13. (1381) — Przibico decanus Pragensis vendidit altari s. Anne in Radosowicz quinque sexag. in laneo, quem tenet judex ibidem jure emphiteutico alias purgrechtniem prawem cum tribus subsidibus et tribus molendinis et agris etc. (XXV. 57. arch. kapit.)

J 18. (1381) — Albertus de Kolowrath vendidit Hinkoni preposito. (XXV. 97. arch. kapit.)

N 6. (1382) — Smilo presbyter et Petrus vendunt altari s. Gothardi in castro Pragensi in Zidowicz in curia arature scilicet

Genissonis de Zidowicz et in XV curiis rusticalibus census nudus quatuor sexg. gr. (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 472.)

O 30. (1382) — Johannes archiepiscopus Pragensis censum hospitalem transtulit sex sexag. gr. census de Brazdim super hereditates Dluhomilonis in Hossticz villam integram et detur. Non solutus potest se intromittere de bonis illis cum camerario. (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 475.)

T 14. (1383) — Item a. d. 1383 die sabbathi domini terre in absencia regis pleno iudicio aulico presidentes constituerunt et Burchardus a Janowicz dominorum potaz proposuit „quod priorissa et monasterium s. Anne alias s. Laurentii in urbe Veteri Pragensi post Kerussium quondam olitorem octo sing. gr. prag. census annui in villa Zahorzicze jure hereditauerit et super id virgines et abbatissa officialibus dedit scriptum. (Berghauer Protomartyr I. 367.; Emler I. 479 stručně.)

T 25. (1383) — Georgius de suburbio pragensi dedit altari s. Johannis et Mathie in Osussin XI sexg. gr. census annui ibidem in curiis rusticalibus. (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 479.)

I. Václavovy.

B 3. (1384) — Johannes de Rozmberg vendidit preposito OO. SS. in Samssin villam integram . . . (XXV. 98. arch. kapit.; v. Emler I. 498.)

B 25. (1384) — Hinko de Mislowicz vendidit decano Bolelawensi . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

C 15. (1384) — Johannes presbyter de Bylan canonicus . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

E 18. (1384) — Petrus mansionarius pragensis defendit . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

F 28. (1385) — Johannes mansionarius de castro pragensi vendidit Jesskoni . . . (XXV. 98. kapit. arch.)

G 28. (1385) — Przibislaus archidiaconus Horssouien. vendidit decano et capitulo pragensi pro lampade in capella s. Sigismundi ad sepulcrum quatuor sexag. et duos pullos super duos laicos, qui nunc sunt applicati in Holissowicz prope ortum ferarum. (XXV. 59. arch. kapit.; v. Emler I. 505.)

H 11. (1385) — Johannes archiepiscopus pragensis priuilegium . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

H 11. (1385) — Urbanus apostolicus — priuilegium. — (XXV. 98. arch. kapit.)

K 4. (1386?) — Albertus et Sdenco de Sternberg vendiderunt altari s. Wenceslai in Radliczych villam integram. (XXV. 59. arch. kapit.; v. Emler I. 507.)

K 5. (1386) — Smilo sacristanus pragensis vendidit Henrico de Noua Domo in Radun . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

L 5. (1386) — Albertus et Sdenco de Sternberg vendiderunt canonicis pragen. in Barchowicz VII $\frac{1}{2}$ sexag. IIII gr. census cum curiis rusticalibus et subsidibus. (XXV. 59. arch. kapit.; v. Emler I. 508.)

N 19. (1386) — Bernardus de Sedlisst vendidit capitulo OO. SS. in Sedlisstie mediam curiam arature . . . (XXV. 98. arch. kapit.; v. Emler I. 512.)

O 28. (1387) — Procopius Bohuslai de Praga vendidit altari s. Felicis . . . (XXV. 98. arch. kapit.; v. Emler I. 512.)

V 27. (1388) — Johannes prepositus OO. SS. vendidit Benessio . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

V 20. (1388) — Vitko de Tussek vendidit ecclesie pragensi et capitulo in Tusscziech omnes curias rusticales, quantum ibi habet . . . (XXV. 59. arch. kapit.)

V 18. (1388) — Zacharias de Winarzecz vendidit capitulo ecclesie pragensis in Tuhan villam integram . . . (XXV. 59. arch. kapit.; v. Emler I. 520.)

II. Václavovy.

C 7. (1389) — Jaroslaus de Litnye vendidit ecclesie et canonicis in Karelsstein in Mieninecz quatuor sexag. gr. in curiis rusticalibus . . . (XXV. 99. arch. kapit.)

D 28. (1390) — Petrus Bratross de Dubniczie p. e. c. b. pr., quod super hereditates suas in Dubrawiczka toto quidquid ibi habet etc. dominum Wenceslaum dictum Radecz s. Apollinaris ecclesie decanum in veram suscepit unionem ita quod factus est cum eo verus unitor seu hromadnyk omnium premissorum. (XVI. kodex kapit. arch.)

G 28. (1390 m. decembri) — Stephanus de Opoczna vendidit hereditatem suam in Czanka et Mokry (psáno nahore) villam integram cum curia arature, cum molendino et flumine pratis etc. census LX sexag. (XXV. 61. arch. kapit.)

J 17. (1391) — Petr z Slivna jinak z Waytmille priznal se před panem králem Václavem, že jest přijal na spolek Vlachnika Krabici z Waytmille mistokancelře pana krále totiž na Košátky, Slivno malé i veliké, Zlunovice, Sedlec, Konětopy, Kosořice, Boreč Malý i Veliký a Všelisy tak že sú učiněni spoluprávi společníci. Stalo se letha MIII^c LXXX (!) v středu po sv. Kateřině. (Strahov VIII. E 6. čes.)

I. Mikulášovy.

A 21. (1392) — Margaretha de Dolan vendidit Nicolao canonico in Dolankow pro priuata persona . . . (XXV. 100. arch. kapit.)

C 27. (1392) — Katherina de Sulewicz vendidit Petro presbytero . . . (XXV. 100. arch. kapit.)

D 8. (1392) — Procopius de Zwolinyewsy vendidit Wenceslao altariste s. Marie Magdalene in nouo choro pragensi unam sexag. census nudi et perpetui in Zwolinyewes et hoc cum reempcione eiusdem census in aliis hereditatibus . . . (XXV. 62. arch. kapit.; v. Emler I. 548.)

L 8. (1394) — Georgius de Unhosst vendidit quinque sexag. census nudi in Luka, Podluczie et Zbozie villis etc. precentori chori beate virginis et mansionariis . . . (XXV. 62. arch. kapit.)

N 2 (1394) — Yessko de Czeradicz vendidit Martino precentori et mansionariis ecclesie pragensis in Quiliczich quinque sexg. census cum curiis rusticalibus. (XXV. 62. arch. kapit.; v. Emler I. 554.)

N 2 (1394) — Jarko de Solan et Martinus precentor permutauerunt — pro mansionariis cesserunt due sexg. X gr. cum duabus curiis rustic. (Ibidem; v. Emler I. 554.)

P 4. (1395) m. marcio. — Wenceslaus dei gracia Romanorum etc. literam ministrorum ecclesie pragen. a Radecz super partem ville dicte Dubrawiczka census videlicet IX sexag. (XXV. 61. arch. kapit.)

R 2. (1395 m. octobr.) — Jan dictus Kobyla vendidit Stan-koni altariste ecclesie pragensis in Zehrowiczch tres sexag. census annui cum curiis rusticalibus et XII pullis. (XXV. 62. arch. kapit.)

R 3. (1395 m. octobr.) — Jan de Samssiny dictus Borzita vendidit quatuor sexag. census nudi in Chygiczych, duas sexag. census nudi precentori et mansionariis in ecclesia pragensi. (XXV. 62. arch. kapit.)

S. 27. (1396) — Nicolaus de Zebnicz vicens notarius tabularum vendidit duas sexag. in Orzechu census nudi super curiam arature curiis rusticalibus cum censu, quem habuit in hereditatibus Niklino altario s. Marie Magdalene sub pauimento in choro Pragensi (in I. Stephani L. 26 translatus). (XXV. 62. arch. kapit.; v. Emler I. 562.)

II. Mikulášovy.

K 1. (1398) — Mladota de Radowesycz et de Niemczicz vendidit decano in castro pragensi in Chwatlina superiori curias rusticales solventes sex sexag. gr. census minus septem gr.

K 1. Wenceslaus rex indulget ecclesie pragensi priuilegium consensus regii super eundem censum. (XXV. 64. arch. kapit.; v. Emler I. 580.)

K 5. (1398?) — Katherina relictā Kunadi dedit altari in ecclesia pragensi s. Hieronymi et XI millium virginum in Bukoli curiam arature, piscinis riuīs etc. (XXV. 64. arch. kapit.; v. Emler I. 580.)

K 26. (1399?) — Kuness de Olbramowicz vendidit capitulo pragensi in Turkowiczch curias rusticales solventes quatuor sexag. gr. (XXV. 64. arch. kapit.; v. Emler I. 581.)

Štěpánovy.

A 6. (1400) — Bohuslaus decanus pragensis etc. permutauerunt cum monasterio Scalicensi in Stol molendinum cum censu et dominio et omni libertate pro taberna in Dolen, que quondam fuit capituli cum censibus. (XXV. 67. arch. kapit.; v. Emler I. 585.)

A 24. (1400) — Przibiko de Wissoczān vendidit Krzisstē hereditatem suam in Wissoczānēch curiam arature cum taberna et quinque curiis rusticalibus preter quatuor sexag., que soluuntur altario sancti Luce in ecclesia pragensi. (XXV. 67. arch. kapit.)

A 28. (1400) — Puota de Czastalowicz vendidit capitulo pragensi in Mokry et Czanky rex sexag. cum curiis rusticalibus. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 586.)

D 12. (1400) — Katharina relictā Kunadi dicti Kaplerz dedit ecclesie pragensi X sexag. in villa Slawossow pro secundo officio predicationis. Item adjunxit tres sexag. in hereditatibus nobilium Johannis de Zrucz et Nicolai dicti Kolowrath in Zbraslawicz etc. (XXV. 65. arch. kapit.)

E 17. (1400) — Conradus de Czierkwicze vendidit decano et capitulo ecclesie pragensi in Turkowiczch villam integram, curias rusticales etc. solventes nouem sexag. gr. census annui. (XXV. 67. arch. kapit.; v. Emler I. 589.)

H 12. (1401) — Procopius de Sobiessin vendidit altari s. Alexii in Vissegrado . . . (XXV. 102. arch. kapit.)

H 14. (1401) — Přech de Zachrasstian vendidit mansionariis

pragensibus in Zadrazanech unam sexag. cum dimidia in curiis rustic. (XXV. 66. arch. kapit.)

H 16. (1401 m. majo) — Humprecht de Tassnowicz vendidit Nicolao altariste s. Hedwigis in ecclesia Wissegradensi in Zwolinyeusy municione etc. XII sexag. gr. census nudi. (XXV. 102. arch. kapit.)

H 22. (1401) — Wenceslaus rex debet Francisco canonico pragensi persolvere . . . (XXV. 102. arch. kapit.)

J 14. 15. (1401) — Niklinus de Orzech vendidit altario presentationis b. Marie in ecclesia pragensi X sexag. in Girzietinye et octo sexag. census in Erwenicz cum curiis rusticalibus. Item in Erwenicz duas sexag. in curiis rusticalibus pro sacristia. (XXV. 66. arch. kapit.)

J 25. (1401) — Paulus Eweruinn de Noua plzna vendidit Martino canonico in Wolewecz duas sexag. cum dimidia et VIII gross. in curiis rusticalibus. (XXV. 65. arch. kapit.)

L 1. (1402) — Niklinus de Orzech vendidit Theodorico altariste ss. Angelorum in ecclesia pragensi in Rziwicz sex sexag. census et in Majori Lipure duas sexag. census cum curiis rustic. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 597.)

L 16. (1402) — Prziba relicta Johannis de Binicz vendidit altario s. Katharine in ecclesia pragensi in Zbinicz unam sexag. in taberna ibidem cum duobus pullis. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 598.)

L 26. (1402) — Niklinus de Orzech censum altaris beate Marie Magdalene in ecclesia pragensi transmisit loco quatuor sexag. gr. census in Orzech, pro quibus dedit et vendidit quatuor sexag. census in Swinarzich et in Trzebany. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 600!)

M 9. (1402) — Wenceslaus de Vgezd vendidit Wenceslao Radech et Kunssoni plebano pro altari assumptionis s. Marie sex sexag. census in curiis rustic. (XXV. 65. arch. kapit.; v. Emler I. 600.)

M 9. (1402) — Wenceslaus rex indulsit ecclesie pragensi pro altari assumptionis Marie emere Wenceslao Radech sex sexag. census. (Ibidem; v. Emler I. 600.)

M 10. (1402) — Katharina relicta Kunadi dedit pro altari conceptionis in ecclesia pragensi tres sexag. in hereditatibus Zruczych oppido, curiis rusticalibus. Item quatuor sexag. in Bukoli curiis rusticalibus. Item sex sexag. super hereditates Smilonis de Rychenberg in curiis rust. in Rownii. (XXV. 65. arch. kapit.; v. Emler I. 600.)

M 13. (1402) — Sdeslaus de Sternberg vendidit vicariis ecclesie pragensis in Litochowiczch villam integram XVI sexag. minus X gross. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 601.)

M 12. (1402) — Sdeslaus de Sternberg vendidit domino Wenceslao Radech et vicariis ecclesie pragensis in Trzemossniczy XXI sexag. census annui in curiis rusticalibus cum pleno dominio. (XXV. 65. arch. kapit.; v. Emler I. 600.)

M 18. (1402) — Benessius de Slawietin dimisit ad altare s. Blasii in ecclesia pragensi in hereditatibus in Kowarzowiczch. Později připsáno: Item habet ibidem curiam. (XXV. 67. arch. kapit.)

Mauricii.

C 7. (1404 m. Augusto) — Wenceslaus de Vgezda dedit altari ss. Petri et Pauli in ecclesia pragensi in Drzess septem curias rusticales solventes X sexag. gr. census minus II gr. LI pullos. (XXV. 62. arch. kapit.)

D 7. (1404 m. octobr.) — Nicolaus vicensotarius vendidit Martino precentori et collegio mansionariorum in Lubnye quatuor sexag. census cum curiis rusticalibus in Wyssoczanech molendinum cum piscatore soluentem unam sexag. census gr. (XXV. 62. arch. kapit.)

D 7. (1404 m. octobr.) — Nicolaus Mikules de Wysoczan vendidit eidem Martino precentori et collegio in Krziwanech nouem sexag. gr. census minus XVIII gr. cum curiis rusticalibus. (Ibidem.)

G 8. 1404 20. decembr. — Barones iudicio presidentes a. d. 1404 sabbato quatuor temporum adventus: dominus Zbinko archiepiscopus Pragensis, Joannes de Lichtnburg dictus Krussina burgravius Pragensis, Aless de Dúbee et de Drazicz supremus camerarius, Hinko Berka de Honstein supremus iudex, Boczko de Podiebrad, protonotarius tabularum, Brzenko de Sswihow curie regalis iudex. (Berghauer Protomartyr I. 186.)

N 7. (1405) — Hanuss de Drast vendidit mansionariis ecclesie pragensis septem sexag. gr. census annui nudi et perpetui in Drastech curiis rusticalibus, agris pratis etc. cum consensu regis. (XXV. 62. arch. kapit.)

O 21. (1405 v. 1406) — Paulus senior de Zychowa vendidit domino Johanni pro altario in Lithomierzic . . . (XXV. 103. kapit. arch.; v. Emler II. 21.)

P 6. 7. 1406 6. martii. — Barones iudicio presiderunt a. d. 1406 sabato quatuor temporum quadragesime reverendissimus in Christo pater Zbinko archiepiscopus Pragensis, Alsso de Dúbee Sskopek, supremus camerarius, Hinko de Honstein supremus iudex, Boczko de Podiebrad, protonotarius tabularum terre, Joannes Krussina de Lichtnburg burgravius Pragensis, Brzenko de Sswihow iudex curie regalis. (Berghauer Protomartyr I. 186.)

Rejstřík svěcenců na kněžství legáta sněmu basilejského Filiberta, biskupa kostnického.

Podává Fr. Štědrý.

Kodex metropolitního archivu kapitolského XXI. úzkého folia obsahuje na l. 1.—12. řadu svěcených na kněžství v l. 1437—1439 výš dotčeným legátem¹⁾ obecného sněmu církevního v Basileji. Podle starého řádu udílela se svěcení na kněžství vždy ve dnech suchých, na bílou sobotu a na sobotu před hodem Božím svatodušním, čehož i Filibert setřil. Svěcení na podjáhenství, jáhenství a kněžství počítají se k vyšším,

¹⁾ Kdo tento muž byl, netřeba zde vykládati. poněvadž o něm Palacký ve svých dějinách III. c. na str. 37., 93.; 108., 109., 115., 120., 132., 136., 138., 139., 164., 179., 192., 200., 201., 203., 216., 217., 228., 238., 240., 242., 245., 253., 265., 286., 288., 302., 309. a Tomek v Děj. Prahy VI. 7.—9., 13., 15., 18., 20., 24.—35., 41., 45., 55.—57., 64., 68., 71., 154., 173. a článek v Ottově Sl. Nauč. IX. 200—1. takových zpráv podávají, že důkladnějších na ten čas podati nelze. K těmto dílům budiž tuto prostě poukázáno.

svěcení akolytů k nižším. Tonsura (pleš) jest jako úvod k duchovnímu životu značí, že ten, kdo se dobrovolně zbavuje ozdoby lidské hlavy, vlasů, pletí má větší ozdoby ducha. Někteří z čekatelů stavu kněžského přijali od legáta svátost biřmování, jak nás o tom výslovně pramen náš poučuje.

První svěcení dalo se r. 1437 na bílou sobotu, t. j. 30. března, v kostele sv. Jakuba na Starém městě, který krátce před tím týmž legátem znova byl vysvěcen. Toto opětné vysvěcení ukazuje, že dříve nebylo ho užito k obřadům a úkonům posvátným obecnou církví schváleným. Stalo se to 14. března 1437.²⁾ Světíl pak téhož dne na akolyty a podjáhný jinochy, jichž řada se podává dle arcijáhenství. Druhé svěcení dalo se v sobotu suchých dnů letních, t. j. v sobotu před svátkem nejsvětější Trojice, tenkrát na 25. května připadající, ve větším kostele pražském, t. j. v chrámě sv. Víta. V témž chrámě konal všechna další svěcení r. 1438 a 1439. Dotčeného dne udílel nižší svěcení a všechna svěcení vyšší. Po třetí světíl v sobotu po svátku povýšení sv. kříže dne 21. září a po čtvrté v suchých dnech zimních v sobotu, t. j. 21. prosince. R. 1438 předsezval první svěcení v sobotu s. d. jarních 8. března, druhé v sobotu po 4. neděli postní 29. března a třetí na bílou sobotu. Poslední svěcení konal r. 1439 na bílou sobotu 4. dubna, krátce před tím, než morem zchvácen zemřel.

Svěcenci pocházeli samozřejmě z arcidiecése Pražské. Ale jsou mezi nimi i tací, kteří byli z diecése Litomyšlské a Olomoucké: Všichni jmenují se jménem křesťným a připojuje se jméno otcovo, protože měl k svěcení připuštěn být jen ten, který byl z lože manželského. Nemanželští potřebovali zvláštního prominutí této překážky.

Řodem Uher byl Vavřinec syn Divišův z Čásmaku, správce školy kaple budínské, a Mikuláš syn Volpartův ze Žiliny v diecési Nitrianské. Byliť tu zastoupeni též Poláci a to z diecése Poznaňské Mikuláš, syn Michalův ze Šamotule, a Jan, syn Tomášův z Petrova. Z Hnězdenské arcidiecése byl Vojtěch, syn Adamův z Podolína, a z Vladislavské diecése Petr z Břešti syn Vojtěchův. Matěj z Laubzenic byl z diecése Kujavské. Ale i Němci z Chebu, tehdaž k diecési Řezenské náležející, z diecése Pasovské, Rýnsko-Kolínské a Norimberské jsou zde zastoupeni.

Kněží řádoví (religiosi) byli z melitenských (maltézských) v Strakoněch, premonstráti ze Želiva.

Někteří obdrželi svěcení nižší již od předešlých arcibiskupů jako Zbyňka *Konráda*, neb světcího biskupa *Mikuláše* Václava (1401—12). Každý z nich vykazoval se dostatečným vysvědčením buď písemným, aneb když je ztratil, hodnověrnými muži. Archiv Lounský zachoval nám taková vysvědčení Šimona syna Šimonova a Alžběty, matky jeho, že z řádného pochází manželství, které mu dala obec Lounská, jakož i vysvědčení Filibertovo o přijatém od něho svěcení, která jsem našel jen v přepise pozdějším, na mnoze chybném v tak zvané kronice Mojžíšově.³⁾

Universis et singulis cuiuscumque status dignitatis et preeminencie existant, ad quos presentes peruenerint. Nos magister ciuium et consules ciuitatis Lunensis cum reuerencia debitam famulandi promptitudinem significantes, qualiter Simon clericus idoneus et bone literature Simonis et Elisabeth coniugum proborum natus legitime dicionis nostre de Le-

²⁾ Tomek, Děj. Prahy VI. 24.

³⁾ I. A. 9. str. 39.

nessicz omnibus temporibus ab adolescencia sua, quibus in nostra et communitalis ciuitatis nostre cohabitacione et conuersacione commansit exclusa quauis sinistra fama se honorifice et laudabiliter erga nos et communitatem nostram conseruauit. Cuius intuitu et nostrorum servicium (?) ob respectu omnes et singulos, qui presentibus fueritis requisiti precibus rogatiuis postulamus, quatenus eidem Simoni in omnibus suis actis et agendis beneuolenciam et generosam velint ostendere voluntatem. Volumus etenim singulis, si umquam occurrerit grata vicissitudine recompensare.

Data sub sigillo nostro appresso a. d. 1424¹⁾ die Mathei ewangeliste.

Nouerint universi, quod nos Philibertus Dei et apostolice sedis gracia Constanciensis episcopus Provincie. generalis Basileensis concilii in Boemiam et Morauiam legatus destinatus a. 1438 sabbato quatuor temporum post dominicam, qua sancta canitur ecclesia Inuocauit me in maiori ecclesia pragensi sacros generales ordines infra sollemnitate (!) missarum prima et pontificatus fauente domino celebrari (!) dilecto nobis in Christo Simoni de Luna de legitimo matrimonio nato tonsuram contulimus clericalem, qua habita eundem Simonem ad acolitatus ceterosque minores ordines auctoritate dicta qua fungimur hac in parte rite et canonice duximus promouendum in castro pragensi nostro sigillo notando sub apostolico anno et die prenominato.

Tento Šimon stal se plebánem lounským. V pamětech se připomíná mezi l. 1450—71. Těšil se obecně vážnosti. Za něho kázal Rokycana dvakrát v Lounech, ale nikoliv ve farním chrámě sv. Mikuláše, nýbrž u sv. Petra, což by svědčilo tomu, že byl Šimon přísný katolický utrakvista, jakým byl druhdy Křišťan z Prachatic a jeho strana.

Důležitý dodatek nalézá se zde, že kandidát potvrditi musel přísežně, že bude zachovávat kompaktnost. Na prvních listech stojí jen jednoduché „jaraut“, později příčina té přísahy jmenuje se výslovně.

Pro nekňeze hudiž ještě připomenuto, že svěcení má se dít s přerývkami „cum interstitis“. Často se přiházelo, že někdo, potřebuje toho k dosažení hodnosti nějaké, dal se světití najednou za podjáhna, jáhna a kněze. Takové svěcení podmiňuje nepravidelnost či irregularitu. Že zde šetřeno interstitií, vysvětluje z celého rejstříku.

Při posledním svěcení Filibertově přichází Jiří z Falkensteina, jáhen diecése Pasovské, který od kardinála Juliana, legáta papežského, obdržel poloviční propouštěcí list, mediani dimissoria. Tento výraz nebude všem srozumitelný, i pokusíme se jej vysvětliti. Dle staré církevní kázně každý svěcenec na kněžství byl svěcen k určitému úřadu církevnímu. Tak i zde nalézáme rozličné tituly u jednotlivců, ku kterému úřadu svěcení přijali, na př. Arnošt, syn Mikulášův bečvářův ze Slavětína, na titul farního kostela v Nehasicích, jiní na titul svého dědictví, rychtáře Nového města pražského a p. Kdo chtěl odejti do jiné diecése, tomu bylo potřebí propouštěcího listu (litera dimissoria) od biskupa vlastního, aby světitel jeho věděl, že svou vinou nepřišel o úřad. Poněvadž dotčený Jiří z Falkensteina obdržel poloviční list propouštěcí, máme za to, že jako jáhen jsa ředitelem kůru kostela pražského, ale svěcen byv na titul oltářníka Panny Marie a sv. Barbory v městě Suprana v diecési Pasovské, měl na vůli, buď zde v Praze zůstat, neb do své diecése se navrátiti. A toto dovolení se nazývá media dimissoria, jakoby řekl, propuštěn na polovic.

¹⁾ Pok 1424 zdá se chybný a sluší čísti 1434. Opisovatel nejspíš vynechal jednu desítku při letopočtu MCCCCXX(X)IV.

Málo jest městských archivů jiných v Čechách z té doby zachováno. Doufám tudíž, že i tato prostá jména budou vřdně přijata od mnohých, kterým záleží poznati děje farních osad podrobněji.

* * *

Catalogus cleri ab episcopo Philiberto ordinati a. 1437 et 1438. Sequitur noticia ordinatorum per reverendum in Christo patrem dominum dominum Philibertum Constanciensem episcopum, sacri Basileensis concilii in Bohemiam et Moraviam legati in ciuitate Pragensi in ecclesiis et locis subscriptis incipiens.

A. MCCCCXXXVII^o in vigilia pasche. Eodem sabbato celebravit idem dominus legatus sacrorum et generales ordines astantibus ibidem imperiali maiestate seu domino serenissimo imperatore et rege Bohemie cum pluribus aliis dominis in ecclesia fratrum minorum antike ciuitatis pragensis paulo ante per dominum legatum reconciliata.

Primo acoliti. De titulo pragensi. Waczek Nicolai de Praga. Joannes Zacharie de Praga. Joannes Vlrici de Praga. Clemens Wenceslai, Petrus Johannis, Ambrosius Wenceslai, Mauricius Wenceslai, Wenceslaus Mathie (de Praga).

De titulo Ripensi. Petrus Galli de Rudnicz. Gregorius Johannis de Budyna. Gallus Viti de Budenicz. Wenceslaus Raczkonis de Litomicz.

De titulo Boleslaviensi. Vitus Crűcis de Krupa. Nicolaus Johannis de Hostkowicz.

De titulo Greczensi. Sigismundus Alberti de Grecz Regine. Stephanus Johannis de Gyzin. Martinus Wenceslai de Polna. Mathias Wenceslai de Hlinska.

De titulo Gurymensi. Adalbertus Johannis de Zbraslawycz.

De titulo Bechinensi. Thomas Johannis de Noua domo.

De titulo Plznensi. Ambrosius Genikonis. Mathias Petri de Strassicz. Georgius Johannis de Misa.

De titulo Zacensi. Nicolaus Johannis de Slawietyn. Nicolaus Andree de Cadana. Johannes Nicolai de Cadana. Paulus de Weronna.

Subdyaconi eodem die promoti. Nobilis Wilhelmus Leporis, scolasticus canonicus pragensis. Johannes Bartholomei de Broda boemicali, de domo s. Viti pragensis. Johannes Zdenichonis de Scalicz de domo s. Viti. Petrus de Lompnicz ad presentationem parochie in maiori Choy-na. Laurencius Dyonissii de Czasmak, natus Hungarus, rector scole capelle Budensis.

Ordinati eodem anno XXXVIII. per prefatum dominum legatum Pragensem in maiori ecclesia pragensi sabbato quatuor temporum post penthecostes.

Accoliti et tonsurati. De titulo Pragensi. Johannes Johannis de Praga. Nicolaus Laurencii de Praga. Gregorius Nicolai de Praga. Daniel Johannis de Praga. Laurencius Petri de Kosteletz. Sigismundus Galli de Praga, Daniel Johannis dicti Wlach, Wenceslaus Johannis de Praga pro tonsura. Petrus Simonis de Kosteletz pro tonsura. Johannes Pauli de Praga, Johannes Johannis de Praga, Martinus, Petrus Martini de Horzowicz, Wenceslaus Laurencii de Praga, Thomas Petri de Praga pro tonsura. Clemens Mauricii de Pabienicz. Ambrosius Petri (et) Jeronimus Mathie de Praga. Nicolaus Petri (et) Andreas Clementis de Welwar. Thomas Wenceslai de Rakownik. Pro tonsura: Caspar Caspari, Johannes Johannis, Johannes Petri, Johannes Wenceslai de Praga. Pro tonsura:

Zdeborius Nicolai de Hlasiwo. Petrus Johannis de Hostomycz. Johannes Bartholomey de Rakownik. Pro tonsura: Johannes Valentini et Johannes Nicolai de Praga. Johannes Martini de Praga. Pro tonsura: Wenceslaus Petri de Praga, Vitus Petri, Mathias Procopii de Praga. Pro tonsura: Johannes Andree de Praga. Nicolaus Nicolai, Johannes Vlrici, Georgius Petri, Nicolaus Blasii, Vitus Wenceslai de Praga, Wenceslaus Johannis de Wosinicz.

De titulo Curimensi. Benedictus Wenceslai de Benessow. Nicolaus Philippi, Thobias Simonis, Georgius Nicolai de Montibus. Cuness Proczkonis de Zasmuk. Johannes Johannis scriba de Broda theotunicali. Johannes Johannis de Czslawia (sic). Procopius Georgii de Sbraslawicz. Johannes Wenceslai de Chotyeborz. Simon Pauli de Czaslawia.

Bechinensis. Nicolaus Mathie, Mathias Benedicti, Petrus Michaelis. Zigismundus Leonardi de Noua domo. Wenceslaus Petri de Harawicz. Bartholomeus Petri de Wszcz. Pro tonsura: Johannes Bohuslay de Borotyn, Wenceslaus Nicolai de Sussisz.

Zacensis. Petrus Stephani de Zacz. Blasius Johannis de Grecz regine. Mathias Henrici de Cadana. Nicolaus Crucis de Zacz. Laurencius de domo s. Viti. Joannes Nicolay de Massczow. Petrus Johannis de Camenicz. Sigismundus Wenceslai de Kadana. Paulus Friderici de Kadana.

Lithomericensis. Johannes Johannis de Lithomericz. Johannes Johannis de Lippa. Nicolaus Gothardi de Lithomericz. Petrus Nicolai de Lithomericz.

Melniczensis. Wenceslaus Mathie de Duba.

Boleslawiensis. Thomas Johannis de Semyl. Vitus Leonis de Boleslawia. Johannes Mauricii. Johannes Bartholomei de Iuueni Boleslawia. Pro tonsura: Wenceslaus Jacobi de Tatobity, Wenceslaus Wenceslai de Dub.

Plznensis. Wenceslaus Nicolai de Plzna. Mathias Martini de Przesticz. Wenceslaus Zdislai de Tyn. Pro tonsura: Johannes Andree de Liboswar. Wenceslaus Johannis de Zyebycz. Johannes Wenceslai de Plzna. Daniel Johannis de Plzna. Georgius Johannis de Vtwyna. Andreas Clementis de Nequasow. Wenceslaus Johannis de Tyn.

De titulo Slanensi. — *De titulo Horssowiensi* (sic). Promoti eodem anno de dycesi Olomucensi. Johannes Blasii de Mezerzicz. Thobias Johannis filius de Daczicz. Nicolaus Procopii de Potzatek(!). Johannes Laurencii de Mezzicz.

De Polonia promoti. Adalbertus Ade de Podolino Gnesnensis diec. cum dimissoria. Petrus de Brest Alberti Wladislawiensis diec. mediam dimissionariam. Pro tonsura. Nicolaus de Bamburga (!).

Subdyaconi eodem anno et die promoti. Paulus Thome de Zrucz tempore domini archiepiscopi Zbinkonis per dominum Wenceslaum suffraganeum. Perdidit literam acolitatus. Receptus ad prouisionem M. Procopii de Plzna, nunc in Noua domo commorans. Simon Mathie de Purczka acolitus per Wenceslaum suffraganeum ad titulum parochie de Noua uilla Borzkonis, de qua Petrus Polak notarius capituli Pragensis testatus est de presentacione concordata, sed non institutus. Wenceslaus Viti de Osecz acolitus per dominum Zbinkonem ad titulum parochie in Osecz, ut retulit commissarius Leporis canonici Pragensis Laurencius de Rudnicz acolitus, receptus ad presentacionem Johannis plebani in Leta curia. Nicolaus Jacobi de Piesku ad titulum parochie in Dubna. Wenceslaus Johannis de Pelhrzimow accolitus tempore Zbinkonis, ut jurat, literam per-

didit, ad titulum parochie in Pelhrzimow. Martinus Wenceslai de Colonia ad titulum patrimonii cum relatione M. Procopii de Plzna.

Dyaconi eodem die promoti. Dominus Wilhelmus Leporis scholasticus et canonicus ecclesie pragensis. Laurencius Dionisii de Chasma, Hungarus, rector scole Budensis. Petrus Petri professus s. Johannis Jerosolimitani in Strakonicz. Petrus Martini de Lompnicz ad titulum parochie in Majori Choyna. Johannes Bartholomei de Broda boemicali, de domo s. Viti. Johannes Sdenikonis de Scalicz de domo s. Viti.

Presbyteri consecrati eodem die. Nicolaus Petri de Budiewycz ad vicariam in Humpolecz. Nicolaus de Horzowicz ad altare nouum (?) in Leta curia.

Promoti ad ordines et recepti per dominum reuerendum in Christo patrem dominum Constanciensem, legatum sabato quatuor temporum post festum exaltacionis s. crucis in ecclesia pragensi anno predicto XXXVII.

Accoliti de titulo Pragensi. Nicolaus Johannis de Praga. Wenceslaus Thome de Praga. Wenceslaus Valentini de Mielnik. Blasius Viti de Praga. Procopius Simonis de Praga. Johannes Valentini de Praga. Nicolaus Mraskonis de Psibram (sic). Urbanus Jacobi de Praga. Wenceslaus Henrici de Praga. Florianus Wenceslai de Praga. Nicolaus de Tachouia. Bartholomeus Nicolai de Praga. Jacobus Thome de Praga. Johannes Andree de Praga. Franciscus Theodorici de Praga.

De titulo Curimensi. Johannes Johannis de Bohadanecz (sic). Johannes Laurencii de Opoczna. Johannes Ambrosii de Montibus Cuthnis. Johannes Stanislai de Zleb pro tonsura. Procopius Johannis de Montibus Cuthnis. Jacobus Nicolai de Chotyeborz.

De titulo Bechinensi. Jacobus Johannis de Benessow. Sigismundus Vlrici de Noua domo. Bernardus de Iglauia, Olomucensis diecesis. Nicolaus Nicolai de Borownyk. Martinus Sigismundi de Noua domo. Johannes Johannis de Pelhrzimow.

De titulo Zacensi. Jacobus Henrici de Kadana. Johannes Wenceslai de Luna. Johannes Thome de Zluticz.

De titulo Mielnicensi. Nicolaus Mathie de Mielnik.

De titulo Boleslawiensi. Procopius Mathei de Dub pro tonsura solum.

De titulo Plnensi. Benedictus Jacobi de Antiqua Plzna. Johannes Simonis de Cladrub pro tonsura solum. Nicolaus Thome de Bydzawa. Johannes de Plzna. Johannes Hoyakonis de Dobrzan. Jacobus de Sussicz. Simon Johannis de Rokssana (sic).

De titulo Slanensi. Arnestus Nicolai doleatoris de Slawietin.

De titulo Greczensi. Martinus Georgii de Choczna.

Subdiaconi anno predicto XXXVII. post exaltacionem s. crucis in loco predicto etc. Wenceslaus Wenceslai de Kumyk ad titulum sui patrimonii. Nicolaus Samuelis de Schamotulj Poznaniensis diecesis mediam dimissoriarn domini cardinalis camerarii pape ad titulum patrimonii. Simon Mathei de Baworow ad prouisionem plebani de Leta curia. Johannes Wenceslai de Chotyeborz ad titulum capellanie beate virginis in dicta parochia in Chotyeborz. Johannes Mathie de Dub ad titulum presentatus in Volyna et sui patrimonii. Johannes Martini de Rudnicz ad titulum sui patrimonii. Jacobus Johannis de Tachouia ad altare beatorum Petri de Pauli in Tachovia presentatus ad illud altare. Nicolaus Blasii ad presentationem plebani s. Adalberti in Noua ciuitate Pragensi. Ma-

thias Georgii de Luticz ad titulum patrimonii. Wenceslaus Martini de Crupy ad presentacionem M. Jacobi notarii tabularum, qui promisit usque annum. Mathias Martini de Przessticz de domo s. Viti. Johannes Laurencii de Haber ad titulum parochie in Chrustowicz, cui dominus de Noua domo prouidit. Nicolaus Petri de Budyewycz ad prouisionem Johannis Stephani ciuis Pragensis usque ad annum. (Dokončení.)

Korunovace císařovny Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723.

Z Lothových letopisů podává Dr. M. Kovář.

(Pokračování.)

Průvod z kaple sv. Václava ke hlav. oltáři. Průvod z kaple sv. Václava dál se v tomto pořádku: Nejprve s oltáře ostatkového šel zástupce Jeronyma hraběte Colloreda, svob. pána z Valsee, gubernatora a generálního kapitána v Miláně, jakož i nejvyššího dědičného truksasa v království Českém, Štěpán Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova pozlacený pecen chleba a Václav Ignác Vratislav hrabě z Mitrovic, nejvyšší dědičný kuchmistr v království Českém, postříbřený bochánek, pak nejvyššího číšníka v království Českém hraběte Černína zástupce Děpolt Černín hrabě z Chuděnic, podplukovník knížecího Sulzbašského pluku kyrysníků, pozlacený, a jeho asistent Karel Josef Novohradský hrabě Kolovrat postříbřený soudek vína.

Rovněž se nejvyšší hodnostáři zemští chopili odznaků královských, spočívajících na oltáři a všichni vyšli v témž pořádku, jak byli vešli, z kaple, a postavili se, aby učinili místo panu arcibiskupovi, na pravo ke kapli Martinické. Oba duchovní assistenti Jejího Vel. kardinál Schrattenbach a biskup litoměřický, oblekše se v kapli Martinické (tento si vstavil infuli na hlavu) postavili se po obou stranách dveří u kaple sv. Václava, aby Její Vel. při výstupu vzali doprostřed.

Když se pak Její Vel. přiblížila ke prahu dveří, pozastavila se; i žehnal jí tu arcibiskup, mitru máje na hlavě, stejně jako císaři,¹⁾ jen místo slov: qvi famulum tuum Carolum říkal: qvi famulam tuam Elisabetham . . . (jenž jsi služebníci svou Alžbětu).

Po této modlitbě brala se Její Vel. císařovna vedle schodů královské oratoře do presbytáře či choru ke hlav. oltáři na svůj trůn v tomto pořádku:

1. Nesena umbella mezi 4 akolyty, kteří drželi stříbrné svícny s hořícími svícemi.

2. Šli infulovaní praelati království Českého.

3. Následoval kříž arcibiskupský.

4. Veškera metropolitní kapitola u sv. Vítá.

5. Arcibiskup, před nímž kráčel císařský obřadník a dva cis. dvorní kaplani v dalmatikách, se svými oběma assistenty.

6. Čtyři faráři ze 3 měst pražských od sv. Jindřicha, sv. Václava, od Panny Marie řečené na louži a od sv. Martina, kteří

¹⁾ Viz Sborník Hist. kr. IV. str. 115,

opět nesli 4 stříbrná poprsí svatých ostatků mezi 6 panoši, držícími hořící pochodně, k oltáři sv. Víta, na nějž je pak postavili.

7. Ostatní císařští panoši.

8. Ti císařští dědiční úřadové, kteří neměli co nésti.

9. Nejvyššího dědičního truksasa zástupce s pozlaceným a jeho assistent s postříbřeným bochánkem chleba.

10. Nejvyššího dědičního číšníka zástupce s pozlaceným a jeho assistent s postříbřeným soudkem vína.

11. Nejvyšší hodnostáři zemští v témž pořádku, jako před tím šli do chrámu, s královskými odznaky českými; meč sv. Václava, opět v pochvě ležící na zmíněném polštáři, nesl nejvyšší maršálek zemský.

12. Její Veličenstvo císařovna uprostřed svých asistentů ve svém drahocenném rouše s domácí korunou na hlavě; vlečku šatu jí nesla nejvyšší dvormistryně. Po obou stranách provázela ji stráž císařských arcierův a trabantův.

13. Knížecí paní abatyše, majíc na hlavě věnec, se svými 2 pannami klášterními.

14. Dvorní dámy s paními nejvyšších hodnostářů zemských, tak jak šly do kaple sv. Václava.

Při vykročení Jejího Vel. z kaple zazněly polnice a bubny a za průvodu zpíváno zase od cí. zpěváků *responsorium*: *Ecce mitto Angelum meum, qui praecedat te, etc.*²⁾

Císařovna přichází ke svému trůnu. Když se přišlo do choru, Její Vel. císařovna, při jejímž příchodu Jeho cí. a král. Vel. povstal se sedadla na svém trůně, vystoupila před trůn jí věnovaný a poklekla tu; její oba assistenti však, jakož i nejvyšší dvormistryně a knížecí abatyše se svými oběma pannami klášterními, taktéž i dvorní dámy a paní nejvyšších hodnostářů zemských uchýlili se na místa jim vykázaná.

Její nejvyšší dvormistr kníže Cardona postavil se na levou stranu trůnu na to místo, kde stálo sedadlo Jejího Vel., ale o něco do zadu na dolejší širokou tribunu, dědiční pak úřadové po obou stranách trůnu, ale více ku předu proti hlav. oltáři.

Pan arcibiskup posadil se, učiniv poklonu před hlav. oltářem i Jeho Veličenstvu císaři a císařovně, na *faldistorium*, postavené na nejhořejším stupni oltáře. Duchovenstvo však stanulo na straně epištolní a praelati u svých lavic, červeným a bílým sukrem pokrytých.

Zástupce nejvyššího dědičního truksasa však a nejvyšší dědičný kuchmistr, jakož i zástupce nejvyššího číšníka dědičního se svým assistentem položili pozlacené a postříbřené pecny chleba a soudky vína na stolec, postavený na straně epištolní.

Nejvyšší hodnostáři zemští odevzdávají arcibiskupovi odznaky královské. Nejvyšší hodnostáři zemští panu arcibiskupovi podali odznaky královské, žezlo, jablko a korunu, ležící na červených zlatotkaných polštářích, jakož i meč sv. Václava, kterýžto potom nebyl již sňat s oltáře a nedonesen ke dvoru, nýbrž po skončení slavné mše sv. zase uschován v kapli sv. Václava; arcibiskup dal je pak i s polštáři od svého assistenta, světícího biskupa Mayerna,

²⁾ L. c., str. 115.

položiti na hlavní oltář, polovici na pravo a polovici na levo. Čepička přináležející pod korunu byla dána nejvyššímu komoří zemskému v království Českém, aby ji podržel; nejvyšší hodnostáři zemští sami odstoupivše uchýlili se na pravou stranu trůnu Jeho Veličenstva.

Císař uvádí císařovnu ke korunování p. arcibiskupovi. Když to vše se stalo, že všichni zaujali svá místa, vzal Jeho Vel. císař říšské žezlo a říšské jablko od těch, kteří je stojíce vedle trůnu drželi, do rukou a povstal s trůnu, maje na hlavě cis. korunu a v rukou drže žezlo a jablko, provázen jsa těmi, kteří ke službě stáli kolem trůnu, t. j. nejvyšším dvormistrem, komořím a dvorním maršálkem i oběma setníky gardovými, a ubíral se k p. arcibiskupovi před hlavní oltář.

Zároveň tam přibyla i Její Vel. císařovna, vedena jsouc svým nejvyšším dvormistrem za ruku; před ní kráčel nejvyšší dvormistr zemský se svou berlou a za ní nejvyšší dvormistryně, nesoucí ji vlečku, a knížecí paní abatyše; obě její panny klášterní zatím, jako pokaždé, zůstaly na svých místech za lavičkou na zemi klečeti. Její Vel. doprovázeli též oba královští assistenti, kteří mimo tuto právě zmíněnou družinu Jejímu Vel. všude přisluhovali.

Její Vel. postavila se před nejdolejší stupeň oltáře na pravo k Jeho Vel., který téměř zároveň přišel k oltáři. Královští assistenti a ostatní družina stanuli za ní. Její Vel. poklonivši se před hlavním oltářem a poněkud i před p. arcibiskupem, poklekla na dolním stupni na zlatotkaný polštář, který ji tam tentokrát i pak pokaždé pokládal a zase odsunoval nejvyšší komoří zemský, a políbila kříž na štole p. arcibiskupa, který zatím se svého faldistoria povstal.

Potom císař stojí na spodním stupni, uváděl Její Vel. císařovnu p. arcibiskupovi, stojícímu za faldistoriem, k požehnání a ke korunování těmito slovy, jež četl z pontifikálu římského, držného jemu od obřadníka jeho, klečícího po levém jeho boku:

„Reverende Pater, postulamus, ut consortem nostram Nobis a Deo conjunctam benedicere et Corona Regali decorare dignemini ad laudem et gloriam Salvatoris nostri Jesu Christi.“³⁾

Potom vrátil se Jeho cis. Vel. zase na svůj trůn a odevzdav jablko a žezlo těm, kteří klenoty královské nesli dříve při příchodu, poklekl na klekátko.

Císařovna chystá se, aby se na tvář položila při litanii ke všem svatým. Arcibiskup obrátil se zase k oltáři, aby pokleknuv před faldistoriem, modlil se litanii ke všem svatým, Její Vel. však odebrala se poněkud v levo na stranu evangelní a poklekla tam na nejnižším stupni na polštář, jež ji tam opět položil nejvyšší komoří zemský, a dala si od nejvyššího dvormistra, stojícího ji v levo, sejmouti korunu, kterou její komorní platmistr Jan Fernandez de Brunetti držel na polštáři červeně aksamilovém, zlatě ovroubeném.

O něco vzadu na zemi klečeli oba císařští assistenti a za císařovnou nejvyšší dvormistryně a knížecí abatyše, jakož i císařovnin nejvyšší dvormistr, nejvyšší dvormistr zemský a nejvyšší

³⁾ Ctihodný otče, žádáme, abyste družku naši od Boha Nám snoubenou požehnati a korunou královskou ozdobiti ráčil ke chvále a slávě Spasitele našeho Ježíše Krista.

komoři zemský i veškeré duchovenstvo a všichni, kteří byli v presbytáři.

Arcibiskup, infuli maje na hlavě, kleče opřel se o své faldistorium a počal říkati litanii. Při počátku litanie sklonila se císařovna tvář svou na stoličku, stříbrotkanou látkou pokrytou, postavenou na předposledním stupni, na níž z předu opřen byl zlatotkaný polštář a nahoře položen podobný bohatý a pak ještě jiný polštář ze žlutého aksamitu, na kterýžto Její Vel položila se čelem, podloživši si pod ně ruce.

Když arcibiskup v litanii, při níž duchovenstvo stále odpovídalo, přišel ke slovům: „Ut omnibus fidelibus defunctis,“ tu vstav postavil se s berlou arcibiskupskou proti císařovně, řka:

„Ut famulam tuam Elisabetham beneddicere digneris.⁴⁾“

Načež Jeho Vel. císař, obrátiv tvář svou k oltáři, zároveň s duchovenstvem zvučným hlasem odpověděl:

„Te rogamus, audi nos.“

Infulovaní praelati při tom s arcibiskupem rukou žehnali Její Vel., jakož se i potom při všech žehnáních i při korunování královny modlili modlitby, k úkonům těm se vztahující.

Arcibiskup pokračoval:

„Ut Eam beneddice et consecrare digneris.⁵⁾“

Císař odpovídal s duchovenstvem:

„Te rogamus, audi nos.“

Po tomto žehnání arcibiskup, pokleknuv na své dřívější místo, dokončil litanii, po níž opět jakož i císař se svého trůnu vstal. Bez infule obrátiv se k císařovně, arcibiskup modlil se tuto kollektu:

„Omnipotens sempiterne Deus, hanc famulam tuam Elisabetham Coelesti benedictione sanctifica, et qvam in adiutorium Regni Reginam suscipimus, tua ubiqve sapientia doceat et confortet, atqve Ecclesia tua fidelem Famulam semper agnoscat. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qvi tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. R. Amen.⁶⁾“

Po té modlitbě byla císařovna svými 2 královskými assistenty zdvižena sice se stoličky, ale zůstala na témž místě před oltářem klečeti, majíc ruce sepiaté, a arcibiskup pokračoval:

V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

V. Sursum corda R. Habemus ad Dominum.

V. Gratias agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum et, æqvum et salutare, nos tibi semper et ubiqve gratias agere, Domine sancte Pater, omnipotens sempiterne Deus, honorum cunctorum Auctor et Distributor benedictionumqve omnium largus Infusor, tribue super hanc famulam tuam Reginam Elisabetham benedictionis tuae copiam, et qvam hu-

⁴⁾ Abys služebnici svou Alžbětu žehnati ráčil.

⁵⁾ Abys ji požehnati a posvětití ráčil.

⁶⁾ Všemohoucí, věčný Bože, tuto služebnici svou Alžbětu posvěť nebeským žehnáním, a kterouž k pomoci království přijímáme za královnu, nechť ji Tvá všude inoučnosť poučuje a síli a církev Tvá v ní vždy poznává věrnou služebnici. Pro téhož Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého, který s Tebou živ jest a kraluje v jednotě téhož Ducha svatého Bůh na věky věkův. Amen.

mana susceptio sibi præesse gaudet, tua supernæ electionis et benedictionis effusio accumulæ. Concede Ei, Domine, auctoritatem Regiminis, Consilii magnitudinem, sapientiæ, prudentiæ et intellectus abundantiam, Religionis et pietatis custodiam, qvatenus mereatur benedici et augmentari in nomine ut Sara, visitari et fecundari ut Rebecca, contra omnium muniri vitiorum monstra ut Judith, in Regimine Regni elegi ut Esther, ut qvam humana nititur fragilitas benedicere, Cœlistis potius intimi roris repleat infusio; et qvæ a nobis suscipitur et benedicitur in Reginam, a te mereatur obtinere præmia æternitatis perpetuæ. Et sicut ab hominibus sublimatur in nomine, ita a te sublimetur in fide et operatione. Illo etiam sapientiæ tuæ rore perfunde, qvem beatus David in repromissione et filius ejus Salomo percepit in locupletatione. Sis Ei, Domine, contra cunctorum ictus inimicorum lorica, in adversis galea, in prosperis sapientia, in protectione clypeus sempiternus. Sequatur pacem, diligat charitatem, abstineat se ab omni impietate, loqvatur justitiam, custodiat veritatem, sit cultrix justitiæ et pietatis, amatrix Religionis vigeatqve præsentí benedictione in hoc ævo annis plurimis et in sempiterno sine fine æternis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. *R. Amen.*⁷⁾

Císařovna vrací se na svůj trůn. Po této modlitbě vstala Její Vel., když jí byl nejvyšší dvormistr zase vstavil na hlavu korunu, kterou držela na polštáři komorní platmistryně, a poklonivši se před oltářem a jdouc kolem císařova trůnu, i Jeho Veličenstvu, vedena byla od královských asistentův a družiny své zase na trůn, kdež poklekla.

Císařovna jde opět k oltáři k pomazání. Arcibiskup jal se pak sloužiti mši sv. připadající na tento svátek, v níž pokračoval až za epístolu po alleluja. Tu Její Vel., k oltáři zase provázena družinou, král. dvěma asistenty a knížecí paní abatyší, poklekla tam na

⁷⁾ V. Pán s vámi! R. I s duchem tvým! V. Vzhůru srdce! R. Máme k Pánu. V. Díky vzdávějme Pánu Bohu svému! R. Hodno a spravedlivó jest.

V pravdě vhodno a spravedlivó jest, slušno a spasitelnó, abychom Tobě vždy a všude díky vzdávali, Pane svatý a Otče, všemohoucí, věčný Bože, veškerých důstojností původce a udělovateli, všech požehnání štědrý dárce, uděl této služebnici své královně Alžbětě plnost svého požehnání a na ni, z níž se těší lidské přijetí, že mu stojí v čele, Tvá hojnost nebeského vyvolení a požehnání nechť se naplní. Uděl jí, Pane, moc vlády, velikost rady, hojnost moudrosti, rozvahy a rozmyslu, zachování náboženství a zbožnosti, aby zasloužila požehnána býti a rozmnožena ve jménu jako Sara, navštívena a obohacena jako Rebeka, proti ohavným všem vinám upevněna jako Judith, ke vládě království vyvolena jako Esther, aby jí, kterou lidská křehkost troufá si žehnati, nebeské spíše vltí nejvnitřnější rosy naplnilo, a ta, která se od nás přijímá a žehná na královnou, od Tebe zasloužila obdržeti odměny stálé a věčné. A jako od lidí povýšena jest jménem, tak aby od Tebe povýšena byla ve víře a skutcích. Vlej na ni též onu rosu své moudrosti, kterou blahoslavený David ve slibu a jeho syn Šalomoun obdržel v obohacení. Buď jí, Pane, proti ranám všech nepřátel pancéřem, v neštěstí přílbicí, ve štěstí moudrostí, v ochraně štítem věčným. Nech baží po míru, miluje dobročinnost, zdržuje se vši bezbožnosti, mluví řečí spravedlivé, ochraňuje pravdu, nechť jest vykonavatelkou spravedlnosti a zbožnosti, milovnicí náboženství a nechť zkvétá přítomným požehnáním v tomto životě po přemnohá léta a ve věčném ustavičně bez konce. Pro Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého, jenž s Tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha sv. Bůh na věky věkův. R. Amen.

polštář uprostřed oltáře na nejvyšším stupni, dala si opět domácí korunu sejmouti od nejvyššího dvormistra, kterou pak červeným tafetem pokrytou na polštáři červeně aksamitovém za průvodu několika arcierův a trabantův odnesl komorní platmistr ke dvoru.

Před oltářem Její Veličenstvo byla na pravém rameni a na lopatkách k pomazání dle obyčeje upravena od nejvyšší dvormistryně a od nejvyšší komoří zemské paní hraběnky Schaffgotschové a ode dvou slečen komorných, totiž od slečny Rosalie hraběnky Thunové a slečny Cecilie hraběnky Ottingen-Spielbergové.

Jeho Vel. císař povstal s trůnu svého. Arcibiskup pak, jenž seděl na faldistoriu s mitrou, pomazal Její Vel. císařovnu a to nejprv od kloubu pěstního k lokti na pravém rameni a pak nahore mezi lopatkami, děláje kříž svatým olejem katechumenů, podaným jemu od císař. obřadníka na zlaté misce, a modlil se při tom tuto modlitbu :

„Spiritus sancti gratia humilitatis nostræ officio in te copiosa descendat, ut sicut manibus nostris licet indignis oleo materiali oblitata pingvescis exterius, ita ejus invisibili ungvine delibuta impinqvari merearis interius, ejusqve spirituali unctione perfectissime semper imbuta et illicita declinare tota mente et spernere discas et valeas utilia animæ tuæ jugiter cogitare, optare atqve operari qveas et opereris, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R. Amen.*“⁸⁾

Po této modlitbě byl Jejímu Vel. svatý olej poněkud osušen od knížecí paní abatyše a arcibiskup modlil se tuto modlitbu :

„Deus, qvi solus habes immortalitatem lucemqve inhabitas inaccessibleem, cujus providentia in sua dispositione non fallitur, qvi fecisti ea, qvæ futura sunt, et vocas ea, qvæ non sunt, sicut ea, qvæ sunt, qvi superbos æquo moderamine Principatu dejicis atqve humiles dignanter in sublime provehis: ineffabilem misericordiam tuam supplices exoramus, ut sicut Esther Reginam Israel causâ salutis de captivitatis suæ compede solutam ad Regis Assueri Thalamum Regniqve sui consortium transire fecisti, ita hanc famulam tuam Elisabetham humilitatis nostræ benedictione Christianæ plebis salutis gratia ad dignam sublimemqve Regis nostri copulam Regniqve sui participem misericorditer concedas, et ut Regalis fœdere Conjugii semper permaneat pudica, proximam virginitatis palmam continere qveat tibi qve Deo unico et vero in omnibus et super omnia jugiter placere desideret et te inspirante, qvæ tibi placita sunt, toto corde perficiat. Per Christum Dominum nostrum. *R. Amen.*“⁹⁾

(Dokončení.)

⁸⁾ Milost Ducha svatého z úkonu poniženosti naši na Tebe sestupíž hojná, abys, jakož nehodnýmá rukama našima pomazána kypíš olejem přirozeným vně. tak jeho neviditelnou mastí napuštěna vzkypěti zasloužila uvnitř a jeho duchovním pomazáním co nejdokonaleji vždy naplněna abys naučila se nedovolené věci se vši myslí odvracetí a byla silna jimi pohrdati, o užitečných stále přemítati v duši své, jich si přáli a je konati mohla a konala s pomocí Pána našeho Ježíše Krista, jenž s Bohem Otcem a Duchem svatým živ jest a kraluje na věky věkův. *R. Amen.*

⁹⁾ Bože, jenžto sám máš nesmrtelnost a světlo obýváš nepřístupné, jehož prozřetelnost ve svém rozvrhu nemůže býti oklamána, jenž jsi učinil vše to, co bude, a voláš to, co není, jakož to, co jest, jenž pyšné stejnou kázní svrhuješ

Bitva na Bílé hoře.*)

Sepsal **Dr. Fr. Xav. Kryštůfek**, kanovník a c. k. universitní professor v Praze.

1. Krátký nástin předběžných událostí (1618—1620).

Hrabě Jindřich Matiaš Thurn¹⁾ pracoval po leta v Čechách o to, aby rod Habsburský s českého trůnu svrhl. Přiblížila se doba, kdy jeho úmysl měl se stát skutkem.

Dne 23. května 1618 svrhli protestanští stavové královské místodržící Viléma Slavatu a Jaroslava Martinice s písařem Fabriciem s okna královského hradu do příkopu 18 metrů hlubokého.²⁾ Skoro zázrakem byli při životě zachováni. Stavové ještě po nich střileli, ale žádná kule neranila jich smrtelně. Záminkou k tomuto činu jim bylo, že prý místodržící jsou příčinou nemilostivé odpovědi krále Matiaše ze dne 21. března 1618 ve při o kostely ve Hrobech a Broumově. Vyhození královských místodržitelů bylo tak hroznou urážkou královské velebnosti, že musilo míti v zápětí přísné potrestání vinníků. Vypukl boj mezi mocí stavovskou, která se opírala o lutheránství, a mezi mocí královskou, která se opírala o katolickou církev. Zvítězí-li lutheránští stavové, stane se moc královská stínem, katolická církev bude na

s knížectví i pokorně důstojně povyšuješ, pokorně prosíme nevýslovné milosrdenství Tvé, abys, jakož jsi Estheru královnu israelskou za příčinou spásy zbavenou pout zajetí svého přejíti dopustil k manželství krále Assuera a do soudu jeho království, tak milostivě udělil, aby tato služebnice Tvá Alžběta požehnáním naší poniženosti za příčinou spásy lidu křesťanského dospěla k důstojnému a vznešenému krále našeho sňatku a účastnou se stala království, i aby smlouvou královského manželství vždy zůstala cudnou, palmu panenství nejbližší obdržeti mohla a Tobě, Bohu jedinému a pravému, ve všem a nade vše stále libiti se snažila a vnuknutím Tvým, co Ti libo, vším srdcem konala. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

*) Zprávy o bitvě na Bílé Hoře jsou hojné, podané od obou válečných stran. Gindely vydal sbírku těchto zpráv (počtem 44) r. 1877 pod názvem: „Die Berichte über die Schlacht auf dem weissen Berge bei Prag“ v „Sitzungsberichte“ Vídeňské Akademie věd. Nejlepší dílo o této bitvě podal Dr. Julius Krebs: „Die Schlacht am weissen Berge bei Prag. Breslau 1879. Výborný jest článek: „Bílá hora“ v Ottově Naučném Slovníku IV. 42—49 s mapkou bojiště. — Cenná jest práce Dra Václava Řezníčka: „Bílá hora.“ V Praze 1895 2 sv. v „Modré knihovně“, kde p. spisovatel líčí neohroženě a nestranně na základě pramenů proti běžným předsudkům schátralost, sobectví a nevlastenectví odbojných protestantských stavů, krále Fridricha a německých cizáckých generálů stojících v čele českého vojska. — Podobně činí můj bratr Dr. Jan Kryštůfek ve svých „Dějínách nové doby“ sv. IV. ve stati: „Mravný a politický úpadek národa českého“ (1526—1648) str. 241—299. — Dr. Ant. Gindely: Geschichte des 30jährigen Krieges in 3 Abtheilungen Prag. 1869—1880. I. Abtheilung: 1618—1621. Der böhmische Aufstand u. seine Bestrafung. — Týž „Dějiny českého povstání leta 1618. V Praze 1870—1880 4 sv. (Srov. též články Krojherovy ve „Sborníku Hist. kroužku“ z r. 1893 a 1894: „Bylo-li porušení majestátu příčinou českého povstání?“ a „Nevlastenectví českých stavů nekatolických v době předbělohorské.“ Red.)

¹⁾ Pocházel z rodu milánských signorů de la Torre, který byv od Viskontů z Milána r. 1307 vypuzen, usadil se konečně v Korutansku, kde podnes Pliberk (Bleiberg) jest jeho sídlem. Otec tohoto Jindřicha Matiaše František dostal za krále Rudolfa II. český a moravský inkolát.

²⁾ Toto vyhození místodržitelů nebylo skutkem okamžité rozčilenosti, ale bylo dobře promyšleno a umluveno v domě mladého pana Albrechta ze Smiřic dne 22. května 1618, kde se sešli Thurn, Budovec, Smiřický, pak asi Oldřich Vchinský, a jak události následujícího dne svědčí, též Pavel a Jan Litvín z Říčan a Václav Vchinský věděli o tom.

dobro v Čechách vyhubena, Čechy stanou se šlechtickou oligarchií, německví bude se proudem šířiti po vlastech českých a odehráváti truchlohra, která se na dolním Polabí odehrála a skončila vyhubením Slovanů. Zvítězí-li král, bude moc stavovská na nejmenší míru uvedena, lutheránství zničeno, a národ český buď odřekne se náboženství z Němec přineseného a zůstane českým a zachová svou národnost slovanskou, nebo zůstane německému lutheránství věren, opustí svou vlast a utone v německém moři. Dle lidských výpočtů bylo vítězství odbojníků více nežli pravdě podobné. Česká říše měla asi sedm millionův obyvatelů, z nichž bylo asi 90% protestanty a asi 10% katolíky, a mohla postaviti do pole 100.000 mužů vojska; jenom potřebovala k tomu schopné vůdce, nadšené bojovníky a obětavé poplatníky: ale těch neměla. Na straně české revoluce stáli všichni protestanté a nepřátelé domu Habsburského.

Hned 24. května zvolili odbojní stavové 30 direktorů, z každého stavu po 10, jako zatímni vládu, ale teprve po měsíci stal se Václav z Roupova předsedou direktoria, aby bylo jakési jednotné řízení. Dne 25. května ustanoveni byli hrabě Jindřich Matiaš Thurn za generallieutenanta, Colonna z Felsu za polního maršálka, Jan Mladší z Bubna za generálního strážmistra a Pavel z Kapliře za generálního ubytovatele (kvartýrmistra). Všichni byli bez vojenského nadání a prostřední osoby. To pozorovali dobře direktori a proto získali švábského říšského hraběte Jiřího Fridricha z Hohenlohe (z Hollachu) a učinili jej jaksí ministrem války v Praze, za to poslali Thurna, aby nežárnil, s vojskem na hranice. K oběma generallieutenantům byl ještě získán hrabě Arnošt z Mansfeldu, válečný dobrodruh, který přivedl odbojným stavům pomocný sbor 2000 mužů, které dle jeho řeči udržoval dvůr falcký, ale vlastně to činil savojský vévoda Karel Emmanuel, který si dělal naději na českou korunu. Mansfeld zmocnil se 18. listopadu 1618 Plzně, posud králi věrné, a zůstal v ní.

Direktoři, místo aby nadšení pro válku v národě roznítili, poddanství lidu zrušili a jej tak pro odboj získali, rozhodli se, že válku povedou najatými žoldnéři, a lid měl na ně platiti válečnou daň. Berně scházela se špatně; měsíčně sešlo se něco přes 60.000 zlatých, ale direktori brali ročně 42.000 kop míšenských grošů;³⁾ dále panovala hrozná nepoctivost u plukovníků (majetníků pluku,⁴⁾ kteří dostávali pro sebe plat a pro pluk žold, z něhož platili důstojníky na svůj vrub a mužstvo. Žold vyplácel se vojsku takto: Nejprve obdrželi majetníci pluku nebo plukovníci vnaďné a vstupné za to, že převzali na sebe zřízení pluku, potom to bylo jejich věcí, odkud vzali mužstvo a důstojnictvo, čím oblékali a vyzbrojili vojáky. Majitel pluku dostal napřed určitou summu peněz měsíčně na každého muže; počet mužstva zjišťoval se tak zvanou přehlídkou. Až do budoucí přehlídky počítal se počet mužstva dle předešlé. Přehlídky měly se konati pravidelně měsíčně; u pomocného vojska Slezanův a Moravanův bylo tomu tak, ale nikoliv u Čechův, u nichž se to sotva po jedné zimě, zřídka po větší bitce

³⁾ Kopa míšenská = 2 zl. 46 kr. čili 4 K 92 h.

⁴⁾ Majetníkem pluku býval plukovník, ale ne vždycky: někdy byl sám v žoldu majetníkově.

dělo. Příčina této nepolechy byla ta, že většina českých generálů byla spolu majetníky pluků: čím méně přehlídek, tím větší užitek měl majetník pluku, bera žold za padlé a nemocné vojíny. Hohenlohe měl dva pluky, jízdní a pěší, a vyčítala se mu hrozná lakota a nesvědomitost. On, Thurn, Solms, Kinský, Fels, Kaplíř, později oba Anhaltové, otec a syn, dovedli pošinouti přehlídky do dálky. Plukovníci počítali žold sprostého vojáka výše, nežli jemu sami platili; podplukovníci, setníci a všichni důstojníci sloužili na soukromý účet plukovníkův: samý to zisk pro tohoto. Slezský pluk potřeboval měsíčně 2.700 zlatých, moravský 3.000, ale český 3.500 zlatých žoldu. Bylo to hrozné plýtvání penězi, kterých nebylo; nedostatek dostavil se brzy a s ním hrozná nedoplatka žoldu, které 31. ledna 1619, tedy něco málo po půlletním válčení dělaly obnos 492.000 zlatých, a stoupaly každý měsíc o 210.000 zlatých. Nekázeň vojska byl toho následek. Dne 15. srpna 1619 shromáždily se na širém poli české pluky, „aby se uradily, kterak by si samy pomohly.“ Colonna z Felsu byl od vojáků potupen, domluvy Thurnovy byly marny, Hohenlohe poněkud je upokojil slibem částečné výplaty.⁵⁾ Do rukou nepoctivců byl vložen osud českého národa.

Thurn vytrhl asi s 3.000 pěšími a 1.000 jízdnými na jih proti Budějovicům a Krumlovu, aby se obou měst zmocnil, a přerušil spojení královských s Rakousy a Bavorsy. Krumlovští se poddali, ale Budějovičtí, jsouce katolíky, nedali se hrozbami zastrašiti, zůstali králi věrnými, a Thurn se svým slabým vojskem nemohl dobytí města. Odpor Budějovic rozhodl hned na počátku o osudu českého odboje.

Ve Vídni lekli se vzbouření českého, a král Matiaš chtěl je utišiti smírným jednáním, které však nevedlo k cíli. Brannému zakročení odporoval kardinál Khlesl, hlavní rádce Matiašův, boje se o svůj vliv při dvoře. Ale volený král český Ferdinand a arcikníže Maximilian, oceňující správně české povstání, že jest namířeno proti rodu Habsburskému a víře katolické, dali Khlesla tajně zatknouti a odvésti na hrad Ambras v Tyrolsku. Nemocný Matiaš svolil k tomu, aby Ferdinand uvázal se v řízení věcí vojenských. Po překonání mnohých překážek bylo vypraveno vojsko do Čech velením Jindřicha Duvala hraběte Dampierra, který vpadl do Čech 14. srpna 1618, odlákal Thurna od Budějovic, spojil se u Německého Brodu s Karlem Bonaventurou Lonquevaletem hrabětem z Buquoye, vyškoleným válečníkem z bojů španělských proti hollandskému odboji, pak pronikli až k Čáslavi. Když však Hohenlohe přivedl Thurnovi posily, hleděli se oba císařští generálové zachrániti rychlým ústupem a rozdělili se, ale oba utrpěli citelnou porážku: Dampierre u Pelhřimova a Buquoy mezi Veselím a Lomnicí. Buquoy usadil se v Budějovicích, kde přezimoval.

V zimě nabízel Matiaš Čechům smír prostřednictvím kurfirsta saského Jana Jiřího; ale direktori činili tak nesmyslné podmínky, že o smíru nemohlo býti řeči. Mezi vyjednáváním zemřel císař Matiaš dne 20. března 1619.

Ferdinand II., již korunovaný král český, oznámil českým stavům smrt svého předchůdce listem nadepsaným ku předešlým místodržícím, které v úřadech potvrdil, ale o direktorech ani slovem

⁵⁾ Krebs: Die Schlacht am weissen Berge, str. 6—8.

se nezminil, vyslovoval naději, že stavové jej za svého pána uznají, poněvadž jest ochoten všechna práva a výsady zemské, na které přísahal, potvrditi, tedy i majestát Rudolfův. Ale direktori nepřijali jeho ruky ke smíření, neprovozující již tehdy českou, ale falckou politiku, a učinili na něj útok v jeho druhých zemích. Slezané a Lužičané přistoupili ke konfederaci s Čechy, ale nikoli Moravané a to návodem Karla ze Žerotína. V dubnu r. 1619 vtrhl Thurn s 10.000 muži do Moravy, a přinutil moravský sněm v Brně ke spolku s Čechy. Hornorakušané přidali se rozhodně na stranu českou. Thurn vtrhl do Dolních Rakous, oblehl Vídeň, ale nezmocnil se jí, jak doufal, překvapením. Protestanští stavové dolnorakouští doléhali na Ferdinanda, aby vojsko proti Čechům postavené propustil a jim dovolil přistoupiti ke konfederaci s nimi; 16 šlechticů protestantských vniklo do jeho pokoje v hradě s listinou v ruce. a Ondřej Thonradl z Evergassinku, uchytiv krále za ruku, obořil se naň zuřivými slovy: „Podepišeš nám to.“ Nastalo trapné ticho; v tom zaznělo trubení kyrysníků poslaných od generála Dampierra z Kremže po Dunaji Ferdinandovi na pomoc, a rozléhalo se v hradě; odbojníci před chvilkou směli mají se za ztracené, odprošují krále a opouštějí spěšně hrad. V Čechách porazil Buquoy hraběte Arnošta z Mansfelda u Záblatí, po kteréž porážce musil Thurn od Vídně ustoupiti. Ferdinand odebral se do Frankfurtu a byl tam 28. srpna r. 1619 jednomyslně za císaře zvolen, i kurfirst falcký Fridrich V. hlasoval pro něj.

Direktori svolali do Prahy generální sněm všech zemí koruny české, který sesadiv Ferdinanda s království, zvolil Fridricha V. kurfirsta falckého, za českého krále dne 26. srpna r. 1619, jmenovitě přičiněním pana Viléma z Roupova, předsedy direktoria, kterýž o něm ujišťoval, že do Čech přinese veliké bohatství. Fridrich, obyčejně „král zimní“ zvaný, rozpakoval se na chvíli na výstrahy mnohých knížat tuto důstojnost přijmouti. Po mnohých vnitřních bojích na domluvy knížete Kristiana z Anhaltu a své manželky Alžběty, dcery krále anglického Jakoba I., přijal tuto korunu, po které tak toužil.

Na cestě do Čech na hranicích ve Waldsasích byl 24. října od slavného českého poselstva uvítán. Hrabě Ondřej Slik oslovil jej po německu a on poděkoval po německu. Václav Vilém z Roupova oslovil královnu po francouzku, která též francouzky poděkovala. Dne 31. října r. 1619 vjel Fridrich slavně do Prahy a byl 4. listopadu od administrátora konsistoře pod obojí Jiřího Dikasta Mířkotina v kostele sv. Víta korunován. Před korunovací stvrdil nejen všechna práva a výsady stavovské, ale svolil též ke čtyřem článkům na králi Matiašovi vyžadovaným, a přiznal stavům právo svobodně si voliti krále. Čechy staly se šlechtickou oligarchií s králem v čele. Fridrich byl Němec, který česky neuměl, a náboženstvím kalvínek, měl se laskavěji k českým bratrům, kteří se ke kalvinství klonili, nežli k lutheránům, kteréž odstrkoval, a vystupoval proti katolíkům se vši urputností. Bezejmenný spisovatel jednoho letáku radil v něm Fridrichovi, aby se slušným způsobem, nějakým poselstvím, zbavil Mansfelda a spolu několik set odporných šlechticů českých poslal na popraviště nebo do vyhnanství, a pak

bude „pravým králem v Čechách.“⁶⁾ Tento spisovatel pochopil poměry v Čechách. Kdyby se bylo stalo před Bilou horou to, co se stalo po Bílé hoře, snad by nebylo porážky na Bílé hoře.

Fridrich spojil se s úhlavním nepřitelem křesťanstva, Turkem. Turecký sultán Osman II. poslal poselství k Fridrichovi a slíbil mu pomoc (5. července 1620). Za to slíbil 12. července r. 1620 Fridrich jemu dary a poplatek 700.000 tolarův, a že „bude s královstvím Českým a provinciemi vždycky sultanu ve věrnosti a oddanosti státi.“ (Nos, regnum nostrum Bohemiæ ac provinciæ in potentissimæ Vestræ Majestatis perpetua fide ac devotione permanebimus.)⁷⁾ *Tak stalo se české království poplatným čili vasalním Turecku a části tohoto císařství;* čemuž ovšem řádný král český Ferdinand II. potom učinil konec. O tomto zrádném skutku krále Fridricha mlčí všichni, kdož odbojníky protestantské za bojovníky a mučedníky svobody na úkor katolíků velebí. Zradili samostatné království české Turecku. Vidíme tedy, čeho všeho byli čeští odbojníci schopni.

Čechové dostali nového spojence. Sedmihradský kníže Bethlen Gabor uderil s velikou mocí na panství Ferdinandovo v Uhrách a zmocnil se veškerého Slovenska i Prešpurka s královskou korunou. Jelikož nebezpečnost hrozila Vídni, byl povolán Buquoy k obraně města, který hned dal se na pochod. Česká armáda postupovala za ním, spojila se v Rakousku s vojskem Bethlenovým. Bethlen a Thurn oblehli Vídeň. Mezi tím však byl podvůdce Bethlenův Rákóczy poražen u Košice, Bethlen spěchal do Uher, a Thurn musil v polovici prosince r. 1619 odtrhnouti od Vídne, nic neporidiv. Bethlen, přesvědčiv se, že peněžité pomoci od Čechů nedostane, učinil s císařem 20. ledna 1620 příměří, podržev východní Uhry.

Po odchodu českého vojska od Vídne byly mezi českým a císařským vojskem sváděny časté potyčky, které však na průběh války neměly žádného vlivu, třeba často končily vítězstvím českým. Jelikož čeští generálové svou neschopnost prokázali, nabídl český sněm vrchní velitelství knížeti Kristianu z Anhalta, kterýž je přijal, s Fridrichem do Čech přijel a poprvé 15. února r. 1620 v českém táboře v Eggenburku se objevil, kdež našel poměry nanejvýš nepříznivé: vojsko mělo zadržený zold, četní vojíní měli roztrhané šaty a jiní zastavili zbraň u markytánů. Však i po jeho příchodu rozhárané poměry trvaly dále. Většina generálů žila raději v diplomatických posláních, nebo předstírajíc je, v Praze, Brně nebo Prešpurce místo v nepohodlném zimním táboře. Často stalo se, že Thurn, Hohenlohe a Anhalt zároveň byli z tábora vzdáleni. Toho použili císařští, přepadli o květné neděli r. 1620 u Sinzendorfu neschopného generálního polního maršálka Felse a porazili. Fels padl a s ním mnoho set Čechův, a nejlepší jízda byla zničena. Revnivost generálů na sebe činila větší válečné operace takřka nemožné.

Na českém jihu vypuklo sedlské povstání proti zlotřilému zoldnéřstvu českému. Sedláci žádali na vládě direktorské, aby je

⁶⁾ U Krebse, I. c. str. 23. — ⁷⁾ Latinský list Fridrichův z 12. července 1620 v díle: „Paměti nejvyššího kancléře království Českého Viléma hraběte Slavaty, II. str. 250. ed. Jos. Jireček 2 díly. V Praze 1866—1868.

propustila z poddanství, a slibovali jí za to konati vojenské služby proti nepříteli. Odbojní stavové mohli si tak opatřiti velikou národní armádu a vyvolati spolu mezi porobeným stavem selským ruch v sousedních zemích, který byl by jim velice prospěl. Ale sobecká šlechta zamítla tuto žádost, odpudila od sebe sedláky, kteří raději útočili na své utiskovatele, nežli aby za ně bojovali. Odbojní čeští stavové mluvili stále o svobodě, náboženství a vlastenectví, ale skutky utekly.

Po nějaké obětavosti stavů nebylo ani stopy. Když v červenci r. 1620 potřeboval král Fridrich peníze na výplatu žoldu vojsku v Dolních Rakousích ležícímu a nevěda, odkud by je vzal, obeslal na radu nejvyšších úředníků a soudců zemských před sebe na hrad Pražský konšely a nejpřednější osoby všech tří měst Pražských a žádal jich, aby i sami dobrý příklad obcím dali a je potom na radnice povolané naklonili k tomu, aby krále a vlasti své nyní neopouštěli, a nemají-li peněz hotových, alespoň klenoty svými, jeden každý dle možnosti své, jeho jménem půjčky založiti nepomijeli. Podobné předložení stalo se i od královny nejonačejším městkům a paním pražským, kteréž byly před vlastní osobu její obeslány.

Proti kteréžto žádosti jedni i druzí učinili svou poslušnou a šetrnou omluvu: „že z povinnosti a břemene takového se nevymínají, když toliko uhledají a poznají vskutku to, že i vyšší stavové a zvláště nejvyšší úředníci a soudcové zemští se svými manželkami tůž zemskou potřebu k srdci si opravdově připustí a dadouce na sobě příklad dobrý se svými klenoty hnou a Jeho Kr. Milost jimi v tak důležité a nevyhnutelné potřebě hotově i hojně založí.“

Ale jak se to tehdáž od nejpřednějších dalo, jest dobře vědomo. Nebo mezi jinými nejvyšší kancléř z Roupova směl se v tom pronésti: že k dotčené potřebě, aby z ní vlasti jeho bylo zpomozeno, své *čapátkové perí složiti a místo peněz odevzdati chce*. Vzácnější pomoci od tak předního zemského úředníka! Jemužto jini v štědré a ochotné půjčce byli podobni. Sami uměli dobře před králem a královnou městskému stavu vyměřovati, aby svých manželek pasy stříbrné, armpanty a řetězy skládali, ale sami pak od klenotů svých potratili tehdáž klíče, kteréž potom po vítězství na Bílé hoře soldati císařští velmi snadně nacházeli při vybíjení domův a příbytkův jejich.“ Tak popisuje obětavost revolučních protestantských stavů českých vrstevník a protestant Pavel Skala ze Zhoře.⁸⁾ Panstvo umělo udělati revoluci, ale nechtělo na ni platiti. Jinde praví Skala: „Mnohý přední pán a obyvatel království, který měl ročního důchodu 20.000 kop, směl ku potřebě zemské a vlasti své zakázati se v té válce, do roka pomoci toliko 300 kop učiniti. Jiný, když na něm žádali půjčky 2000 kop, svolil 200 kop, a ostatní podobně dosti málem vlast svou fedrovati hleděli.“⁹⁾

Za takovéto obětavosti byl osud povstání českých stavů protestantských proti řádnému králi rozhodnut a zpečetěn.

Císař Ferdinand II. učinil spolek s bavorským vévodou Maximilianem, hlavou ligy, a lutheránským kurfirstem saským Janem-

⁸⁾ Historie česká od r. 1602—1623 edičit Karel Tiefttrunk v Praze 1868 díl IV. str. 224—225. -- ⁹⁾ l. c. 350.

Jiřím, uraženým, že nebyl zvolen za krále českého. Evangelická unie byla Španělskem přinucena učiniti potupné příměří s Maximilianem a ligou v Ulmě, z kterého České království bylo vymíněno. V červenci r. 1620 vtrhl Maximilian Bavorský s vojskem dobře spořádaným v síle asi 30.000 mužův, jehož vůdcem byl zkušený generál Jan Tzerklas hrabě z Tilly, do Horních Rakous, obsadil 4. srpna Linec a přinutil stavy této země k poslušenství Ferdinandovu. Saský kurfirst vtrhl do Lužice, a několik tisíc kozákův a Polákův, poslaných od polského krále Sigmunda III. Ferdinandovi ku pomoci, dostalo se Slezskem a Moravou až do Dolních Rakous, kterými byli stavové této země zastrašeni, a učinili císaři Ferdinandovi přísahu věrnosti, kterou mu posud odpírali. Vévoda Maximilian zaměřil z Horních Rakous na sever, jakoby se strojí na Prahu, ale od Kaplice dal se na východ, a spěchal k Rohům, kde ležela česká armáda, a spojil se bez odporu s Buquoyem u Světlé dne 7. září. Všechna města, kudy táhl, poddala se jemu. Kníže Kristian Anhalt, vrchní vůdce české armády, neodvážil se boje proti silnějšímu nepříteli, a ustoupil do Čech, aby se spojil s Thurnem k ochraně hlavní země.

2. Pochod obojích vojsk, císařsko-bavorských a českých, na Bílou horu, jejich seřazení v bitevní šiky.

V Čechách byl zmátek nad zmátek. Náčelníci povstání spoléhali na cizinu, kteráž je v rozhodné chvíli opustila: jenom Bethlen Gabor zrušiv učiněné příměří s králem Ferdinandem, dal se od stavův uherských na sněmě Baňsko-bystřickém 25. srpna r. 1620 za krále uherského prohlásiti, a poslal 8.000 jezdců Čechům ku pomoci. Vévoda Maximilian a Buquoy vtrhli se svými voji do Čech a přibyli 22. září r. 1620 do Budějovic, kde je císařský velitel Marradas, jenž v létě r. 1620 dosti šťastně s Mansfeldem vedl drobnou válku, s vojenskými počty přijal. Český vrchní vůdce Anhalt, přikvapil 25. září do Jindřichova Hradce, ale nespěchal za spojenci, aby se jim na paty zavěsil a v dalším postupu bránil, nýbrž bočním pochodem ustupoval k Táboru a Milevsku, aby chránil Prahu proti překvapení. Dne 24. září opustili spojenci Budějovice; Buquoy dobyl Prachatic, Maximilian Vodňan; spojili se před Pískem, kterého 30. září dobyli. Od Písku táhlo oboje vojsko k Plzni, k níž přitrhli 8. října. Tu zradil Mansfeld českou věc, přijal z pokladny Maximilianovy 100.000 zlatých a slíbil neutralitu. Teď měli spojenci záda svobodná.

O zradě Mansfeldově zvěděli Anhalt i král Fridrich, a Mansfeld vymlouval svá vyjednávání s nepřítelem, jako by se byla stala pouze na oko a na jeho oklamání. Ano, byl ještě tak drzý, že se osobně odebral ke králi do Rokycan, dělal uraženého a žádal za propuštění, které mu král sice dal, ale mělo se státi skutkem, až by dostal dlužný žold a služné. Zpráva o této zradě dostala se rychle do Prahy; a tu manželka nejvyššího purkrabí pražského Bohuchvala Berky napsala ji na listek a poslala svému choti na českou kancelář, kde se konala důležitá porada. Hrabě Thurn byl právě radě nejvyšších úředníků přítomen, když dostal listek od nejvyššího purkrabí ku přečtení, i hájil zrádce v tento smysl: „Nejlépe by bylo, aby ženy kužel a jiné své práce ženské spravovaly, zanechajíce

starosti o věci vojanské na straně. Co se Mansfelda tkne, pravi o něm, že jest to kavalír poctivý a válečník prozřetelný, pročez aby ho ani nejv. purkrabí ani nejvyšší úředníci zemští v žádné domněni scestné nebrali a tím pokřikem obecným myslí svých nekormoutili. Nebo co se tu koli od tohoto hraběte děje, to vše s volí a vědomím J. M. Královské a k dobrému jich všech od něho předsevzato jest.¹⁰⁾

České vojsko pod Anhaltem překročilo Vltavu a bylo 5. října v Bělčicích. Sem dostavil se do českého tábora král Fridrich, však jeho přítomnost nenadchla nijak vojska. Anhalt maje stále na zřeteli Prahu a nepřitele, položil se u Rokycan. Od Plzně dali se spojenci na pochod k Touškovu, Plasům, Královicům a Rakovníku, aby se velkým obloukem dostali ku Praze. Anhalt poznáv úmysl nepřítelův, táhl k Mýtu, odkudž král pod ochranou jízdy nejvyššího strážmistra Bubny na kratinký čas do Prahy odcestoval. Dne 25. října byl Anhalt v Unhošti, jsa připraven nejen poskytnouti pomoci Rakovníku, ale i zaskočiti cestu nepříteli ku Praze, dne 26. přitáhl do Strašecí, kde zvěděl v noci na 27., že katolické vojsko chce podniknouti útok na Rakovník, i vypravil hned oddělení vojska, aby jistou důležitou posici půl hodiny západně od Rakovníka ležící obsadilo. Potom přitáhla ostatní armáda. Sotva se v Rakovníku a kolem něho uhostila, spatřila Bavorsy. Král vrátil se odpoledne 27. října z Prahy a byl hned přítomen první vážné potyčce. Několik dní byly u Rakovníka sváděny nerozhodné potyčky. Maximilian a Buquoy poznali, že české vojsko má velmi pevné postavení, jest dobře ohrazeno, a útok na ně byl by velmi nejistý a s velkými ztrátami spojen; i rozhodli se, že je obejdou a přímo potáhnou na Prahu. Dne 5. listopadu vyrazili spojenci od Rakovníka ku Praze po silnici, vojsko bylo dobré myslí a vlající prapory a lesklé zbraně poskytovaly nádherný pohled na ně. Mezi 1. a 2. hodinou odpoledne 5. listopadu zpozorovali Čechové odchod nepřítelův. Král Fridrich svolal hned válečnou radu svých generálů; Anhalt mínil správně, že nepřítel má namíteno přímo na Prahu; protož třeba jest hned se dáti na pochod a jej předejiti. Jemu odporoval starší Thurn, tvrdě, že nepřítel netáhne ku Praze, ale chce se zmocniti okolních měst, pročez dlužno jest hájiti okolní krajiny. Nestalo se žádné usnesení; k večeru od uherských harcovníků přišly zprávy, které zapudily každou pochybnost o nepřátelském pochodu na Prahu. Ještě v noci 5. listopadu odtáhl Thurn se svým plukem do Prahy, neodpočínuv si na cestě. Ráno dne 6. listopadu vypravil se za ním Anhalt s ostatní armádou. Císařští postupovali po silnici, Čechové neschůdnými cestami hlavně lesy po jejich pravé straně, a jejich pochod podobal se jaksí útěku. Bavoři ukořistili na cestě 30 vozů se spíží a pobili 200 Uhrů, kteříž je kryli. Rychlým pochodem podařilo se Anhaltovi předstihnouti spojence o půl dne. Dne 7. listopadu v poledne vystoupila jízda mezi Družcem a Unhošti na širé pole a čekala několik hodin na pěchotu. Byli od Prahy vzdáleni asi dvě mile a po nepříteli nebylo ani stopy. Král opustil zde vojsko, aby v Praze pozdravil anglické vyslance a postaral se o peníze a potraviny. Anhalt kladl mu na srdce, aby opatřil potřebný materiál pro opevnění Bílé

¹⁰⁾ Pavel Skála l. c. IV. str. 320—321.

hory. V patách českého vojska byl Maximilian s Bavyry, přehledl zde sjistého vršku české vojsko, které v bitevní šik bylo sestaveno, a chtěl zde nedaleko Unhoště svést bitvu; ale uplynulo poledne, císařští nedostavili se v čas, a Maximilian se samotnými Bavyry nemohl se odvážit bitvy. Nežli nastala noc, poslal Anhalt 500 mušketýrův obsadit můstek přes Letovický potok v Ruzyni, a české vojsko odešlo z ticha o 8. hodině večer 7. listopadu a maskovalo velmi dobře na chvíli svůj odchod vydržovanými ohni. Uhři zapalovali na cestě vesnice, jejichž plameny osvětlovaly noc nepřátelskému vojsku za nimi táhnoucímu. O 1 hodině v noci dostalo se české vojsko na Bílou horu, velice unavené; mnozí vrhli se na zemi a usnuli. Pražané spali spokojeně; pro uvitání vojska nestalo se nic; pro opevnění Bílé hory nehnula se ani jedna lopata; nebylo zde peněz na vyplacení žoldu vojsku zadrženého. Čeští generálové nevěřili v možnost bitvy, znajíce opatrné válčení Buquoyovo, který se neodvážil bitvy s unaveným vojskem proti nepříteli na hoře dobře postavenému.

Uhři a část německé jízdy v českém vojsku, kterým se nechtělo v noci mezi 7. a 8. listop. stoupati na horu, usadili se na patě Bílé hory ve vesnici Ruzyni. Buquoy obdržel o tom zprávu a vypravil proti nim osvědčeného burgundského plukovníka Gauchiera, pána z Marschau, v čele 500 jezdcův a 1000 mužů vallonské¹¹⁾ pěchoty. Gauchier přepadl Uhry, kteří pokojně dřímali a předními strážemi se nekryli, a porazil je: 200 mužů padlo, 1000 koní a mnoho pokladů, mezi nimi velická železná pokladna naplněná dukáty, padlo vítězům do rukou. Uhři utíkali na Bílou horu. Hluk bitvy, hořící vesnice a zmatek utíkajících pobouřily český tábor, zmatek zmocnil se mnohých českých pluků, které s tíží upokojil kníže Anhalt. Český tábor zůstal již až do svítání v „bitevním šiku“. Bylo to zlé znamení.

Bílá hora jest vysočina, rozkládající se na západ od Prahy na levém břehu vltavském, jež na východ dosti příkře spadá horou Petřínem k Malé Straně a Smíchovu; k západu sklání se mírnějším svahem k Řepím, sráznější jest k jihu do údolí motolského a košířského. Má tři vyvýšeniny v rovné čáře běžící a údolími od sebe oddělené, z nichž oba severní pahrbky nižším skloněním, o něco vyšší jižní pahrbek silnějším skloněním jsou odděleny. V tomto sklonu jde teď z Prahy z bývalé Strahovské brány říšská silnice do západních Čech. Severní z oněch tří pahrbkův obsahuje ohrazenou královskou oboru, zvanou „Hvězdu“ od loveckého záměčku českých králů, vystavěného ve způsobě šestihranné hvězdy. Tato část vrchu sklání se zprva mírně, potom dosti příkře k potoku Letovickému a při něm ležící vesnici Ruzyni. Bílá hora nemá pro výstup vojska na ni nikde žádných zvláštních obtíží, vyjma místa jihozápadně od záměčku Hvězdy, kde mezi bojem stáli Bavoři. Od západu teče k Bílé hoře Letovický potok, vznikající z močálův u Litovic, běře se vedle Hostivic přímo východně k Bílé hoře a zabočuje náhle u paty Bílé hory k severo-východu přes Liboc, do šareckého údolí, a padá u Podbaby do Vltavy.

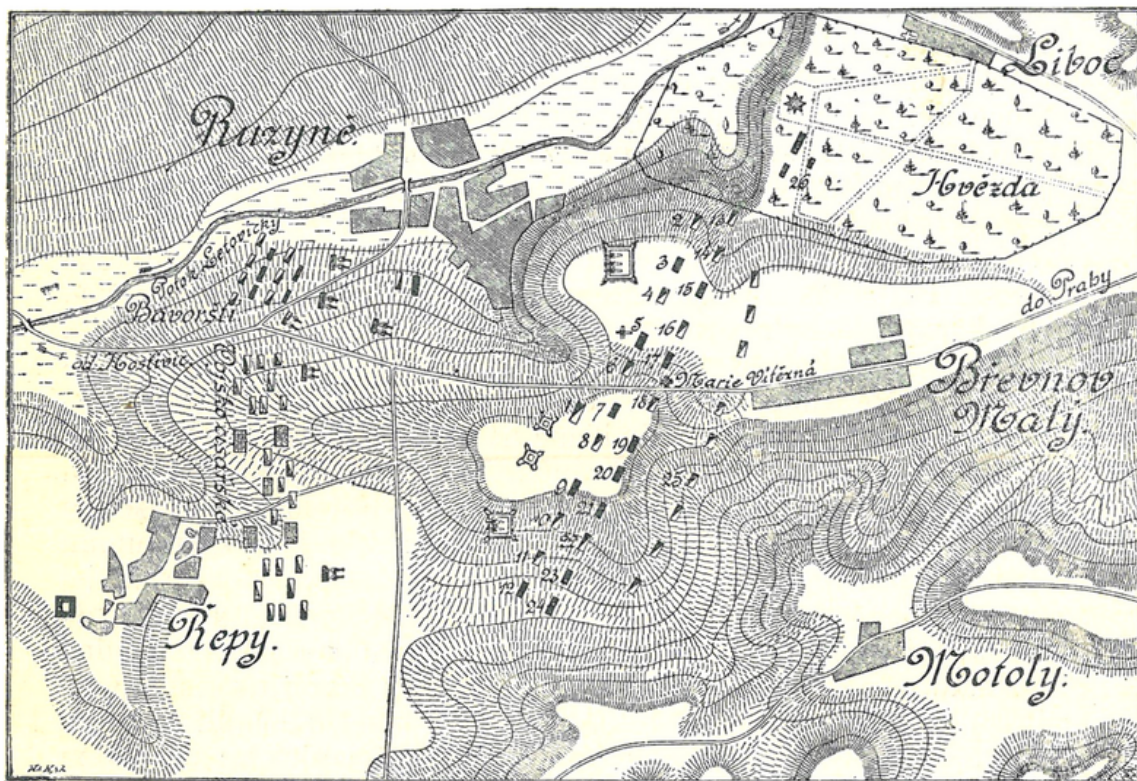
¹¹⁾ Valloni [francouzsky Vallons] slují romanští obyvatelé jižní Belgie a severní Francie, kteří mluví vlastním nářečím, ale ve veřejném životě užívají frančiny.

Tam, kde nedaleko Řep potok náhle svůj směr mění, jest přes něj můstek, který v této bitvě měl důležitý úkol. Jest to přechod, k jehož krytí poslal kníže Anhalt večer 7. listopadu 500 mušketýrův, a přes nějž potom české vojsko táhlo na Bilou horu. Dnes jest tento potok úzký, že jej lze překročiti, ale tenkrát byl bažinatý, porostlý rákosím a mnohem širší; netvořil sice žádné vážné překážky, však přece mohl zadržeti pochod vojska. Široké močáloviny táhly se po jeho obojích březích k Řepům a Ruzyni, a toliko mezi Ruzyní a Bilou horou byl nevalně široký kus pevné půdy, kde bavorské vojsko prvně před bitvou se postavilo.

Tilly postavil Bavorý v bitevní šik východně od Hostivic, a kázal dáti se na pochod. Poznav, že přední stráže obojího vojska o můstek přes potok bojují, vypravil oddělení pěchoty svým ku pomoci, sám pak projel Hostivicemi, aby ohledal polohu místa. Za chvíli nařídil vojsku pochod skrze Hostivice. Když vyslaná pěchota se blížila k můstku, ustoupily roztroušené české stráže, kterými bylo asi oněch 500 mušketýrův, jež asi bez posily ponechání byli sami sobě, na Bilou horu a zanechaly jižní vršek, který se mírně a široce k Řepům kloní, volným. Velitel bavorského předvoje generální strážmistr svobodný pán z Anholtu překročil můstek bez odporu a zmocnil se onoho návrší. K jeho podpoře poslal Tilly lothrinský pluk velením plukovníka z Floreinvillu, který se usadil na špičce onoho návrší poblíže kamenného lomu. Bavorský předvoj postoupil tím příliš daleko, a mohl býti od českého vojska zničen, kdyby jeho jízda byla proti němu statně zakročila; neboť vlastní bavorské vojsko nebylo se ještě v celku dostalo přes můstek, a císařští byli ještě vůbec daleko. Císařský podplukovník Edvard Geraldin upozornil vévodu Maximiliana na veliké nebezpečnoství předvoje a mínil, že bude sotva uchráněn. Zatím přešli Bavori můstek, ale neměli styku s císařskými. Tento stav nepřítelův s povážením poznali moravští plukovníci Stubenvoll a Šlik a jeli k vrchnímu veliteli Anhaltovi, který rozmlouval s Hohenlohem, upozornili jej na stav nepřítelův, a Stubenvoll žádal za dovolení, aby na něj mohl učiniti útok. Anhalt kolísal; ale Hohenlohe byl rozhodně proti tomu, aby bezpečná výšina byla opuštěna a do nížiny sestoupeno k útoku na Bavorý, a odvrátil Anhaltu od úmyslu učiniti útok na Bavorý. Stubenvoll a Šlik navrátili se ke svým plukům na levém křídle. Hohenlohe odebral se ke svému jízdnému pluku a dal před řadu prvního bitevního šiku postavit tři děla, která začala palbu na předvoj Anholtův a Bavorý. Bavori totiž přešli zatím můstek, ale místo na jižní vysočinu Bílé hory, kam měli namířeno, zabochili náhle na levou stranu příkrého úbočí, kde byli více kryti; neboť české dělostřelectvo začalo proti nim palbu, která však jim mnoho neuškodila, poněvadž rány šly velmi vysoko. Mezi tím přirazilo i císařské vojsko, které Buquoy v Hostivicích očekával, táhlo od Hostivic k Řepům, překročilo jako dříve vojsko bavorské můstek, a obě vojska spojila se okolo poledne, a nebezpečnoství, kteréž jim hrozilo, pominulo.

Vévoda Maximilian svolal hned válečnou radu, má-li se bitva svéstí čili ne. Učinil otázku k vrchnímu veliteli císařskému Buquoyovi, aby svůj úsudek pronesl. Buquoy nechtěl první mluvit, ale po nějakém zdráhání pronesl svůj úsudek v ten smysl, že není radno

všechno dáti na jednu sázku; ale že by bylo vhodné táhnouti po levé straně nepřítelově údolím košířským ku Praze a vylákati jej takto z jeho výhodného postavení. S Buquoyem souhlasili jenom někteří císařští plukovníci. Vévoda Maximilian odporoval, jsa prý jist vítězstvím, s ním srovnávali se bavorští vůdčové Tilly a Anholt, kteří sami z Bavorů přítomni byli a ještě někteří císařští. Ale Buquoy trval při svém názoru, aby se dali pochodem ku Praze. Mezi poradou navrátil se císařský podplukovník Lamotte z objíždky, a podal potěšitelnou zprávu, že obhlédl postavení a zákopy nepřátelského vojska a shledal, že nejsou hluboké, že české dělostřelectvo při rychlém útoku jim neublíží; po pravé straně českého vojska táhnouti nelze, poněvadž by levá strana spojených vojáků byla vystavena českému dělostřelectvu; proto nelze nic jiného učiniti nežli buď na nepřítele udeřiti neb zpět odtáhnouti. Tilly dokazoval nebezpečnost zpátečního ústupu před nepřítelem na jízdu tak

silným. Konečně navrhl neapolský plukovník Karel Spinelli, aby se začala veliká potyčka, a tak se poznalo, jak výhodné jest postavení nepřítelovo. Tu povstal generál karmelitánů Dominik Scalzo a Jesu Maria a vyzval nadšenými slovy válečnou radu, aby jako nepřítel ve svou pýchu doufá, tak oni veškerou důvěru v Boha měli a útoku se odvážili. Jeho slovo rozhodlo, i bylo usneseno, aby se svedla bitva. Po poradě odebrali se Buquoy a Tilly ke svým vojákům, aby je v bitevní šiky seřadili.

Císařští byli postaveni ve tři bitevní šiky; 1. bitevní šik: jeho jádro tvořily dva silné čtverce po dvou plucích pěchoty; první čtverec tvořily pluky Buquoy a Verdugo; vallonský pluk Verdugo tvořil pravé křídlo tohoto čtverce a Buquoy jeho levé velením podplukovníka z Heninu. Levý čtverec tvořily německé pluky hraběte Jana Filipa z Breunera v levo a Rudolfa z Tiefenbachu v pravo.

Z jízdy stálo v první bitevní čáře na levém křídle levého čtverce 8 setnin ve španělském žoldě stojícího pluku Dona Balthasara de Marradas, který dlel v Budějovicích, a místo něhož velel podplukovník rozený Španěl z Biscaye Filip de Areyçagy y Avendana. Uprostřed mezi oběma čtverci stály 4 setniny jízdy velením Lacroixe a 4 setniny německých jezdců velením hraběte Ferdinanda Helfrida z Meggau a Arnošta hraběte Montecuculi. Pravé křídlo prvního bitevního šiku kryly 4 setniny burgundského plukovníka Gauchiera a 6 setnin Waldsteinských jezdcův, jimž veleli podplukovníci Lamotte a Torquato Conti. Jízda prvního bitevního šiku byla 1500 nebo 1800 mužů silna, a celý šik měl asi 4000 mužů.

Střední, 2. bitevní šik byl slabší; tvořil jej nejsilnější pluk katolického vojska, totiž neapolský velením Karla Spinelli, a měl po obou stranách po dvou setninách jízdy velením Jana Křištofa svobodého pána z Löbelu.

Třetí bitevní šik byl napodoben prvnímu: pravý čtverec pěchoty tvořily pluky vévody Julia Jindřicha Sasko-Lauenburského a hraběte Jana mladšího z Nassavy; v pravo od nich bylo 5 setnin Dampierského pluku, jimž velel bratr generála Dampierra, jenž padl pak 9. října r. 1620 před Prešpurkem. Levý čtverec tvořily pluk hraběte Otty Jindřicha z Fuggern-Kirchbergu a ještě čtyři jinak neznámé praporce; v levo stálo 5 florentinských setnin v žoldu velkovévody toskánského. Císařské vojsko, vyjma Poláky, bylo asi 12.000 silné. Tilly vytýká tomuto seřazení bitevnímu, že slabé pluky jízdecké byly v 15 menších odděleních o 2--3 švadronách rozptýleny a v tomto postavení nemohly velikého odporu činiti české jízdě na počet o mnoho větší a k tomu na vysočině postavené. Vůdcem prvního bitevního šiku učinil Buquoy Rudolfa Tiefenbacha, druhého a třetího Maxmiliána Lichtensteina. Měli čtyři děla, z nichž dvě byla postavena před levým čtvercem¹²⁾ prvního bitevního šiku a dvě o něco jižněji od pravého čtverce. S tímto rozestavením byl Buquoy za malou chvíli hotov.

Bavoři stáli na úzké prostora mezi potokem Letovickým k Ružyni a těsně mezi Bílou horou přímo proti nepříteli, a tvořili s císařskými úhel asi 150°. Pro úzkou prostoru byli seřazení ve čtyři bitevní šiky. První tvořily v pravo vircburcký pluk s plukovníkem Bauerem, v levo lotrinská pěchota s plukovníkem Floreinvillem; druhý jenom z jízdy utvořený měl tři oddíly, z nichž střední o 5 lotrinských švadronách zrovna ku prostora mezi oběma pěšími pluky prvního bitevního šiku směřoval; pravý o 5 setninách s plukovníkem Kratzem ze Scharfensteina přesahoval přes pravé křídlo prvního šiku a přibližoval se k jezdcům Dona Balthazara v prvním císařském bitevním šiku; levý o 5 setninách velením podplukovníka pana z Eynettenu šel přes levé křídlo lotrinského pluku. Třetí bitevní šik tvořila pouze pěchota a stála zrovna za jízdými oddíly druhého šiku: v levo pluky Schmidtův a Rouvilleův, ve středu pluk plukovníka Herliberga; v pravo pluky Hasslangův a Sulzův. Čtvrtý bitevní šik byl seřazen vzhledem na prostory předcházejícího a tudy v jedné čáře s oddíly prvního šiku. Skládal se z jízdy:

¹²⁾ Setniny, kompanie byly u jízdy, praporce u pěchoty.

¹²⁾ Čtverec, carré sluje ve vojenství taktický tvar čtverhranný, v nějž prapory neb i celé pluky uvedeny byly.

v levo stálo 6 setnin velením plukovníka Engelberta z Benighausenu, ještě dále na pravo přes první bitevní šik 3 setniny 25tiletého hraběte Gottfrida Jindřicha z Pappenheimu, který později stal se tak slavným. Bezprostředně v levo u posledního bavorského šiku ke břehům Letovického potoka stál „černý prapor“ polských kozákův asi o 3000 koní velením Stanislava Rusinowského, 300 mušketýrů se setniky Robertsem a Jindřichem ze Saint-Julien a za nimi něco jízdy velením rytmistra Grüna vystoupilo již na část Bílé hory. Osm setnin velením hraběte Wartenberga a plukovníka Pettingera a 200 Poláků bylo ponecháno za můstkem, aby kryli tam zanechaná děla a vozy. Pro bitvu bylo použito 8 děl, která ve čtyřech bateriích po dvou dělech před bitevní šik byla rozestavena. Tilly chlubil se, že jeho jízdecké švadrony byly husté a velmi silné. Bavorsko-ligického vojska bylo 13—14.000 mužů. Věškeré katolické vojsko s Poláky bylo 26—28.000 mužů silné.

Maxmilian vydal heslo: „Sancta Maria“ (Sv. Maria) a odebral se za bavorskou frontu k švadronám plukovníka Benighausena, kam se též Buquoy ve svém kočáře dal dovézt. Jeho zpovědník, irský jesuita Fitzsimon předzpěvoval oběma vůdcům na počátku bitvy „Salve Regina“. Tiefenbach a Tilly odebrali se na svá křídla. Po celém katolickém táboře ozýval se válečný pokřik a panovalo nadšení. Vojáci posilňovali se jídlem a pitím, mnozí připravovali se k boji modlitbou, růžencem a zpovědí; jesuité a jiní řeholníci povzbuzovali nadšenými slovy vojiny proti bludařským Čechům. Aby vojáci ve vražedném boji se poznávali, měli kolem kloboukův a ramene bílé pásky. V posledních ještě okamžicích pluk od pluku projížděl na koni mnich Dominik a Jesu Maria, mečem proti Praze a nepříteli mávaje a vzhůru vyzdvíženým křížem žehnaje vojsku a napomínaje je k srdnatosti. Stáli všichni připraveni a čekali na heslo.

Co se zatím dělo v táboře českém? Jitro dne 8. listopadu bylo mlhavé. Vrchní vůdce Kristian Anhalt projížděl s Hohenlohem vysočinu Bílé hory, aby ohledali místo. Oba usnesli se, aby vojsko bylo rozestaveno na vysočině od královské obory až ke spádu hory do motolského údolí. Potom rozestavil Hohenlohe jako polní maršálek (maréchal général du camp) se svolením vrchního vůdce vojsko. Délka průčelí rozestaveného vojska měla dle udání Anhaltova 3750 stop. Vojsko nestálo na samém okraji hory, ale bylo více pošinuto ku Praze, tak že bitevní šik z nížiny pod horou nemohl býti dobře viděn; za to zase mohli nepřátelé pohodlněji vystupovati na horu. Jednotlivé čety vojska byly 100—250 stop od sebe vzdáleny. Byly utvořeny dva hlavní šiky: před středem předního šiku asi na 200 kroků stály (1.) 4 setniny jízdy velením podplukovníka Streifa jako na stráž a k prvním potýčkám. Na pravém křídle I. bitevního šiku blízko zdi Hvězdy stály (2.) 4 setniny mansfeldské jízdy velením hraběte Styruma, a v levo vedle nich (3.) 4 praporce moravské pěchoty velením hraběte Jindřicha Šlika; pak vždycky více na levo (4.) 4 setniny jízdy slezské; (5.) opět 4 praporce Moravanů; (6.) 8 neplných setnin jízdy dolnorakouské velením podplukovníka Jana Bernarda z Hofkirchenu; (7.) 4 praporce pluku Hohenlohe; (8.) 5 setnin jízdy Hohenlohovy; pak (9.) 4 praporce pěchoty Hohenlohovy; (10.) setnina kr. tělesné stráže a 3 setniny českých jezdců; (11.) 9 setnin jízdy velením nejvyššího generálního

strážmistra Jana z Bubna a hraběte Jindřicha Viléma ze Solmsu; a na nejkrajnějším levém křídle (12.) 6 praporečů pěchoty pluku Thurnova. První bitevní šik měl 34 setniny jízdy a 22 praporece pěchoty v síle 7820 mužů.¹³⁾

Druhý bitevní šik byl podobně sestaven. Pravé křídlo tvořili (13.) 300 jezdcův uherských velením plukovníka Kašpara Cornise; (14.) 5 setnin moravské jízdy velením plukovníka Jana Stubenvolla; (15.) dva praporece pěchoty z Horních Rakous; (16.) 4 setniny jízdy mladého prince Kristiana z Anhaltu; (17.) pak následovaly 3 prapory pěchoty z Horních Rakous velením podplukovníka Gabriela Pechmanna; (18.) 3 setniny jízdy prince Kristiana z Anhaltu; (19.) 3 praporece pěchoty nejvyššího generálního strážmistra Kaplíře; (20.) 4 setniny moravské jízdy velením plukovníka Bořity; (21.) 3 prapory pěchoty zase Kaplířovy; (22.) 4 setniny jízdy moravské velením plukovníka Kaina; (23.) 3 prapory pěchoty zase Kaplířovy; (24.) 4 praporece pěchoty hraběte Thurna. Druhý bitevní šik měl 20 setnin jízdy a 17 praporečů pěchoty v síle 5880 mužů;¹⁴⁾ oba šiky dohromady 54 setniny jízdy a 40 praporečů pěchoty. Kdyby druhý bitevní šik byl vstoupil v mezery prvního, byly by oba tvořily jednu dlouhou čáru. Počet vojska v obou bitevních šicích byl 14.200 s předvojem Streifovým.

Cornis, který místo raněného a v Praze ležícího generála Bornemissy měl vrchní velení nad Uhry, rozestavil je (25.) v síle asi 5000 v poloměsíci ve vzdálenosti 5—800 kroků za druhý bitevní šik.

Mimo jmenované vojsko k bitvě připravené byly zde ještě (26.) jízdný pluk knížete výmarského, pěší mladšího Anhaltu a setnina královské stráže počtem asi 1800 mužů, které Hohenlohe postavil do královské obory, vysokou zdí ohrazené, a tím českou válečnou moc na počet slabou ještě více seslabil. Byla někde na bojišti ještě setnina vévody výmarského Viléma, asi 100 mužů silná, která chybí v plánu Anhaltově pro den bitvy.¹⁵⁾

Síla českého vojska byla tato: I. bitevní šik 7820, II. bitevní šik 5880, Streif 500, posádka ve Hvězdě 1800, Uhři 5000, setnina vévody výmarského asi 100, úhrnem 21.100 mužů, ale žold vyplácel se pro 30.680 mužů.¹⁶⁾ Zajisté to hrozná nepoctivost.

Česká armáda měla 10 děl, z nichž 6 větších rozestaveno takto: tři na náspu asi 200 kroků před pravým křídlem, jedna na nedokončeném náspu v pravo od jezdců Streifových, a dvě před levým křídlem. Ale při dělostřelectvu byl skoro výhradně venkovský lid náchylný k útěku. Asi uprostřed před jízdou Streifovou v levo byly dva náspy nedokončeny. Anhalt chtěl celý bitevní šik náspy ohraditi, ale neměl k tomu nářadí, bylo zde pouze 400 lopat a motyk, které si přivezli od Rakovníka; bylo sice pro ně posláno do Prahy, ale nežli přišly, byl již učiněn útok nepřátelských vojáků.

Ve vojsku českém byla veliká nekázeň. Časně ráno odběhl značný počet mužstva z tábora do Prahy, aby se najedli a napili. Kdyby Anhalt nebyl dal zavřítí pražské brány pro sprosté vojiny, byla by více nežli polovice vojska utekla do pražských hospod; ale důstojníkům zůstaly brány otevřeny, z nichž někteří ani na bojistě se již nenavrátili. Oba pluky Hohenlohovy byly bez plukovníkův a podplukovníkův.

(Dokončení.)

¹³⁾ Krebs: I. c. str. 205. — ¹⁴⁾ I. c. — ¹⁵⁾ Krebs: I. c. str. 204. — ¹⁶⁾ I. c. str. 205.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

91. *Dvě české hádanky* (Str. 294a) neboli „*poňádky*“ o houbě »okatici« a o zrcadle »okrouhlku« ze středověkého románu »Apollon, král Tyrský«; srvn. »Časop. čes. musea« 1863, str. 361 a 362.

92. *Des obristen Hofmeister Vaterunser*. (Str. 294b—295a). Německé znění potupného skládání na hraběte Sinzendorfa; srvn. výše č. 89.

93. *In laudem Pragensis amaræ cerevisiæ composuit P. Aman-dus* a. 1680. (Str. 295b—298a). Německá, 16slohová báseň k pochvale pražského hořkého piva.

94. *Dvě české hádanky* (Str. 298a) o lázeňském domě a o čtyřech kolech u vozu ze středověkého románu »Apollon, král Tyrský«; srvn. »Časop. čes. musea« 1863.

95. *Česká hádanka rýmovaná o liteře l*. (Str. 298b—299a). Obsahem a zněním podobná německé hádance, kterou si zaznamenal Košetický na l. 43b. II. dílu svého sborníku; viz »Sborník Hist. kroužku« 1903 str. 117. č. 11. Počátek její zní:

„Jest v pekle věc jedna, kteráž v nebi není,
tuť také ďábel má, Pán Bůh jest zbaven jí,
v moři se nenajde, však v lesích všudy jest,
i co to musí beýt, hádat, kdo vtipný jest.“

96. »*Některé směšné pohádky (sic) a otázky*.« (Str. 299a—302b). Jest to řada českých hádanek, o nichž Košetický poznamenává: »Haec jocosa aenigmata, etsi in propositione sua indecentia et turpia esse videntur, in expositione tamen sua nihil indecens demonstrant.« Mezi nimi na listě 302. opět hádanky ze středověkého románu o »Apollonovi, králi Tyrském.« (Srvn. »Čas. čes. musea« 1863, str. 281., 359., 360.)

97. *Compendiosa informatio, sive prognosticon horribilis istius cometae*, qui in multis civitatibus Imperii 26. et 27^a Decembris et multis postea subsequentibus noctibus anno 1680 cum pleno splendore symmatis sui visus fuit, juxta explicationem octogenarii cujusdam *astronomi Hamburgensis*. (Str. 303a—304a).

Latinské proroctví o pohromách a převratech ve věcech politických a náboženských, jež ona kometa prýnaznačovala.

98. *Notata quaedam approbata ab aliquo converso Judaeo*. (Str. 304a—304b). O trestech, jež Židy dosud prý rok co rok stíhají za to, čím se proti Kristu Pánu provinili; na př. »Judaei ex tribu Juda, a quibus Christus fuit proditus, hanc poenam habent: Singulis annis triginta personæ ipsæ se produnt, aut ab aliis produntur, de aliquibus sceleribus commissis. Quod summâ experientiâ patet. Ex tribu Levi, qui Christum alapis caeciderunt: nunquam possunt supra barbam exspuere, sed semper spuma ad barbam cadit, continuoque maculatam barbam reperiunt, quandocunque exspuunt.«

99. *Triumphus virtutum et votorum applausus sub festivis natalitiorum auspiciis* adm. reverendo, venerabili ac doctissimo Dno Patri *Erasmu Rupio*, ecclesiae B^{ae} Vi^s in Monte Sion vulgo Strahow, ordinis canonicorum Præmon. priori dignissimo concinnatus ac consecratus a Patre *Ludovico Skurba*, ibidem professo. 2. Junii a. 1681. (Str. 305a—306a). Na str. 305b nakresleny jsou pérem rozličné nástroje hudební, načež

na str. 306a jsou tyto verše, v nichž o všech těch vyobrazených nástrojích zmínka se činí:

„Calliope svaves pectentes pollice *chordas*
 Dulcisonas moveant svavia *plectra fides*.
 Aeolidesque *tubā* celebret tua gaudia, Erasme,
 Pulsibus Aoniis *tympana* rauca strepant.
Fistula natalem psallat tibi, *cornua* voces
 Intendant altas, *organa* blanda sonent.
 Cynthius applaudat *testudine*, pulset Apollo
Cymbala; det summus Jupiter omne bonum.
 Edat et hic sonitum tibi garrula *flettna* canorum
 Attenuet curas, mentis amica, *chelys*.“

100. (L. 306a—306b). Řada *latinských průpovědí* s českými rýmovanými překlady; na př.:

„Nulla salus bello, pacem te poscimns omnes.
 Žádná není rozkoš z boje,
 Žádejme raději pokoje.
 „Fluctuat, ast nunquam mergitur illa ratis.
 Loďka, ač zmítána bývá,
 netone, než zhůru splývá.“
 „... dabit Deus his quoque finem.
 Než se nadáš, všecko mine,
 a klubko se koncem svine.“

Jiné průpovědi latinské s podobnými překlady českými zapsal si Košetický ještě na str. 315b., 456ab., 543b—546b.

101. *Paratella* inter adm. rdum. Patrem *Marcum*, miraculosum Capucinum, et rdum *Emericum*, mirabilem excapucinum, episcopum nominatum Viennensem et non confirmatum. (Str. 307a—307b). Vtipné srovnání zbožného divotvorce kapucína Marka z Aviana († 1699) a exkapucína Emericha Sinellia, biskupa vídeňského (1680—1685), jenž více politikou se zabýval. Ukázkou vyjímáme toto místo:

„Marcus patrat miracula cum Deo,
 Emericus facit miracula cum Caesare.
 Marcus suscitāt morientes,
 Emericus facit surgere moriones.
 Marcum vocant paralytici,
 Emericum vero politici.“

102. *Legatio aggratulatoria*, quam celsissimo ac reverendissimo Dno Dno *Emerico* ex ordine Seraphico S. P. N. Francisci Capucinatorum assumpto et neoconsecrato episcopo Viennensi... dicat et sacrat *provincia Boëmiae*... a. 1681 (Str. 309—315). Blahopřání české provincie kapucínské vídeňskému biskupu Emerichu Sinelliovi, bývalému členu svému; bylť Sinelli nějaký čas v Praze kazatelem.

103. *Formula indulgentiarum*, quas *Innocentius PPXI.* coronis, rosariis, crucibus parvisque imaginibus seu numismatibus ex auro aut argento aliove metallo confectis medalliiis vulgo nuncupatis in futurum concedet, variis veteribusque formulis in hanc unam redactis. (Str. 316a—318b). Opis římského tisku z r. 1677.

104. *Acclamatio genethliaca*. (Str. 319a—321a). Latinské blahopřání k narozeninám strahovského opata *Hyacinta Hohmanna*. Na konci uvádí se autor jeho: »Composuit et obtulit *P. Amandus*, professor philosophiæ in archiepiscopali seminario a. 1681.«

105. Na str. 321b poznamenal si Košetický *seznam barev*, jichž užíval k malování herbáře, kteroužto práci, jak podotýká, započal roku

1679 na podnět opata Jeronyma Hirnheim. Ale nedokončil ji, neboť smrt opatova ji přerušila. (*Fuit quidem hic labor per me inceptus ad instantiam Rmi Dni Hieronymi A° 1679. Sed mors insperata ejus huic labori finem imposuit.*)

106. *Corona Gloriam*, quam... celsissimo ac reverendissimo Domino Domino *Emerico*... rudi calamo adumbravit P. F. *Abrahamus a S. Clara*. Anno Dni 1681. (Str. 322a—335a.) Latinské velebení ctuostí a zásluh nového biskupa vídeňského Emericha Sinellia.

107. *Opis latinského listu opata Hyacinta Hohmanna* ze dne 23. srpna 1681, jímž členy české cirkvie svolává k provinciální kapitole ke dni 5. října 1681. (Str. 335b—337a.)

108. *Oratio, quam Pater Amandus Fridenfels composuit et ad initium capituli provincialis peroravit in Strahow a. 1681*. (Str. 337a—341b.)

109. *Vivat Leopoldus, Leopoldi Magni et Eleonorae Augustae filius*. Composuit P. Amandus A° 1682. (Str. 342a—342b.)

110. Německá hádanka vztahující se k císaři Leopoldovi a císařovně Klaudivii Felicitě. »Es mas ein herlich Winkelmass (L) dem halben Mondt (C) ohn Unterlass...« Před tím poznamenává Košetický: »Nachfolgendes Rhatzel soll Ihro Kays. Mayes. übergeben, von selbigen aber hingegen der Poët geadelt undt mit 2000 fl. beschenkt worden sein.« (Str. 343a.)

111. Německé veršování líčící nesnáze krále francouzského, hledajícího marně pomoci u svých přátel. (Str. 343b—344.)

Ukázkou stůž zde počátek:

Der König von Frankreich ruft seinen Getreuen:
„Churfürst von Cöln, wo bleibst du denn?
Ach, Vater, komm geschwinde!“
„Mein Sohn, dein Hoffnung hat ein End,
zu Cöln sitz ich inne.“
„Wo bleibst denn du, mein Fürstenberg?
Nach dir hab ich Verlangen.“
„Ach, Herr, es ist verloren Werk,
der Kayser will mich fangen.“

112. *Latinské satyrické skládání na hraběte Ludvíka Sinzen-
dorfa na způsob žalmu »Miserere«*. (Str. 345a—345b.) Počátek zní:

Imperatori pro remissione supplicat comes a Sinsendorff.
Miserere mei, imperator, secundum magnam misericordiam tuam.
Et secundum multitudinem gratiarum tuarum dele defraudationem meam.
Amplius lava me ab injustitia mea et a fœnore meo munda me.

113. *Vtipné latinské skládání líčící chyby tehdejších rakouských
válečníků a státníků z r. 1683*. (Str. 346a—347a.) Počátek:

Omne nimium vertitur in vitium.
Quae est causa nostrarum miseriarum?
Nimis multum et nimis parum.
Marchio Badensis, milit. praeses:
nimis multum de ventre, nimis parum de capite.
Comes de Sinsendorf, aulae praeses:
nimis multum de vinolentia, nimis parum de prudentia.
Abele, camerae praeses:
nimis multum de oculis, nimis parum de bonis oculis.
Stettinger, confessarius imperatoris:
nimis multum de silentio, nimis parum de consilio.

Konec zní:

Imperator: nimis multum de nequam rebellibus, nimis parum de ministris fidelibus.
Pontifex: nimis multum de consiliis, nimis parum de auxiliis.

Per hoc fatale:
nimis multum et nimis parum,
fient multi servi Gallorum et Turcarum.
Per hoc:
nimis parum et nimis multum
fuit, est et erit gubernium stultum.

114. *Zusammenkunfft der Glieder des menschlichen Leibes, einen Ober-Herrn zuerwählen.* Německé žertovné líčení sporu údů lidského těla a nadvládu, mistry dosti obhroublé. (Str. 347b—352b).

115. *Constitutiones, vermög deren die allerchristl. Majestät den Dauphin zu einem röm. König vorgeschlagen.* (Str. 353a—355a). *Extract der von dem französ. Legaten bei der Reichsversammlung zu Regensburg abgelegter Oration.* (Str. 355a—357a).

116. *Sancta Maria de bono consilio, sancta Maria de bono successu.* Latinské vzývání P. Marie, aby přispěla radou a zdatem císaři Leopoldovi ve válce s Turky. (Str. 357b—358a).

117. *Sanctissimi D. N. D. Innocentii, divina providentia Papae XI., jubilaum universale ad implorandam divinam opem contra Turcas.* Opis příslušného latinského listu řečeného papeže ze dne 11. srpna r. 1683. (Str. 358b—360b). (Pokračování.)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 19.

Za sedmé o tom, že řeholníci nemají navštěvovati dvorů knížecích. — De hoc, quod religiosi curias principum frequentant.

Vizme nyní, jak odpůrci řeholí se snaží dověsti, že nemají mniši dlívati v rodinách knížat a velmožů. Takové navštěvování mocných tohoto světa jest prý mnichům zapověděno, neboť dí Kristus Pán:¹⁾ „Ti, kteříž se měkkým rouchem odívají, v domích královských jsou.“ Ale rouchem takovým se nesmějí mniši odívati, protože jsou stavem kajicnosti, tudíž nemají také býti v domech knížecích. Glossa prý k tomu přidává: „Rigida vita et prædicatio debet declinare mollium palatia, quæ frequentant molliibus induti videlicet adulantes.“

U sv. Lukáše prý čteme: „Mluvil jim o království Božím.“²⁾ Což prý vykládá Glossa tak, že Kristus Pán nekázal zahalečům, kteří bydlí v městě, kdež jest synagoga, t. j. vzácným lidem, alebrž těm dává pokrm nebeský, kdož ho vyhledávají na poušti.³⁾ Jestliže má tedy býti život řeholníkův tak spořádán, aby lid skrze ně byl účasten nebeského pokrmu, nemají navštěvovati těch, kteří se honosí hodnostmi světskými.

Mimo to hodnosti náležejí k pyše života, která jest zavržena Bohem, a proto se mají mniši jich varovati, neboť se jich zřekli. Avšak k hodnosti náleží, káže-li kdo na dvoře královském anebo

¹⁾ Mat. 11., 8. — ²⁾ Luk. 9, 11. — ³⁾ „Illis non otiosis, non in civitate synagogæ, i. e. sæcularis dignitatis residentibus, sed inter deserta Christum quærentibus cœlestis gratiæ alimoniam impartitur.“

knížat anebo na synodách, kdež se shromažďuje množství lidu; nemají tedy mniši dlíti na dvorech královských nebo knížecích a kázati na synodách.

Avšak všechny výtky stojí na krivém základě, jakož se dovidáme zase z Pisma svatého, neboť tam čteme, že egyptský Josef trval na dvoře Faraonově,⁴⁾ že byl Mojžíš na dvoře královském živen, vychován a vši moudrosti naučen. Čteme tam, že byl prorok Nathan dvořenínem králů Davida a Šalomouna, a že se stal Daniel na dvoře královském knížetem nade všemi knížaty babylonskými, že byl Nehemiáš číšníkem krále Peršanů, a že byl Mardocheus učiněn knížetem na dvoře královském.

Sv. Pavel pak sám píše: „Pozdravuji vás všickni svati, kteří jsou z domu císařova.“⁵⁾ Sv. Šebestian obcoval na dvoře císaře Diokleciana, podobně i sv. Jan a Pavel náleželi ke dvoru císaře Konstantina.

Není tedy mužům dokonalým zakázáno vůbec dlíti na dvoře královském anebo knížecím.

Sv. Tomáš zavírá tuto svoji obranu takto: „Sciendum, quod sancti viri aliquid propter se quaerunt, aliquid propter alios. Propter se quidem quaerunt Christo per contemplationem inhærere vel in hoc mundo, quantum praesentis vitae infirmitas patitur, vel in futura vita, ubi eum plenissime contemplantur; sed propter alios interdum coguntur a desiderata contemplatione discedere, et se actionum tumultibus implicare. Sic ergo et in desiderio habent quietem contemplationis: et tamen propter salutem proximorum sustinent laborem actionis.“ Ne pro sebe dlí tedy svati a dleli na dvoře královském anebo knížecím, ale aby mohli býti ku spáse bližních svých.

Slovům Páně, že ti, kdož se měkkým rouchem odivají, na dvorech královských jsou, má se dle toho rozuměti o těch, kdož na dvoře královském trvají pro rozkoše, a podobně sluší vykládati text Luk. 9, 11, o těch, kteří jsouce v důstojnostech postaveni, v městech trvají a tam v klidu žijí, kdežto svati v Bohu odpočívají.

Kapitola 20.

Kterak převracejí soud, aby ve zlou pověst uvedli osoby řeholní, zveličující vady, pokud jim podléhají. — Quomodo pervertunt iudicium in infamiam personarum religiosarum primo mala, si qua in eis sunt, extendendo.

Bylo jednáno až dotud, kterak lidé nešlechtní porušují soud o dobrých skutcích, jež konají mniši, nyní sluší však přihlédnouti k tomu, kterak zlehčují též osoby.

Mohlo by se tuto ovšem říci, že by se mělo utrhaní osobám řeholním činěné trpělivě snášeti podle toho, co dí sv. Řehoř:⁶⁾ „Perversorum derogatio vitae nostrae approbatio est, quia iam ostenditur, nos aliquod iustitiae habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo.“ A to zcela podle Jan 15, 18: „Jestliže vás svět nenávidí, vězte, žeť mne prve než vás v nenávisti měl. Kdybyste byli ze světa, miloval by svět, co jeho jest; ale že nejste ze světa, nýbrž já ze světa vyvolil jsem vás, proto vás svět nenávidí.“ Také

⁴⁾ Ř. 104, 21. — ⁵⁾ Filemon. — ⁶⁾ IX. hom. in I. part. sup. Ezech.

di Pismo, že dlužno pohrdati soudem (krivým) lidí ničemných, jak di apoštol: „Mně pak to za nejmenší jest, abych od vás souzen byl anebo od lidského soudu: avšak aniž sám sebe nesoudím.“⁷⁾ Jest zajisté podle Pisma⁸⁾ Bůh sám svědek života našeho.

Avšak utrhačům těmto má býti odporováno ze tří příčin:

Předně proto, že utrhaní jejich nesměruje k osobě pouze jedné nebo k několika osobám, alebrž k celému řeholnictvu (ad totum religiosorum collegium), tou příčinou má býti utrhačům mužně odpíráno, aby od vlků těchto nebyly ovce Kristovy trhány.

Za druhé má se odpor klásti utrhačům těmto, poněvadž hledí očerniti a zlehčiti život těch, jimž jest potřebno netoliko, aby měli pro sebe svědomí dobré, ale také aby měli bezúhonnou pověst, aby kázáním svým mohli prospěti lidu. Sv. Řehoř praví:⁹⁾ „Hi, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, et in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant.“

Za třetí odpůrci řeholí nechtějí přestati na pouhé diffamacii, alebrž čelí k tomu, aby je z kořene vyvrátili.

K tomuto svému účelu odpůrci řeholníků berou se čtverou cestou:

a) hledíce k času, odkrývají vady, jichž se mniši dopustili před svým obrácením, aby je potupili. Oni vykládají také slova apoštola¹⁰⁾ na příhanu mnichů. Slova tato zní: „Budouť lidé sami sebe milující, lakomí, hrdí, pyšní, rouhaví, rodičů neposlušní, nevděční, bezbožní, nelitostiví, nepokojní, utrhační, nezdrželiví, netiší, bez dobrotivosti, zrádci, zpuční a milovníci rozkoši více nežli Boha, majíce tvářnost pobožnosti, ale moc její zapírajíce. A těch se varuj! Kdo z těch jsou, kteříž se vluzují do domů, a zjimané vodí ženy obtížené hříchy, jež puzeny jsou rozličnými žádostmi, vždycky se učíce, ale k poznání pravdy nikdy nepřicházejíce.“

b) Odpůrci řeholí přenášejí vady jednotlivců na všechnu řeholí, ač by měli věděti, že i ve sboru apoštolů byl zlostník Jidáš, jež zve Spasitel ďáblem.¹¹⁾

c) Oni zveličují vady řeholníků, čítajíce všední hříchy jejich k hříchům smrtelným. Odtud tvrdí, že jsou mniši falešní apoštolé, a příkládají jim rozmanité nepřistojnosti, jako že si vybírají pohostinství u boháčů, že uchvacují zboží těch, jimž kážou, a jiné a jiné věci.

Kapitola 21.

Za druhé podezřívají, že řeholníci hledají přízně světské a slávy své, a nikoli slávy Kristovy. — Secundo, dubia asserendo, quod scilicet religiosi favore mundi quaerant et suam gloriam et non Christi.

Neprátele řeholí tvrdí věci o budoucnosti nejisté, aby je potupili, ba troufají si na příhanu jejich jistiti i věci tajné. Stran budoucnosti tvrdí o nich, že budou na konec zavrženi pro svůj zlý život a pro porušenost u víře. Stran tajnosti srdce vtírají mnichům, že vyhledávají přízně světské a slávy své. A to jest zajisté opovážlivý soud, sv. apoštolem Řím. 14, 13. odsouzený.

(Pokračování.)

⁷⁾ I. Cor. 4, 3. — ⁸⁾ Job. 16, 20. — ⁹⁾ Hom. cit. — ¹⁰⁾ II. Tim. 22 seq.

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 9. (r. 1601—1602).

(Pokračování.)

T. l. v neděli po sv. Lukáši (21. října) bezbožná cháska vzali kolomazník, který u trlice visel a zamazali tou kolomastí zvonek u dveří velkých školních; usral se z nich někdo na práhu. Potom vzali bakuli od krámu Jiříka Volivy pekaře, postavili ji na prahy v škole a usrali se do ní. Potomně hůl do ní vstrčili a na tu hůl věchet slámy, to vše t. d. v noci na pondělí způsobili.

A t. d. vítr velikej, kterýž pořád ve dne i v noci víceji než celej tejden trval jednostejně.

T. l. v pátek po sv. Kryšpínu 26. octobris přivezli do Loun kněze Vojtěcha, kterýž byl předešle na Táboře. Taky chudina, pobožnej čtenář. Ačkoli se na kázání ranním v neděli d. pam. sv. Šimona a Judy omlouval, aby od lidu a posluchačův svejch dobrotivě snášen byl, že nedávno v tom povolání duchovním postaven jest.

T. l. ve čtvrtek ochtab všech svatých (8. listopadu) voda hrubá tak, že z břehu na luka dolejší i hořejší všudy vstoupila. Podle pranostyky starejch lidí jest se obávati okolo sv. Jana, aby na senách škody nezdělala.

T. l. v sobotu po druhé ned. adventní (15. prosince) příhodné tepení, tak že v předních vincech (!) tak i pod Hoblíkem mnoho komárův létati se spatřilo.

T. l. v ned. třetí adventní (16. prosince) z náhlého rozjižení mnoho vody přibylo, kteráž i po lukách místy se rozlila, tak že mlti nemohli. (1602, 1655 to jest větší a škodnější po všem království.)

L. P. 1602 Nové leto větrný v outerý nastalo neveselý s znamenitými velkými větry s rozjižením, kteřížto větrové pořád do dvou neděl trvali.

T. l. ve čtvrtek (3. ledna) hrubá voda v pátek po novém letě největší přišla, kteréž podobné nebylo ode sta let a více. Škody znamenité po vesnicích sdělala. Zde Čihanský v Benátkách dvě komory a krám sbořila, i vostatek všecku chalup zbořila, zahrádku všecku kamením zanesla, Vaňkovi Jilkovi, Václavovi Dobrévůli dvory zbořila, Václavovi Kusovi též chalup zbořila. Chmele do tří kop a jablka přes 20 kop pryč zanesla. Na štěpích po zahradách Lounských znamenité škody led sdělal. V Benátkách všem sousedům dosti mnoho stavení zbořil, sladovníkům na velikém předměstí tu při vodě ležícím sladovněm škodil. Janovi Mikšovic červené stavení zbořil. U Žatce za mnoho tisíc na mostě, mlejních a chmelnicích uškodil. Ves Skupice téměř všecku ta voda zbořila takže toliko 3 světnice vcele zůstaly, krav dojných 55 se stopilo, jalového, svinského, skopového toho bez počtu, od šactva a jiných věcí pryč zaneslo. V Březně málo menší škodu též učinila. Nákému Tomkovi pokoj se 2 kop. štrychů ječmene zbořila a jinde kudy šla zase zde tak i jinde nenabyté téměř škody nad paměť a viru lidskou zdělala. A tak téměř jest k tomu podobné, co Mollerus v své pranostyce položil, o tomto roku 1602: že bude takový, kterému od tisíce let podobného nebylo. P. Bůh rač dáleji s námi

bejti a nás od dalšího zlého zachovati. (Václav Viduna nebyvši toliko 6 neděl s manželkou na válkách 3 dni a 3 noci bez jídla a pití divným opatrováním Božím seděli, až voda opadla, zustal.

T. l. ve čtvrtek po Novém letě (3. ledna) přijel sem kněz Silvester Strakonický správce církevní ve vsi Klapím a to za příčinou navštívení Jana Píseckého krajana svého. Kterémužto potom v noci na pátek zepselá cháska od kočího vozu uřezali.

T. l. v neděli ochtáb tři králův (13. ledna) křtili dceru Pavla Křížovic a Doroty Glogrovy manželky jeho jsa s ní v manželství sotva 18 neděl. Musely býti jak říkávají horký peřiny.

T. l. v neděli II. po třech králích (20. ledna) v nešporním kázání zapálilo se u Markovy sousedy u pražský brány nešetností její. Měla uhlí v komoře na kuthaně, od kteréhožto vzňaly se peřiny tak, že již i hořeti počalo. Však potom bez škody uhašeno.

T. l. v neděli devítník (3. února) ňáci dva mlatici šli dolu z fortny k mostu s cepami mlátit do vsi. A když vešli na lávku, zlámalo se s nimi dřevo, po kterém šli. Upadli tu oba dva do vody. Jeden tu se hned utopil nenalezli ho. Druhej se chytil toho dřeva a vsed na něj plynul s ním až k dolejším mlýnům. Potom ho tovaryš od Lelka koželuha chytil hákem. Držel předce cepy pod paží.

T. l. v sobotu před nedělí masopustní (16. února) v noci na neděli Bartoloměji Kurkovi rychtáři městskému ňáký ševcovský tovaryš v světnici v kanceláři vzal mu přes půldruhého sta kop. míš.

T. l. v outerý masopustní (19. února) umřel Tomáš zámečník. Dodali mu něco na kovářský hospodě tak že mu všecko lůno vypadlo.

T. l. první čtvrtek v postě (21. února) vo jarmarce vyhořelo ve vsi Vlčím sedm dvorův.

T. l. ve čtvrtek po ned. Quasimodogeniti (18. dubna) ňáký Vávra krčmář z Pátku v domě paní Kateřiny Srnovcové napivši se z žejdlíku vína náhle umřel.

T. l. v pátek po provodní ned. (19. dubna) ženil se Pavel Zoubek řemesla ševcovského. Pojal sobě za manželku Mandelinu po Tomášovi zámečníkovi zůstalou vdovu. Nebudou sobě jeden druhému v ničemž míti čím záviděti ona ráda a on raději pije.

T. l. a d. ve vsi Brvanech zapálilo se v ňáký chalupi, kde pachole ňáké vohrabkami topilo. Od kteréhožto ohně vyhořelo pět dvorů a dvě chalupě. Panu Davidovi Černínovi shořely chlívy a pivovar.

T. l. v sobotu po ned. Misericordias (27. dubna) mráz byl dosti veliký, který vinicím Hoblickým, Černodolským, předním, Měleckým i Balaským na díle dosti mnoho ublížil a nejvíce pod Hoblíkem krajním, které k Ranné leží, ty toho okusily.

T. l. v outerý po neděli Jubilate i v středu (30. dubna a 1. května) sníh kolikráte i s deštěm za den přišel. K tomu i mráz byl, kterýž též vinicím nepříjemný byl.

Mráz opět vinicem, obilí i ovoci škodný. T. l. v pátek po neděli Jubilate (3. května) mráz nad oné největší, co predešlý zasáhly, ten i víceji k tomu porušil a mnoho víceji jak na vinicích tak na obilí jarým jako ječmenu a ozimém žitu, které se již me-

talo, velikou škodu učinil, v květu z strany ovoce totéž velice namrazil, tak že málokde jaké ovotce zůstalo.

T. l. v outerý po neděli Exaudi (21. května) paní Katerina Srnovcová (Korandová) strojila oběd žákům všem, při kterémž i někteří měšťané byli totiž Simeon Užidil, Jan Kyhar z Černčic, Jan Lisý z Požova a Řehoř Kladrubský pan děkan, officialis školní, ač měli někteří radní páni při tom býti. Potomně na zejtrí ve středu (22. května) jiným chudým rozdávala chléb, maso, koláče a víno. Činila to proto, že jest ji Pán Bůh dům, který od Jana Dlouhého koupila, s dobrým prospěchem dostavěti pomoci ráčil beze všeho ourazu jak kamenníků tak i jiných řemeslníkův a dělníkův. Jiní pak pravili, že by nebožtík Jakub Zákostelský otec její šafáře ve vsi Vršovicích zmačkati v zahradě i jinde tam ve vsi strašiti měl.

Mráz na vinicích uškodil. T. l. ve čtvrtek po n. Exaudi (23. května) mráz velkej i pomrzlo na vinicích Balaskejch, Měleckejech, v Trhlavech i předních. K tomu pachole pána z Donína z Bílého Oujezda, kterej pánu vez špiži do Teplice, v ouvoze za brankou za Matkou Boží přes nos přejeli, kterýž tu ihned na místě umřel.

T. l. v ned. d. pam. sv. Ducha v pondělí i v outerý (26., 27. a 28. května) náramně zima bylo. Krupky každě den pršely, na horách pak sněhu dosti mnoho napadlo, až všechno bílo bylo.

T. l. v outerý po sv. Trojici (4. června) ženil se kněz Jan Simonis, rodič Pražský, správce církevní ve vsi Lenešicích. Pojímal sobě za manželku Zuzannu po Vilimovi Fučíkovi dceru.

T. l. v středu po sv. Trojici (5. června) v noci na čtvrtek kroupy okolo Vtelna až k Mostu škodu velikou zdělaly.

T. l. v pondělí po sv. Vitě (17. června) k večeru umřel urozený pan Václav Kozelka z Hřivic a na Černčicích.

T. l. v středu po sv. Vitě d. sv. Protazie 19. m. června v noci před samou třetí hodinou na noc na čtvrtek nešťastná a nenadálá příhoda se stala. Vyšel oheň z domu Šebestyána Polomce, jinak od Vrablika, v židovské ulici, kterýmžto čtyrydceti domův téměř do gruntu zkaženo, světnic pak 26 od téhož ohně zkaženo jest. Někteří praví, že by náký kněz Jiřík z Vopočna byvši na svadbě u Václava Vopozdila dcery jeho přijda z též svadby nechaje svíčky přilepené hořeti v tom usnul. Od toho že by ten oheň vzniknouti měl. Ačkoli ten kněz se opálil velmi velice, od kteréhož brzy umřel. Jiní praví, že by náká žena vdova jsouc též opilá přijda domů z veselí opilá tolikéž u dítěte hořeti nechala, od kteréžto že by ten oheň vyjiti měl a jest sic hned na ráno s dítětem od města pryč odešla. Jeroným Čech s Annou manželkou svou v domě svém se zadusil a u Václava Vopozdila sládkovi uhořely nohy.

Pohrůžka ohně. T. l. v ned. po sv. M. Jana Husi M. Jeronýma (7. července) v noci na pondělí na krámě Volpřy Točkolovy, kde herynky prodávala, někdo položil hlavni, koštiště a snopek slaměný. Na ráno potomně nejprve spatřil to Jiřík Dlouhej.

V středu po sv. Jakubu (31. července) Václav Dlouhejch z rathouzu pryč od města utekl.

T. l. v outerý po sv. Václavě (1. října) hodinu před večerem Šimon Nesnážka, bratr vlastní Alžběty Vrabcovy, nedaleko od Teplic

zastřelil z ručnice Jana syna Jana Kobylnického pivovárníka, kterýž ve čtvrtek ráno do Loun přivezen a po nešpořích u sv. Petra pochován jest. A týž Šimon od města pryč utekl.

Drobné zprávy a posudky.

Kláster blah. Anežky v Praze. Kostel sv. Barbory, nejceněnější a nej památnější část tohoto stkvělého pomníku z 1. polovice XIII. stol. jest péčí Jednoty pro obnovu kláštera bl. Anežky vně i vnitř architektonicky úplně obnoven a skýtá každému pozorovateli utěšený pohled. Roku minulého stavební práce soustředily se hlavně na vnitřek, který byl celý nově omítnut až na ty zbytky polychromie, které jsouce na pevné omítce, zachovaly se až dosud. Veškeren vnitřek mimo malby a kamenné části opatřen nátěrem světle šedozeleným; pro klenby zvoleny odstíny světlejší, pro zdi poněkud temnější. Žebra klenby v presbytáři byla původně červeně pruhována, i docílilo se retušováním původního nátěru. Při překopání jihozápadní části kostela, prováděného za účelem dalšího pátrání po náhrobních kamenech, nenalezlo se nic pozoruhodného ani v kostele ani v severovýchodní přístavbě mezitím objevené. Nálezy při odkrytí této kobky byly okresleny a změřeny architektem Ant. Cechnerem a soupisnou komissí, na jejíž náklad řízením konservatora Jana Heraina podniklo se kopání v okolí přístavby.

Na zevnějšku upraveno provisorní odvodnění do městských stok a přikryty zdi přístavby, aby se, jsouce z opuky, vlivem povětrnosti nerozpadly. Tu pak se upravilo železné zábradlí se vchodem uprostřed, kterým po schodech nově vyzděných nyní lze pohodlně vcházeti do kostela sv. Barbory, od něhož klíč jest na faře u sv. Haštala.

Když se z celého vnitřku odstranilo lešení, tu se teprv ukázaly krásné poměry a bohatá architektura nejvzácnějšího a nejkrásnějšího památníku po naší bl. Anežce Přemyslovně, jenž tu stojí důstojně opraven a dochován věkům příštím.

Památné náhrobní kameny královských Přemyslovců a jiné zbytky stavby, nalezené v půdě pod podlahou, byly převezeny do pavillonu druhdy retrospektivní výstavy v Král. Oboře, kdež jsou na ten čas bezpečně uschovány s podobnými nálezy, patřícími museu království Českého. I

Jednota touto opravou získala si zásluh velikých o zachování vee - důležité památky historické i architektonické a stará se i o získání a obnovu ostatních částí tohoto kláštera: kaplí sv. Maří Magdaleny a sv. Františka i bývalého konventu klášterního. Vyjednávání v té věci řídí předseda Jednoty vsdp. velmistr Fr. Marat. V umělecké sekci byli činni: Mons. Ferd. Lehner, prof. J. Koula, stav. rada Ant. Wiehl, řed. Dr. K. Chytil, J. Herain, arch. Ant. Cechner. Mimo tyto zasedali v ředitelstvu: rada Al. Babor, prof. X. Dvořák, JUDr. Jiří Hausmann, vrch. stav. rada Jos. Hlávka, kons. rada V. Honejšek, škol. rada Dr. M. Kovář, 1. zapisovatel, prof. Jos. Novák, J. Rohr, účetní, řed. Fr. Ruth, šk. rada Jos. Šauer z Augenburgu, říd. Kar. Taubenek, P. Jos. Vampola, pokladník, uč. V. Zvěřina. Ze zemřelých členů ředitelstva získali si nevšedních zásluh o obnovu kláštera: velmistr Dr. V. Horák, stav. rada Al. Pecenka, farář Fr. Ekert, Vlad. Per a arch. J. Zeyer.

Kéž se cíle Jednotě dostane hojných prostředků k provedení cíle tak svrchovaně ušlechtilého štědrými dary a přístupováním za členy ale-

spoň přispívající po 10 K ročně nebo podporující s menším obnosem, nejméně 2 K. Zakládající členové platí 4000 K, skuteční buď 400 K najednou nebo 20 K ročně.

Red.

Časopis Matice Moravské. Redaktor dr. František Kameníček. Roč. 27. v Brně 1903. — Přední historik moravský dr. Frant. Kameníček, nyní známý svými obšírnými, znamenitými „Zemskými sněmy a sjezdy moravskými“, hledí „Časopis Matice Moravské“ udržeti na řádné výši vědy a dodati mu jisté pestrosti. Minuly již dávno doby, kdy „Časopis“ soustřeďoval celou vědeckou družinu moravskou, kdy uveřejňoval články nejen z různých oborů vědeckých, nýbrž také kritiky knih zábavných. Dnes věnován jest časopis skoro výhradně historii, články z jiných oborů jsou řídké. Mluvílo se kdysi dokonce, že „Časopis“ stane se historickou vědeckou revuí, asi jakou jest „Český časopis Historický“, ale nedošlo k tomu. Leč nám na Moravě je „Časopis“ milý právě, jaký je. Ne že bychom si nepřáli pokroku, ale proto, že není u nás dosud pro historickou revui vychovaného čtenářstva. Víme předem, že sborník vydávaný „Maticí Moravskou“ vrátí by se brzo zase k původní své formě. — Ročník 1903 přináší pro církevní historii moravskou předůležitý článek kroměřížského archiváře Snopka: „*Nová akta kardinála Ditrichštejnc*“. Jaký byl náboženský stav Moravy přímo po bitvě bělohorské, nedávají sice regesta tuto uveřejněná ani tušili, za to však pro dobu 1607—1608 jsou tu vzácné věci, neznámé své doby Volnému. — Reální professor z Brna, František Černý, podává studii „*Hus a Wiklif*“. Usuzuje, že Hus svými spisy a svým učením jest závislý na Waldhausrovi, Štítném a Miličovi a upozaduje vplyv Wiklifův. O tento názor nebudeme se s autorem přiti. Učinil tak již za nás dr. Václav Flajšhans (v 1. č. „Časop. Mat. Mor.“ 1904). Spisovatel dovolává se sice také prací Lenzových, ale nevíme, jak je četl. Strachuje-li se p. Černý, že Hus přestane býti miláčkem národa, dokáže-li se mu, že závisel na Wiklifovi, strachuje se marně. Stačí přece, že šel proti Římu, a již nikdo mu neodejme popularity. O hlubší poznání Husa se málo kdo stará, a to asi jediné jest příčinou jeho obliby v národě. Jsme my to divný národ. — Článek Frt. Aug. Slavika „*Hnutí v lidu poddanském na Hukvaldsku r. 1695*“, jest dobrý příspěvek k dějinám moravského poddanství i olomúckého biskupství. — Ostatní články pouze uvedeme. Dr. Jos. Cvrček: „Ze starých pamětí města Bzence“ (výpisy z knihy purkrechtní, z knih památných a j.); M. U. Dr. Jan Smyčka: „Antifonář Cholinský“ (myslíme, že má se psáti Cholyně a také Chropyň, viz Rtyň, Kdyně, Choryně); Frt. Václ. Peřinka: „Některé zaniklé osady na Znojemsku“ (pokračování z ročníku 1901); Dr. Frt. Slavík: „Příspěvky k nerostopisu moravskému“ (pokračování z ročníku 1900); Dr. Josef Karásek: „Polská dedikace Paprockého Vilémovi z Rosenberka“ (politické brožury z r. 1588); Zdeněk Lepař: „Národnostní poměry na Moravě a ve Slezsku dle sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900“ (některé kraje moravské se soustavně germanisují, ale Němců na Moravě celkem ubývá, neboť židé znenáhla přiznávají české barvy); Leopold Nopp: „Poddanské poměry na Strážnicku před 300 roky“, Vincenc Prasek: „Řemeslnické cechy v Kroměříži“, St. Souček: „O výtvarnictví Františka a Josefa Heřmana Agapita Gallašů“ (dvou moravských buditelů). K tomu druží se bohaté rubriky „Umělecké a vědecké zprávy“ a „Literatura“. Sluší podotknouti, že posudky vědeckých spisů, uveřejňované v „Časopise“, jsou vždy slušné a správné, vědecké.

Frant. Václ. Peřinka.

Hubert Doležil: Politické a kulturní dějiny král. hlavního města Olomouce. Část I. Dějiny politické. Památky architektonické. Zvláštní otisk z I. programu české realky v Olomouci 1903. Cena 1 K. Stran 84. — Dobrý spisec, psaný za příručku mládeži studující v Olomouci a hledící hlavně k dějinám umění. — Část o politických dějinách města je psána na základě prací tištěných, jakž ani jinak při povaze díla býti nemůže. Co však řečeno jest o památkách stavitelských, upoutá i odborníka. Jest to ovšem stručné. O věcech náboženských píše se tu zcela střízlivě a neshledal jsem útoku na pravdu, pokud se týče naší bolestné historie církevní. Plán města a 22 obrázků krásí dílo toto. — Četl jsem tuto programovou práci s chutí. Ve výročních zprávách našich středních škol bývají často dobré historické studie. Naše historické sborníky o nich obyčejně mlčí, někdy na škodu dějepisných badatelů, kteří nejsou středoškolskými professory a jimž programy jsou nesnadno přístupné. Ale střední ústavy školní měly by ovšem své výroční zprávy zasílati redakcím, aby mohly býti posouzeny neb aspoň registrovány.

Fr. V. Peřinka.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Korunovace císařovny Alžběty, chotě Karla VI., na
královnu českou dne 8. září 1723.

Z Lothových letopisů podává Dr. M. Kovář.

(Dokončení.)

Císařovně za oltářem osouší se sv. olej. Po této modlitbě odebrala se Její Vel. císařovna, an před ní šel nejvyšší dvormistr zemský s berlou, ale z ostatní družiny jen nejvyšší dvormistryně, kněžna abatyše u sv. Jiří, nejvyšší komoří zemská a zmíněné dvě slečny komorné za oltář na straně evangelní, kdež ji od knížecí abatyše úplně setřen byl svatý olej solí a strídkou z housky a vodou smyt a bavlnkou osušen, pak Jejimu Vel. roucho zas upraveno od nejvyšší dvormistryně a nejvyšší komoří zemské i slečen komorných. načež vedena zase před hlavní oltář od král. asistentův a dřívější družiny.

Mezi tím, co Její Vel. císařovna dlela za oltářem, posadil se Jeho Vel. císař na svůj trůn a p. arcibiskup umyl si ruce. Když pak Její Vel. císařovna opět přivedena byla k oltáři, povstal Jeho Vel. císař, ona šla mimo a císaři se uklonila, s trůnu; císařovna pak poklekla na dřívějším místě před oltářem.

Císařovna se korunuje. Knížecí abatyše s oltáře vzala korunu a podala ji nejvyššímu purkrabí, jenž ji dal panu arcibiskupovi, sedícímu na faldistoriu. Tu se pak k Jejimu Vel. císařovně přiblížila nejvyšší komoří zemská a dala ji na hlavu čepček z červeného atlasu, který ji na zlaté misce přinesl podkomoří zemský v království Českém.

Hned potom vstavil Jejimu Vel. císařovně královskou korunu na hlavu pan arcibiskup, knížecí abatyše a nejvyšší purkrabí pražský, při čemž modlil se arcibiskup tuto modlitbu:

„Accipe Coronam Regalis Excellentiae, ut scias te esse consortem Regni Populoque Dei semper prospere consulas, et quanto plus exaltaris, tanto amplius humilitatem diligas et custodias in Christo Jesu Domino nostro.“¹⁾

Po odbytém korunování knížecí abatyše s oltáře sňala zlaté královské české jablko říšské a královské žezlo a podala jablko nejvyššímu sudí zemskému, žezlo pak nejvyššímu písaři zemskému, kteří obé do rukou vložili panu arcibiskupovi. Tento pak Jejimu Vel. dal žezlo do pravé a říšské jablko do levé ruky a modlil se při tom:

¹⁾ Přijmi korunu královské vznešenosti, abys věděla, že jsi účastnicí království a o lid Boží vždy šťastně pečovala, a čím více jsi vyvýšena, tím více milovala pokoru a jí ostříhala v Ježíši Kristu Pánu našem.

„Accipe Virgam virtutis et æqvitatís, et esto pauperibus misericors et affabilis, viduis, pupillis et orphanis diligentissimam curam habeas, ut Omnipotens Deus augeat tibi gratiam suam, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. R. Amen.“²⁾

Zatím císařský obřadník podal nejvyšším hodnostářům zemským, kteří nesli královské odznaky, polštáře ke koruně, žezlu a říšskému jablku s oltáře, kde před tím odznaky ležely.

Císařovna po korunovaci s korunou na hlavě bere se k trůnu svému a slavnostně se nastoluje. Po dokončení toho Její Vel. císařovna, před níž opět krácel nejvyšší dvormistr zemský s berlou, vracejíc se od oltáře a jdouc mimo Jeho Vel., učinila mu hlubokou poklonu, kterouž císař velmi způsobně opětoval, i ubírala se zase ke trůnu jako korunovaná královna česká, majíc královskou korunu na hlavě a v rukou držíc žezlo a říšské jablko, uprostřed obou asistentů, na jejichž ramena Její Vel. položila ruce své, doprovázena jsouc p. arcibiskupem, jdoucím po pravém boku pana kardinála, a vším duchovenstvem u oltáře přísluhujícím i ostatní družinou; nejvyšší dvormistryně jako prve nesla ji vlečku. Když se postavila před trůn, oslovil ji p. arcibiskup, kterýž k tomuto úkonu vystoupil až na hořejší stupeň královského trůnu, stojí tu po pravé ruce Jejího Vel. a máje infuli na hlavě, tímto způsobem před nastolením:

„Sta et retine a modo locum, Tibi a Deo delegatum, per auctoritatem Omnipotentis Dei et per præsentem traditionem nostram, omnium scilicet Episcoporum cæterorumqve Dei servorum, et qvanto Clerum sacris Altaribus propinqviores prospicis, tanto ei potiores in locis congruis honorem impendere memineris, qvatenus Mediator Dei et hominum Te mediaticem Cleri et plebis in hoc Regali Solio confirmet et in Regno æterno secum regnare faciat Jesus Christus Dominus noster, Rex Regum et Dominus Dominantium, qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit in sæcula sæculorum. R. Amen.“³⁾

Při slovech: „in hoc Regali Solio confirmet“ arcibiskup rukou dal Jejímu Vel. znamení, aby se posadila, načež usedla na trůně, ale Jeho Vel. stál pak ještě dále.

Zapěje se Te Deum a vystřelí se z malých i hrubých kusů. Když Její Vel. tímto způsobem byla nastolena, zapěl p. arcibiskup, jenž dosud ještě stál na nejhořejším stupni trůnu, odloživ infuli a tváří obrácen jsa k hlav. oltáři, „Te Deum laudamus“, k čemuž dostavilo se 6 cis. panošů s pochodněmi. Na třech chorech hudbou, polnicemi a bubny provázen chvalozpěv tento a zpěváci jej pěli. Na znamení z kostela dané vystřelilo při tom vojsko i sbory mě-

²⁾ Přijmi prut ctnosti a spravedlnosti, a buď k chudým milosrdna a vřidna, i o vdovy, nemluvířata a sirotky méj péči co nejnaléhavějši, aby všemohoucí Bůh rozmnožil Ti milost svou, jenž živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

³⁾ Stůj a podrž od nynějška místo tobě propůjčené moci všemohoucího Boha a přítomným odevzdáním naším, všech totiž biskupův a ostatních sluhův Božích, a čím více duchovenstvo k posvátným oltářům se přibližovali spatříš, tím větší mu na stejných místech čest vzdávati neopomíň, aby Té Prostředník mezi Bohem a lidmi utvrdil prostředkyní mezi duchovenstvem a lidmi na tomto královském stolci a v království věčném spolu popřál Ti kralovati Ježíš Kristus, náš Pán, král králův a pán panujících, jenž s Bohem Otcem i Duchem sv. živ jest na věky věkův. R. Amen.

šťanské rozestavené v zámeckém nádvoří a před hradem, a s hradeb ozvaly se rány z děl, ve všech chrámech tři král. měst pražských i král. hradu zvoněno všemi zvony a korouhví máváno na báni věže chrámu sv. Víta.

Za chvalozpěvu toho seděla Její Vel. císařovna, v ruce majíc žezlo a říšské jablko, na trůně, Jeho Vel. císař však na svém trůně stál. Když dozpíváno k verši „Te ergo quæsumus“, poklekl císař i všichni ostatní kromě těch, kteří nesli odznaky královské a po něm zase povstali, ale císařovna zůstala stále seděti na trůně.

Po skončeném chvalozpěvu modlil se p. arcibiskup, který pořád ještě stál na svém místě v pravo u trůnu, bez mitry modlitbu,⁴⁾ při níž císař poklekl.

Císařovna odkládá žezlo a říšské jablko. Po skončené modlitbě této císařovna vstavši, dala zlaté říšské jablko nejvyššímu sudí zemskému, stojícímu na levé straně trůnu, žezlo pak nejvyššímu písaři zemskému, stojícímu po pravici, který proto přiblížil se až k předposlednímu stupni trůnu; i podrželi pak, na svých dřívějších místech stojíce, odznaky ty na polštářích.

Její Vel. poklekši pak opět, modlila se své další modlitby. Pan arcibiskup odebral se na své faldistorium, postavené zase na stranu epištolní, a zapěv tu Alleluja, četl pak, jako obyčejně v tichosti evangelium. Toto pak nahlas zpíval, ani při tom 4 cis. panoši drželi pochodně, cis. dvorní kaplan p. Bernard Albin Göppel: epištolu před tím zapěl cis. dvorní kaplan p. Arnošt Sax.

Při evangeliu povstavše obě Veličenstva, do rukou vzali říšské jablko a žezlo s polštářů těch, kteří je nesli, a vrátili je zase po skončeném evangeliu, než poklekli, těm, kteří je drželi, na polštáře. Potom biskup královéhradecký, jakožto arcibiskupův první asistent, oběma císařským Veličenstvům nejen missál, v němž odzpívané evangelium obsaženo, ale i prastaré původní evangelium, vlastnoručně sepsané od sv. evangelisty Marka, podáno s týmiž obřady, jako při korunovaci císařově.⁵⁾ Obě evangelia od obou Veličenstev políbena s náležitou úctou.

Ostatní obřady při mši sv. zachovávány tak, jak vyličenó při korunovaci císařově.⁶⁾

Obě Veličenstva ubírají se v průvodě z kostela. Po skončené mši sv. a korunovaci uchýlili se obě cis. a král. Veličenstva s veškerou družinou v témž pořádku z kostela, jak tam přišli. Její Vel. císařovnu provázeli oba duchovní páni asistenti, knížecí abatyše se svými 2 pannami klášterními, jakož i p. arcibiskup, kterýž odloživ roucho mešní, oblekl pluvíál, i s duchovenstvem až ke dveřím chrámovým.

Jeho Vel. císař, jakož i Její Vel. císařovna, vstavše s trůnu svého, sešli se a Jeho Vel. blahopřál své vysoce milované pani choti ke královské korunovaci šťastně skončené, načež mu Její Vel. císařovna odvětila nejněžnějšími díky.

Sněmovní síň opět útulkem císařovým a císařovniným. Z kostela odebrali se obě Veličenstva se svou družinou ve $\frac{3}{4}$ na 11 hod. před polednem chodbou vyličenou,⁷⁾ pokrytou červeným a bílým

⁴⁾ Uvedenou ve Sbor. Hist. kr. IV. 222.

⁵⁾ Viz Shorník IV. str. 222. — ⁶⁾ L. c. str. 223—226.

⁷⁾ L. c. str. 227.

suknem, velikým dosud vyzdobeným sálem do síně sněmovní, i tentokrát jako dříve přetvořené za cis. a král. útulek. Při tomto návratu Jeho Veličenstvu císaři nesl vlečku císařského pláště zástupce říšského číšníka dědičného, Jejimu Vel. císařovně pak nejvyšší její dvormistryně. Sukno z této chodby bylo pak dáno lidu na pospas. Při příchodu Jejich Veličenstev do sálu a do síně sněmovní konal své obvyklé služby nejvyšší dědičný strážce dveří pán ze Svárova.

Ve sněmovní síni k většímu pohodlí Jeho Veličenstva zřízeny ještě 2 zvláštní kabinety; aby tam nevnikl nikdo, kdo tam nepatřil, byli k zamezení toho jako při korunovaci císařovně i tentokrát ustanoveni ti páni komoří a domácí šlechtici a několik truksasů, kteří jménem byli uvedeni při korunovaci císařovně;⁸⁾ jim přidána dostatečná stráž.

Když pak Jejich Veličenstva přišli do síně sněmovní, dal si císař od zástupce cis. číšníka dědičného, císařovna pak od nejvyššího komoří zemského sejmouti korunu a červeně atlasový čepeček; potom dal si císař obléci říšský slavnostní plášť a vzal řádový řetěz, pročež pak i rytíři řádu zlatého rouna podrželi své řetězy, císařovna však zůstala ve svém drahocenném rouše.

Císařské odznaky i s císařským ornátem postaveny na zvláštní stolek v síni sněmovní a královské české odznaky na jiný. Potom když Jejich Veličenstva zasedli k tabuli, cis. ornát i s císařskými odznaky, korunou, žezlem a říšským jablkem i s mečem odneseny ke dvoru do císařských komnat od cis. dvorních sloužících, a to od cis. komorního platmistra Isendicka a cis. komorníka, přikryty a chráněny jsouce stráží arcierův a trabantův.

Přípravy k tabuli. Zatím dály se přípravy k tabuli a přinašeny pokrmý. Tabule cis. a král. prostřena tak jako po korunovací císařovně. První přínos jídel dodán hned ve 12 hod. Napřed šel zástupce nejvyššího truksasa dědičného, pak ti cis. komoří a domácí šlechtici, jež si vyžádal a již jmenovitě uvedeni byli při korunovační tabuli císařovně,⁹⁾ jimž nositi pomáhalo též několik panošů. Druhý přínos i ostatní, jakož i podstavce s cukrovím nosili panoši sami bez nejvyššího truksasa dědičného, který stojí císařovně po levici, ale pod tribunou, na nížto stála tabule, i s nejvyšším kuchmistrem dědičným, jenž hned na počátku, když se obě Veličenstva posadili, předložil jídelní listek, ustavičně tu stál a nejpokorněji dozíral.

Když pak za nějakou chvíli obě cis. a král. Veličenstva, na něž venku před síní sněmovní čekali šlechtici dvorští a domácí, ministři, knížata a princové, p. kardinál, papežský p. nuncius, benátský p. vyslanec a p. arcibiskup, ze síně sněmovní zas ubírali se do velikého sálu k tabuli, tu Jejimu Vel. císařovně královské odznaky ze síně sněmovní nesl na stříbrné pozlacené misce do velikého sálu nejvyšší komoří zemský a položiv je na stolek po levé straně přichystaný a pokrytý červeným aksamitem, kde Její Vel. pak seděla. Jeho cis. Vel. pak chtěje zasednouti k tabuli, dal klobouk, kterýž ozdoben byl modrým pérem imperiálním a jinou drahocennou okrasou, i s rukavicemi svému nejvyššímu dvormistru knížeti Trautsohnovi, jenž je položil na stolek po pravé straně císařovně upravený.

⁸⁾ L. c. str. 228. — ⁹⁾ L. c. str. 230.

Obě cis. Veličenstva přicházejí do sálu a zasedají k tabuli. Před královskou korunovační hostinou a po ní, když si obě Veličenstva myli ruce, podali jim vodu a umyvadlo jejich oba nejvyšší dvormistři, kteří jim při sedání a vstávání od tabule posunovali židle. Pan kardinál Schrattenbach za assistance cis. obřadníka modlil se modlitbu před jídlem, načež obě Veličenstva za zvuku polnic a bubnů zasedli o $\frac{1}{4}$ po 12. hodině k tabuli pod baldachýnem nahoře a to Jeho Vel. císař v pravo a Její Vel. císařovna v levo.

Potom usadili se, stejné zachovávající obřady, jakož byly při korunovaci císařově,¹⁰⁾ i tentokrát p. kardinál Schrattenbach, papežský nuncius, vyslanec benátský a arcibiskup ke královské tabuli tak, že na levici nuncius seděl proti kardinálovi a arcibiskup proti vyslanci.

Obsluha obou Veličenstev při tabuli. Jeho Veličenstvu císaři naléval tenkrát skutečně ve službách jsoucí komoří p. František Karel hrabě Kolovrat a Jejimu Vel. císařovně zástupce nejvyššího číšníka dědičného Děpolt hrabě Černín z Chuděnic. Předkrájeli Jeho Veličenstvu císaři Ferdinand hrabě Harrach, cis. komoří, který tehdáž také stál ve skutečných službách komořího, a Jejimu Vel. císařovně zástupce nejvyššího předkráječe dědičného Antonín hrabě Valdstein. *Žádalť totiž nejmilostivěji Jeho Vel. císař sám a rozkázal, aby jeho nejvyšší osobě komoří, který je Čech, při této tabuli korunovační naléval i také Čech předkrájel.*

Kredenc pro Jeho Vel. císaře, jakož i stůl pro stříbrné náčiní a kredenc 4 císařových pánů hostů byly stejné, jako při korunovaci císařově.¹¹⁾ Kredenc pro císařovnu byla na levé straně.

Panu kardinálovi, nunciovi, benátskému vyslanci a p. arcibiskupovi nalévalo a předkrájelo právě zase oněch 8 domácích šlechticův, od nejvyššího purkrabí ustanovených, kteří úřad ten zastávali též při korunovační hostině císařově.¹²⁾

Paní nejvyšších hodnostářů zemských zasedají též ke svým tabulím. Když si obě cis. a král. Veličenstva, jak vyličeno, se svými pány hosty zasedli k tabuli, tu odešly též paní nejvyšších hodnostářů zemských neb zástupkyně těch, kteří nebyli ženati, ke svým 12 tabulím, na nichž na každé prostřeno pro 12 osob. Na hořejších sedadlech proti cis. a král. tabuli zůstalo místo neobsazeno. Jídla a cukroví nošeny na tabule jako minule¹³⁾ od úředníků zvlášť k tomu ustanovených, před nimiž vždy napřed vykračoval štablmistr s hůlkou v oděvě černém, a hosté od nich obsluhováni. I kredence stejné prostřeny a stříbrnými přibory opatřeny. Šlechtičny ty seděly u těchto tabuli též na lenoškách, pokrytých červenými povlaky soukennými, a to nehledíc k hodnosti, nýbrž jak která přišla. Tabule ty byly:

Tabule první — nejvyšší paní purkrabí, zastoupené paní matkou nejvyššího purkrabí Barborou Teresii, posléze ovdovělou hraběnkou Clary-Aldringenovou, rozenou hraběnkou z Kokořova. Při ní seděly: Pi Vilemína kněžna Lobkowiczová, vévodkyně zahaňská, rozená hraběnka Althanova; slečna Josefa svob. pi z Rothalu, cis. dvorní dáma; pi Kateřina hraběnka Martinicová, roz. hrab.

¹⁰⁾ L. c. str. 230. — ¹¹⁾ L. c. str. 228. — ¹²⁾ L. c. str. 230.

Trautsohnova; pí Renata hraběnka Paarová, roz. hrab. Sternbergova; pí Adéla hraběnka Thunová, roz. hrab. Preysingova; pí Teresie hraběnka Clary-Aldringenová, roz. hrab. Königlova; pí Marie Teresie hraběnka z Vrtby, roz. hrab. Steinauova; pí Marie Anna hraběnka z Vrtby, roz. hrab. Vratislavova z Mitrovic.

Druhá tabule — *nejvyšší dvorní mistryně zemské*, paní Teresie hraběnky Nostitz-Rieneckové, roz. hrab. Herbersteinovy; slečna Eleonora hraběnka Goěsova, cis. komorná; slečna Isabella Karolina hraběnka Stirumova z Limburga, dvorní dáma; pí Teresie hraběnka Sinzendorfová, roz. hrab. Valdšteínova; pí Františka hraběnka Sickingenová, roz. Casanettiova; svob. paní z Rohru, slečna hofmistryně Její Jasnosti kurprincezny saské; pí Josefa hraběnka de Lagnasco, roz. hrab. Valdšteínova; slečna hraběnka Rozdrázowská, dvorní dáma Její Jasnosti kurprincezny saské; slečna Marie Anna hraběnka Trautsohnova; slečna Františka hraběnka Trautsohnova; slečna Gabriela hraběnka Starhembergova; pí Kateřina hraběnka Nostitzová, roz. hrab. Schönbornova.

Tabule třetí — *nejvyšší maršálkové zemské*, pí Eleonory provdané a rozené hrab. Valdšteínovy; pí Eleonora kněžna Schwarzenbergová, roz. kněžna Lobkowiczova, vévodkyně zahaňská; pí Karolina kněžna Lobkowiczová, vévodkyně zahaňská, roz. hrab. Valdšteínova; pí Františka hraběnka Kounicová, roz. hrab. Rittbergova; pí Zuzana hraběnka Pöttingová, roz. hrab. Žerotínova; pí Františka hraběnka Thierheimová, roz. hrab. Halleweilova; pí Josefa ovdovělá hraběnka Krakovská z Kolovrat, roz. svob. paní Steinova; pí Antonie hraběnka Valdšteínová, roz. hrab. Liechtensteinova; slečna Kateřina hraběnka Trautsohnova; slečna Antonie hraběnka Trautsohnova; slečna Alžběta hraběnka Valdšteínova.

Tabule čtvrtá — *nejvyšší komoři zemské*, paní Marie Alžběty Schaffgotschové hraběnky a svob. paní z Khünastu a Greiffensteina, roz. hrab. Valdšteínovy; pí Marie Teresie, ovdovělá vévodkyně minstrberská a frankensteinská ve Slezích; kněžna Auerspergová, roz. paní z Rappachu, nejvyšší dvorní mistryně císařovna; pí Teresie kněžna Trautsohnová, roz. hrab. Weissenwolfova; slečna Jana hraběnka Appermontova, cis. dvorní dáma; slečna Teresie hraběnka Esterházyova, cis. dvorní dáma; pí Josefa hraběnka Starhembergová, roz. hrab. Görgerova; pí Teresie hraběnka Schaffgotschová, roz. hrab. Novohradská z Kolovrat; pí Marie Františka hraběnka Krakovská z Kolovrat, roz. hrab. Valdšteínova; pí Teresie hraběnka de Collalto, roz. hrab. Starhembergova; pí Teresie hraběnka Kotulinská, roz. svob. paní z Rothalu; pí Josefa hraběnka Althanová, roz. hrab. Zrinská.

Tabule pátá — *nejvyšší sudí zemské* paní Marie Anny hraběnky z Vrbna a Bruntálu, roz. svob. paní Lammingovy; pí Marie Alžběta ovdovělá hraběnka Colonnová z Felsu, roz. hrab. Caraffova, cis. dvorní mistryně slečen; slečna Marie Anna hraběnka Guttensteinova, dvorní dáma; slečna Teresie hraběnka de Bagni, dvorní dáma; pí Teresie hraběnka Stürkghová, roz. hrab. Wurmbrandova; pí Františka ovdovělá hraběnka z Losimthalu, roz. hrab. Strassoldova; pí Eleonora hraběnka Šliková, roz. hrab. Trauttmans-

¹³⁾ Viz Sborník Histor. kr. IV. str. 230.

dorffova; pí Filipina ovdovělá hraběnka Thunová, roz. hraběnka Harrachova; pí Anna Kateřina hraběnka Halleweilová, roz. hrab. Thierheimova; pí Teresie hraběnka Bathányiová, roz. hrab. Kinská ze Vchynic a Tetova; pí Teresie svob. paní z Rothalu, roz. hrab. Paarova; pí Františka hrab. Krakovská z Kolovrat, roz. hrab. Martinicova.

Tabule šestá — nejvyšší kancléřky paní Teresie hraběnky Kinské ze Vchynic a Tetova, roz. hraběnky Fünfkirchenovy: slečna Marie Cecilie z Ottingen-Spielbergu, cis. komorná; pí Antioga kněžna Cardonová, roz. de Monte Santo; pí Růžena Kateřina hrab. ze Sinzendorfu a Thanhausenu, roz. hrab. Valdšteínova; pí Teresie hraběnka de Visconti, roz. hrab. de Cusani; la signora Maria Anna Principessa de Pio, roz. hrab. Thierheimova; pí Maximiliána hraběnka Thierheimová, roz. hrab. Sallaburgova; pí Karolina hrab. Cobenzlová, roz. hraběnka z Ründsmaulu; pí Rosalie Teresie hrab. Windischgrätzová, roz. svob. paní Rothalova; pí Anna Marketa hrab. Dietrichsteinová, roz. hrab. Herbersteinova; pí Marie Josefa Kinská hraběnka ze Vchynic a Tetova, roz. hrab. Dietrichsteinova; pí Anna Marie hraběnka Šliková z Pasouna, roz. hrab. Kolovratova.

Tabule sedmá — nejvyšší paní sudí lenní, Isabelly Černínové hraběnky z Chuděnic, rozené hrab. z Merode, markýzky z Westerloo: pí Marie Anna kněžna Liechtensteinová, vévodkyně opavská a krnovská, roz. hrab. Ottingen-Spielbergova; slečna Josefa de Monte Santo, cis. dvorní dáma; pí Marie Alžběta hraběnka Martinicová, roz. hrab. Jörgernova; slečna Josefa z Nehmu, dvorní dáma kurprincezny saské; Anna Františka markýzka di San Vincenzo roz. Pinelli-Ravascheti, vévodkyně z Eccerenzy; slečna z Goderu, dvorní dáma kurprincezny saské; pí Arnoštka hraběnka Fünfkirchenová, roz. hrab. Salmova; pí Marie Teresie hraběnka Černínová z Chuděnic, roz. svob. paní Knöringova.

Tabule osmá — nejvyšší praesidentky nad appellacemi, zastoupené hostitelkou paní Lucii hraběnkou z Kokořova, rozenou hrab. Trauttmansdorffovou: pí Anna Amalie hraběnka Götzová, rozená hrab. Sternbergova; pí Marie Anna hraběnka Königlová, roz. hrab. Černínova z Chuděnic; paní Alžběta hraběnka Zrinská, roz. hrab. Valdšteínova; pí Marianna Libšteinská hraběnka Kolovratová, roz. hrab. Althanova; pí Marie Anna hraběnka Clary-Aldringenová, roz. hrab. Liechtensteinová; pí Teresie Novohradská hraběnka Kolovratová, roz. hrab. Trauttsmandorffova; pí Františka hraběnka Kounicová, roz. hrab. z Vlašimě; pí Konstancie hraběnka de Lassaga Paradies, roz. hrab. Ladronova; pí Anna hraběnka z Bubna, roz. svob. paní Kapounova; slečna Amalie hraběnka Trauttmansdorffova.

Tabule devátá — praesidentky komory zemské, paní Klaudie Hrzánové hraběnky z Harasova, rozené svobodné paní de Souches: pí Kunigunda hraběnka Frankenbergová, roz. hrab. Colonnova z Felsu, nejvyšší dvormistryně Její Jasnosti kurprincezny saské; slečna Rosalie hraběnka Thunova, cis. komorná; sl. Marie Anna hraběnka Königlova, dvorní dáma ovdovělé císařovny Amalie a kurprincezny saské; pí Antonie Černínová z Chuděnic, roz. hrab. Khuenburgova; pí Kateřina hraběnka z Morzina, roz. Novohradská hrab. z Kolovrat; pí Jana Libšteinská hraběnka z Kolovrat, roz. hrab. Schwarzenbergova; pí Josefa Novohradská hraběnka Kolo-

vratová, roz. Hrzánova hrab. z Harasova; pí Františka svob. paní Questenbergová, roz. hrab. Truchsessova; pí Marie Anna Hrzánova hraběnka z Harasova, roz. hrab. Harrachova; pí Josefa svob. paní z Rothalu, roz. hrab. Trauttmansdorffova.

Tabule desátá — nejvyšší písařky zemské, zastoupené hostitelkou paní Maximiliánou z Wiederspergu, rozenou paní z Řičan; pí Leopoldina hraběnka Pöttingová, roz. svob. paní ze Seeberga; slečna Marie Anna hraběnka Pöttingova; pí Anna Barbora hrab. Götzová, roz. svob. paní Obytecká z Obytec; pí Zuzana hraběnka Vratislavová z Mitrovic, roz. svob. paní Talackova; slečna Kateřina svob. paní z Řičan; pí Renata ze Satzenhofenu, roz. hrab. Götzova; pí Anna Cecilie Hotovcová z Husenic a Löwenhausu, roz. Kosova z Hradiště; pí Klara ze Schwarzbachu, roz. Chanovská z Dlouhé Vsi.

Tabule jedenáctá — paní podkomoři zemské, zastoupené hospodyní paní Josefou Sylvii Vratislavovou hraběnkou z Mitrovic, roz. Markvartovou z Hrádku jakožto vlastní paní dcerou podkomoři zemského: pí Teresie hraběnka Paarová, roz. hrab. Sternbergova; pí Anna Josefa hraběnka Kolovratová, roz. hrab. Colloredova; pí Kateřina hraběnka Lažanská, roz. hrab. Fuggerova; slečna Aloisie Kinská hraběnka ze Vchynic a Tetova; pí Františka svob. paní Ufflová, roz. svob. paní Rothalova; pí Marie Emanuela hraběnka des Fours, roz. hrab. de Longuevalle; pí Františka Sylvia ovdo-vělá svob. paní Straková z Nedabylic; slečna Františka svob. paní z Wolfsthalu; pí Alžběta Dobřenská z Dobřenic, roz. Strakova z Nedabylic; slečna Kateřina Dobřenská z Dobřenic; slečna Eleonora Markvartova z Hrádku.

Tabule dvanáctá — purkrabině kraje Královéhradeckého, zastoupené hostitelkou paní Annou Marii z Goltzů, rozenou Stařimskou svob. paní z Liebsteina: pí Eleonora hraběnka Gileisová, rozená hraběnka Kinská ze Vchynic a Tetova; pí Marie Františka hrab. d' Arco, roz. hrab. Pöttingova; pí Františka Klara hraběnka Sparrová, roz. svob. paní Beckova; pí Marie Anna hraběnka Sporcková, roz. hrab. Věžníková; slečna Anna Marketa hraběnka Vollkernova; slečna Louisa svob. paní Pflugova, představená světského šlechtického kláštera anglických panen v Praze; pí Jana Vančurová z Řehnic, roz. Fruweinova z Podolí.

Tabule ministrů, nejvyšších hodnostářů zemských a j. Kromě těchto tabulí byly ještě tyto: jedna v zelené síni pro cis. a král. ministry a nejvyšší hodnostáře zemské, při níž sedělo 41 osob; jedna pro cis. a král. komoři v obyčejné síni komorních desk pro 36 osob prostřená; jiná ještě v červené síni pro dědičné úřady, jejich zástupce a jiné šlechtice, kteří dozírali při cis. a král. tabuli a nosili pokrmy, pro 54 osoby.

Když Jejich cis. a král. Veličenstva seděli chvíli u tabule, tu připil Jeho Vel. císař Jejimu Vel. císařovně a tato zase pronesla zdravici Jeho Veličenstvu císaři. Po nějaké době měl Jeho Vel. císař tyto připitky: Nejprve připil panu kardinálovi: *Duchovenstvu i aby jeho požehnání něco vydalo*, pak papežskému panu nunciovi: *Jeho papežské Svatosti*, benátskému panu vyslanci: *na dobré alliance* a panu arcibiskupovi: *aby brzy dožil se nové korunovace i aby jeho požehnání něco vydalo*.

K těmto zdravicím pokaždé vstali všichni 4, t. j. p. kardinál, p. nuncius, p. vyslanec a p. arcibiskup, jakož i když Jejich Veličenstvům císaři a císařovně připijeli sami, a neposadili se dřív, až se napili.

Její Vel. císařovna vzkázala pak svou milost zástupkyni nejvyšší purkrabině, paní malce nejvyššího purkrabí, po zástupci dědičného číšníka, po hraběti Děpoltovi Černinovi, připojivši, že ji přináší zdravici: *Jeho Veličenstva císaře*, kteréžto zdravici Jeho Vel. císař ještě připojil: *a Honzička ve sklepe.**)

Za tylo oboje cis. a král. milosti zmíněná zástupkyně nejvyšší purkrabině poděkovavši se co nejpokorněji, prosila za nejvyšší dovolení, aby tento nejvyšší přípitek kolovati směl u tabuli ostatních paní nejvyšších hodnostářů zemských, což se potom i stalo, když Jeho Vel. nejmilostivěji dal k tomu svolení; přípitky ty proneseny byly nejen od paní nejvyšších hodnostářů, nýbrž i od veškerých jejich hosti, paní a slečen, za velikého jásotu.

Císař přináší zdravici nejvyššímu purkrabí. Brzy potom Jeho Vel. císař poslav k nejvyššímu purkrabí do zelené síně, vzkázal mu svou milost po svém nejstarším panoši Kajetánu Libšteinském hraběti z Kolovrat a při tom dal mu oznámiti, že mu pronáší přípitek: *staré a mladého*, který pak se svolením Jeho Veličenstva nejvyšší purkrabí pronesl cis. nejvyššímu dvormistrovi knížeti Trautsohnovi a tento zase dále, tudíž pak ode všech ministrův a nejvyšších hodnostářů zemských, kteří seděli u tabule v zelené siní, připijeno vínem tokajským za neutuchajícího volání „Vivat!“

Hudba zahrála co nejlibezněji na všech třech chorech ve velkém sále, překrásně a drahocenně vyzdobeném. Nejjasnější arcikněžna Marie Josefa, provdaná kurprincezna saská, na tuto slavnost na zapřenou se dívala z hoření galerie.

Vstává se od všech tabulí. Když se počaly odnáseti přístroje a podstavce na cukroví, vstávali ode všech tabulí dámy, ministři, šlechtici, pak p. kardinál Schrattenbach, papežský nuncius, benátský vyslanec i arcibiskup a všichni učinili Jejich cis. a král. Veličenstvům nejpokornější poklonu; nejvyšší komoří zemský postavil se opět k odznakům královským, na něž mezi tím, co seděl nejvyšší komoří zemský u tabule, dozor měl zemský podkomoří k tomu ustanovený.

Po hostině dal si Jeho Vel. císař na hlavu klobouk, podaný jemu od nejvyššího dvormistra, a sedě umyl si jakož i Její Vel. císařovna ruce; vodu jim podal a umyvadlo podržel zástupce dědičného předkráječe hrabě Valdštejn. Ručník oběma cis. a král. Veličenstvům podali jejich nejvyšší dvormistři, kteří jim i při vstávání jakož i před jídlem při sedání posunovali židle. Pan arcibiskup pomodlil se „Gratias agimus“ za assistance cis. obřadníka.

Zbylé pokrmy, cukroví a vína na tabulích paní nejvyšších hodnostářů zemských k požitku přenechány zase těm, kteří u těchto tabulí posluhovali.

Císař a císařovna ubírají se ke dvoru. Obě cis. a král. Veličenstva pak odebrali se velikým sálem, kde byli hodovali a kde oba nejmilostivěji dovolili, aby jim směli ruku políbiti přečetní při-

*) L. c. str. 234.

tomní diváci obojího pohlaví, ani se ubírali mimo ně přímo po schodech u král. místodržitelské síně poradní za zvuku trub a bubnů, provázeni jsouce panem kardinálem, nunciem, benátským vyslancem, ministry, nejvyššími hodnostáři zemskými a dámami, ke dvoru do jejich komnat, kamž pak i královské odznaky, koruna s čepičkou, žezlo a říšské jablko na stříbrné pozlacené misce doneseny od nejvyššího komoří zemského, jež provázel podkomoří zemský a podpisař zemský v království Českém a několik cis. arcierův a trabantův, a jež tu Jeho cis. a král. Veličenstvu zase byly doručeny.

K večeru pak dostavila se šlechta v nesmírném počtu a nejstklostnějších úborech ke dvoru, kde obě Veličenstva ve velkém tak řečeném španělském sále večeřeli za překrásné hudby a posléze pak se odebrali do svých komnat.

I tato královská česká korunovace Jejího Veličenstva císařovny římské skončila se se všeobecnou nesmírnou nádherou a slávou, k neustálé potěše a radosti dědičného království Českého a obzvláštní spokojenosti cizinců, přibylých z různých zemí u velikém množství, v největším pořádku velmi šťastně a radostně.

Hostiny šlechtické. — *I židé pražští oslavují královskou korunovaci.* Slavnosti korunovační a oznámení, že císařovna je v naději, nebyly jediné, co potěšilo rozradostnělou Prahu. Šlechtici jeden po druhém dávaly stklostné hostiny a dychánky, že se mohlo právem říci, že Praha od dávných dob nebyla tak vesela a čila, jako za nejvyššího pobytu císařského dvora.

Ba i pražští židé nechtěli býti z těchto slavností vyloučeni. Po 8 dní za sebou za tím účelem vyvěšovali nejstklostnější čalouny, zlatem, perlami a drahými kameny ozdobené, a po ukončení školy rozhazovali mnoho zlatých a stříbrných mincí i křesťanům i židům; hostili mnohé vznešené pány a podarovali mnohé chudé křesťany a židy.

Mimo tyto mnohé slavnosti a podivuhodné radovánky, které ke cti Jejich cis. Veličenstev uspořádali páni čeští, bylo i o mnoha důležitých věcech, týkajících se blaha království a budoucího následnictví, rokováno a usnášeno.

Rakušané neradi vidí cis. dvůr v Čechách. Čechové přičinili se velice, aby svého krále a královnu ještě déle, aspoň přes zimu, zdrželi v Čechách. Ale bylo marno, ani Rakušané neupouštěli působiti na císaře i vymyšlenými věcmi, na př. že je maso hovězí a zvláště telecí tak drahé, že nelze ho kupovati, ač naopak pražským rezníkům se kazí, protože Rakušanům libra o 4 krejcarey byla příliš drahá a oni ho nemohli dostat zadarmo. Tu nebylo prý zvěřiny, tu nebylo zas drůbeže rovně z týchž příčin, ježto přec byla toho taková láce, jaké nikdo v Praze nepamatuje od delší doby. I vzkazovali mu ustavičně, aby zase přijel do Vídně, a vymyslíli a vybájili přece příčinu k odjezdu. I pravilo se tedy: Nynější konjunktury a že tak mnohá kollegia vysokých ministrů zůstala ve Vídni a mezi tím pracovali o mnohých expedicích, že by vyžadovaly, aby Jeho cis. a král. Vel. zase vrátilo se do obyčejného sídla svého.

I byl tudíž beze všech okolků 7. listopadu časně ráno nastoupen odjezd a 22. šťastně dorazili do Vídně. Než Jeho Vel. odejel z Prahy, povýšil 1. října jakožto v den svých narozenin mnoho důstojnictva (jakož hned po korunovaci čestného úřednictva), a to 15 polních maršálků, 25 generálů jízdy a polních zbrojmistrů, 18 polních podmaršálků, 21 generálů-strážmistrů a 19 plukovníků.

Rejstřík svěcenců na kněžství legáta sněmu basilejského Filiberta, biskupa kostnického.

Podává Fr. Štědrý.

(Dokončení.)

Promoti ad ordinem dyaconatus sabato post exaltacionem s. crucis. Joannes Andree alias Sindel doctor, canonicus Pragensis. Joannes de Caplicz, quondam ordinatus per dominum Vlrícum episcopum sine titulo receptus pro domo. Nicolaus Jacobi de Pieczka (sic) ad titulum parochie in Dubnay. Laurencius de Rudnicz ad prouisionem plebani ante Letam curiam. Martinus Wenceslai de Colonia ad titulum patrimonii. Paulus Thome de Zrucz ad prouisionem M. Procopii plebani ad s. Henricum. Wenceslaus Johannis de Pelzímow ad priorem prouisionem. Wenceslaus Viti ad titulum parochie in Osecz.

Promoti ad sanctum ordinem presbyteratus illa die. Petrus de Zabrzez, ordinis s. Joannis Jerosolimitani. Petrus Martini de Lompnicz ad titulum parochie in Choyna. Laurencius Dionisii de Chasma Hungarus ad titulum rectoris scholarum capelle Budensis. Joannes Bartholomei de Broda de domo s. Viti.

Promoti ad accolitatus ordinem post festum beate Lucie anno supradicto XXXVII. in ecclesia pragensi. Accoliti: Joannes Petri de Trziebon. Joannes Pauli de Trziebon. Laurencius Wenceslai de Trziebon. Procopius Martini de Trziebon. Elyas Petri de Czrnowicz. Jeronymus Duchconis. Elyas Petri de Horazdowicz. Jodocus Pauli de Plana. Gregorius Pauli de Tachowia. Joannes Nicolai de Plana. Nicolaus Fabiani de Slawietín. Ambrosius Mathie de Lithomericz. Joannes Bartholomei de Praga. Jacobus Bartholomei de Zylina. Mathias Johannis dictus Zagramensis. Petrus Georgii de Bylina. Johannes Nicolay de Zbraslawicz. Wenceslaus Johannis de Praga. Johannes Vlríci de Wytomicz religiosus. Johannes Wenceslai de Chrudyn (sic). Vitus Johannis de Rabsstyn. Sigismundus Franthonis de Strachicz (sic). Wenceslaus Wenceslai de Praga et Petrus Martini de Luticz pro tonsura tantum.

Subdiaconi. Johannes Wenceslai de Wstowa de domo s. Viti. Johannes Jacobi de Praga. Johannes de Syka (sic) ad prouisionem d. Zdimerii. Blasius Thome de Praga. Clemens Nicolai de Wrbicz. Jacobus Puczkonis de Pernarticz ad prouisionem M. Johannis Buskonis. Paulus Martini de Bylina. Lukas Michaelis religiosus. Sigismundus Vlríci de Noua domo. Johannes Johannis de Tomicz.

Diaconi. Mathias Georgii de Luticz ad titulum patrimonii. Mathias Martini de Plzna. Jacobus Joannis de Tachowia. Johannes Laurencii de Tien. Symon de Peczka. Johannes Martini de Rudnicz. Johannes Georgii de Luticz (přetrženo). Symon Mathei de Banoff Olomucensis diecesis. Johannes Wenceslai Cortiborz (sic). Nicolaus Petri de Budiegewicz. Jacobus

Mathie de Daub. Johannes Alberti religiosus. Martinus Stephani religiosus. Nicolaus Blasii de Praga.

Presbyteri. Laurencius Johannis de Ruthnicz Rutinensis diocesis. Johannes de Caplicz. Nicolaus Jacobi de Piska. Martinus Wenczeslai de Colonia. Wenczeslaus Viti de Hlynna. Johannes Johannis de Wesele, promotus quondam ad subdiaconatus et diaconatus ordinem testimonium produxit. Paulus de Zrucz de Noua domo. Johannes de domo s. Viti. Wenczeslaus Johannis de Plizomow.

Promoti ad ordines per reuerendum patrem dominum legatum sabato quatuor temporum post diem cinerum in ecclesia pragensi dicto Reverendo patre ordines infra missarum sollemnia celebrante a. d. MCCCCXXXVIII^o.

Accoliti. Simon Johannis de Slana. Martin Johannis pietoris de Praga. Johannes Johannis de Praga. Johannes Augustini de Praga. Bartholomeus Stanislai, Henricus Nicolai de Slana. Mathias Bartholomei de Praga. Martinus Stephani de Makotrzas. Martinus Milote de Praga. Procopius Martini de Praga. Nicolaus Ambrosii de Welwar. Johannes Andree de Praga. Johannes Stiborii de Woykowicz. Johannes Benedicti de Praga. Johannes Philippi de Dobroskow. Johannes Petri de Praga pro tonsura solum. Wenczeslaus Martini de Praga. Johannes Johannis de Praga. Johannes Pauli de Cadana. Nicolaus Michaelis de Praga. Johannes Martini de Praga. Johannes Mathie de Praga. Wenczeslaus Pauli de Praga. Petrus Pauli de Praga. Johannes Zdimerii de Praga, Caspar Petri de Iglawia, Mathias Blasii de Praga pro tonsura solum. Johannes Johannis de Vndweid de domo s. Viti. Johannes Johannis de Zittavia. Valentinus Pauli de Welwar. Anthonius Wenczeslai de Praga. Wenczeslaus Petri de Praga. Daniel Valentini de Praga. Mathias de Sobenicz. Martinus Wenczeslai de Myestecz. Martinus Johannis de Czaslauia. Petrus Mathie de Chosoua (sic). Wenczeslaus Galli de Bydzow pro tonsura solum. Hermanus Johannis de Bydzow. Paulus Galli de Przibram. Andreas Henrici de Budyewicz pro tonsura solum. Nicolaus Simonis de Zacz. Johannes Simonis de Zluticz pro tonsura solum. *Simon Symonis de Luna.* Symon Petri de Ponte. Johannes Martini de Luticz. Georgius Wenczeslai de Chrudym. Petrus Wenczeslai de Chocna. Procopius Mathie de Belina. Gallus Henrici de Lithomericz. Mathias Petri de Belina. Paulus Mauricii de Hradist. Nicolaus Wenczeslai de Nimburga. Georgius Clementis de Buchowia. Petrus Procopii de Buchowia pro tonsura solum. Andreas Bohenkoni de Gyzin. Petrus Clementis de Vizowa. Petrus Mathie de Plzna. Johannes Petri de Muta. Johannes Johannis de Jessenitz. Johannes Wenczeslai de Glathowia. Wilhelmus Martini de Kladrub. Johannes Petri de Misa. Johannes Procopii de Noua Plzna. Otik Wenczeslai de Noua Plzna. Johannes Vlrici de Karlstein. Nicolaus Valentini de Karlstein. Jacobus Johannis de Tyn. Nicolaus Wolfardi de Zilina Nitriensis diocesis in Hungaria. Andreas Petri de Daleczicz, Olomucensis diocesis pro tonsura solum. Nicolaus Johannis de Znoyma Olomucensis diocesis. Mathias de Laubzenicz Kuiawiensis diocesis.

Subdiaconi. Wenceslaus Johannis de Przibram de domo s. Viti. Johannes Thomé de Petrow ad titulum ecclesie parochialis in Lhota confirmatus per M. Cristannum natione Polonus diocesis Poznaniensis. Nicolaus Nicolai de Borowniczka ad prouisionem domini Nicolai decani de Tyn cum promissione, quod cantum addiscet. Wenczeslaus de Monte s.

Clementis. Mathias Petri de Strassicz ad prouisionem M. Johannis Przibram jur(auit). Johannes Medricz de Egra, Ratisponensis diocesis ad titulum ecclesie in Radizfort Pragensis diocesis non jurauit. Nicolaus Leonardí de Praga accolitus a domino Conrado, prout probauit per testes promotus ad prouisionem Petri pellicis ciuis Maioris ciuitatis Pragensis et promisit M. Przibram pro eo iuramento seruare compactata. Johannes Wenczeslai de Chrudin (?) Litomislensis diocesis per dominum legatum ad prouisionem sui patrimonii; iurauit etc. Wenczeslaus Martini de Praga accolitus sub domino Zbinkone, ut relatum fuit per Petrum Polak, ordinatus ad prouisionem M. Procopii. Erhardus Protschil de Egra accolitus sub fratre Nicolao suffraganeo domini Conradi, Ratisponensis diocesis presentatus ad ecclesiam parochialem in Platna pragensis diocesis. Mathias Johannis de Dyechow accolitus sub Zbinkone ad prouisionem Mathie consulis Noue ciuitatis. Johannes Wenczeslai de Coclochow (sic) ad prouisionem iudicis Noue ciuitatis Pragensis ut retulit dominus Wenczeslaus. Wenczeslaus de Noua curia Pragensis diocesis ad titulum sui patrimonii. Jacobus Andree de Przerow ad prouisionem M. Johannis Przibram, qui promisit, quod erit obediens et iurauit.

Diaconi. Johannes Wenczeslai de Hostuna de domo s. Viti. Jacobus Raczkonis de Pernarticz ad titulum patrimonii. Johannes Johannis de Tomicz ad titulum ecclesie parochialis in Skrupel (sic). Injunctum, ut discat officium et sacramenta ecclesiastica. Paulus Martini de Bilina ad ecclesie parochialis (scil. titulum) in Wyssoka. Sigismundus Ulrici de Noua domo ad prouisionem domini Hankonis capellani domini Menhardi de Noua domo. Clemens Nicolai de Wrbiez ad titulum sui patrimonii. Blasius Thome de Praga ad titulum sui patrimonii. Johannes Hane de Sicca ad titulum ecclesie parochialis in Longa villa. Wenczeslaus Martini de Ginyń ad titulum ecclesie parochialis in Crzieczicz.

Presbyteri. Mathias Martini de Plzna de domo s. Viti. Nicolaus Petri de Budyegowicz ad prouisionem Johannis Stiepan ciuis Pragensis. Nicolaus Blasii ad prouisionem plebani s. Adalberti in Noua ciuitate Pragensi. Simon Mathie de Bawrow (sic) Olomucensis diocesis ad prouisionem M. Johannis de Leta curia. Johannes Wenczeslai de Chotiborz ad titulum altaris beate virginis in Chotiborz. Johannes Martini de Rudnicz ad titulum sui patrimonii. Simon de Peczka ad titulum ecclesie parochialis in Noua uilla. Johannes Laurencii de Haber ad titulum ecclesie parochialis in Chrustowicz. Jacobus Johannis de Tachowia, altaris in ecclesia beatorum Petri et Pauli apostolorum ibidem. Mathias Georgii de Luticz ad titulum sui patrimonii. Jacobus Mathie de Duba ad titulum sui patrimonii.

Secuntur ordinati per dominum legatum sabbato quatuor temporum Sicientes in ecclesia pragensi a. XXXVIII. Johannes Pauli de Zbraslawicz pro prima tonsura et confirmacione. Wenczeslaus Thome de Czaslawicz (!) pro prima tonsura et confirmacione. Wenczeslaus Benedicti de Czaslawicz pro prima tonsura et confirmacione. Andreas Wenczeslai de Verona pro prima tonsura et confirmacione.

Accoliti. Nicolaus Adalberti de Strakonicz de domo s. Viti. Bartholomeus Sigismundi de Alta Muta diocesis Lithomislensis. Valentinus Pauli de Waltheer, Colloniensis diocesis. Mathias Wenczeslai de Vlecznicz, Olomucensis diocesis. Nicolaus Wenczeslai de Rudnicz. Andreas Heinrichi de Budweis. Daniel Johannis de Glatowia. Johannes Jacobi de Noua Plzna.

Subdiaconi. Andreas Nicolai (et) Johannes Ulrici ordinis premonstratensium monasterii Siloensis. Johannes Rosenczweig de Ponte ad titulum sui patrimonii ordinatus in accolitum per dominum Hermannum Actonen: domini Johannis Nurembergensis episcopi vicarium.

Diaconi. Cletus Johannis et Johannes Jacobi de domo s. Viti. Wenczeslaus Nicolai de Noua curia ad titulum sui patrimonii. Erhardus Protschel de Egra ad titulum ut supra. Mathias Petri de Strassicz ad titulum ut supra. Johannes Medricz de Egra ad titulum ut supra. Nicolaus Nicolai de Borowniczka ad titulum ut supra. Johannes Wenczeslai de Chrudim ad tit. ut s. Nicolaus Leonardi de Praga ad titulum ut s. Wenczeslaus Martini de Praga ad tit. ut s. Mathias Johannis de Dyechow ad tit. ut s. Petrus Stephani de Hosskowicz ad titulum patrimonii. Johannes Petri de Petrowo ad tit. ut s. Johannes Wenczeslai de Clokoczow ad prouisionem ut supra videlicet iudicis Noue ciuitatis Pragensis.

Presbiteri. Johannes Wenczeslai de domo s. Viti. Paulus Martini de Bilina ad titulum ecclesie parochialis in Wyssoka. Johannes Adalberti ordinis premonstratensis ad presentationem abbatis Siloensis. Johannes Hane de Sicca ad titulum ecclesie in Longa villa. Blasius Thome ad titulum sui patrimonii. Clemens Nicolai de Wrbicz ad titulum sui patrimonii. Jacobus Raczkonis de Pernarticz ad titulum sui patrimonii. Sigismundus Ulrici de Noua domo ad prouisionem domini Jankonis capellani domini Menhardi. Johannes Johannis de Tomicz ad titulum ecclesie parochialis in Skrupel (!)

Secuntur ordinati sabbato in vigilia pasce per dominum legatum in ecclesia pragensi a. XXXVIII.

Accoliti. Benedictus Johannis de Praga. Bohuslaus Jacobi de Praga. Habartus Martini de Misa. Andreas Wenczeslai de Verona. Wenczeslaus Thome de Czaslauia. De domo s. Viti: Hernestus Petri, Franciscus de Hareschaua, Michael Nicolai de Graupn, Johannes Zdimerii de Praga, Wenczeslaus Petri de Praga.

Subdiaconi. Arnestus Nicolai doleatoris de Slawietin ad titulum parochie in Nehasicz. Wenczeslaus Johannis de Zizzelicz ad titulum patrimonii.

Diaconi. Johannes Rosenczweig de Ponte ad titulum sui patrimonii.

Presbiteri. Wenczeslaus de Noua curia ad titulum patrimonii. Johannes Thome de Petrow ad titulum ecclesie parochialis in Lhota. Erhardus Protschel de Egra ad titulum ecclesie parochialis in Blatna. Johannes Medricz de Egra ad titulum ecclesie parochialis in Radisfort. Johannes Wenczeslai de Klokoczow ad prouisionem iudicis Noue ciuitatis Pragensis. Frater Martinus ordinis premonstratensis presentatus per abbatem Siloensem et facta relacione etatis sue. Nicolaus Nicolai de Borowniczka ad prouisionem domini decani in Tyn. Wenczeslaus Martini de Noua domo ad prouisionem M. Procopii de Plzna plebani ad s. Henricum. Johannes Wenczeslai de Chrudim ad titulum sui patrimonii. Mathias Petri de Strassicz ad prouisionem M. Johannis Przibram. Nicolaus Leonardi de Praga ad prouisionem Petri pellificis ciuis Antique ciuitatis Pragensis. Mathias Johannis de Dyekow ad prouisionem Mathie Noue ciuitatis Pragensis. Petrus Stephani de Hosskowicz ad titulum patrimonii.

De domo s. Viti: Wenczeslaus Johannis, Johannes de Noua ciuitate.

Segnuntur ordinati et promoti ad sacros ordines per dictum dominum legatum sabbato in vigilia pasche anno domini XXXIX. in ecclesia (sic).

Accoliti. — *Subdiaconi.* Blasius ad titulum patrimonii ut prius. Wenczeslaus Johannis de Zizzelicz (toto jest přeškrtnuto). Jacobus natus Johannis de Kuczwicz ad ecclesiam in Diwissow eidem per dominum Erhardum de Crawarz alias Conopisscze. Blasius de Trzemossnicz ad canonicatum et prebendam ecclesie pragensis.

Dyaconi. Wenczeslaus Johannis de Zizzelicz ad titulum patrimonii. Arnestus Nicolay doleatoris de Slawietyn ad titulum parochialis ecclesie in Nehasicz.

Presbyteri. Dominus Wilhelmus de Hazenburg scolasticus et canonicus ecclesie pragensis. Wenczeslaus Martini de Jenyn. Georgius de Valckenstein Patauensis diecesis dyaconus Basilee ordinatus, choralis rector pragensis ad titulum altaris beate virginis et Barbare in capella s. Georgii in ciuitate Supranensi mediam dimissoriam domini Juliani cardinalis sedis apostolice in Germania.

Pismem 18. století psáno: Hucusque matricula ordinatorum a reverendissimo in Christo Patre domino Philiberto episcopo Constantiensi per Basileense concilium in Boemiam, Morauiam etc. legato A. D. MCCCCXXXVII.

Jan Kavka z Říčan.

Napsal Jos. Vávra.

(Dokončení.)

Jan Kavka měl z manželky své Benigny z Lobkovic syna Jana Františka, dcery Annu Marii, Beatrici Johannu a Lidmilu Benignu. Mimo ně pečoval s oteckou láskou o čtyři dcery své paní z prvního manželství jejího, slečny Promnicovy. Pro jednu z těch čtyř nevlastních dcer pana Kavky, Benignu Polexinu, nalezl se vítaný ženich pan Jiří z Oprštorfu na Glogůvku, nevlastní syn sestry paní Kavkové. Svatba se konala s velikou okázalostí v Praze 26. června 1616 ve velechrámě sv. Víta. Přítomni byli: arcikníže Karel, biskup vřatislavský, kardinál Dietrichstein jakožto zástupce císaře Matiaše, vyslanec španělský, všecko příbuzenstvo ze strany nevěstiny a z ženichovy. Pan Kavka prokázal nevěstě velikou laskavost, že k jejímu věnu 3000 tol., které jí vyplatiti měli bratři z Promnic, ze svého jí přidal 1000 tolarů. Mezi ním a panem Oprštorfem pak trvalo vřelé a nezištné přátelství až do smrti, ježto oba byli sobě podobní povahou a smýšlením.

Však brzy nastala doba trampot a soužení. V máji r. 1618 vypuklo stavovské vzbouření v Čechách proti císaři Matiaši. Moravští katolíci, a to zemský hejtman Ladslav z Lobkovic, kardinál Dietrichstein, pan Kavka, Albrecht z Valdšteina, Jiří z Náchoda, pan Karel Haugvic a jiní stáli při císaři; na evangelické stavy moravské měl rozvážlivý pan Karel z Žerotína tak veliký vliv, že nepřidávali se k povstání českému, naopak svolili na sněmě v Brně k sbírání vojska na ochranu veřejného pokoje. Ale když po smrti císaře Matiaše hrabě Thurn vpadl s českým vojskem do Moravy, z počátku máje 1619 přidali se stavové moravští k českému povstání, a stavové katoličtí pocítovali pak všecku nenávist strany druhé. Tu pan Kavka v čas pomyslí na úlěk a prchal do Rakous, a poněvadž zde bylo málo bezpečnosti, zajel do města Pasova nad

Dunajem, aby tu očekával obrát věcí. Setkal se tu s mnohými uprchlíky českými; byli tu páni Jaroslav z Martinic, Vilém Slavata, Adam z Valdšteina, jeden pán z Řičan Merklínský, Adam ze Šternberka a mnozí jiní. Z opatrnosti nevzal pan Kavka svou rodinu ssebou do Bavor, ale poslal ji i se vši čeledí k svému zeti panu Jitíkovi z Oprštorfu na Glogůvek do Slez.

Jakož katolickým emigrantům českým od zemské direkce zabaveny byly statky jejich, tak dělo se i na Moravě; zemští direktori i zde zabavily panu Kavkovi panství jeho Brumov a pouštěli řeč, že ten statek bude prodán. Tu zprávu přinesl do Glogůvku rytíř Křištof Adamovský z Adamovic, úředník pana Kavky, z Brumova vypuzený. Tu pan Oprštorf ujímal se své tchyně a jejich dětí jak mohl, vymohl u vrchního hejtmanství slezského průvodní list pro Adamovského a poslal jej k direktorům moravským do Brna s listem, v němž reklamoval pro tchyni svou věno její na Brumově zjištěné, i svrsky její a slečen Promnicových, poněvadž ona paní a dcery její ničím se neprovinily a do ciziny neutekly.

Pobyt pana Kavky v Pasově byl dlouhý. Bitvou bělohorskou sice padly Čechy do rukou Ferdinanda II., hned potom i Morava, ale pan Kavka ještě musil dliti v cizině, a to pro válku císaře Ferdinanda s Bethlenem Gaborem Sedmihradským a knížetem krnovským, kteří r. 1621 plenili Moravu a panství Brumovské zle navštívili. Teprv když počátkem r. 1622 nastal mír, pan Kavka, vykonav pouť k Matce Boží do Ottingu v Bavořích, vrátil se na Brumov. Zarmoutil se nad zpustošeným statkem svým, i nad zužobeným lidem poddaným; ale z toho se potěšil, že lid i pod vládou protestantskou zůstal katolickým na znamení, že byl ve víře dobře poučen a utvrzen. Než nemohl se pan Kavka nadíti pokojného bydla na Brumově, a to pro nebezpečné sousedství s Uhrami a Bethlenem Gaborem. Proto ještě téhož roku prodal Brumov do rukou katolických a odstěhoval se s rodinou do Pralhy, kde si koupil dům na Malé Straně ve čtvrti sv. Tomáše. Díl svých peněz za Brumov stržených půjčil císaři, ostatní své peníze choval, až by se mu nahodila příležitost k trhu o zemský statek nějaký. Té příležitosti bylo tehdy až nazbyt, když císař Ferdinand za odboj trestal české stavy hromadnou konfiskací statků; ale jako pan Vilém Slavata, tak i pan Kavka nebažil po tom, aby se obohatil z cizího neštěstí, a poněvadž stálý pobyt v Praze nesvědčil zdraví jeho rodiny, najal r. 1623 od svého svata, kancléře Zdenka Vojtěcha z Lobkovic, nově na knížete povýšeného, a jeho chotí Polyxeny z Pernšteina, veliké panství Kost u Sobotky, v krajině krásné a zdravé, a tam pobýval času letního až do zimy.

Však tam na hradě Kostí na podzim roznemohla se na smrt jeho choť, paní Benigna Kavková z Lobkovic, a zaopatřena byvši od patera Adama Kravařského, který byl k ní povolán z Jičína, zemřela v říjnu 1625. Zarmoucený manžel zatím uložil mrtvé tělo její v kostele městečka Sobotky. Za stálý pohřeb své rodiny získal od rektora Klementinské kolleje v Praze místo ve velikém chrámě sv. Salvatora u mostu, a to v kapli sv. Ignacia vedle hlavního oltáře. Tam dal vyhloubiti a vyzditi skřípek pohřební, na jaře 1626 tam převezeny a uloženy byly ostatky paní Benigny za veliké účasti všeho příbuzenstva a četné šlechty.

Památku zesnulé své choti pan Kavka hluboce choval v srdci svém, odřekl se všech masitých pokrmů a jakkoli měl čtyři vlastní dítky své, podržel tři dcery své nevlastní, slečny Promnicovy, ve své laskavé péči. A bylo jim toho věru třeba. Příbuzní jejich ve Slezsku a Lužici, majíce jim dávati roční alimentace po 300 tolařích, byli k placení neochotni. vymlouvajíce se svými dluhy, válečnými škodami od Mansfelda i knížete Fridlandského a těžkými daněmi. Někdy neplatili několik let za sebou, tak že by ony slečny, jak císaři psal svat jejich, hrabě Oprštorf, musily žíti jako žebračky a chodili v zedraných šatech, kdyby nebylo pana Kavky. R. 1628 vstoupila jedna z oněch slečen, Zhyňka, do řehole karmelitek ve Vídni, a pan Sigmund Segfried z Promnitz netečně snášel upomínání pana Kavky i hraběte Oprštorfa, aby jí vyplatil věno. Platil teprv po přísné důtce císařské. Zbyly polom panu Kavkovi ještě dvě z těch panen na starosti, a poslední zprávy o nich jsou z roku 1638, i týkají se opět jen nezaplacených peněz alimentálních.

R. 1626 pan Kavka již nepobýval na hradě Kosti. Získal totiž od svého strýce Jana Křištofa Kavky z Říčan a na Dobříši statek *Staré Sedliště* u Tachova, složený ze statků St. Sedliště, Častkova, Pernolce a Trídvorů, jež posléze jmenovaný pan Kavka roku 1624 od královského fisku za 77.000 kop. míš. koupil. Téhož r. 1626 udělil císař panu Kavkovi hrad a panství *Karlštejn* v dluhu 50.000 zl. do zápisné držby.

Na Karlštejně nastala panu Kavkovi tatáž práce, jakou měl na Brumovsku za mladších let svých. Poddaný lid vesnický byl tu dávno odcizený víře katolické, ačkoli děkanství karlšteinské, k němuž přináležela i fara tetínská, stále bylo udělováno kněžím dobře katolickým. Lid ten byl plachý a nepřístupný. Na jeho obrácení ve víře povolával pan Kavka jezuity z Prahy a k rozkazu jeho přicházeli sedláci na kázání a katechisaci, ale mnozí přicházeli ozbrojeni čekany, oštěpy i ručnicemi; poslouchali trpělivě, ale kdykoli misionář je vyzval, aby přistoupili k víře katolické, utíkali do lesů, a tam se skrývali. Tu pan Kavka uhodil na jiný prostředek. Povolal všechny rychtáře a konšely ze vsí na zámek, tu je dal od patera poučiti, a pak sám je vyzval, aby naplnili jistou vůli císařskou a přisoupili k církvi katolické. A tu oni tatici, odloživše ostych před svými spolusousedy, byli pánovi po vůli, když jináče nemohlo býti. Potom byla práce snadnější, tak že do roku 1630 byl lid na Karlštejnsku již katolický. Vedli tu práci pateri Adam Kravařský Slezák, Jan Antaly z Kyjova na Moravě, a po nich Ondřej Středa z Glivice slezské.

R. 1628 konal pan Kavka práci reformační ve velikých rozměrech, jsa od císaře jmenován komissařem in reformationem pro kraje slansko-rakovnický, podbrdský, plzeňský i prachyňský. Vzdává se mu chvála, že byl muž mírný, vážný a rozumný, a že vyhýbal se přikrostiti a násilným prostředkům. Zajížděje do krajů sobě vykázaných, navštěvoval pány a vladyky, zapřádal s nimi hovory o víře, poukazoval asi na vlastní svůj příklad, kdy před 30 léty z přesvědčení přestoupil na víru katolickou, a tak v dobrotě přemáhal odpor jejich. V té práci své byl vydatně podporován od misionářů řeholních, zvláště od jezuitů, minoritů, kapucínů a karmelitánů. Jest sice pravda, že r. 1628 vystěhovalo se nemálo šlechticů

ze země do ciziny, aby se vyhnuli nátlaku ve víře; ale sluší uvážiti, že byla tehdaž čilá agitace tajná, která rozsévala zvěsti o brzké záhubě katolické církve od mocností severních a východních, ten boj že bude vybojován na půdě české, a proto že bude dobře, vyčkávati jeho konec v bezpečí za hranicemi.

A skutečně, válečné mraky se hromadily na severu vystupováním švédského krále Gustava Adolfa, který v září r. 1631 porazil vojsko císařské blíže Lipka a pak táhl na záhubu katolických knížat v Německu, kdežto kurfirst saský vypravil své voje na opakování Čech. Tu bylo předním katolíkům českým prchatí ze země a k tomu strožil se i pan Kavka. Po odvezení korunních klenotů královských zbylo na hradě Karlštejně množství ostatků svatých, které někdy Karel IV., otec vlasti, nashromáždil. O tyto relikvie, majetek to královské koruny, měl pan Kavka velikou starost, aby nepadly v moc nepřítele. Proto je potají uložil do čtyř skříní zapečetěných, odvezl je z Karlšteina do svého domu v Praze a tam je ve sklepě dal zazditi. Nikomu nepověděl o tomto úkrytu, až teprv před smrtí to oznámil svým dcerám. Potom pan Kavka ujel z Prahy i s rodinou, maje ve svém kočáře i dva patery jesuity. Jel na Pasov, a na hranicích noclehoval na zámku Opálce u Klatov, který náležel hraběti z Martinic. Však tu upadl v nebezpečí; sedláci ozbrojeni velikým davem oblehli Opálku, chtějíce dostati jesuity ve svou moc. Ale v čas přikvapilo do šedesáti vůkolních pánů a rytířů, dobře ozbrojených, sedláky rozehnali do bahen a provedli pana Kavku a jeho přátely za hranice.

Do Prahy se vrátil pan Kavka teprve v létě roku 1632, kdy vojsko knížete Fridlandského vypudilo Sasy ze země. Odtud oddal se životu pokojnému, nepřijímaje nižádného úřadu. Maje věku již přes 60 roků, pamatoval na smrt a trávil čas na modlitbách a rozjímání. S jesuity mival časté styky, však také rád obcoval s mnichy přísných řeholí, s kapucíny a barnabity na Hradčanech, a mnoho dobrého jim činil. Za švédské války snášel nemalé škody od nepřítele, zvláště 1634 a 1639, ale jsa spořivý, vždy měl tolik pohromadě, aby svým ubohým sedlákům, od vojáků oloupeným a do lesů zahnaným vypomáhal penězi a obilím. Říkal: „Sedláci nás živí a šatí. Jakou bych to měl radost z plných stodol, když sedláci bloudí po lesích a hynou hladem!“ Ve zlých létech rád jim odpouštěl placení panských úroků. Titulů a vyznamenání nebyl žádostliv, nešel za příkladem panstva českého, které se dávalo povyšovati do stavu hraběcího; on zůstal pouze pánem českým. Jediný syn jeho, Jan František, povahou a smýšlením otci rovný, který k hospodářství na statcích otcových přihlížel, zemřel již dne 21. července 1642, maje věku 37 let, a pochován byl k matce své Benigně do kaple sv. Ignacia v kostele sv. Salvatora, klerouž kapli málo let před tím obnovil, novým oltářem a mramorovou dlažbou opatřil. Z vlastních dcer starého pana Kavky byla Ludmila Benigna již roku 1629 vdána za Františka hraběte ze Šternberka, druhá Beatrix Johanna potom vdala se za hraběte Ferdinanda z Porcie, a třetí Anna Marie zůstala u otce a dosloužila mu k smrti; zemřel v Praze asi 75letý 22. března r. 1645 a pochován byl k manželce a synovi u sv. Salvatora. Životopisec jeho Tanner vzdává mu chválu, že byl muž svatého života.

Když nedávno byl opravován kostel sv. Ignacia na Karlově náměstí, při sněti makovice věžné byl tam nalezen pergamenový list z roku 1661, na němž jest seznam dobrodinců, kteří přispěli k stavbě onoho krásného chrámu, a v popředí jsou tam udána jména všech tří dcer pana Kavky.

Dodatkem ještě uvádíme, že svaté ostatky karlsšteinské podle udání pana Kavky, jaké učinil před smrtí, byly od jeho dcer v zazděni skleповém objeveny, ve čtyřech skříních uloženy v domácí kapli domu Kavkovského, odtud zatím dány do chrámu sv. Tomáše a tu zůstaly, až po rozkazu císaře Ferdinanda III. slavně byly přeneseny do chrámu sv. Vít.

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal Václav Oliva.

(Pokračování.)

Po Weinertovi přišel Ignác Zelinka dle dekretu z 20. 8. 1840 čís. 4038.²²⁹⁾ a když Salásek stal se lokalistou v Radhošti. František Doubrava, kooperátor rychmburský (od 24. XI. 1842—1856.) Když pak Doubrava po faráři Müllerovi administroval Luži (24. 6. 1845—28. 10. 1845), přišel sem za kaplana rodák skutečský Antonín Štěpánek, kaplan chotěbořský (17. 7.—3. 11. 1845, kdy odešel do Skutče).

Za faráře Müllera poprvé zase po dlouhé době skoro 60 let vzpomenu na Chlumeck, jelikož se zmínou patrona, jež stala se roku 1826 ve prospěch katolictví, bylo možno spoléhat na jeho pomoc. Pamětní kniha psaná již tuto německy, dří: „Roku 1832 byl chlumecký farní kostel zcela opraven a to jak kaple (totiž 8 kaplí v ambitech) tak kostel, jenž již ve špatném byl stavu. Kostel zastkvěl se v nové kráse, schody s obou stran jsou všechny znova přeloženy. K této opravě daroval nejmilostivější patron Maxmilian Karel 1500 zl, r. č.“²³⁰⁾ Mimo to opraveny též ambity. Konečně tedy začala pro Chlumeck zase lepší budoucnost! Však byl již nejvyšší čas. Slavná svatyně mariánská snad by se byla rozpadla, kdyby Vše ohoucí Pán nebyl jí vzbudil štědrého dárce ve zbožné katol. rodině knížat Thurn Taxisů, jakožto patrona.

Rok po té (1833) zrušen byl hřbitov okolo sv. Bartoloměje a přenesen pod Chlumeck. R. 1834 opravována fara. Roku 1836 vystavěna Dobrkovská kaple.

V této době znamenati již i znenáhly návrat rakouské vlády k zásadám katolictví. Josefismus se přežil, vyhouřil a lid i páni vracejí se zpět k církvi. Nedivu proto, že i pouti vzrostly. Poznává pamětní kniha, že v r. 1836 nejméně 16.000 komunikantů o čtyřech chlumeckých poutích na Chlumeck se vyzpovídalo. K Rodičce Boží přišla veliká processí z Chrudimě, Pardubic, Vys. Mýta a Mikulovic. I mnozí kněží

²²⁹⁾ Ignác Zelinka narodil se 27. července 1813 v Kutné Hoře. Kaplanoval v Záboří rok a v Luži po dlouhá léta. Farářoval v Rychmburce, Krouně, v Dol. Újezdě, kdež zemřel (28. května 1884). Za Zelinky nařídila konsistoř dne 17. listopadu 1842, aby o kooperatorský plat 200 zl. kaplani stejným dílem se dělili. Bylo totiž až do této doby stanoveno, že starší kaplan měl titul kooperatora a bral z náboženské matice 200 zl., kdežto mladší kaplan s titulem kaplana byl placen pouze od faráře.

²³⁰⁾ Sr. „Pamětní kniha.“

sem zavítali: farář ze Včelákova Josef Zelinka (měl slavné služby Boží o narození P. Marie), farář chroustovický Jan Gröger (kázal o navštívení a narození P. M.), kooperátor rychmburský František Syrový a j.

Podobně v letech následujících. Počet poutníků a komunikantů stále stoupal; v r. 1837 bylo jich 16.780, r. 1838 18.000, r. 1839 19.000, 1840 18.000, 1841 20.000, 1842 20.000, 1843 20.000, 1844 20.000, 1845 21.000. Z duchovních mimo uvedené byli tu: novosvě enec chrastecský Josef Pecold (r. 1837 kázal o první pouti), Alois Ulrych, administrator řepnický, Ignác Prchal, kaplan chroustovický, Josef Zimmer, kooperátor jenšovický, Josef Lebeda, kaplan chrastecský, Josef Bezděk, kaplan chroustovický, Karel Křepinský, děkan skutečský, Karel Gerstner, lokalista jenšovický a j.

V té době slavili na Chlumku primicie Josef Kvapil,²³¹⁾ rodák radimský, (15. srpna 1841) a Jan Klumpar, rodák lužský, (11. srpna 1844). Processí scházela se se všech stran: ze Sezemic, Heřmanova Městce, Chocně Přelouče, Chrudimě, Vys. Mýta, Mikulovic atd.; z Chrudimě r. 1842 přišli dvakrát v ohromném počtu. Dobrodinci (z nichž nejčastěji jmenuje se Dorota Zdenková, »paní stará« z Košumberka)²³²⁾ přinášeli: oltářní podušky, antipendia, obrazy,²³³⁾ plástíky na ciboria, baldachýny atd.

Visitace odbyvány od vikářů chrastecských, kamž Luže až do r. 1842 patřila, pak od vikářů vysokomýtských. Roku 1843 byla tu generální visitace²³⁴⁾ biskupa Karla Hanla. Škola stavěna 1844—1846.

Chlumek opravován po druhé 1841. Rovněž toho roku opravena socha sv. Jana Nepom. na náměstí. Pamětní kniha o tom píše: »Byl sice chlumecký farní kostel roku 1832 zevně co nejdůkladněji opraven, než během času jevila se toho potřeba, aby se opravil i uvnitř, což se stalo r. 1841 s povolením c. k. místodržitelství. Rozpočtené výlohy zaplatily se z košumberské kostelní pokladny. Tak chrudimský malíř Slechta obdržel za vyčištění a částečně za opravu všech oltářů, kazatelny, varhan a obrazů 160 zl.« Práce tato však tehdejšího kaplana Zelínku neuspokojovala; stýská si na ni, že je špatná. Za vybílení celého kostela uvnitř dostal zednický mistr z Luže Kuzderka 80 zl. Varhany vyčistil varhanář z Březové na Moravě za 45 zl. Neznámá dobroditelka dala na svůj náklad opravit kříž v božím hrobě a dva anděly.

Roku 1845 dne 13. října byl na faru lužskou presentován ranenský farář *František Müller*,²³⁵⁾ jenž 4. listopadu 1845 byv v Hradci inve-

²³¹⁾ Popis primice Kvapilovy, již Klumparova byla velice podobna, podává »Pam. kn. II.« 251. Po deváté hodině 15. srpna 1841 po odsloužení na Chlumku mši sv. šlo kněžstvo, lid, školní mládež, cechy a spolky do Radimě z kostela sv. Bartoloměje do bytu primiciantova, kde řečnil farář Müller a primiciantovi žehnali rodiče. Šlo se v průvodu zpět na Chlumek za zpěvu a hudby. V kostele kázal farář Müller I. a po mši sv. primiciant udílel požehnání. Hostina byla v domě primiciantově; hostů bylo přes 70.

²³²⁾ Též Marie Hájková rovněž »paní stará« z Košumberka. (r. 1838 dala albu, mappy oltářní, svíce atd.)

²³³⁾ R. 1840 darovala Dorota Zdenková obraz sv. Jana Nep.

²³⁴⁾ Odbyvala se 4. června 1843 velice slavně. Biskup uvítán u Saláškovy mlýna co nejslavněji a za zvuků bubnů a hudby veden na Chlumek. Biřmovanců bylo 980. Biskupa provázeli kanovníci Vinc. Bibus a ceremoniář Josef Lichtenberk. Byli tu biřmováni i osadníci z Jenšovic. Katechisovalo se na Chlumku; katechisoval nejprve Doubrava, pak Zelinka a naposledy jenšovický lokalista Karel Gerstner.

²³⁵⁾ František Müller II. narodil se 8. 9. 1780 v Rychnově n. Kn.; byl synem měšťana. Byl vyučen řemeslu soukenickému a pracoval již jako tovaryš. Potom teprve studoval gymnasium v Rychnově (absolvoval 2 třídy za rok), filo-

stován, přistěhoval se do Luže 9. listopadu t. r. Installován byl 11. ledna 1846 od Ignáce Tůmy, děkana a vikáře vysokomýtského.²³⁶⁾ Do doby jeho farářování v Luži spadají dva důležité roky 1848 a 1850. Kaplanovali u něho Doubrava, Zelínka a nějaký čas novosvěcenec*) Pavel Král. (Týž přišel do Luže 27. XII. 1849; byl rodák chocenský; 23. III. 1850. odešel do Jelení, kde 26. 9. 1850 na cholera zemřel.) Pouti slaveny jako dříve, ale s počtem poutníků spíše menším než větším. Z processů nejsilnější bylo heřmanoměstské r. 1846. R. 1848 bylo komunikantů 20.000. roku 1849 mnohem méně pro bouřlivou situaci politickou, r. 1850 ještě méně pro cholera, 1851 »daleko méně než se čekalo«, r. 1852 bylo opět více, r. 1853 bylo již zase 20.000, r. 1854 návštěva »Chlumečka« byla slabá 1. pro zpožděné zně a 2. pro nepříznivé počasí, a r. 1855 stoupl počet komunikantů na 27.000. Při zpovědi nejvíce vypomáhal *Frant. Bruckner*, osobní kaplan ze Řepník. Z událostí církevních sluší zaznamenati posvěcení nové školy r. 1846 na den sv. Petra a Pavla, jež vykonal vikář vysokomýtský Josef Havel (druhého dne byla visitace) a dne 15. srpna primici vp. Josefa Ulmanna, rodáka lužského; stoleté jubileum založení kaple sv. Jana Nepomuckého na cestě ke Košumberku (r. 1847), oslavu konstituce r. 1848,²³⁷⁾ díkůvzdání za za-

sofii v Litomyšli a bohosloví (od r. 1809) v Hradci Králové. Vysvěcen byl 23. VIII. 1812; kaplanoval v Luži (farář Lodgmann binoval a proto ho nechtěl, starší kaplan Fiala „farský maršálek“ chtěl zůstat sám), v Chroustovicích (hrabě Filip Kinský, který zůstával v Chroustovicích, měl jej velice rád, zval jej ke stolu, půjčoval mu všechny tehdejší cizojazyčné časopisy), administroval Chroustovice sám (v neděli vypomáhal mu chroustovický pensista farář Rothanzel, anebo lužský exjesuita P. Ensberger. Jedenkráte nabídl se mu k výpomoci lužský farář Lodgmann; když však hrabě Kinský, který dával příležitosti, o tom se dověděl, řekl: „Toho pytláka tady nechci“, a musel zase přijeti P. Ensberger), kaplanoval dále ve Skutči (výměnou s Václ. Šimkem) a pak se stal lokalistou v Radbošti (1821—1841). V Radbošti obrátil proslulého adamitu Vojtěcha Valentu ke katol. církvi tak, že se lýž dal zaopatřiti a kostelu odkázal 100 zl. Po té stal se farářem v Ranné (1841—1845). Z Ranné ucházel se společně s Frt. Müllerem I. o Chroustovice a ač od konsistoře byl první v návrhu, dostal je na zakročení ředitele Ferdinanda Wernera jeho spolužadatel. V žádosti totiž uvedl Müller II., že je starý a chce mít kaplana; Werner navrhl patronovi: „touží-li po kaplanovi, ať jde do Luže, tam jsou dva.“ Byl postavy malé a jako „sražené“; často stonal (hlavně v Ranné), ale lékaře, jak říkával, měl tehdy rád, když jich nepotřeboval. Miloval divadlo (brával jako student), latinu, hvězdářství (měl v pokoji svém vyrobené nebe s hvězdami), statistiku a zeměpis (národopis); citoval z pamětí staré klassiky, čítal Voltairea, Rousseaua a jiné „illumínáty“; znal též dohře všeobecný dějepis. Byl lidumilný, shovívavý a ujímal se utiskovaných (jako na př. dvou podučitelů proti „sekirování“ řidiciho Rypky v Luži), za to věci farní a kostelní byly v nepořádku. („Pam kn. II.“ 77. a zpráva o generální visitaci 31. prosince 1856 v „P. kn. II.“ 273 nn. hlavně slova „potěšilo mě velice, že farář (Salásek) rozvinul větší horlivost ve spáse duší a činnosti církevní než jeho předchůdce“ (Müller II.) „oekonomie zanedbána, matriky v nepořádku vedeny.“)

²³⁶⁾ Popis slavného uvítání s řečí purkmistrovou v „Pam. kn. II. 70 b.

*) Když po smrti jenšovického lokalisty Karla Gerstnera P. Doubrava administroval Jenšovice (8. 11. 1849 — 31. III. 1850).

²³⁷⁾ Oslava konstituce děla se v Luži dne 26. března 1848 (o třetí neděli postní) na podnět ředitele panství chroustovického, slavnými službami Božími. Po službách Božích posvětil farář Müller tři národní prapory, jež za fanfar vztýčeny byly na obou kostelích a na radnici. Po bouřích r. 1848 nakázal biskup k utišení myslí národů zvláštní pobožnost na den 10. prosince 1848 (2. neděle adventní). Po velkých službách Božích vystavila se nejsvětější svátost; odpoledne vedeno z kostela sv. Bartoloměje procesí na Chlumeck a dáno požeňání s příslušnými modlitbami,

chránění života císaře pána (28. února 1853), visitaci (6. července 1853) a svěcení cechovního praporu (26. května v kostele sv. Bartoloměje.)²³⁸⁾

Na Chlumku staly se t. to opravy: pobití věží bílým plechem r. 1846 od mistra klempířského Josefa Kučery z Heřmanova Městce za 1478 zl. a pak ještě za dodatek 690 zl., tedy celkem za 2108 zl., kterýžto obnos hradil patron kníže Maximilian Karel z Thurn Taxisů sám, r. 1850 oprava oken (rozbil je veliký vítr v březnu, zároveň s opravou oken v domku kostelníkově), již provedl lužský sklenář Jan Klumpar za 36 zl. 53 kr. V té době (5. února 1855) Chlumek okraden. František Müller onemocněl 5. srpna 1855; dal se ihned od P. Doubravy zaopatřit sv. svátostmi a zemřel 28. t. m. Pochován byl Václ. Šimkem, děkanem a vikářem ze Skutče a 40 kněžími v Luži dne 30. září 1855 na hřbitově pod Chlumkem. Po něm stal se administrátorem (28. 9. 1855—26. 2. 1856) Doubrava a do Luže mimo Zelinku dosazen ještě novosvěcenec rodák solnický Otto Danielis, jenž 7. listopadu 1855 se přistěhoval (18. března 1856 odešel do Rychmburku, 5. května 1856 do Hlinska, pak do Chroustovic.) Na uprázdněné beneficum lužské byl 13. února 1856 presentován patronem Maximilianem Karlem knížetem z Thurn Taxisů ranenský farář *Jan Salášek*. Investován 26. II. a přistěhoval se 2. III. 1856. Instalován 8. 6. 1856.²³⁹⁾ Kaplany u něho zůstali Doubrava a Zelinka. V adventě (o třetí neděli) onemocněl těžce P. Doubrava; požádal proto o pensí, již také 1. ledna 1857 obdržel; zůstal na pensí v Luži. Duchovní správu vedli farář Salášek a kooperátor Zelinka,²⁴⁰⁾ teprve dne 2. srpna 1858, ač farář Salášek žádal o kaplana již 14. května 1858. přistěhoval se do Luže nový kaplan novosvěcenec Josef Střasák, rodák vysokomýtský. V květnu 1863 stal se P. Střasák ředitelem škol v Landškrouně a na jeho mí to přišel chroustovický kaplan *Hugo Theodor Jiroušek*.²⁴¹⁾ Když pak Zelinka konečně stal se 29. prosince 1863 administrátorem v Rychmburce, obdržel jeho místo skutecký kaplan Jan Vlach. Farář Salášek zemřel 10. května 1865.

Pouti ochabovaly, teprve v poslední době nabývaly jakéhosi většího lesku. Tak r. 1856 přišlo poutníků velice málo a nebyli dvou svátků za sebou 7. a 8. září, kdy 3741 komunikantů se čítalo, počítati by se musil tento rok k nejméně navštíveným, r. 1857 bylo poutníků více; mnoho jich přišlo v procesí stolanském, licibořickém, bilanském a rohozenském, jež spojivše se na den sv. Jan Nep., kdy přišly, ubíraly se za zbožných písní k soše sv. Jana Nep. pod Košumberkem, kdež konána zvláštní pobožnost. Z r. 1858 četné bylo processí heřmanoměstecké a podolské,

²³⁸⁾ Předsedou živnostensk. spolku byl Josef Balcar, kovář z Luže; matkou praporu Dorota Zdeňková, „paní stará“ z Košumberka.

²³⁹⁾ Salášek narodil se v Radimi, kaplanoval v Luži 1826—1842, pak stal se administrátorem v Radhošti a farářem v Ranné a v Luži, kde při instalaci jebo kázal Frt. Hyhlík, farář z Jerošovic.

²⁴⁰⁾ Druhé místo bylo neobsazeno proto, že 1. čekalo se, pozdraví-li se Doubrava čili nic 2. byl nedostatek kněží.

²⁴¹⁾ Hugo Jiroušek narozen v Chocni 2. 3. 1835, vysvěcen 25. 7. 1859, kaplanoval čtyři léta v Chroustovicích, pak v Luži 1863—1871, vypomáhal v Krouně do velkonoc 1865, administroval Luži a Proseč, kde také již dříve vypomáhal. Když Proseč nedostal, ustoupil za nedlouho do pense jako kaplan. Založil v Luži záložnu, jejímž stal se účetním; v úřadě tom trvá po dnes. Jako pensista dlel nějaký čas v Praskačce (r. 1881), Slatiňanech a Cerekvici. Byl historiografem města Luže. Do lužské knihy městské podal přehled dějin z doby jezuitův, bohužel že strannicky zharvený. V rukopise má „Dějiny Luže“, z něhož velice čerpal ku svým statím v „Česk. Východě“ o Luži okresní lékař ve Vys. Mýtě Čermák a ještě více JUDr. Adámek ku spisu z předu citovanému.

jakož i mikulovické (s kaplanem Josefem Škodou, který rád na Chlumech chodíval). Roku 1859 zamlouvalo se nejvíce jak počtem, tak pořádkem processí pardubické a újezdecké (u Chocně), jež přivedl horlivý a zbožný tamější kooperátor Jan Skalický. R. 1860 byl počet poutníků slabý, ježto toho roku slavili v Litomyšli 500letou památku založení děkanského chrámu Páně a mnohá processí z Litomyšlska (sloupnické, hrušovské, heřmanické, střenické, jahnsdorfské, körberské, mošašické, tržecké, bučínské, budislavské, mladočovské) se nedostavila. Za to nával byl v roce 1861, kdy přišlo na první pouť 21, na druhou 11, na třetí 28 a na čtvrtou 9 processí (z Pardubic tentokráte na sv. Annu, kdy obyčejně chodívali, přišlo s processími pouze asi 160 osob; největší bylo z Kunětic). R. 1862 na první pouť přišlo 24 processí, na druhou něco málo (pro slavnost žurnalisty Karla Havlíčka v Borové u Něm. Brodu), na třetí 37 a na čtvrtou pouze 5. R. 1863—65 nával poutníků byl veliký, zejména r. 1863, kdy přivedli veliké průvody administrator mikulovický Josef Škoda a kaplan újezdecký (u Chocně) Jan Skalický.

R. 1856 obývána biskupem králohradeckým generální visitace velmi slavnostním způsobem, r. 1860 založeno bratrstvo živého růžence.²⁴²⁾ Mnozí pamatovali na Chlumech různými dary (nejvíce svobod. paní Malcolmová z Chrudimě) jako: oltářními poduškami, obrazy²⁴³⁾ a j. V té době pořízena paramenta, matriky, farní knihy a kostelní prádlo.²⁴⁴⁾ Roku 1862 bratrstvo růžencové dalo obrazy Srdce P. Ježíše a Panny Marie za 70 zl. a pořídilo kostelní prádlo za 38 zl. Některé opravy na Chlumku provedeny r. 1856 (pokrytí střechy šindelem²⁴⁵⁾ a 1862 (oprava zdí kol Chlumku dne 30. června za 144 zl. od Kozderky; náklad vedl patronát.)

Farář Salášek byl povahy dobré, ba velmi dobré, ale jak se zdá, nerozhodné. Faru po svém předchůdci obdržel v žalostném stavu, záhy však počal opravovat a vše v pořádek uváděl (založena Pamětní kniha od P. Zelinky, upravena květinová zahrádka od faráře Saláška), ale pro stáří a nepříznivost okolností politických (vzmáhal se duch liberální, dědictví to starého josefinismu) nemohl působiti tak, jak sám by si byl přál. Byl knězem dobrým.

Pohřeb Saláškův konán 12. května 1865; účastnilo se ho mimo domácí sedm kněží; kázal administrátor rychmburský Zelinka a kondukt vedl vikář vysokomýtský.

Po smrti Saláškové administroval Luži kooperátor Jan Vlach; kaplanem byl Hugo Jiroušek. Dne 1. prosince 1865 byl na beneficium lužské investován v Hradci (praesentován 6. XI. 1865 knížetem Maxmilianem Karlem z Thurn Taxisů) *Jan Bezdíček*,²⁴⁶⁾ který z Radhoště do

²⁴²⁾ Rádcem při založení bratrstva v r. 1860 (počátkem května) byl sloupnický farář Alois Dremel. Členů se přihlásilo 75. Vedl je kaplan Zelinka.

²⁴³⁾ Mnoho (v ceně 35 zl.) darovaly r. 1857 Julie Glöcklerová z Vys. Mýta a její sestra Mathilda Rabasova, choť koncept. policej. adjunkta v Praze.

²⁴⁴⁾ Podrobněji v „Pamětní knize“ II.

²⁴⁵⁾ Oprava pronajata dražbou dne 18. září 1855 v Rychmburce rosičkému tesaři Jifinkovi za 710.22 zl. Mimo opravu střech provedl i opravu schodů zadních (k residenci), ale tak nešťastně, že všechny starobylé okrasy na dobro setřel. (Pracoval tu jakýsi neobratný tovaryš!) Dne 12. srpna 1856 vztýčen také na levé věži chlumecké nový železný kříž za svolání slávy knížeti Maxmilianu Karlovi. Při této opravě stalo se mnoho škod na umělých výtvorech stavitelských. Umělé římsy otlučeny, okrasy sloupů shlazeny atd.

²⁴⁶⁾ Jan Bezdíček narodil se 24. XII. 1815 v Litomyšli, kdež i gymn. a filosofii studoval; bohoslovím se obíral (od r. 1833) dva roky v Hradci Králové

Luže dne 6. prosince t. r. se přistěhoval a slavnostně byl uvítán. Instalace byla 1. ledna 1866; vykonal ji Petr Neděle, farář hlinský. Bezdíček působil v Luži do roku 1870. Administrator Jan Vlach odstěhoval se po příjezdu jeho ihned za administradora do Radhoště. Druhé místo kaplanské pro nedostatek kněží zůstalo neobsazeno až do roku 1891.

Za faráře Bezdíčka pořízen r. 1868 nový Boží hrob. »Až do roku 1868 nebylo zde žádného Božího hrobu. Za touto příčinou učinil jsem,« píše sám, »o hodu Božím vánočním roku 1867 při ranních i velkých službách Božích, jakož i při mši sv. sloužené o deváté hodině provolání«²⁴⁷⁾ k lidu. Sešlo se 395 zl. 99 kr. Z Luže 244·56, z Belé 23·80, z Dobrkova 21·01, z Radimě 50, z Lozic 4, z Dolů 9·67, z Košumberka 8·60, z Domanic 5·50, ze Srbec 12·40, z Roubovic 11·95, z Voletic 10, ze Zdislavi 10·50 a u »Bílého koně« 4 zl. Boží hrob objednával byl z Olomouce. »Velkolepý účinek«, kritizuje práci sám Bezdíček, »jakýž brilliantový lesk osvětleného Božího hrobu způsobuje, nelze nikterak popsati; aspoň jsem byl já při prvním jeho shlédnutí k slzám radostným mocně pohnut a duše má zplesala, že se i v našem chrámu Páně naplnila slova prorocká žalmisty Páně: »Et erit sepulchrum ejus gloriosum!« Tento Boží hrob trvá posud; staví se na Chlumku v síni kostelní při hlavních dveřích.«²⁴⁸⁾

Po smrti Bezdíčkově administroval Luži sám Hugo Jiroušek; mši sv. ranní sloužil pensista P. Doubrava. Dne 2. ledna 1871 investován na faru lužskou ranenský farář *Josef Kvapil*,²⁴⁹⁾ u něhož kaploval mimo Jirouška, jenž však záhy odebral se do pense, Josef Novotný 1871—1873. Po brzkém odchodu Kvapilově za děkana do Skutče administrovali Luži Jan Slavík a Vilém Helvich.

Dne 13. srpna 1873 byl na faru lužskou presentován farář střenický František Bek,²⁵⁰⁾ u něhož kaploval Josef Vlček.²⁵¹⁾ Za Beka pořízena byla některá kostelní roucha.

(r. 1833 bylo přijato pouze 12 kandidátů, protože „diecése králohradecká duchovenstvem mladým tak byla přeplněna, že mnozí novosvěcení kněží třebas i dva úplné roky na jurisdikci čekati musili“) a dva v Praze („Mělyť totiž diecese Králohr., Budějov. a Litoměř. toho času a to každá pro sebe 10 fundačních míst v semináři pražském k zadání, což ale bouřlivým rokem 1848 přestalo“). Na svěcení čekal 1½ roku. Po vysvěcení 27. XII. 1838 (než vysvěcen byl, vypomáhal v kázáních a v elementární škole v Litomyšli, ač mu nabízeno místo vychovatelské u hraběte Valdštýna na Moravě), kaploval (od r. 1839) ve Vrsčích u Kopidlna, pak (1839—1843) v Mladočově, ve Skutči (r. 1857 zvolen tu do městského výboru proti zems. zákonu ze 17. III. 1849) a farářoval v Radhošti, (instalován strýcem Frtšk. Pelikánem, kanovníkem z Hradce Král.; kázal Petr Neděle, farář krounský) a v Luži.

²⁴⁷⁾ Provolání celé v „Pam. kn. II.“ 148.

²⁴⁸⁾ Podrobněji v „Pam. knize“ II.

²⁴⁹⁾ Josef Kvapil nar. 29. I. 1816 v Radimi (u Luže) vysvěcen byl 25. VII. 1841. Kaploval (od r. 1842) v Krucemburku, ve Svratce, ve Skutči (od r. 1843), v Hlinsku, administroval Hlinsko (r. 1855), Svratku (1856—1857), Krounu a Rannou, a farářoval v Ranné (menován tu r. 1868 čestným občanem), v Luži (od r. 1871) a ve Skutči (od 1873—1900), zesnul dne 20. I. 1900. Byl knězem povahy dobré, veselý a vlídný.

²⁵⁰⁾ František Bek, nar. 9. I. 1825 ve Sv. Jiří u Vys. Mýta, kdež otec jeho byl učitelem. Studoval gymn. a filosofii v Litomyšli, bohosloví (1845, kdy přijato 19 kandidátů) v Hradci Králové; tu vysvěcen 25. VII. 1849. Kaploval v Sebranicích (r. 1849 za nemocného kaplana Václava Toboláře), v Třebovici (r. 1849), v Chlebech u Nymburka (r. 1849), v Mříčné u Jilemnice (r. 1851), v Karli (od r. 1851), v Litomyšli (r. 1858), administroval Střenici (od r. 1866), farářoval ve Střenici (od r. 1866), v Luži (od r. 1873, investován Jos. Bezde-

Když *František Bek* 6. června 1874 odebral se do Sebranic, administroval Luži kaplan cerekvický Jan Šembera.²⁵²⁾

Počátkem roku 1875 byl presentován do Luže uherský farář *František Kapiště*.²⁵³⁾ U něho kaplanovali Josef Vlček a od r. 1876 Štěpán Dvořák.²⁵⁴⁾ Kapiště zemřel v Luži 19. června 1885 »zánětem střev, ačkoli měl již presentaci v rukou na větší faru v Morašicích. Zemřel za týden po smrti svého otce (v Přelouči), pohřben byl, jak si toho za živa přál, do Perálce. Mešní fundaci za sebe dal ke kostelu rychmburskému. Byl farářem života bezúhonného; lužské měšťany většinou neměl rád proto, že ho slavnostně nevěstali, když se ubíral do Luže, a že pozoroval toho ducha náboženské lhostejnosti u nich, kteráž, jak myslím, přičiněním některých kněží byla tu vypěstována. Zvelebil farní budovu značně, tak že není místa, kdež by se nebylo za jeho času opravovalo. K chudým a nuzným býval dobročinný.«

Po Kapišťovi administroval Luži bez kaplana velehorlivý dříve jeho kaplan Štěpán Dvořák, veliký znatel místních dějin, kněz veskrze ducha církevního, života bezúhonného a v duchovní správě vytrvalý, horlivý, zkušený.²⁵⁵⁾

Dne 1. prosince 1885 přistěhoval se (investován 25. XI. 1885, instal. 3. I. 1886) za faráře do Luže ranenský duchovní správce *Jan Vlach*.²⁵⁶⁾ Za něho kaplanovali v Luži mimo Štěpána Dvořáka Josef

kem, vikářem v Chroustovicích) a v Sebranicích (od r. 1874), kdež zemřel r. 1888. Koupil v Luži ze sbírek za 85 zl. černý pluviál a ornát.

²⁵¹⁾ Josef Vlček nar. 6. 8. 1846 v Olešné a vysvěcen 23. 7. 1871; kaplanoval ve Skutči, Luži (1873—1876), a v Morašicích. Administroval Uhersko, Střenicí. Farářoval v Uhersku, Heřmanicích (u Litomyšle) a od konce září 1902 v Dol. Újezdě (u Litomyšle).

²⁵²⁾ Jan Šembera nar. 27. III. 1839 v Poličce a vysvěcen 25. VII. 1863 kaplanoval v Rychmburce (u svého bratránka faráře Aloise Brychty, spisovatele histor.), ve Skutči (od 15. XII. 1863), administroval Rannou, Rychmburk, pak kaplanoval v Cerekvici, administroval Luži, Uhersko, Radhošť, farářoval v Radhošti a v Hlinsku. Na podzim r. 1897 odešel do pense s titulem děkana a dle ve Velk. Svatoňovicích. V Hlinsku zakoušel mnoho od socialistů.

²⁵³⁾ Podobizna Kapišťova z roku 1884 v „Pamět. knize II.“ 581. Kapiště narodil se v Perálci u Rychmburka r. 1826, kde otec jeho byl obchodníkem. Studoval v Litomyšli (gymnasium) a v Hradci Králové (bohosloví); vysvěcen na kněze 25. VII. 1851. Kaplanoval ve Štěpánicích, ve Skutči a Hlinsku. Byl farářem v Uhersku a v Luži.

²⁵⁴⁾ Podobizna Štěpána Dvořáka z r. 1883 v „Pam. kn. II.“ 581. Týž narodil se 1850 v Martinicích u Kralovic nad Želivkou, studoval v Něm. Brodě (gymn.) a v Hradci Králové (bohosl.), vysvěcen byl r. 1875. Kaplanoval v Ronově, v Luži (od r. 1876) a Chroustovicích (od r. 1888). Byl farářem v Rychmburce a nyní je děkanem ve Skutči. Dobrý znatel církevních dějin, církv. umění a hudby. Zná dobře historii pánů Berků a Slavatů. Je bisk. vik. sekretářem. Ad multos annos!

²⁵⁵⁾ Pensisté P. H. Jiroušek dlel tehdy jako zámecký kaplan ve Slatiňanech u hraběnky Stadionové a P. Doubrava mše sv. nesloužil. Proto P. Dvořák každou neděli a svátek dvakrát kázal a dvě mše sv. sloužil od velkonoc, kdy farář Kapiště se rozstona, až do 1. pros. 1885. V té době vyučoval v sedmi třídách a pastoroval půl pata tisíce duší.

²⁵⁶⁾ Podobizna P. Vlacha v „Pam. kn. II.“ 581. Jan Vlach narodil se 23. ledna 1830 v Řídelci na Jičínsku. Studoval gymn. v Jičíně, bohosloví v Hradci Králové; vysvěcen 25. VII. 1855. Kaplanoval ve Skutči (dvakrát), v Chroustovicích (od srpna 1856) a v Luži (od ledna 1864). Byl administrátorem v Radhošti, farářem v Rychmburce (1866—1871), v Ranné (1871—1885) a v Luži. V Ranné napsal proti pastrovi Frant. Šádkovi obranný spis: „Fárařova pravda a pastorovy lže.“ Tehdy ranenští evangelíci začali stavěti modlitebnu a 133 vrátilo se jich do lůna katol. církve, začež Vlach vyznamenan expositorem (r. 1884). Sluší ještě připomenouti, že mimo jmenovanou brožuru čili „třetí odpověď ten-

Filip. Alois Černík (od r. 1891, kdy obsazeno zase po delší době druhé kaplanské místo), Stanislav Michálek, ThDr. Karel Truxa, František Zrzavecký, Jan Bauer a Václav Oliva.

Vraťme se ke Chlumku! Poslední značnější oprava stala se r. 1836 a 1841. Od té doby celkem neopravováno, až řízením Božím bylo nutno i v tomto směru chopiti se díla. Chlumek totiž dne 9. září 1878 vyhořel. »Dne 8. září 1878 začalo se po 10. hodině večerní blýskati a hřmíti. Hrom uhodil do mnohých stromů a jiných věcí nepatrných, V 11. hodin zapálil blesk ve Voleticích stodolu, která shořela. Hasiči z Luže tam šli: o půl dvanácté, když stodola dohořivala, zapálil blesk věžičku nad hlavním oltářem u kostela na Chlumku. Hned chytla střecha a obě věže. Hájiti se nemohlo; z počátku nebylo lidí ani vody a pak budova je hájením nepřístupná a oheň byl vysoko. Když chytly střechy nad postranními kruchtami a plamen šlehal rozbitými kulatými okny na klenutí, začal lid z kostela, kde co bylo, vynášeti do residence k zahradníkovi. Kdo měl koně a lejtů, vozil vodu ze řeky. Oheň dral se skrz věže dolů a byly by na kůře shořely varhany. Aby se to nestalo, hájilo je na kruchtě několik mužů, kteří si tam vodu sami po provaze tahali. Byli to: Patočka, pekař, Kloboučník, švec, Fanta, zámečnický pomocník, (israelita) a dva Němečkové otec a syn. Když zvony dolů padly, shrnuly sebou mnoho uhlí a část toho uhlí stlačila se na kruchtě a popálila značně za dveřmi stojícího Kloboučníka. Fanta a Patočka skočili s kruchtě dolů, ale nic se jim nestalo, kruchtě s varhanami uhájena. Hořelo až do 6 hodin ráno 10. září. Shořely všechny střechy a věže až dolů.²⁵⁷⁾ Zvony měly čistý akord do Es mol. — Když tento přemilý chrám hořel, bylo mnoho nářku mezi lidmi. V ten čas asi, když se zázračný obraz P. Marie z kostela vynášel, bylo slyšeti zpěv. Patnáct osob, které u Chlumku nebyly a jež stály před svými staveními, dotvrzují mi, že slyšely zvláštní zpěv. Tito lidé jsou z Luže, ze Zdislavě a z Bělé. Všichni slyšeli zpěv krásný, neslýchaný; slovům nerozuměli a nápěv byl též neznámý. Hlasy byly jako hlasy ženských neb chlapců vysoké; zpěv trval asi pět minut. Myslili si z počátku, že zpívají to lidé kolem Chlumku stojící, neboť hlas přicházel od Chlumku, ale u Chlumku té doby žádný člověk nezpíval. — Na to bylo uhlí vyklizeno, dlažba od ochotných žen a děvčat umyta, aby se tu mohla slavit v následující neděli čtvrtá pouť. V sobotu před poutí neseno Sanctissimum z kostela sv. Bartoloměje za velkého účastenství lidu s prapory a zpěvy na Chlumeck. Pak šli do residence pro obraz Rodičky Boží. Obraz nesla čtyři děvčátka na nosítkách. Zasadili jsme jej do rámu. Byly litanie. Když pan farář konal modlitby po litaniích, něco ve věži zašramotilo (snad spadl kámen a valil se po nedopálených shodech); nastalo veliké zděšení a tlačení jako by klenutí padalo. Několik lidí utrpělo značnější pohmoždění.²⁵⁸⁾ Ihned počalo se s opravou. Dne 29. září 1878 pronajal zástupce pana patrona kníže z Thurn Taxisů, ředitel panství

kráte kolegovi p. G. Opočenského Frt. Šádkovi, evangel. faráři v Ranné, (V Brně 1885, 76 stran) napsal první odpověď v „Chrud. novinách“ a druhou odpověď vydal samostatně o 13. str. (V Brně 1885.) Dr. Adámek činí o něm zmínku ve spise: „Sborník okresu hlineckého“ (str. 215) a dle, ovšem nesprávně, že „sepsal dva polemičké spisy.“ Celý spor s pastorem Šádkem popisuje sám farář Vlach v „Pam. knize“ fary ranenské.

²⁵⁷⁾ Vyobrazení chrámu Páně na Chlumku po ohni 9. září 1878 a to fotografie v „Pamět. kn. II.“ 589. b.

²⁵⁸⁾ Všedního dne po vyhoření, ježto nebylo zvonů, služby Boží na Chlumku nebyly a v neděle a svátky sezvánělo se zvony u sv. Bartoloměje.

a patronátní komisař Müller z Rychmburka stavbu střechy, okenic a kulatých oken Hatašovi z Luže. Dovoz materiálu slíbily dáti obce. Nájemce dvora lozického žid Mendl zdarma dal dovážeti svými potahy veškeré cihly. Oprava dokončena týden po všech svatých, a zrovna ten den nastulo již špatné počasí.*

Stavba věží.²⁵⁹⁾ ohlazení kostela vnitř i zevně a zavěšení nových zvonů dalo se až r. 1880.²⁶⁰⁾ Oprava tato i s opravou z roku 1878 stála 10.842 zl. 45 kr.; zvonky samy 1900 zl. Na to obdržel kostel od pojišťovny 7850 zl.; 300 zl. (za práci nádennickou a potažní) dali osadníci; ostatní dobrovolně patron kníže Thurn Taxis, ač kmenové jmění bylo 3000 zl.²⁶¹⁾ Po čtyřech letech r. 1884 práce byla znova prohlédnuta a čeho třeba²⁶²⁾ poopraveno.²⁶³⁾

Za farářování ještě dp. faráře Kopsiště opraven r. 1885 štít, který se staví v letním čase na oltář P. Marie. za 152 zl. 02 kr.; r. 1886 postříbřeno na štítě šest trojramenných svícňů za 17 zl. a r. 1887 postříbřeny galvanicky u Morávka v Chrudimi dvě lampy před oltářem za 20 zl. Vše zaplatilo se sbírkou od dobrodinců, jichž bylo celkem 38. R. 1887 MUDr. Karel Schmoeger s chotí daroval Chlumku »akkordion« k sakristii.

O dalších opravách Chlumku píše Jan Vlach: »Hned při sloužení první mše svaté po svém nastoupení dne 1. prosince r. 1885 zde povzdechl jsem si při pohledu na překrásný oltář valně sešlý: Kéž by bylo možno z dobrovolných příspěvků, protože kostel jmění k tomu nemá, kostel obnoviti. Když pak později byl jsem patronátním úřadem otázan, k jakému způsobu okrášení kostela mělo by se as legátu Magdaleny Jetonické z Radimě 25·26 zl. a obnosu 92·18 zl. z pozůstalosti předchůdce faráře Frant. Kopsiště použiti. řekl jsem, že na nové vyzlacení hlavního oltáře. Tento můj návrh byl kníž. patronátním úřadem a také nejdůstoj. bisk. konsistoří přijat. Tu jsem vzbudil dle dávné touhy úmysl obnoviti celý oltář a dle možnosti i presbytář. S vědomím a přisvědčením patronátního komisaře, ředitele rychmburské důchodenské komory p. Vojtěcha Müllera, vydal jsem²⁶⁴⁾ provolání a příspěvky dost hojně začaly se scházeti.« (Sr. »Pamětní knihu«).

²⁵⁹⁾ »Dřívější vazba byla opřena ve zdi zároveň obloukem klenutí; byla útlá a zdála se nepatrná; byla stavbě kostelní velice přiměřena; nynější však posazena jest na zidky a zeď se o něco zvýšila tak, že nyní střecha tuze vyniká a sloh kostelní tím na souněmnosti utrpěl.« (Pam. kniha.)

²⁶⁰⁾ Politické povolení k opravě Chlumku dáno místodržitelstvím v Praze dne 30. prosince 1879 (IV. 16—18).

²⁶¹⁾ Kníže pán nechtěl na kmenové jmění kostela sáhnouti, ale šlechtěně sám vše raději zaplatil.

²⁶²⁾ Inženýr Žofka učinil r. 1880 plán na celou opravu a podle toho plánu se stavělo. Komise vše schválila, ale se »sanktusem« se nemohlo zvoniti a rovněž ne se »Skrivánkem«. Věže byly pokryty plechem měděným, ale velmi tenkým. Plech se protrhal a proto musilo se vše opravit. Lužští připadající na ně částku as 70 zl. nechtěli platiti, že vše není v pořádku. Patronátní úřad podal na ně exekuci. Přišla komise, která stála 28 zl., jež bohužel musilo platiti kostelní jmění; teprve pak Lužští zaplatili.

²⁶³⁾ Důkladný popis celé správy »Pam. kn. III.« 427—447.

²⁶⁴⁾ Provolání bylo dvojí, české a německé (pro šlechtu). Knihař Valtr dodal pro záznamy příjmů a vydání zvláštní knihu zdarma. Sbírka počala se konati v Luži od domu k domu, ale záhy od ní upuštěno, jednotlivci upisovali dárky sami. Z dárců věnovali mimo jiné: ndp. biskup Hais 48 zl., rak.-uherský konsul v Brailu, rodák lužský Jan Hansvencl 35 zl., prelát Msgr. Dominik Filip a j. Provolání bylo tištěno a nachází se několik jeho výtisků ve far. archivě i v »Pam. knize II.« Počátek jeho zní: »Chlumeček — toť ten český Sion, po-

Opravu oltáře začal provádět Antonín Brožek, pozlacoř z Vys. Mýta, který před tím byl již mnoho kostelů na pání hraběte Jana Harracha opravil k úplné spokojenosti patronov. Když byla práce v plném proudu, počal patronátní úřad činit proti ní námitky, avšak marně, ježto znatel a c. k. konservator kraje chrudimského p. František Schmoranz ze Slatiňan se o ní ve zvláštním připse ze dne 21. dubna 1888 ku patronátnímu úřadu chvalně vyjádřil.²⁶⁵⁾ Proto v opravě pokračováno. Hlavní oltář byl znova vyzlacen, a to jak jeho část zimní, tak také poutní, presbytář polychromován, tajemství »Zvěstování Panny Marie« částečně znova opraveno, částečně znova zříceno a na své bývalé místo postaveno, chrámová loď barevně natřena, nová okna v presbytáři zasazena barevná, pořízena nová křížová cesta, některé obrazy opraveny, monstrance pozlaceny, varhany vyčištěny, střecha chrámová opravena atd. Náklad obnášel celkem 2264·36 zl. To stalo se hlavně r. 1888 a 1889. Zatím však byly sešly a částečně se sesuly schody od residence ku chrámu vedoucí, hlavní portál deštěm mnoho utrpěl, střecha šindelem po ohni pokrytá byla vetřhá a jiné menší věci bylo třeba opravit. Tato oprava provedena v roce 1892 Drahošem, stavitelem ve Vys. Mýtě, za 5836·60 zl.

Pamětní kniha pokračuje: »K mé žádosti (Jana Vlacha), aby se provedly další opravy na Chlumečku, konalo se zde v Luži komissionelní konkurenční jednání na tyto opravy a náklady s nimi spojené: a) zřícení nové betonové dlažby kolem kostela obnosem 3550 zl., b) oprava ambityových kaplí 2080 zl., c) znova zřícení sesulých schodů 3400 zlatých; úhrnem 9030 zl. Provedení těchto oprav bylo svěřeno staviteli Bebovi z Litomyšle, který je také r. 1897 provedl.«

»R. 1899 byla spravena i ohrada dolní kolem Chlumečku opadaná, sešlá; i portály byly vyspraveny a znova natřeny.«²⁶⁶⁾

»Zbyly k opravě již jen přední schody. Oprava těchto schodů jest to jediné ještě, co by za mého farářování na Chlumečku k opravě nepřišlo. Tím bylo celku, vrcholu dosaženo. Bude-li mi popřáno provedení tohoto se dočkati? Mám obavu, že nikoliv! Buď Bohu poručeno!«²⁶⁷⁾

Z církevních událostí²⁶⁸⁾ a slavností v poslední době třeba připome-

blíž východních hranic drahé naší vlasti, jenž jako tajemné kouzlo tisíce zbožných křesťanských synů a dcer rok co rok k sobě vábí; toť velebná ta svatyně, zbudována na pahorku nad městem Luží v kraji Chrudimském, kamž 200 let již jednolitě a v zástupech chvátají čitelové Matky Boží hledat útěchy a posily ve strastech života, jako spěchává dítě z dálné ciziny na srdci milené matky se potěšit a si postesknout. — Msgr. Filip dal stipendia ve prospěch Chlumku, jež vynesla 3303 zl. 20 kr. I rychmburský patronátní komissar pan Ludvík Geiser, všemožně opravu Chlumku u jasného patrona podporoval, sluší tedy i jej čítati mezi dobrodince svatyně chlumecké.

²⁶⁵⁾ Opis originálu (originál zaslán byl patronát. úřadu v Rychmburce), v »Pamět. knize II.« na konci.

²⁶⁶⁾ Pro bezpečnost má Chlumeck i zvláštního nočního hlídače, který dostává ročně 18 zl. a 20 zl. jakožto výkupné za sud piva. Mimo to má k obývání vlastní domek. Až do roku 1891 byl jím Josef Venhart, který pro stáří místa toho se vzdal, obdržev darem od patronát. úřadu 50 zl. a odstěboval se k synovi do Roubovic, kdež brzy potom zemřel. Novým ponocným stal se Josef Drahoš, kominický mistr z Luže, rodák z Perálce. Nyní jím jest Antonín Záruba, rodák lužský.

²⁶⁷⁾ Kostelník na Chlumku užívá zvláštní domek a mimo to 704⁰ půdy (zahrady), r. 1892 vznikl o to spor, jenž rozřešen výnosem místodržitelství 13. října 1892 ve prospěch kostelníkův. Kostelnictví je »dědičné« v rodině Šislerov (nyní Josef Šisler).

²⁶⁸⁾ »Devátá« mše sv. v neděli a ve svátek byla na Chlumku od r. 1899 — 29. XI. 1903. Jinak je v kostele sv. Bartoloměje v městě.

nouti: generální visitaci r. 1886 a (12. a 13. listop.) 1899, vysvěcení²⁶⁹⁾ nové křížové cesty 1892 dne 17. ledna od P. Jana Rubringra, kapucína v Chrudimi, sv. misii konanou od jezuitů 1897 a obnovu²⁷⁰⁾ její 1899,²⁷¹⁾ postavení sv. kříže²⁷²⁾ na rozhraní století devatenáctého a dvacátého (8. a 9. září 1900).²⁷³⁾ posvěcení základního kamene k budově ferialních osad (29. června 1903), pak posvěcení budovy samé (10. července 1904), posvěcení kostela ve Voleticích (6. září 1903), sv. Bartoloměje v Luži (29. listop. 1903), dvou obrazů ve Voleticích (24. dubna 1904 od P. J. Odstrčilíka S. J.) nového hřbitova pod Kušumberkem (17. července 1904) a j.

Pouti²⁷⁴⁾ slaví se způsobem slavným a okázalým. Duch katolický po Čechách se probouzí a proto poutníků přibývá.²⁷⁵⁾ Průvodů poutnických přichází ročně 60—70; některé (Chroustovice, Chrasť, Roveň, Hlinsko, Ranná, Svatka, Skutč, Nové Hradky, Rychmburk, Častalovice a j.) s kněžími. Komunikantů bývá pravidelně 2—3000 pouze o poutích mimo domácí farnost. Kdykoli světlí se mariánský svátek, již celé okolí hemží se zbožnými poutníky a rozléhá mariánskými písněmi, provázenými namnoze hudbou. jichž refrén »Ave, ave Maria« srdce povznáší z klopot života ve svět plný krás, plný štěstí a blaženosti k té, již, dle slov Písma, blahoslavenou²⁷⁶⁾ nazývají budou všickni národové . . . Ave, ave Maria!

IX.

Lužská chudina.

O chudinu faráři lužští se starávali co nejpečlivěji. Rozeznávají sluší, jak dle »Pam. kn. II.« (210), trojí chudinskou pokladnu či trojí chudinský institut: 1. regulovaný pro celé panství, 3. městský pro jisté město či místo

²⁶⁹⁾ Křížovou cestu maloval děkan v Dešné u Česk. Budějovic vdp. Vojtěch Kamaryt (za 200 zl.); rámy zhotovil řezbář ze Řepník Jos. Beneš (420 zl.) svícný Milde v Praze (1230 zl.). Sešlo se sbírkami.

²⁷⁰⁾ Dne 4. listopadu 1899 v sobotu přibyli z Prahy do Luže P. Zimmerhakl a P. Sep. S. J., aby obnovili sv. missii, která zde před 2 lety byla konána.

²⁷¹⁾ Komunikantů, ač příslušníci lužští těch posvátných hodů málo se účastnili, bylo přes 1800; o obnově bylo kajicníků přes 2000.

²⁷²⁾ Při příležitosti postavení sv. kříže 1900 konáno posvátné triduum (slavnost) od jezuitů P. Aloise Jemelky. V Luži v ty dny sešlo se 20—25.000 lidí.

²⁷³⁾ Kříž stál: »Tělo Kristovo« ze železáren knížete hanavského v Komárově 87 K, vyzlacený nápis 44 K, zábradlí (zámečník Josef Káles z Chrudimě) 110 K a podezdívka 20 K (Hrubeš z Luže). Posvětil jej vikář Vlach; družiček a mládenců bylo 160, kněží 9 (o svátku Jména P. Marie 9. září). Kříž má nápis: »Ježíš Kristus, Bůh-člověk, žije, kraluje, vládne.«

²⁷⁴⁾ Pouti jsou čtyři: »třešnová« (navštívení P. Marie), »okurková« (15. srpna) a dvě »švestkové« (narození a jména a P. Marie). Na první přicházejí poutníci »z kraje« (Dašice, Holice, Sezemice atd.), na druhou »horáci« (z Hlinska, Svatky, Rychnova n. Kn., Častalovic) a na třetí a čtvrtou »Litomyšláci« (Sebranice, Lubné, Polička, Újezd Dol.) a »horáci« z českomoravské vysočiny (Krouná, Ranná, Rychmburk, Herálec na Moravě atd.).

²⁷⁵⁾ Roku 1878 bylo 63 processí, r. 1880 asi 58, r. 1881 66, r. 1882 68, r. 1883 73, r. 1884 78, r. 1901 49, r. 1902 69, r. 1903 70, r. 1904 69. R. 1877 bylo komunikantů (mimo školní děti) 1500 a o poutích 1700; r. 1878 1500 a o poutích 1200; r. 1880 1000 a o poutích 1200; r. 1881 1060 a o poutích 1900 (zemřelo 158. manželství uzavřeno 43).

²⁷⁶⁾ V r. 1884 dal v Praze vyřtí svým nákladem obrázek »zázračný P. Marie Chlumecké« knihař Valtr. (Jeden přilepen v »Pam. knize II.« 318 b.) Stál 5 kr.

a 3. privátní, spravovaný farářem. Příspěvky rozdělují se měsíčně nebo čtvrtletně. Privátní chudinské pokladny v Luži nebylo, ježto až do r. 1850 existovala regulovaná chudinská pokladna pro celé panství košumberské a chroustovické v Chroustovicích. Zavedení této stalo se na zvláštní rozkaz českého místodržitelství, a potvrzení dostalo se jí pro Luži a přifařené osady od c. k. krajského soudu v Chrudimi dne 28. července r. 1836. Pokladna počala veřejně činnost svou 12. srpna t. r. právě v neděli, a to tím, že lidu na Chlumku ve zvláštním kázání před velkou mší svatou bylo to ohlášeno a vyloženo.

Jak veliký byl chudobinský fond při založení, nelze určit, ale denně rozdáváno bylo mezi chudé 1—2 zl. Těch pak, kteří podpory chudinské užívali, bylo ve farnosti lužské na panství košumberském 26, na rychmburském, rosickém a chrasteckém celkem 17.

Veškerá správa zemská roku 1848 »konstitucí« Jeho Veličenstva císaře nabyla podstatných změn. Úřady direktoriální, jimž náležely věci politické a soudní, přestaly a zavedeny jsou (1849—1850) úřady státní. Direktoriální úřad v Chroustovicích, Chraští a Rosicích, jakož i v Rychmburce zrušen a věci jim patřící přičleny do Chrudimi, Vys. Mýta a Skutče. Z té příčiny také chudobinský ústav s kapitálem a s celou správou odevzdán ad depositum jednak do Chrudimi (z Dobrkova, Roubovic, Radimi), jednak do Vys. Mýta (z Luže, Lozic, Voletic, Srbec, Domanic, Košumberka, Bílého koně a Zdislavě) a jednak do Skutče (z Dolů a Bělé). Při reorganisaci úřadu pak v r. 1855 přidělen chudinský fond c. k. berním úřadům a to z Luže, Lozic, Voletic, Srbec a Domanic do Vysokého Mýta, z Košumberka, Bílého koně, Dolů, Zdislavě a Bělé do Skutče a z Radimi, Roubovic s Dobrkovem do Chrudimi. R. 1851 bylo připsáno ze dne 2. října od c. k. hejtmanství ve Vys. Mýtě zasláno farářům lužskému 80 zl., aby je, »přibrav si starosty obce dle přiloženého seznamu chudých (zaslaného rovněž c. k. hejtmanstvím) proti potvrzení dle svého svědomí a dle potřeby jednotlivců« chudým rozdělil. Malá částka zasílá se proto, že »mimo úroky z kapitálův žádných jiných příspěvků nedošlo.« Roubovičtí a Dobrkovští dostali almužnu na děkanství v Chraští. V roce 1852 rozdáno 109·06,²⁷⁷⁾ v r. 1853 125·48½, v r. 1854 166·14, v roce 1855 107·43½, v r. 1856 135·19, v r. 1857 72·19 zl., a v r. 1860 85·98 zl. V roce 1854 daroval kníže 60 zl. pro chudé, rovněž tak v roce 1855 a 1857, císař pán r. 1858 60 zl. na památku narození korunního prince Rudolfa. Při návštěvě svých panství v roce 1859 daroval kníže 62 zl.

R. 1861 vydána byla správa chudinského fondu obcím. Téhož roku hejtmanství chrudimské oznámilo farářům lužskému, že příslušným představenstvům odevzdán byl v Radimi pro 388 duší kapitál 162·06, v Dobrkově pro 209 duší kapitál 133·99½ a v Roubovicích pro 859 duší kapitál 550·70½ zl. Z hejtmanství vysokomýtského výkazu není. Tím církvi dozor nad chudinstvím úplně odňat. Od té doby každá obec má se o své chudé starati sama. Tím ovšem není řečeno, že by kněží byli ve své dobročinnosti ustáli; naopak rozdávají posud veliké sumy peněz mezi chudé, podporují kde koho. Pouze ještě patronátní úřady zasílávají svým farářům dary knížete, aby je chudým rozdali.

²⁷⁷⁾ R. 1852 oněch 109·06 zl. skládalo a sešlo se: z úroků z uložené jistiny pro chudé 40 zl., z pokut 37·48, od snoubenců za „Ehemeldezetteln“ 9 zl., od kněží při duch. úkonech 3·38 a z podpory od obcí 18·20 zl.

X.

Církevní zpěv na Chlumku.²⁷⁸⁾

Aby zpěv kostelní na Chlumku²⁷⁹⁾ se zvelebil, zařídil v roce 1882 kaplan Štěpán Dvořák zvláštní cyrilský spolek.²⁸⁰⁾ »Aby se něco ve směru tom dobrém dělo, umínil jsem si, že budu cvičiti s pomocí Boží lidí zpěvumilovné v písních a nápěvích dle kancionálu svatojanského synodou z r. 1860 approbovaného. Začal jsem v neděli III. adventní a cvičíme se podle hlasu houslí neb violy a od té doby každou neděli v kostele na literáckém kůru po ranních službách Božích« (III. 481). Vydátným pomocníkem Dvořákovi byl Josef Vaňásek, rolník z Radimi. (Sr.: Paměti literáckého sboru cyrilského při kostele P. Marie na Chlumku ve farním archivě.) »V rukou měl každý zpěvák kancionálek, v němž se nachází přes 200 písní, tištěný v Praze u Stýbla. Začali jsme s písní »Zdravas buď P. Maria«, aby královna nebeská, již tento chrám je zasvěcen, vytrvalosti a síly vyprositi ráčila.«

V r. 1882 konalo se 60 cvičení. Členů, kteří na počátku se přiláskili a setrvali, bylo 18, ke konci roku přihlásili se noví 3 údové; začalo, ale nesetřvalo 7 členů. Nejpilněji cvičení navštěvovali a druhým v tom ohledu za vzor se kladou: František Petržilek ze Zdislavi, Jan Pečenka z Domanic a Frant. Leksa od Bílého koně. Písní se nacvičilo 28.

V roce 1883 konalo se 60 cvičení. Spolek sebral 9 87 zl.; koupily se za to 3 kancionály svatojanské a 2 12 zl. věnováno na dostavění chrámu sv. Víta. Než »každá věc církevní najde svého nepřítele. Takový nepřítel povstal v osobě Matěje Sedláka, ředitele kůru na Chlumku . . . říkal,

²⁷⁸⁾ Sr. »Paměti literáckého sboru Cyrilského při kostele P. Marie na Chlumku« (ve far. archivě.)

²⁷⁹⁾ Dle základací listiny (»Stiftsbrief«) ze dne 24. března 1858 jest Hieserlovská hudební nadace v tomto stadiu: Maria Eva T. Hieserlová založila r. 1683 14. ledna fundaci 5000 zl. pro hudebníky, »jichž povinností bylo ve všední dny při mši sv. choraliter zpívati litanie mariánské a o svátcích a nedělích při velkých službách Božích musicirovati.« Dle nařízení gubernia ze 2. února 1798 byly z této fundace 2000 zl. vzaty a dány lužskému školnímu fondu a za 3000 zl. byly 31. července 1786 skoupeny obligace (dříve peníze všecky byly vtěleny na panství Košumberském) a úrok 60 zl. dán řediteli kůru. Dne 2. čce 1849 byly obligace slosovány, dán za ně dlužní úpis se 4% úroky. Povinnost pak zpěváků stanovena takto: a) »aby o všech svátcích a nedělích po celý rok, o mariánských poutích a o nařízených zvlášť slavnostních pobožnostech slavnostně se musicirovalo, o všedních pak dnech, vyjma advent a půst, kdy zvláštní zpěvy jsou církvi nařízeny, bude se služba na choře konati tak, že v pondělí, ve středu a v pátek podučitelé jako organisii se střídají budou, v úterý a ve čtvrtek litanie lo:elánské pokaždé ode všech tří podučitelů, a o všech nedělích jedno Ave anebo Salve také ode všech tří podučitelů a chlapců zpěváků choralně se bude zpívati; o třech posledně jmenovaných dnech regenschori sám má zpěv řiditi; b) že regenschori za správné konání zpěvu a jeho obstarávání zodpověden jest lužskému faráři a patronátnímu úřadu; farář bude bdíti nad správným zastáváním služby od fundatistů; c) regenschori přijímá a propouští choralisty, ale musí udati důvody svého jednání faráři a patronát. úřadu. Dostává pak regenschori 55 zl., podučitelé (2 lužští) 24 zl., 2 sopranisté 8 zl., altista 4 zl., bělský učitel 4 zl., varhaník 6 zl., basista 4 zl., houslista 4 zl., klarinetista 2 zl., hornista 2 zl., kotlár 2 zl., kalkant 5 zl. = celkem 120 zl. ročně. (Dlužní úpis z r. 1849 byl 4400 zl. konv. m. a z něho 3000 zl. přikázáno se 4% úrokem jako Hieserlovská hudební nadace). Nyní pouze o poutích a o některých nedělích a svátcích, jak zavládla praxe, že to nikterak neodpovídá fundaci, dává se na choře »figurálka«; ve všední dny se pouze o 1/27. h. ráno při tiché mši sv. hraje na varhany.

²⁸⁰⁾ Seznam členů, seznam nacvičených písní a hodin, kdy se cvičilo, jednak v »Pamětech« (4—9) a jednak v »Liber catechesium«. (V. 106—112.)

že po tom nic není, že cvičitel půjde z Luže . . . a tak mi odváděl zpěváky. Mimo to napsal Stodola z Dobrkova, dříve hlavní zpěvák, anonymní list nejdůst. konsistoři, že »starým zpěvákům nedám zpívat, že zpívám s blbci, že jezovitsky v kázání starého Boha překrucuji, že zanedbávám zpovídati.« Nejdůstoj. b. konsistoř poslala mi list ten. Staří zpěváci, hlavně Stodola, který měl klíč, odnesl všechny staré kancionály k varhanám. Já při tom cvičil horlivě . . . Sedlákovi jsem napsal, jak nerozumně jedná, když svornost ruší . . .« (Paměti 10—13.)

R. 1884 bylo cvičení 35 a členů 19. »Nepříznivcem našeho sboru byl také p. farář Kapiště. Zpěvu sám nerozuměl . . . Stodola i Sedlák ho podněcovali, aby to překazil . . . Když jsem seznal následkem žaloby, že by Stodola přece jen rád zpíval, vybídl jsem ho beze vší nenávisti, aby přišel se svými a jednou že bude zpívat on podle svého umění a po druhé já zase se svými podle kancionálu. Stodola uposlechl a přišel, ale dlouho nechodil. Jedna příhoda jej zničila.« (Str. 13—16.)²⁸¹⁾

V roce 1885 19. června zemřel farář Kapiště; cvičitel Dvořák stal se administrátorem bez kaplana, proto mnoho cvičiti nemohl. Členů bylo 23, nových písní nacvičeno 5. »Literácký sbor dostává z knížecí komory Thurn-Taxiské ročně 2·24 zl. Doposud dával tuto částku † pan farář Stodolovi, ač věděl, že ve sboru poslední čas nebyl. Letos ji ovšem Stodola neobdržel, ale upotřebena ku prospěchu sboru. Pořízeny dva pulty pro kancionály a světlo.« (Paměti 18.)

V roce 1886 bylo členů 23. Spolek má kancionálů 7 (3 z r. 1882, 1 dal Št. Dvořák v roce 1883, 1 darovala Josefa Beránková z Roubovic 1886 a jeden pozůstalost po faráři Kapišovi rovněž 1886 a sedmý zakoupen po velikonocích 1886). »Tohoto roku hleděl jsem, aby se sbor v nacvičených písních zdokonalil; proto jsme mnoho opakovali.« Regenschori Sedlák²⁸²⁾ vstoupil do pense jako učitel, ale chor podržel, ač nový řídící učitel Mrázek, velice schopný a dovedný jak zpěvák, tak hudebník, chor vzítli chtěl.

V roce 1887 hlavně se opakovaly nacvičené písně, by se nabylo »větší zručnosti, lehkosti a obratnosti v přelínání jich« (d. c. 23). Ze členů zemřela na souchotiny Marie Nekvindova. »Odpočinutí lehké rač jí dáti, Pane! Byla by z ní bývala dobrá zpěvačka.« (23.) Příjmů měl spolek 6·51 zl. a vydání 1·21 zl., tak že dne 31. prosince r. 1887 měl jmění 5·30 zl.

Od r. 1887 po odchodu cvičitele Štěp. Dvořáka do Chroustovic cyrillský spolek klesl v zapomenutí; z kněží mnozí nebyli zpěváky, a kteří jimi byli, nenalézali ke cvičení dostatečného času; ředitelé choru (hlavně Komárek) nevěnovali mu dostatečné péče a tím stalo se, že spolek se rozpadl a jen několik z bývalých jeho členů prozpěvují před započatím služeb Božích a po jich skončení »na rozhodnou« na malém choru. Jsou to většinou starší, veškeré úcty požívající rolníci. Ředitelem choru je (1904) Josef Křídlo, rodák z Borové u Poličky.

(Pokračování.)

²⁸¹⁾ Příhoda ta popsána v »Pamětech« (13—16.)

²⁸²⁾ Charakteristika jeho jako regenschoriho »Paměti« (21—22.)

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

S patrnou roztrpčeností hájí se utrakvistická konsistoř i proti jiným zkracovatelům práv ji příslušejících. Tak píše dne 11. dubna 1590 Kundratovi Mayrovi z Pokštorfu, hejtmanu purkrabí Pražského, v tato slova: „Ctihodný kněz Jeroným Archya Litoměřický, farář v Jirčanech, vznesl jest na nás, kterak by poddaní J. M. pána pana purgkrabí nejvyššího Pražského k témuž záduší náležející jemu desátku spravedlivě zaslouženého a povinného zpěchovali a zbranovali se dáti, a nějaké příčiny sobě proti němu smyslivše, *na nás jakožto vrchnost jeho nic nevznášejíce odpustění jemu dáti*, a nic o tom ani V. M. jakožto pánu hejtmanu neoznámili, a od sebe jeho vyhánějí, což nenáleží na lid křesťanský. Protož V. M., pane a příteli náš milý, za to žádáme, aby nebylo potřebí té věci na J. M. pána pana vznášeti, že tu věc při nich opatřiti ráčíte, což jemu tak kdo spravedlivě povinnovati jsou, k témuž záduší vesnice přináležející aby zapravily a od sebe odvedly; a mimo vědomost naši a V. M. z též fary nepotiskovaly.“¹⁾

K tomu všemu *nebylo svornosti ani mezi konsistoriány*. Jeden z jejich členův, Tomáš Soběslavský, farář u sv. Mikuláše ve Starém Městě Pražském, muž života nechvalného, byl vzat od administratora do vězení a fary zbaven. Podal proti tomu dne 23. dubna 1590 stížnost k samému císaři. Osud svůj líčí těmito slovy: „Jsa ve veliké ouzlosti a téměř ode všech opuštěn, nad to třímecitma dni u vězení držán, a poníženejšími prosbami mejmi odnikudž pomoci míti nemohu a po milém Pánu Bohu ji neočekávám kromě od V. C. M. Neb nejsa ani u práva nikdy slyšán ani příčiny žádné mně se neoznamují, proč mne administrator v tak potupném a dlouhém vězení sužuje, až do nemoci, a o zdraví i o všeckno, což mám z pozhnutí Božího, tím vězením připraviti chce, ježto snad *co jest konsistoř konsistoři toho knihy a paměti lidské nesnášejí, aby kterého konsistoriána administrator měl tak sužovati, trápit a potupovati*, hanby, těžkosti a lehkosti kněze vyhledávati, poněvadž hanba konsistoriána jest hanba administratora, jako ji na mne bidného kněze tento vyhledává, po ni se ptá a ji spisovati velí, a mne zkaziti a zahladiti usiluje, ježto já se toho takového jeho proti mne zkyselení nic nebojím, ale nehanějice jeho tak dobře v svém povolání vždycky jsem se choval i v životě jako taký i který z pánův konsistorianův. Avšak 1. původem opata slovanského, odpovědníka mého a administratora předešlého a Joachima z Těchenic, nepřitele mého a konsistoře naší a některých farářův nepřátel mejch proti mne spiknutejch, kteříž na mne zchytralé, divné, vymyšlené, nepravdivé supplikací píší a podávají, a abych jim na ně odpověď svou dal, toho dostati nemoha, jsouce pochlebníci na mne administratorovi sočí, aby skrze to u něho lásku majíce a jsouce od V. C. M. na zadní místa v konsistoři voleni, předních dojiti mohli a jakživi konsistořských věcí se nedotejkajíce, jakož jsou toho i někteří dostali, a my proti vůli milostivé V. C. M. zadní místa držíme. nenáležitě a nespravedlivě hroznejm nářkem, kterýmž prvního

¹⁾ Akta konsist. utrakv. 1589—1595, str. 278.

administratora a mne ze zlosti jak opat slovanský a Joachim z Těchenic tak také i někteří faráři vázali, což vše zkrze supplicaci naší V. C. M. bylo jest v známost uvedeno šíře. V konsistoři u přítomnosti mnohého lidu nařčen jsem, že jsem lotr, zrádce, mordýř duší lidských, cizoložník, buřič měst Pražských a že nejsem hoden v těch místech sedati, ježto V. C. M. jinačejší zprávu ráčila o mně míti prvé ještě nežli mne za konsistoriana voliti ráčila, anobrž také jiné věci zdvihají, které před čtyrma lety v konsistoři slyšány byly, téměř půl druhého leta, a když na mne nic provést nemohli, o to jsme spokojeni, a v knihy konsistořské to zapsáno, a já jsa u vězení jim sebe hájiti nemohu. 2. Z fary sv. Mikuláše proti řádu dobrému, a na lehkost, hanbu a potupu mou i ouřadu kněžství svatého a důstojenství V. C. M., jsa konsistorian, kromě času od administratora jsem vysazen, a on se již na touž faru sv. Mikuláše vstěhoval a mne u vězení zdržuje, a abych své věci v té fare opatřiti mohl na žádné přímluvy a řeči za mne jak pánův konsistorianův, kteří za mne v témž vězení seděti se uvolovali, a z něho abych propuštěn byl jeho prosili, tak ani na přímluvu dobřejch a poctivejších mnohejších pánův, vdov, panen, paní propustiti jest nechtěl a nechce, ani na žádné rukojmě, ježto se toho dostává těm, kterejm o hrdlo běží, jakobych já již nade všecky jiné nejhorších věcí se dopustil, a ve všem světě většího a mně rovného kněze hříšníka jakoby nebylo, tak na mne tuze nastupuje, mé zkázy, hanby a lehkosti vyhledává, ježto kdyby hledání bejti měli mezi těmi, kteří mne tak potupují, snad by se desetkrát horší a hroznější věci na ně vyhledaly; k tomu ani žádnou farou, kde bych od času sv. Havla farářem bejti měl, od administratora opatřen nejsem, a jsa kněz chudej, nač bych živ byl přes tu zimu, nemám. 3. Na tom taky zůstal administrator s svojí nepřátelí, aby mne ze všech far Pražských vypověděli, jich abych prázen byl, jsa já kněz v straně naší pod obojí a v těchto městech Pražských vysloužil a tři leta pořád u matky Boží před Tejnem, maje tu novou mši, kaplanství své jsem vybyl, a nikdy jsem odtud nepobíhal, a kteří nikdy v straně naší kaplany nebyli, lepší svobody aby požívali. — Nad to sloužice věrně a upřímně konsistoři téměř od let dvanácte nikdy jsem takové hanby a potupy, která mi se děje, nezasloužil, a kdyby administrator ten, kterej by rádně vešlej k straně naší pod obojí způsobou administratorem byl, nikdy by takové hanby a lehkosti, potupy a posměchu na mne nedopustil, z čehož se nepřátelé církve Boží radují a těší. Akdyby možné bylo, poněvadž jsem jim tak těžkej, aby mne ráčila V. C. M. z té povinnosti konsistořské propustiti, byl bych toho vděčen, však to při vůli milostivé V. C. M. zůstává. Protož k V. C. M. se pokorně a ponížně utíkám, a pro Pana Boha a jeho milosrdenství prosím a žádám, že se ke mně V. C. M. ráčí láskou a milosrdenstvím nakloniti a na mne takové potupy, ouzkosti a hanby jakožto konsistoriana a kněze, Bohu a církvi jeho svatě věrného, neráčí dopouštěti, a tím takovým vězením, poněvadž i nemocen jsem, své zdraví abych opatřiti mohl, abych víceji stěžován nebyl, o tom milostivě poručiti, z téhož vězení abych propuštěn byl, nebo jsa těžkosti sklíčen i o rozum bych přijíti mohl.“²⁾

²⁾ Rkp. akta konsist. utrakv. z let 1589—1595, str. 309.

Proti žalobám těmto hájila se konsistoř tímto listem: „Jakož na V. Velebnost Císařskou vznáší kněz Tomáš Soběslavský, jsa pro své vejstupky v trestání, premujíc svou při široce a nedůvodně, jakoby od vrchnosti jeho bezprávi nějaké jemu státi se mělo, a to toto: 1. že by měl osočován bejti od některého kněžstva v příčině jakéhosi místa prvního v nenávisti a nářkem že jest obtížen, a pomínuté věci že se mu zdvihají, 2. že by přimluvy, které se zaň dějí, aby prázden trestání byl, měly neplatiti, 3. že z měst Pražských jinam se podává, v tom že by nějaká potupa jemu se diti chtěla. — Na to V. C. M. tuto zprávu činíme: 1. Strany osočování nic o tom pravé není, než že za své příčiny se stydic, pro které v trestání jest, jich neoznamuje, ale kudy jinudy po straně se vytahuje. Kterýchžto příčin i my též vždy jeho ušetřujíc nepostavujeme, nebo nemálo ale dosti mnoho jest zavinil, pročez slušně v trestání dán, a jediné aby tomu v cestu se nevzkročilo, chtěl by byl po všech jezdit, žádného za nic neměl by, jakož pak tyto věci nejsou malé: v hluku lidu velikého při pohřbu před lidem a před tělem mrtvejím kostel, krchov zavíratí a lid bouřiti, kněží starší bítí a okrvavovati, o stolici konsistořské nenáležitě k lidem a k spolupřisedicím mluvití. Že pak nářkem jest obtížen, my tím vinni nejsme, nechť uvažuje. 2. Přimluvy, které se zaň daly, místo své mají; i bez těch přimluv jemu se toho dostati mohlo dávno, že by prázden trestání byl, ale sám sobě svou urputilostí v cestě jest, a pejcha jej bolí, aby se měl tu, kdež náleží, pokořiti. Jsouce povědomi toho kněze, kterak jest všetečnej, plachej, vzteklej, nepokojnej, aby z toho sjiti mohlo a on se toho více nedočiňoval, podání jsou jemu artikulové lásky a pokoje, aby je ujal, a rukojmími dvěma zjistil, jakož tak činívala vždycky konsistoř bránu ke zlému zavírajíc; to on vše potupuje, nýbrž ještě pohrůžky činí, že se toho mstiti, a jak nejvš bude moci, všecky kaziti chce, jakož z jeho vlastního psaní vyrozuměti se může, že k pokoji nesměřuje, pana administratora nařiká, že pořádně od J. M. C. do konsistoře dosazen není. 3. Že pak se jinam z Prahy podává, v tom se obmejšlí ne jeho lehkost, jakž vykládá, ale pokoj, láska bratrská a jeho dobré, aby tam z toho puchu povyvětřel, a kde jeho neznají, v lepší vážnosti ostávati mohl. — Protož prosíme V. C. M., abyste neráčili podle zprávy kněze Tomáše tak nás vykládati, jako bychom jemu neb komu jinému nenáležitěho co činiti měli, neb co se tuto knězi Tomášovi dostává požití, to slušně a spravedlivě s povážením všech pánův konsistorianův; ano i nyní zbytečně V. C. M. zaneprázdnňuje a za propuštění z trestání žádá, ješto se sám v témž trestání zdržuje, nechť se tu, kdež náleží kořiti, a za pokoj se všemi připovědětí, pročez lecjakého trestání prázen bejti nemůže, nebo kdyby se to stalo a on lecjakž puštěn byl, poněvadž jest kněz mstitedlný a nepokojný, divnejch by brodův k vymstění se kořovával, z čehož největší a daremné zaneprázdnnění V. C. M. jiti by muselo. Tehdy aby s toho sjiti mohlo, V. C. M. prosíme, že jemu v tom žádného folku udělovati neráčíte. S tím sebe i konsistoř V. C. M. k ochraně poručena činíme.³⁾

³⁾ Akta utrkv. str. 310.—313.

Vyskytovaly se tehdy také případy, že knězi *od strany pod obojí odstupovali a ke straně pod jednou se dávali*. Tak na př. učinil roku 1590 děkan tábořský Fabian, o němž konsistoř utrakvistická praví, že „z poslušnosti jest vystoupil a podavši se legátu papežskému nočně kradmo se z fary s svejmi věcmi vystěhoval,⁴⁾ a jindy zase jej viní, že „nad stranou pod obojí zradil a viru slíbenou zrušil.⁵⁾ (Pokračování.)

Bitva na Bílé hoře.

Sepsal Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, kanovník a c. k. universitní professor v Praze.
(Dokončení.)

3. Bitva.

Sílu českého vojska udává vrchní velitel kníže Anhalt dne 15. října 1620 takto: Pěchota: 1. pluk Hohenlohův 2000 mužů v praporech 8, 2. pluk Thurnův 2200 mužů v praporech 10, 3. pluk Kaplířův 2400 mužů v praporech 9, 4. pluk Moravanů 2000 mužů v praporech 8, 5. pluk Anhalts Ml. 1000 mužů v praporech ?, 6. pluk Jana Arnošta z Výmaru 600 mužů v praporech ?, 7. Setnina králova 200 mužů v praporech 1, 8. Hornorakušané 600 mužů v praporech 5, úhrnem 11.000 mužů v praporech 41 + ? — Jízda: 1. pluk Anhalts St. 500 m. v setninách 4, 2. pluk Hohenlohův 500 mužů v setninách 5, 3. pluk Anhalts Ml. 700 mužů v setninách 7, 4. setnina králova a výmarská 250 mužů v setninách 2, 5. jízda českých stavů 250 mužů v setninách 3, 6. družina generálního strážmistra Bubny 300 mužů v setninách 6, 7. družina Solmsova 250 mužů v setninách 3, 8. Slezané 300 mužů v setninách 4, 9. Rakušané 350 mužů v setninách 8, 10. pluk Stubenvollův 700 mužů v setninách 5, 11. pluk Borsidův 300 mužů v setninách 4, 12. pluk Kainův 300 mužů v setninách 4, 13. Mansfeldští 400 mužů v setninách 4, 14. Uhři 5000 mužů v setninách ?, celkem 10.100 mužů v setninách 59 + ?. Úhrnem 21.000 mužů, ale žold platil se za 30.680 mužů; jedna třetina žoldu zmizela v kapsách nepoctivých cizáckých generálův a majitelů pluků; žoldnéřům nevyplácel se žold, a potom měli bojovati! Protestantští stavové učinili revoluci proti králi, ale nechťeli na ni platiti; páni, rytíři a měšťané královských měst udělali revoluci, ale na bojiště s mečem se nedostavili; nikdo z nich nebyl na Bílé hoře. Kdo dělá revoluci, musí buď zvítěziti nebo padnouti a padne buď na bojišti nebo — na popravišti.

Když české vojsko sestaveno bylo v bitevní šiky, poslal okolo 8. hodiny ranní vrchní velitel Anhalt pro hraběte Thurna staršího do Prahy, který za hodinu přišel a byl srozuměn se seřazením vojska v bitevní šik, jak bylo učiněno. V českém táboře bylo ticho. Jenom dlouhá řada vojinů kopala příkop a nahazovala násep, který by chránil první bitevní šik před útokem nepřátel. Spižní vozy, jichž byla veliká hojnost, byly zavezeny za ležení až ku hradbám pražským, místo aby jimi český tábor byl ohrazen. Žádný polní kazatel neučinil křesťanské napomenutí k bojovníkům, aby svědomitě

⁴⁾ Akta kons. utr. 1589—1595, str. 284.

⁵⁾ Acta cons. utraq. pag. 286.

a neohroženě čelili proti nepříteli; žádný velitel ani slovem nepovzbudil vojska proti nepřátelům: ba ani válečné heslo nebylo vydáno bojovníkům: žádný válečný pokřik nerozléhal se vzduchem. *Velení čili komando českého vojska bylo německé.* Jízdní poslové byli posláni do Prahy pro vojáky a důstojníky, kteří tam časně ráno odběhli, aby se dostavili na bojiště. Kolik se jich navrátilo, nelze říci: od obou pluků Hohenlohových, jízdného i pěšího, zůstali plukovníci a podplukovníci v Praze. Král Bedřich dával hostinu na hradě Pražském na počest anglických vyslanců.

Bylo po poledni mezi 12. a 1. hodinou. Ranní mlha se ztratila. Buquoy po válečné poradě napomenul vyšší důstojníky k udatnosti; Maximilian vydal heslo: Sv. Maria. Tiefenbach a Tilly odebrali se na svá křídla. Tiefenbach opakoval heslo a začala bitva. Vallonské pěší pluky Buquoy a Verdugo, jsouce provázeny jízdou Gouchierovou a kyrysníky Waldsteinovými, začaly vystupovati na Bílou horu, jízda předstihla pěchotu a vrazila na jízdu stojící na levém křídle prvního bitevního šiku českého. Byly to tři setniny hraběte Jindřicha Viléma ze Solmsu velením podplukovníka Isselsteina a šest setnin generálního strážmistra Jana z Bubna: starší hrabě Thurn byl též přítomen. První srážka byla Čechům příznivá. Isselsteinští arkebuzíři¹⁾ drželi se statně, vystřelili na kyrysníky dobře obrněné a přinutili je k útěku, ale jsouce bez velení (snad byli Solms a Bubna 8. listopadu v Praze místo na bojišti) nepro následovali utíkajících a ustoupili. Zároveň útočilo 6 švadrón Bubnových na jízdu Gouchierovu, rozrazilo ji a uvedlo do zmatku, který zachvátil i první řady vallonské pěchoty. Tiefenbach poznal tento zmatek a poslal ku pomoci čtyři švadróny hraběte z Meggau. Jízda Bubnova nemohla tomuto nárazu odolati a počala couvati. Tu dostalo šest praporců starého Thurnova pluku v síle asi 1300 mužů rozkaz, aby stisnutým jezdcům Bubnovým pomohlo. Zprva postupovali srdnatě, ale 300—400 kroků před nepřítelem zastavili se rázem; jedni se obrátili a utíkali, druzí vystřelili do povětří, jiní do zadu; potom zahodili všichni zbraň a utíkali šmahem. Byl to nejstarší pluk vojska, na nějž všichni pozor měli.

Všichni účastníci bitvy, Anhalt, Thurn, přítel i nepřítel, pokládají tento zbabělý, ničím neodůvodněný útěk pluku Thurnova za první příčinu neštěstí českých zbraní. V okamžení bylo celé levé křídlo českého prvního bitevního šiku zmatenou hmotou a pole pokryto utíkajícími. Kníže Anhalt, který tu chvíli byl asi u jízdy Hohenlohově, viděl „hanebný útěk“ Thurnových praporců s velkým hněvem, ale nepozbyl vsi naděje a pravil k Janu Albrechtu ze Solmsu: „Začátek jest s pováženou, ale všechno může ještě dobře skončiti.“ Však nejbližší minuta zklamala ho. Spatřil, kterak čtyři setniny jeho vlastního pluku velením podplukovníka Streifa, které několik set krokův jako stráž a k prvním potyčkám postaveny byly před první bitevní šik, najednou sice útok učinily, ale hned na útěk se obrátily. Kníže vjel tryskem na ně a s mečem v ruce nutil je k obratu a útoku; rytmistři pobizeli jízdu k útoku,

¹⁾ A r k e b u z a (francouzsky Arquebuse), hákovnice, byla palná ruční zbraň, která zúžením a prodloužením děla znenáhla v 15. století vynikla. Kdo ji nosili, sluli arkebuzíři (s českou koncovkou arkebuzníci), hákovníci. Byli jízdní i pěší arkebuzíři.

ale jízda rozprchla se za jejich zády. Posila, kterou poslal Tiefenbach velením hraběte z Meggau, vrazila na šest setnin Bubnových, kteréž útekem pěchoty po levé straně a jízdy Streifovy po pravé ztratily veškerou zmužilost, daly se na útek, strhly s sebou setninu tělesné stráže postavenou vedle nich v prvním bitevním šiku a tři setniny českých stavův, jež neučinivše ani pokusu k útoku, daly se na útek s takovým spěchem, jakoby o závod běžely s Thurnovým plukem. Levé křídlo prvního bitevního šiku bylo rozraženo a na divokém útěku prchalo skrze prostory druhého bitevního šiku, který při tom s místa se nehnul. Aby učiněná mezera byla vyplněna, byly proti nepříteli vyslány oba pluky Hohenlohovy: pěší a jízdní z pravého křídla prvního šiku. Ale ony měly prašpatnou pověst: po několika slabých pokusech, zadržeti nepřítele, daly se také na útek. Ve zmatku prchajících a v hustých mracích střelného prachu, které se přes horu rozložily, přestalo od této doby na české straně veškeré vrchní velení. Jednotlivé pluky postupovaly proti nepříteli, kdy a kde se jim za dobré zdálo. Poněvadž přes polovici prvního bitevního šiku zmizelo, vytáhl pěší pluk Kaplířův, rozdělený na tři oddělení po 800 mužích,²⁾ z druhého bitevního šiku proti nepříteli; tři praporece držely se statně, ostatních šest dalo se na útek. V malé půlhodince byla polovice kr. armády mimo Uhry v divokém útěku. Z českého vojska bylo ještě něco přes 6000 bojujících na místě.

V tomto smutném stavu zableskl paprsek naděje českému vojsku hrdinstvím mladého 21letého knížete Kristiana z Anhaltu, syna vrchního velitele, jenž se svoji jízdou asi 600.-700 mužů stál v druhém bitevním šiku vedle pěchoty Kaplířovy a bedlivě sledoval boj tohoto pluku. Jsa v druhém šiku myslil, že má ještě dosti času; sotva jezdcí na jeho rozkaz na kůň sedli, spatřil, kterak pěchota Kaplířova jest v plném útěku a pronásledována plukem nepřátelských kyrysníků. Hned jel k svému podplukovníku Wolfovi z Löbenu a po krátké rozmluvě s ním rozhodl se přispěti ku pomoci pronásledovaným druhům. Jeho arkebuzíři byli chatrně vyzbrojeni, z nichž málo kdo měl přední a zadní brnění, kdežto nepřátelští kyrysníci, počtem skoro jednostejně silní, byli dobře obrnění. Princ oslovil své jezdce krátkou řečí, aby se čestně drželi, vytrhl se čtyřmi švadronami z druhého bitevního šiku a pádil tryskem na nepřátelské kyrysníky, kteříž upustili od pronásledování pěchoty Kaplířovy a zastavili se. Byl to španělský pluk Maradasův, jehož velitelem byl Filip z Areyçagy. Též princ rozkázal zastaviti a své ještě chybějící tři švadrony zavolati. Mezi tím poručil, aby nestříleli, až budou moci jistě pistoli nasaditi na odpůrce, neb až on sám vypálí pistoli na znamení k útoku. Však týž rozkaz vydal i Filip z Areyçagy y Avendana: oba pluky stály proti sobě a dívaly se na sebe jako nejlepší přátelé. Konečně Wolf z Löbenu vystřelil a za ním rázem dobrým mířením arkebuzíři; prach přišel kyrysníkům do očí a palaše bily do nich tak statně, že se obrátili ve velikém nepořádku. Marne namáhal se velitel, pod nímž kůň byl zastřelen, jenž však hned na jiného sedl, a druzí důstojníci, aby jízda zastavila: pluk ztratil jeden prapor, jezdci Anhaltovi volali: „Viktoria“, a chtěli s Anhaltem v čele pronásledovati ne-

²⁾ Krebs c. str. 204—205.

přítele. Však Wolf z Löbenu jako zkušený voják spořádal nejprve švadrony, a pak pustili se s Anhaltem za nepřítelem. Mezi tím poslal Tiefenbach z 1. a 2. bitevního šiku císařských plukovníka Lacroixa a Löbela, každého se čtyřmi setninami jízdy španělským jezdcům na pomoc, ale byli od Anhaltových arkebuzířů rozraženi a na útěk zahnáni a Lacroix padl. Anhalt hnál se ku předu a udeřil jako blesk na čtverec pěchoty, jenž skládal se z pluku Breunerova a Tiefenbachova na levém křídle prvního bitevního šiku císařských. Srážka byla hrozna; skoro polovice pluku Breunerova byla pobita a zraněna; z pluku, který čítal asi 800 mužů bylo 150 mrtvých a 200 raněných; Tiefenbachští ztratili 40 mužů, plukovník Breuner byl zajat a tři praporce ukořistěny. Tiefenbachův pluk přišel do zmatku. Nebezpečnoství bylo pro pravé křídlo císařských veliké, poněvadž se ještě Bavorům nepodařilo pro neschůdný, srážnější spád Bílé hory u obory královské opanovati pole. Proto mohl dostati Anhalt na pomoc 1000 mužů moravského pluku. Téhož času začali se též Uhři ukazovati na levém českém křídle, kteří posud nečinně stáli za druhým bitevním šikem. Kdyby tu chvíli byli s veškerou silou dolů s Bílé hory vrazili na císařský tábor, bylo by bývalo jeho pravé křídlo zničeno; však nestalo se to. Téže chvíle přiběhl jeden bavorský voják, a brzo za ním jiní přehající za zadní voj bavorského vojska ke kočáru, kde Buquoy seděl, se zprávou, že nepřítel vítězí. Jesuita Fitzsimon, zpovědník Buquoyův, předzpěvoval právě jemu a vévodovi Maximilianu latinskou píseň: „Salve Regina“, k níž oba vůdcové odpovídali. Hned opustili oba vůdcové vůz a sedli na kůň, Buquoy u velikých bolestech, aby se k svému vojsku odebrali a ke zmužilosti je nabádali. Tu přišla nová zpráva, že nastal obrat pro spojence. Buquoy posadil se zase do svého vozu, nezměniv obličeje. Pro české vojsko nastal hrozný obrat. Maximilian z Lichtensteina, velitel druhého bitevního šiku císařského, poznav nebezpečnoství hrozící od Uhrů, kázal lehké jízdě polské, která stála za zadními šiky císařských a bavorských, udeřiti na Uhry. Polští kozáci vrhli se, v obou rukou meč a uzdu od koně v ústech, za hrozného pokřiku na Uhry, kteříž jejich útoku ani nevyčkavše, dali se na rychlý útěk. Část jich dostala se do blízkých vinic, kde musili s koni slézt a pěšky prodírat se keři, ale byli většinou pobiti. Cesta na Petřín byla poseta mrtvolami Uhrů. Poláci dohonili v pronásledování též zbytky vojska, které dřív uteklo, mezi nimi královskou setninu a části Kaplířova pluku. a porubali je bez milosrdenství. Část Uhrů dostala se šťastně do Motolského a Košířského údolí, a až k Vltavě, ale jsouce hrozným strachem zachvácení, vrhli se do řeky, kde se jich na sta utopilo. Poláci ukořistili nesmírné množství koní, kolem 5000; mnohý polský kozák vedl si šest až 10 koní kořisti. Třetí den odevzdali rytmistři Strojnowski a Sulmirski Buquoyovi a vévodovi Maximilianu 52 prapory, mezi nimi veliký královský prapor Bedřicha V. ze žlutého aksamitu se zeleným křížem a hrdým nápisem: „Diverti nescis.“ Poláci neměli skoro žádných ztrát.

I na levém křídle nastal nešťastný obrat Čechům. Anhalt nedostal posil. Tilly, jenž stále stál v čele svého vojska, poznal zmatek císařských na tomto křídle, odebral se tam osobně a poručil bavorskému plukovníku Kratzovi ze Scharfensteina, aby se

svými pěti švadronami učinil útok na Anhalt. Nežli ještě přišla pomoc od císařských, udeřil Kratz s takovou rozhodností a statečností v pravý bok Anhaltových jezdců, že je rozrazil a zahnal a jeden praporec ukořistil. Kniže Kristian Anhalt, jenž již před tím z povrchní rány na prsou silně krvácel, byl opět od mušketýra střelen do pravého ramene, upustil meč, klesl s koně, a byv po bitvě nalezen, padl do zajetí. Poslední odpor Čechů zmizel na tomto místě. Na místo dostavili se zase Maradasovi jezdci, kteří se opět seřadili, dále nově uspořádané švadrony Lacroixovy a Löbelovy a 300 neapolských mušketýrů, které z vlastního popudu ze svého pluku poslal Spinelli. Breuner byl osvobozen, a ztracené prapory zpět dobyty. Čtyři praporce Moravanů spěchaly sic Anhaltovi na pomoc, ale na cestě vrazily na Vallony, kteří zatím děla levého křídla českého dobyli, a byly od nich po krutém boji vrženy na zbytek českého vojska na pravém křídle.

Té doby meškal vrchní vůdce český Anhalt na pravém křídle zbývající české armády, která hájila prostřední výšinu Bílé hory a nížinu ke zdi královské obory proti Bavorům, kteří pro srážnější sklon hory a vydatnou střelbu s dělového náspu a z pušek pěchoty nemohli zde opanovati pole. Mansfeldova jízda velením hraběte Styruma a moravská velením podplukovníka Stubenvolla šťastně udeřila na bavorskou pěchotu; Anhalt kázal osmi neúplným setninám Dolnorakušanů velením podplukovníka Hofkirchena a třem stům Slezanův učiniti útok na nepřítele; zadrželi sice na chvíli Bavorý, jichž některé oddíly po srážném sklonu nazpět utíkaly, ale nemohli již přesile odolati i byli rozprášeni. Hofkirchen byl těžce raněn, padl do zajetí a zemřel ještě v noci na 9. listopadu. Tuto chvíli utekl vůdce Uhrů Cornis, jenž stál ještě se 300 Uhry u zdi obory.

Vrchní vůdce Anhalt, maje kolem sebe ještě jenom 16 jezdcův, ujížděl po silnici ku Praze, aby se zachránil. Matáš Thurn a Hohenlohe utekli již dávno. Na bojišti zbyly ještě moravský pluk velením hraběte Jindřicha Šlika, pět hornorakouských praporců velením podplukovníka Pechmanna a čtyři praporce Thurnova pluku velením Bernarda Thurna, syna Jindřicha Matáše Thurna, kteří mezi bojem z nejkrajnějšího levého křídla ustoupili na pravé křídlo k oboře. Mezi nimi byl též vévoda výmarský Vilém, jenž se statně držel, tak že mu kyrys na prsou byl prostřelen a přilbice dělovou kulí s hlavy sražena. Proti přesile utekli první Hornorakušané a za nimi pluk Thurnův i se svým velitelem mladším Thurnem; zbyli pouze Moravané se Šlikem. Když císařští učinili vhodný obrat, byli Moravané se tří stran sevřeni, na jih a západ nepřítelem, na sever zdi král. obory, a pouze na východ měli otevřenou cestu do Prahy, kterou však hned ohrožovaly oba vallonské pluky. Proto, aby alespoň záda měli kryta, ustoupili do nížiny, která se rozkládá podle obory do Ruzyně. Vilém Verdugo odevzdal svůj vallonský pluk péči barona Henina, velitele druhého vallonského pluku. a odjel k jízdě Löbelově, která pronásledovala utíkající královské vojsko, Verdugo a plukovník Löbel se svou jízdou udeřili na Moravany, ale byli od nich ostrým ohněm uvítáni. Oba poznali, že s jízdou na tak nepříhodném pro ni místě nic nepořídí, i poslali pro pěchotu. Maximilian z Lichtensteina poslal jim na pomoc 300

Neapolitanů, kteří se vrhli s velikou rozhorčeností na Moravany. Nastalo kruté vraždění, muž bojoval proti muži. Největší část Moravanů padla u zdi obory; bylo 10—12 mrtvol na sobě, málo jich, mezi nimi Šlik s mečem v ruce, bylo zajato. Přemožením Moravanů skončila vlastně bitva. Posádka v královské oboře, jsouc dosti četná, mohla se ještě delší dobu brániti, ale klesla úplně na mysli. Někteří přelezli vysokou zeď a utíkali, kam mohli; jiní vykoupili si život, volajíce: „Milost, milost“; ale přčetní byli od Neapolitanů rozpuštěni z krutého boje s Moravany bez milosrdenství porubáni. Úzkost uzavřených byla vně zpozorována. Setník Merode de Warroux upozornil Buquoye na jejich hrozný stav, a byl od něho s 200 mužů poslán, aby vraždění učinil konec. Však ještě před tím poslali uzavření k vévodovi Maximilianu prosit za pomoc. Když se Merode dostavil do obory, byl již učiněn konec vraždění. Druhá královská setnina v lesklém brnění byla celá rozsekána. Císařští vedli si po jednom i více zajatých jako válečnou kořist pro výkupné. Všechny zajatých bylo asi 500. Praporů bylo 14—16 na jednu hromadu naházeno. Byla druhá hodina odpoledne; bitva trávší půl druhé až dvě hodiny, dokonávala. Porážka českého vojska byla úplná, a hanebná. Nebyla to bitva, ale útěk, vyjma hrdinství Anhaltovo a Moravanů; hned na počátku bitvy utekly celé pluky, téměř ani nevystřelivše. Porážka českého vojska jeví se tím hanebnější, že bitvy účastnilo se jenom asi 8000 mužů ze spojeného vojska; třetí bitevní šik císařských nepřítelů vůbec do ohně; z bavorského vojska byly v bitvě: pět švadron velením Kratzovým a vireburský pluk s plukovníkem Breunerem, snad též lotrinský a Herliberský pluk.

Po ztrátě bitvy ujížděly spíšní vozy s Bílé hory na Hradčany s takovým spěchem, že veliká část jich se převrhla, a nakupila se jako hradba před Pohoreleckou branou. Mezi vozy byl též ambulanční kancelářský vůz knížete Anhalt, z něhož odpůrci ukořistili část akt, jež knížete a unii evangelickou kompromitovala: zbytek z nich našel se později na Pražském hradě. U jednoho převrženého vozu našel jeden vallonský mušketýr podvazkový řád českého krále, který se cenil na 15.000 zlatých, a za bohatý dar přenechal jej vévodovi Maximilianu.

Král Fridrich neměl ani tušení, že bitva na Bílé hoře zuří, dával hostinu na počest anglických vyslanců Vestona a Conwaye, poslaných k němu od jeho tchána anglického krále Jakoba I., a projevoval mezi hostinou názor, že oboje vojsko bitvy nepřijme. Když již české vojsko bylo na útěku, přinesl první na hrad Pražský zprávu o bitvě Ondřej z Habernfelda; hostina byla přerušena, král sedl na kůň a jel s 500 jezdci k Pohorelecké bráně. U domu „u zlaté koule“ přihnali se na určených koních králi naproti kníze Kristian Anhalt, Hendrych Matías Thurn a Jiří Hohenlohe a zvěstovali mu, že bitva jest ztracena. Král dojel až ke bráně, vystoupil na hradby a viděl útěk a zmatek svého vojska. Sestoupil s hradby, a Ondřej z Habernfelda kázal otevřít bránu, aby přechající mohli se zachrániti. Anhalt snažil se o to, aby utíkající postavili se na hradby k obraně města, ale pouze šest mužův uposlechl hlasu vrchního velitele. Král, vida marné namáhání své, poslal svého štolbu Obentrauta ke královně Alžbětě, aby se pro svou bezpečnost odebrala na Staré město. Královna nechtěla zprvu tomu věřiti.

ale když spatřila svého manžela a prchající generály, poznala veškeru tihu neštěstí. V největším spěchu sebrali korunu, klenoty a svato-václavský archiv a odjížděli ve vozích král, královna, jejich synek a dvořanstvo přes most na Staré město. Král ubytoval se v ná-rožním domě Langenbruckově naproti kostelu jesuitskému u mostu. Obávaje se však, že by zde hned za vodou nebyl v bezpečnosti, přestěhoval se do domu primátora Starého města Valentina Kirch-mayera. Koruna, říšské klenoty a archiv byly složeny na staroměstské radnici. Kníže Anhalt, Thurn, Hohenlohe a jiní čeští vůdcové radili se celou noc v domě Jana Jezbery, co by bylo činiti; má-li se hájiti Praha či má-li král opustiti království. Mezi nimi a bytem královým prostředkoval Krištof z Dohny. Aby nabyli času, poslali angličtí vyslanci ještě večer 8. listopadu a pak časně ráno 9. list. listy vévodovi Maximilianu do Hvězdy, kde tábořil; ale do 9. hodiny nedostali odpovědi. Bylo rozhodnuto, aby král z Prahy prchl. Dne 9. listopadu po 9. hodině bylo zapřaháno do vozů; královna se synkem vstoupila do kočáru, král vsedl na kůň, a dlouhá řada vozů s dražšími věcmi královského dvora, nejvyšších zemských úředníkův a cizích šlechticů hnulo se, jsouc doprovázeno 300 jezdci ke bráně „Horské“, která byla zavřena. Poslali pro městského hejtmána, aby ji otevřel. S hejtmánem dostavila se městská rada, s kterou se král krátkými slovy rozloučil. Lid, který se zatím shromáždil, pohlížel divně na hanebný útěk; jedni láli, jiní hořekovali, jiní vyhrožovali, a kdyby se byl král o hodinu opozdil, nebyli by snad ho byli ven pustili. Nejvyšší zemští úředníci Bohuslav Berka a Václav z Roupova konejšili lid a předstírali, že krále pouze za bránu vyprovodí a se navrátí — ale nevrátili se již. Za chvíli od-jížděl smutný průvod, král, Anhalt, oba Thurnové, Hohenlohe, tři vévodové výmarští, oba angličtí poslové a jiní. Král přenocoval v Nymburce a dostal se 17. listopadu přes Kladsko do Vratislavě.

Zbabělci ujeli a zanechali národ jeho osudu. Česká prote-stantská politika dopracovala se tohoto konce.

Téhož dne 9. listopadu vtrhlo císařské a bavorsko-ligické vojsko do Prahy; Buquoy vjel do města o 11. hodině, vévoda Maximilian o 12. a oba vůdcové hned na cestě vykonali krátkou pobožnost v kostele kapucínském.

Počet padlých v českém vojsku udává se různě; dle Peřiny padlo 6000; dle spisu Fitzsimonova de proelio pragensi 5000, jiní jdou až na 9000; dle Balbina 6000; dle mladšího Anhalta a špa-nělského vyslance Onata 5000; dle Albrechta z Waldsteina na obou stranách ne přes 800; dle listu vévody Maximiliana k papeži: několik tisíc (plura millia). Rozhodna jest zde zpráva Pavla Skály, že na rozkaz císařův „poslal kníže Karel z Lichtensteina přísežné osoby a hrobníky na Bílou horu, aby mrtvoly padlých pochovali a počet jejich poznamenali. Což když se stalo, složily ony osoby přísežné při úřadech, že těch pobitých nemnoho více než přes 1600 se shle-dalo a sečtlo.³⁾ Připočte-li k tomu ještě mrtvoly Uhrův utope-ných, bylo mrtvých na obou stranách asi 2000.

Počet zajatých byl 6—700, mezi nimi 500 ve Hvězdě.

Praporů dobyli vítězové 131 kusů, dále 7 děl a 2 hmoždíře.

³⁾ L. c. IV. 384.

Císařští měli mrtvých přes 300, dvakrát tolik bylo asi raněných; obojích asi 1000.

Bavorů padlo dle vévody Maximiliana „sotva sto“, jeden raněhojíc mluví o 350 raněných.

Mrtvých a raněných na straně české bylo nejvýše 3000, u katolického vojska nejméně 1500, z nichž dvě třetiny připadly na císařské a jedna třetina na Bavyry.

4. Význam bitvy bělohorské.

Po bitvě na Bílé hoře bylo v Čechách a na Moravě katolické náboženství obnoveno na základě zásady, kterou si protestanté sami zavedli: „Cujus regio, illius et religio“ (čí kraj, toho i náboženství). Král Ferdinand II. vydal rozkazy, aby všichni jeho poddaní přijali katolické náboženství. Přechetní protestanté obrátili se, jiní prodali své statky a vystěhovali se do okolních protestantských zemí. Početilo se 158 šlechtických rodů, panských a rytířských, a celkem 36.000 rodin, které se z Čech vystěhovaly a poněmčivše se, zahynuly v německém moři.

Porážka krále Fridricha a odbojných protestantských stavů na Bílé hoře rádným králem Ferdinandem II. a obnovení katolického náboženství v Čechách zachovaly Čechy při jejich národnosti, že jsou dnes Čechy, Slovany. Kdyby byli zůstali protestanty, byli by dnes poněmčeni. Protestantství podporovalo znamenitě šíření němectví po Čechách. Dobře praví náš dějepisec Tomek: „Na venkově (mimo Prahu) utvrzovala se národnost německá zvláště přichylností Čechů k protestantskému učení, jehož kolébkou bylo Německo. Neboť přes zákony, kterými od starodávna bylo cizozemcům bráněno držeti zemské statky v Čechách, povolovalo se nyní (před bitvou bělohorskou) mnohým pánům protestantským z Němce, jmenovitě ze Sas, zakupovati se v pomezních krajinách, kdež od časů Otakara II. bylo obyvatelstvo německé po všech a městech.²⁾ Fridrich Falcký, král zimní, přivedl s sebou tisíce Němcův a měl veškerý dvůr německý. Kdyby byl v boji zvítězil, byl by lutheránským Čechům vnutil své kalvinství a němectví. Čechové, chtějící se udržeti, byli by se musili stále opírat o protestantské Němce a se němčiti. Loupeživý král pruský Fridrich II., vtrhnuv do Čech, myslil, že zde najde plno tajných protestantů, od nich jako osvoboditel bude přijat a s jejich pomocí o Čechy oloupí rádnou královnu Marii Teresii, jak to učinil se Slezskem. Ale sklamal se; katoličtí Čechové nechtěli nic o něm a jeho Braniborcích slyšeti, stáli věrně ke své královně, a nemohli býti zabráněni. Co by dnes z Čechů pod vládou pruskou bylo, vidíme jasně na Slezsku a Poznaňsku.

Germanisace nemá svého původu v bitvě bělohorské. Neboť 1. obnovené zřízení zemské z r. 1627, které platilo až do r. 1848, stanovilo, že český jazyk jest předním jazykem zemským a němčina vedle něho se toliko do úřadů připouští; 2. česká dvorská kancelář a dvorská komora ve Vídni vydávaly k místodržitelství a ke komoře královské v Praze až do r. 1749 odpovědi po česku; teprve roku 1750 nastoupila zde místo češtiny němčina, touž dobou umíral jazyk český u desk zemských a manských na Moravě, totiž v Brně

²⁾ Děje království českého 5. vyd. v Praze 1885, str. 263.

okolo r. 1730, v Opavě r. 1747, a u soudu manského v Kroměříži r. 1762; 3. obecné školy byly vesměs české až do roku 1774; na gymnasiích v městech českých vyučovalo se latinsky a česky, na universitě pražské latinsky.

To, co se jmenuje germanisace, začalo teprve za Marie Teresie a císaře Josefa II.

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 22.

Za třetí napadají řeholníky prolhanou bajkou, že jsou falešní apoštolé, falešní proroci a falešní Kristové. — Tertio, falsa confingendo: quod scilicet religiosi sunt pseudoapostoli, pseudoprophetae et pseudochristi.

Neprátele řeholníků lhou o nich, aby je ostouzením zlehčili. netoliko ve věcech malých. ale podezřívají také u věcech převelice závažných. Tou cestou usilují dokázati, že jsou mniši společnosti lidské nehodni a v nenávisti všeobecné. Aby toho dosáhli, přičítají jim všechno zlo, které by bylo v církvi nejhroznější.

Oni totiž dí o nich, že jsou falešní apoštolé, jež potupuje prvotní církev, praví o nich, že jsou zloději a lotrové, že se vtírají do domů, a že se jich mají věřící po všechny časy varovati. Oni tvrdí o nich, že jsou v těchto časech nejposlednějších poslanci Antikristovi, že přivodí na svět nebezpečnost, jichž se na konec světa obáváme.

a) Na první infamii na řeholníky vrhanou, že prý jsou falešní apoštolé, lze takto odvěti: Jméno „pseudoapoštolů“ a „pseudoproroků“ se užívá v Písmě i o falešných apoštolech i o falešných prorocích. Úkol zajisté obou, apoštolů i proroků jest, aby byli prostředníky mezi Bohem a mezi lidem. Sluje tedy falešný prorok a falešný apoštol podle Pisma ten, kdo nebyl Bohem poslán.⁷⁵⁾ Za druhé sluje falešný prorok a falešný apoštol ten, kdo nehlásá slov Páně, ale slova prolhaná, jím samým vymyšlená.⁷⁶⁾ A za třetí sluje tím jménem, kdo zarputile trvá ve své prolhanosti. Tou příčinou praví o sobě Jeremiáš prorok, jež nazývali falešným prorokem, že jest poslán od Boha k Israelitům, a b) že jeho slova k nim mluví.⁷⁷⁾

I v Novém Zákoně nazývá Pán falešnými apoštoly ty, kdož nebyli posláni od Boha a jménem jeho křivé učení předkládají. Od Boha posláni zovou se také ti, kdož obdrželi od praelatů posláni. Sv. Augustin dí:⁷⁸⁾ „Apostolus interpretatur missus. Apostolorum quatuor sunt genera: A Deo, a Deo et per hominem, et per hominem tantum, et ex se. A Deo sicut Moysès; a Deo per hominem sicut Jesus Nave; per hominem tantum, sicut nostris temporibus multi favore vulgi in sacerdotium subrogati sunt; ex se sunt ipsi pseudoprophetae.“ K tomu přidává sv. Augustin: „illum cognosce missum a Deo, quem non paucorum hominum laudatio vel potius adulatio eligit, sed illum, quem vita et mores optimi et apostolicorum exactio commendat sacerdotum.“ V Písmě svatém

⁷⁵⁾ Jerem. 23, 21. — ⁷⁶⁾ Jerem. 13. — ⁷⁷⁾ Jerem. 26, 15. — ⁷⁸⁾ ad Orosium.

N. Z. slovou také ti falešní proroci, kdo rozšiřují křivé učení. Odtud di glossa (In. Marc. 13. super illud: Exurgent pseudochristi et pseudoprophetae): „De hæreticis accipiendum est, qui contra Ecclesiam venientes, christos se esse mentiuntur, quorum primus est Simon magus, extremus Antichristus.“ Že mnozí samozvaně a bez poslání křivé učení předkládají, má původ buď v lakomství a ziskuchtivosti, anebo z pýchy a marné ctižádosti (inanis gloria). Avšak není každý, kdož káže pro zisk a slávu, falešný apoštol, neboť by jinak mezi pseudoapoštolem a nájemníkem nebylo rozdílu. Falešný apoštol je ten, kdož hlásá křivé učení, anebo káže, aniž by byl poslán; nájemník však slove, kdož něčeho jiného hledá kázáním svým, nežli čest a slávu Boží. Avšak sv. Tomáš dokládá, že nejsou všickni hříšníci, kdo káží slovo Boží anebo přisluhují sv. svátostmi, falešní apoštolé anebo falešní proroci. „Veri enim prælati sunt veri apostoli, qui tamen peccatis exigentibus interdum peccatores inveniuntur.“

Podle toho lze posouditi nerozum a zlobu nepřátel řeholníků, kteří je zovou falešnými proroky na základě tom, že se někteří dopouštějí lehkých hříchů nebo také těžkých, ale nikolivěk nedokazují, že by byli falešní apoštolé, jako že prý hledají slávy své nebo žádají pomstít se na odpůrcích, kteréžto všechny vady byvše a jsouce v jednom člověku, neukazovaly by, že je falešný apoštol. Majíť oni poslání a káží pravé učení, *neboť že by křivou nauku hlásali, neodvažují se tvrditi ani jejich odpůrci*. „De falsitate autem prædicationis nihil proponere audent.“ Arciže o nich tvrdí, že káží, aniž by byli posláni, avšak že v té věci lhou, bylo již řečeno.

Odpůrci řeholí jsou tedy prohaní, tvrdíce, že mniši jsou falešní proroci.

Kapitola 23.

Za čtvrté příkládají mnichům zločiny, kterými stená církev po všecku dobu, jako že prý jsou vlci, zlodějové, lotři a že se vtírají do domů. — Quarto crimina imponendo, quae Ecclesia toto temporis processu patitur, scilicet quod religiosi sunt lupi, fures, latrones et penetrantes domos.

Že prý jsou řeholníci zloději a lotrové, chtějí odpůrci tím dověsti, že prý nevcházejí dveřmi do ovčince, ale odjinud. Avšak v tom dávají na jevo nemoudrost svoji, neboť Kristus jest brána a on jediný. Ten tedy je zloděj a lotr, kdo se vkrádá do ovčince odjinud, jako židé, pohané, filosofové a kacíři. Oni se zovou zloději, poněvadž co jinému náleží, uchvacují a ovce Kristovy svým majetkem zovou, aniž by jich vedli ku pravdě, ale k svému bludu.

Lotrové se zovou ti, kdož co uchvátili, zabíjejí, odvracejíce lid od víry. Lotři by však mohli býti mniši jen tehdaž zváni, kdyby bylo pravda, že papež a biskup, kteří řeholníkům poslání dávají, nejsou bezprostřední pastýři kteréhokoli parochiana.

Odpůrci zovou mnichy zloději a lotry, poněvadž prý lidu přinášejí duchovní obživu, ale uvnitř chtějí za ni pozemskou odměnu. Avšak křivě soudí, neboť ten, kdož hledá, což jeho jest, a ne což jest Kristovo, a kdož slouží Bohu ne pro Boha, ale pro zisk, nájemník slove a nikoliv vlk, leč by tělesně dával, jakož čini tyraní, anebo duchovně, jako ďábel a kacíři.

Odpůrci také tvrdí o řeholnicích, že se vtírají do domů, poněvadž prý zpovídají bez dovolení farářův, a že tou cestou se snaží dosíci známosti o tajnostech svědomí, a tak prý se plní na nich, což předpověděl sv. Pavel:⁷⁹⁾ „Nebo z těch jsou, kteří se vluzují do domů, a zjímané vodí ženky, obtížené hříchy“ a to prý se děje prostředkem zpovědi. Svatý apoštol však mluví l. c. o posledních časech, že se tak stane. Tyto poslední časy mohou být podle výkladu sv. Augustina buď časy apoštolské, anebo které nastanou při skonání světa. Zde však miní apoštol dny nejposlednější. A o těch praví, že nastanou časové nebezpečí⁸⁰⁾ pro velikou zlobu lidí a ochladnutí lásky. Nemá tedy sv. apoštol na mysli říci, jakoby nepravosti, o nichžto mluví, v některých časech nebylo, ale že se prodlením časů rozhojňují. Doba taková byla také za časů apoštolových, jakož z textu samého jde na jevo, neboť praví, že ti veštecí zjímané vodí ženky, a nikoliv že je voditi budou. Že ale ti, kdož se vluzují do domů, nejsou ti, kdož hlásají pravou víru, jako mníši, ale kacíři, vykládá sám sv. apoštol.⁸¹⁾ „Nebo jsou mnozí také neposlušní, marnomluvní a svůdcové, zvláště kteří jsou z obřizky, jižto mají být trestáni, kteří celé domy podvracují, učíce, co ne sluší, pro mrzký zisk.“

Sv. Tomáš zavírá: „Unde dato, quod religiosi confessiones audirent sine licentia praelatorum, dummodo haereticam doctrinam non seminarent, istis verbis apostoli non notarentur. (Pokračování.)

K obraně sv. Jana Nepomuckého.

Podává Fr. Štědrý.

I. Svatý Jan Nepomucký jest osoba historická a jest totožna s generalním vikářem Johánkem z Pomuku.

V „Dějepise města Prahy“¹⁾ praví Tomek: „Z vypravování tohoto (totiž o generálním vikáři Janu z Pomuku) jde na jevo, že se neshodují se spisovateli staršími, ani novějšími, kteří generalního vikáře Jana z Pomuku pokládají za svatého, to jest za svatého Jana Nepomuckého. Nemohu přisvědčiti k tomu z té příčiny, že svatořečení Jana Nepomuckého od stolice papežské nebylo míněno jeho osobě tak, jakož i zbožné mínění lidu na začátku minulého století, ku kterému při svatořečení tom obrácen byl zřetel, nevztahovalo se k tomuto Janovi z Pomuku, nýbrž k jiné osobě.“

Kdo celou při svatořečení Jana Nepom. pročetl, dá za pravdu domněnce, kterou slovnitý náš dějepisec Tomek vyslovil. Tak se dělo i mně, když jsem pročítal akta tohoto svatořečení v archivě kapitolním i arcibiskupským. Teprv, když jsem důkladně uvážil zvláště znalecké výpovědi tehdejších historiků a znaleců starých rukopisů a když jsem přemýšlel o výtkách či námitkách zastance víry (promotoris fidei) Prospera Lambertiniho, arcibiskupa jakýnského (ankonského), potomního papeže Benedikta XIV., uzrál ve mně jiný názor, který jest odchylný od našeho na slovo braného předního historika. Tyto řádky nejsou namířeny proti osobě; neboť všeliká osobní polemika jest mne daleka. Zde jde o věc veliké váhy. Vím,

⁷⁹⁾ II. Tim. 3, 6. — ⁸⁰⁾ II. Tim. 3, 1. — ⁸¹⁾ Tit. 1, 10., 11.

¹⁾ V III. díle, strana 382, vyd. 1873, poznámka 49.

že nerozhodne mínění mé, nýbrž příslušných osob, které právo mají moci úřadu svého rozhodovati o tom, jakého mínění byla stolice papežská. Že k zbožnému mínění lidu na počátku 18. století při svatořečení nehleděno v té míře, jak svrchu dotčeno, vysvitne z těchto rádek. Prosím každého, kdo by vážné námitky měl proti názoru mému, by je se mnou sdělil, abych při kritickém životopise sv. Jana, který se chystá, k tomu mohl přihlížeti. Jsouť mnohé stránky života světcova, které současnými a věrohodnými prameny se dají doložit, jiné pak novým objevem pramenů rukopisných nabývají světla, jiné, které se toliko pozdějšími, než souvěkými prameny objasňují, nabývají víry.

Základem těchto rádků jest dílo, vydané v Římě od kongregace obřadů r. 1727: „*Sacra rituum congregatione em. et rev. d. cardinalis Cienfuegos ponente Pragen. canonizationis seu declarationis martyrii b. Joannis Nepomuceni canonici ecclesiae metropolitanae Pragae: Informatio* (str. 1—52) *Summarium* (1—292). *Animadversiones fidei promotoris* (1—6). *Responsio ad animadversiones* (1—32). *Summarium additionale* (1—11).

Ve při kanonizační prohlášena byla osoba historická Jana z Pomuku za svatého, to jest, osoba, která skutečně žila, o níž souvěkovci věděli, a jejíž stopy činnosti uchovaly písemné paměti soudobé.

Na toto mínění své mám důkazy v námitkách proti mučednictví sv. Jana promotoris fidei Prospera Lambertini, které z části uveřejnil již Berghauer²⁾ a ještě více ve zmíněném spise kongregace obřadů.³⁾

Nejprv vykládá tento, které důkazy při svatořečení se připouštějí, a potom přechází na Jana Nepom. a uvádí, protože svědkové očí (testes de visu) zde nejsou možni, doslovně takto:⁴⁾ „*Dixi pondus animadversionum esse constituendum in secundo, utque id ponatur in claris, sequentia assumo comprobanda:*

primo deesse in hac causa (scilicet canonizationis Joh. Nep.) scriptores vere contemporaneos martyrium referentes.

Secundo hos contemporaneos scriptores reperiri potuisse, si a postulatoribus debitae factae fuissent diligentiae.

Tertio omnino esse necessarios hos scriptores contemporaneos, ut probatio subsidiaria sit in genere suo perfecta atque sufficiens ad effectum, de quo agitur.

*Ultimo ceteras alias probationes ex subsequentibus scriptoribus et testibus de auditu desumptas nullius esse momenti, si scriptores contemporanei deficiunt.*⁵⁾

²⁾ Ve svém díle „*Protomartyr poenitentiae*“ II. dílu na str. 374--77.

³⁾ „*Animadversiones fidei promotoris*“ na str. 1--6. — ⁴⁾ str. 3. dole.

⁴⁾ totiž na str. 1.: *an illae probationes, quae afferuntur, sint in genere suo perfectae atque sufficientes ad effectum, de quo agitur.*

⁵⁾ Těžiště vytek (totiž proti svatořečení Jana Nepom.), pravím, záleží v druhé. Aby to bylo jasno, vyjímám věci následující, které mají býti dokázány: Předně: v této při nedostává se spisovatelů soudobých, kteří by podávali zprávu o mučednictví. Za druhé: Tito soudobí spisovatelé mohli se nalézt, kdyby žadatelé (o svatořečení Jana Nepom.) byli si dali větší práci. Za třetí: Těchto soudobých spisovatelů jest v e s k r z potřeba, by důkaz náhradní byl dle druhu svého dokonalejší a postačitelý k tomu, o čem jde. Konečně všechny ostatní důkazy z pozdějších spisovatelů a svědků, kteří (o mučednictví) slyšeli, nemají prázdňové váhy, jestliže se spisovatelů soudobých nedostává.

Mám za to, že tyto výtky či námitky od osoby, mající při svatořečení tak rozhodující slovo, jako jest zastance víry, mají svůj veliký význam a že nejsou praveny jen pro tento případ, nýbrž že zvláště od dob papeže Urbana VIII. mají platnost všeobecnou.⁷⁾

Již z těchto slov zastance víry vysvítá, že zbožné mínění lidu na začátku 18. století o osobě Jana Nep. nebylo při jeho svatořečení rozhodujícím a že takový zřetel, jak Tomek se domnívá, na ně obrácen nebyl.

Nuže, přesvědčme se, zdali svatořečení sv. Jana Nep. nebylo míněno osobě generálního vikáře, nýbrž osobě jiné.

Promotor fidei uvádí, že nalezení jsou dva souvěcí spisovatelé pro smrt Jana Nep., ale že tito nestačí k úplnému důkazu. Vizme, kteří to současní spisovatelé jsou.

Za prvního má onoho, který do denníku metropolitní kapitoly napsal: „1383 Joannes de Nepomuk submersus de ponte, primus decretorum doctor.“⁸⁾

V Summarium⁹⁾ vyjadřují se o něm tehdejší znalci historické takto:

1. Jan Florian Hammerschmied, farář týnský: „Cum sit (codex) ex codem archivio reverendissimi capituli metropolitani extractus, omnimodam fidem ei adhibendam esse judico et apparet, cum annus ibidem sit appositus millesimus tercentesimus octuagesimus tertius iam illo saeculo et anno martyrii B. Joannis fuisse scriptum.“¹⁰⁾

Druhý svědek, znalec Ondřej Freyberger, jesuita, praví: „Secundo judico, quod sit (codex hic) adhuc vetustior, quam prior doctoris Zidek. Credo vel ideo vetustior esse, quod multo difficiliore abbreviationes contineat, a quibus paulatim posterioribus saeculis scriptores recesserunt et legitur in prima pagina annus 1383 cum annotatione submersionis beati Joannis de ponte.“¹¹⁾

Třetí svědek vikář na dómě a spolu archivář Jan Irmier vyjadřuje se takto:¹²⁾ „Etiam quoad hunc librum plenam fidem adhibendum esse archivio ob rationes iam allatas. Secundo credo antiquiorem esse characterem quam prioris libri, cum in hoc libro etiam maiores abbreviationes et vetustiores characteres reperiuntur, quorum usus erat saeculis vetustioribus.“¹³⁾

Čtvrtý svědek a znalec byl Michal Franck z Frankensteina.¹⁴⁾ Etiam quoad hoc manuscriptum fidem adhibendam esse archivio

⁷⁾ Toto ovšem nemohu dokázat hned, protože mi na mé samotě chybí některé knihy se souhlasem kongregace rítů vydané. Ale již v dotčeném díle najde se tu a tam zvláště v odpovědích na námitky o něm důkaz.

⁸⁾ L. c. str. 4. — ⁹⁾ Na str. 8.

¹⁰⁾ Poněvadž kniha pochází z archivu nejdůstojnější metropolitní kapitoly, soudím, že zasluhuje všeliké víry. Zjevně jest, že když v ní jest rok 1383 naznačen, že v témže století a roce mučednictví blah. Jana psáno.

¹¹⁾ Za druhé soudím, že tato kniha jest ještě starší, nežli prvá doktora Židka. Věřím to proto, že obsahuje mnohem těžší zkratky, od kterých upouštěli znenáhla v pozdějších věcech spisovatelé a čte se na prvé stránce rok 1383 s poznámkou utopení blah. Jana.

¹²⁾ Fol. 8. 9.

¹³⁾ Též co se týče této knihy, zasluhuje plné víry archiv tento z příčin již dotčených. Za druhé věřím, že má starší ráz nežli prvéjší kniha, protože v ní větší zkratky a starší znaky se nacházejí, kterých se užívalo v stoletích starších.

¹⁴⁾ Str. 9. a 10.

metropolitanæ ecclesiæ judico ex iisdem rationibus. Secundo est longe antiquior hic liber quam prior. Et credo hunc librum ante tempus martyrii beati Joannis esse inchoatum et in primo folio seu in capite libri lego annum millesimum trecentessimum octu. agesimum et in altera pagiu annotationem sequentem 1383 Joannes de Pomuk summersus de ponte. Et prudenter iudicari potest et ego judico, quod annotatio hæc ipso anno martyrii facta fuerit. Et similes characteres valde contractos vidi in libris vetustissimis et de illo tempore.¹⁵⁾

Všickni čtyři znalci tvrdí prvý a čtvrtý jasně, druhý a třetí méně určitě, že dotčený rukopis zvaný také „Diarium metropolitane ecclesiæ“ jest současný se smrtí Jana Nep.

Komisse kanonisační dle souhlasného úsudku znalců pokládala ji za důležitý současný pramen života sv. Jana a rok ten přešel skutečně do bulky kanonizační a do všech životopisů sv. Jana. Chová-li se dosud tento pramen v archivě kapituly metropolitní, bude se každý tázati. Pídl jsem se po něm, ale poněvadž zvěčnělý biskup Frind archiv znova spořádal, nebyli jsme s to tento rukopis najíti dosavade. Možná, že bude mezi listinami, kdežto my jsme jej hledali mezi kodexy. Ale i kdyby se nenašel, máme-liž o něm známosti bližší? Pravím, máme; neboť onen současný záznam uveřejnil Berghauer¹⁶⁾ a podal věrný snímek tohoto zápisu. Ale každý čtenář se zarazí, když shledá, že Berghauer klade jej do roku 1483, tedy o celých 100 let později, nežli jak znalci historičtí vypověděli. Vydal Berghauer dílo své r. 1761, kdežto znalci vypovídali v r. 1726. Za 35 let a již dříve (jak na jiném místě vyložím) poznán omyl znalců. Řím uveden byl v omyl úsudkem tehdejších znalců, kteří vypovídali pod přísahou, a jak nyní každý, kdo se trochu zná v paleografii, vypovídali mylně. Co měli za současné s úmrtím sv. Jana, napsáno bylo 1483. Tolik o způsobu zevnějším prvního soudobého pramene.

Zkoumáme-li věcně pramen náš tak, jak jej uveřejnil Berghauer¹⁷⁾, a pomineme-li citaci Itala Lambertiniho, který jménu Johanco sice rozuměl, ale uvádí je „Joannes de Pomuk primus decretorum doctor“. kdežto Berghauer čte „Johannes de Pomuk“ náleží jméno Johánek rozhodně generálnímu vikáři Janovi z Pomuka, jakož i přídavek decretorum doctor toliko naň se hodí. A tak ten prvý současný pramen ukazuje, že kongregace ritů přijala za světce Jana z Pomuka, který nazván byl vůbec doktor Johánek a že byl doktorem církevního práva. O chybném roku úmrtí promluvíme ku konci této stati, jaký má význam pro osobu za svatou vyhlášenou.

Přihlédněme k druhému souvěkému prameni, který uznal promotor fidei Prosper Lambertini. Jest to známý výrok, kterým vyřkl

¹⁵⁾ Co se týče tohoto rukopisu, soudím z týchž příčin, že sluší viru dáti archivu chrámu metropolitního. Za druhé jest mnohem starší tato kniha nežli prvá. A věřím, že začata byla před dobou mučednictví blah. Jana a na prvním listě čili v čele kníby čtu rok tisíci třístý osmdesátý a na druhé stránce poznámku následující: 1383 Jan z Pomuka svržen s mostu. I lze souditi dobře a též já soudím, že tato poznámka učiněna jest při samém roce mučednictví. A podobné znaky velmi stažené viděl jsem v knihách velmi starých a i v těch z tohoto věku.

¹⁶⁾ V. II. díle „Protomartyr poenitentiae“ na str. 9.

¹⁷⁾ L. c.

1400 arcibiskup mohučský sesazení krále Václava IV. jakožto krále římsko-německého. Uvádí jej z Annálů Raynaldových:¹⁸⁾ Denique quod horrendum et immane dictu cum propria tum aliorum facinororum, quos secum habet, manu, reverendos sacrorum antistites sacerdotes et spirituales personas alios interim plures honestæ notæ homines contra iuris normam secus quam Romanorum regem decebat, neci dedit, aquis submersit, cremavit miserabiliter atque truculenter peremit.¹⁹⁾

Ač i tato zpráva, majíc všeobecný ráz a nejmenujíc osoby, od zastance víry pro důkaz mučednictví Janova málo byla vážena, má pro nás význam ten, že utopení doktora Johánka bylo v Němcích dobře známo, jak současný kronikář Hagen poznamenal,²⁰⁾ a že tudíž svatořečení Jana Nepom. od stolice papežské nebylo míněno jiné osobě nežli doktorovi Johánkovi, generálnímu vikáři; neboť o tom Janovi z r. 1383 svět tehdáž ničeho nevěděl.

Dále vytýká Prosper Lambertini žadatelům, že Balbin věděl o mnohých souvěkých spisovatelích sv. Jana, aby jen hledali pilně.²¹⁾ I z toho můžeme souditi ač nepřímě, že to byly záznamy souvěké o Johánkovi doktorovi, protože žádnému se dosud nepodařilo o Janovi Nep. r. 1383 smotou do Vltavy svrženém z té doby něčeho nalézt.

Proto pravím: stolice papežská mínila vyhlásiti za svatého osobu tu, o které tyto dva ji známé současné prameny zprávu podávaly a ta nebyla jiná, nežli gen. vikář Johánek z Pomuka.

Doslov. Na konec zkoumejme, jaký význam v životopise Jana Nepom. má tato chyba chronologická bully kanonisační. Může obstáti svatost Janova při této chybě čili nic? Na to odpovídám:

1. Církev ctí mnohé svaté, o nichž rok smrti znám není. Kdyby bylo mínění těch pravda, že r. 1383 žádný kanovník svato-vítský jmenem Jan Nepomucký nebyl utopen a že tedy prohlášen za svatého někdo, koho vůbec nebylo, museli bychom ze seznamu svatých a světic celé řady vymazati, ba i sv. apoštoly.

2. Církev vedla hned od počátku seznamy zvláště mučedníků tak zvaná martyrologia; chronologie nikdy nebyla při nich věci hlavní, nýbrž utrpení pro víru a svatý konec života.

3. Mnohé životy svatých mají sice označena leta umučení a blažené smrti, ale nikoliv po způsobu našem dle dne, měsíce a roku, nýbrž všeobecně, na př.: „passus est sub finem sæculi tertii, martyrium subiit sub Diocletiano, sedente s. Urbano primo martyrio affecta (s. Martina) a jiných bez počtu.

4. Církev jest starší nežli náš letopočet křesťanský, který vzal počátek od mnicha římského Divise Malého v první polovici VI. století.²²⁾

5. Církev neprohlašuje za svaté, aby nás učila chronologii, nýbrž aby nás upozornila na přátele boží a na vzory k následování ctností, které se na svatých jeví.

¹⁸⁾ K r. 1400 č. 13.

¹⁹⁾ Konečně co hrozné a děsné jest říci, buď vlastní rukou neb jiných svých zločinných společníků pomocí ctihodné představené církve, kněze a duchovní osoby a jiné počestné lidi proti právu, jakž neslušelo se římskému králi, dal zabít, utopit, ukrutně páliť a nelítostně mučiti.

²⁰⁾ Dobner Vindicie str. 32.

²¹⁾ Acta Bollandi mensis maji tomus III. pag. 667.

²²⁾ Rieger, Slov. nauč., II., 191.

6. Neomylnost církve vztahuje se toliko na věci víry a mravův se týkající, ale nikdy na otázky čistě vědecké. A že chronologie jest pomocnou vědou historie, ví každý i méně učený.

7. Papež Benedikt XIV.²³⁾ připouští, že chyby, které se vloudily do breviáře, mohou se opravit.

II. Svatý Jan Nepomucký půjčoval prý peníze způsobem nechvalným.

Tento úsudek pronesl jistý spisovatel-publicista, jehož jméno ze šetrnosti zamlčím, protože nebojuji proti osobám, nýbrž proti krivým názorům jejich.

Pravda světla se nebojí, nýbrž světlo jest pravdy nerozlučnou družkou. Z jakého pramene čerpal tento pán známost o tom, že Jan z Pomuka půjčoval peníze? Jsou to „Soudní akta konsistore pražské,“ které vydal z původních rukopisů kapitoly metropolitní u sv. Víta Ferdinand Tadra.²⁴⁾ Komu půjčoval Jan z Pomuka, pokud byl veřejným písařem, jest obsaženo v díle prvé. Půjček těch je celkem čtrnáct. Uvedu je všechny, aby každý poznal, oč tu jde.

1. 1373 7. května půjčuje Jan z Pomuku, písař konsistorní jednu kopu grošů Petrovi apatykáři.²⁵⁾

2. 1373 17. června Havlovi, faráři v Rožmitále 2 kopy.²⁶⁾

3. 1373 30. června má dostati za knihu dekretalií dvě a tři čtvrti kopy od faráře Jana z Bydžova.²⁷⁾

4. 1373 4. října Zvěst, farář v Dobrušce dlužen jest mu 3 kopy za list konfirmační.²⁸⁾

5. 1376 17. ún. Karel, kanovník u sv. Jiří na hradě pražském, dlužen jest mu 30 grošů.²⁹⁾

6. 1376 3. břez. Jan, farář v Štěpánově jest mu dlužen 14 gr.³⁰⁾

7. 1376 7. dub. Leva stavitel z Újezda pod Petřínem smlouvou slibuje vystavěti dům tamtéž za tři kopy Janovi z Pomuka, písaři konsistornímu a Janovi písaři katedrálnímu.³¹⁾

8. 1376 14. říj. Pešek z Knína jinak z Oboříště dlužen jest témuž půl kopy gr.³²⁾

9. 1376 17. list. Bernard, klerik z Kouřimě dlužen mu jest za vyhotovení listu 34 gr.³³⁾

10. 1377 19. říj. Kmúk syn Flašky z Pardubic dlužen jest 16 kop písaři kanceláře císařské Vlachníkovi z Veitmile a Janovi z Pomuku.³⁴⁾

11. 1377 26. říj. Jindřich, farář z Chválenic dlužen jest témuž 15 gr.³⁵⁾

12. 1377 5. list. Jiří, farář v Radunicích dlužen jest mu 41 gr.³⁶⁾

13. 1378 16. list. klerik Oldřich, syn Výšemira z Černic dlužen mu jest 2 kopy.³⁷⁾

14. 1378 3. pros. Mikuláš z Plzně, nájemce fary v Nýrsku, dlužen jest mu čtvrt kopy za práce písařské.³⁸⁾

Všecky tyto dluhy povinni jsou dotčení dlužníci splatiti v určitém čase pod trestem klatby, kteréžto podmínce všickni dobro-

²³⁾ Ve svém spise „De servorum Dei beatificatione et canonizatione tomas IV. pars. II. caput XIII. str. 656.—867.

²⁴⁾ V 7 svazcích 1892—1901 péčí České Akademie.

²⁵⁾ Str. 86. — ²⁶⁾ Str. 89. — ²⁷⁾ Str. 92. — ²⁸⁾ Str. 102. — ²⁹⁾ Str. 149. — ³⁰⁾ Str. 150. — ³¹⁾ Str. 152. — ³²⁾ Str. 169. — ³³⁾ Str. 172. — ³⁴⁾ Str. 228. — ³⁵⁾ Str. 232. — ³⁶⁾ Str. 235. — ³⁷⁾ Str. 316. — ³⁸⁾ Str. 320.

volně se poddali. Aby dotčený pan spisovatel nechvalný způsob půjčování peněz Jana z Pomuka vyličil hodně černě, kreslí na začátku toto vyobcování z církve způsobem děsným. Na konci spisu však zapomněl, co řekl napřed, a cituje Tomka, že klatba byl obyčejný donucovací prostředek, kterého se užívalo při soudech duchovních. Tím ovšem soudnému čtenáři, který si pamatuje, co řekl o klatbě napřed a co podotkl dle Tomka ku konci spisu svého, učinil se směšným.

Než uchylme se k věci samé. V těchto 14 případech jsou zápisy 4 a 7 dluhy ze smluv trhových, 3 a 9 jsou dluhy za službu písařskou. Mimo to při 7 zápise má ještě spoluúčastníka Jana, kathedrálního písaře a při 10 při obnosu největším 16 kop dluhu písaře kanceláře císařské Vlachníka z Veitmile. Chtěli-li bychom z těchto dluhů vyvozovati, že byl Jan z Pomuka, dokud byl písařem konsistorním, lakomec, sečtěme jen dlužné obnosy, kolik činí dohromady. Jest to 32 K 44 gr., kopu počítaje po 60 gr. Ale poněvadž ještě dva jiní totiž Jan, písař katedrální a Vlachník z Veitmile, písař císařské kanceláře, byli spoluvěřitelé, a počítáme-li, že byli majiteli asi polovice dlužné částky, činí to o 9¹/₂ kopy méně. totiž celkem 23 K 14 gr., v čemž obsaženo i 2³/₄ kopy za prodanou knihu dekretalií. V té době byl Jan z Pomuka toliko písařem a kdo koná službu lidem, jest spravedlivo, by z poctivé práce byl živ. A že těch 23 kop nebylo velkým bohatstvím, každý nepředpojetý přisvědčí.

Snad zmíněný trest klatby znamená necitelnost a vydirání. Na to odpověděl již dotčený publicista sám slovy Tomkovými, že klatba byla obyčejným donucovacím prostředkem před soudem duchovním a již pouhý dodatek skoro při každém dluhu. cui se sponte submisit (t. j. dlužník dobrovolně podrobil se trestu tomu), vylučuje násilí a tudíž necitelné vydirání.

Že pak Jan z Pomuka od věřitelů žádal podrobiti se soudu duchovnímu, bylo příkazem opatrnosti. Příčina toho jest na snadě. Ve přích osob duchovních se šlechtou nebo s měšťenínou nastala obyčejně pře o příslušnost soudu. Šlechtic (ať pán, rytíř, vladyka) chtěl býti souzen soudem svým. Ten byl soud nejvyššího purkrabi nebo soud zemský. Měšťenín měst královských hleděl k soudům města svého. A tak znamená závazek pod trestem klatby příkaz opatrnosti každému, kdo nechtěl soudů dlouhých, kolikrát i nákladných.

Konečně otázky nejdůležitější odpověď: na kolik ze sta půjčoval sv. Jan z Pomuka? Snad na 10, jak to bylo v Čechách obyčejem od let Jana Lucemburského, kdež čtu zápis obsažený v Emlerových „Pozůstatcích desk zemských“. („Úrok z 10 kop jedna kopa gr. aby šla, stará věc jest v Čechách.“)

Při žádném ze 14 zápisů dlužních není o úrocích ani zmínky. Víme dobře, že by byly tenkrát i soudem duchovním trestány jako lichva — usura — od téhož soudu, jemuž sv. Jan sloužil jako písař. Proto pravím: sv. Jan půjčoval peníze, ale nežádal žádného užitku, žádného úroku z nich, konal tudíž těm, kteří neměli, službu dobrou. službu lásky a ta by měla býti nechvalná? To zdravý rozum a nezkažené srdce musí jen chváliti.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

118. *Opis dvou českých listův týkajících se žádosti poddané o propuštění z poddanosti.* (Str. 361a—362a).

A) „Milostiví páni páni. Jakož s jistým milostivým povolením V. V. hrab. Excell. a Mil., též J. M. C. panství Zbirovského, Točnického a Kralodvorského pana hejtmána, jak předně v iněstě Plzni, tak i zde v Praze mezi poctivými lidmi téměř od mladosti mé, nyní pak u p. Jiřího Viebega, král. desk zemských registrátora, v službě zůstávám. Jakkoliv bych (bez nejmenší pochliby) skrz mé poctivé a dobré chování jistého štěstí nadáti a těšiti se mohla, však zbavující mne toho všeho poddanost má, kterou k J. M. C. panství Točnickému zavázána jsem. — Pročež V. V. hrab. Excell. a Mil. k nohám padaje slzavě pro Boha poníženě prosím, že mně tu velikou milost učiniti a z milostivého ohledu, že na osobě mé, jakožto hmotné práci nespůsobné, J. M. C. panství málo záleží, k tomu také, nyní nešťastnou příhodou ohně, při shoření městečka Cerhovic rodicové moji o všechno přišli, takže velmi namále podílu mého J. M. C. panství s mou osobou ucházeti bude; listem zhostním z té poddanosti mé na svobodu propustiti sobě milostivě oblíbiti ráčíte, za kteroužto milost Pán Bůh všemohoucí zde časné dlouhý panování propůjčiti. po smrti pak slávou života věčného odplatitelem býti ráčí, jakož pak za V. V. hrab. Excell. a Mil. dnem noci Pána Boha prosící Anna, dcera Jakuba Sýkory z městečka Cerhovic, poddaná J. M. C. panství Točnického.“

B) „Jich V. hrab. Excell. a Milostem na Jeho Milosti římského císaře, uherského a českého krále, slavnou komoru v království českém, pány pány milostivé ponížená pokorná žádost ode mne Anny, dcery Jakuba Sýkory z městečka Cerhovic, poddané panství J. M. C. Točnického. Milostiví páni páni. Tak jakož při V. V. h. Excell. a Mil. skrze ponížený spis jsem to vyhledávala, abych z přirozené pouhé milosti z poddanosti mé, kterou tak k J. M. C. panství Točnickému zavázána jsem, propuštěna býti mohla. I poněvadž pak té milosti užiti se nedostalo, pročež V. V. h. Excell. a Mil. k nohám padaje, vždy pro Boha poníženě a slzavě prosím, že mně aspoň tu velikou milost učiniti, a abych ještě jeden rok zde v městech Pražských v službě zůstávati mohla, milostivě povoliti ráčíte, těšíce se milostivé resoluci zůstávám za V. V. h. Excell. a Mil. na modlitbách dnem nocí skroušeně trvajících...“

119. *„Mathes, tafeldecker, zval svého pana prelátu na svou svatbu“.* Opis německého listu. (Str. 362b—363a.)

120. *„Přiznání a obligací města Žateckého.“* Opis německého listu ze dne 24. srpna 1622, jímž purkmistr a rada města Žatce dosvědčují, že *Jiří*, syn *Tychona Brahe* zapůjčil jim 1000 kop. miš. (Str. 363b—364b.)

121. *„Ten dluh postupuje p. Tengnagel p. praelatovi strahovskému.“* Opis německého listu, jímž *Rudolf Tycho Gansneb Tengnagel* dne 4. června 1644 dosvědčuje, že oněch 1000 kop., jež *Jiří*, syn *Tychona Brahe* Žateckým zapůjčil a jež právem dědickým jemu připadly, praelatu strahovskému postupuje. (Str. 365a—366a.)

122. *Opis latinského listu kardinála Harracha* ze dne 6. srpna r. 1628, jímž ve sporu, jež měl opat Kašpar Questenberg s obcí Starého města pražského o *patronátní právo nad kostelem sv. Mikuláše ve St. Městě Pražském*, rozhodl ve prospěch opata strahovského a jeho nástupcův. (Str. 366b—367b.)

123. *„Porovnání mezi dvojí cti hodným knězem Ondřejem Mirekem, děkanem města Žatce nad Ohří z jedné a slovné, vzácné poctivosti pány purgmistrem a radou i vši obcí téhož města Žatce z druhé strany, aby se předepsanému panu děkanovi jich od actum jeho istallací na tento čtvrtletní quartal i s jinými na vychování vydati mělo: Předně každého téhodne zvláště na hotových penězích konečně odvésti se má 8 kop m.“*

Víceji na ten celý čtvrtletní quartal tyto níže psané věci přidati i vydávati se mají: žita 8 str., pšenice 3 str., ječmene 3 str., hrachu 1 str., ovsa 3 str., slepic 15, soli 1 prostice, másla 52 žejd., sejra 60 liber, dříví s potřebu; piva samce 2 sudy, bílého piva 3 vědra, prostředního piva 1 v., a při vejročních svátcích samce $\frac{1}{2}$ v. a bílého piva tolikéž $\frac{1}{2}$ v. Vedle toho kdyby svrchu psaný dvojčtihodný pan děkan za jistými příčinami aneb z domácí pilné potřeby své kdekoliv na cestu se neda-lekou vypravití toho aumyslu byl, má se jemu hodný kůň aneb kočárek s náležitou spřeží od předpsaných pánův poručiti skutečně opatřiti. Pokudžby pak další svůj pojezd z jistých potřebných příčin svých měl, tehdy podle tohoto kontraktu budou povinni na vychování pacholka a vobrok koním veypravu odtudž peněžitou dáti. S tou však při tom znamenitou veyminkou: Jestližeby v tomto quartalu prvním dvojčtihodný pan děkan podle veyš psaného kontraktu obstáti nemohl, aby na budoucím quartali (zvlášť pokudžby ta spravedlnost in rebus immobilibus od starodávna k témuž děkanství přináležející v tom čase k místnému rozsudku nepřišla) mohl na pana purgmistra a raddy, též všecku obec města Žatce o zhoštění nastupovati, a oni budou povinni jemu to skutečně napravití i zlepšiti. Však budoucím časem, kdyby dáleji o takovou spravedlnost od starodávna k děkanství žateckému přináležející a jak ji předešlý pan děkan v držení byl, u J. Mil. Vysoce Osvíceného knížete a pána pana kardynala arciskupa Hradu Pražského přednášel a še staral, jakož i to zavřené porovnání, aby témuž panu děkanovi to k žádnému praejudicium nebylo a býti nemohlo. Pro lepší toho pro interim mezi nadepsanými stranami kontraktu J. Mil. Vysoce důstojný a velebný pán pan praelat Crispinus, klášterův Milevského opat a Doxanského probošt, jakožto od J. Mil. pána pana kardynala k dotčené installací nařízený executor a v tom porovnání prostředník, též dvojčtihodný pan děkan a slovutnovzácné pociivosti páni purgmistr a radda etc i na místě vsí obce města Žatce pečeti své vlastní k tomuto listu jsou přitiskli a v něm se rukami vlastními podepsali. Jehož datum v městě Žatci nad Ohří 26. Maji letia 1629. L. S. Crispinus probošt Doxanský, op. Mil. L. S. K. Ondřej, děkan žatecký. L. S. Purgmistr a radda města Žatce.“ (Str. 368a—369b.)

124. *Formulář české smlouvy trhové*: „*Vyznamenání, kterak by smlouva trhová mohla sepsána a strany opatření býti (sic)*. Letia N, a dne N. stal se trh a smlouva dobrovolná, celá a dokonalá mezi N. prodávajícím z jedné a N. kupujícím z strany druhé, a to taková: Že nadepsaný N. jmenovanému N. a budoucím jeho potomkům dědictví své a statek spupný trhem svobodným jest prodal a touto smlouvou prodává, jmenovitě: tvrz a ves (nyní pustou) s dvorem poplužním v též vsi, od kamene vystaveným i s poplužím a dědinami všemi, na ten čas nevo-ranými, s lukami, ladami, průhony, zahradami, štěpnicí, podacím kostelním založení sv. N., šenky veysadními dvěma, též s lidmi poddanými, z týchž gruntův zběhlými etc. a summou s jiným vším a všelijakým k témuž statku příslušenstvím, tak a v témž plném právé, v těch mezech a hra-nicích, v nichžto nadepsané dědictví od starodávna záleží, žádného práva a spravedlivosti, ani které zvláštnosti sobě, dědicům a budoucím svým na tom dále nepozůstávajíce. A to za summu N., kteráž od N., kupu-jícího, neb potomkův a budoucích N. jeho, jemu N., dědicům a bu-doucím jeho, takto dána a zaplácena býti má: Předně při stvrzení této smlouvy na hotově N. složití, a ostatní summu N. při každém terminu sv. N. a N. po N. i s auroky jdoucimi odvozovati, a to pod pokutou

jak pro summu tak auroky při kterémkoliv termínu zadržanou a neodvedenou, uvázání se komorníkem etc. S tím při tom N. dalším opatřením, že on N. s potomky a budoucími svými podle dobrovolného svého touto smlouvou výroku v placení jak summy hlavní též aurocích žádným přiročím, aniž ničímž, co by jmenováno býti mohlo, se brániti nechce a moci míti nemá. Pokudžby pak jaké dluhy a závady na témž statku se našly a vyhledaly, i také herně a sbírky zadržány byly etc., ty všecky předně z té summy za N., kupující, pozůstávající a potom daleji od pana N. svedeny a placeny býti mají. A on N., prodávající, s dědici a budoucími svými dotčený statek statkem svým N., jak země za právo má, spravovati povinen jest a bude. Na potvrzení a zdržení všeho toho tato smlouva na dvě,¹⁾ kterouž budou moci strany, kdykoliv se jim, neb jedné kterékoliv z nich vidělo, bez přítomnosti druhé strany ve dsky zemské s povolením J. M. radd, pánův auředníkův Pražských menších týchž desk zem. vložití dáti . . . Stalo se letha a dne svrchu psaného.“ (Str. 369b—370b.)

125. „*Porovnání mezi dvojí cti hodným knězem Václavem Zelinským, děkanem Žateckým.*²⁾ Předně každého téhodne zvláště na hotových penězích konečně odvésti se má 6 kop. mš. Víceji na každý quartal, totiž čtyrykráte do roka, počnouce od datum této smlouvy na victualních věcech: žita 6 strychů, pšenice 2 str., ječmene 2 str., hrachu 1 str., ovsu 3 str., soli 1 prostici, másla 50 žejdl., seyra 50 lib., samce 2 sudy, prostředního piva 2 v., bílého piva z každé várky, kolikrátkoliv buď letního aneb zimního času se vaří, 1 v.; k svátkům veyročním obzvlášt $\frac{1}{2}$ v. samce; dříví a slámu s potřebu. A co předešle auřad obzvláště kuchaři platíval, to aby panu děkanovi se odvedlo; on aby sobě kuchaře, kterýby na faře zůstatí a svy služby vykonati mohl, opatřil a platil, 26 kop. Vedle toho, kdyby svrchu psaný dvojí cti hodný pan děkan, neb potomci jeho, za jistými příčinami, buďto z domácích pilných potřeb svých kdekoli na cestu nedalekou vypraviti toho aumyslu byl, má se jemu jeden kůň aneb kočárek s náležitou spřeží od předešlých pánův poručiti konečně opatřiti. Pokudžby další svy pojezd z jistých potřebných příčin svých měl, tehdy podle tohoto contractu budou povinni na vychování pacholka a vobrok koním veypravu odtudž peněžitou dáti; s tou však při tom znamenitou veyminkou: poněvadž tento accord nový pro veliký nedostatek obce a vojenský soužení se stal a úlevání se činilo, však na zlou consequenci vztahovati se nemá, nýbrž, jestližeby napotom po těchto vojenských neřestech při pokojnějších časech a nalepšených důchodův městských pan děkan podle veyš psaného contractu obstáti nemohl, aby na budoucí časy (zvlášt pokudžby ta spravedlnost in rebus immobilibus od starodávna k témuž děkanství přináležející v tom čase k místnému rozsudku nepřišla) mohl na pana purgkmistra a raddu, též všecku obec města Žatce o zlepšení nastupovati, a oni budou povinni jemu to skutečně napraviti i zlepšiti. Vsaak budoucím časem, kdyby dáleji o takovou spravedlnost od starodávna k děkanství Žateckému přináležející a jak jí předešlý pan děkan Sekyra v držení byl, u Jeho Mil. Vysoce Osvíceného knížete a pána pana Cardinala Arcibiskupa Hradu Pražského, přednášel a staral, jakož i to zavřené porovnání, aby témuž panu děkanovi to k žádnému praedjudiciu ani auřadu a obci Žatecké nyní i budoucně nebylo a býti nemohlo. Pro lepší tohoto pro interim mezi nade-

¹⁾ Chybí asi slova: „učiněna byla“.

²⁾ Nadpis kusý; ostatek doplniti dlužno dle č. 123.

psanými stranami contractu Jeho Mil. Vysoce důstojný a velebný pán pan praelát K. Crispinus z Hradiště, opat Strahovský, collator Milývský, Zelivský a visitator pro sebe a conventu svého Strahovského, též dvojí eti hodný pan děkan a slovné vzácné poctivosti páni a páni purgkmistr a radda i na místě vsí obce města pečeti své vlastní k tomuto listu jsou přitiskli a v něm rukami vlastními podepsali. Jehož datum v městě Žateci nad Ohří v pondělí po třetí neděli svatovelikonoční 19. Aprilis letu 1644. L. S. Crispinus z Hradiště, opat Strahovský. L. S. Kněz Václav Zelinský, děkan Žatecký. L. S. civitatis,“ (Str. 371a—372b.)

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 9. (r. 1602—1603).

(Pokračování.)

T. l. ve čtvrtek po sv. Havle (17. října) Mandelína zámečnice Pavla Zoubka manželka jsouc ráno zdráva nestonala nic, v 17 hodin umřela, potom v pátek u sv. Petra pochována. Někteří praví, že vypila páleného žejdlík, jiní, že ji manžel zabil, jiní, že se sama voběsila.

T. l. v pátek d. pam. sv. Lukáše evg. Páně (18. října) po 21. hod. umřel poctivý muž, doktor v lékařství zkušený, chudejm i bohatejm lidem velmi prospěšný Martin Vicen jinak Lahovskej na Českým Šternberce u p. Petra Karla Holického z Šternberka potomně v týmdni do m. Litoměřic přivezen a t. d. u velkého kostela pochován jest.

T. l. v sobotu před pam. sv. Šimona a Judy (26. října) na panství p. presidenta komory České a na Postoloprtech vyhořela ves Levonice všecka tak že toliko 2 světnice 2 kůlny a 1 stodola zůstala. Stalo se tak nešetrností jejich.

T. l. v outerý po sv. Ondřeji (3. prosince) ráno zapálilo se na bráně žatecký, kde Martin brannej, kterej brány zavírá v pokojí zůstává. Před tím v pondělí zabíjel vepře. Hřili vodu někde na zemi před prskem a ono skrze půdu chytilo se nějakého trámu. A ten se celou noc doutnal, až se potom zapálilo.

T. l. v sobotu po sv. Mikuláši (7. prosince) umřel náhle Jíra Malej zedník v Zeměskejch skalách. Jedl chleb sedě na kameně a tu se zvrhl.

T. l. v outerý d. pam. Moudrosti Boží (17. pros.) umřel nějaký přijmím Vejda řemesla mlynářského jsa votráven. A kdyby byl outrpným právem tázán, byl by mnohých měšťek i sousedů doma nenechal.

Vino dobré. L. 1602 vína při m. Luna nemnoho se obrodilo. Toliko pod Hoblíkem místem tu k Chrabercům v tu stranu a blížeji k Hoblíku na těch vinicích bylo z daru P. Boha za náklad a bylo dobré hned. Mest byl židlík za 3 gr. a dřív vánoc za 3 gr. 3 den. míš. a sud byl vína za 53 kop taky do vánoc.

L. P. 1603 hned ve čtvrtek po nastání Nového leta přijelo sem k m. Luna 1000 rejtharův (4. ledna) od knížete Brunšvického do Uher vysláni. Zde v městě a na předměstí zůstalo jich toliko dva praporce. Ostatek po vesnicích forirování byli jako do Lištan.

Brloha, Smolnice, Pšan, Chlumčan, Toužetímě, Tejnec Žerotského. A ostatní 2000 pších bylo obráceno na silnici k Rakovníku.

T. l. v outery po hromnicích to jest 4. d. m. února spolu s Kateřinou manželkou mou a Janem synem mým odstěhoval jsem se do domu Jana Rezlera z Lišic do hořejší světničky, kde okna ven na ulici k mastným krámům jsou a to od Lidmily Pavlovy tchyně své pro její velikou zlost, nevhodnost a nesvornost. P. Bůh rač to sám přetrhnouti, v to vkročiti a zase k nápravě podle své otcovské lásky přivést.

T. l. v pondělí po n. Invocavit (23. února) p. Jiří Šifl z Woststeina J. M. C. vejběřčí nad posudním, ungeltem, postryšným, svoleným grošem pánům soukenníkům hojnou a poctivou svačinu strojil. Při kteréžto svačině větel vína bez 5 konví vypili a k tomu svatej skutek učinil totiž dobremu tovaryšům pitku hojnou držel.

T. l. v pátek po n. Invocavit (28. února) byla vejchoz na mezníky do Kujma mezi grunty Březenskými a Lounskými. P. purgmistr a páni rady oboji na dvou vozích tam vyjeli a na místě p. presidenta zřízené komory české p. p. Štěpána Jiřího z Šternberka na Udolicích a Postoloprtech byli p. Arnošt Dornbaum z Dornbaumu t. č. ouředník na Postoloprtech a p. Kunderát Škréta Šotnovský z Závořic k tomu vysláni. A co na nedorozumění bylo, to na dobrý muže postaveno jest. Měli na meznících po pardusu Václav, Samuel, synové Václava Chrudimského, Šťasnej a Václav, synové Simeona Uždila.

T. l. v pondělí velikonoční (31. března) vzali do šatlavního vězení ňákou Annu nosičku pro krádež, která od ňákého Vejdy mlynáře, kterej jakž nadepsáno l. 1602 v šatlavě otráven byl, ze mlejna mouku k Anně Skálové, sousedě na malém předměstí, nosila a ona Skálová plachetnice ji od ní přijímala i také k sobě nositi poroučela jakž pak táž nosička v pátek po veliké noci (4. dubna) jsouc outrpným právem tázána vyznala, že jest Anna Skálová od ní mouky půl vosma štrychu přijala a ji k sobě nositi poroučela. Po tom na zejtrí v sobotu konec svůj dotčená nosička vzala a houžví ztrestána a to cokoli o Skálové před trápením, na trápení i po trápení mluvila, že všecko pravda jest smrti svou stvrdila, na tom umřela. A Anna Skálová jsouc k vejvodu vedena u šibenice, že jest od též nosičky tři strychy mouky přijala, k tomu se přiznala.

T. l. v sobotu po veliké noci (5. dubna) měštky totiž paní Kateřina Srnovcova z Bilejova, Kateřina Děberka, Dorota Uždilka, Kateřina Dědkova, Jiřika Dědka z Vlkové JMC. p. rychtáře manželka vstupovaly do místa radního, aby Anna Skálová k vejvodu nechodila i také ke hrdlu aby ji nic ublíženo nebylo.

T. l. v pondělí po provodní neděli (7. dubna) opět o dotčenou Annu nadepsaný měštky vstupovaly do místa radního. s nimi také Jan Sixt z Ottersdorfu, kterej má Lidmilu po nebožtíkovi Urbanovi Rezlerovi za manželku. Však pro ten veliký její upáchaný hřích devět se pánův konšelův snášelo, aby mistrem po-pravním tázána byla, tři pak totiž Simeon Uždil, Jan Pisecký a Jan Děber se přimlouvali, aby ji to prominuto bylo.

T. l. ve čtvrtek po neděli provodní (10. dubna) urozený pan pan Štefan Jiří ze Šternberka a na Postoloprtech a Vodolicích J.

M. C. rada a pan president zřízené komory království českého, byl zde ve městě Luna v místě radním na rathauze, kdežto i obec po spolu byla. Byli s nim pán Lovosický, pán Počedický a J. M. C. z Starého města Pražského pan rychtář, od J. M. C. k tomu zřízení komisaři. A tu na místě J. M. C. žádost vzložil, aby tato obec vedle jiných měst J. M. C. ku pomoci proti Turku 12.000 zapůjčili. Nemohouc ona menší sumu podle přednesených těžkostí a na konec na jiném ničemž přestáno býti, 4000 půjčiti se podvolili. A ta summa po sv. Jiří příštím za 2 neděle za jistý shledána a tu, kdež náleží, odvedena býti má, což se stalo.

(Pokračování.)

Přiznávací list statku Chotěboře

ze dne 3. května 1678.

Podává Čeněk Houba, c. k. berní v Chotěboři.

V zámeckém archivě Chotěbořském chová se pod tímto titulem popsání panství Chotěbořského, jež tuto, pokud se města Chotěboře týče, jakožto kulturní, pro onu dobu charakteristický příspěvek uvádím.

Při městě Chotěboři bylo všech rolí $795\frac{3}{4}$ strychů, vesměs třetí třídy, osetých na zimu $190\frac{3}{4}$ str., na jaro $252\frac{1}{4}$, ouhorem ležících $169\frac{3}{4}$ str., ladem $66\frac{1}{2}$ str.; v městě chová se může 34 potahů, nyní vlastních koňů 19, volů 3, nájemních koňů 10 kusů, 7 volů; krav chová se může 50, nyní vlastních 42, nájemních 84; jalového dobytka vlastních 54, nájemních 65, svinského 21, kozlího nic. Luk pod $87\frac{1}{2}$ vozů sena.

Uvedeno jest 54 hospodářů; všecko bez rolí do konce pusté a zhořené, stavení tu není, jen místa, kde někdy malí domkové stáli.

Item knihy purkrechtní, z nichž se poznati může, jak drahé jsou selské grunty; dále k nejmilostivějšímu povážení se podává, kterak ten statek Chotěboř předešle před slavnou komissí ze 39 usedlých se přiznával. Slavná pak komisse r. 1653 ráčila milostivě ten statek na $166\frac{5}{9}$ usedlých uznati, ale však takovým způsobem, když nehožtík J. M. pan Karel František Rašín z Ryzenburku, jakožto toho času mladý pán, maje velkou nenávisť k městu Chotěboři, k poddaným svým, s nimi veda soud bez conformati s pravdou, o možnostech bohatství, o velkých handlech, živnostech J. M. vzácným pánům komissařům zprávu učinil, lidé pak poddaní přiznávající pravdu o chudobě své J. M. pánům komissařům, však on před J. M. tomu místa dáti nechtěl, nýbrž hněvivě mluvě, že popírají a se spravedlivě nepřiznávají, aby jemu té potupy a hanby nedělali, ostře domlouval, J. M. páni komissaři mnohemž všeho toho tak snadně seznati, na tom důvěrující se správě jeho uvyknouti a milostivě přestati ráčili, což by posavad Jich M. vysoce dotčeným pánům komissařům tehdejšími v milostivé paměti snešeno býti mělo.

R. pak 1655 majíce listy přiznávací, které se touž tehdejší slavnou komissí srovnávaly, od sebe skládali, teprv sobě, že ten ubohý statek zavedl, srozuměl a takové přiznání téhož léta pod datum 13 Juni na $74\frac{1}{4}$ osvědčeného složil.

Z toho se samého nejmilostivěji souditi může, zdali tomu statku krivdy a ublížení se neučinilo a že kterak ještě tak dlouho trvající časy obstáti může. I nemohouce již déle takových dani vystáti, a na jakém způsobu tato těžká léta týž statek Chotěboř postaven jest, cele tuto po-

psaný s pilností a v pravdě učiníc, všecka ta qualitas v krátkosti se poddaně přednáší:

Město Chotěboř a vesnice leží velice v místě nepřístupném, v zemi neúrodné, řídké, kamenité, skalnaté, díl v marastech, v bažinách, hornatých lesích a v dolinách, druhý díl ještě v horších místech mezi Lipnicí, Želivem a Ledčí, na kterémžto celém statku mimo žito a oves jiného obilí, pšenice, ječmenův, pros, hrachu, pohanky, konopí, jiného rozličného vaření se neseje, jest ten statek vzdálen od slavného města Prahy 14 mil, od Vídně 24 mile, od Brna 12 mil, od Kutné Hory 6 mil, od Čáslavi 4 mile, od Brodu Ném. 2 mile, od Polné 3 mile, od městeček Přibyslavi 2 mše. Krucemburku mši, Hlinská 2 mile, Seče 2 mile, Ronova 3 mile, Vilšmova 2 mile, Jeníkova 2 mile, Habrů $1\frac{1}{2}$ mile, Humpolce 3 mile. Světlé 2 mile, Luže 3 mile, Bělé 1 mši, Bojanova 2 mše, jinších více vůkol a vůkol ležících jako tehdy obchody, handle, živnosti a shod v Chotěboři býti má.

Z toho se poznává, že jedna každá vrchnost majíc městečka svá zvelebovati usiluje; v Chotěboři sice jenom tři jarmarky v roce a tři trhy před slavnostmi Božích hodův jsou, že mnohý kramář, švec, soukenník neb jiný krejcaru neutrží a když se při takovém jarmace 3 sudy piva vyšenkují, již musí hlučný býti, vína do konce žádného, sousedé sice pálené mají, ale však také do konce jinam se z města jednoho mázu neprodá, jen kdo ho domácí za krejcar vypije.

Dá se jistě veliká zpráva od tehdejší vrchnosti r. 1654, že tu lidé v bohatství a v takové možnosti jsou, nyní se dobře spatřuje, očitě vidí, že již v Chotěboři jednoho domu dobrého není, jeden na druhý padaje, kusa dobré střechy není, po vesnicích pak podobným způsobem všecko zpustlé, sešlé, jak šindelů, doškův na střeše, při stavení zavřeti, plotů, vrat dobrého kouska není, tím pak méně možno, vozův, nářadí hospodářského lidé všeho zbaveni jsou a zřídka kde kolo kované po vesnicích se spatřiti může.

Trefi-li se jakýkoliv marš skrze kraj, z Moravy do Čech a z Čech do Moravy, Chotěboře a vesnic nikdy nemine, na Chotěboři se zavírá i otvírá a to proto jsouc panství Polenské nepochybně jak od maršův tak kvartýrův osvobozeno, přísně do Chotěboře přijíti musí a na panství tom nejmenšího stavuňku učiniti se nesmí podobným způsobem i v kvartýrování soldatův v jednom i druhém statek Chotěboř nemalé těžkosti pocituje, jiné sic silnice skrze Chotěboř do konce není.

Stran hospodářství takový způsob jest: Na podzim kdo chce zaseti, ten musí na domácí žeň neb zrno nečekati, buď z kraje sobě koupiti aneb schválně loňského žita v slámě zanechat, přede žněmi vymlátiti a hned do země vhoditi, protože žeň pozdě následuje; když se v kraji obilí poklidí, zde v horách teprv žeň se začíná, do sv. Martina zřídka který rok aby ovsy i sněhem nezapadly, žito na poli pro nečas v klasech vzroste i na slámě se pokazí, co se jarého žita dotýče, dříve se sv. Filipa a Jakuba nezačíná a až přes sv. Trojici trvá, nebo dříve pro mokra, sněhy, mrazy a deště do země se sít ani nehrubě o roli dělati může; času letního nepočne teplo býti, tu hned hrozné hřímání, přivaly, povětrí, krupobití co zvláště nepotluče, na podzim se to pro nečasy skliditi nemůže a k tomu v té malé částičce žita i ovsa dosti nečistoty se nachází, stoklasy, matonohy, luštince, černidla, povázky, koukole a jiných neřístek veliká síla i někdy více nežli čistotného obilí, z čehož i také

ohlíti nejsouc užitečno, dar Boží k chlebu podobný není, zde sedlák hrsti mouky pšeničné, krupice, hrachu, prosa a jiného vaření neokusí.

Na celém statku žádných štěpnic a zahrad jak jinde není, stojí-li kde jaký strom, nezmrzne-li z jara na květu, tedy na podzim pro mrazy, které hned při sv. Bartoloměji časné přicházejí, nedozrá. A také hned časné o Martině sněhy veliké přicházejí, přes velikou noc ustavičně ležeti zůstávají, mrazy a škodlivé větry trvají, v zimě co sníh nevyleží, z jara mráz ze země vytáhne, to zase škodliví větrové vyvějí, polovice i tři díly v zemi zůstane, od toho času všelijaký dobytek, jak se již o sv. Martině do chléva zavře, dříve sv. Filipa a Jakuba na pastvu se vyhnati nemůže, protože ještě žádné trávy k pastvě není.

Když pak kdo co seje, 4× (i. e. čtyřikrát) orat, 4× vláčet, každoročně hnojit, seje jednou žito, oves podruhé, potom zas kolik let ladem ležet a takovou roli sobě odpočinout nechat musí, neb hnojit čím není. slamou nelze, nebo jí na řezanku dosti není, až se nedostává, k tomu času zimního, z jara, kdo chce sobě té kravičce neb něčeho ušetřiti, musí na velké jedlové dříví pro mejlí (jmelí, *viscum album*), listí a tím stravovati. na stlaní pak v podzim spadnuté listí se stromův sobě sbíratí, v zimě zelené smrčí sekati a z jara po zemi mech sbíratí a tím stelouce hnůj dělati.

Lesův se všech stran jest dostatek, ale což jest platno, kde a kam není možná za jeden krejcar čeho z něho prodati. R. 1673—6 v horách malá úroda byla, lidé se dosti hladem namřeli, semeno se lidem nevrátilo. ani ovesného chleba míti nemohli, k ničemu žádné naděje míti nechtějí: chce-li kterého vrchnost neb správce za hospodáře dosaditi, musí kolik neděl mocí v železech, aby k tomu přivolil, držeti; jednoho dosadí, dva tři zase sběhnou, jeden do Moravy, druhý do Rakous, třetí do Hradecka. Litoměřicka, Kouřimska, jinde a jinde zase se dostávají nemohou. Jak jen pachole neb děvče 12 neb 13 let dojde, všechno se to do kraje tlačí, otce vlastního ve statku zanechá, pryč sběhne a na dohré bydlo tam se odvolává.

Dále již milostivě se poznati může, co z toho napřed popsáného výsevu na opovězeného přijde v tak neúrodném položení, nač to ubohý sedláček buď k setí, na chléb neb na nějaké do domu potřeby neb kontribuci obrátiti má, řemeslníci ze svého nic nechovají. Krávy omastkem v horách užije, tetata za 39 kr., když je za 45 kr. prodá, musí hlavní tele býti; skopce za tolik, prasat. drůbeže v horách toho málo jest, jedno pro tak stále trvající zimu, žádné schopnosti to nemá a nic toho čím šetřit a jísti dáti co není, za druhé pro lítou zvěř obstáti nemůže, klisen a stáda koňského také při horách není, co se pak tuto chovajícího dobytka dotýče, i se také pravdivé poznamenání k tomu přikládá.

Drobné zprávy a posudky.

Poklad ve Vídni. — Při obléhání Vídne od Turků r. 1683 dal velvezír Kara Mustafa bídne a nemilosrdně porubati 12.000 zajatých křesťanův, aby uspořil zásob, jichž mu ubývalo, a vojny své zbavil péče o střežení jich. Mimo to bylo nehodou obleženým Vídeňanům, že téže doby zemřel udatný a světoznámý Rymplér. Tento několik dní před smrtí měl zvláštní štěstí, neboť při podkopech u brány hradu císařského našel hluboko v zemi cínovou skříň, kterou z počátku pokládal za rakev, ale otevřev ji, místo kostry spatřil lesk a třpyt zlata, stříbra a drahých kamenů. Tyto drahokameny byly vloženy do zvláštní skřínky cínové, na níž uměle vyryty byly gotickými písmeny tyto verše:

Si inveneris, gaudebis, videbis, tacebis, orabis,
Pugnabis, ædificabis, non hodie, nec cras, sed quia*)

a pak o něco níže stála tato slova:

Inversus equus, turris erecta et armata
diversa et ordinata.**)

Z Lothových letopisů Dr. M. Kovář.

Starý vojin nechtěl do špitálu. — Vojsko shromážděné v Ulirách k obraně Vídně r. 1683 bylo 6. května u Prešburka přehlíženo od císaře Leopolda. Památno jest, že mezi kyrysníky byl stařec 109letý, jménem Krištof Ill, rodilý v Čechách, který již přes 80 let sloužil čtyřem římským císařům a kdysi v bitvě u Lipska (1631) nebezpečně střelen byl do boku, což mu při vsedání na koně činilo obtíže. Avšak když seděl již na koni, svým kyrysem a brněním překonal nejmladší chlapíky. I nabídl mu císař milost, že může ve vídeňském špitále zůstat co bude živ, ale on velkomylně to zamítl a přál si dále sloužiti za měsíční žold.

Z Lothových letopisů Dr. M. Kovář.

Geschichte der Volksschule Böhmens von der ältesten Zeit bis zum Jahre 1870. Skizziert von Wenzel Hammer, emer. Dechant. Warnsdorf 1904. Stran 212. Cena 2 K 50 h. Spis tento je dílem autora poloslepého, v němž podává na základě německy tištěných pramenů zajímavý nástin dějin obecné školy ve vlasti naší od nejstarších dob až do r. 1870. Celý spis rozdělen je na 7 oddílů; v prvním ličí spisovatel školství naše až do r. 1517, v druhém až do r. 1618; v třetím až do r. 1740; čtvrtý oddíl věnován je době císařovny Marie Terezie, pátý sahá až k r. 1805; šestý po r. 1848, sedmý oddíl pojednává o školství našem až do r. 1870. Spis je opatřen dobrým rejstříkem osobním i věcným.

Jos. V. Bouchal.

Odboj Broumovských. Napsal P. Vavřinec Wintera O. S. B. Vzdělávací knihovny katolické, svazek 32. V Praze 1904. Cyrillomethodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Stran 60. Cena 60 hal. Před několika měsíci podal jsem ve „Vlasti“ stručnou zprávu o práci P. Vavřince Wintery „Z války sedmileté“, jež vyšla nejdříve v „Časopise katolického duchovenstva“ a pak ve zvláštním otisku. Dnes upozorňuji na jinou práci Winterovu. P. Wintera vůbec zasluhuje plného uznání. Práce jeho bývají velmi cenné a pozoruhodné, zakládají se na pramenech archivních. Krásal a Ježek v díle „Sv. Vojtěch“ na str. 535 a 536 přinesli stručný životopis P. Wintery a vyjmenovali některé jeho spisy a články historické; odkazují tedy k oné zprávě. O předmětu, jenž je obsahem knihy „Odboj Broumovských“, nepojednává P. Wintera poprvé. Učinil tak již před 10 lety v Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen ročn. 31. a 32. obsáhlým pojednáním „Geschichte der protestantischen Bewegung in Braunau“, s mnoha listinnými přílohami. Studie tato došla znamenité pochvaly prof. Hubera v Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung roč. XVI. 1895 str. 151. Podruhé přinesl P. Wintera nové zajímavé zprávy o událostech broumovských v gymnasiálním programu broumovském r. 1903 s názvem: „Braunau und der dreissigjährige Krieg“. Třetí pojednání o těchto bouřlivých událostech je „Odboj Broumovských“. Každá z těchto 3 prací přináší řadu nových podrobností, jsou tedy všechny důležité. Vytкну několik slov, který jest nejdůležitější výsledek studií Winterových. Při vypravování o 30leté válce říká se všeobecně, že jednou ze záminek k českému odboji bylo zavření protestantského kostela v Broumově od opata Seleny. Mylnou domněnku o zavření kostela vyslovil Pavel Skála ze Zhoře, a od té doby se vlekla z knihy do knihy až do doby přítomné. Avšak listinné, archivní prameny mluví zcela jinak. Je nade vše pochybnost jisto, že kostel před odbojem českým zavřen nebyl, nýbrž až r. 1622 před vánocemi. P. Wintera již r. 1893 na základě zpráv Gindelyových v „Geschichte des böhm. Aufstandes“ vyjádřil se v MVDGB str. 13. v ten rozum, že „ja die Thatsache der Kirchenschliessung selbst gehört unter die Phantasiegebilde, mag sich dieser Irrthum bislang durch noch so viele Geschichtswerke fortgeschleppt haben, die Schliessung ist zwar vom Kaiser oft genug anbefohlen, aber nie durchgeführt worden.“

*) Najdeš-li, budeš se radovati, viděti, mlčeti, prositi, bojovati, budovati. ne dnes ani zítra, nýbrž protože

**) Zvrácený oř, věž vztyčena a obrněna, obrácena a urovnána.

Slova Winterova došla časem potvrzení nově nalezenou listinou, zprávou císařské komise, jež poslána byla do Broumova zavřít protestantský kostel, což se však nepodařilo pro odpor obyvatelstva protestantského. Zprávu komissarů nalezl a uveřejnil dr. Köpl ve Festschrift des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen 1902. Nejdůležitější věci ze zprávy této uvedl Wintera v knize „Odboj Broumovských“. Jiný dosti důležitý výsledek studií Winterových je objasnění sporů broumovských jakožto sporů politických. Pře broumovská byla ovšem pře o kostel, ale příčiny tohoto i jiných broumovských sporů bývaly politické; jinak si vykládali poddaní a jinak vrchnost privilegium Karla IV. z roku 1348, o němž jakož i jiných privilegiích podal Wintera zprávu v Českém časopise historickém 1898 str. 189—193. Nelze říci, že by spor broumovský ze zač. 17. stol. nebyl spor náboženský, čehož Wintera ovšem netvrdí, nesmíme však nedbatí důvodů politických, jež spolu spor vyvolaly. — Ještě bych vytkl některá nedopatření. Na str. 6. se praví, že redakce vídeňského odborného časopisu „Institut für österr. Geschichtsforschung“ práci Winterovu uveřejněnou v MVGD-DB zařadila mezi hlavní prameny historie předbělohorské, a v poznámce se praví, že tento pochvalný referát byl v roč. XV. Časopis vídeňský však se jmenuje ne Institut atd., nýbrž Mittheilungen des Instituts für österr. Geschichtsforschung. Dále Huber v MJÖG nenazývá práci Winterovu uveřejněnou v MVGD-DB pramenem, nýbrž jen vyslovuje plnou chválu; slova pramen lze užiti pouze o archivních přílohách, nikoliv o celé studii; referát Huberův nebyl v roč. XV. MJÖG, nýbrž XVI.; asi chybou tisku udán roč. XV. místo XVI. Na str. 8. je psáno Pánembohem, správně Pánem Bohem; str. 11. mnohdy ani snad vysvěceni; lépe: mnohdy snad ani nevysvěceni; na str. 24. uveden rok 1652 místo 1602 asi chybou tisku, ježto je z předcházejících i následujících řádků zjevno, že se mluví r. 1602; str. 31. krise byla pronikavou, správněji pronikava. Tyto výtky však jsou nepatrné; lze celkem říci, že „Odboj Broumovských“ je velmi dobrá studie historická. Zakládá se na zprávách z archivu rajhradského, břeňovského a broumovských archivů městského i klášterního. — Doufejme, že pilný P. Wintera nás co nejdříve zase překvapí velmi mile. *Alfons Neubauer.*

Vlastivěda Moravská. Litovelský okres. Napsal P. Viktor Pinkava. V Brně 1903. Cena 6 K. Stran 312. Některé okresy činí skutečně čest znameňnit moravské publikaci. „Vlastivěda“ vede si celkem zdatně, ač některé její svazky jsou slabší. Okres Litovelský jest ji na okrasu i ke cti. Jest krásně vypraven, s láskou a pilí psán. Proti jiným okresům jeví kniha tato skutečný chvályhodný pokrok. Prameny jsou udány vždy na příslušných místech pod čarou, ač zkratek mohlo býti méně. Nevím, přišel-li k nám zvyk prameny citovati zkratkami z Němec či z Italie, ale měl by se omeziti. Některé chiffry jsou u nás již zdomácnělé (C. D. M. = Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, Č. M. Č. = Časopis Musea království Českého, Č. M. M. = Časopis Matice Moravské, A. Č. = Archiv Český), ale svévolně by se rozmnožovati neměly, zvláště kde se tím místa neuspoří. Seznamu vyobrazení také nemá ani okres Litovelský, ač by to dlu bylo na prospěch. Rejstříky věcné a jmenné slibuje redakce vydati až na konci díla — budeme tedy na ně asi dvacet let čekati, ač-li se jich dožijeme, a přece by na konci každého svazku byly na místě a přehlednost by se jimi značně usnadnila. Tím tedy bylo setrváno při starém. Ovšem že bylo by na každou knihu potřebí o nějaký arch více a musejní spolek brněnský musí při nepatrné podpoře finanční, s níž se jeho publikace selkává, počítati s každým uspořávaným haléřem. Pokroem však jsou citáty, pod čarou uvedené rodokmeny panských a zemanských rodů, značně krásnější obrázky (ač kalendářním se nelze vyhnouti). Ale tento pokrok jest zásluhou i redakce i spisovatele. Kritikovi je na př. známo, že pan ředitel Slavík, jakožto vrchní redaktor, se dlouho bránil citátům pod čarou. Jest však ještě jiný pokrok. Pro dílo přítomné byly probádány archivy a pilně užito zpráv dosud netištěných. Jest nám známo německé dílo Kusovo: „Geschichte der Stadt Littau“ a proto dovedeme oceniti první českou knihu dějepisnou o městě a okrese Litovelském a uznati její vzácné přednosti před knihou německou, které Pinkava také užil, ale jen jako předchůdce. „Vlastivědou“ nebude sice nahrazen „Soupis historických a uměleckých památek“, jaký pro Čechy vydává akademie česká, ale okresem Litovelským se brněnský musejní spolek k němu velice přiblížil. A zase nezapomínejme, že máme před sebou dílo jednotlivce a nikoli akademie, dílo vzniklé píli jednotlivcovou bez podpory finanční, jakou udílí akademie česká. Poddanským poměrům je věnován náležitý zřetel. Morava vůbec lépe pochopila význam dějin poddanství, než Čechy, jak nasvědčuje také „Selský archiv“ Praskův. Na konec některé opravy. Str. 226 — markrabí Prokop nezemřel r. 1406, nýbrž 1405;

městského archivu olomuckého nebylo užito, ač jsou tam pro okres Litovelský důležité památky a archiv sám je přístupný. Vinou vrchní redakce je málo citováno, odkud co vzato, neboť redakce část citátů škrtila a část přidala ke každému článku na konec, nikoli k věci samé. Některá místní jména jsou svěmoceně měněna (Spranky, Chořelice).

Fr. V. Peřinka.

Starožitnosti země české. Píše Dr. J. L. Ptč. Díl I. Čechy předhistorické. Svazek první. Úvod. Člověk diluvialní. Pokolení skrčených koster. (V Praze 1899.) „Odkrývám roušku z dob dávno minulých a volám z hrobů pokolení zmizelá, aby svědectví vydala o sobě i o vlasti naší v té šeré minulosti, do které žádný paprsek zpráv dějepisných nezapadá. Neruším svévolně posvátný klid hrobů, neboť s pietou uložil jsem pozůstatky pokolení dávno zemřelých v národním našem pantheonu a chopil se péra, abych napsal jim důstojnou vzpomínku. Podnikl jsem práci nesnadnou, začínaje psáti dějiny dob neznámých. Némé jsou prameny mé a učiniti je mluvícími, je úloha pracná.“ Tak pravi autor v předmluvě k prvnímu dílu monumentální práce své, v níž uložil výsledky dlouholetých namáhavých svých studií. Na základě nálezů archaeologických zrekonstruovali pradějiny vlasti naší, nebylo zajisté úlohou snadnou. Ale výsledky namáhavé práce Ptčovy byly překvapující. Autor shrnuje je v tato slova: „Pevným bodem v starých dějinách země české jsou Bojové: dle svědectví Caesara, Tacita a Velleja Paternula nemůže býti s historického stanoviska pochybnosti, že Bojové byli v Čechách. Soujmenovci jejich v Itálii kolem Bononie vystupují uprostřed starého domácího obyvatelstva kostrovými hroby se železnými zbraněmi a ozdobami, zvanými kulturou galskou neb latenskou: stejné pohřby spolu se stejnými zbraněmi i ozdobami jsou i v Čechách, a jelikož pro tutéž dobu souhlasí i kostrové hroby za Rýnem u Helvetů, Sekvanů a Aeduů v Gallii, můžeme podle všech pravidel kritiky říci, že *kostrové hroby s inventářem hrobovým kultury galské jsou historičtí Bojové*. Při tom archaeologická situace objasňuje dále, že *tito Bojové byli usedlí pouze v severních a středních Čechách a nikoliv v celé zemi, dále že přišli někdy kolem r. 400 př. Kr., a že mizeli někdy v době Caesarově*. Archaeologická situace svědčí mimo to dále, že *Bojové nebyli prvním národem v Čechách osedlým, nýbrž že před nimi již (nepočítaje člověka diluvialního) v Čechách sídlili národové dva: v severních Čechách pokolení skrčených koster, v jihozápadních Čechách pokolení kamenných mohyl*. Pokolení mohylové dočkalo se invase Bojů, žilo s nimi delší dobu současně, ale neproniká se s nimi, čili zůstává od nich nezávislé. Pokolení skrčených koster zůstalo rovněž, je proniknuto novou invasí, a jelikož Bojové podle svědectví zhrani svých mají ráz vojenský, můžeme předpokládati, že Bojové panovali nad starousedlým pokolením skrčených koster. Současně vniká do Čech ze severu *pokolení žárových pohřbů lužicko-slezského typu*, přijde i nová moda do země, která zasáhne současně mohylové hroby, skrčené kostry i žárové hroby — čímž doložen i rozdíl mezi modou či kulturou a typem čili národem — a někdy, snad na konci této doby, přijímá pokolení skrčených koster ritus spalování a mísí se tudíž s pokolením žárových hrobů. *Markomané* za Marobuda byli v Čechách, to vysvětlá zcela jasně z historických zpráv Tacita a Velleja Paternula; *Marobudum* jako město, kde byli řemeslníci a obchodníci ze zemí římských, dá se *lokalizovati jedině ve Stradonicích*, neboť tam vyskytují se nejmladší tvary kultury latenské a první tvary kultury provincialní římské.

Žárové hroby z doby císařství římského na Piňhoře a na Třebické u Dobřichova a jiné nejsou markomanské ani svévské, nýbrž české. Virchowův *typus hradištný* není původem svým slovanský, naopak je to moda, která vznikla v Raetii a Noriku v době císařství římského, udržela se během stěhování národů polokruhem kolem Čech, až u Slovanů zdomácněla, podle nejnovějších nálezů nedlouho po Třebické u Dobřichova, a potrvála u nás do XII. století čili *charakterisuje* dobu knížecí. Však i kroužky s roztepaným a s-ovitě svinutým jedním koncem vyskytují se též v kultuře merovejské a nejsou patrně vynálezem slovanským. Hroby z té doby jsou z počátku žárové, na mnoze v hlíněných mohylách, potom kostrové. *Na počátku doby hradištné čili knížecí* vyskytá se v Čechách na několika místech *sporadicky pokolení kostrových hrobů s předměty kultury ranší merovejské, odstínu franckého, jež může býti totožné s franckými kupci z doby Samovy a před Samem*.“ Tyto výsledky odůvodňuje Ptč zevrubně v rozsáhlém svém díle. Jednotlivá období praehistorická předvádí autor nejen slovným výkladem, nýbrž i hojnými a zdařilými obrazy. Slůžlivý úsudek páně autorův, jenž nedává se unášeti fantasii pro vědecké bádání tak mnohdy osudnou, jeví se již ve statí nadepsané „Stopy člověka diluvialního v Čechách“. K přemnohým nálezům koster lidských ve vrstvách diluvialních

pohliží Pič právem skepticky. Tak na př. o lebce Mostecké, kterou Quatrefages vřadil do prvního plemene quaternárního, postaviv ji uprostřed mezi lebkou Cannstadskou a Neanderthalskou, praví, že vědecké pochybování, které „v poslední době zvrhlo tak mnohou ‚pravdu‘ vědeckou,“ silně otřásl i významem jejím. Rovněž tak skepticky posuzuje nálezy lidských kostí nalezených pohromadě s pozůstatky diluviálních zvířat. Za nepochybný uznává nález u Lubné poblíž Rakovníka r. 1891 a na Jenerálce v Šárce r. 1895, kde v diluviálně hlíně nalezeny piskovcové kameny opálené, patrně za příčinou ohrazení ohně sem přenesené, pak kosti zvířecí zpravidla rozbité, a to kosti mamuta, nosorožce, soba, koně, tura a j. zvířat, pak množství větších i menších pazourkových předmětů. Z nálezů těch, praví Pič, „je zřejmo, že v době poledové, čili v době, kdy u nás panovalo takové podnebí jako dnes v Laponsku, v severní Sibiři nebo v Labradoru, žil zde první obyvatel této země; odkud první člověk tento přišel, kam zmizel, jakým jazykem mluvil, to pro nás asi na vždy zůstane tajemstvím, ale již factum samo, že v této dávné době ve vlastech našich člověk žil, má zajímavost velikou“ (str. 61—62). Z nalezených věcí možno souditi, praví Pič, že „tehdejší člověk byl primitivním lovcem soba, bez potřeb i bez dovednosti a patrně i bez ritu náboženského, neboť dosud nenalezen v Čechách žádný pohřeb pověřený z té doby, z něhož bychom souditi mohli na viru v posmrtný život“ (str. 63). Minění, že člověk diluviální neměl ritu náboženského, zdá se nám, jest při skrovnosti dosavadních nálezů trochu přenáhlené. Dobu, do níž pokolení diluviálně náleží, Pič neoznačuje, praví jen, že „je od pokolení potom v době aluviální u nás osedlého dělí 1·1—1·5 m mocná vrstva diluviálně hlíny naváté, která zřejmě svědčí, že tato obě pokolení u nás v Čechách se nesetkala, že u nás v Čechách minulo mnoho času od té doby, kdy první pokolení odtud odešlo neb zmizelo, až do doby, kdy nové, mnohem vyvinutější pokolení sem přišlo.“ Za příznivějších klimatických poměrů po době diluviálně objevuje se v severních Čechách pokolení nové, které na rozdíl od pokolení diluviálního staví stálá sídla, žije se vedle lovu chovem dobytka i orhou a upravuje pečlivě hroby pro své zemřelé na důkaz, že věří v život posmrtný; podle způsobu pohřbívání v poloze skrčené ať již v sedě nebo v leže, nazýváme je *pokolením skrčených koster*. Pokolení toto libovalo si v tom, vztyčovatí ohromné balvany (menhiry) jakožto pomníky, některé z těch balvanů tu a tam i v Čechách se zachovaly. Do Čech přišel tento národ z Durynska asi mezi 1500—1200 př. Kr., vytlačen hyv z vlasti své. „Přišel s posledními zbytky znamenité někdy kultury kamenné, přišel i s prvými příznaky doby bronzové. V Čechách vyvíjelo se pokolení skrčených koster jednak pod vlivem kultury italsko-švýcarských zemí, jednak prokázalo značnou kulturní svéráznost. Podlehnuvši potom nájezdu galských bojovníků, zachovalo pokolení skrčených koster i za jejich panství národní sainohytnost, ale původní svéráznost ustoupila úplně novým kulturním proudům, až konečně po odchodu galských bojovníků, totiž na rozhraní našeho letopočtu, zaplaveno a zároveň rituelně a tudíž i národnostně pohlceno jest od pokolení žárových čili popelnicových hrobů. O národní příslušnosti tohoto pokolení možno s velikou pravděpodobností souditi, že jest rátolest onoho dosti četného národa, který po době ledové v jednotlivých skupinách osídlil obývaní schopné krajiny střední a severní Evropy a podlehl později novým přistěhovalcům historicky již známým. (Str. 186—188.) Pokolení *kamenných mohyl* pokládá Pič za příslušníky onoho národa, který od Lužnice až za Loiru seděl a v době Caesarově ještě zaujímal značnou část Gallie, t. j. Keltů. Naproti tomu Niederle pokládá je za Boje. Pokolením kamenných mohyl obírá se Pič obšírně v druhém svazku prvního dílu. Prvá část dílu druhého, nadepsaného „Čechy na úsvitě dějin“, pojednává o pokolení kostrových hrobů se železnými zbraněmi, jež Pič ztotožňuje s historickými Boji a dokazuje příslušnost jejich k národopisné skupině Gallů. Více než polovici této části zaujímá kritické probrání otázky Keltské i Galské, jímž Pič ukazuje oprávněnost svých identifikací. Druhý svazek druhého dílu zaujímá cele hradiště u Stradonic, jež Pič ztotožňuje s historickým „Marobudum“. Slovem i obrazem líčí bohaté nálezy zde učiněné. Dobu velikého osídlení na Hradišti vynezuje Pič tak, že počátek jej klade před r. 5. př. Kr., konec pak před r. 25.—50. po Kr. — Dílo Pičovo jest pro archaeologii naši epochálním; těšíme se na další svazky, jichž obsah naznačen s dostatek jejich tituly. Díl druhý má mít ještě dva svazky, z nichž první pojednáváti bude o příchodu Čechův a druhý o kupcích franckých v Čechách. Díl třetí posléze bude líčiti Čechy za doby knížecí (VII.—XI. stol.)

Dr. A. Podlaha.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Z farních matrik milešovských ve století 17. a 18.

Podává Josef V. Bouchal.

Nynější farnost milešovská přináležela po tricetileté válce k rozsáhlé farnosti třebenické; křesťní matriky třebenické z r. 1670 až 1680 dosvědčují, že osadníci z obcí Milešova, Medvědič a Kocourova dávali ditky své křtiti v Třebenicích. Jelikož v Medvědičích nalézal se starožitný chrám a hřbitov, vypomáhali zde po přání pánů Kapliřů ze Sulevic, jimž patřilo panství milešovské a medvědičské, knězi dominikánští z konventu litoměřického; bylť totiž dle svědectví pamětní knihy milešovské poslední z rodu Kapliřů pan Kašpar Zdeněk Kapliř ze Sulevic, proslavený obrance Vídně, zavázán zvláštním díkem dominikánům litoměřickým, že mu kdysi po souboji v Drážďanech, v němž svého šlechtického protivníka usmrtil, po tři čtvrti roku v klášteře svém poskytovali útočiště, až záležitost tato u vídeňského dvora příznivě pro něj byla vyřizena. Dominikáni vedli pro Medvědiče již od r. 1669 zvláštní matriky (částečně zachované), do nichž třebenický farář Popelka r. 1670 první úkon křesťní zapsal česky, kdežto dominikáni vše psali německy.

První z těchto řádových kněží vypomáhal v Medvědičích P. Dominik Jakobi (1669—1675), po něm P. Petr Pfeiler a od podzimka roku 1675 až do r. 1680 P. Leonard Baltasar Guetholt (Quaesolt).

Již v květnu roku 1669 položil hr. Kašpar Zdeněk Kapliř ze Sulevic se svou manželkou Terezii Apolonii roz. Zuckerovou z Talmfeldu základní kámen k nynějšímu farnímu chrámu sv. Antonína v Milešově, který byl teprv roku 1680 dokončen a 1. září r. 1680 litoměřickým biskupem hrabětem Jaroslavem ze Šternberka slavně posvěcen.

Duchovní správa u nového farního chrámu ponechána opět dominikánům litoměřickým s titulem administratorů, což potrvalo až do r. 1793, kdy tehdejší administrator Koch stal se skutečným farářem; světští faráři ustanovováni jsou v Milešově teprv od r. 1804.

Chrámy medvědičský podřízen byl roku 1680 farnímu chrámu milešovskému jako filialní a přesně stanoveno, v jakém pořadí služby Boží se v obou chrámech mají střídati. Hřbitov ponechán pro celou farnost v Medvědičích a teprv r. 1718 zřízen a 9. května t. r. posvěcen nový hřbitov v Milešově.

Na opatření potřeb chrámových daroval hr. Kašpar Zdeněk Kapliř novému farnímu chrámu tisíc zlatých a na výživu duchovních správců devět tisíc zlatých, uložených na 6%.

Prvním administrátorem nového farního chrámu jmenován P. Josef Pfeifer (1680—1696); s ním zde působili P. Baltasar Pissig,

který 19. února 1692 byl v medvědičském kostele pochován a P. Jan Jakub Einweiler. Od března roku 1696 převzal zde duchovní správu P. Dominik Jakobi, týž, jenž už dříve v Medvědičích vypo-máhal; společníkem byl mu po nějaký čas P. Albert Aigner. Ná-stupci Jakobiho byli od května 1704 P. Ambrož Hyacint Reichl a od května 1712 P. Edmund Rollepatz, rodák ze Šumperka na Moravě. Jej vystřídal 1. květnem r. 1753 P. Jeronym Haustetter, který zde po šestileté činnosti dne 18. června 1759 49letý zemřel a převezen byl do Litoměřic k pohřbení. Po jeho smrti admini-stroval v Milešově pouze měsíc a den světský kněz Frant. Fritsch, po němž 19. července 1759 převzal zdejší administraturu P. Antonín Nemanický, rodák chebský; jako zástupce administratorův uvádí se v březnu r. 1760 P. Godfrid Wünsch. Nemanický zemřel 3. dubna 1769 ve věku 47 let a jeho mrtvola převezena též do Litoměřic, aby pochována byla v řádovém klášteře. V červnu 1769 jmcován administrátorem P. Vojtěch Koch, maje od r. 1771 za pomocníky P. Theodora Müllera, P. Stanislava Weebra a P. Vincence Cikánka, pak od r. 1779 P. Leopolda Kuttnera a v r. 1780—81 P. Arsenia Försstra. Jak již poznamenáno, stal se Koch roku 1793 skutečným farářem, zemřel však již po roce (31. ledna 1794). Po krátké ad-ministratuře P. Norberta Seckera jmenován druhým farářem mileš-šovským z řádu sv. Dominika P. Theodor Müller (1794—1804), jehož nástupci byli kněží světští.

S okolním světským duchovenstvem žili dominikánští admi-nistratoři v nejlepší shodě; soudíme tak z toho, že sousední faráři velice často dleli v Milešově a zanesení jsou jako kmotři v matrikách; tak lovosický farář a krajský děkan K. Kawika (r. 1690), trebeničtí faráři Zukmantel (1715—19) a Bettmann (1738—59 téměř každý rok), dlažkovický farář Schmied (v letech 1716—26 často) a Je-ronym Mittendörfer, čížkovický farář Glock (1725 a 1727), sutomský farář Balta-ar Mainisch (1690), Jan Geyer (1721 a 1723), Josef Menzl (1726) a Vojtěch Schwab (1759), bořislavský Pavel Weyggel (1680), hornolitvínovský děkan a vikář Jan Jiří Milde (1734 a 1739), praskovický Karel Müller (1751—53 několikrát) atd. Zvláště pak se tato shoda ukázala při stoleté slavnosti posvěcení chrámu o první neděli v září roku 1780, kdy tu s četnými okolními i vzdálenými kněžími dlel litoměřický biskup Waldstein, při němž vyzpovídáno 3256 osob a biskup ve 3 dnech udělil 2994 osobám svátost sva-tého birmování.

Matriky nepsali v 17. a 18. století zdejší administratoři sami, nýbrž psávali je učitelové; jen zřídka zapsal některý administrator úkon sám, což z pravidla také výslovně poznamenal; administratoři připisovali obyčejně jen své jméno anebo přičiňovali poznámky v matrikách křestních a oddávacích dosti často se vyskytující, jako na př. „parentes peccaverunt contra 6. decalogi praeceptum“; nebo o snoubencích „notati sunt in libro nigro“ atd.

Jako učitelé působili zde Jan Supfler, který 4. března 1658 pochován byl v Medvědičích: po něm Jan J. Schnabel (r. 1685), Jan Jakub Antonín Voigt (1687), Jan Karel Brauner (1688—91) a Jindřich Palka (1691—1737), který byl místním rodákem, kdežto manželka jeho Anna Marie Liefertová, s níž zde byl 6. října 1693

-oddán, pocházela z Ústí nad Labem; Palka zemřel 8. června 1737 po 45leté činnosti ve věku 70 let. Po něm se připomínají Jan Matěj František Palka (r. 1737—67), patrně syn předešlého, pak Ondřej Nitschl (1767—84), poddaný panství duchcovského, který 1. dubna 1784 umřel ve věku 55 let. Nitschl i jeho nástupce jmenují se v matrikách též „kantoři mlýnečtí“, jelikož místní obec Mlýnce (Leinitz) je součástí politické obce Milešova a v Mlýncích stávala a stojí i nyní nejen škola milešovská, ale i fara a kostel. Po smrti Nitschlově obdržel milešovskou školu Antonín Karpe (1784 až 1792), který kdysi býval panským lokajem a trubačem na lesní roh; zemřel ve věku 47 let 25. srpna 1792. S jeho dcerou dostal školu milešovskou Antonín Dittrich, rodák měrunický.

V úřadě učitelském byli zde spolupracovníky tehdejších „kantorů“ zámečtí vychovatelé a hofmistři (praeceptoři), z nichž se někteří připomínají v matrikách; tak r. 1679 František Halka; roku 1702 Arnošt Bedřich Bayer z Bayersberku; r. 1707 Jan Jiří Zeckel (Zöckel), instruktor hrabat Ferdinanda a Gustava Hrzanů; r. 1730 Theodor d'Arlon, vychovatel hr. Františka Hrzana; r. 1770 Karel Voigtländer, roku 1776 Adeodat Sourinie de Flixcour, z Portugal přišlý. Také dominikáni Theodor Müller, Vincenc Cikánek a Leopold Kuttnr uvádějí se jako vychovatelé mladých hrabat, nebo jako zámečtí kaplani (capellani aulici).

Jak již poznamenáno, psány matriky medvědičské a od roku 1680 i milešovské vždy německy, což však není důkazem, že osady ty byly tehda již úplně německé, ač převaha živlu německého je nepopíratelná. V třebenických křesťanských matrikách z let 1670—80 zapísány křesťanské úkony z Milešova, Kocourova a Medvědič česky, vyskytují se tu však zvláště v Milešově živly německé; jako důkaz uvádíme *doslovně* (nynějším pravopisem) zápis z r. 1673: „16. maji pokřtěna dcera ze vsi Milešova jmenem Anna Elisabet z otce: Jakuba Veseley, mlynáře, matky Christiny. Levans fuit Anna Maria Schlechtin von Mileschau. Abraham Kitzinger, Lide Kühnlin von Mileschau. Catharina Schindlerin von Mileschau“; tito kmotři a svědci byli patrně Němci; takovéto zápisy strojjazyčným textem se v třebenických matrikách oné doby nejednou vyskytují. Totéž potvrzuje A. Sedláček v „Dějích Třebenic“ str. 50., kde uvádí, že třebeničtí radniční páni s milešovským hodinářem Jiřím Kornelem jednali německy.

Naopak v milešovských německých matrikách z téže i následující doby, nehledě k českým jménům rodinným jako Těšinský, Liška, Soukup atd., svědčí i jiné známky o trvání českého živlu; tak na př. roku 1675 jmenuje se jedna kmotra (v německém textě) „Liduška“; a v listopadu téhož roku jeden otec „Voyta“ Langer a 22. srpna 1677 rychtář medvědičský „Mikuláš“ Degkel; v červnu 1678 jedna matka z Kocourova „Verunka“. čímž známky českého živlu v milešovské farnosti nevyčerpaný; teprve postupem germanisace český hlahol zde umkl.

Jelikož milešovský zámek byl sídlem hr. Kaplířů a jejich dědiců hr. Hrzanů z Harasova a Kaplířů, stávalo se častěji, že zde zapisovány rodinné události do matrik, nebo že jednotlivé šlechtické osoby zaznamenány byly jako kmotři a svědci. Uvádíme jména

jejich zde již také proto, že z toho seznáme rodinné svazky a styky nejedné šlechtické rodiny oné doby. Z křestních matrik jeví se toho tyto případy:

Dne 18. prosince 1673, dne 3. září 1676 a 16. října 1675 byl zde kmotrem Jan Václav Zucker z Talmfeldu, pán na Razicích v posledním případě zároveň s její exellenci paní Kaplířovou roz. Zuckerovou z Talmfeldu; tato také sama 11. srpna 1675.

Dne 3. září 1680 (třetí den po vysvěcení milešovského farního chrámu) pokřtěn František Josef Václav Zucker z Talmfeldu, syn rytíře Jana Františka Zuckera z Talmfeldu; kmotry byli Václav Ignác rytíř Zucker z Talmfeldu, Sigmund Arnošt Kaplíř baron ze Sulevic, Anna Terezie hr. Kaplířová roz. Zuckerová, paní na Újezdě sv. Kříže (Heiligenkreuz), Bělé (Weissensulz), Milešově a Medvědičích a slečna Kateřina Alzběta z Bachonhey (?) na Křemýži a Hetové.

Dne 16. září 1691 byla zde pokřtěna Marie Anna Žofie, dcera Jana Leopolda Hržana hr. z Harasova a z Kaplířů a Anny Kunhuty (Sigundy) hr. Kolonové z Felsu. Kmotry byly Marie Isabella Hržanová roz. hr. z Lamberku, Anna Veronika Hržanová roz. hr. Černinová a Max Sigmund Hržan z Harasova.

Dne 5. září 1696 se narodil a po 6 dnech byl litoměřickým biskupem hr. Šternberkem pokřtěn Ferdinand Maxmilian Jan František Adam Hržan, syn s hora uvedených manželů; jako kmotři jsou zapsáni: Ferdinand hr. Hržan pán na Červeném Hrádku; Arnošt hr. Hržan pán na Údlících; Leopold hr. Kolona a Marie Isabella Hržanová roz. hr. z Lamberku.

Dne 5. července 1699 narodil se Maxmilian Antonín Jan Hržan, syn týchž manželů, jako obě předešlé ditky. Kmotry byli tři žebráci: Kristof Wolf z Borče, Jiří Jöner z Božné a Markéta Göppertová z Velemína, která 17. ledna 1703 na útraty panské v Medvědičích byla pochována.

Dne 6. února 1702 byla kmotrou dcery učitele Palky slečna Maxmilianá Amadea Hedvika Kolonová z Felsu s hrabětem Ferdinandem Maxem Janem Hržanem, synem Jana Leopolda Hržana.

Dne 26. dubna 1702 a 7. února 1706 byla kmotrou Maria Anna Josefa Hržanová, dcera Jana Leopolda Hržana; v prvním případě zároveň se Sigmundem Gustavem Hržanem a jeho hofmistrem Arnoštem Bedřichem Bayerem z Bayersberku.

Dne 31. března 1706 byly kmotrami slečny Marie Anna Josefa Hržanová s Maxmilianou Amadeou Hedvikou Kolonovou a mladý hr. Ferdinand Max Jan František Adam Hržan; táž Kolonová byla 5. dubna 1707 kmotrou s Maxmilianem Antonínem Janem Hržanem, 31. března 1708 se slečnou Annou Kateřinou z Kozlovských a Gustavem Sigmundem Hržanem a 28. ledna 1709 zase s Maxmilianem Antonínem Janem Hržanem a svob. pánem Janem Bedřichem Glöserem.

Dne 22. března 1709 byli kmotry dítěte učitele Palky Sigmund Valentin hr. z Harasova, královský místopředseda české komory, baron Glöser a slečna Josefa Hržanová. Když pak se 21. července 1709 dal v Milešově pokřtiti 20letý žid Mojžiš Löbel ze Vchynic, posloupili mu kmotrovstvím Václav svob. pán Klebersberg na Tri-

blicích, mladý hr. Maxmilian Hržan a slečna Marie Anna Josefa Hržanová.

V křestní matrice milešovské zapsány jsou též tři děti manželů Sigmunda Gustava Hržana a Marie Anny roz. Harrachové, které se narodily v Praze a tamtéž byly i pokřtěny; byl 4. dubna 1724 pokřtěn v Praze u sv. Václava na Malé Straně František Antonín Alois Sigmund, jehož kmotrem byl arcibiskup Künburg; 12. prosince 1729 tamtéž pokřtěna Anna Arnoštka Klaudia Josefa, jejíž kmotrou byly vdovy Anna Sigmunda hr. Frankenberková roz. Kolonová a Marie Klaudia hr. Hržanová rod. Susová a 7. ledna 1731 pokřtěn u sv. Jindřicha syn týchž manželů Jan Křt. Josef Max Filip, jehož kmotry byli polní maršálek Josef Harrach a pasovský kanovník Maxmilian Hržan z Harasova.

Dne 24. srpna 1740 byl u dítěte sklepmistra Fischera kmotrem litoměřický biskup Mořic vévoda saský (osobně) a hr. Marie Anna Hržanová roz. Harrachová; týž biskup byl zde ještě kmotrem s hr. Filipínou Thunovou roz. Harrachovou 3. března 1741 a 14. března 1748.

Dne 28. října 1745 byla kmotrou vdova Marie Anna Amadea (Gottlieb) Hržanová roz. Kolonová z Felsu s hrab. Maxmilianem Hržanem; touž funkci zastávali zde 14. února 1747 Jan Václav baron Rajský, pán na Borči, s Terezii Rajskou roz. Millesimovou a 25. července 1749 hrabě Jan Bohumír de Schmidte (sic).

Dne 14. února 1765 byla v Milešově pokřtěna Josefa Justina Karolína, dcera Jana Josefa hr. Hržana a Karolíny rod. hr. Bredauové; kmotrami byly hr. Karolína Schönkirchová rod. bar. Ebenová, Konstance ze Streitberku rod. svob. paní z Říčan, Josefa bar. Ebenová rod. hrab. Bredauová zastoupená Josefou ze Streitberku a hr. František Antonín Desfours.

Týmž manželům pokřtil zde 4. února 1767 litoměřický biskup Waldstein syna Karla Bedřicha Vincence Dominika Ondřeje, jehož kmotry byli hrabě Karel Hržan zastoupený baronem Bedřichem Schönovským, hr. Bedřich Harrach a Johanka hr. Thunová, rodilá Hržanová.

Týž biskup pokřtil těmito manželům dne 17. března 1768 syna Emanuela Arnošta Františka Karla Vincence Dominika; křtící biskup byl též kmotrem, zastoupen jsa baronem Františkem de Finem, zároveň s Konstancí Streitberkovou rod. Říčanovou a Josefou ze Streitberku.

Dne 13. června 1769 byl zde pokřtěn František Ser. Dominik Antonín, syn týchž hraběcích manželů, jehož kmotrem byl hrabě František Hržan z Harasova, děkan u Všech Svatých, v jehož zastoupení dítě na rukou držel Dominik de Hacour (Lacour).

Dne 19. března 1771 narodil se týmž manželům syn Jan Nep. Josef Dominik, jehož kmotrem byl baron Jan Dohelstein zastoupený Dominikem de Lacour.

Dne 18 května 1770 narodil se těmito hraběcím manželům syn František Xav. Jan Nep. Vincenc, kteréhož opět pokřtil litoměřický biskup hr. Waldstein; kmotr František Xav. hr. Hržan byl

zastoupen prefektem mladých hrabat Adeodatem Souriniem de Flixcour. Tento křest je poslední ze šlechtických úkonů, pokud jsme se jich dopídit mohli v křestních matrikách milešovských ze století 18.

V matrikách oddávacích jsou zapsány tyto případy:

Dne 30. srpna 1713 oddán František Václav Novohradský hr. Kolovrat s Josefou Hržanovou, dcerou† Jana Leopolda Hržana a vdovy Anny Sigundy roz. Kolonové; svědky byli Karel Novohradský-Kolovrat, Norbert Libstejnský-Kolovrat; oddavky vykonal litoměřický převor Albert Leopold Panhans.

Dne 6. dubna 1761 oddal litoměřický biskup hr. Emanuel Arnošt Waldštejn v milešovské zámecké kapli Jana Josefa hraběte Hržana s hr. Karolínou z Bredau; jako svědci jsou zapsáni: Josefa z Bredau, slečna Anna z Bredau, hr. František Anton Desfours, František Václav baron Rajský, Alžběta bar. Rajská, baron Vincenc Rajský a bar. Marie Anna Rajská.

Z matriky zemřelých uvádíme tyto případy:

Dne 6. října 1686 zemřel ve Vidni zakladatel milešovského farního chrámu a tajný císařský rada hr. Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic, který dne 20. října téhož roku pochován byl v kostele u sv. Antonína v panské kryptě; jeho maršálská hůl chová se ještě v milešovském farním chrámě, jeho polní šerpa pak ve farním úřadě milešovském; dle její velikosti soudíme, že byl Kaplíř postavy malé: vdova jeho provdala se později za hr. Metternicha.

Dne 28. února 1711 zemřel v Praze Jan Leopold hr. Hržan, pán na Milešově, Medvědičích a Skalce; mrtvola jeho 4. března pochována v panské kryptě u sv. Antonína v Milešově.

Dne 27. dubna 1730 byla v panské kryptě u sv. Antonína pochována Anna Arnoštka Klaudia Josefa Hržanová, která čítajíc pouze 4 měsíce věku svého zemřela v Praze; před tím již 31. července 1717 byla tamtéž pochována Josefa Kolovratová, dcera hraběte Václava Kolovrata a Josefy Hržanové, ve věku 32 neděl.

Dne 11. března 1730 zemřela v stáří 66 let a po 4 dnech byla v panské kryptě pochována Anna Sigunda Frankenberková roz. Kolonová, před tím vdova po Janu Leopoldu Hržanovi.

Dne 17. ledna 1736 zemřel v stáří 62 let a po 4 dnech byl v panské kryptě pochován Leopold hr. Kolona z Felsu.

Dne 18. srpna 1737 byl tamtéž pochován třináctiletý František Antonín Hržan, syn Zikmunda Hržana a M. A. Harrachové.

V Drážďanech zemřela 30. května 1740 třináctiměsíční dceruška Maxmiliana Hržana a Amadey roz. Kolonové, jménem Maria Anna, která 3. června t. r. v milešovské panské kryptě byla pochována.

Rakouský nadporučík František z Wesse byl Prušáky těžce zraněn a zemřel v Milešově 25. července 1757.

Dne 10. září 1758 zemřela v Milešově Marie Anna Hržanová rod. Harrachová v stáří 60 let.

Dne 24. září 1760 zemřel v Praze ve věku 62 let hr. Zikmund Gustav Hržan a byl pochován v Milešově vratislavským kanovníkem hr. Františkem Hržanem; exekvie měl litoměřický biskup Waldštejn.

Dne 5. srpna 1760 zemřel v Praze hr. Maxmilian Hržan a byl v Milešově pochován.

Jako poslední z doby námi projednávané uvádíme Karolinu Hržanovou, dceru hr. Karla Hržana a jeho manželky Marie Anny hr. Čejkové, která zde 2. srpna 1802 ve svém 6. roce zemřela a pochoována byla na hřbitově medvědičském.*)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal Václav Oliva.

(Pokračování.)

XI.

Popis Chlumku.

Chrám Rodičky Boží Pomocné na Chlumku je z předních ozdob širého kraje Chrudimského. Daleko široko vévodí jeho krásné věže a kynou mile jak blízkým horám kol Skutče a Rychmburka, tak kopcům novohradským a rovinaté planině labské kol Chrudimi, Pardubic, Chrasti, Heřmanova Městce. Na několik mil cesty možno znamenati tratící se v oblacích kříže věží jeho.

Chlumeck, jenž vypíná se na pahorku nad městem Luží,²⁸³⁾ je dle zevnějšku stavbou renaissanční²⁸⁴⁾ či stavbou slohu jezuitského. Je zbudován z kvádrů kamenných, omítnutých a obílených. V předu krásí jej dvě dosti štíhlé, k nebi se zvedající věže, mezi nimiž jest štít s trojitým křížem a znakem, drženým dvěma anděly I H S; třetí vížka, »sanktu-sová«, zdobí stranu k bývalé residenci jezuitské se vinoucí. Běhé věží bývaly pozlacené. Pod věžemi se strany města jest do kostela hlavní vchod, skládající se z každé strany ze dvou sloupů, nad jehož vrchní veřejí umístěna nejprve koruna, velice podobná koruně svatováclavské, znak mariánský a znak rodu hrabat ze Žďáru (orlice²⁸⁵⁾). Po stranách vchodu ve výklencích ve zdi jsou sochy, na levo sv. Josefa a na pravo sv. Joachima;²⁸⁶⁾ nad samým vchodem spočívají dva andělé s letopočtem 1700.

Ve věžích byly až do r. 1878 tyto zvony: Velký zvon s nápisem: »Munificentia Illustrissimae D. D. Comissae Hisrlinae natae Comitissae de Saar. S. Maria Auxiliatrix in colle Chlumeck ora pro nobis A. M. D.

*) Jméno rodiny hr. Hržanů jest v matrikách rozličně psáno; tak Hrsan, Hrzan a Hrzan; tohoto posledního jsme se přidrželi.

²⁸³⁾ Již příchod do chrámu od města Luže budí v nitru zvláštní mohutný pocit. Než vejde se do brány, již vchází se na schodiště, utkví zrak náš na pravo, kde zvláštní portál spojuje schodiště chrámové s bývalým jezuitským, nyní soukromým domem. Nad portálem tímto namalován jest obraz Rodičky Boží Chlumecké.

²⁸⁴⁾ Zevnější podoba chrámu činí dojem, jako by též skládal se z jednoho a půl poschodí. Dvakráte nad sebou jsou na každé straně tři poloobloukovitá okna, dále dvě nad sebou čtverhranná okna ve věžích a pak nad oratoří a sakristií po dvou oknech čtverhranných nad sebou a nad nimi po jednom okně polokruhovém. Přístavba nahoře má na každé straně po třech kruhovitých oknech.

²⁸⁵⁾ Kolem orlice vine se nápis: »Ilma Dna Dna Maria Max: Hisserliana, nata Comitissa de Sora Dna in Košumberg, Fundatrix.«

²⁸⁶⁾ Sv. Josef drží v pravé ruce lilii a pod nohama jeho je nápis: »S. JOSEPHVS«, sv. Joachim má položenou levou ruku na knize a pod nohama má nápis: »S. JOACHIM.« Obě sochy jsou veliké a umělé.

C. C. X.« Prostředník s týmže nápisem jako zvon velký. Druhý prostředník s nápisem: »O. A. M. D. G. Sancte Ignati et Xaveri ora pro nobis. Anno M. D. C. C. X. Sumptibus foundationis.« Malý zvon s nápisem jako právě uvedený. Ve věži sanktusové byly dva zvony: větší (Sanktus) s nápisem: »O. A. M. D. G. Sancte Ignati et Xaveri ora pro nobis. M. D. C. C. X. Sumptibus foundationis« a menší (skřivánek).

Po vyhoření roku 1878 pořizeny zvony nové. »Vypsal se konkurs, v němž patronátní úřad vyzval jednotlivé zvonaře v Čechách, aby se na základě položených výminek hlásili o práci. Nejlacněji uvolili se zvony zříditi Juránek & Perner v Plzni a to za cenu okrouhlým číslem 1900 zl. i s pověšením na věže. Váha litiny bez hlav na jednotlivých zvonech jest následující: Maria váží 712·50 kilogramů, Vojtěch 349·30, Helena 210·30, Ignác (Sanctus) 57·80 a Xaver (skřivánek) 26·30. Zvonař dostal a měl upotřebiti vsí litiny ze starých zvonů. Staré zvony vydávaly pěkný, čistý akord c-dur, a to: e, g, c', g', e'. Tento akord hudební zavázal se zvonař také u nových zachovati, ale nepovedlo se mu to. Zvuk zvonů nových, měřen zvukem varhan na Chlumku, zní f, a, h, h'. — Náписы na zvonech jsou: 1. »S. Maria Auxiliatrix in Colle Chlumeck ora pro nobis! Munificentia Illustr. D. Com. Hiserle natae Com. de Saar (Žďár = Sora) MDCCX. A. D. 1878 igne dissoluta 1880 Cels. Principe Maximiliano de Thurn et Taxis patrono refusa.« 2. »Sancte Adalberte ora pro nobis! A. D. 1878 igne dissoluta 1880 Cel. Principe Maxmil. de Thurn et Taxis patrono refusa«; 3. »Sancta Helena ora pro nobis!« Ostatní jako ad 2.; 4. »A. M. D. G. S. Ignaci ora pro nobis 1880.«; 5. »A. M. D. G. S. Xaveri ora pro nobis 1880.« Důvod pojmenování: 1. Maria — ke cti Matky Boží, jíž celý chrám zasvěcen. 2. Vojtěch. Jednomu zvonu chtěli jsme dáti jméno ze zemských patronů českých. Dali jsme Vojtěch na památku, že letošního roku při bourání jedné kaple při chrámě sv. Víta v Praze nalezeny byly ostatky sv. Vojtěcha, o nichž se mysliło, že se ztratily v bouřlivých dobách, pak na dobrou paměť pana Vojtěcha Müllera, patronátního komisaře, rodáka bavorského, kterýž vlivem svým způsobil, že se nesáhlo na kmenové jmění kostela. 3. Helena. Na dobrou paměť jasné kněžny Heleny z Thurn-Taxisů, kteráž jménem nezletilého syna svého Maxmiliána vede správu statků. 3. 4. Ignác a Xaver svatí ze řádu jezuitského. Na dobrou paměť tomuto řádu, že kostel vystavěl a dlouhý čas při něm vedl duchovní správu.

Dne 19. září r. 1880 bylo svěcení zvonů. Přijel pan biskup Josef Jan Hais z Chrasti se svým ceremonářem. Tentokrát jej přivítalo celé městečko. V ulici do náměstí vedoucí postavena slavnostní brána, u níž oslovil jej p. farář, měšťanosta pan Krupka a pak družička Anna Hrnčálova, dcera řídícího učitele. Na to začala hráti hudba pochod a zástupové ubírali se na Chlumeck. Domy městské ozdobeny prapory a věnci. Schody na Chlumeck celé ověšeny věnci, kteréž pletly panny lužské. Zvony visely na podstavci schválně k tomu zřízeném. Pan biskup posvětiv zvony řádem církevním, měl k lidu řeč, po níž sloužil pontifikální mši svatou. Po mši svaté doprovodili cechové a hasiči p. biskupa do fary. Potěšen ubíral se k večeru p. biskup odtud, navštívil dříve Nejsvětější v kostele sv. Bartoloměje.« (III. 435—449.)

Kolem kostela již od prvopočátku vinou se *ambity*, jež velikou důležitost mají jak pro poutníky, tak pro kněze a chrám neobyčejně krásí. Za starších dob se v nich zpovíдало a podávalo i Tělo Páně. Koná se

tu vzkříšení a v neděli po Božím Těle procesí. V ambitech rovněž od prvo-počátku jest osm kaplí *) (čtyři větší a čtyři menší) s krásnými uvnitř obrazy ze života Rodičky Boží a významným sloupovým **) v předu.²⁸⁷⁾

Pod kostelem jsou dvě *krypty*: jedna poblíže hlavního oltáře a druhá u hlavního vchodu. První přikryta jest kamennou deskou z červeného českého mramoru, pořízenou r. 1701, na níž je kovový znak hrabat žďárských (mosazná orlice) a na okraji nápis: »ILLMA D: D: MARIA MAX. EVA. T. HISSERLIANA NATA COM. DE SORA D: IN KOSSVMBERG & TEMPLI HVIVS ET RESID. FVNDATRIX. OBIT A. 1690 DIE 17. OCTOBR.«²⁸⁸⁾ Uvnitř jest krypta vybitá a vede do ní 9 schodů. Několik kroků od těchto schodů dále pod hlavním oltářem na zvláštním odděleném místě jest mrtvola zesnulé zakladatelky chrámu, slavné paměti hraběnky Marie Maxmiliány Hieserlové. Ignác Zelinka, který mrtvolu její dvakrát viděl a to ještě celou, jak sám svědčí (II. 113), dodává: »Spočívá v jednoduché rakvi ze silných dubových fošen v rouše černém, s pokrývkou na hlavě a drží v rukou dřevěný křížek. Kostí mrtvoly jsou sice pohromadě, ale tak zpuchřelé, že při nejmenším nárazu vše by se proměnilo v prach... Ohlédneme-li se v kryptě důkladně kolem, nalezneme po levé straně, na straně evangelní, několik kroků od rakve zemřelé hraběnky mrtvoly jesuitův v plném ornátě. Na pravo, na straně epištolní, mají zcela pro sebe odpočívati ostatky bývalé hraběnky a majitelky panství roubovického. Vzduch v kryptě není nikterak nepříjemný.«

»Druhá krypta,²⁸⁹⁾ asi 4 kroky od hlavního vchodu, je uvnitř vybitá a skládá se ze dvou oddílů, v nichž pochovány jsou mrtvoly jesuitův, kteří zemřeli v residenci košumberské.« (II. 113 a—b.)

Ke kostelu od severu a jihu stoupá se po 63 schodech v 6 delších přestávkách. Poutníci modlí se dle nich růženec: každý schod znamená »Zdravas« a delší přestávka »Otčenáš«. Ke schodům severním stoupá se již od silnice vysoko-mytské z Luže, tak zvanou »kamennou cestou«, kde rovněž z kamenů černých a bílých naznačen svatý růžeoec. Celkem, než kněz z farního domu přijde na Chlumeck, přejde 83 schodů. Schody jsou

*) Jsou to: (větší) Obětování P. Ježíše, Setkání Rodičky Boží s Alžbětou, Korunovace P. Marie a Sedm bolestí Matky Páně, (menší) Představení Rodičky Boží v kostele, Neposkvrněné početí, Andělské pozdravení a »obřizka«. Obrazy ty v roce 1897 maloval Jarolím Štantejský z Litomyšle.

**) Na př. na první kapli jsou všickni předkové Krista Pána, jak je vy počítává na počátku evangelia sv. Matouš, na poslední samé trny a p. Práce ta jest v pravdě umělecká.

²⁸⁷⁾ Nápis jsou: na větší kapli v levo od hlavního vchodu: »TVNC DIXI, ECCE VENIO«, na další menší: »MACULA NON EST IN TE«, na druhé menší: »PLACVI ALTISSIMO«, na druhé větší: »PROPERA AMICA MEA«, na třetí větší: »VENI CORONABERIS«, na třetí menší: »AVE GRATIA PLENA«, na čtvrté menší: »AVRORA CONSVRGENS« a na čtvrté větší: »SI EST DOLOR SIMILIS«. Nápis, jak patrně, vybrány jsou z Písma sv. Proto je naivní poznámka dr. Adámka (59), že někteří na první kapli menší místo: »macula non est in Te« čtou: »macula non est inter«. Kdo čte Písmo a zná jeho text (a přece »český bratr« každý má znáti Písmo!), ten ví, že možno tu čísti jedině: »Macula non est in Te« t. j. poskvrny není na Tobě.«

²⁸⁸⁾ Písmena na hrobce byla kovová; některá již jsou velice otřelá, jiná vypadla. Za nedlouho snad nápis zmizí zcela.

²⁸⁹⁾ Krypta »jesuitská« byla zřízena zároveň s kostelem a upravena, t. j. novým kamenem opatřena r. 1701. Mimo jesuity jsou tu pohřbeni někteří do-brodiníci kostela. Je prý v ní 18 rakví. Více o ní ve článku »Trs pomněnek...«

kamenné, opatřené kamenným zábradlím a kamennými, dosti velikými kulemi na zábradlí.

Na pravé straně severních schodů, stoupáme-li nahoru, jest obydlí chlumeckého ponocného a obydlí kostelníkovy. Ze síně tohoto vedly schody přímo do jedné kaple na ambitech, kudy bylo možno v době nepohody vystoupiti na Chlumeck. Podobné schody vedly z jedné ambitykové kaple do residence a to z té, jež je na levo, vstoupáme-li po schodech hlavních kamenných od residence. Takto jesuité měli chrám přímo spojen chodbou a schody se svou residencí.

Pod Chlumkem vedle kamenné cesty na východ prostírá se hřbitov, vystavěný v roce 1832. Dříve prostíralo se tu farské pole. Když zřízen hřbitov, obdržel farář náhradou za postoupené pole od patrona míru jiného pole u kaple sv. Jana Nep. pod Košumberkem. Na hřbitov vedou brány od východu a západu; uprostřed je vysoký starý kříž.

Vnitřek chrámu Páně, jenž na příchozího činí mohutný dojem, jest překrásný a velebný a býval za jesuitův zajisté ještě velebnější. Mimo hlavní oltář je ještě 6 postranných oltářů ve vyklencích či kaplích. Chrám má totiž tři lodě: loď hlavní a dvě vedlejší, jež jsou vlastně kaple s oltáři na jedné a zpovědnicemi²⁹⁰⁾ na druhé straně; nad nimi nahoře jsou oratoře, nad hlavním vchodem pak chor. Vedlejší vchody jsou dva u kazatelny s nápisem AAA (Anna), jež je na straně evangelní a druhý právě naproti u oltáře sv. Jana Nep. na straně opačné s nápisem „IHS“.²⁹¹⁾ Křížová cesta, začínající nad sakristií, překrásné dubové lavice vyřezávané (růže a květy) a význačné obrazy po stěnách doplňují ladně tuto překrásnou svatyni marianskou. Vedle presbytáře na jedné straně je *oratoř* se zvláštním vchodem od residence a na druhé straně sakristie. Hlavní oltář v presbytáři činí dojem samostatné kaple. Chtěli asi jesuité uchovati vzpomínku na původní kapli (sacellum).²⁹²⁾ Mensa oltářní je kamenná, ostatek ovšem dřevěný, silně pozlacený a postříbřený, práce v pravdě umělecká a vzácná. Nad tabernakulem, na němž je znak marianský dříve pravými, nyní imitovanými drahokameny posázený, poněkud vzadu umístěn jest milostný obraz Rodičky Boží pod názvem „Beatæ Mariæ semper Virginis Auxiliatricis“. Po obou stranách obrazu vinou se dva rohy spásy rozměrů velikých, silně pozlacené a obsypané květinami a růžemi rovněž zlaceny. Dva andělé pozlacení s nebeským výrazem v tvářích drží rukami obraz milostný.²⁹³⁾ Nad obrazem je znak marianský a nad ním v oblaku nejsvět. Trojice Boží a čtyři andělé. Báň nebeská poseta jest hvězdami krásnými dole jako obrubou ornamenty a anděly. Vše přechází v malíčkou vřízku s 8 okénky. Svatostánek jest dvojí: jeden pro dobu zimní

²⁹⁰⁾ Zpovědnic je 6; na každé straně tři a sedmá (pro bluché) v oratoři. Jsou dubové, pohodlné, vyřezávané. Po obou stranách, kde klečí kajníci, jsou obrazy ukřižovaného a nad zpovědnicemi sochy kajníků: na straně epistolní, kde zpovídají se muži, sv. David s harfou, sv. Petr s kohoutem a Ježíš s křížem, na straně evangelní, kde zpovídají se ženy, Maří Magdalena, sv. Áfra a Rodička Boží.

²⁹¹⁾ Dr. Adánek mylně uvádí (57), že odznaky ty byly nad vchody umístěny. Jsou, díky Bohu, jak každý přesvědčiti se může, tu posud. Dr. Adánek ovšem jich neviděl.

²⁹²⁾ Dr. Adánek (57) jmenuje kapli nad hlavním oltářem tabernakulum. Takový znatel dějin přece by z liturgiky mohl věděti, co je tabernakulum.

²⁹³⁾ Obraz sám je zasklen. Ježíšek i Maria mají koruny na hlavách. Je překrásný, v pravdě milostný.

zod Dušiček do Vzkříšení) a druhý letní (pro pouti). I úprava oltáře dle toho se řídí: v létě je bohatě stříbřený štít, v zimě vkusný a jednoduchý oltář. Po stranách tabernakula jsou slohové svícny po každé straně tři, dva větší a třetí výše umístěný menší. Každý svícen rozštěpuje se ve tři paprsky tak, že se může celkem rozžehnouti 18 svíc. Nad tabernakulem je zvláštní upravené místo pro výstav velebné Svátosti. Hoří tu pět lamp. Celek doplňují dva znaky: nad oratoří znak mariánský a nad sakristií IPH. Presbytář celý je polychromován. Na oblouku, jenž dělí presbytář od lodi, jest nejprve znak pánů ze Žerotína (orlice), jež nesou dva andělé na delších, ze zlatých růží vytvořených stuhách, pak znak Mariánský (velice umělý a krásný) ozářený paprsky, v nichž patero andělů ladně se skrývá. Znak sám drží dva andělé. Poněkud v zadu nad klenbou, jež kryje hlavní oltář, klečí Rodička Boží na klekátku (dole u něho jsou dva andělé) a na druhé straně je archanděl Michael s lilí v pravici; ve výši vznáš se Duch svatý, jehož paprsky zastihují Pannu přesvatou; pod Duchem svatým na vížce kaple nad hlavním oltářem jsou tři andělé, kteří v rukou drží nápisy: „Ave filia Dei Patris“, „Ave Mater Dei Filii“, „Ave sponsa Spiritus Sancti.“ Dva andělé před vížkou a znak IHS za vížkou poněkud vyvýšený doplňují celek.

Na straně evangelní jsou oltáře: u kazatelny sv. Anny. Mensa je kamenná.²⁹⁴⁾ Obraz oltářní představuje sv. Annu, Joachima a Rodičku Boží. Ve výši obrazu vznáš se andělé nesoucí nápis: ANNA. Pod oltářním obrazem je menší obraz sv. Aloisia s nápisem: »Sanctus Aloysius Gonzaga S. J. Thaumaturgus« a na hoře zlaté paprsky a sv. Ignác z Loyoly. Obraz pak sám a oltář obklopen jest pozlacenými výzdobami slohu jezuitského a osmi anděly. Obrázek sv. Aloisia je ovínut klasy, vínem a opatřen nápisem: „In vino, oleo et frumento.“ Druhý oltář představuje sv. Ignáce z Loyoly,²⁹⁵⁾ třetí sv. Barboru bez nápisu.²⁹⁶⁾

Na straně epistolní jsou oltáře: sv. Jana Nep.²⁹⁷⁾ (znak mariánský, jež drží dva andělé a pod ním menší obrázek sv. Stanislava Kostky s nápisem: S. Stanislaus Kostka S. J. Amoris Ectypon, oltář sv. Františka Xav.²⁹⁸⁾, pod ním obraz Madonny Dolorosy, a oltář sv. Apolonie²⁹⁹⁾ (pod

²⁹⁴⁾ Oltář sv. Anny, pokud se týče vnější výzdoby a okras, je stejný jako jeho protějšek oltář sv. Jana Nep.

²⁹⁵⁾ Sv. Ignác zobrazen v rouše jezuitském, kterak andělé přináší mu věnec věčné slávy; na pravé straně dole je vysoká budova (klášter). Pod obrazem sv. Ignáce je obrázek „Ecce Homo!“ a nad ním nejsvětější Trojice Boží. Zevnější okrasy a výzdoba jsou stejné jako u oltáře jeho protějšku sv. Františka Xav.

²⁹⁶⁾ Pod obrazem sv. Barbory je menší obrázek sv. Ignáce, kterak se klání nejsvětější Svátosti; pod obrazem je jakás svěťice, držící v levé ruce lebku. Andělé dva obklopují oltář nahoře a dva větší stojí dole. Jeden z těchto větších andělů vede levicí malé dítě s holi (poutníčka) a pravicí ukazuje na sv. Barboru. Vnější okrasy jsou takové jako u protějšku oltáře sv. Apolonie.

²⁹⁷⁾ Sv. Jan Nep. drží Krista a anděl s nebe přilétá a přináší mu korunu věčnou. Na pravé straně v miniatuře zobrazen jest též světec, kterak zpovídá královnu Žofii, na levé straně, jak byl svržen do Vltavy. Nad obrazem je soška Rodičky Boží s dítětkem a paprsky zlaté. Vedle oltáře je nápis: „Altare privilegium“.

²⁹⁸⁾ Nad hlavou sv. Františka je nápis IHS; dva andělé přináší svěťci palmu vítěznou. Nad obrazem je Ukřižování Páně a 5 andělů seskupených dole u kříže. Kol obrazu jsou zlaté růže a po každé straně anděl. Po stranách nad kanonickými tabulkami jsou obrazy: Srdce P. Ježíše a P. Marie, přidané v době novější, jednoduché a dojem oltáře rušící.

²⁹⁹⁾ Apolonie jest zobrazena, kterak jí kleštěmi trhají katané zuby. Nad

ním obrázek představující sv. Jakuba, Jana a Pavla). U oltáře sv. Františka jest veliký kříž a pod ním sochy žen, naznačující „Ukřižování Páně“.

Všecky oltáře vedlejší jsou si sice celkem podobny, ale nesteré umělecké ceny; nejceněnější jsou sv. Anny a sv. Jana Nep. Některé novější přídavky v kaplích u vedlejších oltářů kostel nekrášlí a dojem stírají; nebylo by na škodu, kdyby se odstranily.³⁰⁰⁾

Kazatelna na straně evangelní právě na rozhraní mezi presbytářem a lodí je dílo mistrovské. Jest pracována z tvrdého dřeva, silně ozdobena a okrášlena na dolní straně čtyřmi soškami svatých otců: sv. Augustina, papeže Pavla III., sv. Ambrože, sv. Martina. Klobouk představuje proměnění Krista Pána na hoře Tábor (Ježíš, Mojžíš a Eliáš; andělé obklopují horu. Nad horou v oblacích vznášá se Bůh Otec; pod ním dva andělé drží nápis: „In quo mihi bene complacui, Ipsum audite.“ Na okraji kazatelny jsou evangelisté (sv. Matouš, Marek, Lukáš, Jan — kniha evangelí a nad ní orel —) a dvě desky s „desaterem“.

Chor, který vypíná se ladně, malebně a jaksí vzdušně naproti hlavnímu oltáři nad hlavním vchodem, hostí varhany obsahující manuál, positiv a 17 mutací; manuál má 7, positiv 4 rejstříky. Varhany, jež na hoře nesou znak hrabat Žďárských, se strany vnitřku chrámu vyzdobeny jsou 6 andělíčky a uměleckými figurkami, představujícími dle slov Písma „omne genus musicorum“ od sambuky až po housle. Na chor od hlavních dveří³⁰¹⁾ po obou stranách vedly dubové točité schody, opatřené dole uměleckou hlavou. Vedlejší chory nad kaplemi oltářními otvírají se pouze o poutích; chor na straně epištolní shromažďuje literáky, je opatřen křížem, pod nímž stojí Panna Maria, a lavicemi.

Sakristie jest na straně epištolní. Jsou v ní dubové pevné skříně pro kostelní roucha a prádlo a dva stoly pro kněze. Pod podlahou je sacrarium. Hodiny a několik obrazů³⁰²⁾ dodává souměrnosti celku. Ze sakristie vedou schody na epištolní chor.³⁰³⁾

Naproti sakristii je oratoř a vedlejší vchod do kostela; nad ním je nápis: IPH. V oratoři je zpovědnice, dubové skříně na mešní roucha a uzavřený vchod na kazatelnu. Jak z oratoře, tak ze sakristie ke hlavnímu oltáři jsou zvláštní okna, by mohl býti pozorován celebrující kněz.

Z důležitějších obrazů po kostele sluší uvést: Naproti kazatelně je obraz sv. Josefa, který v pravici má lilii a levicí nese Ježíška; pod ním v oblaku Ježíšek a dva andělé, kterak tesají břevna (je viděti kla-

obrazem je P. Maria, obklopená pěti anděly. Dole u obrázků sv. Jakuba, Jana a Pavla, mučedníků japonských, stojí dva větší andělé.

³⁰⁰⁾ Je to Jezulátko (ve skříně) u oltáře sv. Apolonie, jakási sv. panna u oltáře sv. Barbory (hyzdila by přibytěk i nejchudšího horala!) a socha lúrdské P. Marie u oltáře sv. Ignáce. Tato lúrdská P. Maria pořízena r. 1901 z odkazu svobodného mládence 26letého Josefa Kudrny z Bělé, zemřelého 1./XII. 1900, a posvěcena o navštívení P. Marie 1901 vikářem Janem Vlachem; je sice pěkná, ale do slohu kostela se nehodí.

³⁰¹⁾ Vchod na chor a na věže je z kostela hned vedle portálu po obou stranách.

³⁰²⁾ Jsou to obrazy: sv. Jakuba, Jana a Pavla, mučedníků japonských, obraz sv. Ignáce, sv. Jana Křtitele, sv. Františka Borgiaše (dole u nohou jebo je obraz Rodičky Boží) a sv. Aloisia, celkem pět.

³⁰³⁾ Nad sakristií v menší místnosti jsou staré obrazy: Navštívení P. Marie a narození Rodičky Boží, jež dříve bývaly ve chrámě. Mimo to jsou tu staré oltáře z ochozových kaplí a hromada pracně a dovedně řezaných různých okras obrazových, nyní přelámaných a roztlučených. Je tu též knihovna, již r. 1886. pořídil Štěpán Dvořák, kaplan lužský.

diva, širočinu, dřeva) a nejdoleji obraz Panny Marie bolestné (duši její proniká meč). Pod chory dovnitř kostela jest celkem 6 obrazů; tři na straně evangelní (na př. sv. Ludmila, Prokop) a tři na straně epištolní (jako sv. Václav, Vojtěch); protějšky mají stejně řezané rámy, pod nimiž jsou znaky Žďárských. Trochu doleji jsou čtyři obrazy a to sv. Blažeje s nápisem „kurenským“: „Svatý Blažej, biskup a mučedník, proti zápalu hrdla obzvláštní orodovník. Ctí se 3. února“, sv. Štěpána s nápisem: „Svatý Štěpán, biskup stonajících na podagra a suchý lámání obzvláštní orodovník. Ctí se 6. srpna“, oba na straně epištolní; na straně evangelní obraz sv. Liboria s nápisem: „Svatý Liborius, biskup vyznavač, proti kamenu a píštěti obzvláštní orodovník. Ctí se 23. července“, a sv. Valentina s nápisem: „Svatý Valentin, mučedník, proti padoucí nemoci obzvláštní orodovník. Ctí se 14. února“. V rozích pod chorem jsou obrazy dva a to na straně epištolní sv. Judas Thadeáš s nápisem: „S. Judas Thadeus, 28. Octobris“. Judas Thadeáš drží obličej Kristův a pod ním je nápis: „Regi Abagaro“, na straně pak evangelní je sv. Aja s nápisem: „S. Aya 18. Aprilis“. Konečně nad hlavním vchodem je veliký obraz, v jehož středu je chlumecká Rodička Boží a pod ní zobrazen jest památný průvod s obrazem mariánským z residence jesuitské do nově vystavěné svatyně na Chlumu.³⁰⁴⁾

Milostný Mariánský obraz na hlavním oltáři zasazen jest do stříbrného massivního rámu. Je už zvenčí je silně a bohatě pozlacen. Cena jeho páčí se nejméně na 1600 zl. Je to nejcennější předmět na Chlumu. Obraz ověšen byl v dřívějších dobách mnohými votivními dary jako: perlami, zlatými řetězy a p. V naší době více toho není.³⁰⁵⁾ Zmíněný rám váží dobrých 40 liber stříbra.

Monstrance jsou dvě: jedna jednoduchá z mosazu pro dobu zimní, a lepší se stříbra a pozlacená pro pouti. Váží 4 libry 21 lotů a má cenu nejméně 400 zl. Kalichů bývalo sedm; zůstaly dva. Pět přelito bylo v peníze. Kalichy jsou velké; každý váží 3 libry 10 lotů (s paténami). Kupy jsou stříbrné a silně kdys zlacené; nohy u jednoho plechová a u druhého mosazná. Mají cenu asi 80 zl. Ciboria jsou dvě: hlavní váží 1 libru 26 lotů, veliké, granáty posázené a figurami 4 evangelistů ozdobené, stříbrné (kupa) a pozlacené; má cenu asi 80 zl.; a druhé výpomocné, hlavně o poutích, mosazné a v kupě pozlacené.

Roucha jsou dosti četná. Některá udržela se ještě z dob jesuitských; v novější době hlavně pražský spolek pro chudé chrámy Páně daroval některá roucha a pak jistá pražská paní, jež nechtěla býti jmenována, věnovala r. 1901 nádhernou drahou kasuli a velum ceny velmi značné.

Skříň, lavice, zpovědnice atd. pracovány jsou z tvrdého dubového dříví v barvě přirozené.

³⁰⁴⁾ Před požárem r. 1878 byl na choře vzadu za varhanami obraz představující blaženou smrt zakladatelky Chlumu. Hieserlová ležela na smrtelném loži, jesuita držel hromničku a na druhé straně stál lékař. Obraz tento při požáru r. 1878 shořel. Scena na obraze vyličená zavedla nepřátelům řádu jesuitského vítanou příležitost k pomluvám. Roztrousili totiž mezi lidem povídku, že když Hieserlová umírala, tážal se jí muž vedle stojící, hrabě prý Lamberg, komu poroučí statek Košumberk, zda jesuitům? Tu prý vedle se svíčkou stojící jesuita dal již beze smyslů zmírající Hieserlové levici pod hlavu a kývl jí, že jesuitům. Každý, kdo trochu jen zná postup darování Košumberka jesuitům, sezná, jak špinavá je to pomluva zasloužilého tohoto řádu, že netřeba ani nejmenšího uvést na její vyvrácení.

Patronem Chlumku byla jeho zakladatelka hraběnka Hiserlová; po její smrti jesuité až do r. 1773, pak náboženský fond, od r. 1807 baron Leopold Laing, který košumberské panství v dražbě koupil za 104.000 zl. v bankovkách a od r. 1826 (13. srpna) knížata Thurn Taxisové, kteří koupili Košumberk za 83.333 zl. (kníže Karel Alexandr).

Jiněním kostelním bylo původně celé panství Košumberské; to však konfiskací odpadlo a kostelu zbylo pouze 13.000 zl. vtělených jako fundace na panství košumberském, z jichž úroků platí se regenschori, hudebníci, služebníci a potřeby kostelní. Kostelu mimo to dostává se poplatků z míst hřbitovních (do 17./7. 1904), od zvonů a p., což ročně obnášovalo kol 30 zl. R. 1858 měl kostel hotových 57.09 zl. a na kapitálech v celku 10.007 zl. 48 kr. Jiněním kostelní spravuje patronátní úřad³⁰⁶⁾ knížete Thurn Taxise v Rychmburce.

Na konec nemohu se zdržeti, abych nepodal úsudek odborníka o kostele chlumeckém † p. Františka Schmoranze, architekta a c. k. konservatora. Když r. 1888 při opravě Chlumku, jak již podotčeno, rychmburský patronátní úřad s opravami nesouhlasil, povolal farář Jan Vlach p. architekta Schmoranze ze Slatuňan u Chrudimě na rozhodnutí. Pan Schmoranz zaslal 21. dubna 1888 patronátnímu úřadu přepis,³⁰⁷⁾ v němž dí: »Provázen veledůstojným panem farářem P. Vlachem vystoupil jsem (18. dubna 1888) po dlouhých letech, ještě dobře se pamatuje na překvapující dojem, jež obdivuhodný chrám tehdy na mne učinil, po kamenité cestě, jež od cesty vedoucí z města na Košumberk k jihu se uchyluje, ke kostelu, ale mnohonásobné brknutí přesvědčilo mne, jak dlažba této cesty jest špatná, na niž od vystavění pomocná ruka na dobro byla zapomněla. Pro poutníky v pravdě cesta tato jest cestou kající.³⁰⁸⁾ Posléze všed do brány, jež vede na obrovské schody, stoupám k hlavnímu portálu na plateau kol kostela a vidím, jak v majestátním klidu a důstojnosti vypíná se nádherná stavba se dvěma štíhlými věžema přede mnou, jemuž místa odpočinku skýtala, času i požitku, abych všechny síly ducha sebrati mohl. Když dojdeme až vzhůru, spatřujeme, jak geniálně stavitelé místnosti vyvýšené použili, když svatyni založili na základech tak mocných, jejíž objem je 12 stop široký a v rozích 4 většími a po stranách čtyřmi menšími kaplemi ozdoben; k východu vedou podobné schody jako z města při menší ovšem příkrostiti proti bývalému hradu Košumberku. Schody, zábradlí, jakož i dlažba jsou vesměs zpracovány z tesaných kamenů a byly původně i velmi pevný, uvážíme-li, že všechno toto skoro již 200 let trvá. Jest to zajisté důkazem, ač již dnes vše nalézá se ve stavu velmi sešlém, že přec jak schody tak dlažba a vše ostatní velmi pevným býti musilo, aby po tak dlouhou dobu bouřím vzdorovati mohlo. Jak čarokrásná vyhlídka v blízi i v dáli z ochozu se otevírá, může každý rozhodnouti pouze tehdy, nachází-li se na všech památných místech.

Ač fasády 8 kaplíček, jež v zábradlí ochozu se nalézají, vesměs jsou provedeny z kamene tesaného a bohatě ozdobnou architekturou vy-

³⁰⁶⁾ Vše bylo prodáno v době státního krachu počátkem XIX. století.

³⁰⁷⁾ V roce 1901 měl kostel příjmů: v cenných papírech 46.608.82 K a na hotovosti 2131.76 K a vydání: 1972.34 K v cen. papírech (fundace) a 1699.27 K v hotovosti (služné řed. kůru, potřeby kostelní atd.) tak, že zbylo 44.636.48 K v efektech a 432.49 K v hotovosti.

³⁰⁷⁾ Original tohoto připsu zaslal farní úřad lužský dne 24. dubna 1888 patronátnímu úřadu v Rychmburce; ve farní pamětní knize lužské je jeho opis.

³⁰⁸⁾ Nyní je ještě horší.

krášleny, jest znalci úzko u srdce, vidí-li, jak tato krásná práce, jež již před mnoha dvaceti roky provedena byla, místo aby s největší čistotou se zachovávala, prabídným vápnem byla obšlena.

Vkročíme-li po těchto smutných objevech do vnitřku nádherné svatyně, tu pozorovatel *krásou architektonických rozměrů, dokonalým provedením všech původních částek bývá pohnut k živé zbožnosti*, čímž vysvětluje se zcela, že lid z daleka široka rok co rok s velikou úctou do chrámu tohoto putuje a rodičku Boží ctí.

Dekoratивní bohatost řezbářství a sochařství v nejlepším provedení jest od chudobné výzdoby většiny venkovských chrámů velice nápadná a harmonuje s celou stavbou v takové kráse, že srdce i duše každého musí se povznést a každý zde pocítí přítomnost Boží.

Od nejmenší věci až po ten největší předmět provedena jest základní myšlenka této překrásné architektonické stavby jak štětcem tak dlátem i ornamentní výzdobou oltářů, kazatelny a varhan, že málo podobných svatyní v Čechách nalézáme.

Protože pak toto čarokrásné dílo pouze *z nejdovednějších rukou mistrných a z ducha nejvýše vzdělaného vyjiti mohlo a vyšlo*, zasluhuje i největší šetrnosti a péče, což zajisté patrně z toho, co v krátkosti uvedeno bylo. A proto jest to nejsvětější povinností, aby dílo toto, jež s tak *mnohými a velkými oběťmi* provedeno bylo a jež skoro po celá dvě století již nepřizní času a ještě více neporozumění sobě zůstaveno bylo, budoucím věkům v původní formě zachováno bylo a tak aby utěny byly jak veliké oběti, tak zbožné úmysly šlechtitných předků. Proto restaurace musí a má se prováděti s takovou pietou, aby, kdyby po jejím provedení původní tvůrci vstali, mohli říci: Zachovali jste to tak, jak z rukou našich vyšlo; čest a chvála vám!

K původní,³⁰⁹⁾ vnitřní výzdobě přidružily se časem po zrušení tak *umění milovného, umění rozumějícího a umění provádějícího řádu*, kdy jak známo, církevní umění u kněží a laiků na dobro pokleslo, některé, dohrodiční darované, ale zcela nevhodné obrazy... V Slatiňanech, dne 21. dubna 1888. František Schmoranz, stavitel a c. k. konservator.

Chrást Mariánský na Chlumku, jak patrně, jest tedy z nejpřednějších okras východních Čech.³¹⁰⁾ Jest pouze litovati, že nebylo souzeno, aby řád jezuitský, který s takovými oběťmi jej vystavěl a vyzdobil, zůstal

³⁰⁹⁾ Chrást uvnitř zcela není dostavěn. Alespoň takový činí dojem místnosti nedokončené nad sakristií a oratoří. Zajisté, že řád byl by, kdyby dále byl na Chlumku zůstal, upravil vkusně a slohově i tyto místnosti. Znatel při pohledu musí chtít nechtít zvolati: „Řádu jezuitského přece bylo škoda; zásluh o víru, umění a národ získal si velmi velikých. Zde je toho důkaz za každým krokem.“

³¹⁰⁾ Přední ozdobou celého kraje Chrudimského, na krásy přírodní tak bohatého, je zajisté nádherný poutní chrám Panny Marie Pomocné, který nad městem Luží, na návrší Chlumeckém zvaném, hrdě se vypíná a s blízkými zříceninami starobylého bradu Košumberka celé širé krajině zvláštního rázu a malebnosti dodává. Každoročně putuje sem tisíce a tisíce poutníků, aby se tu jasné nebes Královně poklonili. Před hlavními svátky Mariánskými spěje sem k Chlumku se všech stran jedno procesí za druhým a polem a lesem daleko se nesou zbožné zpěvy poutníků našich. O samé pak pouť méně se jindy klidné a tiché město Luže v jedno veliké tržiště, kterýmž cizinec jen stěží se prodere. Prostorný chrám nemůže pojmouti všechny příchozí a zástupy zbožného lidu usní se kol něho i na schodišti.“ (Blažek d. c. 3.)

i stálým jeho strážcem. Pod jeho vedením a správou byl by jistě perlou nejen českého umění, ale i českého srdce i ducha, ohniskem svatováclavské víry pro celý širošířý kraj, středem a touhou mnohým ustaralých, utrápených šedin i mladistvých skrání.

XII.

Kostel sv. Bartoloměje v Luži.*)

Nejvýznačnější památkou v Luži po Chlumku jest kostel sv. Bartoloměje.³¹⁾ Kostel tento, jeden z nejstarších v Čechách, připomíná se poprvé, pokud známo, v listině odstupné, již biskup pražský postupuje biskupu litomyšlskému kostely v dekanátě Mýtském r. 1349. Tenkrát dekanát Mýtský čítal 39 kostelů, mezi nimiž byla i Luže, jinak také Kamenice zvaná od říčky skrze ní tekoucí (Výs. Mýto od Herm. Jirečka). Poněvadž

*) *O kostele sv. Bartoloměje v Luži* psal a vydal v roce 1903 zvláštní spisek „Kostel sv. Bartoloměje v Luži“ (tiskem Fr. Starcha v Čáslavi) Václav Vl. Jeníček, ve kterém hájí názor, že kostel sv. Bartoloměje je „integrující součástí farního chrámu Panny Marie na Chlumku, an jeden druhý doplňuje, jeden bez druhého mysliti se nedá,“ že „nelze dále mluvit vlastně o chrámu sv. Bartoloměje, jako o chrámu filialním“ a konečně, že kníže Thurn Taxis jako všestranně uznaný a nepopíratelný patron farního kostela Panny Marie je také patronem kostela sv. Bartoloměje. S těmito vývody nemožno zcela souhlasiti. Jedná se při kostele sv. Bartoloměje vlastně o dva body a to: 1. Je-li kostelem farním či filialním a 2. kdo je jeho patronem? A tu tvrdím: *kostel sv. Bartoloměje je kostelem filialním*. Dokazuji to takto: Do r. 1782 byl dojista farním, než 1. lednem 1783 jím býti přestal, jak jasno: a) z císařského dekretu, jímž kostel P. Marie na Chlumku na farní se povyšuje (sr. stať VII.), b) z přípisu arcibisk. konsistoře, jímž onen císařský dekret se provází, c) z direktářů i těch nejstarších, kde uvádí se jako „Ecclesia antiquitus parochialis“, d) z inventářů, kde jmenuje se ecclesia coemeterialis anebo filialis, e) z pečeti, ježto farní úřad v Luži užívá pečeti kostela P. Marie na Chlumku, f) z toho, že obřady ve sv. týdnu konají se na Chlumku, tamtéž je Boží hrob, světi se křestní voda, slaví se sváteční a nedělní služby Boží, jímž farníci jsou povinni pod těžkým křichem obcovati, koná se denně farní mše sv. s požehnáním, g) z „Pamětní knihy“ (str. 142.), kde roku 1856 výslovně se jmenuje „Filialkirche“ a „Begräbniskapelle“, h) z vědeckých revuí jako slovníků Rankova, Ottova atd., ch) z názoru církev. práva, kde poměr faráře k farnímu kostelu považuje se za poměr muže a ženy (manželství pak je sňatek jednoho muže s jednou ženou bez výjimky), k) z nauky pastora listů, že farním kostelem je ten, kde lidé přijímají svaté svátosti (sr. „Kirchenlexikon“) atd. *Namítá se sice, že kostel sv. Bartoloměje je pouze integrující částí farního kostela na Chlumku či jak se dříve ve visitační zprávě: „jest to vlastně kostel farní, poněvadž v Luži pro zvláštní poměry jsou vlastně farní kostely dva, které se navzájem doplňují; sv. Bartoloměje jest farní, poněvadž jest v městě a přemnohé úkony farní se tam od počátku konají, ale sám nestačí, poněvadž jest malý a doplňuje ho kostel na Chlumku...“* (9. července 1903), anebo „Připomínáme, že nemáme ani tento kostel (sv. Bartoloměje) ani kostel na Chlumečku za filialní, nýbrž tyto oba kostely jsou farní; jest to sice zvláštní, ale nemůže jinak býti. Kostel sv. Bartoloměje byl dojista původně farní a jest jím dosud, poněvadž tam jest křtitelnice...“ (17. března 1904), než všechny důvody tyto zmizí, uvažíme-li, že: a) slova „integrující část farního kostela“ právo ani církevní ani světské nezná, b) každý kostel i sv. Bartoloměje na Chlumku zapsán jest v gruntovních knihách sám pro sebe jako samostatný celek a c) z dějin jest jasno, že jak dle dekretu císařského tak arcibiskupského měla křtitelnice, dále všechny úkony farní, ba i obydlí farářevo a kaplanův přenést se na Chlumeček. Zůstala-li však přece křtitelnice u sv. Bartoloměje, že stalo se tak proti nařízení, což vlastně je abusus). Proto nutno za to míti, že kostel sv. Bartoloměje je kostel filialní, kde per abusum (pro pohodlí farníků) konají se některé úkony farní (sr. odstavec 17. tohoto pojednání). — Jiná otázka jest, kdo je vlastně patronem tohoto kostela, či má-li tento kostel patrona vůbec? Jisto a z archivu farního v Luži dokážati se dá, že pokud byl kostel sv. Bartoloměje farní, byli jeho patrony držitelé

tehdy každý kostel měl svého plebána a mimo něj mnohdy i několik kněží, můžeme najisto souditi, že tehdy kostel sv. Bartoloměje měl svého kněze, faráře, a že již při něm stávala fara.*)

Ve válkách husitských fara lužská prý zanikla a kostel jako filiální přivtělen k Jenšovicům. Po roce 1585 poměr se zvrátil; v Luži zřízena fara a Jenšovice k ní přivtěleny jako filiálka.³¹²⁾ Tehdy patřilo obyvatelstvo lužské, pokud se víry týkalo, ke straně podobojí, vlastně evangelické. To jasno ze zprávy Winterovy (d. c. 160), jež dí, že „Slavata (patron kostela lužského) roku 1572 dokonce tvrdil, že už přijal augšpurskou konfessi a že nestrpí na svém panství nikde ornátův,“ a z jiné zprávy (tamtéž 515): „Když se kněz v městečku Luži r. 1572 kollátora (t. j. patrona) svého Slavaty ptal na mešní roucho, vynadal mu pán pletichářů a modlářů. „Já jsem kollátor,“ pravil, „já přijal konfessi

panství košumberského. Po roce 1783, kdy kostel tento stal se, jak ukázáno, filiálním, více důkaz o tom provést se nedá, a nezbývá nic jiného, než odvolávat se na církevní výnos, že kostel, který patrona měl, nemůže bez výslovného dovolení Apoštolské stolice o patrona přijíti, ač zase možno namítati, že když vláda za souhlasu arcibiskupské konsistoře kostel sv. Bartoloměje k rozboření určila, tím samým pro úřady vlastně již kostel zanikl a proto také později, kdy kostel přece zachován, nebylo třeba výslovného dovolení Apoštolské Stolice, by kostel mohl býti bez patrona. Myslím proto, že kostel je bez patrona a má ho vydržovati ten, komu na něm záleží, t. j. lužská farnost. Nikterak také na váhu nepadá, že držitelé panství košumberského musili přijmouti patronát kostela ve Voleticích, poněvadž ten byl od válek husitských stále filiálním a měl za patrony jmenované držitele. Jsou tedy okolnosti, ač kostel sv. Bartoloměje a kostel ve Voleticích byly vždy na tomtéž panství, přece u obou poněkud jiné. A pak v právu neplatí analogie, ale pouze důkazy. (O kostele ve Voleticích bude pojednáno v této stati později). — Při této příležitosti musím též poukázat alespoň na dvě nesprávnosti ve spisku p. Jeníčka. Pan Jeníček tvrdí, že kostel sv. Bartoloměje je „historický památník po ochráncích M. J. Husa a Jana Žižky“. K této „lesklé“ a „vlastenecké“ frázi připomínám pouze, že kostel pochází z dob Karlových, jak také sám p. Jeníček na str. 4. svého spisku tvrdí („náleží k rázovitým stavbám kostelním ze XIV. stol.“), a že tedy je historickým památníkem českého národa, kdy týž nejvěrněji lnul ke katol. církvi, či že je památníkem lužských *katolíkův* a žádných husitův či později českých bratří! Pan Jeníček otíraje se dále o jesuity (— který pak „nás“ historik by si nechal ujíti takovou příležitost a „nezmínil se“ o našem nejpřednějším řádě! —) píše: „Jesuité chlumečtí, sídlíce v residenci u chrámu P. Marie vystavěné, veškerou péči nejen k výzdobě, ale i na zveličení své Mariánské svatyně pomýšleli a opřevše snahy své o důvody závažné (!), že totiž farní chrám sv. Bartoloměje svým rozměrem tehdejší potřebám rozsáhlé kolatury nedostačuje, připravovali se dosíci toho, aby poutnický chrám P. Marie na Chlumku prohlášen byl farním“ (str. 8.). Slova p. Jeníčkova, pokud neuvěde pramenu, odkud je čerpal, jsou nepravdiva, jak nad slunce jasněji svědčí zpráva biskupa Haye z r. 1782, kde týž navrhuje vládě, by Chlumeck za farní kostel byl prohlášen. Nebyli to tedy jesuité, kteří usilovali o to, aby Chlumeck byl kostelem farním a tím také kostel sv. Bartoloměje zrušen či zbořen, ale „osvícený“ a liberály na výsost vychvalovaný biskup Hay. Sr. Jana Leop. Haye zpráva o visitaci far kraje chrudimského roku 1782. Podává Dr. Václav Řezníček. V Hradci Králové 1904, str. 48., jakož i slovné znění dekretu arcibiskupské konsistoře ze dne 10. října 1782 v tomto pojednání odstavec VII.)

³¹¹⁾ Obraz kostela sv. Bartoloměje se 4třidní školou vedle do „Pamětní knihy II.“ 116 d. nakreslil r. 1884 Štěp. Dvořák.

*) Dr. Zdeněk Nejedlý (Litomyšlsko) uvádí, že v roce 1350 byl v Luži plebán Svah.

³¹²⁾ Již dříve jsem poznamenal (ve stati „Obrat v Luži“), že tento názor, ač jej podává „Pam. kn.“, není správný. V Luži ani v dobách husitských fara nezánikla, ale po vypuzení katol. kněží osazena byla Husity, postupně pak utrakvisty, českými bratry a v posledu před bitvou bělohorskou „augšpuráky“.

augšpurskou!“ K čemuž kněz odvece poníženě, že ta konfesse není proti ornátům. Však nepochodil, nezbylo, než poslechnouti.“

Posledním farářem utrakvistickým,³¹³⁾ jak již vzpomenuto ve stati III., byl Jan Lorenc, a prvním katolickým Jan Pavel Dudecius.³¹⁴⁾ Kostel byl farní až do roku 1782 inkusive,³¹⁵⁾ kdy měl býti zcela zavřen, „přece však na ustavičnou prosbu měšťanů lužských a ostatních farníků zůstal hřbitovní pouze kaplí s poznamenáním, že všechny budoucí opravy a s'avby na něm budou se hraditi od farníků, což také se stalo.“ Od 1. ledna 1783 až do roku 1902 (1. července) byl pouze filiálkou či hřbitovní kaplí. Od 1. července 1902 byl sv. Bartoloměj úředně zavřen³¹⁶⁾ a teprve po důkladnější opravě v roce 1903 znova otevřen.

Ve věži jsou tři zvony. Velký zvon má nápis: „IG RUF MIT MEJNEM GLANG ZUSAGEN QT DEM HERREN DANZK * UND LOK DAS VOLCK ZU QTES WORT WELCHES ZEUQT AN DES HIMELS PFORT. IM JAR DES HERRN 1610.“ Pod tím: Gakož Mogzyss powyssił hada na paussti tak ma powyssen bići Sın człowěka abı kaźdı kdoź werzi w neho nezahinul ale mel ژیwoł wēcziui.“ Pak jsou tu znaky pánů Slavatů z Chlumu a pánů ze Žerotína, jež vysvětleny jsou začátečnými písmeny těch, kdož zvon na svůj náklad ulíti dali: „DLSZCHZK WSRZZ“ (Diviš Lacembok Slavata z Chlumu, z Košumberka, Veronika Slavatová rozená ze Žerotína) „LETHA PANIE MDCX.“

³¹³⁾ Mylné a chybné jest udání dr. Adámka, který dle (d. c. 37), že „za posledního bratrského kněze lze zajisté pokládati bratra Jana Svatoše (1497), jenž pak na panství brandýském se zdržoval a Komenského oddával“, neboť Jan Svatoš dle satebních smluv odebíral se z Luže v roce 1611 a první katol. farář připomíná se v roce 1623. Než mezi lety 1611—1623 připomínají se ještě dva faráři Jan Thomaj a Jan Lorenc. Byl tedy posledním „českobratrským“, v pravdě však evangelickým farářem v Luži r. 1620 zemřelý Jan Lorenc! Zůstává ovšem nevysvětlitelné, kdo od r. 1620—1623 faru lužskou spravoval, ale lze souditi dle tehdejší rozbourené a přechodné doby, že jak faráři katol. tak evangeličtí, ve zmíněné době dvou tří let se velice střídali, tak že se přesně, kdo byl posledním „českobratrským“ a kdo prvním katol. farářem v Luži dle posud známých pramenů určití nemůže. Dr. Adámk má domněnku svou z Adámka: Chruštínsko (50) a pak z pramene Jirouškova. Sám toho jednak doznává v poznámce na str. 37, jednak jasno z toho, že i Jiroušek pokládá Svatoše za posledního „bratrského“ faráře v Luži.

³¹⁴⁾ Důležito jest zvědět, kdy kostel lužský, jenž, jak každému jasno, byl nejprve katolický, stal se husitským a „českobratrským“. Pravděpodobně možno souditi, že obyvatelstvo lužské stalo se husitským a tedy i jeho chrám kol roku 1410, kdy na Košumberce vládl zuřivý husita Jan Kepka, a „českobratrským“ as po roce 1539, kdy zemřel poslední husita rodu slavatovského Slavata a nastoupil „český bratr“ Diviš, který v posledních letech svého života zvrhl se v „evangelíka augšburského“, a tím zavládlo v kostele lužském evangelictví, trvající tu snad až do roku 1623. Proto pravdu má sice Dr. Adámk, tvrdí-li, že „již v XVI. století byl kostel v Luži českobratrským“, ale jen částečně, neboť měl, jedná-li se o skutku o historickou pravdu, dodat, ale koncem XVI. století byl lutheránským, leč by též po příkladu mnohých lutheránství a česko-bratrství stotožňoval, což ovšem zase neodpovídá historicko-dogmatické pravdě.

³¹⁵⁾ Zcela nesprávné a lživé je tvrzení Dr. Adámka (39), že kostel sv. Bartoloměje „zůstal až do roku 1773 farním.“ Byl sv. Bartoloměj farním kostelem, jak nahoře jest ukázáno, až do 1. ledna 1783, tedy o celých 9 let déle, než p. Dr. světu hlásá. Kdyby byl p. Dr. věnoval si jen trochu péle a přečetl příslušné prameny, nemusil tak okatě chybovati.

³¹⁶⁾ Kostel tento jest pro farnost, ať již fara zůstane tam, kde jest, či přenesse se na „Chlumek“, velice nutný: 1. pro školní dítky, by tam všedního dne mohly obcovati mši sv., 2. pro křty a uschování nejsvětější Svátosti pro nemocné, 3. v čase opravy „Chlumku“ pro služby Boží a 4. pro staré a neduživé lidi, kteří na Chlumek zvláště v zimě dostati se nemohou.

„Prostředník“ má nápis: „TENTO ZWON SLYT * KE CTI A CHWALE LETA PANIE TISICHO PIETSTEGO XXXX° III° * BOHU SWATY TROJICISKRZE WACLAWAKONWARZE WHRADCY KRALOW.“ Pod nápisem jest vyobrazen sv. Bartoloměj. Dal jej tedy ulíti Diviš Slavata r. 1544.

„Poledník“ má nápis: „Przelit gest zwon tento za sprawy duchowni dwogi czci hodneho knieze p. waczlawu Dworskiho fararze luskeho. Slit jest o Jana PRICQVEY. — Sit nomen Domini benedictum anno 1727.“ Je puklý; nezvoní se jím.

Umíráček nese nápis: „Beati mortui qui in domino moriuntur 1699.“ Mimo to jest v malé vížce „Sanctus“.³¹⁷⁾

Není bez významu poznámka „Pamětní knihy“: „Od starodávna panoval při zvonění hran u kostela sv. Bartoloměje obyčej, že zvoník tak tloukl na zvony, aby vydávaly zvuk podobný zvonění při požáru . . . Tento způsob zvonění se většinou líbil, některým však nikoliv.“ Proto v roce 1846 tehdejší lužský farář František Müller II. poručil, aby se zvonilo jako jinde na obě strany zvonů.³¹⁸⁾

Hřbitov byl kolem kostela až do roku 1832.³¹⁹⁾ Když téhož roku vypukla ve farnosti lužské cholera zejména v Bělé a v Roubovicích a „když cholerou zemřeli pro nedostatek místa na hřbitově musili býti pochováni na farském poli, přistoupilo se ihned ku zřízení nového nynějšího hřbitova.“ Pak přestalo se u sv. Bartoloměje pochovávat; zdi hřbitovní však se dvěma na hřbitov vedoucími vchody a marnicí zůstaly neporušeny až do r. 1842, kdy začala se stavěti blíž kostela škola. Tehdy zdi i marnice zrušeny a hroby se země srovnány. „Sebrané kosti se srovnaného hřbitova, jakož i z marnice byly na 14 dvouspřežních fůrách slavnostně v processi za zvonění od vysokomýtského vikáře a děkana Josefa Havla, syna bývalého lužského učitele, za přítomnosti nepřehledného davu lidí až i z Mýta od kostela sv. Bartoloměje na hřbitov pod Chlumkem převezeny a tu 29. srpna 1842 pochovány.“ (Po posvěcení sv. Bartolomějském, jež bylo den před tím.)

Při srovnávání hřbitova, což trvalo až do roku 1844, nalezen byl na jižní straně náhrobek 5 stop dlouhý, 3 stopy široký s postavou 2 stopy vysokou, představující kněze v klerice. Kol náhrobku byl nápis švabachem psaný, z něhož dala se přečísti pouze tato slova: „Léta Páně 1620 . . . Zprávec duchovní . . . zesnul v Pánu . . . Jan Lorenc.“ Vedle tohoto náhrobku nalezen ještě kámen, na němž byl hrnek s květinou vytesán. Nápis byl zcela nečitelný mimo konec: „Léta Páně 1731.“

P. Zelnka domnívá se, že hřbitov svatobartolomějský byl z počátku velice hluboký. Když pak celý mrtvolami byl pokryt, nebyly prý mrtvoly vykopány, nýbrž čerstvá hlína po celém hřbitově navezena a do ní znova pochováváno. To prý se ještě jednou opakovalo tak, že tři vrstvy mrtvol by nad sebou ležet měly. Za důvod uvádí hlavně ten, že nápis na náhrobku faráře Lorence byl vyšlapán; chodilo se tedy po něm do ko-

³¹⁷⁾ Pořízen byl r. 1864 darem MUDra Škrocha v Brně, rodáka lužského, který při návštěvě Luže o prázdninách 1863 se zámutkem pozoroval, že malého zvonku na poboční vížce u sv. Bartoloměje není.

³¹⁸⁾ Památka na zvonění farářem Müllerem II. zakázané uchovala se posud při slavnostním vyzvánění večer na sv. Bartoloměje (kdy je na „Zákostelí“ posvěcení) před rekviem následujícího dne. Vyzvání se tak, jak bývalo kdys.

³¹⁹⁾ Mýlná jest proto zpráva Dr. Adámka (39. pozn.), že „hřbitov pod Chlumkem byl založen r. 1833“. Stalo se tak již o rok dříve 1832.

stela; nalezen však byl hluboko v zemi. Za druhý důvod uvádí velikou vrstvu kostí, jež nalezena byla při kopání základu ke škole. Náhled Ze-linkův zdá se pravdě nepodobným, ač nelze upřít, že dle terénu alespoň jednomu nasypání čerstvé hlíny na staré hroby místa by se dáti mohlo. Ostatně hřbitov sám byl asi velmi rozsáhlý, daleko větší než jak se jevil r. 1842.

Sakristie byla až do roku 1842 na severní straně k nynější škole. Aby však místa před školou se získalo, byla zrušena a na opačné straně přistavěna u příležitosti opravy chrámu Páně, k níž kníže Maxmilian Karel Thurn Taxis náklad „městům svobodně ze vznešené munificence milostivě byl daroval“. V nynější sakristii jest při vchodu do kostela náhrobní kámen, který dříve byl v kostele samém a měl nápis: „Na tomto Poswatnim Mistie w Panu Odpociwa Ctna a Ślechtna Panna Josefa Kate Maria Dcera Slowut. Muže Franti Nowotniho Sskolního Mistra Lužského Dokonagie Weku Panenstwí Sweho XXI let VI Miesicu a XVII Dni. Usnula v Panu XVII Dne Zari v Roku MDCCLXXXI Slawneho z Mrtwich Wzkrisseni Očekawa Dej gi Pan Buh Lechke Odpocinuti a Swetlo Wečne At Gi Ustawicne Switi.“

Hlavní oltář sv. Bartoloměje jest z kamene.³²⁰⁾ Za ním na omítce do r. 1904 namalován byl sv. Bartoloměj apoštol s dvěma andělíčky, z nichž jeden držel kůži lidskou a druhý palmu s nápisem, jež nebylo lze přečísti. Malba pochází z r. 1730. Na oltáři vedle dřevěného točivého svatostánku byly čtyři obrazy se sv. ostatky³²¹⁾ a dva menší obrazy (basreliefy). Nad hlavním oltářem byl obraz sv. Bartoloměje malovaný Heřmanem v křesťanské akademie v Praze s nápisem dole vyšitým: „Svatý Bartoloměji, oroduj za nás!“ Stál 112 zl., jež darovala Anna Maternová, bývalá majitelka panského mlýna (100 zl.) a kaplan Štěpán Dvořák (12 zl.) r. 1879.³²²⁾ Při blánu kostela r. 1886 ohledal Št. Dvořák altare portatile hlavního oltáře a shledal: „Nad otvorem byl pergament na všech stranách sestřižený. Jest na něm napsáno: „... comissi paterno affectu ac sollicito | detentos ad hanc B. luzam... nostram pro | ac animae salutis providere volentes | otentis Dei misericordia ac Beatorum Petri et Pa | tentibus ac confessis ac sacra communione refectis | quindecim dies continuos vel interpolatos quos | honorationibus tam Sæcularium quam Regularium | visitantibus atque ob alias causas prouti |

³²⁰⁾ Hlavní oltář pozlacen nákladem jesuitův r. 1695 za 90 zl.

³²¹⁾ Ostatky svatých: a) na straně evangel. S. Bonifacii M. (velká kost) a S. Saviniani M. (zub), b) na straně epištolní: S. Eusebiani M. (zub), S. Clari M. (kousek žebra), S. Illuminatae M. (kousek lebky). V kříži (pacifikálu) jsou vloženy ostatky: S. Ignatii, Aloisii, Franciscae, Theodora, Perpetuae, Prokopii, Expediti, Respitii, Defendentis.

³²²⁾ Hlavní oltář byl též „vyštafirován“ r. 1860 nákladem snoubenců Františka Rabasa a Anny Krčmářovy z Luže. Práci provedl malíř lužský Šlecht a za 40 zl. Při štafírování a rozebírání hlavního oltáře byly tu nalezeny kosti lidské a lebka s nápisem, že patří faráři Dvorskému, jakož i poznámkou o opravě oltáře právě před 100 lety. Jmenovaní snoubenci darovali též 100 zl. bradeckému „Borromaeu.“ Téhož roku kostel uvnitř vyblán od Kozderky z Luže za 20 zl. a oltáře vedlejší obarveny Šlechtou za 6 zl. Náklad se hradil dobrovolnou sbírkou, k níž nejvíce přispěla Radim a „paní stará“ Zdeňková z Košumberka. V říjnu téhož roku opravena střecha a věž za 12 zl., jež daroval lužský purkmistr Frt. Rabas. V zadu na oltáři jest poznamenán letopočet 1860 upomínající na tuto opravu. Kostel tedy dán „do pořádku.“ R. 1860 darovala Aloisie Uličná z Luže oltářní polštářiky, baldachýn a 3 korporale; r. 1878 několik zbožných žen dalo opravit obrazy: „Zvěstování P. Marie“ a „sv. Joachima.“

visitantibus etsi quinquies oration. Dominicam.“ V kameně byl svazček neporušený s pečeti a v něm ostatky. S. Amanca V. M. — Sa. Candidia. Druhý pergamen nad otvorem byl též sestřížený. Písmo neobyčejné, samé puntíčky.“ *)

Vedlejší oltáře jsou dva: Rodičky Boží Chlumecké pomocné³²³⁾ (na straně epištolní) a sv. Václava (na straně evangelní). Obrazy jsou olejové na plátně. Na oltáři Rodičky Boží byl menší obraz sv. Floriana, malovaný od lužského Šlechty³²⁴⁾ (dar to Doroty Zdeňkové, choti sládka z Košumberka), na druhém sv. Jan Nep. (rovněž dar pí Zdeňkové, který maloval Šlechta z Luže asi r. 1833), později Rodičky Boží chlumecké. Altare portatile oltáře P. Marie má tuto autentiku: „A. Domini Millesimo seccentesimo vigesimo tertio die... Ego Ernestus Secundus Dei et Sæ Sedis Apostolicæ gratia Archiepiscopus Pragensis Princeps legatus natus consecravi hoc altare portatile ad honorem Dei et reliquias S. Procopii, S. Leopoldi, S. Marcellæ. Etiam cum S. MM. — Hierastæ et Quietæ VV. MM. in eo inclusi“. V kameně jest pět papírků a v nich svaté ostatky bez pečeti. Altare portatile při oltáři sv. Václava nemá žádných ostatků. Otevřel jsem je, byl kámen prázdný.“ Od roku 1899 jsou však již v něm ostatky; toho totiž roku bylo pořízeno nové altare portatile. Antipendium mariánského oltáře má nápis „Maria“. Pod ním vyobrazeny jsou plameny očištcové, kterak z nich lidé různého stavu vzpínají ruce k Rodičce Boží. Dole na okraji pak obrazu samého jest viděti Chlumeck s nápisem: „Ave Mater aVXILlatrlX Vere gLorlosa InterCeDe pro nobls.“ (tedy z roku 1741) a na obraze sv. Václava:³²⁵⁾ „S. ReX WenGesLae LaVs nostra eXora pro nobls DeVM“ (tedy také z r. 1741). Mimo to na oltáři mariánském jsou sošky sv. Matouše a Lukáše, na oltáři svatováclavském sv. Marka a sv. Jana Ev.

Na kazatelně nacházející se na straně epištolní byly dříve obrazy některých sv. otců,³²⁶⁾ nyní jsou tam obrazy sv. patronů českých a nahoře dva andělé. Proti kazatelně na druhé straně jest nová socha Rodičky Boží lurdské, vedle níž ihned je stará křtitelnice. Křtitelnice ta zřízena byla prvním katol. farářem v Luži, jak svědčí její nápis: „A. IVBIL. 1625. F. JOAN. PAVL. DVD. TREB. ORD. MIN. CON. S. FRAN. DIF. CVST. KRYM. GVAR. M. S. MARIE. LAVR. GILOW. SERAPH. COLLEG. PRAG. ÆCNMg. LVZ. GENSS. VOL. NOWOHO. CHOT. PROS. RZEP. PAR. HOC. BAPT. GVR. 4. OCTOBR. Nápis vepsán jest v kruhu dvěma řádky na širokém okraji.³²⁷⁾ Víko křtitelnice, jež je dře-

*) O nejnovější opravě viz pozn. 334b.

³²³⁾ Obraz drží tři andělé (dva po straně a jeden dole) a nahoře ve výši je znak mariánský, nesený dvěma anděly.

³²⁴⁾ U oltáře P. Marie před obrazem sv. Floriana v oktávě téhož svátku říkaly se dříve litanie. Nyní pobožnost ta již zanikla.

³²⁵⁾ Na antipendiu obraze sv. Václava jest sv. Jiří, jenž pohlíží na obraz P. Marie Chlumecké, ježž nesou dva andělé. Nad oltářem je znak IHS, ježž nesou rovněž dva andělé.

³²⁶⁾ t. j. po opravě r. 1886. Na tu opravu v Dobrkově dali 5·18, v Bělé 8·65, v Radimě 35—, v Luži 82·85, jednotlivci 4·90 a pozůstalost p. Dušánka 37·72. Kazatelna jest oštafirována a jsou na ni upevněny obrazy (sv. Cyrilla a Metoděje, Vojtěcha, Prokopa, pořízené již r. 1885 za 50 zl.) malované na plechu chrudimským malířem Müllerem. Přidány od manželů Klöcklerových obrazy sv. Ludmily a Anežky. Manželé Kande-ovi darovali pluvíál bílý.

³²⁷⁾ Zcela nevhodné, ne-li nesprávné jest tvrzení Dr. Adámka, že nápis křtitelnice připomíná „novou církev v Luži“ (38). Tolik snad p. Dr. z historie ví, že církev katolická v Čechách po bitvě bělohorské nebyla žádnou církví

věné, darovala r. 1842 paní Helena Žejklicová, choť nájemce dvora v Lozicích. Na něm nahoře je trojitý kříž s tělem Kristovým.

Na choře jsou varhany s klaviaturou o 6 manualích a 3 pedálech.*)

Pod chórem je soška sv. Vavřince, jáhna.

V první polovině XVIII. věku r. 1730 byl kostel sv. Bartoloměje opraven za superiora residence P. Norb. Sreera nákladem residence, jež byla jeho patronem. Z té doby pochází na stropě obraz sv. Jana Nepomuckého.

Pod kostelem as uprostřed jest krypta. V kryptě této odpočívají v měděné rakvi ostatky p. trona chrámu Diviše Lacemboka³²⁸), na níž nápis: „Léta 1623 23 Febrí urozený p. p. Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a Košumberku na Košumberce život svůj v Kristu Pánu dokonal. O Ježíši oroduj za nás!“ Před oltářem odpočívají někteří lužští faráři.**)

Patronát kostela lužského měli majitelé panství košumberského, nejprve rod Slavatův, pak jesuité, potom (snad) náboženský fond, baron Laing a nyní knížata Thurn Taxisové, ač v poslední³²⁹) době vznikl v této věci spor, který posud není skončen.³³⁰)

novou, ježto nové jest to, co posud ještě nebylo, ale církev katol. v Čechách byla dávno před Husem; i byla tedy po bitvě bělohorské v Čechách jako na světě vůbec starou církví. Že by p. Dr. tím slovem „nová církev“ vyrozumíval tu názor katolický, že katol. církev, ač Kristem založena, je věčně mladá a nová, ježto pravda nestárne, pochybuji a p. dr. sám asi tvrditi nebude. Zdá se, že jeho katol. vědomosti nevystihují obsah obyčejného katechismu.

*) Varhany poněkud opraveny byly v roce 1904.

³²⁸) Slavatové pochovávali se v hrobce u sv. Bartoloměje od pradávna. Při roce 1575 zapsáno jest ve skutečné zápisní knize, že Diviš Slavata z Chlumu a Košumberka v sobotu před sv. Bartolomějem 1575 zemřel a ve středu na to pochován byl v městečku Luži v kostele „a bratři boleslavští, jinak valdenští jej pochovali.“ (Dr. Adámek, 38. pozn.) Zápis onen nalézá se na listě 196 Žluté knihy skutečné a zní: „Léta Páně 1575 v sobotu před sv. Bartolomějem urozený pán pan Diviš Slavata z Chlumu a Košumberka a na Košumberce dokonal běh života svého. A pochován ve středu po sv. Bartoloměji v městečku Luži v kostele . . . a Bratři Boleslavští jinak Valdenští jej pochovali, neb jej do své klece vpletli.“ (Skutečský: „Památník na slavnosti hasičské“ 1894 str. 33.)

**) Viz ve článku „Slavatovská hrobka v Luži“ („Český Východ“ 1904 ze dne 24. září, 8. a 15. října). Napsal Václav Oliva.

³²⁹) Průběh sporu o patronátní právo je tento: V lednu 1886 došli k far. úřadu v Luži spisy od hejtmanství vys.-mýtského, týkající se patronát. práva u sv. Bartoloměje se žádostí, by se farní úřad o nich vyjádřil. Ten dne 10. ledna t. r. odpověděl, že se nedá dokázati nikterak, že by někdy fakticky patronátní právo od kostela sv. Bartoloměje na obec Lužskou bylo přeneseno. Když však dlouho rozhodnutí od hejtmanství nešlo, požádal farní úřad nejdůst. bisk. konsistoř v Řadci Králové za intervenci 2. července 1889. Konsistoř zakročila dne 11. července 1889, ale bez výsledku. Farní úřad zakročil po druhé u konsistoře ze dne 28. dubna 1892 a ta u hejtmanství, načež hejtmanství 3. března 1892 odpovědělo, že „záležitost ta posud rozřešena není“, a že vyskytla se nová nesnáze, ježto v městských knihách minulého století vedou se téhož kostela kostelní účty. Další průběh pak ličí Jeníček (d. c. 19.—11.).

³³⁰) Zásadním pravidlem je, že filiální kostel, kterým přece od roku 1783 kostel sv. Bartoloměje najisto je, nemají patronův, ač kde opak dokázati se dá, nemůže patron povinností svým se vzpírat. Při generální visitaci 25. května 1835 nakázal biskup Hanl faráři Frt. Müllerovi, by požádal knížete Maxmiliána Karla Thurn Taxisa, aby patronát kostela tohoto ráčil převzít. Kniže odpověděl, že tak učiní, až mešní fundace Heleny Hausvenclovy per 1000 zl. bude zrealisována. Při kan. gener. visitaci 5. června 1843 bylo faráři znova biskupem nakázáno, ježto kostel byl velmi sešlý, aby požádal knížete o převzetí patronátu. Kniže vyslal svého inženýra, aby kostel prohlédl, na správu dal dobrovolně 500 zl. jakožto dar, ale patronát nepřevzal. To stalo se r. 1846, načež provedena oprava.

Opravy. Mimo důkladnou opravu za jezuitův v XVII. století, byla r. 1846 hlavní věž nově pokryta, zvonice pobita prkny, obě věže (věž a sanktusová vížka) obarveny, spodek věže nově omítnut, římsy opraveny, varhany varhanářem z Březové vyčištěny (již r. 1841); náklad hradil se sbírkami; kostel obílen a sakristie, jak již připomenuto, vystavěna na druhé straně.³³¹⁾ R. 1886 měl přijeti do Luže ndp. biskup Hais udílet sv. biřmování. Poněvadž kostel sv. Bartoloměje byl velmi sešlý, ač užívalo se ho téměř jako farního a patronátní úřad prováděl opravu nedostatečnou pro nedostatek peněz, učiněna sbírka po farnosti, jež vynesla 174·45 zl.³³²⁾ Kostel alespoň nejnutněji opraven. Od té doby ponechán svému osudu, ač duchovní správa zakročila několikrát. Došlo tak daleko, že kostel hrozil sesutím. Obvyklé funkce farní,³³³⁾ jež se zde konávaly: svatby,³³⁴⁾ pohřby, mše sv. v neděli a svátek o 9. hod., roráte, postní páteční pobožnosti, tichá mše sv. každodenně o 1/28. hodině, úvody zde pominuly — a přenesly se na Chlumek. Toliko křty konaly se v sakristii, jež, protože jest nejnovější stavby, nehrozila sesutím, jako kostel sám. Důkladnější oprava stala se v roce 1903 a 1904.^{334b)}

Roku 1890 pořízena socha lourdské Rodičky Boží.³³⁵⁾

Kostel býval kdys dosti, ba velmi³³⁶⁾ bohatý, ale během času ztratil vše, tak že r. 1858 měl pouze 335·06 zl. v hotovosti a 1949·56 v ji-

³³¹⁾ Opravu tuto (1848) řídili a ve vlastní režii vedli lužský purkmistr František Pelikán a měšťan Václav Petráň ku spokojenosti všech.

³³²⁾ Ze sbírky této a z peněz povolených patronátem byl kostel uvnitř obílen, okna opravena, střechy dány do pořádku, kostel i věž z venčí pražským vápnem nahozen a obílen, kazatelna opravena, všechny dveře natřeny atd.

³³³⁾ Služby Boží v neděli a svátek konaly se tu po 6 neděl r. 1841, kdy Chlumek se opravoval a r. 1876, kdy vyhořel.

³³⁴⁾ Roku 1884 bylo zavedeno, že oddávky konají se pravidelně u sv. Bartoloměje; kdo je chce mít na Chlumku, má zaplatiti kostelu (na jeho opravu) 5 zl. První slavnou kopulaci právě r. 1884 na Chlumku měl p. Tomášek, majitel cihelny ve Vys. Mýtě s Boženou Peškovou z Radimě a sám daroval kostelu 25 zl. (III. 331.)

^{334b)} V roce 1903 opravena střecha, strop, a kostel vybílén; v roce 1904 hlavní oltář pozlacen (od Antonína Brožka z Vys. Mýta) a na stěnu kol obrazu sv. Bartoloměje namalováno fresko od V. Vondřejce, akademického malíře; postranní oltáře vyčištěny a upraveny, některé nevkusné obrazy odstraněny nebo jinak umístěny, nové obrazy pořízeny a p. tak, že kostel vypadá dosti slušně. Náklad hradilo město Luž s některými přifařenými osadami a ostatek vynesly sbírky a dary.

³³⁵⁾ Při závěrce májové pobožnosti (zavedené r. 1888) r. 1889 vyzval farář Vlach, aby věřící hleděli pro chrám pořídit sochu Rodičky Boží. Ihned scházely se příspěvky; někteří (Emilie Ferinova z Luže, Rosalie Havličková z Dobrkova, Anna Klesalova z Bělé a Josef Cimburek z Bělé) obcházeli se sběracími archy, jiní dávali sami u farního úřadu. Sešlo se celkem 188 zl., za něž koupena socha P. Marie, nacházející se na děkanství ve Skutči k dispozici od J. B. Purgera v Gröden v Tyrolsku (stála 100 zl., oltářní jeskyně, kterou zhotovil Petr Musil, řezbář z Žamberka 88 zl.) Květiny darovala rodina Čechova, anti-pendium slečny Rabasovy. Svěcení stalo se 7. dubna (první neděle po velik.) 1890; světil a kázal Jan Vlach s assistencí kaplana J. Filipa a pensisty H. Jirouška a jednoho milosrdného braura z Nového Města n. M.

³³⁶⁾ Ještě r. 1633 dle Pamětní knihy lužské (Kopíř) chované na radnici „Poznamenání rolí zádušních při městě Luži, co se také z nich platí každoročně při svatém Havle panu faráři lužskému schází a platí se od každého záhonu po 6 denárech mišenských“, udává se, že při kostele sv. Bartoloměje bylo polí „první díl od řeky a rolí ročavské vzhůru ležící až k obci jsou hony patery“, „druhý díl vedle toho a mezi jeho, v němž jsou hony troje“, „třetí díl opět vedle toho níže, v němž jsou hony šestery a v honech čtvrtých a pátých se srovnává a rozširuje“, „čtvrtý díl zase vedle toho, též od řeky se počítá

stinách. Jméni se ztenčovalo, ježto kostel velice scházel, už nezbylo téměř ničeho.³³⁷⁾

R. 1881 žádali někteří, by v Luži po příkladě jiných větších měst zavedena byla májová pobožnost. „My ale předvídajíce, že by se jí lidé málo účastnili dílem pro netečnost, dílem pro malou lidnatost u porovnání s velkými městy, odepřeli jsme ji zavést. Mimo to máme zde od starodávna dvě oktavní pobožnosti o sv. Floriáně a o sv. Janě Nep. a padne-li Božího Těla do konce máje tedy i oktávu Božího Těla. Pobožností tedy je dosti, ale dospělých účastníků málo, neb lidé mívají v ten čas mnoho práce.“ Táž zavedena v r. 1888.

Kostel sv. Bartoloměje je v základě stavba o jedné lodi. Po každé straně od východu k západu táhne se patero oken. Presbytář s hlavním oltářem je od vlastní lodi oddělen zábradlím dřevěným. Na stěnách visí obrazy sv. Salvatora a sv. Jana, sv. Josefa a korunování Panny Marie.

Naproti kazatelně je výklenek, v němž stojí křtitelnice. Vedle postavena je socha lurdské Rodičky Boží. Na stropě jsou nástěnné malby z r. 1730 dvě: Nejsvětější Trojice Boží a sv. Jan Nepomucký. Malba tohoto svätce je práce umělecká a významná. Stojí svätce na pražském mostě, kol hlavy třpytí se mu patero hvězd: s nebes přilétají andělé a přinášejí mu korunu věčnou, vítěznou palmu (ratoleš). Dole u nohou jeho je jiný anděl, jenž má na ústech prst levé ruky a pravou drží klíč od království Božího.

V lodi byly dva obrazy: sv. Joachim, Anna a Panna Maria, a druhý Navštívení P. Marie. Maloval je samouk Pragr z Luže; práce velmi chatrná. Prapor obuvníků má na jedné straně obraz sv. Kryšpína a Kryšpiniana s letopočtem 1800 a na druhé straně P. Marii. Dále jsou v lodi 4 svítílny a 4 korouhve: školní, na níž jest anděl strážce a P. Maria, pak korouhev s obrazem nejsvět. Trojice a Rodičky Boží, jiná s obrazy sv. Jana a sv. Anny, a čtvrtá s obrazy P. Marie a sv. Josefa. V zadu u bývalého hlavního vchodu byl pohozen sešlý obraz představující Rodičku Boží chlumeckou. Na choře byly dva pohozené obrazy: sv. Anny, a zvěstování P. Marie. V sakristii jsou obrazy sv. Petra a Pavla a uprostřed nich ve skřínce obraz sv. Františka Xav.

Ve věži nad měchy na stropě jsou na prknech znaky: slavatovský (původní), vedle něho pánů ze Žďaru (Hieserlové) a městský (města Luže); dále znaky dva, z nichž jeden představuje orlici, nejspíše znak pánů ze Žerotína, a na hoře nad klenotem má českého dvojocasého lva, a druhý znak faráře Dvorského, jehož je jen část. Jež představuje ptáka (pštrosa?) se zobcem. Po stěnách byly nápisy, z nichž bohužel dnes již jen možno

a drží sedmery hony a za cestou pod farářskou loukou díl jeden, na němž se klíny nacházejí“, „pátý díl leží při drážkách vzhůru až k samé obci a jsou hony v něm sedmery“, a „šestý díl ten leží v tu stranu k Bělé a drží hony sedmery“, „suma všech záhonů 694“ „peněz z nich činí 9 kop 54 grošů 65 denárů mišenských.“ Luka byla: „jeden díl při obci lužské leží“, „druhý díl jdoucí ke vsi Béli leží“ a platilo se z nich „při sv. Havle“ celkem 52 gr. m. V roce 1882 měl 150 zl. jmění a 370 zl. dluhů, tak že biskup Hay jmenuje jej „křídáťem“. To zajisté nemálo přispělo k tomu, že vláda se rozhodla jej rozbourati. (Dr. Řezníček d. c. 48.)

³³⁷⁾ Kostel sv. Bartoloměje dle účtů z r. 1901 měl jmění 5124·24 K v cenných papírech a 516·54 K na penězích; a vydání 201·10 K v cenných papírech a 471·70 K na hotovosti, tak že mu zbylo 4923·14 K v eslekttech (fundační kapitál) a 44·84 K v hotovosti.

přečísti: „Privilegia . . . gloriam . . . Joannes“ a „S. Sebastianus, Caro, Cibus, Potus.“

Dlažba kostela je z cihel. Hlavní bývalý portál je zazděn deskou Diviše Lacemboka v rytířské zbroji.³³⁸⁾ Do kostela vedou dva vchody postranní.

Pod podiem hlavního oltáře chová se skříňka, v níž je lebka, tři kosti, hrníček se 4 penízky památnými, na nichž jsou nápisy: S. Ignat. Soc. Jes. Franc. Borg. Soc. Jes. III. gen.; na druhém je vyobrazen papež Lev XIII. a kol něho: Ut omnes unum sint. Da vsi jedno sut, dále SS. Cyrill a Method a nápis orate pro nobis. Molite sa v nás; blahoslavený Jan Sarkander, Božské Srdce Páně; dále je tu krejcar z r. 1881, zub (Št. Dvořáka, kaplana) na struně uvázaný, šest čísel časopisu »Čech« z roku 1883 a dva papíry se slovy: »U oltáře hlavního pod podnožníkem nalezl jsem tyto kosti štolou spráchnivělou ovinuté. Starý kostelník Fiala svědčí, že jsou to kosti neb. p. far. Dvorského. Dověděl se to od svého otce, který též byl kostelníkem. Je tu lebka a tři kosti dlouhé. Já Štěpán Dvořák, kaplan lužský uložil jsem je do této skřínky roku 1883. Některá roucha kostelní jsou tu (totiž v kostele sv. Bartoloměje) z Chlumku; (kostel) má dva kalichy, u křtitelnice na stěně vyobrazen křest Páně, černou barvou několika tahy; práce jednoduchá.« Druhý papír (zelený) má tyto poznámky: »Trhy na obilí jsou každou sobotu. Majitel panství košumberského je kníže Max z Taxisu; bydlí v Bavosku v Řezně. Pivovar a pole panské u Košumberka má najaté Frant. Rabas, kupec z Luže. Lozický dvůr má žid Mendl. Ve 24 domech v Luži prodává se kořalka. V Lužské farnosti nachází se nyní katolíků 5000, nekatolíků helvet. vyznání 180, židů 370 a 1 bez náboženství. Na voze poštovském možno odjeti denně třikrát ku dráze státní do Uherska, osoba platí 50 kr. Zamožnější třída občanů lužských z pravidla do kostela v neděli a ve svátek nechodí.«

Věž jako kostel sám stavěna jest z kamene až po cimbuří; cimbuří zhotoveno ze silných prken a špice věžní též; vše končí trojatým křížem. Po každé straně věžní jsou dvě okna. Z věže je krásná vyhlídka na Chlumek, město Luži a jeho okolí.

³³⁸⁾ Dr. Adámek (38) dle: „Starý hlavní vchod kostelní . . . jest . . . zakryt náhrobní deskou pana Diviše Lacemboka . . . († 23. února 1623) pěkně tesanou, ozdobenou postavou zvěčnělého příznivce Luže, s odznaky a smeknutou přilbou. Byla sem zasazena při pozdější opravě kostelní, dříve spočívala na zemi na hrobce Slavatův, nápis její byl osekán asi v době protireformace jezovitské, ale jméno šlechtice přečkalo i tak paměť nepřátel.“ Tvrzení toto, jehož účelem jest jako u Dr. Adámka vůbec, zhanobení jesuitů, neodpovídá pravdě proto, že rozum zdravý dá, že kdyby jesuité, jak se směle tvrdí, byli chtěli zahladiti památku Slavatovu, jednoduše by byli celý kámen na dobro odstranili a neosekávali pošetile nápis, a že deska Slavatova nebyla žádnou deskou náhrobní, ale jak z jiných historických památek jasno, deskou patrona kostela, která vsazovala se do zdi kostela. Při zazdívání hlavního vchodu použilo se této desky pak velice vhodně. A konečně, kdož ví, i kdyby na krásné desce s podobou Lacembokovou byla bývala deskou náhrobní, kdy deska tato s hrobou odstraněna byla. Pamětní kniha (I. 123 b) klade vyzdvižení její s hrobou do r. 1846, ovšem že zcela mylně, ježto v této době podoba Slavatova byla by bývala dávno na místě, kde denně do kostela se chodilo, vyslapána! Tolik o desce samé. Že Dr. Adámek jesuity nazývá nepřátely „šlechtice“, totiž Diviše Lacemboka, nedivím se při Adámkově známé ke katolíkům a zvláště jesuitům lásce. Diviš Lacembok ovšem nebyl nikomu nepřitelem, ani snad jesuitům, ač strana jeho vypověděla řád jesuitský „na věčné časy“ z Čech. To by dle Adámka nebylo nepřátelstvím, ale „česko-bratrskou láskou k bližnímu!“ Jak známo o jedné a téže věci mohou lidé míti různé názory. Takovými pojmy jsou také přátelství a nepřátelství!

Památník věků dávných, kostel sv. Bartoloměje, nezasluhoval si v pravdě takové odměny a takového vděku od občanů lužských, jakého se mu v našich dobách dostalo. Duchovní správa nemá na osudu a to smutném osudu kostela toho té nejmenší viny. Prosila nejjasnějšího patrona, prosila občanstvo a když viděla, že ani patron ani občané nechťí ujmouti se velepamátné z věků dávných svatyně, přišla s návrhem sprostředkujícím, ale i tu radikálním, husitským se honosícím občanstvem byla jednoduše odmítnuta. A přece sv. Bartoloměj jest jedinou památkou Luže z dob Husových! Uplaňuje se i tu pravda, častokráte již pronesená, že potomci mají plná ústa krásných slov o slávě předků svých, ale skutek — utek! A sotva uplyne několik desetiletí, vyskytne se třeba mnohý, kdož veškeru vinu zániku tohoto chrámu Páně přičte katolickému kněžstvu tak jako zánik hradu Košumberka, památníka též dob husitských přičítá zloba lidská v našich dnech — jesuitům. Na kněze se všecko svezelo! . . .

* * *

(Pokračování.)

D o p l ň k y. Po pozn. 242. budiž přidán následující životopis velezasloužilého kněze Jana Skalického. Jan Skalický narodil se 8. května 1825 ve Výprachticích a na kněze posvěcen byl 25. července 1850. Kaplanoval v Újezdě u Chocně a tamtéž po malé přestávce několika málo let farářoval až do své smrti dne 15. února 1900. Byl vyznamenán expositorem canonicale, byl osobním děkanem, notářem a vikářem. Skalický byl kněz zbožný, učený, moudrý a neobyčejně pokorný. Z pokory nepřijal nabízené mu t. ndp. biskupem Haisem děkanství vysokomýtské a raději setrval ve farnosti velice obtížné, namáhavé a málo výnosné. Ze skrovných příjmů podporoval štědře chudinu, všechny církevní i vlastenecké a lidumilné podniky nejen doma, ale i za hranicemi. Byl to v pravdě kněz apoštolský. Až do pozdního stáří měl stále rozhled po zákonodárství jak církevním, tak státním a ač vyznamenán tituly všelikými, přece o nějaké stařecké ješitnosti nebylo nejmenší u něho stopy. Vikariát vysokomýtský může na svého bývalého vikáře Jana Skalického býti opravdu hrdý! Ave, anima pia! — V pozn. 256. věta „Tehdy ranenští evangelíci . . . expositorem (r. 1884)“, má správně zníti: »Ranenští evangelíci stavěli modlitebnu v roce 1869 a 1870. Za faráře Vlacha se jich 133 vrátilo do lůna katol. církve. Vlach byl r. 1884 vyznamenán expositorem canonicale, r. 1886 jmenován byl bisk. vikar. sekretářem, 1892 os. děkanem, 1900 bisk. notářem a t. r. vikářem. — Brožura, již vydal v Brně proti brožurě pastora krounského Opočenského o 23 str., vyvrátila tvrzení p. pastora úplně, tak že se omlčel. Na druhou brožuru ranenský pastor Fr. Šádek, proti jehož spisku čelila, taktéž již neodpověděl. Brožura tato přijata byla do seminární knihovny králohradecké. Též proti výpadům p. Dra. Kloudy vystoupil otevřeným listem a umlčel jej. Ve známé akci proti dělení diecése v Čechách měl nikající účast. Kříž, postavený na rozhraní století XIX. a XX., pořídil svým nákladem a k jeho udržování učinil nadaci 50 kor. — V pozn. 264. po slovech: »Msgr. Filip dal stipendia ve prospěch Chlumku, jež vynesla celkem 3303·20 zl., vypuštěno „i se sbírkami a příspěvkem záduší.“ On sám za intence složil 956·96 zl. — Konečně v textu při r. 1899 ve stati VIII. v odst. „Zbyly k opravě již jen přední schody“ a ve větě „Tím bylo celku, vrcholu dosaženo“, jest vynecháno, jak čtenář sám zajisté z kontextu nahlédne slovíčko „by“.*)

*) Tyto dodatky na žádost vdp. vikáře Vlacha přidává redakce.

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Dokončení.)

Konsistoř utrakvistická nabízela Tábořským náhradou kněze Jana Konráda Pražského, jenž byl dříve církevním správcem v Jaro-
měři. Ale tu dali Táborští konsistoři své na jevo úplnou svou ne-
vážnost k ní. *Ustanovili si kněze sami, a to pouhého laika.* Se sprá-
vedlivou nevolí píše jim konsistoř dne 6. června 1590: „Vězte, že
jest nám toho jistá zpráva dána, kterak byste vy na potupu kon-
sistoře naší proti řádu dobrému a na zlehčení poručení J. M. C.,
kteráž jsou Vám i všem městům království tohoto jak hned za
císaře Maxmiliána slavné a svaté paměti, tak potom za tohoto pána
našeho nynějšího císaře a krále Rudolfa leta 1589 učiněná k sprzněni
stolice děkanské *nějakého nekněze do fary Vaší a kostela k správě
konsistoře naší pod obojích přínáležejícího uvésti měli*, a na tyto hody
slavné, aby lid svozoval a trávil, za správce sobě, kterýž žádný
kněz není, vystavili. Protož my nemoha toho trpěti a dáleji nésti
Vás páni přátelé naší milí napominajíc žádáme, že se tím jistým
neknězem ujistíte, jménem Isaiáš Vodňanský. a jeho k tomu sku-
tečně přidržíte, aby před námi v konsistoři naší v hodin deset
v středu po památce seslání Ducha sv. na apoštoly sám osobně
stál a takového neporádu, kterého se jest tak tu dopustiti směl;
před námi se spravil. A poněvadž pak i pan Jan Mateolus doktor
dvoru J. M. pána pana nejvyššího purkrabí Pražského z některých
věcí nenáležitých na něho viniti jej chce, před právem naším jemu;
slyšíc na sebe žalobu, aby odpovídal a práv byl, a my vyslyšíce strany
vedle práva duchovního budeme se věděti, jak k stranám zachovati.¹⁾

Nejednou viděla se konsistoř utrakvistická nucenu *vymáhati
na osadnících náležitě odvádění dávek duchovenstvu povinných.* Tak
posílá r. 1590 přimluvný list panu Oldřichovi Skuhrovskému ze
Skuhrova a na Louňovicích, aby poddané své přiměl k tomu, by
děkanovi v Načeradci povinný desátek odvedli. „Oznamujeme Vám“
— tak zní list její — „stížnost ctihodného kněze Jiřího Sincera
Chocenského na tento čas děkana Načeradského, kterýž psaní své
těchto dnův pominulých jest do konsistoře naší pod oboji způsobou
přijímajících odeslal, dokládajíc toho, kterak poddaní Vaší od staro-
dávná k záduší Načeradskému ze vsi Hrajovic desátku na míru,
a korec Pražskej skrze Vás jim zbraňujíc teď nejprvé přísti k sv.
Havlu již po čtvrtý rok se zdržuje, a jemu jak za předešlých let,
z též vsi nevychází za jinou žádnou příčinou, že byste Vy urozený
Pane Oldřiše *nějakou míru jinou starou ukazovali, a na tu že by
se mělo měřiti,*²⁾ na kteroužto míru nikdy též poddaní z Hrajovic
takového desátku jsou nezsejpali. ale na míru Pražskou takové
desátky témuž knězi Jiříkovi a děkanovi Načeradskému jsou za
prvních let zsejpali, poněvadž i pan kollator jeho urozenej pan
Jendřich nejstarší Dvořecký z Olbramovic jest před námi oznamoval,

¹⁾ Akta kons. utrak. v knihovně arcib. Pražské str. 291.

²⁾ V opětovném vyzvání ze dne 10. listopadu téhož roku se praví: „Že
jste míru menší (nad starohylou Pražskou cejchovnou) o věrtel udělati kázali a
jemu na tu měřiti takovej desátek poručili.“

že již na jedenáctej rok tu v Načeradci zůstává, a vedle ouradu a povolání svého kněžství se tak chová, podanejm téhož kollatora i jinejm v ničemž neubližuje, jim všem jak slovem Božím tak s svátostmi velebnými vedle cirkve nařízenými posluhuje, odkudž jsou jemu takové desátky na miru a korec Pražskej vždycky za práci jeho platili. Protož my za téhož kněze Jiřika a děkana na tento čas Načeradského k V. M. se přimlouváme, že podanejm svejm z též vsi Hrajovic poručiti ráčíte, aby jak jsou prvé platili na jakou miru, tak i nyní za ty čtyry leta co jsou jemu zadržali, to vykonali, znaje onu řeč: „co Bohu to Bohu, a co vrchnosti to vrchnosti“ nebo na tom žádnéj nic nepřidrží.“³⁾ A téhož roku upomíná konsistoř také purkmistra a radu města Mělníka o víno děkanovi tamějšímu povinné. Děkan víno to konsistoři daroval. Konsistoř píše o ně 11. července listem tohoto znění: „Kněz Blažej Pizeňský děkan Váš na nás vznáší a za dopomožení a ochranu jakožto vrchnosti své nás prosí a žádá, poněvadž jeho bytu u vás městě Vašem mimo čas sv. Havla není, že byste jemu některé věci, kteréž předešlým pánům děkanům na vychování jich s čeládkou a za jejich práci vydávány od Vás bývaly, za sebou zadržovali; jako obzvláště tři vědra vína červeného, které jste jemu měli do času sv. Jiří již minulého dodati a vyplniti; a potom teď od času sv. Jiří až do sv. Havla čtyři vědra a jiné některé věci. Což kdyby tak bejtí mělo, my bychom jim od Vás, pokudž by mu vše náležitě od Vás zapraveno a vydáno nebylo, nikoliv hnouti nemohli, ani taky jiného. kdybyste žádali, k Vám na stolicí děkanskou za děkana Vašeho dotvrditi a dosaditi. A protož poněvadž on táž tři vědra vína červeného od Vás jemu zadržalá do času sv. Jiří z lásky své, kterou má k nám jakožto k vrchnosti své, jest dal a daruje, za to Vás páni přátelé naši mili napominajíc žádáme, že nám taková tři vědra vína odešlete, abychom přijmouc od Vás takové víno měli témuž knězi Blažejovi Plzeňskému a děkanu Vašemu z čeho ochotně poděkovati. Té naděje jsouce k Vám, že tato žádost naše slušná při Vás své místo s vykonáním skutečným míti bude, s tím se Vám dobře míti žádáme.“⁴⁾

Opětovaným žádostem konsistoře za propuštěnou z úřadu vyhověl císař posléze dne 14. července r. 1590, i *jmenoval nového administratora Fabiana Rezka a dvanácte konsistorianův.*⁵⁾

Při tom jim skrze Viléma z Rožmberka oznámiti dal *artikule, podle nichž se řídití měli.* Artikule ty dány ji byly později dne 20. září 1590 i písemně. Zní takto: „*Předně* aby mezi sebou *svorní a jednomyslní* v učení a církevních řádích byli, a poněvadž J. M. C. přísaze své, kterouž jest straně pod oboji přijímajících učiniti ráčil, vskutku za dosti činí a toho milostivého oumyslu i napotom bejtí ráčí, aby oni tolikéž na svou přísahu pamatovali, ji ve všem plnili a od učení předků svejch (když jim kalich propůjčen byl) za katolické jest přijato a schváleno, nijakž neodstupovali. *Druhé* aby *posty* i jiné cirkví svatou ustanovené a nařízené svátky světili a *nových svátkův neuvožovali*, aniž jich také nesvětili,

³⁾ Akta I. c. str. 301. c.

⁴⁾ Akta utrakv. str. 296.

⁵⁾ Borový, „Martin Medek“ 102—103, Tomek, Děj. Prahy, XII. 341.

nýbrž v tom se stolicí zdejší arcibiskupskou řídili a ji následovali. *Třetí* aby lid obecní z strany *zpovědi*, kteráž jest od několik a dvacetilet v užívání nebyla, pilně a bedlivě vyučovali, a všelijak se k tomu skutečně snažili a přičinili, aby týž lid obecní, co zpověď jest a jak potřebná věc jest, aby jeden každé dříve, nežli by k velebné svátosti oltářní přistoupil, z hříchův svých se náležitě zpovídal, a na to absolutionem neboližto rozhřešení od kněze přijal, tomu dostatečně vyrozuměti a tak pomalu líbost a žádost nabýti mohli, k již jmenované zpovědi dobrovolně a s chutí chodivati, s tímto o tom doložením, že by oni kněží budoucně to slušně na rozmyšlení míti, ano také s nemalým ublížením svědomí jich bejti muselo, aby napotom tak jakž jest až posavad za obyčej bejval, bez zpovědi lidem *velebnou svátostí* posluhovati měli. *Čtvrté*, aby mezi sebou *ženatých kněží a kubénářův* (jakž od starodávna obyčej bejval) nemivali a jich netrpěli. *Páté*, aby nižádnému k vůli aneb líbosti při kostelích církevních *řádův a služeb Božích neměnili*, nýbrž je bez přerušení podle řádu a ustanovení arcibiskupství Pražského zvláště posluhováni velebnými svátostmi skutečně drželi, z nich nevykračovali. *Šesté a naposledy*, aby ve všech kostelích všechny *ceremonie* tak, jakž jsou je předešle od starodávna vždycky drživali a ještě dnes staří pod obojí neb sub utraque jich užívají, budoucně bez proměny drželi a summou všem těmto artikulům jakž nahoře dotčeno náležitě a poslušně zadost činili, vědouce, že na tom jistou a milostivou vůli J. M. C. oni naplní, jináče nikoliv učiníce.“⁶⁾

Od té doby odvolává se konsistoř utrakvistická na tuto vůli císařovu i v listinách, jimiž nové faráře potvrzuje. Tak na př. dne 25. září 1590, podávajíc do Sušice kněze Jakuba Militeckého, píše Sušickým: „Podle žádosti Vaší, kterouž na ouřad náš konsistořský vzkládáte žádajice za ctihodného kněze Jakuba Militeckého, aby Vám za faráře do obce Vaší od času nejprvé příštího sv. Havla konfirmován byl, což k žádosti Vaší náležitě dovolujeme, a téhož ctihodného kněze Jakuba Militeckého za faráře z ouřadu konsistoře naši konfirmujeme a podáváme, na ten způsob *tak, jakž nám od J. M. C. poručeno jest*, aby nic měněno ani co nového se začínati mělo, v chrámě a kostele v obci Vaší, než jakž jest prvé od starodávna pod obojí způsobou vykonáváno bylo, tak aby za to držáno bylo až posavad; a týž kněz Jakub Militecký pan farář Váš budoucí tak v tom náboženství se choval, nic aby nepřidával ani neměnil, ani neujimal, ale sám za důvod té vsí obci aby byl jak v učení slova Božího tak i při svátostech velebných v posluhování, v kněžském obcování, a pravé pobožnosti na sobě dokazoval.“⁷⁾

Onen případ v Táboře, kde nekněz Isaiáš Vodňanský v úřad kněžský se vetřel, nezůstal ojedinělým: konsistoř utrakvistická vsadila téhož roku do vězení jakéhos *Jana Dusíka, jenž za kněze se vydával*, a propustila jej teprve pak, když uvolil se zachovati tyto artikule: 1. aby kněžství nepožíval, dokud kněžství svého nedokáže řádně, 3. aby konfirmaci, kterou měl na jakés děkanství, složil v konsistoři, 3. aby, až vězení prázdno bude, z trestání v konsistoři uctivé poděkování přijda učinil. Artikule ty končily pohrůzkou:

⁶⁾ Akta kons. utrakv. 1589—1595 str. 321.

⁷⁾ Akta kons. utrakv. 1589—1595 str. 303.

„pak-li bys kněžství bez řádného ukázání požíval, co Tě potká horšího, abys potom za zlé neměl.“⁸⁾

Jinému podobnému člověku, jenž neprávem zdál se osobovati si faru chrudimskou, poslala konsistoř utrakvistická tento důrazný list (13. listopadu 1590): „Do Chrudimě Martinovi faráři. Martine *nekněze* a faráři Chrudimskéj! Jest nám do Tebe s nemalým podivením, kterak Ty smíš naše psaní, které jsme z jisté vůle J. M. C. pána nás všech nejmilostivějšího poslali, aby ouřad téhož města tebe víceji, poněvadž knězem nejsi, v fare netrpěli: Ty pak jako člověk nevážnej. *nejsa knězem, ale mordýřem duší lidskejch*, psaní naše posměšně, lehkomyšlně, nevážně si vykládal. Protož aby věděl, že to na J. M. C. chceme vznésti a pro Tebe, jestliže se z fary nevystěhuješ, koží vůz s pacholky a dekret J. M. C. odeslati chceme.“⁹⁾

Než, tento Martin, přijmím Stefanides, dostaviv se již čtvrtého dne potom (17. listopadu) do Prahy k administratorovi Strakonickému, prokázal, že jest opravdu knězem, a hleděl se očistiti z obžaloby, která naň byla vznešena, že totiž při mši svaté *opomíjí pozdvihování*. Vymlouval se, že neodstranil ho on, nýbrž již dávno před nim předchůdcové jeho, a slibil, že je obnoví a vůbec ve všem že bude představených svých nadále poslušen.¹⁰⁾

Bývalý administrator strany podobají Václav Benešovský, farář prosecký, musil býti upominán, aby některé důležité listiny konsistorní vrátil. Pišeť mu dne 19. listopadu 1590 nová konsistoř: „S podivením jest nám do Vás, kterak byste Vy za sebou některé věci konsistořské zadržovali a nám do konsistoře v nově od J. M. C. dosazené, tolikéž i mnohejch kněží formata vlastní jich, kteříž se nám, abychom jim je vydali se dopisují, jich nám jste nevydali a neodváděli.

Protož Vás za to žádáme, že ty všeckny věci, kteréžkoli za sebou zadržujete, beze všeho prodlevání nám do konsistoře naši že odešlete.“¹¹⁾

Také obnovená konsistoř měla nesnáze s výše zmíněným Tomášem Soběslavským, jak vysvitá z tohoto listu administratorova: „Nejjasnější a nejneptěmoženější! Nerad jsem tomu, že opět kněz Tomáš Soběslavský, kterej jsa vždycky nadut konsistorianem mimo

⁸⁾ Akta kons. utrakv. str. 313.

⁹⁾ Akta kons. utrakv. 1589—1595 str. 316.

¹⁰⁾ Ibid. str. 318. Prohlášení své učinil latinsky v tato slova: „Citatus a reverendissimo D. S. Fabiano Strakonieno, administratore consistorii archiepiscopatus Pragensis sub utraque communicantium, comparui die Mercurii post festum divi Martini episcopi et quia ex mandato sacrae Caesareae Majestatis graviter accsatus fueram de omissa sacra *elevatione* venerabilis sacramenti Corporis et Sangninis Domini et Servatoris nostri Jesu Christi probavi. a me non fuisse, sed ab aliis antecessoribus meis diu ante me depositam.

Quia antem ea voluntas est Sacrae Caesareae Majestatis, ut iterum sacra *elevatio* restauretur, *me eandem, quatenus poterit sine tumultu id fieri, observaturum*; sin periculum aliquod immineret, id indicaturum atque secundum Deum debitam obedientiam reverendissimo domino administratori et consistorio supra nominato tanquam magistratui meo spiritali legitimo prostaturum, in praesentia reverendorum virorum domini abbatis coenobii Slovanici, D. S. Thoma praedicatoris in Bethlehem promisi et promitto hac subscriptione manus meae ego sacerdos Martinus Stephanides, parochus ecclesiae Chrudimensis. Actum Praga in aedibus parochialibus divo Nicolao dicatis 17. Novembris anno 1590*.

¹¹⁾ Akta kons. utr. str. 318.

všech jinejch obyčejů se jmenuje, Velebnost V. C. zaneprázdňuje a na mne, že bych ho farou v městech Pražskejch jakožto konsistoriana opatřiti nechtě., s nemalejm dotejkáním žaluje, ježto se o tom dobře ví, že jest všem osadám těchto měst Pražskejch v takové nelibosti a nenávisti, že žádná jeho nikterakž z nich přijiti nechce, čehož jsem při mnohejch osadách koštoval, nejednou ale mnohokrátě jim podati jeho chtěl, ale oni tomu statečně z příčin jemu dobře známých odepřely a odpírají osvědčující sobě, že Velebnosti V. C. aby jim podáván nebyl, se vši ponižeností hledati budou. Pročež tehdy na mne daremně žaluje; přes to podával jsem jeho z Prahy ven do některejch měst, ale on pro svou nadutost a že o sobě mnoho smejslí, ven z Prahy jiti nechce, nebo i ten důvod jest jeho vysokomyslnosti veliký, že se v té své supplikaci chlubí, kterak by na mnohá a častá jeho a některejch jinejch předešlá supplikování Velebnost V. C. konsistoř naši obnoviti ráčila; ale jest jistě na velikém omylu, kdež pak to za příčinou, že bych jeho místem opatřiti nechtěl, pokládá, že jest proti vyvolení osoby mé před M. V. mluvil a potom opata slovanského za kanclíře volil, vpravdě na tom se velice mejlí, anobrž neprávě a zomysla tím Velebnost V. C. zpravuje. Nebo nebyl jsem na tom, abych se kdy nad ním mstiti chtěl, opata pak slovanského ne já ale jiní všickni konsistorianové jsou v spisech podanejch po třikráte volili a vyhlásili krom dvou kněží zlobivejch a neučenejch, kteří jemu knězi Tomášovi k zbouření a nepokoji napomáhají. — Nechci knězi Tomášovi Sobělavskému, v hanění, v důtkách a v utrhaní podoben bejti, a slovy podobnejmi, jako on jiné má, i mne obyčej haněti, jemu se odplacovati, on sám ví i vědí všeckna města Pražská, v jakých nepravostech Tomáš jest postaven.

Protož Velebnosti C. se vši ponižeností prosím, abyste témuž knězi věřiti a již více supplikací o jednejm a těchž věcech k zbouření podávati dopustiti neráčili.¹²⁾

Za takovýchto poměrů neni divu, že *světská moc víc a více do církevních věcí strany podobojí zasahovala*. O tomto poručníctví podává výmluvné svědectví na př. královské nařízení dané 24. prosince 1593 purkmistru a konšelům Starého města Pražského, jimž se poroučí, „aby oni při všech farách neb farářích o tom, aby se služba Boží řádně a pobožně podle ustanovení cirkve svaté přes tyto svátky vánoční i napotom vždycky vykonávaly, skutečně nařídili.“¹³⁾

Dne 20. dubna 1594 byla opětne *obnovena konsistoř podobojí*, neboť dosavadní administrator Fabian Rezek zneprátelel si členy své konsistoře a přestoupil později k straně pod jednou. *K obnovení konsistoře* byl do kanceláře královské *pozdán také i arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé*.¹⁴⁾ V červnu téhož roku psal císař Rudolf z Řezna, kamž se byl k říšskému sněmu odebral, mistodržicím svým do Prahy, že chce nové konsistoři dáti podobnou instrukci, jako konsistoři předešlé; nařídil jim, aby kopii její prohlédli, své dobré

¹²⁾ Akta kons. utrakv. str. 326.

¹³⁾ Koncept v archivě mistodrž. R. $\frac{109}{1-9}$.

¹⁴⁾ Tomek, Děj. Prahy XII. 364—365.

zdaní o ní vyslovili, po případě ji opravili a jemu pak ke stvrzení zaslali. Mistodržící odpovídají dne 10. června: „instrukci (předesele konsistoři pod obojí danou) jsme v našem pilném a bedlivém uvážení mezi sebou měli a nepoznávajíc žádné příčiny, aby v ní co opravováno neb zjinačeno bejtí mělo, nýbrž že v tom způsobu bude moci dobře zůstatí, *nepominuli jsme též kopie panu arcibiskupu Pražskému ukázati a k přehlédnutí podati*, kterémuž, ačkoli by se vidělo za potřebné něco v ní doložití, ale při nás se snáší, že tohoto nynějšího času v nepřítomnosti zde Vaší Cís. Milosti táž instrukci při tom způsobu zůstatí může.“¹⁵⁾

Ač strana podobojí bezděky čím dále tím více upadala v náruč lutheranismu, přece aspoň na oko tomu se bránila. Roku 1595 konsistoř utrakvistická trpce si stěžuje na „pikarty“ a „kalvínce“. Líčí, kterak poslušna jsouc příkazu císařova v den Božího Těla konala slavné processí. Chválí si sice hojné při tom účastenství úřadův, škol i obecnstva, ale stěžuje si, že nějaký rouhavý bludař v ten den upevnil na dvěře školy Týnské české posměšné verše, jichž latinský překlad připojují.¹⁶⁾

Z posměšných těch veršů sezná prý zajisté císař rouhačství sektářské, jakož i v jaké potupě jsou kněží rádní. Radí, aby pátralo se po původcích hanlivé té písně. Zjiskry té prý by veliký vzniknouti mohl požár. Mimo to oznamuje císaři, že v Praze i v jiných městech pikarti i kalvinci co den se rozmáhají. Ti prý náboženstvím katolickým pohrdají a je odsuzují, chrámů si neváží, potupnými jmény je nazývají, a kdyby mohli, krví kněží by ruce své zbrotili. Není prý nikoho, kdo by jim v záhubném tom počínání zbraňoval; pročež že se konsistoř k císaři utíkají s prosbou, aby po příkladu svého děda i otce zlu onomu zabránil a poddané k svornosti a jednomyslnosti přivedl. Dále uvádí konsistoř utrakvistická císaři ve známost, že vyskytují se lidé osobující si důstojenství kněžské, ačkoliv ani arcibiskupovi ani jí známi nejsou, a ti prý po domech rozlévají bludné své učení, zvláště pak v domech šlechtických, jako prý na př. kalvinci v domě pana Hrzana, pikarti v domě p. Pětipeského. Pikarti prý mimo to také na Starém městě v jednom domě se scházejí a tam každé neděle česky i německy

¹⁵⁾ Koncept český v archiv. mistodrž. R $\frac{109}{1-9}$.

¹⁶⁾ Z nich ukázkou stůž zde jen konec:
 „O, fatui pariter omnes, venite ad Dominum,
 Ut vobis condonet hoc grande nefas:
 Ne vos puniat aestas vel hieme,
 Quod sequimini panem Machozim.
 Insani, intricati, miseri idololatrae,
 Quo vobis magistri? Quo baccalaurei?
 Virique docti, cum hos non audiat.
 Sed contra conscientiam in vestris templis missas celebratis,
 Haec omnia fiunt authoribus Crocino et Kobissio,
 Verum et hos duos surripit cacodaemon eo celerius,
 Cum nolint nisi claudicare utroque pede,
 Vehentur. ut par est, ad tartara, quadrigâ,
 Pone suum dilectum Fabianum,
 Illum falso Hussoluteranum,
 Et Simonem Magum, ut breviter claudam,
 Iudamque Iscariotem, qui fuit Christi proditor.“

kážou a svátostmi prisluhují. K nim prý nejpřednější z měšťanstva se hrnou. Konsistoř prosí císaře, aby to vše v zárodku potlačil.¹⁷⁾

Jest to opravdu neobyčejné divadlo, když vidíme zde stranu pod obojí, která přece do našeho národa roztržku náboženskou vnesla, ana praví císaři, aby poddané své k jednomyslnosti a k svornosti přivedl a různověrectví konec učinil!

V téže věci obrátili se konsistoriané utrakvističtí listem ze dne 6. června 1595 také k nejvyššímu purkrabí Adamovi z Hradce. „Tyto pominulé dni“ — tak piší — „několikrát jsme k V. M. jakožto netoliko k defensorovi nás a konsistoře naší, ale jako k laskavému a milostivému otci do domu jsme V. M. přicházeli, jsouce veliké žádosti, abychom mohli v některé velmi pilné věci s V. M. promluvití a před V. M. přednésti, chtějíc i rady žádati, ale že V. M. vždycky ráčila míti při sobě mnohé pány, i nemožouce pro ně přístupu míti, musili jsme zase odcházeti, a až dosavad nerozumějíc, abychom k V. M. přístup míti mohli pro ta zaneprázdnění, která míti ráčíte každé chvíle, pročez skrze toto naše ponížené připsání k V. M. jakožto k milostivému ochranci a defensorovi našemu se utíkáme a v známost V. M. uvozujeme: tuto sobotu minulou J. M. C. dodali jsme suplikací, žádajíc Jeho M., aby ráčil milostivé poručení učiniti: jedno, aby vyhledáno býti mohlo, kdo jest in die Corporis Christi, když jsme podle starobylého způsobu cirkve katolické s processí šli, ten paškvil hanebný na dvěře školní u Matky Boží před Týnem pověsil, který jest na potupu Pánu Bohu, na potupu chval Božích, na zlehčení velebné svátosti, jest na potupu J. M. C., na potupu lidu pobožného, k rouhání zřízením zemským, na zlehčení všeho katolického kněžstva; aby, doptajíc se toho, to trestáno bylo tak. aby více takových paškvilů zlořečených, kteříž nesměřují k žádnému pokoji ale k bouři, více žádný spisovati nesměl. Druhé, žádáme J. M. C. za to, aby nějak ráčil milostivě k tomu se skloniti, aby se v cestu vstoupilo pikhartům a těm schůzkám jejich podomovním, kteřížto pikharti jsou se tak rozmnožili, že již se těžko člověk setkatí může s věrným křesťanem, neb nebude-li jim brzy překážka učiněna, jest se obávati, aby hroznějšího pozdvižení v lidu se státi nemuselo nežli kdy předešle, kteréž pozdvižení bylo za dnův dobré a svaté paměti císaře Ferdinanda, neb jsou sobě již své sektářství tak osvobodili, že již směle ne nočně, ale ve dne v houfích, majíc jíti do kostelův, i jdou do sborův svých a peleší. — Třetí, žádáme i za to J. M. C. jakožto pána pána nás všech nejmilostivějšího, aby bylo zastaveno těm kněžím, o jejichžto kněžství jakž pan arcibiskup tak ani my nic nevíme, vyznáme, že nejsou žádní kněží, kteříž zde v městech pražských jdou a vcházejí do domův, čehož níkdá nebývalo; a to jak do domův některých pánův z rytířstva tak do domův některých měšťanův a tu v kázání německá a v posluhování se vydávají a veliký zástup lidu německého i českého jdou za těmi nekněžími, odkavad týž není očekávati než nějakého rozdělení v lidu a potom veliké bouře a nesnáze; protož aby prvé

¹⁷⁾ Kopie v arch. českého mistodrž. R. 109.

nežli by se co takového zlyho rozmohlo, lépeji se nám vidí, aby tím dříve k přetržení přišlo. Protož k V. M. jakožto k ochranci a k defensorovi našemu se vsí ponížeností se utikajíc pro Boha a pro zachování v lidu dobré svornosti prosíme, že se ráčíte k J. M. C. jakožto k pánu, pánu našemu nejmilostivějšímu milostivě a laskavě přimluvit, aby takové supplicí naši neráčil z rukou svých vypouštět, ale žádosti naše, kteréž činíme na J. M. C. na místě vsí církve katolické, k svému vykonání přišly; ba prosíme a žádáme jakž nejvýše prošeno býti může, že i sami milostivě k tomu se skloní při J. M. C. ráčíte, aby jak ti paškvilové průchodu neměli, tak také to pikhartstvo své vůle k potupení služebností Božských neprovodilo, tejjž těm neknežím ta kázání a posluhování podomovní zapovědina aby byla. Té viry sme k V. M., že tuto žádost, kterouž tak na V. M. jakožto na pána, pána křesťanského a defensora našeho se vsí ponížeností podáváme, laskavě a dobrotitivě přijmouti, v dobré obrátiti ráčíte a nás v laskavé své paměti i v ochraně míti ráčíte. A Pán Bůh všemohoucí za takovou ochranu předně hojná odplata býti ráčí, a my za V. M. jakožto za pána, pana defensora nám milostivého a laskavého vždycky ve vsí snažnosti k Bohu modliti se budeme.¹⁹⁾

V těžkých těch dobách měla konsistoř utrakvistická mimo to *neustálé sváry s kněžstvem* svým. Nejvíce nesnázi ji působil častěji již zmíněný Tomáš Soběslavský, jenž, domáhaje se beneficií, kterých se mu zachtělo, obtěžoval neustále konsistoř pod obojí a způsoboval ji u císaře, ano i nuncia papežského, suplikami, jež zpravidla obsahovaly těžká obvinění proti ní, časté nepřijemnosti, a ji, jak sama praví, „v potupu, pohanění i k zkáze přivozovati usiloval.“¹⁹⁾

Mimo jiné *obviňoval* Tomáš Soběslavský r. 1598 administrátora *Václava Dačického a některé konsistoriány z bludův*. Dovolával se čtyř listů, které prý obdržel od bývalého administrátora, tehdaž již zesnulého († 1595) Václava Benešovského, faráře na Prosiku. V prvním z těchto listů praví se o Dačickém: „Oznamuji Vám o knězi Václavovi, děkanu nynějším slánským,²⁰⁾ když byl v Brozanech farářem, a jedna žena přinesla mu novinu, že v městech Pražských zhusta o něm mluví, že bude administrátorem, slyše to, velmi nad tím byl potěšen, a hned tu promluvil, když jim bude, že všechny faráře Pražské ven z měst pražských vyžene, ani jednoho nenechá, a na jich místa že vezme muže učené, rozumné z měst děkany a těmi že osadí města Pražská i okolo, a tudy že bude jednota a sláva městům Pražským . . . I jakej jest sám ženalej s pankharty kacírskej, chtěl by tomu, aby ti kněží s pankharty, s kolibkami, s ženami do Prahy se stěhovali, a *kalvínské bludy do měst Pražských uvedli*. I běda vám bude nejprve všem jinejm kněžím, když vás z Prahy poženou; kam se podějete? A já tomu věřím, jakej jest

¹⁹⁾ Archiv místodrž. R. 109
2

¹⁹⁾ Arch. místodrž. R. 109
15 Nr. 2.

²⁰⁾ Václav Dačický, administrator konsistoře pod obojí, byl dříve farářem ve Slaném. Byl ženat, máje manželku z rytířského rodu VranovskýOh. Tomek, Děj. Prahy XII., 365.

sám *haereticus* mstilednej, vezma sobě na pomoc některé pány pikhartské, že by toho dovedl.“ V druhém listě (z r. 1593) píše Benešovský: „Nerad jsem toho uslyšel, že kněz děkan Slánský má býti administrátorem. *Prve mnoho kalvinů kacířův v Čechách, bude jich ještě více i v kněžstvu.*“ A v listě čtvrtém (z r. 1594) píše Václav Benešovský Tomáši Soběslavskému: „Nerad jsem té nešťastné noviny o vás uslyšel, co se vám přihodilo od pana administrátora, že vás z té fary vypověděli na vaši hanbu a posmišek i jiného kněžstva katolického subutraque. Nyní vám, potom snad taky nám. Kdybyste *štrychu kalvinského* poživali, lepšího byste pokoje požití mohli.“²¹⁾

Za takovýchto rozláraných poměrů strana utrakvistická rychle spěla k úplnému svému rozkladu, jenž byl žalostným jejím koncem.

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 24.

Kterak všechna zla, která církvi na konec nastávají, řeholníkům přičítají, snažice se k důkazu, že v brzce nastanou časy Antikristovy. — Quomodo mala, quae in finali Ecclesia timentur, religiosi imponunt, probare volentes, quod e vicino instant tempora Antichristi.

Odpůrci řeholí tvrdí, že jsou mniši vyslanci Antikristovi. Aby toho dovedli, snaží se dokázati dvě věci: 1. že nastávají již nyní časové Antikristovi, 2. že jsou mniši vyslanci jeho, zvláště ti, kteří káží a zpovídají.

Že jsou časové Antikristovi blízcí, snaží se ukázati na základě Písma, neboť prý dí apoštol:⁸²⁾ „Toto pak všechno dalo se jim v obraze a napsáno jest výstraže naši, na kteréž koncové věků došli.“ A opět: „Synáckové, poslední hodina jest, a jakož jste slyšeli, že přijítí má Antikrist, i nyní jsou mnozí antikristové, odkudž víme, že poslední hodina jest.“ A opět:⁸³⁾ „Nebo ještě něco velmi maličko, a přijde, kterýž přijítí má, a nebudeť meškati.“ A opět:⁸⁴⁾ „Nevzdychejte, bratři, jedni proti druhým, abyste nebyli souzeni. Aj, soudce stojí přede dveřmi.“ Tou příčinou jest potřebno, předejíti nebezpečnosti, která nastávají brzkým příchodem Antikristovým. Nebezpečnosti tato prý hrozí právě od řeholníkův a o tom prý mají praelati vyšetřování konati.

Jestliže však žádáme, aby udali určitě, kdy se Antikrist dostaví, praví někteří z nich, že během sedmi let. jiní že za sto let a jiní za tisíc; avšak v tom jsou již dávno autoritami předokázání a tak překonání. Písmo sv. samo takové určité prorokování zavrhne. Když se ptali apoštolé: „Pane, v tomto-li čase navrátíš království israelské?“ odpověděl Pán Ježíš: „Neníť vaše věc, znáti časy

²¹⁾ Archiv. místodrž. R 109
15 Nr. 2.

⁸²⁾ I. Cor. 10, 11. — ⁸³⁾ Žid. 10. 37. — ⁸⁴⁾ Jak. 5, 9.

neb chvíle, kteréž Otec položil v moci své.“⁸⁵⁾ K tomu přidává sv. Augustin:⁸⁶⁾ „Jestliže to nebyla věc apoštolů, tím méně jiných.“ A opět praví Pán Ježíš: „O tom pak dni a hodině nižádný neví ani andělé nebeští, jediné sám Otec.“⁸⁷⁾ A sv. apoštol dí:⁸⁸⁾ „Prosimť pak vás, abyste nedali s sebou hnouti od svého smyslu, ani buď skrze ducha, anebo skrze řeč, anebo skrze list, jako od nás poslaný, děsiti, jakoby nastával den Páně.“ Sv. Augustin píše:⁸⁹⁾ „Dixisti „Evangelium dicit: De die illa et hora nemo scit. Ego autem, inquit, pro possibilitate intellectus mei dico, neque mensem, neque annum adventus ipsius sciri posse. Ita enim videtur sonare tanquam non possit sciri, quo anno venturus sit, licet posset sciri, in qua hebdomade annorum vel qua decade Quodsi nec hoc comprehendendi potest, quaero, utrum sic saltem possit intelligi tempus adventus ejus, ut eum venturum dicamus infra istos, verbi gratia, vel quinquaginta vel centum annos vel quorumlibet seu majoris numeri, seu minoris annorum Si autem nec hoc te comprehendisse præsumis, hoc sentis, quod ego.“

Domněnka, že by bylo možná vypočítati, kdy přijde Pán Ježíš, byla již v první církvi zavržena, jakož vypravuje sv. Jeronym⁹⁰⁾ a Eusebius ve své církevní historii. Nelze tedy určití čas, kdy nastane konec světa, v němž se očekává příští Páně a Antikristovo.

Odpůrci řeholí rozlišují, ku svému zámyslu hledíce, rozličná věkoletí. Jedno prý běží od příští Páně jako věkoletí poslední, jiná věkoletí neměla prý delšího trvání, leč jen 1000 let, a něco málo nad to, a proto prý očekávati lze, že se věkoletí toto v brzce zakončí. Toto mínění zamítá již sv. Augustin⁹¹⁾ slovy: „Aetas igitur ultima generis humani, quae incipit a Domini adventu usque ad finem saeculi, quibus generationibus computetur, incertum est.“

Odpůrci řeholí udávají také jistá znamení, podle nichžto chtějí brzký příchod Páně naznačiti, a první přibírají z Daniele 7, 25., kdež se o Antikristovi praví: „Putabit, quod posset mutari tempus“ a skutečně prý někteří usilují přeměnití evangelium Kristovo v nějaké Evangelium věčné (aeternum Evangelium). Evangelium toto však jest jakási smyšlenka Jachymova, kteráž jest od církve zavržena.

Odpůrci řeholí mají zde zření k Jachymovi „da Celico“, učenému a zbožnému muži, který mnoho rozjímal o výkladech apokalyptických. Dali mu také titul proroka. Zemřel r. 1202 a podrídil spisy své autoritě církevní. Bloudil stran nejsvětější Trojice. Luteránský sněm IV. dal naproti němu za pravdu Lombardovi. Honorius III. vzal jej v ochranu i klášter jeho, jelikož zemřel jako věrný katolík. Jeho spisy jsou: Výklak zjevení sv. Jana, žaltář a konkordie. Jachym měl mnoho žáků, kteří sluli: Joachité. Tito rozlišovali tři věky, pro každou osobu Božskou jeden. Dokonalá úcta Boží měla podle nich nastati ve věkoletí Ducha sv., který prý vyplení všeliké zlo v církvi. Někteří z nich pravili, že třetí věk nastal již sv. Františkem Serafinským; říše Syna Božího musí prý přestati, jako přestalo věkoletí Otcovo. Nyní prý nastává evangelium věčné. Spis Jachymův „Concordia utriusque testamenti“

⁸⁵⁾ Act. 1, 7. — ⁸⁶⁾ Ep. ad Hesych. — ⁸⁷⁾ Mat. 24, 36. — ⁸⁸⁾ II. Thess. 2, 1, 2. — ⁸⁹⁾ Ep. ad Hesych. — ⁹⁰⁾ De viris illustribus. — ⁹¹⁾ lib. 83. Quaest. 4. 60.

byl církvi zavržen. Vilím de s. Amore užil nebezpečného spisu Jachymova, aby ukázal, jak jsou mniši žebraví nebezpeční. Znamení toto sluje tedy marně znamením příští Páně.

Druhé znamení shledávají ve slovech Ž. 9. 21.: „Ustanoviž. Hospodine, zákonodárce nad nimi: aby poznali národové, že jsou lidé.“ Slovem „zákonodárce“ jest prý podle glossy míněn Antikrist. Avšak učení, jež do sebe drží kniha Jachymova, ač obsahuje mnoho věci zavržitelných, není nauka Antikristova, neboť on bude o sobě hlásati, že je Bůh,⁹²⁾ tak že se posadí v chrámě Božím a ukazovati se bude, jakoby byl Bůh“. A jestliže zovou všecko učení Antikristovo naukou bludnou, jakož všichni ti, kdož hlásají bludné učení, slovou antikristové, pak smyšlené toto znamení jest skutečně pouhou smyšlenkou, neboť byla církev vždy napadána od haeretiků.

Třetí znamení shledávají Daniel 5. 25. seq. čili z výkladu Danielova: Mane, Thekel, Fares. Mane prý znamená: Zčetl Bůh království tvé a dokonal je. Thekel: „Zavěšen jsi na váze a nalezen jsi méně mající“. Fares: Rozděleno jest království tvé a dáno jest Medským a Perským. Podle toho praví, že slovem „Mane“ se počítá délka říše Kristovy. Praví prý se, že se zde naznačuje, že bude trvati církev 1270 let. Slovem „Thekel“ se prý naznačuje, že po sklonku evangelia Kristova nastane jiné, t. j. věčné evangelium. Slovem „Fares“ se prý zvěstuje, že vezme církev za své a říše její že bude dána jiným. Avšak je křivo, že nadzmiňnými slovy se miní také církev Kristova. Sv. Augustin vzpomíná⁹³⁾ těchto bludů, an píše: „quod quidam dixerant, quod cultus nominis Christi debebat durare per 365 annos, deinde completo memorato annorum numero sumeret finem.“

Již tedy za dob sv. Augustina byli, kdož na ten způsob trvání církve Boží vypočítávali na základě slov Danielových, a proto nejsou výklady nepřátel řeholí nic nového. Sv. Augustin také píše, že někteří čítali věkoletí od nanebevstoupení Páně až ke druhému příští jeho a přikládali mu někteří 400, jiní 500 a jiní 1000 let, avšak, jakož svrchu bylo řečeno, proti slovům Páně.

Druhých 5 znamení shledávají v Mat. 24, 9.: Tehdáž vydají vás v soužení a budou vás zabíjeti: a budete v nenávisti u všech národů pro jméno mé. A to prý se plní v církvi, neboť prý mnozí, kteří chtějí býti nad jiné světější, nesnesou žádného pokárání a vydávají své odpůrce na tresty a na smrt. Avšak tato smyšlenka není znamení parusie Páně, neboť pronásledování bylo již za časů apoštolův a mučenníkův, aniž se domnělé pronásledování odpůrců řeholí podobá onomu.

Páté znamení chtějí míti ve slovech: „A tehdy se budou mnozí horšiti.“⁹⁴⁾ A to prý se naplňuje nyní, kde se diffamují řeholníci a mnozí z toho berou pohoršení. Avšak výklad tento jest klamný, neboť není nic nového, že svatí lidé se diffamují, dělo se tak již za dnů apoštolův, a víme, jak hrozné věci pohané vymýšleli na první křesťany.

Šesté znamení vidí ve slovech: „A mnozí falešní proroci povstanou a svedou mnohé.“⁹⁵⁾ To prý se také nyní naplňuje, neboť

⁹²⁾ II. Thess. 2, 4. — ⁹³⁾ Lib. 18. de civ. Dei. — ⁹⁴⁾ Mat. 24. 10. — ⁹⁵⁾ Mat. 24, 11.

se prý zjevují mniši mnohým jako falešní proroci, protože prý sami sebe doporučují a pro jiné ještě věci. Avšak výklad odpůrců reholi je křivý, neboť textem se vyrozumívají haeretikové, nebo svůdcové lidu židovského před vyvrácením Jerusalema.

Sedmé znamení shledávají ve slovech: „A že se rozmnoží nepravost, ustydne láska mnohých.“⁹⁶⁾ A to prý se naplňuje nyní, kde prý jsou mnozí v církvi horlitélé víry, kteří opouštějí evangelium Kristovo a přidržují se evangelia věřících, čímž se dokazuje, že vychladla láska jejich ke Kristu Pánu. Avšak řeč taková nemá základu, neboť vždy jsou byli, kteří Krista opouštěti, jako Pelagius, Nestorius, Eutyches a jiní, byli jsou také, kteří sebe majíce za dokonalejší, haerese vymýšleli. Také vždy byli, jejichžto láska ke Kristu Pánu vychladla.

Osmé znamení blízké parusie Páně shledávají ve slovech Páně: „A budeť hlásáno evangelium toto o království po všem světě na svědectví všem národům a tehdaž přijde skonání.“⁹⁷⁾ A i to prý jest již naplněno. Avšak toto znamení ve smyslu odpůrců reholi nemá základu, neboť za dob sv. Tomáše nebylo dojista kázáno evangelium všem národům.

Kapitola 25.

Kterak se snaží dokázati, že jsou řeholníci poslové Anti-kristovi. — Quomodo probare nituntur, quod religiosi sunt nuntii Antichristi.

Nyní naléhá potřeba vyzkoumati, kteří jsou as ti, skrze něž, jak nepřátelé reholi praví, nastává nebezpečnoství časů nejposlednějších, a jež zovou posly Antikristovými. Oni praví:

a) že jisto jest, že svůdcové ti nebudou pocházeti z národů barbarských, ze židovstva a z pohanstva. Avšak podle Apok. 20, 7. budou i barbari křesťanství pronásledovati.

b) Dále praví, že svůdcové ti budou členové křesťanstva podle toho, co dí apoštol,⁹⁸⁾ že mají tvářnost pobožnosti, ale uvnitř moc její zapírají. Avšak ne všickni, kdož věrné pronásledovali, měli tvářnost pobožnosti, nýbrž jen někteří, jakož dí sv. Pavel,⁹⁹⁾ že protivensství tato pocházela od pohanův a od falešných bratrů.

c) Oni dále tvrdí, že poslové Antikristovi nebudou náležeti k těm, kteří jsou zjevně zlí, anť prý by nemohl býti svůdcem s výsledkem, leč by byl na pohled dobrý. Avšak ani tomu nebude tak, neboť svůdcové budou i lidé i vnitř i zevně, a nad to budou mnozí svedeni rozkošemi a hrozbami.

d) Ti poslové Antikristovi se prý nalézají mezi těmi, kdož se zabývají studiemi a o nichž se praví,¹⁰⁰⁾ že se stále učí, ale nikdy nepřicházejí k poznání pravdy. Avšak dedukce tato je zpozdlá, neboť v textě je řeč o ženkách svedených a nikoliv o svůdcích. Ale i kdyby tam byla řeč o svůdcích, musela by býti vykládána o těch, kdož pravdu zradili, tedy o kacířích. Kromě toho nebudou pouze učení lidé posly Antikristovými, ale i neučení. Marně se dovolávají tedy zde sv. Řehoře,¹⁰¹⁾ kdež dí: „Sicut incarnata Veritas

⁹⁶⁾ Mat. 24, 12. — ⁹⁷⁾ Mat. 24, 14. — ⁹⁸⁾ II. Tim. 3, 5. — ⁹⁹⁾ II. Cor. 11, 26. — ¹⁰⁰⁾ II. Tim. 3, 7. — ¹⁰¹⁾ Lib. 13. Moral.

in sua praedicatione pauperes idiotas et simplices elegit, sic contrario Antichristus ad praedicandam falsitatem suam astutos ac dupplices, atque hujus mundi scientiam habentes electurus est.“

e) Mezi literáty nalézají prý se poslové Antikristovi, zvláště ti, jejichžto rada se vysoce cení jako rada vycházející z Boha, a proto tvrdí odpůrci řeholí, že jako odpor kladli Kristu Pánu při jeho prvním příští literáti a zákonníci, tak prý se děje i nyní.

Avšak závěr tento je klamný, poněvadž odpírali Kristu Pánu netoliko farizeové a zákonníci, ale i knížata kněžská Anáš a Kaifáš a světští pánové, jako Herodes a Pilát. Aniž byli farizeové a zákonníci vesměs odpůrci Páně, alebrž pouze některá jich část.

Přes to však vynášejí nepřátelé řeholí tento soud: že poslové Antikristovi jsou (a budou) křesťané na pohled dobří, věd znali, studiím se věnující, v radě pověstní, sliby řeholními vázani.

Že všechny tyto domněnky jsou klamné a frivolné, leží na bledni.

Kapitola 26.

Kterak zjevně dobré skutky řeholníků, jako modlitby a posty a jiné, snaží se podvrátiti a je podezřívati. — Quo-modo religiosorum manifesta bona, ut orationes et jejunia et hujusmodi, pervertere nituntur et suspecta ostendere.

Nepřátelé řeholí nemohouce zapřítí, že řeholníci konají dobré skutky, aniž tvrditi, že by byly zlé, jako modlitby jejich, posty a jiné dobré skutky, aniž mohou upřítí, že čini i zázraky, snaží se podezřívati je, berouce k nekalému konání tomuto zdánlivý důvod z Písma, kdež čteme, že někteří zkázonosní lidé podobnými skutky zakrývají svoji vnitřní zlobu. Tak mluví Pán Ježíš¹⁰²⁾ o falešných prorocích, kteří přicházejí v rouše ovčím, ale uvnitř jsou vlci hltaví. Také prý mnozí budou činiti ve jménu Páně divy a zázraky a přece budou zavrženi. „Mnozíť mi řeknou v onen den: Pane, Pane, zdaliž jsme ve jménu Tvém neprorokovali a ve jménu Tvém zlých duchů nevymítali a v Tvém jménu divů mnohých nečinili? A tehdaž vyznám jim: Nikdy jsem vás neznal: odejděte ode mne, kteří činite nepravost.“¹⁰³⁾

Z toho chtějí odpůrci řeholí míti důkaz, že nemají býti někteří ani pro své skutky dobré, ba ani ne pro zázraky přijímání.¹⁰⁴⁾

Avšak domněnka odpůrců těchto odporuje autoritě Boží, neboť Pán Ježíš dí: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slavi Otce vašeho, kterýž jest v nebesích.“ A sv. Petr dí: „Obcování své mezi pohany majíce dobré: aby v tom, v čemž utrhaží vám jako zločincům, spatřující vaše dobré skutky, velebili Boha v den navštívení.“ Ze slov těchto je patrné, že je možno, aby člověk, konaje dobré skutky, pokládán byl za dobrého. Podobně tak učiniti lze na základě zázraků, neboť dí Spasitel¹⁰⁵⁾: „Já pak mám větší svědectví nežli Janovo; neboť skutkové, kteréž mi dal Otec, abych je vykonal, ti skutkové, kteréž já činím, svědectví o mně vydávají, že mne Otec poslal.“ Avšak sv. Tomáš připo-

¹⁰²⁾ Mat. 7, 15. — ¹⁰³⁾ Mat. 7, 22, 23. — ¹⁰⁴⁾ Ex quibus ostendere volunt quod nec ex virtutum operibus, nec ex miraculorum signis sint aliqui acceptandi.
¹⁰⁵⁾ Jan 5, 36.

miná, že v některých zlostnících takové skutky viděti lze, ba i zázrak, avšak nám lidem nelze, leč na základě viditelných skutků pronášeti úsudek svůj. Odtud, vidíme-li na někom skutky dobré, dlužno o něm souditi, že je dobrý, leč bychom na něm shledali zjevně zlé činy, z čehož lze soud provésti, že dobré skutky, které jinak konal, nebyly ovoce pravé jeho povahy. Odtud praví Pán Ježíš o falešných prorocích: „Po ovoci jejich poznáte je.“¹⁰⁶⁾ K čemuž dí glossa: „Non a veste sed ab operibus, quod de manifestis accipit.“

Neprátele řeholí jsou tedy mimo pravdu, když dobré skutky mnichů takto podezřívají.

Avšak oni přidávají ke zlobě své, pravice, že dobré skutky mnichů jsou pokrytecké a pokrytectví že jest z nejtěžších hříchů, jsouce v tom farizeům podobni, kteří Pánu Ježíši předstírali, že moci Beelzebuba vyhání ďábelství.¹⁰⁷⁾

Sv. Tomáš připomíná, že tvrzení nepřátel řeholí jest také nebezpečno, neboť tou měrou by mnozi přestali dobrými skutky spěchati k dokonalosti, kdyby utkvěla při nich domněnka, že ti, kdož konají skutky dobré a dokonalé, jsou vlastně pokrytci, kdežto pouze ti, jak dí sv. Řehoř,¹⁰⁸⁾ jsou pokrytci, „qui ea intentione opera perfectionis assumunt, ut malitiam occultius exerceant, et magis nocere possint; non autem illi, quos contingit ex infirmitate peccare, etiam post habitum perfectionis assumptum.“

Doslov.

Sv. Tomáš Aquinas se narodil as r. 1224 (snad r. 1226) a zemřel r. 1274 i podává tudíž nepřátelské útoky odpůrců řeholí ve věku XIII. a odhaluje perfidii a hypokrisi jejich v boji proti řeholníkům.

Boje tyto vyšly z universit, a jakož bylo řečeno, tou příčinou, že mistři byli revniví, vidouce, že je mniši vědomostmi svými a učeností daleko překonávají. Odtud usilovali o to, aby všechny mnichy z universit vypudili, předstírajíce, že vyznávající dokonalost, nemají býti zváni mistry, že se mají spíše učit, nežli vyučovati. a odřeknuvše se světa, že zároveň se odřekli důstojností světských, jako je misterství, jsouce zavázáni k pokoře.

Nemohouce čili nemajíce tehdaž odpůrci té moci, aby všechny mnichy vypudili z universit, snažili se je odtud vyhostiti aspoň částečně a za příčinami nicotnými, tvrdíce, že nesmí to býti, aby přijati byli do kolejí světských mistrů.

Nejsouce ani těmito nájezdy spokojeni, nepřátelé řeholí snažili se dokazovati, že jest proti všemu řádu, když káží nebo zpovídají, neboť jest prý povolání kleriků jiné a jiné mnichů. Mnichové prý mají býti poddáni, a proto jsou prý vyloučeni z úřadu kazatelského a z úřadu zpovědníků. Kanony svaté prý zřejmě zakazují mnichům kázati, a veli zpovídati se pouze knězi vlastnímu, a tím prý není řeholník.

Poněvadž odpůrci mnichů nemají důvodů, aby je vyloučili ze studií a z universit a z úřadu kazatelského a zpovědníků, usí-

¹⁰⁶⁾ Mat. 7, 16. — ¹⁰⁷⁾ Mat. 12. Luk. 11, 13. — ¹⁰⁸⁾ Lib. 31. Moral.

lují, aby je vyloučili z kázání svrchu zmíněného aspoň nepřímo. tvrdíce, že prý jsou zavázáni pracovatí tělesně rukama svýma, jakož prý je k pracím takovým volá Písmo i sv. otcové.

Neprátele pravdy jdou však ještě dále, chtějí vyvrátiti i základy, na nichž jsou řehole zbudovány, tvrdíce, že není dovoleno všeho se vzdáti a vyznávatí evangelickou chudobu, dokazující, ač na licho, z Písma, že tomu tak jest a ne jinak.

Tito odpůrci evangelické chudoby netoliko že ji napadají, ale snaží se aspoň nepřímo ji z kořene vyvrátiti, usilující podle krutosti své odepríti chudým všeho, což jest k živobytí potřebno, a to opět na základě Písma čili spíše na základě svých klamných výkladův.

Avšak nepřátele řeholí nepřestávají na tom, že mnichy vyhánějí z universit a ze škol a nechťi, aby kázali a zpovídali, nepřestávají na tom, že podstatu řeholí napadají, slib evangelické chudoby zavrhuji a urputně pronášejí, že jest zakázáno všeho majetku se zřici a žiti v dobrovolné chudobě, alebrž oni przní také dobrou pověst jejich.

Oni tupí jejich roucho pokory, tupí jejich dobré skutky, tupí jejich studie, tupí je, že vycházejí z klášterů, aby kázali slovo Boží. potupují je proto, že svou řeholí doporučují slovem i listem, tupí je, když se brání naproti utrhačům svým a svoje spory vyřizují na soudech, ba i dopouštějí, aby nepřátele jejich nálezem soudním byli káráni. Neprätele řeholníků kárají a tupí je proto, že se hledí lidu zalibiti a že se radují z těch dobrých činův a skutků, které Bůh skrze ně velkolepě působí. Tupí je, že navštěvují dvory královské a knížecí a že káží na synodách.

Neprätele řeholí zlehčují řeholníky, zveličující jejich vady a nepravosti jednotlivců na všecken stav přenášejíce; tupí je, že hledají sebe a ne Krista, že jsou falešní apoštolé, falešní proroci a falešní Kristové, že jsou vlci, zloději a lotři a že se do domů vtírají, hanobí je, tvrdíce, že jsou příčinou bēd, které na cirkev za dnů posledních přicházejí, a že ty časy Antikristovy v brzce nastávají. Neprätele řeholí, prohlašují, že jsou řeholníci poslové Antikristovi, a urputně snaží se dokázati, že prý ani jinak býti nemůže. Konečně potupují i dobré skutky řeholníků jako pokrytecké a potupují i zázraky od nich konané.

Sv. Tomáš sám takto zakončuje obranu svou: „Sic igitur divina auxiliante gratia malignorum detractationibus repressis evidenter apparet, quod nihil damnationis est in his, qui sunt in Christo Jesu. qui non secundum carnem ambulant, sed crucem Domini bajulantes, operibus spiritualibus insistunt, carnalia desideria contemnentes. Pateret quidem locus multa replicandi contra praedictos detractores; sed eos divino iudicio reservamus, cum eorum nequitia possit esse omnibus manifesta ex his, quae ex corde suo nequissime protulerant, secundum sententiam Domini dicentis Mat. 12, 34.: „Quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali. Ex abundantia enim cordis os loquitur.“ Si quis ergo emundaverit se ab istis, ut habetur II. Tim. 2, 24, eorum scilicet iniquitati non con-

sentiens, „erit vas in honorem sanctificatum et utile Domino ad omne opus bonum paratum.“ Qui vero eis consentiunt, coeci coecos sequentes, simul cum eis in foveam cadent, a qua ut liberemur, haec dicta sufficiant, Domino adjuvante, cui sit honor et gratiarum actio in saecula saeculorum. Amen.

Konec dílu prvního.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

126. *Latinské nařízení arcibiskupa Jana Fridricha Valdštýna ze dne 24. ledna 1680 dané duchovenstvu o velikonoční zpovědi a přijímání věřících.* Čas velikonoční prodlužuje se tak, že počátek jeho klade se na popeleční středu (6. března) a konec na svátek nejsv. Trojice (16. června) inclusive. V té době nechat přistoupí všichni věřící ve farních svých kostelích k svatým svátostem. Na svědectví vykonané zpovědi měl se každý vykázati zpovědní cedulkou. Arcibiskup napomíná řeholníky, aby pod nížádnou záminkou privileji svých bez jeho vědomí nekladli nařízení tomu nížádné překážky aneb nezpůsobovali ve věci té zmatků („ne quovis praetextu suorum privilegiorum absque praescitu Nostro curiaeque Archiepiscopalis sanctum hoc intentum et institutum impedianť aut turbent“). Posléze upozorňuje arcibiskup faráře, že poslední dobou dopadeni byli podvodníci, kteří svedeni byvše tajnými hřetiky pod cizími jmény ke svatokrádežné zpovědi přistupují a tak na farářích cedulky zpovědní vyluzují, jež pak dotýcným osobám prodávají. (Str. 373a—374a.)

127. *Latinský list arcibiskupa Jana Fridricha Valdštýna ze dne 6. března 1680, jímž uděluje se úleva v postu.* Arcibiskup prohlašuje, že vzhledem k drahotě obilí, jež vznikla nedostatkem ryb, jakož i vzhledem k tomu, že dle mínění lékařské fakulty pokrmy postními rozmocí by se mohla vyskytující se nákaza morová, dává dovolení k tomu, aby od první neděle postní (10. března) až do neděle „Judica“ inclusive (7. dubna) vyjímajíc středy, pátky a soboty v celé diecési požívány býti směly pokrmy jinak v postě zapověděné; při tom však že nutno dbáti slušné mírnosti a zdrželivosti. Zámožnější věřící, kteří by této úlevy užítí chtěli, že povinni jsou almužnami přispívati k pomoci chudých morem nakažených; za tou příčinou že u vchodu tří hlavních chrámů farních ve městech Pražských umístěny jsou schránky dvěma zámky opatřené, od nichž jeden klíč že má magistrát, druhý farář. (Str. 374b—375b.)

128. *Přehledný výťah z matriky Žatecké o počtu pohřbů v letech 1669—1678, a kolik za ně kostelu bylo placeno.* Roku 1669 bylo 15 větších a 56 menších pohřbů, 1670: 18 větš. a 38 menších, 1671: 25 větš. a 23 m., 1672: 17 větších a 71 men., 1673: 20 větš. a 36 men., 1674: 21 větš., 20 m., 1675: 22 větš., 42 m., 1676: 43 větš., 81 men., 1677: 9 větš., 37 menš., 1678: 7 větš., 44 m. Za větší pohřeb dostával kostel 1 zl. 45 kr., za menší 50 kr. (Str. 376a.)

129. *Německý křestní list daný na faře Strahovské r. 1680;* Košetický opsál si jej patrně jen proto, aby měl po případě vhodný formulář, kdyby se mu událo psáti německý křestní list.

130. *Tři průvodní listy dané praemonstrátu Františku de Lossano*, jenž ze Španěl do Němec za nějakým úkolem („certorum negotiorum causa“) byl poslán a vyplniv poslání domů se vracel. První list dán jest z císařské kanceláře a zní takto: „Cum praesentium exhibitor religiosus Ordinis Praemonstratensis Franciscus de Lossano certorum negotiorum causa ex Hispania in Germaniam missus, peractis jam negotiis suis hinc in Hispaniam revertatur, eique Sacra Cæsarea Majestas Dominus noster clementissimus liberum passum, tutum et securum iter obtinere cupiat, hinc omnes et singulos cujuscunque status, gradus, ordinis, dignitatis aut praeminentiae existant, benevole clementerque requirit, suis vero et Sacri Romani Imperii Regnorumque et dominiorum suorum hereditariorum subditis et fidelibus dilectis serio mandat, ut praedictum Franciscum de Lossano una cum socio ubique libere et tuto ire, transire, proficisci atque recedere sinant, nec ullâ ipsum molestiâ, impedimento vel injuriâ afficiant aut a quoque affici permittant, quin potius longinquum iter hoc suum omni benevolentia ac favore prosequatur. In cujus rei fidem praesentes hæc literæ sigilli Cæsarei appensione munitæ sunt. Pragae, die decimâ sextâ mensis Martii A^o 1680. L. S. Leopoldus Guilielmus comes in Kinigseggs. Christoph Beüer.“ Druhý list jest německý, tohoto znění: Demnach der Wohl Ehrwürdige Herr Pater Franciscus de Lossano Ord^{is} Praemonstratensium Hispan[æ] Congregationis von hier aus, einem reinen und von der Contagion befreithen Ort, in Hispanien verreiset, als werden alle und jedef, wes Standes oder Würden die sein, hiemit respective dienst und freundlich ersuchet, obgedachten Herrn Pater Franciscum de Lossano sambt einen Diener aller Orten frey und ungehindert passieren zu lassen. Geben Prag, den 18. Martii a. 1680. Der röm. kays. May. würcklich geheimber Rath, Cammerir, Obr. Landes. Officir, königl. Statthalter und obr. Landt-Richter in Königr. Böhemb. L. S. Adolff Wratislav Graff von Sternberg.“ Třetí list, vydaný opatem strahovským, zní takto: „Omnibus praesentes inspecturis salutem a Domino sempiternam. Cum P. Franciscus de Lossano, natione Hispanus, Sacri Ordinis nostri Praemonstratensis monasterii B^{ao} Marie Vitis Madriti in Hispania professus, per quatuor mensium spatium in monasterio nostro Montis Sion vulgo Strahow, ut bonum decet religiosum, exemplariter inter nos conversatus sit, jam vero ad locum professionis suæ abiturus literas testimoniales vitæ suæ apud nos expetierit, justo ejusdem petito annuentes, testamur, praedictum P. Franciscum tempore, quo nobis convixit, ita se gessisse, ut nihil, quod religiosis moribus aut disciplinæ regulari adversaretur, in illo animadversum sit. In cujus rei fidem has sigillo nostro abbatiali munitas et manû nostrâ propriâ subscriptas litteras eidem exhibuimus. Datum Pragæ in nostro Monasterio Strahoviensi 18^a Martii anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 1680 L. S. Fr. Hyacinthus, abbas Strahoviensis et vicarius generalis“. (Str. 377a—378a.)

131. *Latinské blahopřání nejmenovanému praelátu k svátkům velikonočním*, datované 13. dubna 1680. (Str. 378b.)

132. *Latinský seznam dlužníků kláštera Strahovského: Specificatio debitorum Strahoviensium a. 1678 1. Januarii*: Illustrissimus dominus comes a Kolowrat, supremus Aulæ praefectus, debet ecclesiae nostrae pro lampade argentea ante altare patronorum sive Kolowrathianum 500 fl., interesse pro quolibet termino s. Georgii et s. Galli pro oleo olivarum inde penditur 15 fl. Item pro tribus anniversariis, 4. Januarii

pro domino Udalrico a Kolowrat, 2. Martii pro D. Henrico, ejus filio, et 12. Junii pro domina Elisabetha, ejusdem domini Udalrici quondam conjugue, annue 90 fl. — Dominus baro Czabeliczky ad terminos s. Georgii et Galli debet ecclesiae pro 3000 fl. interesse pro quolibet termino pendere 90 fl. — Matthias Fridl, sartor et civis Pohorželicensis, in abbazia refectorarius sive mensae strator, debet ecclesiae 300 fl., qui ipsi ad interesse 8. Aprilis A° 1679 concessi sunt. Solvet inde interesse annue 18 fl. — Illustrissimus comes Wrba, appellationum vicepraeses, debet pro oeconomia Strahoviensi 5000 fl.; interesse accipit P. provisor pro quolibet termino s. Georgii et Galli 150 fl. — Junior Antonius Kolowrat 5000 fl., interesse pro quolibet termino 150 fl. — Comitissa Michniana habet 500 fl., dat interesse pro quolibet termino 15 fl. — D. Storbeck ratione venditae domus reverendissimo debet 300 fl., sed interesse nullum dat, cum loco evictionis illos retineat. — Haeredes Michniani vigore cessionis Tennaglianae 5000 fl., sed interesse defacto inde non datur. — Ex cassa datii salis ratione Patek penduntur annuatim 3000 fl. seu 3500 fl. — Princeps Eggenberg quolibet anno in recognitionem quorundam fundorum, ad nos olim pertinentium, pendit ad terminos s. Georgii et Galli pro quolibet termino 78 fl. 30 kr. — Antiquo-Urbenses in recognitionem quorundam fundorum ad terminos s. Georgii et s. Galli pro quolibet termino 15 fl. 10 kr. — Parvopartenses summam foundationis Loëlianæ 1000 fl. seu 1166 fl. 40 kr., sed nullum interesse de facto inde accipimus. — De pecunia ad fundationem *hospitalis Strahoviensis* pertinente habet: Illustrissima domina comitissa de Waldstein, antea de Solms, ad terminos s. Georgii et s. Galli 25000 fl., dat interesse pro quolibet termino 750 fl. — Comitissa Michniana ad eosdem terminos 1000 fl.; interesse pro quolibet termino 30 fl. — Domina Sarubiana ad eosdem terminos 1000 fl., interesse pro quolibet termino 30 fl. — Comes Berka ad eosdem terminos 1166 fl. 40 kr., interesse pro quolibet termino 34 fl. 59 kr. — Episcopus Regino-Hradecensis de Tallenberg ad eosdem terminos 500 fl., interesse pro quolibet termino 15 fl. — Dominus Storbeck ad eosdem terminos 600 fl., interesse pro quolibet termino 18 fl. — Seminarium nostrum ad eosdem terminos 2000 fl., interesse pro quolibet termino 60 fl. — Domina Eleonora Plankin ad terminos mensis Augusti et Februarii 1500 fl. — Wenceslaus Želiwský, judex Milovicensis, de dato 7. Decembris A° 1677 ad unum annum mutuo accepit ab hospitali 30 fl. — Joannes Soymer, tinctor et civis Milovicen. 30 fl. — Pohorželicensenses acceperunt ad interesse, die 23. Augusti a. 1678 100 fl. — De pecunia ad *fundationem seminarii* pertinente habet: Princeps Lobkowicz ad terminos s. Georgii et s. Galli 36000 fl. Interesse pro quolibet termino dat 1260 fl. — Comes Berka ad eosdem terminos 6833 fl. 20 kr., interesse pro quolibet termino 205 fl. 1 kr. — Comes Lobkowicz 10600 fl. — D. Manner, abbas ad s. Nicolaum Vetro-Pragae 2000 fl.; interesse pro quolibet termino 60 fl. — Domina Lacroniana ad eosdem terminos 1000 fl.; interesse pro quolibet termino 30 fl. (Str. 379a—381b.)

133. *Německé pochvalné vysvědčení, jež dal opat strahovský Hyacint Holman hospodářskému hejtmanu Janu Františku Bravenému, jenž ze služeb Strahovských vystoupil (datum: 14. června 1680.)* (Str. 381a.)

134. *Poznamenání výloh na dvě korouhve zjednané kolem r. 1677 pro chrám Strahovský*: padesát loket červené látky damašské po 2 zl. 100 zl., prýmkáři za 75³/₄ uncí zlatých třásní 112 zl. 30 kr., témuž za 16 uncí zlata k třapečům 23 zl. 56 kr., témuž za 61¹/₂ uncie hedvábných třapečů a pásků 30 zl. 45 kr., za dva lokte červeného plátna 25 kr., celkem 267 zl. 36 kr., nepočítaje v to mzdu za práci malířovu. (Str. 382b.)
(Pokračování.)

Josefinský řád služeb Božích pro diecesi králohradeckou.

Podává Václav Oliva.

V knihovně farního chrámu Páně P. Marie Pomocné na »Chlumku« u Luže nalézá se maličká knížečka z dob císaře Josefa II.: »Rząd Služeb Bożich Biskupství Králohradeckého od Roku 1787.« Údaje v ní obsažené známy jsou sice co do své podstaty z nařízení »prvního kostelníka,« jak uvádí je Jaksch pod titulem »Gottesdienstordnung« (II. 503—506) a částečně i z Kryštůfkových »Dějin církve katolické ve státech rakousko-uherských« (I. 133.), než jak Jaksch, tak Kryštůfek uvádí »řád služeb Božích« povšechně, aneb pouze, jak zachovávat se měl v arcidiecesi pražské bez ohledu na ostatní české diecese. Dle všeobecných pravidel určených císařem samým zpracovány byly později speciální řády bohoslužebné pro jednotlivé diecese, jichž znění pro poznání poměrů jak doby té tak pozdější, jest nemalé váhy, ježto přímo jmenují se tu různá místa a tak osvětluje se v pozdější době mnohý kus dějin našich měst.

Bohoslužebný řád pro diecesi králohradeckou zní: »Rząd Služeb Bożich Biskupství Králohradeckého od Roku 1787.« *V kathedrálním Chrámě svatého Ducha v Královém Hradci*, jakož i ve farních kostelích měst: *Brounova, Jaroměře, Králového dvora, Trutnova, Novýhobidčova, Hostiny, Jičina, Vrchlabý, Poděbrad, Chrudimě, Vysokéhojezta, Poličky, Pardubic, Landskronu, Litomyšle, Čáslavy, Kutnéhory, Německéhobrodu, Polny a ve všech ostatních* biskupství králohradeckého *farních kostelích*, kde více kněžíův se nachází, každou neděli a svátek krátké ranní kázání pro čeleď, později pak hrubé kázání pro ostatní farní lid držeti se bude.

Každý den všední bude v nadřečených městách při jedné mši svaté vystavena nejsvětější Svátost Oltářní v nádobě posvátní, Ciborium nazvané, při kteréžž předepsané písně s varhanami od celého shromáždění se zpívati budou, a po vykonání mše svaté udělí se požehnání. Co času se dotýká této předepsané mše s požehnáním, ať se duchovní pastýři se svým farním lidem srozumějí, by hodina ta se zvolila, která by věrnému lidu pohodlná byla.

V neděli a ve svátek v každém farním kostele nadřečených měst hrubá mše svatá s nástrojní, jináč figurální muzikou, kde taková před rukami jest, držeti se bude: kde ale na takovej mnoho schází, vůbec v městečkách, městcích a vesnicích, onen v mateřském jazyku předepsaný, k vzdělání opravdivej pobožnosti vzbuzující zpěv obzvláště se zřizuje.

Při velké mši velebná Svátost v monstranci se vystaví, po které požehnání následovali bude; obzvláště však to na pozor vzíti se musí, aby tyto předpolední služby Boží přes půl dvanáctou hodinu prodloužené

nebyli, by onen z okolo položených míst k faře přivtělený lid dosti času k navracení do svých příbytků nabyli.

Odpoledne každou neděli ve všech farních kostelích jak ve vejš jmenovaných městách, tak městečkách, městicích bude katechetické vyučování neb křesťanské cvičení pro mládež se držeti, které tak spořádané býti musí, aby i dospělí svého vycvičení při tomž nabyli. V tom předpisu srozumívá se i to, že ostatní obce také, v kterých dle pořádku nedělních a svátečních dnův jindy křesťanské cvičení se držívало, tím samým náboženstvem vyučování dle starobylného obyčeje zaopatřené býti musejí.

Nad to ve vejš zejména přednešených městách každého dne odpoledne, soboty toliko a Marie Panny svátky vyjímaje, litanie s patřícími k ní modlitbami, jakož i s onou za pána země, s prosbou obecní a pětkrát opáčenou modlitbou Páně a s pozdravením anjelským za všeobecné potřeby hlasitě s odpovídáním lidu budou se říkati a konečně požehnání s ciborium, v kterémž nejsvětější Svátost se zachovává, se udělovati. V dnech však sobotních a při svátkách Marie Panny místo litanie o všech svatých litanie lauretánská s patřícími k ní modlitbami, s chvalozpěvem Zdravas Královno, modlitbou za pána země, s modlitbou obecní a pětkrát opáčenou modlitbou Páně a pozdravením anjelským za všeobecné potřeby vykonávati bude.

Tato popolední se svejmi modlitbami a požehnání pozůstávající pocta Boží v menších městečkách, městicích a vesnicích bude se jenom každou neděli a zasvěcený svátek zachovávati. V dnech všedních se opustí, protože oumysl nejní, vezdejší práce zaneprázdněný lid od vyhledávání své obživy odvolávati.

V těch pak kostelích, v kterých řádně církevní hodinky se konají, každodenní chorální nešpory na slavnější svátky s varhanami bez figuralní ale muziky držeti se připouštějí.

Pokudž by při farních kostelích vejš jmenovaných měst důstatek duchovenstva se vynacházel, skrze běh čtyřiceti denního postu, ve středu a v pátek odpoledne, nebo kdyby se farnímu lidu lépe líbilo v neděli a ve středu postní kázání budou se hlásati; v městečkách ale a ve vesnicích takové se opouštějí, dílem pro domácí potřebu práci oddaného lidu, dílem pro nedůstatek na takových farách kněžův, kteří pracné povinnosti pastýřské vykonávati mají; nic však méně v těch a takových místech nedělní kázání času postního tak zřízena býti mají, aby tajemství přehořkého umučení Vykupitele našeho dobře věřícímu lidu do myslivtisknutá, a tudy hříšníci k pravému pokání, bohabojní k setrvání a strápení k odevzdání se do vůle Boží vzbuzování byli.

Ve větších městách budou napotom mše při velkém a při dvouch postranních oltářích od půl k půl hodině neb od hodiny k hodině, dle počtu kněžův čtené; aby jeden každý o skutečném v určitým času dosažení jedné mše ubezpečen byl. Jenom v neděli a ve svátek při hrubej mši svatý jedna mše u postranního oltáře čtená býti se dovoluje.

Ač pak podle přítomného předpisu tento mší svatých pořádek v městečkách a vesnicích vždy pozorovati se nenechává, předce však svěřených duší pastýři se svejma duchovními pomocníky mají svatou mše obět v hodinu jejich lidu příhodnou konati, aby tak jeden každý věděl dle určitého času se řídit, a nucen nebyl na svém domácím obchodu nějaké ztenčení trpěti.

Procesí Božího Těla jedno toliko a to na den téhož svátku z hlavního kostela se povede. Kdyby budoucně v kterém místě téhož králohradeckého biskupství druhá fara vyzdvížena býti měla, z té druhé fary v neděli mezi oktávem Božího Těla takové druhé procesí vésti se povoluje. Taky se též srozumívá, pokudž až dosaváde v nějakém filiálním kostele buď z povinnosti fundace, buď ze starobylného obyčeje toto Božího Těla procesí držáno bývalo, to samé jenom v neděli mezi oktávem se držeti může.

Procesí na svátek svatého Marka a na tři prosebné dni po křížové neděli následující zůstávají v tom způsobu, v kterém jindá držána bývali.

V pašiovém týdnu budou se v římském Ritualu předepsané ceremonie neb posvátní obyčejové tak jako za předešlých časův zastávati. Na zelený čtvrtek odpoledne bude se chrám Páně navštěvovati a v něm vystavené Svátosti oltářní poklona činiti, nic však méně Boží hrob a na bílou sobotu ona večerní Vzkříšení památka zcela se vynechá.

Ono čtyřiceti hodin modlení a nejsvětější svátosti oltářní mezi oktávem Božího Těla vystavování bude se v těch kostelích, kde až dosavád takový obyčej se stkvěl, na budoucnost konati. Toliko každého dne, místo muzikální litanie s předepsanými modlitbami ta pobožnost se zavře a požehnání s nejsvětější Svátostí v monstranci se udělí.

V Kuttnohorském uršulinských pannen klášteře budou v neděli a ve svátek jak pro řeholní společnost tak pro jejich strážnice a ostatní k nim příslušející, kázání od jejich obyčejných kazatelův se držeti, však ale při zavření dveří kostelních; v neděli také a ve svátek v jejich domácí kapli s vystavením velebné Svátosti v monstranci jedna mše s požehnáním se držeti, odpoledne pak pro farní kostely předepsané modlitby konati se budou, a požehnání s ciborium se udělí. Při mši s požehnáním nebude se v nich ani zpívati, ani hlasitě co modliti. V šedných dnech odpoledne mohou oné předepsané modlitby se konati, svaté ale požehnání při tom se vynechá.

Tento řád rovně se tejká i klášterních kostelův řeholních mužův a všech ostatních veřejných kostelův, při kterých fara nejní, s tou toliko výjimkou, že v nich žádná mše s požehnáním konati se nebude a po polední služby Boží bez požehnání se skončí. Mše svaté mimo každodenní mše choralní, jediné při velkém oltáři dle vešs předepsaného řádu a určité hodiny se zde činiti budou.

Ve špitálech, které své vlastní fundirované kněží mají, bude se řád služeb Božích tak jako u kuttnohorských Uršulinek pozorovati.

Všechni ostatní sem tam vznikli obyčeje, novenny a soukromé pobožnosti v chrámech Páně na budoucnost co nejpřísněj se zapovídají.

Následuje (str. 13—23): »Rozdělení hodin pro celoročně držané býti mající ve větších městách, městečkách a vesnicích okršlku biskupství králohradeckého služby Boží.« Zní pak ono rozdělení hodin: »V *Králohradeckém katedrálním chrámě svatého Ducha*. V neděli a ve svátek. Před polednem. V 6 hodin první mše. O půl 7. hodině ranní kázání. V 9 hodinu druhé kázání. V 10 hodinu velká mše s vystavením velebné Svátosti Oltářní a s požehnáním. Odpoledne. Ve 3 hodiny choralní nešpory. Mezi tím časem v královském kostele u Matky Boží bude se držeti cvičení křesťanské až do 4 hodin. V 4 hodinu litanie s předepsanými modlitbami.

Všední den. Před polednem. V 7 hodinu mše s požehnáním nej-světější Svátosti Oltární v ciborium. O půl 9. hodině mše konventuální, pak ty předepsané malé mše podle řádu hodin až do 11. hodiny. Odpoledne. Ve 3 hodiny chorální nešpory. Ve 4 hodiny litanie, modlitby a požehnání.

Postní kázání. V neděli a ve středu odpoledne ve 4 hodiny. Tato postní pobožnost se vždy s litaní, předepsanými modlitbami a svatým požehnáním skončí.

V královském kostele u Matky Boží v Králové hradci. V neděli a ve svátek. Před polednem. V 6 hodin ranní mše. Mše s požehnáním zde žádná není. V 8 hodin kázání. V 10 hodin mše pro vojenský lid; ostatně zde budou malé mše v určitých hodinách při velkém oltáři jenom čtené až do 11 hodiny.

Odpoledne. Ve 3 hodiny zde nedělní křesťanské cvičení od městského děkana, nebo jehož kaplanův, buď kooperátorův se držeti bude. Tato farní povinnost z té příčiny do téhožto kostela přenesena jest, že v tu samou pro cvičení křesťanské králohradeckým obyvatelům nejpríhodnější hodinu, v katedrálním chrámě chorální nešpory se drzejí. Po skončení křesťanského vyučování může tento zde shromážděný lid pro učinění se oučastným litaní, modliteb a svatého požehnání do nemnoho vzdáleného katedrálního kostela svatého Ducha bez obtíže se pouchýliti.

Všední den. Budou zde od 6té ráno od hodiny k hodině až do 10 hodin při velkém oltáři malé mše se čísti.

V královských krajských věnných a v ostatních větších městách, jakož jsou: *Jaroměř, Králový dvůr, Trutnov, Bidčov, Hostín, Vrchláby, Poděbrady, Chrudim, Vysoké město, Polička, Pardubice, Landskron, Čáslav, Německý brod, Polná*. Ve farních kostelích. Všecko tak jako v Králohradeckém katedrálním kostele dle počtu kněžstva bude se vykonávati. Mají se toliko duchovní pastýři strany hodiny držení mše s požehnáním, křesťanského vyučování a odpoledního požehnání, též strany dnův postních kázání dle pohodlí farního svého lidu řídit. Poněvadž ale ve farních kostelích nadřečených měst řádně veřejné církevních hodinek říkání se nekoná, na místo tehdy chorální mše, jedna malá mše, a místo nedělních chorálních nešporů křesťanské cvičení držeti se bude, a tato odpolední pobožnost s předepsanými litaními, modlitbami a požehnáním se zavře.

V Kuttnýhoře. Ve farním kostele sv. Jakuba. Všecko tak jako v Králohradeckém katedrálním kostele a ve farních kostelích větších měst. Postní kázání. Tak jako v Královémhradci.

V kostele sv. Barbory. Všecko tak jako v královském kostele u Matky Boží v Králové hradci, toliko že křesťanské cvičení nebude se zde držeti, protože takové ve farním kostele nic nezabraňuje.

V kostele sv. Jána. V neděli a ve svátek. V 8 hodinu německé kázání, po kterém mohou německého jazyku obyvatelové malou mši slyšeti, neb pokudž jim libo jest, velké mši v 10 hodinu ve farním kostele přítomni býti.

V Litomyšli. Ve farním kostele všecko tak jako v Královémhradci. V piaristickém kostele. Před polednem. V neděli a ve svátek německé kázání v 8. hodinu. V neděli odpoledne. Německé křesťanské cvičení pro školní mládež a německého jazyku obyvatele ve 2 hodiny.

V Jičíně. Ve farním kostele všecko tak jako v Královémhradci. V královském kostele. V neděli a ve svátek. V 8. hodinu ranní kázání. Ostatně všecko jako v královském kostele v Králové hradci a Kuttny hoře.

V Brounově. Ve farním kostele všecko tak jako v králohradeckým kathedrálním kostele.

V klášterním kostele. V neděli a ve svátek. V 8. hodinu kázání. Ostatně všecko tak jako v královském kostele u Matky Boží v Králové hradci.

V menších městečkách, městcích a vesnicích. V neděli a ve svátek. Před polednem. Kde mimo faráře jeden neb dva pastýřskými povinnostmi nezanepřázdňení kaplani se vynacházejí. V 6. hodinu ranní kázání. O půl 10 hodině druhé kázání. O půl jedenácté hodině velká mše s vystavením velebné Svátosti v monstranci s požehnáním.

Odpoledne. Ve 2 hodiny křesťanské cvičení, po kterémž předepsané litanie, žalm, modlitba za Pána země, modlitba všeobecná, s požehnáním nejsvětější Svátosti v monstranci následovati bude. Všední den. V 7. hodinu první mše. Druhá neb třetí mše, kde dvě neb tři duchovní osoby se vynacházejí, v určitou a vždy stejnou hodinu, ku příkladu jedna v 8, druhá 9. hodinu konati se bude.

V těchto menších městečkách, městcích a vesnicích dle nejvyššího nařízení nebude se ta pro větší města předepsaná mše svatá s požehnáním držeti.

Odpoledne zůstává kostel zavřený, poněvadž pracovití a od řemesla živnost svou vyhledávající lid nemá ani skrze cvičení nějakéj pobožnosti od své denní práce a vezdejšího zisku odvoláván býti.

Času postního. V malých městečkách a vesnických farách nebudou se postní kázání držeti z těchto důvodů: a) že by ten malý a často s ve kou pastýřskou péčí stížený kněžův počet tuto nemalou práci sotva postihl. b) Ze ten pracovitý lid k vyhledávání své obživy víc přitážen se býti vidí, nežli aby od té odtrhován a k obzvláštním pobožnostem volán býti měl. Musejí však přece duchovní pastýři jak o ranních, tak v druhých svých kázáních toho kajícího času vždy věrným křesťanům tajemství přebořkého umučení Vykupitele našeho tak důtklivě do mysle všech vštípití, aby tudy hříšníků k spravedlivému pokání, spravedlivý k setrvání vzbuzován a pozdvížen byl, ten pak nehoj v nedostatkách časných umdlený člověk oučinnivou náboženství posilu nabyl.

Ve farách a lokálních kaplanstvích kde toliko na jednéj duchovní osobě ta velká pastýřská starost leží. V neděli a ve svátek. O půl 10 hodině kázání. O půl 11 hodině velká mše s vystavením velebné Svátosti Oltářní v monstranci a s požehnáním vykonávaná bude. Odpoledne. Ve 2 hodiny křesťanské cvičení po kterémž předepsané litanie a modlitby s požehnáním.

Všední den. Předpolednem každodenní mše v týhodni v hodinu lidu milou a příhodnou. Odpoledne nic.

Času postního. Jako vejs při malých městečkách a vesnicích se předepsalo.

Mimo »řád služeb Božích« obsahuje zmíněný spisek s vlastním paginováním (1—31) »Písně, litanie a odlitby, kteréžto dle nově zřízeného řádu služeb Božích předepsané byly.« Píseň ke mši sv. jest vlastně jen jedna, (Před tebou se klaníme, Bože na výsosti) obsahující k jednotlivým částkám mše sv. více veršů na př. při začátku mše svaté 4, ku Gloria 2,

k evangelium 2, ku Credo 4, při obětování 3, k Sanktus 2, k Pozdvihování 3, k Agnus Dei 5 a po *Ite missa est* 2. Ani nápěv v notách neschází. Z litanií uvedeny jsou dvě: ke všem Svatým (»kterak ty samé každodenně [krom soboty a svátku Panny Marie] při poledních službách Božích hlasitě s odpovídajícím lidem modliti se mají«) a loretánská (»která se samotně dne sobotního a na dni Panny Marie s svými obyčejnými modlitbami říkati má).

Z modliteb zajímá »za knížete země,« která zní: »O Bože, nejvyšší ochránce všech království a zvláště křesťanského císařství, rač osvítiti svého služebníka našeho císaře a krále N., ať tvou mocností, s kteroužto vítězí, náležitě zná a ctí, by on, poněvadž skrze Tvé nařízení knížetem země učiněn jest, tvou ochranou svůj lid dobře zastával a spravoval« a pak dvě modlitby v čase války, z nichž druhá volá k Bohu: »Bože, Ochránce náš, vzhledni na nás a bojovníky tvé chraň před nevěsticích nebezpečenstvím, aby po vši zahnanej bouři pokojným duchem a svobodnou myslí Tobě sloužiti mohli.« Kniha sama tištěna jest v »Hradeč králové, skrze Václ: Baumstingl, Faktora.«

Dalo by se připojiti několik poznámek, svědčících o tom, jak duch josefinismu přál germanisaci, trhal pestrotu a rozmanitost, ba poesii služeb Božích atd. — než čtoucí zajisté podobný úsudek lehce učiní si sám. Proto na pouhém uvedení znění spisku ustávám v přesvědčení, že spisek sám objasňuje ve světle ne právě příznivém až do nebes u nás velebený a posud správně a objektivně neoceněný — josefinismus.

Z dějin katolické reformace ve století XVIII.:

Působení missionářů.

Podává Dr. A. Podlaha.

(Pokračování.)

V kraji *Mladoboleslavském* činným byl i r. 1751 v úřadě missionářském *Jan Václav Reymann* spolu s *P. Reinhartem*. Zprávy, jež Reymann o činnosti své podával konsistoři, svědčily o horlivé činnosti, s níž představení jeho byli úplně spokojeni, jakož viděti jest z pochvalného slova tehdejšího konsistorního referenta V. Duchovského napsaného na rubu jedné ze zmíněných zpráv: „prodit bonos fructus“. Ukázkou ze zevrubných jeho latinských relací, jež jsou dosti obsírným denníkem jeho činnosti, podáváme v překladě aspoň zprávu jeho za měsíc květen: „Dne 1. května v Řepině: ráno jsem kázal a odsloužil mši s vatou, šel jsem do Újezda, kdež jsem navštívil jednoho ve víře podezřelého; odpoledne měl jsem v Řepině katechesi, při níž jsem rozdával odměny. 2. května odešel jsem do Krp, kdež jsem ve dvou statcích katechisoval a knihy prohlédl. Odtud odešel jsem do Slivna k pohřbu zemřelého pana faráře, odkud jsem k večeru přibyl do Vrutice. 3. kv. navštívil jsem ovčáka a katechisoval všechny, kdož byli v domě jeho; téhož dne šel jsem k výročnímu trhu do Mšena a tam všiml jsem si zvláště příchozích ze Žitavy. K večeru přišel jsem do Kaniny, kde mi dali německou haeretickou knihu, kterou zde vojáci zanechali. 4. kv. přišel jsem do Nebužel, a dověděl se od p. faráře, že mne tu hledal missionář P. Reinhart, šel jsem za ním do Bosyně, kde

jsem jej zastal v kanceláři, an vyslýchá podezřelého u víře Jana Honsa ze vsi Březinky. 5. kv. odebral jsem se do blízké, o samotě stojící hospody „Zavadilky“, kde Žitavští se zastavují a přenocují, tam jsem na ně z trhu se vracějící donlédl, obdržel jsem ošumělou apokalyptickou knížku „Pláč sv. Otců“. Odtud dne 6. ubíraje se údolími, navštívil jsem tři mlýny a katechisoval jsem v nich. Byla mi tu vydána haeretická knížka. Vrátil se do Nebužel dne 7. kv. šel jsem do vsi Jenichova, kdež jsem prohlédl statek jednoho sedláka, o němž jsem doslechl, že vede řeči haeretické; odpoledne odebral jsem se do Řepína, kdež jsem mládež vyučoval katechismu. Dne 8. ranního času navštívil jsem jednoho u víře podezřelého, načež jsem se odebral na trh do Mělníka, a zvisitovav tu Žitaváky, měl jsem poradu s missionářem Reinhartem. 10. kv. ve vsi Živoníně jsem prohlédl jeden statek, všechny obyvatele jeho jsem katechisoval, knihy prohlédl a podepsal, a svolav pak všecku mládež z celé vesnice, vyučoval jsem ji katechismu a odměny rozdělával. 11. kv. ráno po mši sv. odebral jsem se do Újezda a navštívil jsem tu dva statky, kdež jsem obdržel zfalšovaný Nový Zákon; k poledni jsem se vrátil do Řepína a odtud pak odešel jsem na Vysokou Libeň, kdež jsem u rychtáře vyučoval katechismu a hojně rozdělával odměny s návodem ke vzbuzování božských ctností. 12. a 13. kv. jsem v Řepíně opravoval bible a četl knihy; pro déšť jsem tam zůstal. 14. kv. opět jsem šel do Újezda, maje zřetel k podezřelým u víře, a odtud šel jsem do vsi Ledce, kdež, odslouživ mši sv., zpovídal jsem poenitenty; po polednách zastavil jsem se ve vsi Stránce, kdež jsem navštívil dva statky a v nich katechisoval. 15. kv. povolav tři svědky z Nebužel, vyslýchal jsem je v příčině rouhavých řečí a pátral jsem, co je na tom pravdy. 16. kv. odebral jsem se do vsi Krp. kde v době služeb Božích navštívil jsem tři statky; odpoledne šel jsem do sousední vsi Strážovic, kdež pátral jsem po jednom podezřelém. Odtud 17. kv. šel jsem do vsi Libně, kdež jsem navštívil ovčáka, jež jsem katechisoval, a odtud do Radouně, kdež jsem navštívil dva statky a o několika podezřelých hleděl jsem vyzvědět pravdu. 18. kv. vrátil jsem se na Libeň a vydanou mi tam bibli Melantrichovu odnesl jsem do Řepína, kdež jsem ji opravil. 20. kv. přišel jsem do Nebužel, kdež od přichozího tam tovaryše obdržel jsem haeretickou knihu. 21. tamže ráno jsem kázal, zpovídal; odpoledne jsem tam měl litanie a slavné požehnání. Odtud na noc odešel jsem do Řepína, načež dne 22. kv. odebral jsem se do Krp, kdež prohlédnuv jeden statek, měl jsem zpívanou mši sv., odpoledne pak katechesi, při níž jsem hojně odměny rozdělával; na noc vrátil jsem se do Řepína. 23. kv. odebral jsem se do Radouně, kdež navštíviv dva statky, měl jsem kázání a zpívanou mši sv.; odpoledne jsem tu katechisoval a rozdělával hojně odměny. 24. kv. šel jsem do Vrutice, kdež jsem mládež vyučoval katechismu a odměny mezi ní rozdělával, na zpáteční cestě do Řepína odpoledne na Libni mládež jsem katechisoval. 25. kv. odebral jsem se do vsi Nebužel, povolán byv od faráře, abych byl přítomen při absoliuci jednoho osadníka z haerese; člověka toho jsem dříve náležitě poučil a katechisoval. 26. kv. četl jsem v Nebuželích knihy haeretické; odtud

pak dne 27. kv. šel jsem do vsi Střem; tam navštívil jsem dva statky a katechisoval mládež; obdržel jsem tam zfalšovaný Nový Zákon. Dne 28. kv., maje na zřeteli vináře kolem Mělníka co do pravověrnosti podezřelé, odebral jsem se o svátku nejsv. Trojice na Chlumeck, odkudž šel jsem do Hořína k hraběnce, již jsem doporučil snahy své, žádaje za podporu mezi jejími poddanými. Na noc vrátil jsem se do Nebužel. Dne 29. kv. konal jsem na faře výslech s jedním bludařem. Dne 30. kv. měl jsem tamže výslech jeho ženy a konfrontaci se svědky. Dne 31. kv. jsem v Nebuželích ve škole katechisoval několik mladíků a četl doma haeretické knihy.¹⁾

V kraji *Chrudimském* působil r. 1751 vedle P. Richtra a P. Jana Škrochovského²⁾ také ještě missionář světský kněz *František Hipsch*, a to v okolí Proseče, Poličky a Litomyšle. Uprostřed prací missionářských odebral se k jesuitům na Chlumeck, aby si u nich vykonal šestidenní exercitie, aby se jimi posílil k dalšímu dílu apoštolskému („ut spiritum suum pro obeundis laboribus apostolicis habiliorem reddere possem“). Mimo jiné vyučoval katechismu v Budislavi a v Kamenném Sedlšti, z kterýchžto vesnic, jak podotýká, kdysi mnozí odešli do krajin nekatolických.

Hipsch působil v kraji *Chrudimském* také ještě na počátku roku 1752. Ze zpráv jeho dovidáme se, že horlivě naváděl lid k životu zbožnému, uče jej modliti se, při práci zpívati zbožné písně, vzbuzovati tři božské ctnosti a dokonalou lítost. Přičiňoval se o to, aby všichni, staří i mladí, uměli modliti se aspoň modlitbu Páně, pozdravení andělské, apoštolské vyznání viry, desatero Božích přikázání, Zdrávas Královno a Anděle Boží. Napomínal věřící, aby příbytky své ozdobovali křížem a svatými obrazy, aby všude měli svěcenou vodu a kropili se jí aspoň ráno a večer. říkajíce při tom: „Pokrop mne hyzopem své předražené krve a očištěn budu, obmej mne vodou svého svatého boku a nad sním zhilen budu.“ Hipsch počátkem dubna povolán byl od konsistore do Prahy, i odebral se tam, nesa s sebou zabavené knihy haeretické a podezřelé. V Praze vykonal si osmidenní exercitie u dominikánů na Starém městě, opravil zabavenou knihu Šimona Lomnického, vypomáhal při zpovědích v různých pražských kostelích, načež poslán byl do kraje *Rakovnického*. Tam působil zejména ve Vrbně, Smolnici, Tejnici, Peruci, Telcích, Radonicích, Slavětíně a Pozdni. Všude horlivě katechisoval, bloudící u víře vyslýchal a poučoval, prohlížel knihy a opravoval (na př. ve Hříškově „Kosmografii“), neopravitelné zabavoval (mezi nimi byly: jakási kniha Jana Pachaea Budyňského,

¹⁾ Na konci zprávy své připojuje Reymann tento seznam zabavených knih: „In 4to majori: Novum testamentum falsificatum sine authore et titulo. In 4to minori: simile Novum Testamentum. In 8vo: Precatorium hæreticum germanicum Joannis Prendtler Jenæ 1672 de coena Domini sub utraque, excludens cultum sanctorum, auricularem confessionem et non admittit Pontificem caput Ecclesiæ visibile. Precatorium hæreticum Georgii Czembere prædicantii et exulis propter Christum, ejusdem dogmatis 1678. Lamentationem ss. Patrum. Precatorium Georgii Moteschitsky, docentem duo tantum sacramenta et sub duplici specie Eucharistiam esse sumendam. Pragæ 1558. Duchovní Pohádka (2 ex.). Jířikovo vidění a Lucidář, apocrypha.“

²⁾ Srvn. str. 48.

tištěná „v Městě Novým Kolině“; žalmy Jiříka Streyčka v Žitavě roku 1749 tištěné, jakýsi spis Havla Žalanského a j.), knihy dobré rozdával (zvláště malé katechismy, „libellos catecheticos“). Při tom jen zřídka setkával se s odporem zatvrzelým; tak v Tejnici nucen byl jakéhosi Matěje Taytla, u něhož zabavil knihu Václava Kleycha, pro zatvrzelost poslati k vrchnímu panství, aby tam byl zevrubněji vyslechnut. V Dolním Ročově byl jakýsi prodáváč tabáku, jenž pro tabák docházel do Saska; o člověku tom doslechl missionář, že prý mluvívá proti katolické víře; dal tedy o tom zprávu převorovi ročovskému. Na konci roku podal Hipsch konsistoři přehled své činnosti; měl celkem 321 katechesí, vykonal 110 visitací (prohlídek domů), měl 27 výsledků podezřelých z kacířství, zabavil 28 knih, odstranil pověry v 18 případech a rozdal obrázků, růženců a odměn při katechesích v ceně 25 zl.

V kraji *Chrudimském* po odchodu Hipschově setrval missionář Frant. Ferd. *Richter*; působil v Rychemburce, Chocni, Pardubicích, Ranné, Košumbece, Zdislavi, Zbožnově, Skutči a j. Vyhledával hlavně ty, kdož dříve ve víře byli poklesli, a utvrzoval je ve víře právě horlivým poučováním; z nich mnoho práce mu dal jakýsi Jan Rybenský, člověk zatvrzelý a prohnáný. Celkem vykazuje Richter za rok 1752: 50 visitací, 82 veřejných katechesí, 183 katechesí soukromých, 56 kázání katecheticko-kontroversních a 28 výsledků haeretiků a z haerese podezřelých; knihy za celý rok zabavil všeho všudy dvě. Také působení tohoto missionáře setkávalo se u konsistoře s uznáním, jakož ze stručných poznámek na rubu některých zpráv vysvitá; tak na jedné poznamenáno: „catechizat diligenter“, na jiné: „prodit operatio utilis“.

V jiných končinách kraje *Chrudimského* působil r. 1752 P. Jan *Škrochovský*. V lednu vedl výslech několika osadníků ze Sezemic, kteří pro bludy v Pardubicích byli uvězněni. V pracích missionářských vadil mu zlý otok nohy; nicméně přičiňoval se, co mohl.

V okolí Nasavrku působil i r. 1752 dále *Felix Sebastiani*, jenž měl stálé sídlo v řečeném městečku, pročež nazýval se „missionarius residentialis Nassabergensis“. Vycházel pilně do okolí a nedal si ujíti nížádné příležitosti k spasitelnému poučování. Docházel často do škol, vyučoval tam mládež a vybízel učitele, aby bedlivě konali svůj úřad. Rodiče napomínal, aby pilně ditky své posílali do školy. I na cestě kohokoliv potkal, nechť to byl třeba žebrák aneb osamělý pastevec, každého hleděl rozvésti k životu bohabojnému. O náboženské vzdělání věřícího lidu velice byl pečliv, vykládaje nejen články víry a základní nauky mravouky křesťanské, nýbrž i obřady církevní, a to vždy vhodně v případné době církevního roku, kdy se jich užívá. Zhusta navštěvoval ty, kdož dříve byli u víře pochybili, a hleděl utvrditi je v pravověrnosti, vykládaje jim zejména známky pravé církve; tak na př. jakéhosi Matěje Nevečeřela v Nasavrkách, jenž dříve přijímal po haereticku (quondam coenistam haeticum“), Matěje Jindru z Rohozné, jenž před časem z haerese byl usvědčen, Jana Paulusa v Bojanovicích a j. Velice bedlivě připravoval se na kázání, a kdykoliv měl prázdnou chvíli, studoval Pismo sv., snesení sněmu tridentského, jakož i spisy apologetické a mravoučné. Časem čítal též „Klíč knih zapověděných“.

aby nabyl potřebné znalosti jak autorů, tak i knih haeretických. Pilně čítal knihy haeretické, jež mezi lidem nalezl, a bedlivě každou — bylo-li to vůbec možno — opravil. Neopominul ob čas obejiti okolní samoty a poučovati obyvatele jich ve víře. Celkem měl v roce 1752: 166 katechesí, 53 kázání, 2 výslechy osob u víře podezřelých a vykonal 59 visitací. Knihy zabavil v tom roce tři: Kašpara Motěšického „*Suffitus spiritualis*“, veliký kancionál — prý Jana Husi („*cantionale magnum Joannis Huss*“) a Jiřího Wicelia „*Weyklad na desatero a na Otče náš*.“

V kraji *Berounském* působil roku 1752 missionář *P. Sigmund Krousenek S. J.* Na počátku měsíce ledna procházel okolí zbirovské a mýtské, v druhé polovici téhož měsíce pak okolí Drahoňova Újezda až k řece Berounce u Zvikovce; vcházel do domů městských, docházel vesnických i do samot, všude vykořeňoval pověrečné zvyky, prohlížel knihy a špatné zabavoval, dávaje za ně v náhradu knihy dobré („*libris lustrandis, malis quidem sequestrandis et bonis vicissim subministrandis*“), vyučoval mládež, kázal dospělým a zpovídal poenitenty. Na počátku února dlel v okolí Prašného Újezda, potom vrátil se do Zbirova, odkudž vyšel do Terešova, aby tam způsobil narovnání v jakémisi sporu nejmenovaných urozených osob, načež odebral se na Sv. Horu, odkudž pak dále šel k řece Vltavě, kázal a zpovídal na Makové, načež po okolních vesnicích připravoval mládež k velikonoční sv. zpovědi. V přípravě té pokračoval i v měsíci březnu a dubnu. V květnu odebral se z povltavských končin do okolí Mýta, Mirošova, Strašic, Dobřiva a Sv. Dobrotivé a tam působil obvyklým způsobem. Stěžuje si na hamry v této krajině tak hojné. V nich prý v neděli i ve svátek počínají s prací již několik hodin před půlnocí a ve dnech předcházejících zase práci teprve po půlnoci končí, tak že tím dny nedělní a sváteční znesvěcují. Jsou prý tím vinni francouzští představení hamrů, kteří nad to od hutních mistrů vyžadují, aby zpracovávali tak veliké množství železa, že to přesahuje možnost jejich, a tu prý si lidé ti hledí pomáhati prostředky pověrečnými.³⁾ Missionář oznamuje, že hodlá v příhodný čas stěžovati si na to u barona Moravce, nově od císaře jmenovaného vrchního ředitele císařských statků a tudíž i hamrů. Na počátku měsíce června učinil si missionář východištěm svých missionářských cest Králův Dvůr u Berouna. Odtud vycházel do území berounského, z části i žebráckého, tmaňského a nižborského, všude hlásaje slovo Boží a vyučuje dítky i dospělé. V červenci, v době žní, ustal missionář po čas pilných prací polních navštěvovati domy, chýže a samoty a jen ve dnech nedělních a svátečních vykládal slovo Boží, katechisoval, knihy prohlížel a opravoval. Nespouštěje se zřetele znesvěcování neděl a svátků v hamrech, navštívil

³⁾ „In dictis territoris objurgata temeritus ad ferro-cudinas existentium, qui diebus Dominicis et festis pluribus horis ante dimidium noctis anticipare et ferialibus diebus festos dies precedeutibus ultra dimidium noctis protrahere ferro-cudinæ labores consuevere, insuper et graviora ad ferro-cudinam facta damna Dominicis Festisque diebus reparare soliti, ita dissimulantibus vel potius volentibus Gallis, præpositis ad ferro-cudinam præfectis, exigentibus a magistris ferro-cudinæ plura ultra posse pondera cudenda, quibus cudendis impotes variis superitiouibus utuntur, ut injusto desiderio suorum præpositorum satisfacere queant.“

dne 13. července zmíněného barona Moravce a jednal s ním o věci té zevrubně dne následujícího. Bylo mu řečeno, že neporádky ty brzo ustanou, neboť bude prý co nejdříve učiněn konec hamiznému hospodaření Francouzů, kteří majíce slíbenou osminu výtěžku, hledi zpracovati co možno veliké množství železa, nedbajíce toho, aby bylo také dobré jakosti.⁴⁾ — V srpnu, po žních, pokračoval missionář zase ve visitování jednotlivých dědin v území berounském, žebráckém a tetinském, všude apoštolsky jsa činným. Není divu, že celkový přehled činnosti tohoto missionáře za rok 1752 jest velice bohatý: vyzpovídal 2898 poenitentů, k první svaté zpovědi připravil a vyzpovídal 249 kajeníků, zaopatřil 31 nemocných, měl 67 katechetických kázání, 76 katechesí pro mládež, 36 katechesí i pro dospělé, rozdal 500 katechesí nákladem svým tištěných, navštívil 1354 měst, hradů, vesnic a chýží, 41 samot a mlýnů, na odměny mládeži při katechesích obdržel od konsistoře 20 zl., sám pak ze svého dal 28 zl., od lidí dobrovolně obdržel 40 špatných knih, za něž dobré dal v náhradu („libri mali ultronee oblati et pro illis alii dati et distributi 40“). Právem poznamenal o tomto missionáři tehdejší referent konsistorní, že pracuje vhodně („opere retur congrue“).

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 9. (r. 1603—1604).

(Pokračování.)

T. d. (11. dubna) přijel sem do města Luna nový pan podkomoří za příčinou obnovení rady. V sobotu (12. dubna) ráno obojí radu obnovil na místo Václava Nosidly, Jana Piseckého z Třebeska na ouřad primasský posadil, Jana Rezlera z Lišic mezi starší obecní volil. P. podkomoří jmenem Purghart Točník z Krimic na Krimicích a Prostěboři.

T. l. v pondělí po pam. svátosti (14. dubna) v noci na outerý v domě Jana Brože nákej forman přespólní krk sobě podřezal a potom ve čtvrtek pryč od Loun šel.

T. d. a l. umřel Matěj Benácký, řemesla sladovnického, člověk velmi letitý, kterémuž rovného zde v m. Lounech nebylo a t. d. u sv. Petra pochován.

Vodárna se zbořila. T. l. ve čtvrtek po n. Jubilate (24. dubna) zbořila se vížka, na které štok byl, kde se voda hnala a potom odtud zase do kašny nový i starý scházela. Kus mlejnu, který ve starý škole jest, s sebou vzala a kus sladovny Václava Ležáka. Byli ouředníci Jan Tučka, Šimon Perina, Bartoloměj Hrouda, Matěj Pšanský z obecních.

⁴⁾ „Responsum mihi ab Illustrissimo: cuncta hæc finem habitura, ubi Gallis negata fuerit pensio promissa, ab illis minime merita. Dicebat enim: ferrum fragile cudunt in ingenti abundantia, ut tantum oclavam partem fructuum accipere valeant, non attendentes, ferrum ob fragilitatem non esse distrahibile et dividibile. Commissio imponet illis terminum, quò non multum, sed bonum ferrum cudere opus habebunt, exiguo salari contentandi, ferro-endinae magistris pro augendo nefarie ferro minime futuri molesti.“

T. d. a l. odstěhoval se kněz Vojtěch, zdejší pan děkan do Rany i s jeho všemi věcmi a na zejtri pro jiného Šimon Perina a Václav Chrudimský do Domažlic jeli.

T. l. v středu před sv. Filipem a Jakubem (30. dubna) přivezli do Loun pana děkana jmenem kněze Jana Žlutického Nikoladesa z Domažlic, kterýžto byl tam děkanem přes jedenácte let.

T. l. v pátek po neděli Cantate (2. května) Anna Skálova dána na rukojmě z strany přijímání mouky kradené. A nebohá nosička pro půl osma groše konec vzala, tato pak veliká hřišnice z vězení propuštěna.

T. l. v neděli po Božím vstoupení (11. května) na veliké mši, když pan děkan měl zpívat evangelium, Jan Dlouhej se zbláznil. V kostele převrh se u pulpitu. Polom běžel z kostela a koho potkal, pral. Byl potomně vzat do šallavy a dán do předního sklepu.

T. l. v středu po neděli Exaudi (14. května) po 20. hodině spraven štok u vodárny i trouby na místo tak, že voda zase do města do kašny, stojánku a pivovaru šla.

T. l. ve čtvrtek po n. Exaudi (15. května) JMC. pan rychtář, pan primas a jiní nahoře psanou půjčku, totiž 4000 kop míš. vezli do Prahy.

T. d. a l. Jan Dlouhej zbořil sroubek v domě svém, v kterém seděl a potom zase hned vzat do vězení. (Hledej 1598.)

T. l. v outerý svatodušní (20. května) Dorota Tomáše Šmuhaře dcera, Křištofa Rakovnického z Grillova manželka, porodila dceru, kterážto jsouc malička tak, že by byl pan děkan křtem sv. dosloužit nemohl, od žen pokřtěna, potom hned umřela a t. d. po nešporích u Malky Boží pochována jest.

T. l. ve čtvrtek po sv. Duše (22. května) ve dne zapálila se v komině lať u Pavla Listopada, až již uhlí do uličky padalo tak, že náká žena. jdouc tou uličkou, to uhlí spatřila, pokřik udělala, až se to zase uhasilo.

T. l. v sobotu po památce Seslání Ducha sv. (24. května) Kateřina, Jiřika Šiffle manželka, přišla zase od Daniela Raka, otce svého, z vandru k manželu, kterážto od něho v středu po neděli Cantate (30. dubna) k dotčenému otci od manžela svého i s dcerkou svou odešla.

T. l. v ponděli po sv. Trojici (26. května) J. M. C. p. rychtář, pan purkmistr a páni vyjeli k spatření mezníkův mezi sedlskými grunty Chraberských a Ranských, poddaných obce této s jedné, Mnichovských, Tejneckých, poddaných p. presidenta Štefana Jiřího z Šternberka na Postoloprtech — též Charvátských, poddaných paní Anny Winklmanky z strany druhé. Při kterémžto spatření těch mezníků mnoho sousedů z vobce věku mladého pro budoucí toho potřeby přítomni byli. A Václav Červenka, jinak Boudlej, který mnohé věci a dávní, které se prve, než on na světě byl, sběhly a staly, pamatuje, ten se vychloubal, že o těch všech meznících ví a kde který jest, vykáhati chce, se ohlašoval. Však potomně majíc starej mezník na Hoblíce vykáhati, kdež sousedy vymluvil, místo mezníku, o kterém nic nevěděl ani o jiných, tím zamluvil a řekl ukázavši místo: tu prej kostel býval. S tím zase šli, tu na mezníku zajíc sedí.

T. l. v středu po sv. Trojici (28. května) v městečku Strašecím hořelo: 32 domy do gruntu shořelo.

T. l. v outery po Božím Těle (3. června) v noci na středu páni dali utiti z šibenice lotra jednoho a tu nosičku, která v sobotu po velikonoci oběšena jest, protože Anně Skálových z dolejších mlýnův kradenou mouku nosila. Anna Skálova ji k sobě přijímala a k sobě nositi poroučela. Kterážto mouky táž nosička půl osma strychu k Skálový odnesla a ona Skálová též nosičce za to půl osma gr. dala. Potom v středu hned po poledni hojnej déšť všudy okolo Loun na vinice, luka, zahrady vinice a dědiny spadl.

T. l. v pátek po 1. ned. po sv. Trojici (6. června) Jan Řihovic jedá s Jiřikem Kmentem soukenníkem od urozeného a statečného rytíře p. Volfa z Vřesovic na Nových Hradech a Lipenci, jsa náramně vopilý, z ručnice, kteroužto v kabeli neboližto v mošně schovanou měl, se zastřelil a potom v sobotu u Malky Boží po nešpoře pochován. Pravi někteří, žeby Jiřík Kment příčinou jeho smrti byl pro nešetřnosť s ručnicí, nenechavši ji v holstře (!), kde prve byla.

T. l. chmel, který zrostl 1602 v Lounech, Žatci a jinde drahý byl nad paměť lidskou, tak že ho strych dotčeného léta 1602 byl za 4 kopy 10 gr., kterej starej byl po 3 kop. 30 gr. a některej starší po 3 kop.

T. l. v neděli d. p. sv. Petra a Pavla ap. Božích (29. června) v noci na ponděli nákého sedláka z Vlčího zabili. Nalezli ho ráno před Vávrovic umrlýho.

T. l. v sobotu po sv. Prokopu (5. července) mráz padlej znáti jej bylo na listí vokurkovejch a melounovejch. Však obilí a vínu děkuje Pánu Bohu nic neuškodil, ani jiným věcem.

T. l. v outery po sv. Prokopu (8. července) ženil se kněz Klášterskej Jiřík Landskorskej (!), správce církevní Postoloprtský. Pojal sobě dcerku pannu Annu Doroty pernářky po Matěji Beranovi pernáři zůstalé vdovy za manželku.

T. l. v středu po sv. Kiliánu, t. j. 9. d. m. července mezi hod. 19. a 20. na znamení raka umřela starožitná měštka a poutivá matrona Marta Holá, Ondřeje Cholossia Pelhřimovského manželka kmotra má a potom nazejtří po nešpoře u sv. Petra pochována. Ta byla vlastní sestra Matiaše Rozuma z Bilejova, která sobě vzala za manžela P. Holýho a potom Cholossiusa.

Anna, dcera má se narodila. T. l. v pátek po slavné pam. rozeslání sv. ap. (18. července) v noci na sobotu po pátý hodině (před samou šestou hodinou) na noc Pán Bůh (všemohoucí z své dobroty) ráčil mi s Katerinou manželkou mou dáti na tento svět dcerku, kterážto potom na zejtrí v sobotu při času nešporním křtem svatým pokřtěna jest. Rukojmové křtu sv. (kmotry): Ši mon Jakub, kmotr. Markyla, Jana Šerýho manželka a Anna podo bré paměti ctihodným knězi Janovi Hořickým (panu děkanovi obce m. Luna správci církevním) zůstalá vdova (a Floriana Rokycanskýho dcera). Jméno jí na křtu dáno Anna. Pán Bůh všemohoucí rač jí (dáti zrost prospěšnej Bohu i nám rodičům potěšitelnej) popřiti zrostu, štěstí a zdraví, i také požehnání, aby život svůj ke cti a chvále Boží a nám rodičům ku potěšení strávila.

T. l. v ponděli d. pam. sv. Justiny 4. dne měs. srpna okolo vrchu Chlumna po vesnicích k Vranýmu, i také ještě dále znamenitý a nad paměť lidskou spadl velký přival tak, že potokové jako řeky zdejší dvě široce po polích i jinde šly. obilí v hrstích, mandelích, krávy sedlákům brala. Paní Vranskej vovec více než 300 stopila. Jinde znamenité škody zdělal, místy i krupobiti obilí potlouklo.

T. l. v pátek d. pam. Nanebevzetí P. Marie (15. srpna) umřel Tomáš Mikšovic a na zejtrí u svatého Petra po nešpoře pochován. (Člověk nezvedený. Probodl v Rejberce (!) Jana Rezlera z Lišic 1596.)

Náhlý přival škodu učinil. T. l. ve čtvrtek po pam. Nanebevzetí P. Marie (21. srpna) okolo 20. hod. v m. Rakovnice a okolo Senomate nejprv po dvakrát krupobiti znamenité z sucha připadlo. Potomně po třetí u velikém a náhlém přivalu spadlo. Rybníky mnohé panu Slovskému, jinejm stavu panského a rytířského i pánům rakovnickým potrhalo, škody znamenité na lukách, dědinách a dobytčích k znamení Božího dopuštění zdělalo. Zde v městě Luna blejskáni, hřímání přes půl noci na pátek téměř až do rána to vše trvalo. V Dlažkovicích zapálil zlej tak, že vseckna ves vyhořela. Panu Hochhauzerovi též pět rybníků se strhlo na Pšovleích, kterej seděním jest.

T. l. v neděli d. pam. sv. Bartoloměje (24. srpna) Kateřina manželka má spolu s Annou dcerkou naší s paními kmotrami podle způsobu křesťanského v chrámu Páně byly a to dělátko Pánu Bohu obětovaly. Já tolikéž jej na modlitbách obětuji Pánu Bohu a odevzdávám.

T. l. v outerý po sv. Bartoloměji (26. srpna) k večerou přivezli sem do města z Borku mnoho kusů střelby dosti velkých kusův, kterou někdy pán Libochovský Jiří z Lobkovic na Chumtovský sobě připravil, jakž někteří zprávu dávali. A potom na zejtrí podání obce tyto takovou střelbu až do Slaného vezli a Slánští až do Prahy.

T. l. v pátek den sv. Viktory na 5. d. m. října (recte září) před večerem z mostského zámku přivezli do m. Luna mnoho kusů velké střelby, kterou potom na ráno sousedé svejmi koňmi až do Slaného dovezli.

T. l. v outerý d. pam. sv. panny Kateřiny (25. listopadu) ženil se pan Ondřej Cholosius Pelhřimovský po druhé. pan kmotr můj, senátor pojal sobě za manželku pannu Dorotu, dcerku pana Jana Dčbera, měštěnáina a senátora města tohoto Luna, a téhož dne veselí konali.

T. l. v outerý po početi P. Marie (9. prosince) nákému formanu po 11. hod. ráno, který u Kateřiny Mikšovic hospodou byl, zapálila se mu koudel na voze, vzešel z ní znamenitý oheň tak, že již šturmovati počali.

T. l. v středu po početi P. Marie (10. prosince) po pátý hodině na noc na čtvrtek umřela Anna, Tobiáše Šmuhare reznika manželka, kterážto ve čtvrtek po 21. hod. u Matky Boží jest pochována. Kteroužto v kostele u Matky Boží u přítomnosti hraběnky z Pazounu na Brodci a manželky pana Svitáka, stefana lazebníka, Jana apatykáře, Samuele bradýře a jiných mnohých lidí obojiho

pohlaví vykuchali. Práví, že z ní do čtyř konví vody vyteklo, jiní že se džber.

T. l. v pátek po ohtábu tří králů (13. ledna) zabil Jana Ilburka z Vřesovic a na Voboře, v Třebivlicích pan Jan Vilim z Vřesovic a na Libčovsi. Probodl ho rapírem. (Umřel 1625 2. d. m. listopadu. Najdeš níže.)

T. l. v outerý d. pam. sv. Fabiána a Sebestiána (20. ledna) ženil se Jan Petri Nepomucký, který zde v škole Lounský přes jeden mecitma (let) pořád sukcentorem byl a pojal sobě za manželku Salomenu, vdovu konvářku.

T. l. ve čtvrtek po hromnicích (5. února) pochovali Jana Ilburka z Viero vic a Doubravské hory ve vsi Vopočné.

T. l. v outerý po sv. Valentinu jinak po neděli devítník (17. února) ženil se Tomáš Přemysl, rodem ze Stríbra, služebník purgmistra a panů obce této, pojal sobě za manželku Kateřinu po Bartoloměji Hroudovi zůstalou vdovu.

T. l. v outerý po pam. stolování sv. Petra jinak 24. d. m. února ženil se slovutný pán Simeon Užidil měštěnin a spoluradní v konšelské povinnosti zůstávající v městě Luna. Pojímal sobě za manželku urozenou paní Kateřinu Srnovcovou z Bilejova a v městě Luna po dobré paměti panu Mikulášovi Srnovcovi z Varvažova někdy v městě Slaném J. M. C. panu rychtáři zůstalou vdovu. Kteréhožto dotčeného dne hojné svadební veselí konáno bylo a to pořád tři dni trvalo a na témž všeho všudy od pokrmův, nápojův i jiných všech a všelijakých věcí z požehnání Božího v znamenité hojnosti bylo po 2 dni po 5 stolích, bylo třetí den vo dvě velké táfle. Kterýmžto manželům P. Bůh nebeský rač jim požehnání své svaté dáti, aby spolu v víře, lásce a svornosti a dobrém srozumění po všecken čas života svého zůstávali, v tom je bohatě utvrditi a jinou stranou naděliti a požehnati. (Statek jejich se rozplynul po smrti.)

T. l. v neděli 1. postní, jenž slove Invocavit (7. března) ráno v ranní kázání zapálilo se v komíně u Bartoloměje Kurky v domě jeho slove jinak od starodávna u Trubačů, nešetností Mandaleny Labšovy pekařky. Kteráž u téhož Kurky pekárnu pronajatou měla. Nejprv v jejím komíně v pekárně se zapálilo, potom z jejího komínu jde do velikého, kde kuchyně u velké světnice jest, zapálily se saze i v tom druhém velikém až plamenu již z komínu šel. Ale s pomocí P. Boha, že hned k šturmu brzy udeřili, lidé se hned tu zběhli a ten voheň uhasili a to beze škody. Toliko asi půl kopy mu šindele, kudy na střechu k tomu komínu lezli, votloukli.

T. l. v outerý po neděli postní Oculi (23. března) umřel v Bilině usazený p. p. Voldřich Felix z Lobkovic na Bilině, Kostí a Beřkovicích. Pohřeb v středu po neděli provodní téhož leta. Schovali ho v Bilině.

T. l. ve čtvrtek k ránu po neděli postní Oculi (25. března) umřel kněz Martin Tribalius Holický správce církevní ve vsi Smolnici, a v též vsi v neděli družebnou pochován.

T. l. v outerý po neděli smrtedlné (6. dubna) Václav Červenka v domě Jeronýma Kostky upad se schodů a levou ruku sobě vyvinul.

T. l. v pátek po smrtedlné n. (9. dubna) po 17. hod. šafář Anny Vlkymanky (recte Winklmanky) křesaje vhodil kousek sirný svíčky v světnici na malém předměstí v sladovně do slámy. Od toho se zapálilo. Shořely všechny krovky na též sladovně i na všech pokojích a některé pokoje, též krovky na sladovně Pavla Listopadova a díl krovu na sladovně Doroty Uždilky.

T. l. v sobotu po smrtedlné neděli (10. dubna) umřel kněz Mikuláš Čechius rodič Pražský ve vsi Chodžově a potom v outery v též vsi způsobem křesťanským pochován. (Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Z dějin města Nového Bydžova. Narovnání s řemesly, která nechtěla šos k městu platiti. — Příspěvek k dějinám českého řemeslnictva. Sděluje Dr. Jos. Kašpar.

Náleží již k lidským slabostem a křehkostem, že kde kdo nerad platí daně. Je tomu tak dnes a za dávných časů nebývalo jinak. Malá následující ukázka z minulosti bydžovské je nám toho důkazem. Město Bydžov po válkách husitských začalo utěšeně zkvétati, vznikaly v něm nové živnosti, nová řemesla se zvelebovala. Páni konšelé chtěli, aby páni mistři z výdělku svého platili šos k městu. Tomu však řemesla odpírala. Vůdcem odporu toho byl jakýsi Jan Knotek, jenž byl i mluvčím těch, kteří šos odpírali. Když věc urovnána býti nemohla po dobru, nezbylo než spor vznést k rozhodnutí na milostivou vrchnost tehdy paní Elišku z Wartembergu. Jak spor byl rozřešen, o tom slyšíme autentickou zprávu tehdejšího městského písaře:

Leta Bozieho Tisycziho Ctyrsteho Ssedesateho prwnieho. Za purkmistra Anthosska Rzeznika a Conssel Hawla Kalomina, Mathiege od Brany, Jana Zily, Prokopa Pisspivo, Prokopa Mandelika, Jana Debuotha, Ondrzege Parziezka, Giry Pisa, Matiege Holuba, Barthonie Ffoyta a Ssieby Sukenika. Stalo se gest, kdyz smy napomanuli Rzemesla wzseczka, ze su nam powinowata k miestu Ssosem, aby nam gey k obecznie opravie platili. Tomu gsu Rzemesla odpor uczinili prawieczce, ze pamietnikuow nenie od starodawna, by bylo placzeno. W tom smy obecz swolali. A obczy sie zdalo, ze magi platiti to, w czemz sedie, od starodawna. Rzemesla su proti tomu odpierala. Tehdy geden wystupiw z Rzemesel gmenem Jan Knotek y rzekl gest Conssieluom, ze nam nowa prawa zamysylete a nebyle wiecy. Toho gsu Conssiele zadali, aby to uruczil¹⁾ a prowedl. A on gest urucziti nechtiel. Tehdy my Conssiele znesli smy to na Urozenu pani Pani Elssku, pani nassi milostiwou. A pani milost zawolala gest Knotka przed sie y Conssel. Tu gest gehu pani milost otazala: Muozessli to provesti. A on rzekl, ze nemohu, y dal sie gest panie milosti na milost. A pani milost gemu rozkazala, aby prossyl Conssel, by gemu to odpustili pro Buoh a pro matku Bozi; y prossyl gest s ginimi sousedy a odpusstieno gest jemu. A w tom welike nesnazky ssly su, ze gsta sie obie stranie nemohle srownati. Y wolile su sobie obie stranie naywyssieho rozdielczia²⁾ pani milost. Y neraczila gest toho k sobie przigieti ani slyssieti, lecz obie stranie uruczcie. Tehdy stalosta obie stranie przed pani milosti y kazala

¹⁾ uručiti t. j. peníze složit pro jistotu práva, pro škody a tresty.

²⁾ rozdílce — rozdělitel, rozsudi, rozhodčí.

gest obiema stranama urucžili a Conssele gsu napřed urucžili pod sto kop. A druhá strana nechtiela gest urucžiti. A rzekli gsu panie milosti: Pani, Kazeli twa milost dati, myt smy hotowi to ucziniti. A pani odpowiediela gest gim: Nedayz toho Buoh, ze bych toho wsseho newzala, czozt nam bych ga kazala dati komu gediny halerz, ktoz czo nema dati sprawedliwie. A gestli ze bysste mieli toho yaky zpuosob, ze nemate platiti, y toho ma wam przieno byti, kdyz to provedete. A potom pani milost dala gest k tomu dobru wuoli, aby sobie wolili z Conssele Cztyrzi a z Rzemesl Cztyrzi a geli do hradczie, ze gest to pani milost zgednala, ze obie stranie magi slyssenie byti. A Conssele chtěli su to ucziniti a rzemesla nechtiela. A pani milost gest gim: Mluwiteli czo proti prawu? A oni rzekli, ze my nemluwimy niez proti prawu. Ale toho od starodawna nepomnime, by to bylo placzeno. Protoz pani milost przigemssi to k sobie, ptala sie gest na to wedle praw miasta sweho i nassieho obywanie y na ginych starych lidech, kterziz gsu prwe w nassem miestie od starodawna przed mnohymi lety ohywali. A potom kazala gest pani milost swolati obec swym slowem. Y sessli su sie na rathuz Conssele, obec y rzemesla. Tu pani milost poslala gest Syna sweho pana Hawla na rathuz s urzedniky swymi. Y rzekl gest pan Hawel: Slyssim, ze bysste gesslie pokrczmach pomluwali, prawiecz, ze by ten ssos s rzemesl k obczy niemiel placzen byti. A gestli kdo, ten wystup a mluw swobodnie a dobrowolnie bez zadneho utisku, neboť ma slyssien byti. A wokazeli kto proti prawu lepssi sprawedlnost, to ma geinu przieno byti. A mali kto mluwiti, mluw nynie, neb potom czasu nebude. A nizadny gest newystupil. Ale rzekli su, ze my niez nemluwimy proti prawu. Y rozkazala gest pani milost y s panem Hawlem, synem swym, aby ssos s rzemesel dali, w czym kto sedie, po hrziwnach; y polozen gest ten ssos po dwu peniezy s hrziwny. Y dali su gey a rozkazala gest pani milost s panem Hawlem, aby potom buducznie platili ten ssos s Rzemesl wedle obczie na obecznie potrzeby a woprawy, iakz bude ulozeno. A iakz gest bywal od starodawna druhdy wicz, druhdy meň. yakz potrzeby obecznie zalozie. A tento zapis potvrzen gest a zapsan w tyto knihy za purgmistra Jana Zily a za swrchupsanych Conssele we Cztwrtk den swatych gedenadst Tisyez Panen (21. rijna) leta od narozenie syna Bozieho po tisici po cztyrech stech po ssedesati leta druheho. Budiž bohu chvala.

(Nejstarší kniha hydžovská [Liber conscientiae] str. 15.—17.)

Dobyti Budína (1686). Když Karel Lotrinský dobyl Budína na Turcích, zvěstoval zprávu tu Leopoldovi princ Comercy. Císař byl zvěstí tou nad míru potěšen, an se domníval, že se skutkem stalo jelo předpovědění, které si odvodil ze jména BUDA takto: Beata Virgo Dabit Auxilium.*)

Vtipné péro na počest tohoto šťastného dobytí napsalo toto chronostichon ve dvojím distichu:

LaVrea fer LaetIs VICTor LeopoLDe trophaeIs.
 ECCE sVhest aqVILIs BVDa reCepta tVIs. —
 FeLICIs BVDae VICTorIa sCrIbIt Vt annI
 sCrIbIt! ter nobIs, ILLe seCVnDVs erIt.**)

*) Blahoslavená Panna skytne pomoc.

**) Vavřin přines k radostnému vítězství, vítězný Leopold, hle, tvými orly

- Nejpamátnější při tomto dobytí bylo, že velvezír, postaviv se na výšině, díval se na útočení a drancování Budína a byl toho svědkem s celým svým vojskem. Když mu 3 Turci, přišedše z Budína, o strašném dobytí přinesli zprávu, zhrozil se toho tak, že stál 3 hodiny beze slova a do takové hrůzy upadl, že hned po dobytí města zapáliv tábor, ustoupil do Bělehradu Stoličného, načež distichem sestaveno toto chronostichon:

VezIrIo aDspeCtante oCVLIIs est BVDa reCepta,

SVLtano hIC testIs nonne oCVLatVs erIt.***)

Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

Princ Eugen Savojský obžalován. — Princ Eugen Savojský smělým útokem odvažil se bitvy u Zenty (1697) a stkvělého dobyl vítězství nad sultánem Mustafou II. Nepřátelé jeho, nepřáli mu vítězných vavříků; mezi nimi byl hlavně generál Caprara, jenž pravil, že princem svedená bitva byla opovázlivostí, čímž mohl, byl-li by býval poražen, celou říši uvrci v největší záhubu. Proto vyžaduje prý rozvážné válečnictví, aby byl předvolán před soud vojenský a odsouzen. Ale velkoduchý císař Leopold I. poznával milost Boží, které se mu dostalo skrze tohoto hrdinu, a odvětil na nečasné obžaloby hraběte Caprary: »Chraň mne Bůh, abych toho, skrze nějž mi Bůh udělil tolik milosti, jako zločince pohnal před soud. Nejsem hoden takového dobrodiní Božího, i jak by mohl býti vinen ten, jehož Bůh k tomu užil jako nástroje.« — Princ přijat byl od císaře nejen se zřejmými, velkomyslnými výrazy milosti a přízně, ale budoucně vždy pověřen vrchním velitelstvím nad vojskem císařským.

Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

V bitvě u Cremony (1702) zajat byl od Eugena Savojského maršálek francouzský Villeroy, načež činěny různé narážky a úskleby. Že též ples, jež velitel uspořádal, byl asi nej přednější příčinou, proč Villeroy přišel do Cremony, kdosi ze slov BaLLI DI CreMona utvořil letopočet tohoto šťastného podniku. Maršálek byl odveden do Štýrského Hradce a odtud na zámek Ambras u Innsbruku do téže komnaty, kde před lety král francouzský František I., zajatý v bitvě u Pavie (1525), byl uvězněn. I dostalo se mu cti seděti v královském francouzském příbytku a přemýšleti tu o svých nezdařených úmyslech.

Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

Mistr Jan Hus. Napsal dr. V. Flajšhans. Nakladatel Jos. R. Vilímek v Praze. Sešit 1.—13. Velepilný badatel o Husovi a vydavatel jeho spisův dr. Flajšhans napsal také Husův životopis, jenž dle jeho slov má být první obsírnou publikací o Husovi v jazyku českém. Není to však dílo přísně vědecké, nýbrž jen vědecko-populární, beze všeho věcného aparátu, ač spisovatel užil v něm velice obratně výsledků nových bádání o Husovi. Avšak živý sloh páne spisovatelův stává se na přemnohých místech na úkor historické pravdy belletristickým, někde dokonce i žurnalisticky frazovitým. A ačkoliv pan spisovatel praví o „třech větších českých publikacích“ o Husovi, že „nejdou nestranné“, a že chce podati dílo, které by „nestranně podalo nám věrný obraz života a působení kostnického mučenníka“, přece ani jeho spis není strannictví prost. Líče zkaženost tehdejšího duchovenstva, nešetří barev nejčernějších. Užívá při tom známých knih visitačních, jež ovšem přirozeně zmiňují se jen o zlých, mlčíce o kněžích

dobyto jest Budína. — Vítězství nad šťastným Budinem píše, jak roku píše, třikrát nám on bude šťasten.

***) An vezír očima se díval, dobyto jest Budína; zda sultánovi tento svědek bude očítý.

hodných, a nejednou zaznamenávají prostě výpovědi nepříznivé, aniž by zaznamenaly, jsou-li skutečně pravdivy. A přece bylo zajisté přemnoho kněží hodných a ctnostných. Sám pan spisovatel na jiném místě uvádí výrok Husův: „znám zajisté mnohé faráře, kterým nejsem hoden obuv zouli a jejichž paty pro jejich svaté jednání rád bych chtěl zlíbatí“. Zvláště proti vyššímu kleru jest pan spisovatel zaujat. Vytýká právem nešvar mnohoobročnictví, ale zajisté mnohý z těchto „mногоobročníků“ neměl tolik příjmů jako Hus, jenž dle pana spisovatele měl ročních důchodů 6000 K vedle skoro úplného zaopatření, jež mu dávala kaple Betlémská. Ale netoliko dosvědčené zlé skutky duchovenstva kárá pan spisovatel: i pouhé příjmení dává mu podnět k podezření! Z toho, že dva kanovníci vysehradští Jan a Oldřich sluli „Prasata“, soudí, že název ten „neodporoval příliš jejich touhám po pokřinu i nápoji“! — Nejednou setkáváme se ve spise Flajshansově s tvrzeními nesprávnými anebo přem šlěnými. Tak praví autor, že prý dle názorů středověkých byla příroda „dílo ďábla“, ba, i Hus sám prý byl „spíše z oněch středověkých duchovních, kteří v krásách přírody viděli dílo ďábla“. A přece všichni theologové středověcí pokládali přírodu za krásné, obdivuhodné dílo Boží! Nejednou spisovatel odporuje sám sobě. Tak na str. 52. souhlasí s Tomkem, že z university pražské „během celého čtrnáctého století nevzešel ani jeden výtečnější duch, který by byl nějakým znamenitějším pokrokiem v některé vědě jméno své oslavil v dějinách evropské vzdělanosti“ — a na str. 80. se dovidáme, že v době té působili na téže universitě mužové „jmen slavných, učenci jmená evropského“. Proti uctívání domnělých ostatků svatých autor velice ostře se vyslovuje (na str. 85.), ale beze vší výtky uvádí na str. 10., že almárka v rodném domku Husově „od zbožných hostů jest značně pořezána“ — ačkoliv tradice k almárce té se vízíci, dle doznání jeho „jest arci nesprávná“. Bez výtky uvádí na str. 12., že z dřevěného domku Husova „pobožný lid XVI.—XVII. věku řezal třísky, prý proti bolení zubů“. Pan autor praví, že nebylo možno, aby intelligentu ze škol vysokých, třeba jednostranně vzdělanému, ale přec Aristotelem vyškolenému, ukazovalo se s plnou věrou to, co se ukazovalo věřícímu lidu“ — a přece ostatky, jež pak uvádí, do Čech přinesl Karel IV., jenž pevně byl přesvědčen o jejich pravosti, tedy intelligent, o němž sám autor praví, že to byl „moderní panovník, přítel věd a umění, které pěstuje s mezinárodní setrností a nepodjatostí“, „člověk moderní . . .“ Jak vznikla relikvie „mléko Matky Boží“, o níž autor se zmiňuje, patrně z vypravování Haranta z Polžic („Putování“ 1608); byl to úlomek křídové skály Betlémské, k níž pojila se zbožná legenda o Panně Marii Ježíška kojící; věřící na památku utloukali si kousky této bílé skály. Byla to tedy „relikvie i legenda, aspoň léze ceny a věrohodnosti, jako ona pověst, kterou pan autor beze všeho pohoršení zaznamenává na str. 22. o „skále Husově“: „Dle pověsti prý mladý žák Jan, když tudy se ubíral ze školy prachatické domů, na tom místě odpočíval, a — podle legendy — otiskla prý se hlava jeho do skály. Až do nedávna byl otisk velmi patrný, ale nějaký nepozorný citel Husův, utloukaje si na památku kámen, celou podobu zkazil . . .“ — Velice často uvádí pan spisovatel pouhé domněnky; takovýchto „zdá se“ a „asi“ jest na pf. na stránkách 93.—94. několik.

Dr. A. Podlaha.

Nejstarší historické dílo jednající o klášteře Emauzském jest „Registrum Slavorum“, jež již za druhého opata Pavla II. (1389—1426) bylo založeno, a to pilnou prací tehdejšího převora Petra Smolky. Jest to listář obsahující přepisy 94 listin z let 1355—1455. Pro pozdější dějiny kláštera jest důležitým pramenem „Liber consilii“, založený r. 1671, tedy v době, kdy v slovanském někdy klášteře byli již mnichové španělští. Kniha ta obsahuje výsledky porad, jež opat mival se svými rádci. Do této knihy bylo zapisováno pak až do r. 1867. První známé zpracování dějin kláštera Emauzského pochází od P. Aug. Dietricha z konce XVII. stol. Z ostatních historiografiů památného toho kláštera zvláště vyniká český spisovatel Jeroným Cechner (1716—1794), muž svatého a velice činného života, jenž napsal několik latinských foliantů, týkajících se osudů kláštera od jeho založení až do r. 1790. — Celkem vypočítává p. spisovatel dvanácte dějepisců kláštera Emauzského, podává stručné zprávy o jejich pracích a připojuje zároveň případné jejich ocenění.

Dr. A. Podlaha.

Die Annalisten und Geschichtsschreiber des kgl. Stiftes Emaus in Prag und ihre Werke. Eine bio-bibliographische Skizze von L. Helmking O. S. B. Prag. Selbstverlag 1903. (Otisk z výroční zprávy německého gymnasia novoměstského).

Obsah ročníku V.

<i>Jos. V. Bouchal</i> : Z farních matrik milešovských ve století 17. a 18.	193
<i>Čeněk Houba</i> : Přiznávaci list statku Chotěboře	186
<i>Dr. M. Kovář</i> : Korunovace císařovny Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723	36, 98 a 129
— Mikšovicova kronika Lounská	54, 124, 184 a 247
<i>Dr. Fr. X. Kryštůfek</i> : Bitva na Bílé hoře	104 a 164
<i>Dr. Ant. Lenz</i> : Sv. Tomáš Aquinas a M. Jan Viklín o řeholích (Pokračování)	50, 121, 172 a 227
<i>Václav Oliva</i> : Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí (Pokr.) . 9, 69, 147 a 199	
— Josefsinský řád služeb Božích pro diecesi králohradeckou	239
<i>Fr. V. Peřínka</i> : Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku (Dokončení)	24
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického (Pokračování)	41, 118, 181 a 234
— Úpadek strany pod oboji na sklonku XVI. století	29, 65, 161 a 219
— Z dějin katolické reformace ve století XVIII. (Pokračování)	55 a 241
<i>Fr. Štědrý</i> : Dodatek II. k pozůstatkům desk zemských od J. Emlera . . . 1 a 82	
— Rejstřík svěcenců na kněžství legáta sněmu basilejského Filiberta, biskupa kostnického	92 a 139
— K obraně sv. Jana Nepomuckého	174
<i>Jos. Vávra</i> : Jan Kavka z Říčan	79 a 143

Drobnosti:

<i>J. P. Hille</i> : K misionářské činnosti P. Vojt. Chanovského	58
— Vikariát Prácheňský r. 1654	59
— Modlitba turecká	59
— K rodopisu Kavků z Říčan	59
<i>Dr. Jos. Kašpar</i> : Z dějin města Nového Bydžova	252
<i>Dr. M. Kovář</i> : Klášter blah. Anežky v Praze	127
— Poklad ve Vidni	188
— Starý vojin nechtěl do špitálu	189
— Dobytí Budína	253
— Princ Eugen Savojský	254
— V bitvě u Cremony	254
<i>Dr. Jos. Zítěk</i> : Farář Jan Řečíčka prodal Velešinským lázeň	61

Posudky:

(<i>Jos. V. Bouchal</i>): Wenzel Hammer: Geschichte der Volksschule Böhmens 189	
(<i>Dr. M. Kovář</i>): Otok. Zachar: Praktyka testamentu	62
(<i>Alf. Neubauer</i>): P. Vavř. Wintera: Odboj Broumovských	189
(<i>Fr. V. Peřínka</i>): Časopis Matice Moravské	128
— Hubert Doležel: Politické a kulturní dějiny král. hlav. města Olomouce	128
— Vlastivěda Moravská. Litovelský okres	190
(<i>Dr. Ant. Podlaha</i>): Dr. J. L. Píč: Starozitnosti země české	191
— Dr. V. Flajšhans: Mistr Jan Hus	254
— L. Helmling: Die Annalisten u. Geschichtsschreiber des kgl. Stiftes Emaus in Prag und ihre Werke	255
(<i>V. Roudnický</i>): Jos. Vávra: Paměti král. města Berouna	62